

R. 41.891
IN L. ANNÆI
SENECÆ CORDVBENSIS
POETÆ GRAVISSIMI
TRAGOEDIAS DECEM;

Scilicet

Herculem Furentem, Thebaidem,

Herculem OEtæum, Thyestem,

Medeam, Troades,

Hippolytum, Agamemnonem,

OEdipum, Otauiam,

Amplissima Aduersaria, quæ loco commentarij esse possunt.

Ex bibliotheca MARTINI ANTONII DEURIO, I. C.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini,
Architypographi Regij.

M. D. LXXVI.

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPVS II. Hispaniarum Rex, &c. priuata lege
cauit Christophoro Plantino Architypographo suo, ne quis
alius in *L. Annae Senecæ Cordubensis tragædias decem Martini An-
tonij Delrio aduersaria*. intra hos annos decem proximos impri-
mat, néve alibi impressa vendat in suæ Maiestatis ditionibus:
graui mulcta ei qui aduersus ea fecerit, indicta, prout latius
in diplomate dato Antuerpiæ xxx. Iulij. M. D. LXXV.

Signat.

Iac. Blyen.

Piccolpe Cazanova

AD AMPLISSIMUM
VIRVM, CLARISSIMVMQVE
I. C. LVDOVICVM DELRIO, REGIVM
consiliarium, libellorumq; supplicum ma-
gistrum &c. Hieronymi Delrio præfatio.

ÆP E mirari soleo, Ludouice V.C.
qui fiat, vt cùm penè infiniti existi-
terint hac & superiori memoria do-
cti viri, qui studium suum posue-
runt in poetis explicandis; nullus
tamen illorum ad manus peruene-
rit meas, qui quam ego vtilissimam iudico enarrandi
rationem fuerit secutus. nam qui tantummodo in
contextu à mendis vindicando versantur, quamdiu
modum tenent, neque ariolatricem audaciam adhi-
bent; bene quidem illi communibus studiis consu-
lunt, non tamen interpretis aut scholiastæ nomen me-
rentur. rursus qui nihil mendosum apud scriptores
inueniri existimant, neque emendari quicquam pa-
tiuntur; næ illi sæpenumero egregiè operam ludunt,
dum, vt quæ verè corrupta sunt & obelis indigebant,
exponant, nescio quæ ingeniosa somnia coguntur ex-
cogitare. demum si qui vtrumque præstiterint, vt &
cùm

cùm necesse fuit emendarint, & vbi non oportebat
castigationibus omissis sententiam scriptoris explica-
rint, hoc sanè nomine laudem merentur; non omni ta-
men ex parte beati sunt, sed in alias reprehensiones
incurrunt. aut enim obscura subterfugientes, in iis so-
lùm exponendis operam ponunt, quæ vix quisquam
ignorabat: aut ea solùm enarrant, quæ ipsis, homini-
bus videlicet eruditis, difficilia videbantur. Sic fit, vt
illos vel mediocriter litterati legere contemnant: hi
nec indoctis, nec iis qui aliquatenus tantum in litte-
ris progressi sunt, magno vsui esse queât. Quod si quis
fortè mihi proponatur in quo nihil eorum, quæ dixi,
possit culpari; qualis certè auorum memoria vix vnus
exstitit, nostra autem ætate ad summum tres vel quat-
tuor inuenio qui in hunc numerum referri debeant;
aliud tamen quiddam in iis non contemnendum li-
ceat desiderare. quia, cùm poetas exponant, id assecuti
non sunt, vel certè neglexerunt, quod in eorum expli-
catione maximè requirebatur, & in quo tota poesis,
rei summæ & ferè diuinæ, præstantia cōsistebat. Quid
enim aliud est poesis propemodum tota, quàm tecta
quædam & inuoluta philosophia? quàm vera lex &
magistra vitæ; quæ ad virtutes amplectendas, vitia fu-
gienda incitatur; quæ quid sit pulcrum, quid turpe,
quid vtile, quid perniciosum, plenius ac melius omni-
bus philosophorum libris docet? verum præclari isti
inter-

interpretes maximopere cauerunt, ne qua moralis vel
ciuilis philosophiæ scintilla in scriptis ipsorum repe-
riretur; hoc est, videntur curasse, vt quàm longissimè
ab ipsorum poetarum, quos exponebant, scopo aber-
rarent. quis eorum mysteria fabularum elicuit, & quæ
reprehensione digna proponebantur reprehendit, &
quæ laudem merebantur commendauit? hoc tamen
vel in primis facere decebat, vt vtile dulci misceretur:
vt puerorum animi à teneris vnguiculis cum volu-
ptate morū præcepta imbiberent. Quanto illud quæso
vtilius futurum fuit, quàm de voculæ vnius proprie-
tate vel syllabæ quantitate tam anxie & tot libris dis-
putare? quàm, si Dis placet, acutum se, facetum & ex-
ercitatum in nescio quâ poetæ nefanda libidine, aut
impura voce, aut obscæno dicto enodando ostendere?
Equidem mihi semper, idem quod tibi, quod bonis o-
mnibus visum fuit, hanc nostri temporis turpiū poe-
matum explicandorum licentiosissimam diligentiam
plurimum mali in rempub. Christianam intulisse.
Olim, quia quæ non intelligebantur, minus legen-
tium animis irrepebant; parum incommodi adfere-
bat obscænorum versuum lectio: hodie, quoniam ni-
hil tam nequitia fœdum est aut scelere inquinatum,
quod non doctorum hominum Latinissimis scriptis
accuratè sit explicatum; pueri quibusdam grauissimis
flagitiis imbuuntur, quæ cum ætate sic crescunt & au-
gentur,

gentur, vt maxima communis societatis perturbatio
consecutura fit aliquando, ni Deus prohibeſſit, & à
tui ſimilibus, qui clauum reipub. tenent, maturè oc-
curratur. Ideo ſanè ita iudico nullam meliorem neq;
vtiliorem cuiuſcumq; poematis interpretandi ratio-
nem excogitari poſſe ea, quam optimus viuendi ma-
giſter Plutarchus tradidit in eo opere, quo de audien-
dis & legendis poetis diſputauit: quam rationē ſi quis
mordicus retineat, ab eaque auelli ſe non patiat, hic
mihi demum optimus interpres & optimè de huma-
no genere meritis eſſe videatur. Sed quia Grammati-
corum hoc non fuit præſtare, ſed philoſophorum; nec
omnium quidem, ſed illorum tantum qui iudicio &
ingenio præſtantes, omne ſibi præterea ſcriptorum ge-
nus familiare fecerant & nocturna diurnaque manu
verſarant: factum eſt iccirco, vt his munus hoc inter-
pretandi contemnentibus, illis autem tantum pondus
ſubire verentibus; hætenus nemo hanc prouinciam
ſuſceperit. Primus, opinor, frater meus adhuc ea ætate,
qua aliorum ſententiam alij audire conſueuerunt po-
tius quam ipſi ſuam ſcriptis prodere; tam graue onus
humeris ſuis aliud agens ſuſtulit, & niſi fallor, ſubla-
tum pertulit. Fidem faciunt hæc aduerſaria, in qui-
bus temporum iniuria vel librariorum incuria opti-
mi poetæ mendofos locos bene multos ſatis feliciter
reſtituit; non pauciores etiam aliorum temeritate &
inſci-

inſcitia deprauatos priſtinæ lectioni aſſeruit: quæ-
cumq; difficultatis aliquid habebant, ſic expoſuit, vt
à quouis nunc facilè intelligantur: adiunxit, ne quid
deſideraretur, breues de quorundam vocabulorum
vi & ſcriptura diſputationes: nec his contentus, omnia
illa Plutarchi præcepta diligenter exſequitur, quæ alij
interpretes prorsus contemferant, vel ſanè attingere
timuerant. nam cùm videret in poetarum ſcriptis vti-
liſſima quæque de moribus & vita inſtituenda latere
documenta, fabulis & poeticis narrationibus conte-
cta; ſicuti inter vitis folia & palmites ſuauiſſimus ple-
rumque fructus occultatur: diligētiffimus fuit vbiq;
in occultiore fabularum ſententia eruenda, & in iis
ferè totus hæret, quæ ad virtutem ferunt & moribus
formandis ſunt accommodata; in quo tam aſſiduus
eſt, vt philoſophum egiffe potius quàm nudum inter-
pretem queat videri. & quāquam iſte præcipuus eius
finis fuerit, nihil tamen prætermiſit eorum quæ ad hi-
ſtoriæ vel antiquitatis cognitionem, vel etiam ad per-
fectam imitationem (quæ ex ſcriptorum cum inui-
cem comparatione optimè deprehenditur) poſſit per-
tinere: adeò vt in testimoniis & opinionibus adſeren-
dis potius modum exceſſerit, quàm omiſerit quic-
quam; & plures exiſtimem futuros qui diligentiam
culpent, quàm qui negligentiam accuſent. Offendent
enim delicatulos quosdam, ſat ſcio, tot Latinorum,

Græcorum, & vulgarium scriptorum verba: aliis displicebit totiens de nonnullis, quæ ad ius Romanum pertinent, disputari: quos omnes velim ad titulum operis & epistolam ad lectorem attendere. hæc enim illis, si candidi sunt & prudentes, facile satisfactura confido: sin maleuoli & calumniatores, quia nihil est quod ipsis queat satisfacere, illis scio fratrem meum placere non studuisse. nam nō est nescius, cani quàm difficile sit lectum sternere. Sed ad rem. Hæc aduersaria vt forte fortuna in manus meas ab auctore prorsus pro derelicto habita inciderunt, & viderem ipsum aliquando de iis edendis cogitasse, statim quidem putavi omnino imprimi debere: sed fratre inuito id facere verebar, ab ipso autem facultatem postulare nullo pacto expediebat, siquidē pro comperto habebam illum ea confestim laceraturum. Tandem aliquando, victo metu, adductus sum vt ea auspiciis tuis & opera mea in manus hominum venirent. etenim quod frater meus, mutato consilio, & quia iurisprudentiæ splendore occæcatus, bonarum litterarum studia iam pridem coepit fastidire, æternis tenebris illa deuouerat; mihi quidem ferendum non videtur. Existimo enim æquius fore, si cum aliqua ipsius indignatione, publicæ vtilitatis causa, eos libros liberali assererem manu, quos ipse ante aliquot annos manumiserat: vt apparet ex illa eius epistola, quam subiunxi, vt si mihi
vehe-

vehementius succenseat, hac exceptione utar; non licuisse illi causis ingratitudinis non probatis tam temerè & nulla de causa libertatem per epistolam collatam rescindere, & liberos nō malè de patrono meritos in seruitutem reuocare. Quòd si pertinacius ius suum aduersus me tueri pergat; ad te confugiam, tuumque patrocinium implorabo, vt, qui iuris scientia excellis, mihi caueas, vel auctoritate tua fratrem quicquid se incio gessi, ratum habere iubeas. nam nihil vereor, ne ille tibi non obtemperet, cui nulla non in re cupit obedire, & quem vnum præ ceteris maxime colit ac admiratur. Sæpe enim laudes tuas prædicantem audio; sæpe affirmantem, alios quidem iuris vtriusque, prudentia præstare, alios in philosophia excellere, quosdā litterarum peritia laudabiles esse, nonnullos multarū linguarū cognitione perfectā conspicuos inueniri: sed qui hæc omnia coniuncta nouerit ita, vt in singulis integram ætatem triuisse putetur, præter te neminem se nominare posse. ad hæc accedere iustitiā, fortitudinem, liberalitatem, magnificentiam, comitatem, prudentiam, fidem, ceteras virtutes clarissimas; quæ in aliis vix singulæ, in te vno sic omnes relucet, vt qui te nouerit, non miretur totius Belgij nostri statum planè corruentem, tot iam annis tuo potissimum & paucorum aliorum consilio ac factis sustineri sic, vt nonnulla bonis omnibus spes affulgeat, aliquā nos

aliquando rempub. habituros. Eo nomine debent tibi multum omnes profectò, ego tamen fraterq; meus longè plus ceteris debere nos profitemur. tu enim fuisti primus qui honores antiquos in familia nostra, ad tempus sola fortunæ iniuria intermissos, renouasti, & nouis atque augustioribus quotidie cumulasti. quare non despero tua & parentis mei opera virtuteque nostra factum iri, vt eo aliquando loco apud regem nostrum inuictissimū simus, quo maiores nostros apud alios Hispaniæ catholicos reges fuisse recordor. Hoc oro te vt facere non desinas, simulque munus istud literarium, mei q; animi non ingrata[m] significationem benignè accipias & tuearis; idque tibi persuadeas, me in his mathematicis & philosophicis studiis quibus incumbo laboraturum, ne spem quam de me concepisti, vlla ex parte fallam. Deum optimum maximum precor, vt te qui bonis omnibus, rei que publicæ, non tibi viuus, diu seruet incolumem. Vale, vir clarissime. Salmanticæ. A. D. III. KAL. FEBRUAR. Anno salutis nostræ C I O. IO. LXXIV.

IOAN. DOMINICI FLORENTII

ROMANI CARMEN.

Arma tibi, siluæq., Maro, & bene olentia rura
Debent, una tuis aucta voluminibus:
Omniparens docti rerum natura Lucretij
Versibus: at satyra, Flacce, chelysq., tibi:
Syllaba quin etiam facundo pura Catullo:
Sauus amor numeris, culte Tibulle, tuis.
Te foccus, gratiq., sales, Venus ipsa, Terenti,
Agnoscit, plaudunt tota theatra tibi.
Vix cuiquam primas defert epigramma venustum,
Auctorem nosti vixque cotburne tuum:
Iudicio at magni hæc, immortalisq. Marulli,
Quem meritò priscis adnumerare queas;
Romanos referens qui arguto carmine vates,
Cuique suum assignat debito honore locum.
Idem nunc aliud sentiret, si tua viuens;
ANTONI, legeret scripta diserta, quibus
Annæum inlustras: nobis squalore, sitūque
Ereptum, studio restituisque tuo.
Atque ideo hic tragica princeps dehinc esto Camæna,
Cognita quæ nulli delituit domino.
Quòd si fato aliquo latebras Medea relinquet,
Ingenio, Naso, nobilitata tuo;
Illæ tui ingenij partus, quæ nunc quoque calum
Exhorret sceleris conscia forte sui:
Arbitrij hæc fuerit tum fas rescindere nostri
Decreta, alterutri restituique gradum.
Tu interea præstans animi, noua gloria sæcli
Nostri, hæc mortaleis perge iuuare via.

*Nam tibi non dederunt superi, sine pectore, corpus,
Diuitias parca non tribuere manu.
Ergo age, praeclaras artes monimenta q; patrum
Et tenebris effer qua potes vnus ope.
Non conquam te his auxilio venisse pigebit,
Non facilem medicas adplicuisse manus.
Officiis nam obstricta tuis tua nomina tradet
Posteritas sacris innumerabilibus.*

AD MARTINVM ANTONIVM DELRIO

AUGVSTINVS DE SCOBAR

BENEVENTANVS.

*Antoni, splendor patriæ, decus addite nostræ
Hesperia, atque mei maxima pars animi,
Qui potis antiquum Seneca illustrare leporem
Felix, Annei dignus & ingenio,
Quod Graium Latio tanta gravitate cothurnum
Rettulit, vt palmam præcipiat merito
Italia, Ausoniosq; premens, assurgat in alta
Carmina quæ Sophocli Calliopeia dedit.
Nam quis te dignus magis est, qui maxima doctis
Virginibus curas & qui vtriusq; nites
Muneribus linguae: quibus ad penetralia iuris
Aptius esse nihil sat tua scripta probant.
Nam legum implicitos placeat seu soluere nodos,
Seu forte ad Musas te tibi surripias:
Ornat pacifera te Papinianus oliva,
Cingit Apollinea fronde Thalia comas.*

ADOL

ADOLPHI MEKERCHI

BRUGENSIS.

*Omne genus scripti gravitate Tragœdia vincit,
 Romanis quondam magno in honore viris.
 Hac placuit Varius, placuit pater Ennius ipse,
 Attius, & Trabeas, Pacuviusq; senex.
 Post etiam ille tener rigui Sulmonis alumnus,
 Qui furias cecinit barbara Colchituas:
 Compluresque alij, quorum vel nomina nota
 Sunt minus, Undeno vel minus apta pedi.
 Quos longa va dies tam funere merfit acerbò,
 Ut jam sint solum fragmina trunca super.
 Unus adhuc superest quem jactat Corduba vatem,
 Qui facit orchestræ ne suus absit honos.
 Ora sed is multo fœdatus vulnere, calo
 Vix audet vultum tollere, vix oculos:
 Ni DELRIUS opem ferret, Belga ortus Iberis,
 Sanaretque habili vulnere tanta manu.
 DELRIUS, vatum implicitos cui solvere nodos,
 Sensaque priscorum cui datur eruere.
 Per quem nunc iterum Romana Tragœdia vivit,
 Et quæ se deceant verba cothurnus habet.
 Hæc cum præstiterit lustris vix quatuor actis,
 Si totidem adijciat lustra, quid haud faciet?*

DE SENECAE TRAGŒDIIS A

MARTINO ANTONIO DELRIO RESTI-
TUTIS ET COMMENTARIO ILLUSTRATIS,

Francisci Nansij Hembergenfis J. C.

Heroum varios casus tragico ore canendo

Annaeus, tragica primus in historia,

Vicerat invidiam; & livoris nubila plena

Ruperat, Eois notus & Hesperius.

Jamq; satis passim lecto sermone placebat,

Verborum pascens illecebris animos:

In vatum morem, varia sub imagine vocum

Ni tegetet docti divitias animi.

Obscurus sed erat, noctiq; immersus opaca,

Et pralucens dignus habere faces.

Multi igitur capti puri sermonis amore,

Damnabant rerum difficiles tenebras.

Utque suaves dictorum mollisq; lepores,

In causa Annaeus cur legeretur, erant:

Sic res abstrusa verborum in parte latentes,

In causa Annaeus ne legeretur, erant.

DELRIUS prohibet vatem sine honore jacere,

Utilitas ex quo tanta venire potest.

DELRIUS dico, quo Belgica gaudet alumno:

Quem docti in doctus fertus Iberi oculis.

Ius quem enodantem Batis miratur & Indus,

Et delibata flos juvenum Ausonia.

Hic, inquam, DELRIUS, cum neglecta doleres

Tam docti vatis scripta teri pedibus,

Indignatus ait, Non sunt hæc carmina blattas

Pascere digna: aliquem quærite eis Bavium.

Nec mora, deterget maculas, quas tempus, & error

Indoctorum hominum, versibus addiderant:

Quæq; à communi studio semota jacebant,

Illustrat vivis ingenij igniculis.

Pro quibus officijs, bene si qua est gratia facti,

Doctorum semper vivet in ore virum.

MARTINVS ANTONIVS DELRIO

LECTORI S. D.

VER quondam humanioribus disciplinis incumbens, præceptorum meorū consilio, quicquid animaduersione dignum occurrebat in iis quos legebam scriptoribus, confestim illud in quasdam tabulas, huic vsui destinatas, referebam, nulla neq; ordinis neque loci habita ratione: paullo autem prouectior ætate & adolescentiæ terminos ingressus, antequam me iuri civili addixissem, quum scripturæ fiducia pauca memoriæ inhæsisse, multa effluxisse intelligerem; quo quid scirem, quid memoria tenerem periclitarer, scriptores quosdam assumebam, quos perlustrans, quicquid eorum sententiæ congruens ab aliis proditum occurrebat, quicquid etiam ad illorum emendationem aut intelligentiam videbatur facere, tumultuariè in aduersariis, non in codice diligenter, scribebam; non, Hercle, in publicum aliquādo emittendi animo, sed quò memoria assiduo Græcorum & Latinorum librorum studio subacta, nonnihil excoleretur & quodammodo reficeretur. Fuit inter istos L. Annæus Seneca poeta, cuius propter summam sententiarum copiam & gravitatem lectione mirificè capiebar; quem dum voluere ac versare non desino, & quandoque cum scriptis codicibus atq; multarum linguarum scriptoribus eum conferens, quasi per fatyram, vt aliud ex alio incidebat, multa cū appono: notæ illæ, vt sit, adhibita pleniore quorundam locorum tractatione, in commentariorum iustum penè volumen excreuerunt. Postmodum successu temporis in quorundam mihi familiarium manus volumen illud incidit, qui & iudicio eruditioneque præstabant: & cū legendo percurrissent, cœperunt vno ore omnes à me contendere, ne huius libri, quem

æternis

æternis tenebris consecratam, suppressione studiosæ litterarum
iuuentutis vtilitatem, quam ex eius editione affirmabant ma-
naturam, morarer. ego nihilo minus obstinatione quadam sin-
gulari ipsorum voluntati reluctabar, tum quod vererer ne Spar-
tam meam, quam hoc tempore sum nactus, non modò non or-
nare, sed etiam deferere malè opinatibus viderer: tum quia tam
morosus sum mearum rerum æstimator, vt quantumuis ex ce-
teris satisfaciant omnibus, mihi vni numquam possint satisfa-
cere: tum quia tempus recognoscendi & in ordinem redigendi
sparsim ac saltuatim collecta ab studiis meis iurisprudentiæ mi-
nimè concedeatur. Tādē illis pertinacia sua obstinationem
meam superantibus, manus amicis dedi, passusque sum euin-
cere illorum, quibus nihil pernegare potui, an debuerim nescio,
preces & publici boni promouendi cupiditatē, vt has observa-
tiones rebus maximè variis, veluti vermicularis emblematis,
exornatas palàm proferre: in quibus operā dedi vt iuxta Horatii
præceptum vtile dulci misceretur, nè nimiam ordinis curam
& verborum lenocinium affectans tibi placerem potius quam
prodessem. Cur autem aduersaria, non notas, vel obseruatio-
nes, vel scholia, vel annotationes, vel commentarium appella-
uerim; possum hanc & quidem æquissimam causam adferre;
iccirco hoc à me factum fuisse, quoniam in ea, vt quæque à me-
moriam suppeditabantur, ad rem pertinentia vel non pertinen-
tia, tumultuariè & (vt ita dicam) *αὐτοσχεδῶς* congeffi & quasi sti-
pauī: quæ tu non vsu tantum, sed & mancupio accipe, atque
ita boni consule si hac parte me non tam gloriæ meæ, quam
commodo tuo studuisse comperies. Vale Louanij A. D. IIII.

IDVS SEXTIL. Anno salutis nostræ **CID. IC. LXXI.**

PRÆ-

P R Æ L V D I A Q V Æ D A M

DE TRAGOEDIA, TRAGICIS, ET

SENECA TRAGOEDIOGRAPHO.

TRAGOEDIA quid sit, à quo exculpta, quot eius species, quæ partes, quæ personæ sint, dicerem, nisi id à multis^a, & quidem optimè ab acerrimi iudicij, & maximæ eruditionis viro Iulio Scaligero^b factum fuisset: qui quia non perinde de Tragicis scripsit, id ipsum nos præstabimus. Tragicici multi olim fuerunt. Voluminius quidam Tuscas tragœdias composuit.

Latini tragœdiographi à plerisque^c nominantur Liuius Andronicus, L. Attius, Ennius, Pacuuius, Varro, Iunius Gracchus, (de quo tamen non est omnino certum tragœdiâsne quoque composuerit, an verò è satyris aliquas tragœdiarum nominibus inscripserit) Iulius Cæsar, Q. Cicero, Octavius Augustus, M. Attilius, Asinius Pollio, M. Æmilius Scaurus, L. Varius, Ovidius, C. Mæcenas, Cassius Seuerus Parmensis, M. Annæus Lucanus, Pomponius Secundus, & (vt omittam Varronem quemdam, & Bassum; quorum vnum laudat, alterum Martialis ridet) hic noster Seneca; quisquis ille fuit: siue, vt Petrarcha^d putabat, philosophus Neronis præceptor, siue, quod Ioanni Boccatio verisimilius videbatur, non ille, sed, vel illius frater, secundum quosdam, vel, iuxta alios, filius; vel ex fratre nepos, quod plerique existimarunt, & mihi quoque magis probatur. Sane ne Petrarchæ assentiar, tragœdia penultima, cui nomen Octauia, facit. neque enim philosophus Seneca seipsum in ea tragœdia loquentem introduxisset, neque tam liberè Neronis vitia perstrinxisset. his accedit Martialis auctoritas, qui duos Senecas agnoscit. Sidonius quoque cecinit in hunc modum, de vtroque Seneca agens:

... vnus colit hispidum Platona,
Incaustumq; suum monet Neronem:
Orchestra quatit alter Euripidis,
Pictum fecibus Æschylum secutus:
Aut plaustris solitum sonare Theppim;
Qui post pulpita trita sub cothurno,
Ducebat olida marem capellæ.

Qui Sidonij locus tam apertus est, vt in alium sensum detorqueri nequeat.

^a Bernar-
dino Gell.
Daniele Ca-
ietano, Be-
nedictio Phi-
lologo, Li-
lio Gyraldo
& Sabino
Florido.
^b Artis po-
etica lib. 1.
ca. 3. 6. 8.
et 97. lib.
7. ca. 4. 9.
11. 16.
^c Ascensio,
S. Pomperio,
Caristo, No-
nio, Priscia-
no, Quin-
tiliano,
Suetonio,
Tacito, &
hinc histo-
ricis et Græ-
maticis.
^d Eum si-
quitur Da-
niel Cai-
tanus.

queat. Nec verò illud admittendum putem, quod Marmita prodidit, has decem tragœdias diuerſorum auctorum eſſe. & quidem, Octauia excepta, ceteras nouem tribui Senecæ philoſopho debere: id quæ ait ſtyli varietatem diligenter intuentibus indicare. Ego ſanè me non aſſequi illam ſtyli varietatem, quam non magni precij criticus comminiſcitur, lubens agnoſco. imò, aut nihil video, tragœdia illa nona ceteris tam ſimilis eſt, vt ouum ouo, aut ficus ficui ſimilior eſſe non poſſit. examine ſententiæ copiam & grauitatem, ordinem & texturam perpendite, ſtyli & ſcribendi rationem phraſimque ipſam excutite, cauſam non dico, quin malè de me ſentiat, niſi comfeſtim, quæ affirmavi, vera eſſe comperietis. Nec vos moueat, quòd extra choros varia carminum genera frequenter inueniantur. Fecit id ipſum Seneca, licet non tam ſæpe, in Hercule OEtæo, in Thyeſte, in Hippolyto, in Troadibus, in Medea. Sed ad rem. Vt ut eſt, ſolus hic ſupereſt, ſolus effecit ne nullum tragœdiographum Latinum haberemus. Melius actum cum Græcis, qui & tres tragicos retinuerunt, & eos ſine controuerſia principes, AEſchylum, Sophoclem, Euripidem: quamquam ne ea quidem felicitas ſit inoffenſa. tot namque in hoc genere Græcorum monumenta interierunt, vt planè ambigam, gratulari potius reipub. litterariæ, ob illos, quos dixi Græcos, conſeruatos; quàm deplo- rare tot tragicorum, quot modò referam, interitum debeamus. Græci olim tragœdiographi fuerunt, Theſpis; Dicæogenes; duo Diogenes, Cynicus vnus, & alter OEnomaus; (quem exiſtimo Alexandrinum illum fuiſſe, cuius Strabo meminit) Bion; Alexander Pleuronius; Demologus; Euph-
rion; Euripides, eius quem habemus patruus; Theognis, non Megarenſis ille, ſed ab eo alter tragicus haut magni precij; Iophon, frater Sophoclis; Philoxenus; Callimachus iunior, cuius inter libellos octingentos tragœ-
diæ etiam aliquot non malæ nominantur; Carcini duo, quorum alter Agrigentinus, Athenienſis ciuis alter; Cephifodorus; Crates; Cleophon; Dionyſiades Mallotes; Lycophron; Melitus, Socratis ille accuſator perfidus; Nicomachus Athenienſis; & Nicomachus Alexandrinus; Epigenes Sicyonius, cuius fabula, ſi quibuſdam credimus, adagio οὐδὲν ἀγὸς τὸν Διό-
τυρον dedit originē, quod tamen, vt eſt in Sudæ lexico, Theætetus & Chamæleon improbarunt; Pindarus, non Scopelini, ſed, iuxta veraciores, vel Daiphanti, vel Pagonidæ filius; Pratinas Phliaſius; Sacas; Rhinton Taren-
tinus, cuius, vt opinor, illud eſt, οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσι, τοῖς δ' ἐδὲν μέλει, apud Tulliū; Alcimedes Megarenſis; Simonides Leoprepis, qui cum alia multa, tum tragœdias etiam aliquot compoſuit; Soſitheus & Soſicles, ambo Sy-
racuſani,

racusani, ambo Dorica dialecto in tragœdiis vsi; Timesitheus, cuius tre-
 decim tragœdiarum inuenio mentionem; Philiscus Corcyreus, cuius sunt
 tragœdiæ quadragintaduæ, quique alius est à Philisco Æginensi, & ipso
 tragico; Philocles, siue Philocholes, Polypithis filius; Morimus, Philoclis
 istius filius; Philostratus Lemnius, à quo tragœdiæ plus minus quadra-
 ginta tribus sunt scriptæ; Phrynichi duo, vnus Polyphradmonis, alter Me-
 lanthæ filius; Chærilus Atheniensis, cui quinquaginta supra centum tra-
 gœdiæ à grammaticis tribuuntur; Alcæus; Ephippus; Epicharmus; Am-
 phis; Silanion; Xenocles Atheniësis; Dionysides Alexandrinus. Præter hos
 & alios nonnullos inuenio hanc poetices partem magno studio excoluisse,
 veluti Astydamantes duos, maiorem Morimi filium, Philoclis nepo-
 tem, qui cum tragœdias ducentas & quinquaginta composuisset, vicit
 quindecim tantummodo; ac minorem huius filium, cuius fabulæ præci-
 pue fuerunt Palamedes, Tyro, Alcmene, Phœnix, Ajax furiosus, Belleroph-
 phon, Hercules Sarynicus, & Epigoni. Inuenio inquam præterea, Aristar-
 chum Tegeatem; Anaxandridem; Leonteum, quem Amaranthus^a testa-
 tur Iubæ regis familiarem fuisse; Diodorum; Achæum Eretriensem; qui, se-
 cundum nonnullos, fabulas (cum fabulas in his *αρχαῖοις* nomino, tra-
 gœdias intellige) edidit quadraginta quattuor; Achæum Syracusanum, cuius
 tragœdiæ decem commemorantur; Euphantum Olynthium; Aristonem;
 Anaximandrum; Neophronem Sicyonium; Aristonymum; Artabazem,
 teste Appiano Plutarchoq; Armeniæ regem; Lysippum; Autocratem; He-
 raclidem Ponticum; Arionem; Agathonem; Lucianum Pasiphontem;
 Apollodorum Tarsensem; Hipparchiam Metroclis sororem; Timones
 duos; Herillum; Alcestim; Theopompum; Ionem; Theodectem; Home-
 rum iuniorem Andromachi filium; Empedoclem (si Neanthis vera est
 opinio, nam Heraclides Serapionis filius, teste Diogene Laërtio, tragœ-
 dias quæ Empedocli tribuuntur, alterius fuisse censuit) & Ezechielum
 quemdam, quem Iudaica Græcis fabulis comprehendisse Clemens Ale-
 xandrinus refert. Sozomenus tradit Apollinarem Syrum sacras res tragœ-
 diis inclusisse, iisque Euripidem fuisse imitatum. A Pet. Bembo^b tragœ-
 diæ Nazianzeni fit mentio, quæ exstat etiamnum hodie. Postremo Iulius
 Pollux^c citat quemdam Dionem tragicum *ὃς τὰ ἐπιγραφόμενα συνεκδη-
 μνικῶς*. Aristoteles, auctore Laërtio, & Fr. Patritio discussionum Peripate-
 ticarum lib. 2. non modò *ὅτι ποιητῶν* lib. 3. & *ὡς γὰρ τέχνης ποιητι-
 κῆς*, libro 2. sed etiam *τὰ ποιητικὰ* composuit, in quibus fortè & tragœdias.
 Horum omnium nomina, nescio an mendo vacent, sic certè scripsi, vt in

a In lib.
 b Pet. Bembo
 c Lib. 2.

b Epist.
 lib. 6.

c Lib. 2.
 οὐκ ἔστι.

Græcorum commentariis, vnde ea collegi, scripta offendi. illud constat, eorum, exceptis paucis quibusdam fragmentis, nihil non periisse: quæ iactura, quam dixi superius, Græcarum litterarum felicitatem multum funestat. Huc accedit, quòd tres illi, AEschylus, Sophocles, & Euripides, tam mutili & malè tractati ad nos peruenerint, vt vix illi ipsi, si reuiuiscerent, hos suos foetus agnoscere possint. Ipsius præterea Euripidis (vt de AEschylo & Sophocle; quorum, Dij boni, quota, aut quæ pars superest: taceā) longè interierunt plura, quàm reliqua sunt. super sunt, nisi me fallit memoria, fabulæ omnino decem & octo (Rhæsus enim, Euripidis non est) quarum nomina non est necesse referre: eorum autem, quæ perierunt, longè maiorem esse numerum tam certum est quàm quod certissimum. Nam Terentius Varro prodidit tragœdias illum quinque & septuaginta scripsisse. & ego possem nullo negotio ex probatis scriptoribus^a fabularum ipsius quinquagintaquinque inscriptiones recensere: quæ omnes, siue solius Euripidis iunioris, siue senioris etiam, cuius supra mentionem habuimus, sunt; præter exigua quædam frustra temporis iniquitate planè nobis sunt ereptæ. Istæ quinquagintaquinque fabulæ si solius Euripidis iunioris, de quo nunc loquimur, fuerint, octodecim illis, quæ exstant, additæ, Varonis numerum vna atque altera excepta æquant. Nunc ad Senecam reuertamur: quem abundè à multorum maliuolorum calumniis vindicant, doctissimorum virorum, quæ sequuntur, censuræ: quibus & aliorum quorundam censuras addere possem, sed constitui non nisi eorum testimonia producere, quorum doctrina tam nota omnibus est, vt extra fortunæ aleam eorum existimatio posita esse videatur.

MARTIALIS *epigram. lib. 1.*

Duosq; Senecas, vnicumq; Lucanum

Facunda loquitur Corduba. & alibi:

Et docti Seneca ter veneranda domus.

SIDONII Apollinaris verba supra posuimus, ideo non repetuntur. ad eam videtur Angelus Politian. respexisse in Nutric. de Seneca nostro agens.

ANGELVS Politianus:

..... *suum iacet mihi Corduba vatem,*

Cuius ad Herculeum tremefacta Orchestra furorem est.

PET. Crinitus *lib. 3. de poetis Latinis.*

Anneus Seneca, natione Hispanus, patria Cordubensis fuit, inter eos poetas refertur, qui tragœdias scripserunt, vt Pacuius, Attius, Attilius, & Pomponius Secundus; qui eadem ætate claruit, & cum ipso Seneca paribus stu-

a Gellio, Macrobio, Strabone, Aristotele, Plutarcho, Galeno, Athenæo, Laertio, Polluce, Clemente Alexandrino, Iustino martyre, Secundo philosopho, Maximo Tyrio, Ioanne Stobæo, & Suda lexic.

bus studiis versatus in faciendis tragœdiis; vt Quintilianus testatur. in magno precio habitus est, & ob elegantiam ingenij plurimum commendatus. Scripsit tragœdias decem, in quibus propter sublimitatem carminis, grauitatemque sententiarum, non vulgarem laudem consecutus est: & si tempora illa, in quæ incidit, magna ex parte aduersa exstiterunt melioribus disciplinis. In suis fabulis Euripidem atque Æschylum traditur imitatus; quæ res facile intelligitur ab iis, qui paullo diligentius eas obseruabunt. &c. I V L I V S *Scaliger poetices lib. 6. cap. 6. inquit:*

Seneca seorsim suas tuetur partes; quem nullo Græcorum maiestate inferiore existimo: cultu verò ac nitore etiam Euripide maiorem. Inventiones sanè illorum sunt: at maiestas carminis, species, sonus, ipsius. In quibus Sophoclis se esse voluit similiorem, frustra fuit.

L I L I V S *Giraldus in opere de poetis, ait inter cetera.*

Fabius Senecæ tragœdias sua censura non videtur dignas putasse, licet alicubi Medæ meminerit. quod nonnulli existimant factum, quia Senecas oderat: alij, quoniam quo tempore institutiones oratoriæ à Fabio compositæ sunt, etiamnum noster poeta viuebat. &c.

G E O R G. *Fabricius in præfatione Senecæ à se emendati, sic scribit:*

Relictus ex eorum scriptorum numero apud Latinos solus est L. Annæus Seneca, qui etiam si Actio aut Pacuuius, antiqua illa grauitate neruisque ac lacertis & incorrupta sermonis prisca puritate similis non sit, tamen in sententiis concinnandis & expoliendis versibus multum elaborauit, captans facilitatem quandam naturæ non inconuenientem, & vt mihi videtur, propemodum popularem, ac vt propius dicam, Ouidianæ in multis locis similem. Dicere solitus fuit N. cum de antiquioribus loqueretur, se vix vetustiora tamquam rancidula minus probare, quæ tamen nonnullis videntur optima & suauissima. Sentit cum eo Ludouicus Viues, qui ideo Latinorum veterum libros non conseruatos scribit, quod rudes atque impoliti fuerint: neque Fabius negat nitorem & summam manum excollendis operibus ipsis defuisse. Sed vt sensus in diuersis raro est idem, sic sententia discrepans plerumque animaduertitur. Idem in alijs fit artibus &c.

Et paullo post:

Quocirca nec antiquis horror & grauitas, nec recentioribus lenitas obest, quo minus in precio sint & ab omnibus legantur.

M. A N T O N I I *Mureti lib. 2. variar. lect. cap. 4. de Seneca nostro sunt hæc:*
Et est profectò poeta ille præclarior & vetusti sermonis diligentior, quàm quidam ineptè fastidiosi suspicantur.

Comœdiam subsequitur tragœdia, etsi scio alio ordine hanc natam esse. In hac autem si meum iudicium liberè proferam, vereor magnopere ne contra multorum sententiam satis id possim sustinere. nam secus quàm ego sentio multis iam pridem persuasum esse intelligo. Sed ne ab hoc quoque deterrear Nauagerius efficit, qui Terentio hoc modo post multa sæcula aduersus multorum sententiam in comicis locum suum præclare restituit. Secum igitur in hoc genere fabulæ plerique pessimè actum esse grauitè querunt, neque id tantum tragicorum paucitate, qui ad vnum ex frequenti numero sunt redacti, (id enim incommodi cum aliis multis artibus illi commune accidisse aliquam consolationem habere posset) sed quia, qui reliquus est, ita eius scripta improbantur, vt ne digna quidem sint, quæ perlegantur, nedum in vllum eum tragicorum numerum perduxerint. Vtrum autem id ita sit, iam videamus. Tria sunt, quæ tragœdiæ maxime conueniunt, expectatio, gestio, exitus: horum nihil in totius tragœdiis desiderari videtur. summam enim hic auditori cum magnarum rerum excitat admirationem, tum illum vsque eò suspensum sustinet, vt quorsum tantus apparatus prius, quàm ad rem ipsam sit peruentum, minimè sentiat. Quod autem ad rei gestionem, aut ea verbis tantum explicatur aut etiam re ipsa ostenditur, & vt vera ante oculos geritur, dictionis quidem id genus est, quod satis tolerabile videatur, certè quicquid habet minus purgatæ locutionis, & illi ætati & eius fortasse nationi potuit condonari, aut tamtò omnino esse non debuit, vt quæ eius cetera multa sunt optima, tam iniquè ex hominum lectione quasi deleantur, præsertim cum locutionis rationem pene totam aliunde petendam esse præcipiamus. Alterum erat, cum res ante oculos, vt est prius verè gesta, iterum quasi verè geritur: in quo neque hic exlex aut temerarius est actor, nam etsi Medeam coram populo filios necantem inducit, vt item Herculis à patre furentis sagittis confossos, licere hoc quoque per fabulæ legem sunt qui grauissimè testentur auctores, & qui Græcam scripsere fabulam, hoc suo arbitratu factitasse constat. at Horatius in Latinis aliter sensit. at etià rectius senserit & naturam suam & fortasse etiam sua tempora securus, ab horum spectaculorum immanitate abhorruerit: subsequuta est alia ætas & alius scriptoribus animus est datus. certè neq; Horatio iniuriam, neq; mihi nouam legem facio, si ad duarum legum alteram subscriptionem meam accommodo, eius non sequor. quasi vero & Terentius à Comico- rum lege non interdum recedat, & non in fabulam bonam meretricem, locum

socrum nurus cupidam, ac prorsus alienas personas ad quoddam certum tempus minimè ineptè introducat. Exitus autem is est, qui maximè tragœdiæ conuenit, luctuosus: quin etiam si paullo lætior adhibeatur, non is tamen est quo minus fabula probari possit. Tragœdiæ vna grauitas maximè propria est: hæc aut personis aut re aut verbis ipsis contineri atque præstari solet. Quod autem ad personas, eæ quidem in hanc sunt inductæ, quæ tragœdiis conueniunt, regiæ, magnæ. Res autem, nisi ea quoque, quæ tragœdias excitet. Postremò verò sic grauitè agit, vt neque rei verba, neq; verbis res perampla deesse videatur. in re enim horribili vbi eius oratio non grauis? vbi non tristis? vbi non atrox? vbi autem remissa? vbi læta? vbi placida? vbi denique cum re tota non consentit atque conuenit optimè? Tragœdiæ verò grauitatem, de qua nunc agitur, adiuuari imprimis grauitate sententiarum nemo non intelligit. Quis autem vno Seneca in sententiis est crebrior? quis etiam grauior? cùm in eo quot versus, tot penè grauissimæ sententiæ numerentur, eæque omnes & suo loco & cum dignitate positæ atque dictæ sint. Quanto tragœdiæ scriptor magis misericordiam auditori commouebit, quanto rem crudeliorem ac magis atrocem faciet: tanto ab hoc maiorem sibi plausum excitabit, tanto eius gratiam inibit æquiorè: ac Seneca cùm id exsequitur, vsque eò partem illam integerrimè præstat, vt miras inter questus acclamationes auditori suo commoueat. Chori in tragœdia, nisi cum re ipsa consentiant, nisi pleni sint sententiis, nisi æquè scelus atque dignum est lamententur, aut contra virtutem laudibus efferant paribus, ij vitio aliquo carere non possunt: vbi autem hic noster legem eam non diligenter custodiuerit, ac religiosè conseruarit, vbi non ea omnia cumulatè præstiterit, vbi aliquid admiserit, expecto qui me doceant: quod tantum abest vt facile possint, vt (si cum hoc aliquando æquiore agent animo) in iis ipsis choris scribendis Græcos omnes, qui exstant, superasse fateatur necesse sit. Id verò mihi in hoc viro permirum videtur, quòd cùm tot fabulas, easq; tam copiosè omnes perscripserit, nouus tamen semper appareat, numquam sui similis, neque qui, quod à se antea sit dictum, alias in alium item mutuetur locum: vt quasi amnem imitetur, cuius idem perpetuò sit cursus, quæ tamen aqua semel præterlapsa est, numquam relabatur: vt iniquè atque haut scio an impiè facere videantur, qui tam ob paruam causam vnicum poetam ne legendum quidem esse contendunt. Siquidem totum hominem leuissima de causâ prorsus tollere, belluarum magis quàm hominis est omnino. Equidem cùm in hoc genere plures scripserint, ceterique omnes prorsus

fus Interierint, resque tragica ad vnum hunc redacta sit; huic, cui melior fortuna pepercerit, ab hominibus quoque parcendum, atque in quem eum locum ea ipsa posuerit fortuna, ab iis quoque retinendum esse facile censeo.

Lucretius lib.3.

*Floriferis ut apes in saltibus omnia libant:
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta.*

L. ANN. SENECAE IN L. ANNÆI SENECAE

Hercules furens.

CORDVBENSIS TRAGOE-

dias decem Aduersaria.

Ex bibliotheca Martini Antonij Delrio.

TRAGOEDIA I.

IN HERCVLEM

FVRENTEM.

PERSONÆ

Iuno Megara
Amphitryon Lycus
Hercules Theseus.

ACTVS PRIMVS.

I V N O.

Trimetri Iambici.

OROR Tonantis (hoc enim so-
lum mihi

Nomen relictum est) semper a-
lienum Iouem,

Ac templa summi vidua dese-

rui atheris,

Locumq; , calo pulsa, pellicibus dedi.

Tellus colenda est, pellices calum tenent.

Hinc Arcetos alta parte glacialis poli

Subli-

do Euripides tragediam quandam inscripsit; quam sibi hac fabula noster proposuit imitandam.

ACTVS I.

VERSVS I. Soror tonantis. fortè ad Ouidiani lib. 3. Metamorph. versus imitationem dictum:

..... si sum regina Iouisq;

Et soror & coniux: certè soror

equidem quam studiosè Nasonem noster expresserit, efficiam vt successu operis appareat. Vxorem Iouis veteres Iunonem esse finxerunt, quia aër, quem Orpheus, in hymnis, Iunonem esse dixit, ab igne, hoc est Ioue calefactus, cuncta gignit. Soror dicitur, vt intelligamus omnia elementa simul eodè patre esse genita, deo immortalis videlicet; qui omne tempus in se continet. ideo illi Saturnum Iouis & Iunonis patrem pro tempore posuerunt.

6 Hinc Arcetos. Hesiodus & eum secuti plerique omnes, hanc asserunt Callisto, filiam Lycaonis fuisse; sed Arietes Tegeates historicus, eius ex Ceteo neptem, nomine Megistho, contendit. Hæc Callisto fabula virgines monet summam in pudore custodiendo curam adhibere; ne, dum culpa sua virginem florem amittunt, à cunctis ludibrio habitæ, in proximorum etiam odium incurrant. nam cum venatione fessam somno indulgere, & mox à Ioue tradunt deceptam comprimere: nihil aliud volunt innuere, quam virgines esse nonnullas, quæ initio quidem diligenter ab amatorum insidiis sibi cauent, assiduò honestis occupationibus vacantes; mox tamen ocio delinunt (nam somnus ille ocium est) in amoris reia incidunt; & iuuenum delectamentis captae, libidini eorum obsequuntur. Callisto à Iunone, comperto scelere, in vrsam mutatam; & ab Arcade, quem ex furuius illo coitu conceperat, ad necem petitam fuisse poetæ tradunt, in-

A Nnei. huius vocis penultimam syllabam cum diphthongo vult scribi Pintianus, in annotat. Plinian. ex sententia Terent. cuius hic est versus: Anneu Seneca & Pomponius ante Secundus. omnia tamen antiqua Senecarum exemplaria, item L. Flori, Lucani, Cornuti, Symmachi V. C. epist. lib. 2. epist. 283. & Pandect. Florentinae l. 1. ad S. C. Trebell. Anneu habent. Verum in antiquæ Urbis epigrammatibus Iacobi Malochij, non semel inuenio Anneu, quomodo scribendum esse existimo.

Seneca. Senecam Cassiodorus putat inde duci, quoniam cui primum cognomen hoc impositum fuit, canus sit natus: quod de Numa Pompilio traditur. Tyrrenum autem, à quo Tyrrenia, ab ineunte pueritia incanuisse, Strabo & alij fabulosum putant: ego facile verum esse crediderim. etenim patri meo Antonio Delrio optimo & laudatissimo viro, valis noctis lucubratione, adolefcenti adhuc id ipsum scio contigisse.

HERCVLES FVRENS. hoc mo-

dicantes eos qui corporis voluptati se dedunt, brutorum induere habitum, & ne ab iis ipsis quidem esse securos, quorum in benevolentia maximam fiduciam ponunt. Siue, quod per scelus nati à nullo, quantumvis nefario, facinore sese abfincant. Postremo Ioue miserante in celum translata Lycæonis filia, diuinam misericordiam ac poenitentiae fructum denotat:

7 Agit. in vno eod. ant. velin legitur.

9 Tyria. Tyrium vocat Europam; quæ admodum eius fratrem Cadmum, vetus quidam poeta Tyrium vocauit.

Vector Europa. Taurum, inquit Calpurnius Bassus in comment. Phænom. Cæsaris Germanici, quidam inter astra putant positum propter Iouem, quod in bouem fabulosè sit conuersus. Nigidij, summæ auctoritatis grammatici, alia fuit sententia, ea quoque à Basso refertur, cuius verba, quia vulgò non satis emendata exstant, adscribam vt legi puto debere. igitur scribit ille: Nigidius hunc ait Iouem à

Neptuno fratre per gratiam abduxisse, qui in figura tauri sensum humanum haberet: quem Iupiter Sydonem misit, vt Europam, Agenoris filiam, ad se portaretisq; per pelagus Sydonem venit, ibiq; Europam inter æquales suas ludentem in templo AEsculapij conpexit, eamq; repentino raptu collocatam suo tergo deiecit ad Iouem, in insulam Cretam. ob hanc itaque causam Iupiter taurum sideribus dignatus est immortalis memoria inferre. Hæc Euripidi, teste Higyno, congruunt. Eratosthenes autem hunc eum esse putat, qui Pasiphaen iniit. de hoc taurò citantur à Probo & Pomponio Sabino, in r. Georg. Virgilij, illa Gerulici, in epigram. vereor vt mendosa, nam Pompon. ita citat:

Non aries illum verno feret aëre cornu, Gnosia nec gemini prædant cornua tantum. Probus verò ita:

Non aries illum verno feret aëre cornu, Gnosia nec geminos prædant cornua tantum.

10 Illinc timendum. siue sic, siue, quod est in quibusdā membranis, legas, *tremendum*, minimum refert. Atlantides Iuno oderat, quia earum tres, Maia, Electra, Taygete, Ioui morigeræ fuerant. Timendas nauigantibus dicit, quia à nautis, ob futuram, quam denunciant, tempestatem timentur, auctore Germanico in Phænom. Hesiod. *εὐδὲν τῶν πλοίων δὲ πρὸς τὴν ἀντιπλοῖον αἰετῶν*

ἄντ' αὖ Πλατίδας δῖνος δὲ σέριον Ὀρίανος *ὁ δὲ σέριον Ὀρίανος ἐστὶν ὁ ποσειδῶν*
ἀντὶ τὴν πλοῖον δὲ πρὸς τὴν ἀντιπλοῖον αἰετῶν *ἡ τὴν πλοῖον δὲ πρὸς τὴν ἀντιπλοῖον αἰετῶν*

11 Atlantides. Sicquæ Ouidius Pleiades vocat, Virgilius in Georg. nuncupauit:

Ante tibi Eos Atlantides abscondantur.

12 Exterret Orion deos. exterret quia stricto gladio videtur

taurum petere. Starius, in siluis: .. quanto mucrone minatur Noctibus hybernis, & sidera terret Orion.

Sed cur hoc loco Iuno Orionem nominat, quem non ex pellice, sed ex bubula pelle Iupiter cum Neptuno & Mercurio, secundum Euphorionem & Ouidium, vel Apolline, vt scribit Ilacius in Lycophronem, suscepit? dolebatne mulier zelotypa decessisse sibi, quicquid corio bubulo obtigerat? quomodo & cur Orion occisus fuerit varia à variis scripta sunt: quibustamen omnibus facile fuerit sensum moralem attribuere. Vide Apollodorum i. biblio. Nicand. in Theriacis. Ouidium 5. Fastor. Si enim interit quia Dianam attentare præsumserit, ex Nicandri, Euphorionis, & Horatii sententia; significarunt poëtæ, deum omne stuprum, præsertim violentum, grauissimis poenis persequi consueuisse. Sin Corino Delio, scribenti, illum propter iactantiam à Scorpio, Dianæ iussu, occisum, assentiamur; ab omni arrogancia monemur esse alieni, utpote cuius vindicem Nemeseim veteres esse voluerunt, teste Theæteto. At si à Diana adamatum ob formam dicas, & fraude Apollinis, ab eadem ignorante interemptum: sit illud ipsum exemplo, ne quis potentiorum ducere, nève cum nobiliore vel diutiori audeat congredi: quoniam huiusmodi amores & nuptias infelix vt plurimum exitus consequatur. quod in Anronij Bolognij & ducis Melfitanæ connubio patuit. Bandellus in tragædiis Italicis, Belleforestus Gallicarū tragicædiar. to. 2. trag. 1.

13 Perseus. de Perseo, legendus Ouid. in Metamorph. cuius natiuitas docuit auro cuncta esse peruias de Medusa victoria, *virum bonum meretricem infidias, deo dace, effugere*; in stellam mutatio, eorum qui miseros inuenerint, vt Perseus Andromedam, & luxuria stimulum retruderint, nomen immortale fore. *Aurem pulcher*. Sic apud nescio quem; *μυῖα μὲν ἐν πύργῳ ποτὶ υἱὸν ἄφροδῖτιος*

Hinc clara gemini signa Tyndaride micant,

15 *Quibusq; natis mobilis tellus stetit.*

Nec ipse tantum Bacchus, aut Bacchi parens,

Adiere superos, nequa pars probro vacet,

Mundus puella ferta Cnossia gerit.

Sed vetera sero querimur, una me fera

20 *Thebana, nurbus sparsa tellus impijs*

Quoties nonercam fecit? ascendat licet,

Meumq; victrix teneat Alcmena locum,

Pariterq; natus astra promissa occupet,

In cuius ortu mundus impendit diem,

25 *Tardusq; Eoo Phabus effudit mari,*

Retinere mersum iussus Oceano iubar.

Non sic abibunt odia, vinaces aget

Violentus iras animus, & sanus dolor

Aeterna bella pace sublata geret.

30 *Qua bella? quicquid horridum tellus creat*

Inimica, quicquid pontus, aut aer tulit

A 2

Ter-

require velinos, 6. Aeneid. cum illo tempore Velium non foret. Sanè hoc loco, quia Iuno loquitur, nihil mirum est, eam futura tamquam praesentia fari. deam enim credebant antiquitas, porro hæc figura vocatur anachorismus. 15 *Quibusq; natis mobilis tellus stetit.* explicatur locus iste à Strabone, seu potius Strato, (sic enim vocari contendit Patritius lib. 3. discussionum Peripateticarum) lib. 10. ubi de Delo agit his verbis: *μὴ δὲται γὰρ οὐρανὸν ἢ ἀπὸ τῆς ἀδύνας δὲν βλάσσει τὴν Αἰθέραν, καὶ τῆς Αἰθέρης οὐρανὸν περικρατῶν, ὁ φορητὰ φησὶ ὁ Πίνδαρος, Κέλευσις τε, πέντε δὲ πᾶν ἀνέμων ἄντρον, Αἰθὴρ δὲ ὁ ὅλος οὐρανός, ἀδύνασι θείας ἀρχαίας ἐπιφανέων, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὁρμῆς ἀπὸ ὧν ὅλα γένωνται. Αἰθὴρ δὲ ἐστὶν κορυφὴ τοῦ οὐρανοῦ, ἀδύνασι θείας ἀρχαίας ἐπιφανέων. Εἴδη τέρας δὲ ἀδύνασι ἐπιφανέων γένωνται.*

16 *Bacchus aut Bacchi parens.* consule Quid. 3. Metamorph. Semelen in cælum translatam meminime apud Philostratum in imaginem. & Nonnum lib. 7. Dionys. legere. Semele fulmine cremata fingitur, ut nihil nisi æquum & bonum à deo petere doceamur. Bacchum Iuppiter ex igne eripuit, & semini suo affuit, quia parentum noxa filiis obesse non debet. Orpheus, in hymn. in Dionysum, Bacchum non Semeles, sed Proserpinæ filium facit, indicans ebrietatem ex cacodæmonii regno erupisse.

18 *Mundus, mundum pro cælo* & hic & sapiculè poni aliàs, docui in notis ad Claudianum, addo summi nonnumquam pro inferiorum sedibus. Seneca volens innuere apud inferos perpetuas esse tenebras, ait infra actu 3. *Imnotus aer hæret & nigro sedet Nox atra mundo.* Item Hippol. actu 2.

Arfit obsecuri dea clara mundi.

Puella ferta Cnossia, coronam Ariadnæ. Virgil. 1. Georg.

Cnossiaq; ardentis decedat stella coronæ.

Cæsar Germanicus, in Phænom. ex Arato:

Clara Ariadnæ propius stant signa coronæ, Hunc illi Bacchus thalami memor addit honorem. Horatius lib. 2. Carmium: *Eus, & beata coniugis additum Stellæ honorem.* 21 *Quotiens bis,emel ibi nato Baccho,* & iterum Alcmena pariète Herculem.

22 *Vinaces aget violentus iras animus.* Iuno enim semel susceptas inimicitias diutissimè pertinaciter retinebat. ideo Virgilius lib. 1. Aeneid.

... memorem Iunonis ob iram. lib. 5. Aeneid.

Iunoni graui ira & inexsaturabile pectus,

Quam nec longa dies, pietas nec mitigat ulla.

Nec Iouis imperio fati, ve infra ta quiescit.

Hæc dea Baccho & Herculi grauis semper & infesta fuit. de iis ait Sidonius Antipater:

ἡν δ' ἀμφοτέρους χαλεπὴ θεός. cæterum hoc loco libri antiq. vel *vinaces aget*; vel *vinacesq;* habent.

& Mimnermum:

ὧς ἔβλεν καὶ παρ' ὧν ἔτρε, θεοὺς Αἰθέραιος. atque Virgilium:

... at non Venus aurea contra

Passat refert.

14 *Clara.* iccirco hæc stella ab Horatio lib. 1. Carm. alba dicitur.

Tyndaride. Sic ab Homero in hymnis Dioscuri appellatur: quia Castor à Tyndaro fuit genitus: quamvis Polluci Iouem patrem vetustas assignarit. Natalis libro 8. Mythol. cap. 9. eadem hos alterna vita frui finxit, ut hominibus fraternam caritatem ac benevolentiam commendaret. hoc enim volunt, cum aiunt Castorē alterna morte redemptum. Obiciunt hoc loco Senecæ nonnulli, Castores seu Tyndaridas tunc temporis nondum mortuos, proinde neque adhuc in cælum translatos fuisse. Sed multa apud poetas talia inueniri discant. tale est apud Sophoclem, in Electra, nuntiarī Clytæmnestræ Orestem in Pythiis obiisse, cum tamen Pythia annis post Orestem penè sexcentis, Triptolemi temporibus, cœperint. ut notat scholasticæ. tale apud Virgiliū illud, portusq;

37 Quā ferens Titan diem Binos propinqua
tingit Aethiops face. hoc est ab ortu ad
occiduum, nam ait Homerus Odys. 4.

Aithiōtas ὅτι ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀνα-
στῆναι.

οἱ μὲν δὲ οὐρανὸν ἡμετέριον, οἱ δ' ἀνθρώπους.

Sic enim posteriorem versum legit Ari-
starchus, licet eundem Crates aliter ca-
stigauerit. Strabo libro 1. Apuleius lib.
1. de asino aureo: Indi, vel Aethiopes
vtrique. 39 Toto dem narratur orbe ex
veterum more; qui à quibus insignia be-
neficia acceperant, aras illis consacra-
bant, & diuinis honores decernebant.
Hercules per totum orbem latrocinii
à se & sceleribus repurgatū, veluti hos
ἀλγίστους & colebatur. hoc Iuno que-
ritur. 45 Armatus venit leone & hy-
dra. Herculem finxerunt, vt est apud
Hyginū in fabulis. Nemei leonis pel-
lem pro armis habuisse, sagittis verò
vsum tinctis felle & sanguine hydrae
Lernae. quo indicant bonum impera-
torem, cuius exemplum nobis Herculē
proponunt, ad reportandas de ho-
stibus victorias, calliditatem simul &
fortitudinem coniungere debere. etenim
his virtutibus ducibus, comiteque
fortuna, quiuis exercitus vinci, omnia
possint opida expugnari, nullae nō pro-
uinciae queant subiugari. Notius est
Lyandri Lacedaemonij dictum, quā
vt hoc loco debeat commemorari.

47 Inferni Iouis. Homerus Iliad. 4. de
Plutone, Ζεύς τε καὶ Πλούτωνι & ...

eundem Stadius, profundum Iouem; noster, dirum Iouem; Virgilius, Stygium Iouem vocauit. Sic
Proserpina Virgilio & Claudiano, inferna & profunda Iuno dicitur. Stoici, teste Seruio, vnū Deum
pro variis actibus & potestate varia nomina habere censebant. ideo vnum eundemq; modò Iouem,
modò Neptunum, modò Plutonem vocatum; & vnam eandemq; Iunonem, modò sic, modò Am-
phitriten, modò Proserpinam dici. Sanè quia in cælo, terris & mari Iuppiter imperare credebatur,
Troiani, auctore Agatharchide in Asiaticis, tres oculos illi affinxerunt.

49 Fœdus umbrarum perit. exstat antiqui scriptoris incerti huiusmodi epigramma:

Iuppiter astra, fretum Neptunus, tartara Pluto, Regna paterna tenent tres tria, quisque suum.
huic sortitioni addita fuisse quædam fœdera, verisimile est. videlicet vt neque vita functi cælum in-
festerent, neque viui ad orcum penetrarent, neque quispiam nauigaret. confirmat eam coniecturam
Seneca cum hoc loco, tum alibi sæpe. item Claudianus lib. 1. de raptu Proserp.

Ne pete firmatas paci dissoluere leges

Ciuili conuertere tuba. cur impia tollis

ibi enim Lachesis Plutonem alloquitur. & paulo postiple Pluto ait:

Atlanti Tegeæ nepos, commune profundū

Solus habes, geminog; facis commercia mundo.

Quas dedimus, neuuq; colus. ne fœdera fratrum

Signa? quid in cæstu aperit Titanibus auras?

Et superū numen; quifas per limen vtrumque

huc spectant quæ infra dicemus.

54 Ereboq; non sequor m. f. in quo legitur; Cerberog; nam Cerberum ceperat. est autem Erebus
profunditas inferorum. Scriuius & Sabinus in 4. A. Encid.

Terribile, dirum, pestilens, atrox, ferum,
Fractum atq; domitū est, superat & crescit malis,
Irag, nostra fruitur, in laudes suas

Mea vertit odia, dum nimis saua impero.

Patrem probauit inde, qua lucem premit

Aperitq; Tethys, quā ferens Titan diem

Binos propinqua tingit Aethiops face.

Indomita virtus colitur, & toto Deus

Narratur orbe: monstra iam desunt mihi,

Minorq; labor est Herculi iussa exequi,

Quā mibi iungere: letus imperia excipit.

Qua fera tyranni iussa violento queant

Nocere iuueni? nempe pro telis gerit,

Quæ timuit, & quæ fudit: armatus venit

Leone & hydra: nec satis terræ patent,

Effregit ecce limen inferni Iouis,

Et optima victi regis ad superos refert.

Parum est reuerti, fœdus umbrarum perit.

Vidi ipsa, vidi nocte di; cussa inferū,

Et Dite domito, spolia iactantem patri

Fraterna, cur non vinctum & oppressum trahit

Ipsum cathenis, paria sortitum Ioui?

Ereboq; capto potitur, & reteggit Styga?

Pate-

- 55 *Patefacta ab imis manibus retrò via est,
Et sacra diræ mortis in aperto iacent.
At ille, rupto carcere umbrarum, ferox
De me triumphat, & superbifica manu
Atrum per vrbes ducit Argolicas canem.*
- 60 *Viso labantem Cerbero vidi diem,
Pavidumq; solem: me quoque inuasit tremor,
Et terna monstri colla deuicti intuens,
Timui imperasse: leuia sed nimium queror,
Celo timendum est, regna ne summa occupet,*
- 65 *Qui vicit ima, scepra præripiet patri,
Nec in asra lenta veniet, ut Bacchus, via:
Iter ruina queret, & vacuo volet
Regnare mundo: robore expenso tumet,
Et posse calum viribus vinci suis,*
- 70 *Didicit ferendo: subdidit mundo caput,
Nec flexit humeros molis immensa labor,
Mediusq; collo sedit Herculeo polus,
Immotæ ceruix sidera & calum tulit,
Et me prementem quærit ad superos viam.*
- 75 *Perge ira, perge, & magna meditantem opprime,
Congredere, manibus ipsa iam lacera tuis.
Quid tanta mandas odia? discedant ferae,
Ipse imperando fessus Eurystheus vacet.
Titanas ausos rumpere imperium Iouis*
- 80 *Emitte, Siculi verticis laxa specum.
Tellus gigante Doris excusso tremens
Supposita monstri colla terrifici leuet,
Sublimis alias luna concipiat fera:
Sed vicit ista, quæris Alcideæ parem?*
- 85 *Nemo est, nisi ipse bella iam secum gerat.*

A 3

Ad sint

luerint. qua de re nonnulla etiam M. Tullius in accusationibus in Verrem.

83 *Alias.* Ioan. Picus Mirandulæ comes, in opere cōtra astrologos, tradit quosdā existimasse omnia, quæ apud nos sunt, in orbe lunæ inueniri. hos ego à Luciano Samosatensi lib. 1. & 2. verar. narration. rideri arbitror. Nemeæus leo, quò noster respicit, è lunæ globo (immania enim mōstra veteres in lunæ globo nasci putabant, ut aliàs fortè latius docebo) deciderat; quem Hercules inermis, ut vult Pisander, occidit: hoc est iram, quæ in fortium virorum animis potissimum regnat, planè compescuit.

59 *Atrum.* Hercules ab inferis inuitum & reluctantem Cerberum extraxit: quem quidam rectis. auaritiā interpretantur, thesauros in tenebris occultatos diligenter asseruantem, nec in lucem patientem eruique si à viro honoris cupido debelletur, & ex animi recessu, in quo se abdiderat, eiiciatur, atq; opes illæ vñbus hominum accommodentur, ad illustrandum nomen & acquirendam præclaram famam maximum procuidubio momentum adferent. quia licet in diuitiis vera gloria nō sit collocanda, ad gloriā tamen adipiscendam vtilissimas illas esse qui negat, mihi quidem sanus non esse & ad Anticyras relegandus videtur.

72 *Mediusq; collo.* ad hunc locum Claudianus respexit in præfat. lib. 2. de rapru Proserp. inquit:

... te maximus Atlas

Horruit, imposito cum premerere polo.

Firmor Herculeæ mundus ceruice pendit.

Et Sydonius:

Cum Libya se rupe gigas subduceret, et cum

Tutior Herculeo sedisset machina dorso.

quare fortassis hoc loco legendum sit, meliusq; collo: sed nihil mutō.

74 *Querit.* in nonnullis autographis, queret, continetur: sed prius malo.

78 *Imperando fessus.* sic inuenies apud Ouidium 9. Metamorph. de Hercule:

... defessa iubendo

Sena Iouis coniux, ego sum indefessus agendo.

81 *Tellus Doris.* Sicilia, in quam Græci frequētes colonias miserunt: quamobrem Græcis Siculi sunt annumerari, & omīssa patria Græcam linguam addidicerunt, Diodor. lib. 5. & partim Dorica, partim Ionica, illa tamen maximè dialecto sunt vsi, ut patet ex Siculorum poetarum eidylliis: nil mirum, cum tēste Thucydide lib. 6. magnam Siciliæ partem ex Peloponneſo Doris inco-

86 Tartari. qui his patet in preceptis tantum, tenditq; sub umbras

Quantus ad aethereum caeli suspectus Olympus,
prim, Vergil. 6. Aeneid.

94 Discordem deam. Megaram.

99 In se semper armatus furor. infra act. 5.
... quodque habet proprium furor,
In se ipse seuit...

102 Agmen horrendum anguibus agmen
sororum, Tiphonem & Alceto: quæ, ut
& Megara, capillorum loco angues in-
tortos habebant. Catullus:

Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
Frons expirantis preportat pectoris iras.

Horatius: ... intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.

104 Trabem, trabs, pro face, in patris
sic Maro, trabale telum; Horatius, cla-
uos trabales; Papinius, hastâ trabalem;
Claudianus, trabale sceptrum; Silius,
trabem pro hasta, posuerunt.

106 Mentem excoquat ita Prudentius:
At Christiani nomini
Hostem coquebant irrita
Cordis venena, & lividum
Cor efferrata exusserant.

Virgilius etiam:

Femine æ ardentem curæq; iræq; coquebant.

Ennius; ... curamque leuasse

Que nunc te coquit & versat sub pectore fixa.

107 Quam, qui caminis ignis Aetneus.

nofter Hippolyto:

Et ardet intus qualis Aetneo vapor

Exundat entro .. Catullus:

Cum tantum arderem quantum Trinacria rupes.

Ovidius, in epist. Sapphus:

Me calor Aetneo non minor igne tenet.

item 13. Metamorph.

Vror enim, lesusq; exestuat acrior ignis,

Cumq; suis videor translata viribus Aetnâ

Pectore ferre meo ..

Camini ignis Aetneus. Thyeste:

Ignis Aetneus resonans caminis.

Hippolyto:

Et qui furentes semper Aetneus ignis

Versat caminos ..

Hercule OEtaeo:

Feret Aetneus inde caminos.

Caminos vocat cauernas illas, per quas
ignis erumpit, secutus Virgilium lib. 3.
Aeneid.

Fama est Enceladi semustum fulmine corpus
Urgeri mole hac, ingentemq; insuper Aetnâ
Impostitam rupis flammæ expirare caminis.

6 L. A. N. S E N E C A E

Adfint ab imo Tartari fundo excitæ

Eumenides, ignem flammæ spargant coma,
Viperea saua verbera incutiant manus.

I nunc superbe, calitum sedes pete.

Mouenda iam sunt bella, clarescit dies.

Humana temne: iam Stygia & manes ferox

Fugisse credis? hic tibi ostendam inferos.

Reuocabo in alta, conditum caligine

Ultra nocentum exilia, discordem deam,

Quam mugit ingens montis oppositi specus,

Educam, & imo Ditis è regno extraham.

Quicquid relictum est, veniat inuisum scelus,

Suumq; lambens sanguinem impietas ferox,

Errorq; & in se semper armatus furor.

Hoc hoc ministro nosse utatur dolor.

Incipite famula Ditis, ardentem incitæ

Concutite pinum, & agmen horrendum anguibus

Megara ducat, atque luctifica manu

Vastam rogo flagrante corripiat trabem.

Hoc agite, pallas petite violatæ Stygis.

Concutite pectus, acrior mentem excoquat,

Quam qui caminis ignis Aetneus furit:

Ut possit animo captus Alcides agi,

Magno furore percitus, nobis prius

Insaniendum est, Iuno cur nondum furit?

Me me sorores mente deiectam mea

Versate primam: facere si quicquam apparo

Dignum noueræ, iam odia mutantur mea.

Natos reuersus videat incolumes, precor,

Manuq; fortis redeat: inueni diem,

Inuisa quo nos Hercules virtus inuenit.

Me pariter & se vincat, & cupiat mori

Ab inferis reuersus: hoc profit mihi,

Ioue esse genitum: stabo, & ut certo exeant

Emissa neruo tela librabo, maxum,

Regam furentis arma, pugnanti Herculi

Tandem fauebo, scelere perfecto, licet

Admittat illas genitor in calum manus.

CHORVS.

Anapæstici.

Iam rara micant sidera prono

125 *Languida mundo, nox victa vagos*

Contrahit ignes, luce renata

Cogit nitidum Phosphoros agmen.

Signum celsi glaciale poli,

Septem stellis Arcades vrsæ

130 *Lucem verso temone vocant.*

Iam caruleis euectus equis

Titan, summum prospicit OEtam,

Iam Cadmeis inclita baccis

Aspersa die dumeta rubent,

135 *Phæbiq; fugit reditura soror.*

Labor exoritur durus, & omnes

Agitat curas, aperitq; domos

Pastor, gelida cana pruina

Grege dimisso pabula carpit.

140 *Ludit prato liber aperto*

Non dum rupta fronte iuuenius,

Vacue reparant vbera matres,

Errat cursu levis incerto

Molli petulans hædus in herba.

145 *Pendet summo stridula ramo,*

Pennæq; nouo tradere soli

Gessit querulos inter nidos

Thracia pellex, turbaq; circum

Confusa sonat, murmure misso

150 *Testata diem, carbasa ventis*

Credit, dubius nauita vite,

Laxos aura complente sinus.

Hic exesis pendens scopulus,

Aut deceptos instruit hamos:

155 *Aut suspensus spectat pressa*

Premia dextra, sentit tremulum

Linea piscem: hac innocua

A 4

hoc est, ut ait Sabinus, cauernis. de his Aetnæ incēdiis, (citante eodem Pomponio Sabino) ita scribit Trogus lib. 4. Sicilia terra est cauernosa & fistulosa, quo fit ut ventorum flatibus pateat, unde ignis cōcipitur. intrinsecus sulphur habetur & bitumen, vbi cum ventus per spiramenta cauernarū incēbit, diu luctatus, ignem concipit, sic Aetnæ durat incendium.

108 *Animo captus.* o. u. l. *animum capius*, habent.

110 *Furit.* in vno m. s. l. *furi*, legitur.

119 *Stabo.* ad finem vsque mancho & durabo. Statius, extrema Achilleide: *Stare iubet contra, tumidosq; repellere fluctus* Quos vix ipse gradu totiens obstante iulisset.

Stabā equidē, nec me referebat concitus amnis.

127 *Cogit nitidum.* Ouid. 2. Metamor.

diffugiunt stelle quarum agmina cogit

Lucifer. id est, Phosphoros,

Martialis: *Phosphore redde diem, quid gaudia nostra morari?*

128 *Celsi poli.* poli Arctici; qui nobis semper sublimis: sed Antarcticum, sub pedibus Styx arra videt, manesque profundī. Virgil. 1. Georg.

132 *Summum prospicit OEtam.* cum sol à montis cacumine occidit aut oritur, præ se fert nobis speciem cacumen tangentis. ideo ait præstantissimus poetæ:

Iamq; iugum summe surgebat Lucifer Ide. &c.

Sparge maris nubes, tibi deserit Hesperus

OEtam.

144 *Petulans hædus.* proprium hædi epithetum, qui natura petulans & lasciuus est admodum. Virgilius 2. Georg.

... hædiq; petulci

Floribus insultant.

154 *Deceptos.* à piscibus, qui vel eos cō-

temserunt, vel potius crepta callide cica-

illæsi effugerunt.

157 *Innocue.* non, quæ non nocet; sed

eui ab aliis nō nocetur. Seruius 2. AE-

neid. Innocuus, inquit, cui nō nocetur;

innocius, qui non nocet. Sed hæc ple-

rumque poetæ confundunt.

20

Quibus

præfens confistere & conquiescere à reuolutione illa videtur, mox idem non segniter (id est, non segnitèr) remeat, anno scilicet reuoluto. nam poetæ annum rotæ cuiusdam instar volui tingebant, vt hoc loco Seneca. alij serpenti caudam voranti assimilant. Claudianus lib. 2. de laudib. Stilichonis:

*Est ignota procul, nostræq; imperia menti,
Immensi spelunca cui; quæ tempora vasto
Omnia qui placido consumit numine serpens,
Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu.*

*Vix adeunda deo, annorum squalida mater.
Suppediat reuocatq; sinu, complectitur antrum
Perpetuumq; viret squamæ, caudamq; reducto*

Hæc poetarum de rota & serpente fictio, planè rationi naturæ conuenit, illique circularum circuitio-
ni, ex qua dierum noctiumque varietas & mensis anni que mensura procedit, de qua, post Platonem,
Cicero in Timæo. Voluit autem Seneca humanæ vitæ breuitatem ostendere, quam vltra centesi-
mum annum extendi Caius & Iustinianus negarunt, l. an vsusfructus, D. de vsufruct. l. municipiis,
D. de vsu & vsuf. leg. l. fin. C. de sacrosanct. eccles. qua de re post Alexand. & Arcetium eleganter O-
roscius ad l. si quis ex argentariis, col. 741. nu. 50. D. de eden. & Carol. Molinæus in addition. ad De-
cium in l. edicto, nu. 28. littera N. & lit. O. C. de edict. D. Had. toll. & qui ab iis ibi tradita pro suis ob-
trusit Ioan. Corrasius lib. 5. miscellan. cap. 18. & Iacob. Curtius *ingressus* ad fratrem lib. 1. cap. 36. Sanè
complures centesimū ætatis annum excessisse, ex Plinio, Valerio Maximo, & aliis à Corrasio & Mo-
linæo relatis constat, quibus ego addo Lucianum in Macrobiis, & Pet. Mexiam in *filua* variis *lection-*
Serres quoque ducentisimū ætatis annum superare, Strabo lib. 1. 5. Hyperboreos millesimum One-
ficritus, Simonides & alij produunt; quod fabulosum videtur. Herodorus, in Thalia, Æthiopes, quos
μυροφίς vocant, centum & viginti annis viuere solere scripsit: eorundem verò vitam Solinus meæ
editionis cap. 33. dimidio esse protensorem nostra tradidit. vt omnino videatur is auctor humanæ vi-
tæ terminum octoginta annos constituisse, quod nec ratione nec auctoritate nititur. Cautius Mela
lib. 3. eorum vitam dimidio ferè longiorem nostra tradit. quod ipsum de incolis oppidi Acrothonis,
siti in cacumine montis Arthus, idem Pomponius, Solinus, & Plinius lib. 7. natural. hist. cap. 2. testan-
tur, eiusque rei naturalem rationem licet videre apud Aristotelem problema. 7. sectio. 14. Quæ au-
tem ex Trebellio Pollione, & Dioscoride retulit Corrasius loco suprà citato, ad verbum ferè ex Cæ-
lio Rhodigino, lib. 19. antiq. lection. cap. 21. desumit, idem Cælius seq. cap. docet, quomodo intelli-
genda sint, quæ Homerus & alij de Nestoris ætate fabulantur. Ex Censorino, Iulio Materno, aliisque,
constat annos climactericos homini periculosissimos esse, qui septenariis & nouenariis numeris con-
ficiuntur, eorumque quamlibet conduplicationem valde cauendam humano generi; maxime autem
ex Platonis & Firmici sententia annum sexagesimum tertium, quia tunc vterque numerus concu-
rip; eoque anno Aristoteles & Ciceronem mortuos accepimus; & exstat Augusti epistola hunc annum
gaudentis se excessisse. Beatam virginem Deiparam diuissimè vixisse quidam tradiderunt. Volater-
ranus tamen lib. 31. Philologiæ ita scribit: Diua genitrix, quamquam extra sortem est humanam, ac
speciali Dei providentiæ reservata, annum ipsum vnde quinquagesimum non excessisse; apud rece-
ptum auctorem inueni ex Helisaberhæ virginis sanctæ de Sconnagia commentario, quæ anno 1160.
emicit. Hæc in diuina contemplatione eam annum post filium & quicquid est vltra vsque ad eius
assumptionem vixisse clarè aspexit, quod mihi verisimile sit. Neque enim assentior his qui multis di-
cunt eam superstitem annis, cum, Dionysio teste, omnes apostoli in eius funere conuenerint: ipsi ve-
rò palam est quod non tor annis, quot vulgò dicunt illam superstitem fuisse, simul fuere. hæc Vola-
terranus. Iam quod ex Gaguino de Ioanne de Stampis Corrasius vbi suprà scripsit, multò elegatius
ab Paulo A Emilio prodictum fuit, cuius lib. 5. de rebus Francorum verba sunt hæc: Sub idem tempus
obiit Ioannes de Stampis, quem per errorem à Temporibus multi vocitant, ob diuturnam vitam.
Plus trecentis sexaginta annis vixisse eum faciunt: sub Carolo meruisse, Ludouico Crassi filio decess-
sisse: cum interea nulla in tot motibus mentio eius facta fuerit: nec latere ignorare potuisset virtus,
quæ specimen sui iam inde à clarissimi Imperatoris ætate præbuisset. Libentius crediderim eum mi-
litasse sub Carolo simplici nepote: quem regnum paternum auitumque petentem, & in Carolum
Magnum originem suam referentem, Caperus regni emulus cepit, speque rerum potiendarū exiit:
nec trecentorum sexaginta, sed centum circiter & sexaginta annorum vitam ei contigisse: id quod
etiam consenscente mundo magnum & memorabile sit. Ex quibus A Emilij verbis etiam apparet
Corrasij codices mendose c. c. l. x. continere. Sed ad rem. hodie sanè plures videmus quinquagesimum
ætatis annum non attingere, quàm superare. Et quamquam ego nouerim Louanij & alibi nonnullos
quos fama ferebat centesimum ætatis annum excessisse, non temere tamen huiusmodi naniis soleo

- 210 *Contingat, aliud iussus ad bellum meat,
Nec ulla requies, tempus aut ullum datur,
Nisi dum iubetur: sequitur apprimè statim
Infecta Iuno, nunquid immunis fuit
Infantis ætas? monstra superavit prius,*
- 215 *Quàm nosse posset, gemina cristati caput
Angues ferebant ora, quos contra obuius
Reptavit infans, igneos serpentium
Oculos, remisso pectore ac placido intuens,
Arctos serenis vultibus nodos tulit,*
- 220 *Et tumida tenera guttura elidens manu,
Prælusit Hydræ: Manali pernix fera,
Multo decorum præferens auro caput
Deprensa cursu est. maximus Nemeæ timor
Gemuît lacertis pressus Herculeis leo.*
- 225 *Quid stabula memorem dira Bistonij gregis,
Suisq; regem pabulum armentis datum?
Solitumq; densis hispidum Erymanthi iugis
Arcadia quater nemora Manalium suem?
Taurumq; centum non leuem populis metum?*
- 230 *Inter remotos gentis Hesperia greges
Pastor triformis littoris Tartesij
Peremptus, acta est præda ab occasu ultimo,
Notum Cithæron pavit Oceano pecus.*

B 2

Pene-

num suum in humilitate, patientia, ceteris virtutibus subigere, donec hac assiduitate bene viuenti habitus comparetur; qui eum numquam finat ab æquo bonoque deſectere. quod qui fecerit, debita claris hominibus gloria ne post mortem quidem carebit: sed nomen ipsius omni auri splendore clarius, in omni memoria eluceſcet.

222 Multo decorum præferens auro caput.

Euripides:

ταὐτὲ χρυσὸν ἀργύρον
κρίνας θηρόφρονι δέαν.

Pindarus Olymp. εἰδ. γ'. vocat χρυσόκεραν ἑλᾶφον.

225 Quid stabula, semel dixisse sufficit, monstra ab Hercule domita, Busirim, Antæum, Diomedem, alios tyrannos occisos, corruptos animi affectus compressos significare.

226 Suisq; regem. Hercules eo supplicio Diomedem Thracem interfecit, quo ille viatores e medio sustulerat; quod iustitiæ exemplum in Sinni necando Theseus æmulatus fuit, vide quæ dixi in Notis ad Claudianum lib. 2. in Rufinum. placuit ergo heroibus istis talionis pœna, quæ & decemuiris, & Moſi, & Rhadamanthi visa est æquissima. Lex Moſaica, & lex. xii. tabularum de talione notiffimæ sunt: Rhadamanthi legem hanc fuisse;

εἰ κε πάροι τὰ κ' ἐρεξε, δίκη ἰδέα γένοιτο.

refert Aristot. 5. ethicorum.

231 Triformis. AEschylus & Euripides Geryonem vocant τρισημικρον. Lucretius lib. 5.

Quidve tripectora tergemini in Geryonæi.

dos homines reddit. vnde Virgilius 2. Aeneid.

... quorum Iphium auro

Iam grauior...

& 9. eiusdem operis:

... tarda senectus.

ACTVS SECVNDVS.

215 Gemina. per angues hos à Iuno- ne Herculi adhuc infanti obiectos, & ab eo stragulos, monemur ab ineunte ætate ferendis laboribus superandisq; ærumnis nos affluere, si cupimus eximiam constantiæ & fortitudinis laudem adipisci.

221 Manali pernix fera. quartus Herculis labor fuit, æripedem ceruam cursu consequi, eiq; aurea cornua detrahere. Q. Smyrnæus:

χρυσόκεραν δ' ἑλᾶφον μετὰ ταῦτ' ἤρξατο
πείθεσθαι.

auctor incertus:

Aripedem quarto tulit aurea cornua ceruæ, cum hanc fabulam poetæ sunt commenti, voluerunt innuere, viro qui superbiam subiugarit, iracundiam represserit, reliquos animi prauos motus sustulerit ad vnum omnes, hoc est leonem, aprum, & hydram refecit cunctis capitibus interemerit, ad immortalem gloriam comparandam, quam indicant aurea cornua, imprimis necessarium esse cripedem ceruam consequi, eamq; non ante dimittere; quam quod petit, fuerit affecutus: videlicet eousque animi.

240 *Numerosum*: hæc vox Plinio iuniori, Claudiano, Iuliano & aliis nota est. vide notas meas in Claudia. de bello Gildo. Euripides:

ταύτ' ἐπεὶ μέγαρον ποτ' ἔφρονον νέβρα
λίπρας ὑδρας ἔξω ἔγουσιν.

Veram huius fabulæ allegoriam non à Palæphato, sed ab Albrico philosopho, in lib. De deor. imagin. petere oportet.

243 *Stymphalidas*. hæc aues fuerunt, humanis carnibus vesci solitæ; quas Hercules, ut Seneca hoc loco innuit, sagittis interemit; ut verò Charon Lampiæcenus & Seleucus in miscellaneis tradiderunt, ærei corali à Pallade accepti tinnitu fugauit, quod ipsum etiā Nonnus in Dionysiac. prodidit. Sed ista quid sibi volunt? nonne scortillorum illecebras posse nos effugere, earumq; insidias posse nos detegere, si æneū crepitaculum à Minerva sumamus; hæc est, si sanctorū patrum & philosophorum libros nocturna, diurna que manu versantes inde hausta continentia præcepta illis opponamus? nam illorū voce, quæ veluti tubæ sonitus in aures penetra, teste D. Basilio in princ. oratio. de ieiunio, protinus cōmunes illæ pestes adolescentiæ diffugiēt. Nec immerito humanis carnibus vesci sunt dictæ; quoniam meretrices mortaliū sanguine medullitus hīrudinum instar exfugūt; mortales ipsos, veluti Lamia voracissima, penitus exedunt atque consumūt.

261 *Natus Amphion Ioue*. Secundum Homerū Odys. 2. Sed Diophanes lib. 1. histor. Ponitæ, & Zezes chil. 1. hist. 13. Theoboontis filium scribūt fuisse. Horatius, ad Pisones:

† *Dictum & Amphion, Thebana conditor arcis,
Saxa mouere sono testudinū, & prece blanda
Ducere quò vellet.*

quia scilicet dicendo homines passim ferarum more sine tectis viuentes in vnum locum cōgēit, eisq; persuasit Thebas cōmunem habitationem condere: quo impetrato, mox, ad maiorem securitatem incolētium, eas muro circumdedit. posteris testarum relinquens, ad subitos hostium incursum repellendos, & nocturna latrocinia prohibenda, resistendumq; hostibus potentioribus, ciuitatibus mœnia magnopere conducere. Quæ ratione perpenſa, num Lycurgus errauerit; qui Spartam muris cingi vetuit, quòd robur urbium non muros sed ciues esse iudicaret, politica disciplinæ periti viderint. Ego quidem con-

*penetrare iussus solus æſtini plagas,
Et adusta mediis regna qua torret dies,
Virique montes soluit abrupto obice,
Etiam ruenti fecit Oceano viam.*

235

*Posthac adortus nemoris opulenti domos,
Aurifera vigilis spolia serpentis tulit.*

Quid saua Lerna monstra, numerosum malum, 240

Non igne demum vicit, & docuit mori?

Solitæq; pinis condere obductis diem,

Petijt ab ipsis nubibus Stymphalidas.

Non vicit illum calibis semper tori

Regina gentis vidua Thermodontia. 245

Nec ad omne clarum facinus audaces manus

Stabili fugauit turpis Angia labor.

Quid ista profunſ? orbe defenso caret.

Sensere terræ pacis auctorem suæ

Abeſſe terris: prosperum ac felix scelus, 250

Virtus vocatur, fontibus parent boni.

Ius est in armis, opprimit leges timor. 25

Ante ora vidi nostra truculenta manu

Gnatos paterni cadere regni vindices,

Ipsamq; Cadmi nobilis stirpem vltimam 155

Occidere. vidi regium capitis decus

Cum capite raptum: quis satis Thebas fleat?

Ferax deorum terra, quem dominum tremis?

E cuius aruis, eſq; facundo sinu

Stricto iuuentus orta cum ferro stetit, 260

Cuiusq; muros natus Amphion Ioue

Struxit, canoro saxa modulatu trahens.

In cuius urbem non semel diuinū parens

Calo relicto venit: hæc quæ calites

Recepit, & quæ fecit, & (fas sit loqui) 265

Fortasse faciet, sordido premitur iugo

Cadmeæ proles, atque Ophionius cinis.

Quò recidiſtis? tremitis ignauum exulem,

Suis carentem ſimbis noſtris grauem?

Qui scelera terra, quiq; perſequitur mari, 270

- Ac saeva iusta sceptrâ confregit manu?
Nunc seruit absens, fertq; qua fieri vetat,
Tenetq; Thebas exul Herculeas Lycus?
Sed non tenebit: aderit, & pœnas petet,*
275 *Subitusq; ad astra emerget: inueniet viam,
Aut faciei: assis sospes, & remeas tuis,
Tandemq; venias victor ad victam domum.
Emerge coniux, atque depulsa manu
Abrumpe tenebras: nulla si vetito via,*
280 *Iterq; clausum est, orbe diducto redi.
Et quicquid atra nocte possessum later,
Emitte tecum: dirutis qualis iugis,
Præcepto citato flumini quærens iter,
Quondam dedisti, scissa cum vasto impetu*
285 *Patuere Tempe, pectore impulsus tuo.
Huc mons, & illuc cecidit, & rupto aggere
Nova cucurrit Thessalus torrens via.
Talis parentes, liberos, patriam petens
Erumpe, rerum terminos tecum afferens,*
290 *Et quicquid anida tot per annorum gradus
Abscondit atas, redde, & oblitos sui
Lucisq; pauidos ante te populos age.
Indigna te sunt spolia, si tantum refers,
Quantum imperatum est, magna, sed nimium loquor,*
295 *Ignara nostra sortis: unde illum mihi,
Quo te, tuamq; dexteram amplector, diem,
Reditusq; lentos, nec mei memores querar?
Tibi deorum ductor, indomiti ferent
Centena tauri colla: tibi frugum parens*
300 *Secreta reddam sacra: tibi multa fide
Longas Eleusi tacita iactabo faces:
Tum restitutas fratribus rebor meis
Animas, & ipsum, regna moderantem sua,
Florere patrem. Si qua te maior tinet*
305 *Clausum potestas, sequimur: aut omnes tuo
Defende reditu sospes, aut omnes trabe:
Trabes, nec ullus eriget fractos Deus.*

filium Amphionis tutius & securius, legem Lycurgi priscae simplicitati cōuenire existimo, & assentior Platoni lib. 6. de legib. Aristoteli lib. 7. Polit. ca. 11. & Nicolao Biesio viro doctissimo li. 3. de repub. quondam hospiti meo, nunc Cæsaris Maximiliani medico; cui me post Deū immortalem parētēq; meos, hanc vitam debere lubens agnosco.

265 *Quæ fecit in Deorum numerum retulit, ad hunc penè modū Claudian.*

*Mærent indigetes & si quos Roma recepit
Vel dedit ipsa Deos.*

& Seneca philosophus in ludo de morte Claudij: quam ipse Deam esse iussit.

266 *Faciet, propter Herculeum hoc dicit, quem indigetem fore sperabat.*

267 *Ophionius cinis. Sic Claud. lib. 2. in Eutrop. Mygdonij cineres, & si quid restat Eoi Quod pereat regni.*

282 *Diruptis. o. v. l. dirutis, habet; & pro, dedisti, continent fecisti. quod verò hic Seneca Catullū & Diodorū secutus Herculi tribuit; hoc Herodorus in Polymymnia, & Claudia lib. 2. de rapto, Neptuno ascripserunt. 289 Afferens. mihi: afferens, quæ est duorum m. lectio, non displicet. 299 Centena tauri. non fuit ergo nefas Ioui taurū immolare, ut putat Natalis i. Mytholog. quæ in errore induxit Seruius lib. 3. & 9. AEn. Seruius Donatus repugnat; cuius auctoritate. iste Senecæ locus defenditur.*

Frugum parens. Ceres. Lucretius lib. 5.

*Namq; Ceres fertur fruges, Liberq; liquoris
Viti genitricem mortalibus inuoluisse.*

porro pro, parens, m. f. potens habent.

300 *Secreta reddam sacra. de Theophrasti loquitur, quotannis ab Atticis virginibus & matronis proficiscentibus Eleusinem celebrari solitis, ut Thelytus Methymneus apud Theocriti scholiasten docet. vocata sunt hæc Eleusinia, quia Athenienses ea, Eumolpi opera, ab Eleusiniis acceperunt. An verò Eumolpus iste fuerit sacrorum istorum inuētor, an ab hoc quinctus, iuxta Androctionem lib. 2. de sacrificiis, non constat, nec magnopere refert.*

Secreta. quia fas non fuit illa non initiatis reuelare.

307 *Deus. in quibusdam autographis legitur dies.*

313 *Facile credunt.* Menander:

Ἀπίστην ἀπὸ τῶν ἐστὶν αὐτῶν φέρεται.

323 *Pedes.* Natalis Mytholo. lib. 7. c. 1. fabulatur aureum poculum ab Apolline Herculem dono accepisse, atq; eo Oceanum transisse: Elifius, Calentius, ætæ sua poetæ nō omnino malus, lib. 1. eleg. æneam ollam fuisse docet: *Sine quod in ventū, ollaq; inuectus æna*

Per mare, ad extremos Hesperie populos. omnino verisimilius est Senecæ nostri mendacium.

335 *Findens.* sunt v. l. in quibus scindens legitur.

336 *Non vetera.* cōtrarium tamen tradit Euripides, in Hercule *καὶ νομῶν*, his verbis:

*γέρον ὃ δὴ πρὶς ἐστὶ καὶ μέγαν λόγον,
ὡς λῶ πάρε-δὲ κεν δὴν τῶν λόγων,
τῶν ἐπὶ τῶν πύργων τῶν δὲ δεσπότην τῶν δόλων,
τῶν δὲ κεν τῶν πύργων τῶν δὲ δεσπότην τῶν δόλων
ἀμφὶ τὸν ἥδὲ τῶν πύργων τῶν δὲ δεσπότην τῶν δόλων
ἔ τῶν τῶν πύργων τῶν δὲ δεσπότην τῶν δόλων
καὶ μέγαν ἐκ τῶν πύργων τῶν δὲ δεσπότην τῶν δόλων
κρίνει κρείοντα, καὶ κρείοντα ἀρετῆς καὶ δόλων,
ἐστὶν καὶ τῶν πύργων τῶν δὲ δεσπότην τῶν δόλων.*

Iulius Hyginus in fabulis, nō quidem, vt arbitror, antiquus ille qui Augusti tempore vixit, & de Virgilio teste Gellio lib. 16. & de vrbibus Italiæ auctore Seruio 7. Aeneid. scripsit, fed alius recenior; Lycum, inquit, Neptuni filiū, quod Megaram, Creontis filiam, vxorem eius, & filios Theremachum & Ophitem occidere voluit, interfecit. Nunc ergo intelligimus vera esse quæ de Lyci genere Seneca prodidit. antiqui enim eorū principum, qui incerto & obscuro genere nati erant, originem ad deos referre consueverūt, vt de Hercule, Romulo & Remo, aliisq; multis constat. Præterea immanes & crudeles homines, Neptuni filios dicebāt: quod de Polyphemo, Amyco, & multis notissimum est. de quo nos alio loco agemus.

351 *At sermo.* scribendum videtur ex membranis, *at sermo.*

372 *Præstinguet & c.* hæc & similia *ἀδωα* adagium sapiūt. Sic Thyeste:

... ætherias prius

*Perfundet Arctos pontus, & Ionio seges
Matura pelago surget, & lucem dabit*

AMPHITRYO, MEGARA.

*O socia nostri sanguinis, casta fide
Seruans torum, natosq; magnanimi Herculis,
Meliora mente concipe, atque animum excita.* 310

*Aderit profectò, qualis ex omni solet
Labore, maior.* ME. quod nimis miseri volunt, „
Hoc facile credūt. AM. imò quod metuūt nimis, „
Nunquam amoueri posse, nec tolli putant. „ 315
ME. Prona est timori semper in peius fides.

*Demersus ac defossus, & toto in super
Oppressus orbe, quam viam ad superos habet?* „ 315
AM. Quam tunc habebat, cum per arentem plagā,

*Et fluctuantes, more turbati maris,
Abijt arenas, bisq; discedens fretum,
Et bis recurrens, cumq; deserta rate
Deprensus hæsit Syrtium breuib; vadis,
Et puppe fixa maria superauit pedes.* 320

ME. Iniqua rarò maximis virtutibus
Fortuna parcat: nemo se tutò diu „ 325
Periculis offerre tam crebris potest. „

Quem saepe transit casus, aliquando inuenit. „
*Sed ecce saeuus, ac minas vultu gerens,
Et qualis animo est, talis incessu venit,
Aliena dextra sceptrā concutiens Lycus,
Vrbis regens opulenta Thebana loca,
Et omne quicquid vberi cingit solo
Obliqua Phocis, quicquid Ismenus rigat,
Quicquid Cithæron vertice excelsò videt,
Et bina findens Isthmos exilis freta.* 330

LYCVS, MEGARA, AMPHITRYO.

*Non vetera patriæ iura possideo domus,
Ignavus hæres: nobiles non sunt mihi
Aui, nec altis inclitum titulis genus,
Sed clara virtus: qui genus iactat suum,* „
Aliena laudat, raptā sed irrepida manu „ 340

Sceptrā

- Sceptra obtinentur: omnis in ferro est salus.*
Quod ciuibus tenere te inuitis scias,
Strictus tuetur ens: alieno in loco
Haud stabile regnum est, una sed nostras potest
 345 *Fundare vires, iuncta regali face,*
Thalamisq; Megara: ducet è genere inclito.
Nouitas colorem nostra: non equidem reor
Fore ut recuset, ac meos spernat toros.
Quod si impotenti pertinax animo abnuet,
 350 *Stat tollere omnem penitus Herculeam domum.*
Inuidia fastum ac sermo popularis premet:
Ars prima regni est, posse te inuidiam pati.
Tentemus igitur: fors dedit nobis locum,
Namque ipsa, tristi vestis obiectu caput
 355 *Velata, iuxta praesides astat deos,*
Lateriq; adhaeret verus Alcida sator.
 M E. *Quidnam iste nostri generis exitiū ac lues,*
Noui parat? quid tentat? LY. O clarum trahens
A stirpe nomen regia, facilis mea
 360 *Parumper aure verba patienti excipe.*
Si aterna semper odia mortales agant,
Nec caeptus unquam cedat ex animis furor,
(Sed arma felix teneat, infelix paret)
Nihil relinquent bella: tum vastis ager,
 365 *Squallebit aruis, subdita tellis face*
Altus sepultas obruet gentes cinis.
Pacem reduci velle, victori expedit,
Victo necesse est. particeps regno veni,
Sociemus animos, pignus hoc fidei cape,
 370 *Continge dextram: quid truci vultu siles?*
 M E. *Egon vt parentis sanguine aspersam manū,*
Fratrumq; gemina cade contingam? prius
Extinguet ortus, referet occasus, diem:
Pax antè fida niuib; & flammis erit,
 375 *Et Scylla Siculum iunget Ausonio latus:*
Priusq; multò vicibus alternis fugax
Euripus, vnda stabit Euboica piger.

- Nox atra terris; antè cum flammis aquae,
 Cum morte vita, cum mari ventus fidem
 Fadusq; iungent.
 Hippolyto: ... ignibus iunges aquas
 Et amica ratibus antè promitteret freta
 Incerta Syrtis, antè ab extremo sinu
 Hesperia Tethys lucidum attollet diem,
 Et ora damis blanda prebebunt lupi.
 Troade:
 Dum terra celum media libratum feret,
 Nitidusq; certas mundus euoluet vices,
 Numerusq; harenis deerit, & solem dies,
 Noctem sequentur astra; dum siccas polus
 Versabit Arctos, flumina in pontū cadent.
 Octauia:
 Iungentur antè seua sideribus freta,
 Et ignis vnde, tartaro tristi polus,
 Lux alma tenebris, rosida nocti dies.
 Hercule O Etæo:
 ... antè ab occasu dies
 Nasceretur Indus; antè glaciale polum,
 Scythas tepida Phœbus afficiet rota.
 eadem tragicædia actu 4.
 Antè nascetur seges in profundo,
 Vel fretum dulci resonabit vnda;
 Antè discedet glacialis vrsæ
 Sædus, & ponto vetito fruatur.
 Sunt hæc tragicædiæ, & tragici versus
 maiestate digna: sed illa Virg. in eclo. r.
 Antè leues ergo pascentur in aquore cerni,
 Et freta destituent nudos in litore pisces,
 Antè, pererrat amborum finibus, exul
 Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania
 Tigrim;
 bucolici carminis humilitati longè ap-
 priora & accommodatiora sunt.
 376 Scylla. cuius formam habes apud
 Homerum in Odyss. & Izacium in Ly-
 cophronem. mater ipsius iuxta Acusi-
 laum & Apolloniū lib. 4. fuit Hecate;
 quæ etiam fuit Chariclidæ, in catena, o-
 pinio; iuxta Stesichorum, Lamia; Ho-
 merus, Plinius, Solinus tradiderunt
 Cratæim fluuium fuisse, quemadmo-
 dum contra Camerem tradidi in emē-
 dationibus in Solinum. verum, vt quæ
 de Scylla traduntur institutioni vitæ ap-
 plicemus, Scylla virgo videtur; quæ
 quamdiu mentem cogitationesque à
 venereis libidinis abstinuerit, quā-
 diu corpus suum illibatū ab omni spur-
 citie seruauerit, forma egregia cense-
 bitur: sed simulac animo titillationes

carnis suscipiet, simulac intactum prius virginitatis florem corpore amittet; ab ipsa voluptate (hæc Circe est) cuius illecebris se dedit, in immanium monstrorum speciem immutatur. neque immutatur illa modò, verùm ceteros quoque in hoc mundi sero periculossimo nauigantes (tanta est feminarum huiusmodi malitia) absorbere atque in eandem secum calamitatem pertrahere conatur.

384 *Sequitur superbos ultor à tergo Deus.* de Nemeli loquitur: Græcorum enim imitatione & Virgilij ac Caiui, deum pro dea posuit, vt copiose docet Pius Bononienfis in annotation. cap. 70.

386 *Geminum nescis.* necem patris, & matris nuptias. vide O Edipum.

388 *Bina fratrum castra.* consule nostri Thebaidem. *Totidem rogos.* lege Statij Thebaid. lib. penult. & vit.

389 *Riget superba Tantalus.* consule Apollod. lib. 1. & 3. bibliothecæ. Zetzem chil. 5. hist. 141. Ouidiū Metamorph. lib. 6. Niobe est exemplo, superbiam Deo maximè odiosam esse, & vt supra dixit, superbos à tergo Deum sequi ultorem. nisi enim superbia fuisset elata, seque Diis æquasset, in miseras illas grauissimas nō incidisset; quibus equales eos manent, qui idem peccati genus non student euitare. Verùm cum homines simus, sitque errare, labi, decipi humanum; si ob delicta nostra in diuinam iram cōtinget incurrere, in saxum mutemur oportet. id fiet, æterno cum silentio, sine querelis & murmurationibus meritis ærumnas perferendo, quia tamen idipsum non sufficit, & ad Dei misericordiam obrinendam, confessione cordis & pœnitentia opus est: saxum illud perpetuò guttis quasi lacrimis quibuscūq; mader. In Sipyli verrice saxea effigies statuitur, quia pœnitentiæ peragendæ accommodatissima sit solitudo, montium præsertim; qui propter asperos & difficiles accessus, nō nisi rarissimè ab hominibus adeuntur.

392 *Illyrica Cadmus.* Cadmus & Harmonia relictis Thebis Illyricum petierunt, atque cum ibi diu iuxta Drilon & Nairona fluuios vixissent, tandem in angues mutati sunt, auctores sunt Metrodorus, in lib. de consuetudine, Nicander in Theriacis, & Dionysius Carthaginensis in libro de situ orbis.

395 *Dum solita.* vt enim in fine Thebaid. dicit:

... Sceptra Thebarum fuit

Impune nulli gerere...

*Patrem abstulisti, regna, germanos, larem,
Patriam: quid ultra est vna res superest mihi,
Fratre ac parente charior, regno ac lare,
Odium tui. quod esse cum populo mihi
Commune doleo, pars quota ex isto mea est?
Dominare tumidus, spiritus altos gere:
Sequitur superbos ultor à tergo deus.*

380

*Thebana noni regna. quid matres loquar
Passus & ausas scelera? quid geminum nefas,
Mistumq; nomen coniugis, nati, patris?
Quid bina fratrum castra, quid totidem rogos?*

385

*Riget superba Tantalus luctu parens,
Mæstusq; Phrygio manat in Sipylo lapis.
Quin ipse toruum subrigens crista caput
Illyrica Cadmus regna per mensus fuga,
Longas reliquit corporis tracti notas.*

390

*Hæc te manent exempla, dominare vt lubet,
Dum solita regni fata te nostri vocent.*

395

*LY. Agedum efferatas rabida voces amoue,
Et discæ regum imperia ab Alcide pati.*

*Egorapta quamuis sceptrâ victrici geram
Dextra, regamq; cuncta sine legum metu,
Quas arma vincunt, pauca pro causa loquar*

400

*Nostri: cruento cecidit in bello pater,
Cecidere fratres: arma non seruant modum:
Nec temperari facile, nec reprimi potest
Stricti ensis ira: bella deletat cruor.*

,,

,,

,,

*Sed ille regno pro suo: vos improba
Cupidine acti, quaritur belli exitus,
Non causa: sed nunc pereat omnis memòria,
Cum victor arma posuit, & victum decet
Deponere odia: non, vt inflexo genu*

405

,,

,,

,,

*Regnantem adores, petimus: hoc ipsum placet,
Animo ruinas quod capis magno tuas.*

410

Es rege

Es rege coniunx digna, sociemus toros.

ME. *Gelidus per artus vadit exangues tremor:*

Quod facinus aures pepulit, haud equidē horruī,

- 415 *Cū pace rupta bellicus muros fragor*
Circūsonaret, pertuli intrepidē omnia:
Thalamos tremisco, capta nunc videor mihi.
Grauent catena corpus, & longa fame
Mors protrahatur lenta, non vincet fidem

- 420 *Vis vlla nostra, morior Alcide tua.*

LY. *Animosne merſus inferis coniunx facit?*

ME. *Inferna tetigit, poſſet ut ſupera aſſequi.*

LY. *Telluris illum pondus immenſa premit.*

ME. *Nullo premetur onere, qui cælum tulit.*

- 425 LY. *Cogere. ME. cogi qui poteſt, neſcit mori.*

LY. *Effare, thalamis quod nouis potius parem*

Regale munus. ME. aut tuam mortem aut meam.

LY. *Moriere demens. ME. coniungi occurrā meo.*

LY. *Sceptroq; noſtro potior eſt famulus tibi?*

- 430 ME. *Quot iſte famulus tradidit reges neci?*

LY. *Cur ergo regi ſeruit, & patitur iugum?*

ME. *Imperia dura tolle, quid virtus erit?*

LY. *Obſci ſeris monſtrisq; virtutem putas?*

ME. *Virtutis eſt domare, quæ cuncti pauent.*

- 435 LY. *Tenebræ loquentem magna tartarea premūt.*

ME. *Non eſt ad aſtra mollis ē terris via.*

LY. *Quo patre genitus, calitum penetrat domos?*

AM. *Miſeranda coniunx Herculis magni ſile,*

Partes mea hæſunt, reddere Alcida patrem,

- 440 *Genusq; verum: poſt tot ingentis viri*

Memoranda facta, poſtq; pacatū manu

Quodcumq; Titan ortus & labens videt,

Poſt monſtra tot perdomita, poſt Phlegram impio

Sparsam cruore, poſtq; deſenſos deos,

- 445 *Nondum liquet de patre? mentimur Iouem?*

Iunonis odio crede. LY. quid violas Iouem?

Mortale calo non poteſt iungi genus.

C

AM. Cam-

446 *Iunonis odio crede. quorſum enim tam pertinaci odio illum perſequeretur, niſi non à me, ſed à Ioue genitus eſſet?*

397 *Ab Alcide. ex Alcide. Virgil. AE-neid. 12.*

Diſce puer virtutem ex me, verumq; laborē,
Fortunam ex alijs...

399 *Sine legum metu. nam lege ſolutus ſum. hoc iuri congruit. eo enim tradi-tur, principem legibus ſolutum eſſe. l. ex imperfecto. C. de teſtam. quāquam rationi conſentaneum ſit, vt exiſſimet ſe lege teneri, & iuxta legum præcepta viuere. d. l. ex imperfecto, & l. digna vox. C. de legib. nā vt ait Ioan. Cruceus ad tit. inſti. quibus mod. teſtam. inſirm. cuſtos nō violator legum princeps eſſe debet. ideo Pittacus præcepit;*

Pareto legi, quiſq; legem ſanxerū.

etenim diuina & naturali lege vt priuati, ſic reges & principes aſtringuntur. Abbas in c. propoſuit, de conſel. præbend. & in c. ſunt quidam, 25. q. 1. Anton. de Butrio, & Felinus in c. 1. de conſtit. nam ratio quæ ex diuino fonte promanauit, etiam imperatore & quouis rege ſuperior eſt. Ioan. Andrea in c. ſignificasti, de for. compet. Baldus in l. A Emilius, D. de minor. & in l. 2. C. de ſerui. & aq. hæc autem ratio vt diuinæ & naturali legi pareamus iubet.

400 *Arma vincunt.* notum eſt illud, inter arma leges ſilent, notum & illud Mariano, ſe inter armorum ſtrepitum iuris ciuiliſ verba exaudire non potuiſſe, quod reſert Illuſtriſſimus Præſes Viglius §. 1. inſtit. de teſtam. mil. qui teſtamentorum materiam optimè primus intellexit, & à quo ceteri omnes, quotquot ea de re poſtea ſcripſerūt, ceu fonte perenni, riuiulos ſuos deduxerunt. Sed de tanti viri laudibus tacere præſtat, quàm pauca dicere.

410 *Adores. honores.* Græcis enim mos non fuit quemadmodum Perſis & Aſſyriis, reges ſuos adorare.

413 *Tremor.* in vno cod. peruetuſto timor inuenitur.

420 *Noſtram.* ſic o. v. l. vulgò legitur noſtra. non æquè eleganter.

422 *Supera. cælum,* nō terrā intellige.

429 *Sceptroq; ex m. f. Sceptrone,* repenndum eſt.

443 *Phlegram.* multi enim ſcribunt Herculis potiſſimum opera à Ioue gigantes victos fuiſſe.

vigiliis laudatur

448 *Communis*, non diis modo, sed & deabus, quæ & ipsæ hominū amplexus expertæ sunt, vide Hesiod. in Theogo. & Clementem Alexandrii. *ὁ κοινὸς πάντων*.

449 *Famulæ fuerant*, deos nonnullos hominibus seruivisse seruitutem tradit Panyasis, in Heraclea:

*τῶν δὲ Διὸς κλυτὰς, τῶν δὲ κλυτὰς Ἀμφογυίας,
τῶν δὲ Περσέως, τῶν δὲ Ἀργυροτόξου
Ἀφροδίτης,
αἱ δὲ παρὰ θεῶν ὄντοσδε περὶ εἰς ἐνιαυτῶν,
τῶν δὲ Ὀφειμίου, Ἀφροδίτης καὶ Πανύσης
ἀνάγκης.*

450 *Greges*, ovium Admeti regis, teste Orphæo, Rhyno, Pindaro, & Tibullo. Sed Callimachus, in hymno de Ianacro Apollinis, ait cū armenta equarum custodivisse; Homerus in hymno in Mercurium, & Nonnus in Dionysiac. bonum, quod Horat. li. i. carm. sequitur:

*Te boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduas pharetra
Risit Apollo.*

454 *Draco*. Python ab Apolline cæsus, teste Dionys. *ὁ τῆς γῆς ὄνυχας*, iuxta Cephistum. Vide Ouid. i. Metam. Claudian. in præfat. lib. i. in Ruffi: Nican-drum in Theriacis.

456 *Fulmine cictus puer*. Bacchus, testibus Orphæo, Meleagro, Euripide, Quidio, ceteris.

459 *Latuit infans*. Iaruit Iuppiter, Ne Saturnus eum malū mandaret adeptus, inquit Lucretius.

Specu, antro Dictæo. Apollon. i. Argonaut. Virgil. 4. Georg.

464 *Fortem*, nunc Herculi Omphales, reginæ Lydorum, seruitutem Lycus exprobat: quæ seruitus facit ne quid humanum à nobis alienum puremus. Si enim ille Hercules, summa fortitudine, summa prudētiā summa iustitia, vno dicam verbo, virtute summa præditus, tam graviter in saxum impexit: num est quod arbitremur, omni nos semper parte beatos fore, & nullo vni-quam tempore vitii, quæ hominum fert natura, deditos, auriculas asini, ut ait Persius, habituros? 476 Hoc Euryi. vide Sophoclis Trachinias, & Senecæ Herculiæ Oetæum. 481 *Eryx* & Eryci. de Eryce ait Virgilius in carmine ad villam Scironis; *Victor adest magni magnus decus ecce triumphi*, Victor quæ terra, quæque patent maria:

Horrida barbarica portens insignia pugna,

Magnusque Aeneides, virque superbus Eryx.

AM. *Communis* ista pluribus causa est deis.

LY. *Famuli* ne fuerant antè, quàm fierent dei?

AM. *Pastor* Phæcos Delius pavit greges.

LY. *Sed non per omnes* exul erravit plagas.

AM. *Quem* profuga terra mater erranti edidit.

LY. *Nū monstris*, seuas Phæbus aut timuit feras?

AM. *Primus* sagittas imbuuit Phæbi Draco.

Quàm grauius parvus tulerit, ignoras mala?

E matris utero fulmine cictus puer,

Mox fulminanti proximus patri stetit.

Quid? qui gubernat astra, qui nubes quatit,

Nū latuit infans rupis exesæ specus?

Sollicita tanti precia natales habent,

Semperque magno constitit, nasci Deum.

LY. *Quencumque* miserū videris, hominē scias.

AM. *Quencumque* fortem videris, miserū neges.

LY. *Fortem* vocemus, cuius ex humeris, leo

Donum puellæ factus, & claua excidit,

Fulsiq; pictum veste Sidonia latus?

Fortem vocemus, cuius horrentes coma

Maduere nardo? laude qui notas manus

Ad non virilem tympani mouit sonum,

Mitra ferocem barbara frontem premens?

AM. *Non* erubescit Bacchus effusos tener

Sparxisse crines, nec manu molli leuem

Vibrasse thyrsus, cum parum forti gradu

Auro decorum syrma barbaricum trahit.

Post multa virtus opera laxari solet.

LY. *Hoc* Euryti fatetur euerſi domus,

Pecorumque ritu virginum oppressi greges.

Hoc nulla Iuno, nullus Euryſtheus iubet.

Ipsius hæc sunt opera. AM. non nosſi omnia.

Ipsius opus est, cæstibus fractus suis

Eryx, & Eryci iunctus Antaus Libys,

Et qui

476 Hoc Euryi. vide Sophoclis Trachinias, & Senecæ Herculiæ Oetæum. 481 *Eryx* & Eryci. de Eryce ait Virgilius in carmine ad villam Scironis; *Victor adest magni magnus decus ecce triumphi*, Victor quæ terra, quæque patent maria:

Horrida barbarica portens insignia pugna,

Magnusque Aeneides, virque superbus Eryx.

Sed in ultimo versu, malim reponi; Alcides, *Magnus ut Alcides, viq; superbus Eryx.* nam horum pugnae, eius quem laudat pugnam conferre vult Maro; si modò ipse carminis illius auctor est. quod quia mēdis scatur, quēdam *ἐν τοῖς περὶ ἔργων* indicabimus, secuti Fabricianā editionem, qua utimur. post versum, *Mantua quod fuerat*, quodq; *Cremonia prius*, ponendus asteriscus & defectus nota, sic; *Mantua quod fuerat* quodq; *Cremonia prius.* * *Pauca mihi, nūeo sed non incognita Phæbo, &c.* quia hinc poëta aliam rem tractare incipit, & non amplius agit de villa Scironis, sed de alio cuius laudibus. intercidit autem laudati viri nomen & carminis inscriptio. Qui deinde

versus sequitur,

Alter non famam dixerit esse prior,
mihi omnino suspectus est, & videtur planè huiusmodi aliquod Chironeū tegere; non tamen habeo quomodo emēdem, veterum lib. ope destitutus. Iam ubi legitur, *Quæ volucrum cursu vicerat Hippomenem,* cum de Atalanta loquatur, legendum, *Hippomenem.* Sequitur;

Non defensa diu multum certamine equorū,

Optabat gravidæ quod sibi quēq; manus.
posterior versus plane vitiosus est: velim illud à doctioribus diligenter perpendi. quid si legamus?

Optabat gravidæ quo sibi quisque manus.
hac sententia: proci Hippodamiae, in periculoso illo certamine, optabāt singuli Oenomai manus sibi esse gravidas. nam Oenomai procos sequebatur à tergo hastam manu quariens, & quos consequbatur hasta transfigebat. ideo illi optabant manum eius esse gravidam, hoc est hastam tenentem; non verò vacuum hastam emissā, quæ illis certam mortem adferebat. ut sit ducta à pregnante muliere metaphora. Posset & aliter hæc lectio explicari. singulos procos optasse sibi manus esse gravidas,

C 2 Regemq;

hoc est gravari se Hippodamiae ipsius pondere. O Enomai enim proci concedebat, ut ipsam in curribus suis haberent. Hæc non esse folia Sibyllæ non ignoro, sed fortassis acutiora lectorem oblectabunt, & aliis inveniendi veram lectionem ansam præbent. Quæ sequuntur indubitata sunt;

Sæpe animam generi pro qua pater impius hausit; pro, hausit. item; Cuius & abrapturn &c. non; huius. nec non: Præmia Messallii maxima Poplicolæ. Vbi verò legitur: *Sternere vel dura posse super silice.* rectius, flagitante sententia, legas *sternere*, pro *sternere*. 499 *Deest una numero Danaï.* Euripides, in Hercule furente:

ὅς ἐπ' ἐκείνῃ Δαναΐδων πρὸς ἔργον ἦν. Danaï filii quinquaginta fuerunt, quarum quadraginta novem, Aegypti filii, maritis suis occisis, eorum capita in Lerna defoderunt, teste Herodoro in Argonauticis: una Hypermetra Lynceō marito suo peperit, Ouid. in epist. Hypermetra ea iraque excepta damnatæ apud inferos reliquæ omnes, aquam vase perforato hauriunt, meritò. qui enim præceptis Dei neglectis iniqua præcipientibus parentibus obtemperant, digni sunt æterno cruciatu. quoniam quāvis multum iis debeamus, quorum opera nati & educati sumus: tamen iste obligationis nexus, cum eo qui nos Deo o. m. deuincit, comparari nec potest nec debet. iccirco si tam occarati fuerimus ut diuina monita paternis iussionibus postponere non dubitemus, æterni cruciatu nos manent. ea propter videlicet Belides perpetuò vas pertusum conantur aqua implere: quod quia numquam efficere poterunt, numquam etiam laborem hunc omittent.

500 *Pernicax. v. l. pertinax.* inter quæ quantum inter-

ter sit, patet ex Attij, in Myrmidonibus, loco;

Ego pernicaciam esse aio, & hac me uti volo.

Perfacile pastor. pertinaciam nihil moror.

Tu pertinaciam hanc esse Archloche prædicat,

Nam pernicacem diu me esse & vincere:

Hæc fortes sequuntur, illarum indocti possident:

Tu addis quod vitio est, demum quod laudi datur. quos verius si quis mendolos cōtenderet, fortassis non toto cælo erraret. illud sanè ex iis constat; perniciam laudabilem, pertinaciam vitiosam esse.

503 Remolito. nō defunt m. f. qui contineant, reuoluto.

505 Congerite silvas. ex Euripide:

τέρμεναι πτωχῶν ἰλδοῦντας ὑλαρεῖς ὄρνυς
κρημύς. ἐπὶ δ' ἂν δ' εἰς κρημίδ' ὤσιν πῶλες,
βαμῶν πῶλες ἡσσαντες ἀμφὴρ ἐβύλας,
ἐμπιπῆσ' αὐτ' ἐοτ' ὧν καὶ πρὸς τὰ σάμματα
πῶντων.

quem morem fugandi ab aris supplices sollemnem fuisse ex Euripidis scholiaste didici.

512 Miserum veta perire. Euripides:

ταχὺς γὰρ αἶψα ῥῆς αἰδῶνι δουλεύει.
Plautus in Rudente:

Neq; est melius morte in malis rebus miserum.

511 Sallust. in Catilin. In luctu atque miseriis mortem erumnarum requiem, non cruciatum esse. Ad quam sententiam hautdubie M. Tullius. 4. inuect. in Catilinam respexit, ita scribens: Alter in- telligit mortem à diis immortalib. non esse supplicij causā constitutam: sed aut necessitatem naturæ, aut laborum ac miseriarum quietem esse &c. Quintilianus autem declamat. 11. Mortē, inquit, quisquis damnatis præstat, indulget. quod ipsum non fugiebat Tiberium imp. de quo Tranquillus lib. 3. in hunc modum: Mori volenti vis adhibita viuendi. nam mortem adeò leue supplicium putabat; vt, cum audisset vnum ex reis Carnulium nomine antipapasse eam, exclamarit, Carnulius me euasit: & in recognoscendis custodiis, precanti cuidam pœnæ maturitatem, respondit, Nondū tecum in gratiā redij.

532 Scythia multiuagas domos. Scythæ domos portatiles plaustriis circumferunt. τοῖσι γὰρ μήτε ἄστυ μήτε τεῖχος ἢ οὐκισμὸς, ἀλλὰ φρεσίν οἱ εἰσόντες πᾶσι τὰς ἡμέρας ζῶντες, ζῶντες τε μὴ ἀπ' ἀργύρου, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκημάτων τὴν σφί' ἡπὶ ζῶντων, ait Herodotus cū μὲν ποσιν.

537 Quaplenarates. Virgilius:

Quaratis egit iter iuncto boue plaustro tra-

hantur. Idem:

Quas modo plaustro premunt undas, ratin-
antē secabatur.

Regemq; terras, sceptrā quid possint, scies.

Complectere aras, nullus eripiet deum

Te mihi: nec orbe si remolito queat

Ad supera victor numina Alcides vehi.

Congerite silvas, templā supplicibus suis

Iniecta flagrent: coniugem, & totum gregem

Consumat vnus igne subiecto rogos.

A M. Hoc munus à te genitor Alcide peto,

Rogare quod me deceat, vt primus cadam.

L Y. Qui morte cunctos luere supplicium iubet,

Nescit tyrannus esse, diuersa irroga:

Miserum veta perire, felicem iube.

Ego dum cremandis trabibus accrescit rogos,

Sacro regentem maria votiuo rogem.

A M. Pro numinum vis summa, pro caelestium

Rector parensq; cuius excussum tremunt

Humana telus, impiam regis feri

Compesce dextram: quid deos frustra precor?

Vbicunque es, audi nate: cur subito labant

Agitata motu templa? cur mugit solum?

Infernus imo sonuit è fundo fragor?

Audimur, en est sonitus Herculei gradus.

C H O R V S.

Choriambici Tetrametri.

O fortuna viris inuida fortibus,

Quam non æqua bonis præmia diuidis?

Eurystheus facili regnet in ocio,

Alcmena genitus bella per omnia

Monstris exagitet califeram manum,

Serpentis refecet colla ferocia,

Deceptis referat mala sororibus.

Cum somno dederit perniigiles genas,

Pomis diuitibus prapositus draco.

Intrauit Scythia multiuagas domos,

Et gentes patriis sedibus hospitas,

Calca-

- Calcauitq; freti tergarigentia,*
 535 *Et mutis tacitum littoribus mare.*
Illic duracarent aquora fluctibus,
Et quâ plena rates carbasâ tenderant,
Intonsis teritur semita Sarmatis:
Stat pontus vicibus mobilis annuis,
 540 *Nauem nunc facilis, nunc equitem pati.*
Illic quâ viduis gentibus imperat,
Aurato religans ilia baltheo,
Detrahit spoliū nobile corpori,
Et peltam, & niuei vincula pectoris,
 545 *Victorem posito suspiciens genu.*
Qua spe præcipites actus ad inferos
Audax ire vias irremeabiles,
Vidisti Sicala regna Proserpina?
Illic nulla noto, nulla fauonio
 550 *Consurgunt tumidis fluctibus aquora,*
Non illic geminum Tyndaridæ genus
Succurrunt timidis sidera nauibus.
Stat nigro pelagus gurgite languidum,
Et cū mors audis pallida dentibus
 555 *Gentes innumeras manibus intulit,*
Vno tot populi remige transeunt.
Euincas utinam iura fera Stygis,
Parcarumq; colos irrenocabiles.
Hic qui rex populis pluribus imperat,
 560 *Bello cū peteres Nestoream Pylon,*
Tecum conseruit pestiferas manus;
Telum tergemina cuspide præferens.
Effugit tenni vulnere saucius,
Et mortis dominus pertimuit mori.
 565 *Fatum rumpe manu: tristibus inferis*
Prospectus pateat lucis, & inurus
Limes det faciles ad superos vias.
Immites potuit flectere cantibus
Vmbrarum dominos, & prece supplicâ
 570 *Orpheus, Eurydicen dum repetit suam.*

- 540 *Nunc equidem pati.* Virgilius:
Vndarotam patitur, celerē nunc passâ carinâ.
 547 *Audax.* Virgilius 9. A. Eneid.
Audacem ad Turnum . .
 quo loco ait Seruius, Audacem significare fortem sine felicitate: melius ibidē Tib. Donatus, Audacem, inquit, inconstans & temerarium accipiendum est. quæ Donati expositio isto Senecæ loco astringitur, vt & sequentibus testimoniis. Catullus, in carmine de nupt. Pelei & Thetidis:
Ausi sunt vada salsa citi percurrere remis.
 Horatius li. 1. carm.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus &c.
 Claudianus, de bello Getico:
Intacti cū claustra freti, cœuntibus equor
Armatum scopulis, audax irrumperet Argo.
 Aliud quoque testimonium suppeditat Valerius Flaccus 3. operis sui carmine; vt de hac significatione non sit ambigendum.
 549 *Fauonio.* apud Gellium libro 2. cap. 22. Phauorinus inquit: item aliter Fauonius, qui Græcē vocatur *ἑὸς* *ἑὸς* quæ opinio verissima est, secundum Pliniū & Fr. Floridum 2. lib. succisuarum lection. cap. 5. Vegetiustamen lib. 4. de re militari, & Strabo, vt notat Turnebus in aduersariis, crediderunt Fauonium & Zephyrum duos esse ventos diuersos: quam sententiā erroneam etiam Garcias Lassus Hispanorum poetarum princeps sequi videtur; his verbis:
Quando Fauonio y Zephyro soplando
Al campo tornan su beldad primera.
 551 *Tyndaridæ genus.* pro genus pleriq; cod. vet. *sidus* habet. malē, meo iudicio.
 552 *Succurrunt.* Homerū in hymn. Euripides in Oreste, Horat. lib. 1. carm.
 558 *Irrenocabiles.* non sequor quosdam vet. lib. in quibus legitur; *non reuocabiles.*
 563 *Tenni vulnere.* Homerū Iliad. d'. *τὴν δ' Ἀΐδης ἐν ἑστὶ πλώμενος ἀκνὴν οἰσόμενός τ' ἐν αὐτῷ ἀνὴρ ὑπὸς Διὸς αἰχμῇ χροῖο ἐν Πύλῳ ἐν νεκύεσσι βαλεῖν ἰδύμενον ἔδμετο.*
 570 *Eurydicen.* citante Athenæo, Hermetianax poeta, in eleg. *εἰς ἄρφου*, *Ἀνερῶν* appellat, quemadmodum & Mimnermus.

571 *Qua siluas &c.* Euripides, Bacchis:

... ἐνθά ποτ' ὄρε-

φθός κίθημιζας
συνάρε δ' ἐνδ' ἔρε μὲ-
σαις, συνάρε θύραις ἐνθά πταις.

Orpheus supposititius quasi de ipso, in Argonaut. canit:

ἔση δ' ἀκροακάρηται καὶ ἀγκυα δ' ἐνδ' ὄρε
Πηλίου, ὑψ' ἑλίας τε καὶ δ' ὀρέας ἡλυσ' ἔνθα
καὶ ῥ' αἰ μὲν ἀνέβητες ἐπ' αὐτὸν ἐπ' ὄ-

σκηρτο,
πῶς ἐρε τ' ἐσκαρὸν ὄρε θύρας δ' αἰόντες
ἀνέβητες,

ἀνέβητες ἀνέβητες ἀνέβητες
ἔμμενον

οἱ αὐτοὶ τ' ἀνέβητες ἀνέβητες ἀνέβητες
ἐρε,

ταρταῖς κεκμηῶται, ἔς δ' ἐλάνθον κα-
λῆς.

Cassius Parmensis, in Orpheo:

Conuulsosq; sui scopulos radicibus egit.

Ouidius lib. 3. de arte amandi:

Saxa ferasq; lyra mouit Rhodopeius Orpheus,

Tartareosq; lacus, ter geminumq; canem.

581 *Tandem mortis*, ait, vincimur arbiter. Se-

uerinus Boëtius lib. 3. de consolator. phi-

loso. hoc mutuatur, inquit:

Tandem vincimur, arbiter

Umbrarum miserans ait,

Donamus cemitem viro

Emiam carmine coniugem.

Fabula hæc Orphei etiam à Platone

lib. 1. Sympos. commemoratur. Mortis

autem vitæq; arbitrum Plutonium sta-

tuit Lachesis Claudiani de rapto Pro-
serp. lib. 1.

... ὁ maxime noctis

Arbiter, umbrarumq; potens; cui nostra la-
borant

Stamina, qui finē cunctis & semina præbes,

Nascendiq; vices alterna morte rependis,

Qui vitam letumq; regis...

Porro, quia, auctore Horatio in arte
poetica ad Pisones,

Siluestres homines sacer, interpretesq; Deorum

Cedibus et victu fado deterruit Orpheus;

Dictus ob hoc lenire tigres, rapidosq; leones.

Qua siluas, & aues, saxaq; traxerat

Ars, qua præbuerat fluminibus moras,

Ad cuius sonitum constitlerant fera:

Mulcet non solitis vocibus inferos,

Et surdis resonat clarius in locis.

Deflent & lachrymis difficiles dei.

Et qui fronte nimis crimina tetrica

Quarunt, ac veteres excutunt reos:

Deflent Eurydicen Threicia murus,

Flentes Eurydicen iuridici sedent.

Tandem mortis, ait, vincimur arbiter,

Euade ad superos, lege tamen data,

Tu post terga tui perge viri comes,

Tu non ante tuam respice coniugem,

Quam cum clara deos obtulerit dies,

Spartanig; adierit ianua Tanari.

Odit verus amor, nec patitur, moras:

Munus dum properat cernere, perdidit.

Quæ vinci potuit regia cantibus,

Hæc vinci poterit regia viribus.

ACTVS TERTIVS.

HERCVLES.

O lucis alme rector, & cali decus,

Qui alterna curru spacia flammifero ambiens,

Illustre latius exeris terris caput:

Da Phæbe veniam, si quid illicitum tui

Videre vultus, iussus in lucem extuli

Secreta mundi: tuq; celestium arbiter

Parensq; visus fulmine opposito tege:

Et tu secundo maria qui sceptro tegis,

Imas pete vndas, quisquis ex alto aspicit

Terrena, facie pollui metuens nona,

Aciem reflebat, oraq; in calum erigat,

Portenta fugiens. hoc nefas cernant duo,

Qui aduexit, & quæ iussit: in pœnas meas

Atque

- Atque in labores non satis terra patent,*
 605 *Iunonis odio: vidi inaccessa omnibus,*
Ignota Phæbo, quæq; deterior polus
Obscura diro spacia concessit Ioui.
Et si placerent tertia sortis loca,
Regnare potui: noctis aeterna chaos,
 610 *Et nocte quiddam gravior, & tristes deos,*
Et fata vici, morte contempta redij.
Quid restat aliud? vidi, & ostendi inferos.
Da, si quid ultra est: nam diu pateris manus
Cessare nostras. Iuno, quid vinci iubes?
 615 *Sed templa quare miles infestus tenet,*
Limenq; sacrum terror armorum obsidet?

AMPHITRYO. HERCVLES.

THESEVS.

- Virumne visus vota decipiunt meos?*
An ille domitor orbis, & Graiũ decus,
Tristi silentium nubilo liquit domum?
 620 *Estne ille natus? membra laticia stupent,*
O nate, certa & sera Thebarum salus,
Verumne cerno corpus? an fallor tua
Deceptus umbra? iũne es? agnosco toros,
Humerosq; & alto nobilem trunco manum.
 625 *HER. Vnde isle, genitor, squalor, & lugubribus*
Amicta coniunx? unde tam fædo obsiti
Pædore nati? qua domum clades grauat?
AM. Socr est peremptus, regna possidet Lycus,
Natos, parentem, coniugem letbo petit.
 630 *HER. ingrata tellus, nemo ad Herculeæ domus*
Auxilia venit? vidit hoc tantum nefas
Defensus orbis? cur diem questu teros?
Maletur hostis. TH. hanc ferat virtus notam,
Fiatq; summus hostis Alcida Lycus,
 635 *Ad hauriendum sanguinem inimicum feror.*
HER. The seu resiste, nequa vis subita ingruat,
Me bella poscunt, differ amplexus parens,

623 *Agnosco toros.* fuit Hercules valde-
 torosus: quod fortitudinis indicium I. Hy-
 siognomici putant. noster Hippolyto:

AEquas Herculeos iam iuuenis toros.

Valerius Flaccus:

Conspicuasq; tori Tirynthius ..

Plerique qui Herculei corporis habi-
 tum nobis descripserunt, fuisse memo-
 rant, nigrum, gracilem & pusillum po-
 tius, quam procerum. qua in re tamen
 dissentiant à ceteris Heraclides Pontic-
 us & Herodorus, ei pedis vnus & quat-
 tuor cubitorum longitudinem tribu-
 entes: Seneca etiam, in O Etæo, Gi-
 gantem appellat. In eo consentiunt o-
 mnes, fuisse corpore imprimis vegeto,
 neruis & ossibus firmiter compacto; va-
 letudine autem tam bona, vt ea semper
 optima ad annum ætatis vsque quin-
 quagesimũ sit vsus. Ion Chius habuisse
 illum tres ordines dentium prodidit, &
 igneum splendorem ex oculis eius emi-
 cuisse. Dicæarchus ei tribuit aduncum
 nasum, oculos rauistellos, capillos lon-
 gos, & iuxta Hieronymum philoso-
 phum hirsutos atq; setarum modo ere-
 ctos. Præterea tradunt *μετὰ δὲ πύργον* vo-
 catum, quod reuera talis esset.

631 *Vidit. o. v. l. videt. & sane nescio*
 quo pacto hoc rei indignitatem vehem-
 entius exprimit.

643 *Lentum*. hoc est tardum. apud Afranium, Plautum, Ovidium, & alibi saepe apud Senecam hoc ista vox valet. Cicero lib. 5. de Repub. vt vulgò apud

- Nonium legitur, ita scripsit: Marcellus
- vt taceret pugnax, Maximus vt confideratus & lenius. Sed omnino Cicero
- scripsit: Marcellus vt acer & pugnax &c. 648 *Canis*. Canem etiam Sophocles in Trachin. Cerberum vocauit, & Tibullus:

Nec canis anguinea redimitus terga catena,
Cui tres sunt linguae, tergeminūq; caput.

653 *Peruince*. molem & grauitatem rei denotat. Catullus:

Vna salus hac est, hoc est tibi peruincendum.

655 *Quod fuit durum pati, meminisse dulce est*. Euripides:

ὡς ἡδὺ τὰ συνθέντα μνηστῶς πόνοι.

quem versum Macrobius lib. 7. Saturnal. late explicat. Xenophon id sciebat, dum ἀναέσας. d'. scripsit: καὶ πολλὰ τῶν παρελθόντων μνηστῶν πόνοι. & Virgilius:

... forsan & hac olim meminisse iuuabit,
Per varios casus &c.

- Cicero, ad familiar. lib. 5. habet prateriti doloris secura recordatio delectationem. & lib. 2. de finibus bon. & malo. iucunda est malorum prateritorum memoria. Huc spectat illud eiusdem Xenophontis, historici, oratoris, philosophi & imperatoris optimi, li. 7. καὶ οὐδὲν ἄλλο μᾶλλον ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐστὶν ἡμῶν ὡς ἀπονοίας τῶν ἐν ὧν ἡμεῖς ὄντες. (οἱ γὰρ πόντοι ὅσοι τῶν ἀγαθῶν) ἀνδρὶ ὅτι δειρότερον τοῦ χάνειν πόνος, ἐπεὶ πολυτελεῖς παρεστῶσιν αὐτῷ ἐν ὧν ἡδὺ ἔσται. 662 *Tenarus*. etiāsi nōnulli è spelæo Heracleæ vicino Cerberū extractum memorent, inter quos Xenophon ἀναέσας. d'. Euripides tamē ἐν τῷ μνηστικῷ ἀ Senecæ partibus stat. nō desunt qui hæc omnia fabulosa credentes, hūc fuisse quemdam immanem serpentem stabulantem in specu Tenario arbitrentur, cumq; ab Hercule superatum. Pausanias, in Laconicis: Ἐκ τῶν ἐν Ἰδῷ γὰρ ὁ μάλιστα λόγος ἐστὶν εἰκότως, ὅτιν φησὶ ἐπὶ τῷ τανάρῳ τὸν ὄφιν ὡς τὸν Ἡρακλῆος ἀνδρὸς καὶ Εὐρυπύδα. Οὐ μὲν δὲ πᾶσι τοῖς ἀλλοτέρας κινῶν, ἐν πᾶσι Ἡρακλῆος ἦν, ἐπὶ ὧν αὐτὸς ἔσται πόσις, ἐπὶ τῷ τανάρῳ ἐστὶν τὸ αἶμα. ὡς ἐπὶ τῇ χιμαίρᾳ. οἱ δὲ ὅτι οἱ Κίβητος ὄφιν ἐπὶ τῷ τανάρῳ, καὶ τὰ ἀλλὰ εἰκότως εἶναι. τῶν κεφαλῶν φησὶν ἔχοντες. ὅτι ἐν πᾶσι Οὐ μὲν καὶ τὰ αὐτῶν τῶν ἐν αἰσκότῳ, ἐν δὲ τῷ τανάρῳ ὅτι κεφαλῶν αὐτῶν κινῶν. Plutarchus, in Theseo, perhibet fuisse canem Aidonei regis Molossorum.

663 *Diti inuisi*. alias, *inuicē*: quod duo lib. scripti continent.

Coniunxq; differ, nunciet Diti Lycus
Me iam redisse. ΤΗ. flebilem ex oculis fuga
Regina vultum, tuq; nato sospite

Lacrymas cadentes reprime: si noui Herculem,
Lycus Creonti debitas pœnas dabit.
Lentum est, dabit: dat, hoc quoq; est lentum, dedit.

AM. *Votum secundet, qui potest, nostrum deus,*
Rebusq; lassis adsit, ô magni comes

Magnanime nati, pande virtutum ordinem:
Quàm longa mæstos ducat ad manes via,
Vt vincla tulerit dura tartareus canis.

THE. *Memorare cogis acta, securæ quoque*
Horrenda menti: vix adhuc certa est fides
Vitalis auræ, torpet acies luminum;
Hebetesq; visus vix diem insuetum ferunt.

AM. *Peruince Theseu quicquid alto pectore*
Remanet pauoris, nèue te fructu optimo
Frauda laborum: quod fuit durum pati,
Meminisse dulce est: fare casus horridos.

TH. *Fas omne mundi, teq; dominantem precor*
Regno capaci, teq; quam tota irrita
Quasiuit Enna mater, vt iura abdita
Et operta terræ, liceat impunè eloqui.

Spartana tellus nobile attollit iugum,
Densis ubi aquor Tanarus siluis premit,
Hic ora soluit Ditis inuisi domus,
Hiatq; rupes alta, & immenso specu
Ingens vorago faucibus vastis patet,
Latumq; pandit omnibus populis iter.
Non cæco tenebris incipit primò via:

Tenuis

Τῆς τανάρου τοῦ ὄφιν. ἀλλὰ οὐκ ἔστιν ὁ μὲν ὁ μάλιστα λόγος ἐστὶν εἰκότως, ὅτιν φησὶ ἐπὶ τῷ τανάρῳ τὸν ὄφιν ὡς τὸν Ἡρακλῆος ἀνδρὸς καὶ Εὐρυπύδα. Οὐ μὲν δὲ πᾶσι τοῖς ἀλλοτέρας κινῶν, ἐν πᾶσι Ἡρακλῆος ἦν, ἐπὶ ὧν αὐτὸς ἔσται πόσις, ἐπὶ τῷ τανάρῳ ἐστὶν τὸ αἶμα. ὡς ἐπὶ τῇ χιμαίρᾳ. οἱ δὲ ὅτι οἱ Κίβητος ὄφιν ἐπὶ τῷ τανάρῳ, καὶ τὰ ἀλλὰ εἰκότως εἶναι. τῶν κεφαλῶν φησὶν ἔχοντες. ὅτι ἐν πᾶσι Οὐ μὲν καὶ τὰ αὐτῶν τῶν ἐν αἰσκότῳ, ἐν δὲ τῷ τανάρῳ ὅτι κεφαλῶν αὐτῶν κινῶν. Plutarchus, in Theseo, perhibet fuisse canem Aidonei regis Molossorum.

- Tenuis relicta lucis à tergo nitor,
Fulgorg, dubius solis afflicti cadit,*
670 *Et ludit aciem: tale non dubiè solet
Præbere lumen primus, aut serus dies.
Hinc ampla vacuis spacia laxantur locis,
In quæ omne mersum pereat humanum genus.
Nec ire labor est, ipsa deducit via:*
675 *Vt sæpe puppes æstus inuit as rapit,
Sic pronus agger urget, atque avidum chaos,
Gradumq, retro flectere haud unquam sinunt
Vmbra tenaces: intus immenso sinu
Placido quieta labitur Lethe vado,*
680 *Demitq, curas: nèue remeandi amplius
Pateat facultas, flexibus multis gravem
Inuoluit amnem: qualis incerta vagus
Meander vnda ludit, & cedit sibi,
Instatq, dubius, littus an fontem petat.*
685 *Palus inertis fæda Cocyti iacet,
Hic vultur, illic ludifer bubo gemit,
Omenq, triste resonat infauusta strigis:
Horrent opaca fronde migrantes coma,
Taxo imminente, quam tenet segnis sopor,*
690 *Famesq, mæsta tabido rictu iacens,
Pudorg, serus conscios vultus tegit,
Metus, pauorg, funus, & frendens dolor,
Aterq, luctus sequitur, & morbus tremens,
Et cincta ferro bella: in extremo abdita*
695 *Iners senectus adiuvat baculo gradum.*
AM. Estne aliqua tellus Cereris aut Bacchi ferax?
TH. Non prata viridi lata facie germinant,
Nec adulta leni fluctuat zephyro seges:
Non vlla ramos silua pomiferos habet,
700 *Sterilis profundi vastitas squallet soli,
Et fæda tellus torpet aeterno situ,
Rerumq, mæstus finis, & mundi ultima,
Immotus aër hæret, & pigro sedet
Nox atra mundo, cuncta mærore horrida,*

D

Ipsa

672 *Ampla vacuis spacia laxantur locis.*
ad ingens illud inane inferorum allu-
dit, quemadmodum & Claudianus sub
finem lib. i. de raptu Proserpinæ:

.... spaciūq; Erebi migrantibus errant.
Sic enim legendum, non pratūque, &
quondam in notis meis docui, & nunc
hoc Senecæ loco planè inducor vt cre-
dam. Sequuntur Seneca & Claudianus
eorum philosophorum sententiā, qui
existimabant *εὐρύς τὸ κέντρον ἐστὶν αἰὼν*
κενόν, εὐρύς δ' ὁ ἀνεργῶν: quæ fuit opinio
Stoicorū. Aristoteles fatetur tantum ina-
nis extra mundum esse, quantum cælo,
quod natura igneum sit, ad respirandum
sufficit. Empedocles & Plato nullum
omnino inane admiserunt. Leucippus,
Metrodorus & Epicurus aiebāt, rerum
naturam inani & corporibus per inane
illud vagantibus constare. Claudianus
& noster hoc inane, de quo agitur, spa-
cia vocant, Epicurum secutus qui suum
τὸ κενόν, semper nuncupabat *χώραν* vel
ἀστυν. Vnde Lucretius:
Tum verò loci ac spaciū, quod inane vocamus.
Vtrumque Seneca expressit.

674 *Nec ire labor.* Virgil. 6. A. Eneid.

... facilis descensus Avernī:

*Sed reuocare gradum, superaq, euadere ad
auras,*

Hoc opus, hic labor est...

677 *Gradumq, retro flectere.* Anacreon
Teius:

*αἰδέομαι γὰρ ἔτι δεινὸς
μυχῶς, ἀρπαλὴν δ' ἐς αὐτὸν
κἀποδίδωμι γὰρ δὲ τῶν
καταβύτων μὴ ἀναβύτων.*

679 *Lethe.* ex Virgil. 6. A. Eneid.

685 *Palus inertis fæda Cocyti iacet.*
Cocy-
tus tum demū est iners, cum in Ache-
rusiæ stagno Pyriphlegethonti sit ob-
uius. Plato, in Phadone.

689 *Taxo.* Quid. 4. Metamorph.

*Est via declinū funesta nubila taxo,
Ducit ad infernas per muta silentia sedes.*

Quam tenet segnis sopor. Virgilius:

*In medio ramos, annosq, brachia pandit
Vlmus opaca, ingens; quam sedem somnia
pulgæ*

Vana tenere serunt...

illa quoque, quæ mox latè noster pro-
sequitur, omnia ad Virgilij imitationē
dicta sunt. ait Maro:

Vestibulum ante ipsum, primūq; in fau-
cibus Orci
Luctus & plerices posuere cubilia cure,
Pallentesq; habitant morbi, tristi que se-
nectus,
Et metui, & maleuada fames, & turpis
egestas:
Terribiles viſu forme, letumq; laborq;
Tum consanguineus leti sopor, & mala
mentis
Gaudia, mortiferumq; aduerso in limine
bellum.

707 Populos leues. Manes, alibi, leues
deos vocat.

712 Tacente. quia, vt ait Simonides,

στυγὰ δ' οὐ βροχέουσιν.

Vnde Orcus, silentum domus; inferi,
silentes dii; inferorum cœnæ, silicer-
nium vocantur.

713 At hic, vnus m. s. optimus conti-
net; ast hinc.

714 Acheron. non qui in agro Bruttio-
rum est, apud quem Alexander Molos-
sus fuit interfectus, Strabo, Liuiusq;
sed alter Epiri, ex Acherusia palude po-
ne Pandosiam ortus, multis in se rece-
ptis fluminibus, magno impetu in Ma-
ryandinorum regionem influens. Apol-
lon. 2. Argonaut. hunc enim inferorum
fluium esse antiqui fabulatur, quem
admodum ex Aretadis Cnidij lib. 2. re-
rum Macedonicæ, & Nymphodori Sa-
mij libro 1. Heracl. doctissimus Apol-
lonij Scholiastes commemorat, libro 2.

Argonaut. quo loco pœta dicit Ache-
rontem sub terra multis volui vortici-
bus, tandemq; se summa vi è maximo
specu effundere. item;

ὁράδ' οὐ γὰρ ὡς ποταμὸς ἀχέροντος
ῥέει.

Merito ergo Seneca:

Ast hinc tumultu rapitur ingenti ferox,
Et saxa fluctu voluit Acheron.

Et Silius Italicus:

... hic Acheron sanie crassoq; veneno
Descendit nigra lentus per stagna palude.

no describitur lib. 1. de raptu Proserp.

Maiestate sedit: squallent inmania sedo
Asperat, & dira riget inclementia forme.

732 Minos, pœta tres inferorum iudices constituerunt, sicut & Plato, in Gorgia. idem tamen Plato,
in apolog. Socrati, & Cicero 1. Tuscula. Minoi, Rhadamantho & Aeaco, quartum adiungunt Tri-
ptolemi. 733 Socr. A. Eacus. 734. Auctorem scelus repetit. hoc est exemplo suo nocens plesti-
tur, ex lege Rhadamathi, quam suprà actu 1. nu. 226. posui, quam etiam Hesiodus laudauit. alio seu-

Ipsaq; morte peior est mortis locus.

A M. Quid illic? opaca qui regit sceptro loca,
Qua sede positus temperat populos leues?

T H. Est in recessu Tartari obscuro locus,
Quem grauius umbris spissa caligo alligat.

A fonte discors manat hinc imo latex

Ater, quieto similis. hunc iurant dei,

Tacente sacram deuchens flumio Styga.

At hic tumultu rapitur ingenti ferox,

Et saxa fluctu voluit Acheron, inuius

Remanigari, cingitur ampliori vado,

Aduersa Dis regis, atque ingens demum

Umbrante luco tegitur. hic vasto specu

Pendent tyranni limina: hoc umbris iter,

Hæc porta regni, campus hanc circa iacet,

In quo superbo digerit vultu sedens

Animas recentes, dira maiestas deo.

Frons torua, fratrumque tamen specimen gerat,

Gentiq; tantæ: vultus est illi Iouis,

Sed Fulminantis. magna pars regni truciſ

Est ipse dominus, cuius aspectum timet,

Quicquid timetur. A M. verane est fama, inferis

Tam seua reddi iura, & oblitus sui

Sceleris, nocentes debitas pœnas dare?

Quis iste veri rector, atque æqui arbiter?

T H. Non vnus alta sede quasitor sedens

Iudicia trepidis seua sortitur reus.

Auditur illo Gnosius Minos foro,

Rhadamanthus illo, Thetidis hoc audit socer.

Quod quisque fecit, patitur, auctorem scelus

Repetit

Aestuat, & gelidam eructans cum murmure harenam,

721 Diram aesiæ deo. Plutonis forma etiam à Claudia-

Ipsæ rudi subleui solio, nigraque verendus

Sceptra situ: sublime caput mæstissima nubes

Sed Senecam non adæquauit.

705

710

715

720

725

730

735 Repetit, suoq; premittitur exemplo nocens.
Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebeia manu
Scindi tyranni. quisquis est placide potens,
Dominusq; vitæ, seruat innocuas manus,

740 Et incruentum mitis imperium regit,
Animoq; parcit: longa permensus diu
Felicis aui spacia, vel calum petit,
Vellata felix nemoris Elysii loca.
Index futurus sanguine humano abstine,

745 Quicumque regnas, scelera taxantur modo
Maiore nostra. AM. cerius inclusos tenet
Locus nocentes, utq; fert fama, impios
Supplicia vinculis sua perpetuis domant?
TH. Rapitur volucris tortus Ixion rota,

750 Cervice saxum grande Sisyphia sedet,
In amne medio faucibus siccis senex
Sectatur undas, abluat mentum latex,
Fidemq; cum iam saepe decepto dedit,
Perit unda, in ore poma desitunt famem.

755 Præbet volucris Tityus aternas dapes,
Vrnsq; frustra Danaides plenas ferunt.

D 2 Errant

tatis recordatione non minus torqueantur quam Ixion, cuius membra celeris rota versantur.

750 Sisyphia. Sisyphum cum poëta nobis proponunt apud inferos saxum ingens ad verticem montis impellentem, quod saxum semper relabatur; monent ne regum arcana temere effutientes, eorum in nos iram prouocemus. quia regum ira gravis est semper. nam quos reges odere, miserimos faciunt, & paupertatem cogunt perferre, quando minimum; quod, ut ait verbis Lucretij,

... est aduerso nixantem trudere monte Saxum: quod tamen à summo iam vertice rursus

Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.

751 Senex. Tantalus, de quo quæ poëta tradiderunt, alio loco explicabimus.

755 Tityus. hunc immani hominem corpore, ex Apollonij sententia, Latonæ, vel, ut Euphorion credit, Dianæ vim parantem inferre, ab Apolline necatum, assidue à vulture laniari prodiderunt. cuius amantes exemplo à raptu deterrentur. licet enim femineæ artis sit fingere se, quod ardentissime appetunt, auerari: sic tamen hæ pugnare, facile ut appareat eas vincere etsi queant nolle; his vtrum vis adhibenda sit, viderint alij. ego nec vim illis adhiberi posse crediderim. De his hoc loco agimus, quæ de isto grege non sunt, verum pudicè viuere, & corporis sui copiam nisi maritis facere non decreuerunt. has decet diuturno obsequio & officiorum numero ac magnitudine sibi deuincire: nō, veluti Tityus, conari fructum amoris ab inuitis decerpere. quoniam qui vim adhibent, cum optata ut plurimum nō assequantur, tum omnem sibi in earum, quibus tam proteruè illudunt, beneuolentiam aditum præcludunt. Videntes igitur se sua culpa omnes adeundi, colloquendi, videndiq; vias sibi obstruxisse, sic cruciantur, ut leuius vexari scelestum illum arbitrer,

Perregitur, rostroq; immanis vultur adunco

... per tota nouem cui iugera corpus
Immortale secur tonsens, secundaq; pœnis

su dicitur in Thyeste:

» Sæpe in magistram scelera redeunt sua.
quia scilicet, ut apud Sallustium in historiæ fragm. Philippus ait: praua
» incepta consultiorebus sunt noxæ. Ma-
» lum, inquit ille, consilium consultiore
» pessimum.

749 Ixion. Plutarchus, in vita Agidis & Cleom. Ixionem hominis ambitiosi typum esse scribit. rectè. Ixion enim ad gloriam, quam sibi opinionis errore finxerat, consequendam opes necessarias esse iudicans, socerum Deioneum interfecit: ne pecuniæ, quas illi promiserat, sibi decederent, nam qui gloriam falsam petunt, facultates vndique quo iure quaque iniuria cōgerere cupiunt; non quò iis rectè fruantur, sed ut easdē postea queant cuius immoderatè largiri: eaque prodiga numerum effusione veram se laudem consecutos existimant, & pro rei veritate, fictum eius simulacrum amplectuntur. ambitione tamen occæcati idipsum non intelligunt: verum se solos prudentes, solos beatos existimant; amicisq; suis & fautoribus ob intolerabile fastum atq; iactantiam graues facti, in cunctorum odium incurunt. Igitur cōsumtis opibus redacti ad egestatem, nullius adiuti auxilio, sed omnium inimicitis oppressi, fieri non potest, quin hominum calamitosissimi existant, & perpetua felici-

*Viscera, rimaturq; epulis, habitatq; sub alto
Pectore, nec sibi requies datur vlla renatu.*
Virgil. A. Encid. 6. Dicitur ab Apolline
interfectus, quia nullius tantum robur,
nullius tanta vis aut fortitudo; qui, si
viribus ad humanae societatis penicillē
abutatur, non facillime à quocumque,
Dei ope, vinci & necari queat.

757 *Cadmeides*. Agave, Ino, Autonoe,
ceterae quae Pentheum iacerauerunt.

758 *Phineus*. quod viuo Phineo acci-
dit; vt, vel ob occaecatos filios suos, vel
ob vulgata Deorum consilia, ab Harpyiis
infestaretur; id mortuo tribuit. haec et-
iam ad morum disciplinam pertinent.
nam quod decorum consilia diuulgavit,
inducat auaritia deditis, lucri causa, om-
nia arcana detegere. eodem tendunt,
à quibus dicitur filios occaecasse: quod
auari nemini parcant, ne filiis quidem;
sed cunctos circumuenire desiderant,
vt quæstum faciant, in quam rem vnam
cùm incumbant toto animo, victui suo
necessaria detrahunt, neque audent bo-
nis partis frui. hos caecos esse, & quid
deceat non videre, quis negat? alimenta
sibi subtrahi patiuntur ab auaritia; quae
cùm rapere aliena gestiat, cùm famem
suumq; cogat pati, cùm in arcam, quasi
in ventrem insatiabilem, omnia con-
gerat; an non vncas manus, an non ora
pallida, an non foedissimam vtrius pro-
luuiem habere, an non vera Harpyia,
qua tristius haur vllum monstrum, nec
sauior vlla pestis, esse videatur? huic
virgineus vultus attribuitur, quia mu-
lieres quàm viri ad rem ferme sunt at-
tentiores. Harpyias à Phinei mensa Ze-
thes & Calais abegerunt. qui quid si-
gnificat? ambitionem profecto. etenim
si sordidi animum gloriae cupiditas oc-
cupet: confestim multo sudore & diu-
turno tempore corrasas opes profun-
det, nec vllum expensarum finem faciet. stulti enim dum vnum vitium fugiunt, facile in contra-
rium incidunt. Quid Terentiano Demea parcius? quid eodem mox largius? ille agrestis, saeuus, tristis,
parcus, truculentus, tenax, de repente alius factus, sic mutatur, vt prodigum quàm liberalem potius
cognoscas. qualia enim sunt illa?

*Errant furentes impie Cadmeides,
Terrèiq; mensas auida Phineas auis.*

A. M. Nunc ede nati nobilem pugnam mei,
Patruī volentis munus, an spoliū refert?

760

T. H. Ferale tardis imminet saxum vadis,
*Stupente ubi vnda segne torpescit fretum,
Hunc seruat amnem cultu & aspectu horridus,*

Pauidosq; manes squallidus gestat senex,

Impexa pendet barba, deformem sinum

765

Nodus coercet, concava squallent genae,

Regit ipse conto portitor longo ratem,

Hic onere vacuam littori puppim applicans,

Repetebat vndas, poscit Alcides viam

Cedente turba, dirus exclamat Charon,

770

Quò pergis audax? siste properantem gradum.

Non passus vllas natus Alcmena moras,

Ipsa coactum nauitam conto domat,

Scanditq; puppem: cymba populorum capax,

Succumbit vni, sedit: & grauior ratis,

775

Vtring, Lethen latere titubato bibit.

Tunc vasta trepidant monstra, Centauri truces

Lapithaq; multo bella successi mero.

Stygiae paludis ultimos quarens sinus

Faecunda mergit capita Lernaui labor.

780

Post hac auari Ditis apparet domus,

Hic saeuus umbras territat Stygius canis,

Qui terna vasto capita concutiens sono,

Regnum tuetur, sordidum tabo caput

Lambunt colubri, viperis horrent iuba,

785

Lon-

der, nec vllum expensarum finem faciet. stulti enim dum vnum vitium fugiunt, facile in contra-
rium incidunt. Quid Terentiano Demea parcius? quid eodem mox largius? ille agrestis, saeuus, tristis,
parcus, truculentus, tenax, de repente alius factus, sic mutatur, vt prodigum quàm liberalem potius
cognoscas. qualia enim sunt illa?

Ego quoque à meū me amari & magni pendis postulo.

Si id sit dando atque obsequendo, non posterioreus feram. Deerit: id mea minime refert, qui sum natu maximus.

apud eundem Comicum talem, se ostendit Menedemus, vt ab amico Sene merito audiat;

Vehemens in utramque partem Menedeme es nimis:

Aui largitate nimia, aut parsimonia.

Et ne his quidem verbis deterretur, quin dicat;

.... faciat quod lubet;

Sumat, consumat, perdat, decretum est pati.

Adeo facilius ex vno extremo in alterum incurras,
quàm in medio, vbi virtus sita est, queas consistere. Alati dicuntur & Boreae filij Zethes ac Calais, cre-

*Longuq; torta sibilat cauda draco.
Par iras formæ: sensit ut motus pèdum,
Attollit hirtas angue vibrato comas,
Missumq; captat aure subiecta sonum.*

790 *Sentire & umbras solitus: ut propior stetit
Ioue natus, antro cedit incertus canis,
Et uterque timuit: ecce latratu graui
Loca muta terret, sibilat totos minax
Serpens per armos, vocis horrenda fragor*

795 *Per ora missus terna, felices quoque
Exterret umbras, soluit à laua feros
Tunc ipse rictus, & Cleoneum caput
Opponit, ac se tegmine ingenti clepit,
Victrice magnum dextra robur gerens.*

800 *Huc nunc & illuc verberare assiduo rotat,
Ingeminat ictus: domitus infregit minas,
Et cuncta lassus capita submisit canis,
Antroq; toto cessit: extimuit sedens
Vterque folio dominus, & duci iubet.*

805 *Me quoque petenti munus Alcida dedit.
Tunc grauiam monstri colla permulcens manu
Adamante texto vincit, oblitus sui
Custos opaci peruigil regni canis,
Componit aures timidus, & patiens trahi,*

810 *Herumq; fassus, ore submisso obsequens,
Vtrumque cauda pulsat anguifera latus.
Postquam est ad oras Tanari ventum, & nitor
Percussit oculos lucis ignota, bonos
Resumit animos vinculus, & vastas furens*

815 *Quassat catenas, penè vectorem absulit,
Pronumque retro vexit, & mouit gradu.*

D 3

Tunc

793 *Loca muta. ὡς τὸ στυγερόν, ut & Catullus,*

798 *Tegmine ingenti clepit. qui se tegit, ex alterius aspectu se subducit: qui verò quid alteri clepit, id ne videat tegit. quare clepit, positum est pro subducit, regit, abscondit: quemadmodum & furandi verbum in Agamemnone;*

804 *Vterque folio dominus. Sic vulgati libri, hoc est Pluto & Proserpina. m. f. vero habent, vtrumq;, hoc est Cerberum & Herculem: malo, Vterque, propter præcedens extimuit.*

815 *Vectorem. lege cum o. v. l. victorem.*

do quia gloria, venti instat, per totum orbem volitat: huius ut vmbra ambitio assequatur, leuissima sit oportet, atque adeo alis indiget. Aliter hanc fabulam exposuit Pet. Angelius Bargus, ad improbos & iniquos iudices eam referens lib. 2. carminum.

765 *Impexa pendet barba. Virg. 6. AEn. Portitor has horrendus aquas & flumina seruat*

Terribili squalore Charon; cui plurima mento

Canities inculta iacet: stant lumina flamma: Sordidus ex humeris nodo depēdet amictus.

766 *Concaue squalent genæ. hac sententia nihil facilius, nihil dilucidius. obsecrator est v. l. lectio; concaue lucent genæ. quod retineri non potest, nisi dicas macie eo genas redactas, ut videatur pellucidæ, quod hieme apibus accidit. vel sanè, quod potius est, ad illud Virgilij respexerit; . . . stant lumina flamma. Et Ouidij 1. 1. Metamorph.*

. . . rubra suffusus lumina flamma.

Quæ tamen quia nec ipsi mihi satisfaciunt, vulgatam lectionem retineo.

770 *Charon. Petronius Arbiter, in satyris; inferorū portitorē vocat Proteū.*

. . . vix nauita Proteus

Sufficiet simulacra virū traducere cymba:

Classe opus est. tuq; ingenti satiare ruina

Pallida Tisiphone, & cæcisq; vulnera mando.

Per Stygios manes laceratus ducitur orbis.

Verū omnes poëtæ Arbitro repugnāt.

775 *Succumbit mī. ex illo diuini vatis carmine;*

. . . Simul accipit alueo

Ingentem Aeneam, genuit sub pondere cymba

Sutulis, et multam accepit rimosa paludem.

777 *Centauri. hos etiā cum Hydra Virg. 6. AEneid. in foribus inferorum statuit.*

783 *Terna. quidam v. l. trina.*

785 *Viperis horrenti ubæ. Sumtum à Virgilio, eodem libro;*

Cui vates horrere videns iam colla colubris.

Si quidquam mihi gratum acceptumq; sepulcris.

829 *Properante partu*, Septimo mense, ut Herculi imperaret. vide Homerum Iliad. 7.

840 *Quincta cum sacrum reuocauit aestas*, non sine causa locus hic ab interpretibus, qui difficultia omnia veluti ex professo praeitererunt, explicatus non fuit. difficultatem parit, quod videatur falsum Olympicos ludos circa aetatis initium celebrari consueuisse; quod hoc loco innuitur. etenim hos ludos anni initio celebrari Glaucippus, in lib. de factis Atheniensium, & Pindari in Olympiis Scholiastae prodiderunt: Graecos vero ab æquinotio æstumnali anni principium computare refert Alphonius rex in tabulis, & Rogerius Bacco in epist. ad Clementem Quinctum. Verum quoniam hoc de Graecis Asiaticis intelligendum est, ut docuit Onufrius Paninius lib. 1. Fastorum; & Iudi Olympici in Europa celebrabatur, Europæi vero Graeci annum ab æstiuo solstitio auspicari consueuerant, teste Gaza in lib. de mensibus, & Beda in lib. de rerum natura cap. 10. & 35. & Simplicio super lib. 5. Physicorum; verissimum est quod Seneca innuit, hos ludos initio æstatis factos fuisse: quod ipsum multorum testimoniis idem Onufrius, loco citato, confirmat.

843 *Libra*, hæc noctes diebus æquat. hoc est cum sol est in libra æquales noctibus sunt dies. Q. Cicero, Virgilius, Manilius, & Claudianus.

852 *Comis nondum positis ephebi*, impuberibus, ut dinosci possent, cum alia, tum illud dabatur, ut comam alerent, Iacob. Ræuardus, elegans iuris interpretes, lib. 4. variorum, cap. 10. quam anno demum quartodecimo (quando eos puberes esse incipere definitum est §. 1. instit. quib. mod. tute. fin.) decurtare & numinis alicuius aræ consecrare solebant; idque non concubini tantum, ut Lambinus in Horatium existimat; sed omnes omnino pueri. nam ut dignoscerentur puberes ab impuberibus, id fuit factitatum, & hic est habitus ille ex quo Iureconsultorum nonnulli pubertatem corporis æstimari volebant, iuxta Ræuardum dicto cap. 10. qui etiam, si Dis placet, Iustiniani sententiam

*Tunc & meas respexit Alcides manus,
Geminis uterque viribus tractum canem,
Ira furentem, & bella tentantem irrita,
Intulimus orbi. vidit ut clarum aethera,
Et pura nitidi spacia conspexit poli:
Oborta nox est, lumina in terram dedit,
Compresit oculos, & diem inuisum expulit,
Acieque retro flexit, atque omni petit
Cervice terram: tum sub Herculeo caput
Abscondit umbra, densa sed leto venit
Clamore turba, frontibus laurum gerens,
Magnaque meritis Herculis laudes canit.*

CHORVS.

Sapphici & choriambici trimetri.

*Natus Eurystheus properante partu,
Iusserat mundi penetrare fundum:
Deerat hoc solum numero laborum,
Tertia regem spoliare sortis.
Ausus est cæcos aditus inire,
Ducit ad manes via quæ remotos
Tristis, & silua metuenda nigra.
Sed frequens, magna comitante turba,
Quantus incedit populus per vrbes
Ad noni ludos anidus theatri:
Qualis Eleum coit ad Tonantem,
Quinta cum sacrum reuocauit aestas:
Quanta, cum longa redit hora noctis,
Crescere & somnos capiens quietos
Libra, Phæbeos tenet aqua currus,
Turba secretam Cererem frequentat:
Et citi testis properant relictis,
Attici noctem celebrare mystæ.
Tanta per campos agitur silentes
Turba: pars tarda gradiens senecta,
Tristis, & longa satiata vita:
Pars adhuc currit melioris æui,*

Virgines

*Virgines nondum thalamis iugatae,
Et comis nondum positis ephebi,
Matris & nomen modo doctus infans:
His datum solis, minus ut timerent,*

835 *Ignem praelato releuare noctem.
Ceteri vadunt per opaca tristes:
Qualis est nobis animus remota
Luce, cum mæstus sibi quisque sensit
Obrutum tota caput esse terra.*

860 *Stat chaos densum, tenebraeque turpes,
Et color noctis malus, ac silentis
Ocium mundi, vacuæque nubes.
Sera nos illo referat senectus.
Nemo ad id sero venit, unde numquam,*

865 *Cum semel venit, potuit reuertere,
Quid inuadat durum properare fatum?
Omnis hæc magnis vaga turba terris
Ibit ad manes, faciétque inertis
Vela Coryto: tibi crescit omne,*

870 *Et quod occasus videt, & quod ortus.
Parce venturus, tibi mors paramur:
Sis licet segnis, properamus ipsi.
Prima, quæ vitam dedit, hora carpsit.*

*Thebis lata dies adest,
875 Aras tangite supplices,
Pingues cedite victimas.
Permista maribus nurus
Solennes agitent choras,
Cessent deposito iugo*

880 *Arui fertilis incolæ,*

D 4

Pax

Seneca infra actu 5. si quod etiamnum est scelus Laturat terra properet ... quo loco Seneca hæc voce admodum propriè ex Catonis sententia vsus fuit. 867 *Omnis hæc &c.* notissima verissimaque est Homerici versus sententia, neminem Parcam effugere posse; sed nos nostræque mæsti debere omnia. nam, ut ait Stesichorus, πάντων δ' ἀμώμος ἔπες, ἔτ' ἀκέραιος. Phænocrates δὲ ἐρωτῶν, καὶ ἐν τῷ κλεινῷ, ὅπως γὰρ ἡνέπερθεύμεθα. Sed Paulus Leopardus lib. 4. emendat. cap. 4. prius carmen sic emendat: ἀλλὰ τὸ κλεινὸν ἡνέπερθεύμεθα ἄλλοτεν ἔσθ' ἔπος ἐστίν.

873 *Carpsit. vitæ spacium minuit. Catullus:
Saline perpetua maris carpere iuuenta:*

§. 1. quibus mod. tutela finiatur, ausus fuit reprehendere. at ego Iustinianum temere reprehendi non dubito. etenim idipsum testatur Quintilianus declarat. 279. de impubere marito agens, his verbis: Quo enim tandem modo defenderetur filius tuus, si quis extitisset, qui diceret, Occidisti hominem nondum maritus. nec enim vis ista, nominis huiusce appellatione prima consistit: nec satis est maritum tantum osculo putari. Postea nudari filium, atque in conspectu iudicium constitui cõgisset: atque interrogaret an ille maritus esset, qui fieri pater non posset.

858 *Sensit.* nonnulli m. f. libri continent sentit.

860 *Tenebraeque turpes.* vetus poeta nescio qui, apud Ciceronem:

Adjum atque aduenio Acheronte viæ, viæ alta atque ardua,

Per speluncas saxi structas asperis, penditibus,

Maximis; ubi rigida constat, crassa caligo inferum.

Ennius Andromachar:

Acherusia templa alta, Orci pallida.

Leti obnubila, obsita tenebris loca.

Catullus:

Qui nunc ut periter tenebricosum.

Idem:

At robur male sit male tenebra

Orci. . .

hæc illi ethnici. nos verò etiam palpabiles ibi tenebras esse didicimus.

866 *Properare.* differentiam inter properare & festinare, citante Gellio libro 16. cap. 14. Caro, in orat. de suis virtutibus, tradidit his verbis: Aliud est properare, aliud festinare. qui vnum mature transigit, properat: qui multa incipit, neque perficit, is festinat. Virgilius: AENEID. 9.

... pulcrum properet per vulnera mortem.

883 *Qua sol medium tenens Vmbra corporibus negat.* Ego arbitror Senecam per Syenem, quæ intelligitur, meridiem significare. de Syene Macrobius, in somnium Scipionis, li. i. Ciuitas Syene, quæ provinciae Thebaidos, post superiorum montium deserta, principium sub ipso æstiuo tropico constituta est: & eo die quo sol certam partem ingreditur Cancri, hora diei sexta, quoniam tunc sol super ipsum inuenitur verticem ciuitatis, nulla potest illi in terram de quolibet corpore umbra iactari. Lucanus lib. 2.

... vmbra nusquam flectente Syene.

893 *Dilecta tege populo.* Olympionicus, in lib. de plantis scribit, Herculem inuenta in ripa Acherontis alba populo, inde sibi coronam contexuisse. hinc venit in consuetudinē, ut hæc arbor Herculi sacra putaretur. In membranis pro dilecta habetur delecta. quo confirmatur Aldi Paulli F. Manutij opinio, in lib. de orthograph. pag. 283. contra Festi auctoritatem & Dionys. Lambini sententiam. Porro quod in præcedenti versu habetur: *stantes sacrificus comas*; intellige, *stantes*, præ timore & horrore. alludit ad Virgilianum illud;

... steteruntq; coma, vox faucibus hæsit.

895 *Terram petiuit ore.* olim viri fortes cadentes terram mordebant, ne quis gemitus, antea acta vita indignus, à circumstantibus exciperetur. Claudianus, de bello Getico;

... Italiamq; momordit harenam.

Pleni sunt Heroicorum poetarum libri huiusmodi testimoniis. Aquilonares verò pugiles etiam ridetes vulnere excepisse & occubuisse memorant. de Agnero quodam Ingelli filio, à Biarcone ingenti vulnere perempto, Saxo Grammaticus histor. Danicæ lib. 2. ita scribit: Sunt qui asserant morientem Agnerum soluto in risum ore, per summam doloris dissimulationem, spiritum reddidisse. & paulo post ipsum Biarconem introducit pugnam illam & Agneri constantiam prædicantem his verbis: ... ut Agner

*Ingelli natum fudi, retulq; tropheum.
Elisum morsu gladium, maiora daturus
Cui contra leuam lateris cum parte sinistri
Incidit in medias ferrum penetrabile costas.
Seminigil subfedit enim, cubitoq; reclinis
Spreuit, & Elysium gaudens successit in orbem.
Supremam celare necem, summumq; dolorem*

902 *Adsit.* legitur in antiquo codice assis. aduocat Palladem, Liberum, Phœbum, Perseum, Polluceum, ceterosque non ex nouerca fratres; ut excludat Martem, Vulcanum, & (siquidem, ut alias l. 45. in

*Pax est Herculeam manu
Auroram inter, & Hesperum.
Et quâ sol medium tenens
Vmbra corporibus negat.
Quodcunque abluir solum
Longo Thetyos ambitu
Alcide domuit labor.
Transuectus vada Tartari,
Pacatis redit inferis.
Iam nullus superest timor,
Nil ultra iacet inferos.
Stantes sacrificus comas
Dilecta tege populo.*

ACTVS QVARTVS.

HERCVLES. THESEVS.

AMPHITRYO. MEGARA.

*Utrice dextra fusus aduerso Lycus
Terram petiuit ore: tum quisquis comes
Fuerat tyranni, iacuit & pœnæ comes.
Nunc sacra Patri victor, & superis feram,
Cæsisq; meritis victimis aras colam,
Te te laborum socia & adiutrix precor
Belligera Pallas, cuius in læua ciet
Ægis feroces ore saxifico minas:
Adsit Lycurgi domitor, & rubri maris*

Teclam

*Ille meo capiti in pactum perfregit Holsingum
Vulnera, si melius ferri vigeret acumen.
Dissecui, dextrumq; pedem, labensq; sub artus
Hercule nemo illo visus mihi fortor unquam.
Ridendo excepit lethum, mortemq; cachinno
Magna viri virtus, quæ risu calluit vno
Corpori ac menis lato compefere vultu.*

*Teſtam virenti cuſpidem thyſſo gerens,
Geminumq; numen Phæbus, & Phæbi ſoror:*

905 *Soror ſagittis aptior, Phæbus lyra,
Fraterq; quiſquis incolit calum meus,
Non ex nouerca frater: huc appellite
Greges opimos, quicquid Indorum ſeges,
Arabesq; odoris quicquid arboribus legunt,*

910 *Conſerte in aras, pinguis exſudet vapor,
Populea noſtras arbor exornet comas:
Te ramus oleæ fronde gentili tegat
Theſeu: Tonantem noſtra adorabit manus.*

TH. *Dij conditores vrbiſ, & ſilueſtria*

915 *Trucis antra Ceti, nobiles Dirces aquas,
Laremq; regis qui aduenæ Tyrium colis,
Date thura flammis. AM. nate, manantes prius
Manus cruenta cade & hoſtili, expia.*

HER. *Vtinam cruorem capitis inuiſi deis*

920 *Libare poſſem, gravior nullus liquor
Tinxiſſet aras: victima haud vlla amplior
Potest, magisq; opima maſtari Ioui,
Quam rex iniquus. AM. finiat genitor tuos
Opta labores, detur aliquando ocium*

925 *Quiesq; feſtis, HER. ipſe concipiam preces
Ioue, meq; dignas: ſiet ſuo calum loco,
Tellusq; & æther, aſtra inoffenſos agant*

E

AEterna

916 *Aduene. Cadmi; cui Tyrus patria. vnde Tyrus dicitur à Cinna, in propempt. Polliomis:
Nec tam donorum ingentes mirabere aceruos Innumerabilibus congeſtos vndique ſeculis,
Iam inde à Belidu, nataliq; vrbiſ ab anno Cecropis, atque alta Tyrū ab origine Cadmi.*

918 *Expia. quia diis nefas fuit pollutis cæde manibus ſacrificare, patet id ex Homero Iliad. 2. & Vir-
gilio 2. A Eneid. Anticlidēs etiam lib. 74. redituū ſcripſit: ἔδωκεν δὲ τῷ θεῷ τὰς παλαιὰς, ὡς καὶ νῦν ἀκμαί-
ζονται, ὅταν ἡ φέρον αὐτῶν πᾶσι, ἢ καὶ ἀπὸ αὐτῶν ὡς ἐπὶ αὐτοῖς, ὅταν τι ἀνὴρ τὰς χεῖρας ἀποσπῇ, ἢ ἐν τῇ μάχῃ τὸ
πᾶν ὅσον. 920 Gravior nullus liquor &c. hunc locum citare voluit Ioan. Næuizanus lib. 1. filuæ nup-
tial. num. 71. hanc ſententiam, in Didone tragœdia Italica, mutuatus eſt Ludouicus Dulcis:*

... perche niſſun liquor E' à Diopiu grato, o vittima piu cara, Che quella d'un tiran crudele & empio.

Diuus Thomas etiam de Aquino, in 2. 2. artic. penult. affirmat eum qui Tyrannum interficiat, rem Deo gratam facere; quæ ſententia vt periculofa non tantum à Felino in c. cum nobis, ex de præſcript. & Fr. Auguſti. de Ancona de poteſta. eccleſiaſti. arti. 3. q. 54. verſi. omnia autem. Sed communiter rei-
citur ab omnibus, teſte Ceſare de Perinis, in addition. conſtit. Neapolitan. in tit. de homicid. & damnis clandeſtin. conſtit. incip. Si damna clandeſtina. & contra Thomæ ſententiam conſluſum fuit in Con-
cil. Conſtantiienſi, vt reſerunt Brixienſis in repertorio ſuo, in verbo tyrannus: & Curtius in tracta. ſei-
da. relati à Bartholomæo Romuleio in l. filius familias, §. Diui. num. 64. D. de leg. 1. Planè tyrannum,

prin. D. de leg. 1. l. 62. & l. 81. D. de leg. 2. Sic hoc loco etiam maſculinum ge-
nus femininū complectitur) Heben;
quæ iſi poſtea nuplit.

910 *Exſudet vapor. in o. v. l. inuocato
exundet.*

912 *Fronde gentili. Theſeus rex fuit
Athenarum. olea autem primo Athe-
nis Neptuno & Pallade, de condenda
& nominanda vrbe contendentibus,
exſiſtit. ideo ait; fronde gentili.*

915 *Zeithi. vulgò legitur; Ceti. in mē-
branis quotquot vidi, ſcriptum eſt; Te-
thi: quare emendandum opinor Zeithi.
Zethus enim & Amphion in Cythæ-
ronis cauernis enutriti fuere, vbi illos
Antiope pepererat. Trucem appellat,
quia natura immanis, agreſtis, ab omni
humanitate & Muſis, maxime alienus
fuit, vt docet D. Chryſoſtomus in ſer-
mone adſi. xij. & Propertius,*

*Et durum Zethum, & lacrimis Amphione
mollem*

Experta eſt ſtabuli mater abacta ſuū.

Si quis contendat, Ceti, retinendum, &
cum Badio & Bernardino interprete-
tur draconem Dirces cuſtodem, exſpe-
cto me doceat alibi Cerum pro draco-
ne poni. quod vereor vt probare poſſit.
Dirces aquas. Dirce quia Antiope, Am-
phionis & Zethi matrem, perſequeba-
tur; ab iſi crudeliter necata, vt declarat
Nicocrates in Cypriis, poſtea in fon-
tem conuerſa fuit, Euripi. in Bacchis.
hic nimirum malos manet exitus, vt,
cū diu bonos vexauerint, meritas
tandem pœnas bonis dent.

qui principatum occupauit, si tyrannis aliter tolli non possit, interficere, cuiuslibet licitum est. Paris de Puteo in tracta. Syndica. Cataldin. de Boncompagnis conf. 55. tomo 1. consil. crimin. Babbis. Zileti. Sed illum qui iure successione electionisve princeps est, quauis tyrannus fiat; priuato non licet occidere, Alph. à castro lib. contra hæres. versu. tyrannus. Dominicus à Soto lib. 5. de iust. & iur. q. 1. art. 3. nisi vno casu, quo etiam imperatorem & Pontificem occidere fas esse voluerunt. Cardinalis & Capicius, teste Carrerio in pract. crimina. mihi, fol. 144. col. 4. scilicet ad corporis sui defensionem. arg. l. 3. D. de iust. & iur. qua de re Ducennas reg. 191. Anton. Gomez de delict. cap. 3. & Iul. Clarus in pract. crimin. de homic. quos referunt Fran. Viuius lib. 2. commun. opin. voce, tyrannus; & Eman. Soares à Ribeira, in thesau. recept. sentent.

943 Primus en. Q. Smyræus,
 πρῶτος ἐν, ὃν ῥημὴν βασιλεὺς καὶ τὸν φῶς
 τίθη.

*A Eterna cursus, alta pax gentes alat,
 Ferrum omne teneat ruris innocui labor,
 Ensesq; lateant, nulla tempestas fretum
 Violenta turbet, nullus irato Ioue
 Exiliat ignis, nullus hiberna niue
 Nutritus agros amnis euersos trahat,
 Venena cessent, nulla nocituro granis
 Succo tumescat herba, non sicut ac truces
 Regnent tyranni, siquod etiam num est scelus
 Latura tellus, properet, & si quod parat
 Monstrum, meum sit: sed quid hoc? medium diem
 Cinxere tenebrae, Phabus obscuro meat
 Sine nube vultu: quid diem retro fugat,
 Agitq; in ortus? unde nox atrum caput
 Ignota profert? unde tot stellæ polum
 Implent diurnæ? primus en nosser labor
 Cali refulget parte non minima Leo,
 Iraq; totus feruet, & morsus parat.
 Iam rapiet aliquod sidus, ingenti minax
 Stat ore, & ignes efflat, & rutilat, iubam
 Cernice iactans, quicquid autumnus granis,
 Hiemsq; gelido frigida spacio refert,
 Vno impetu transiliet, & verni petet
 Frangeq; Tauri colla. A M. quod subitū hoc malū
 Quonate vultus huc & huc acres refert?
 Acieq; falsum turbida calum vides?
 HER. Perdomita tellus, tumida cefferunt freta,
 Inferna nostros regna sensere impetus,
 Immune calum, est dignus Alcida labor.
 In alta mundi spacia sublimis ferar,
 Petatur ather, astra promittit pater.
 Quid si negaret? non capit terra Herculem,
 Tandemq; superis reddit. en vltro vocat
 Omnis decorum cætus, & laxat fores,
 Vna vetante: recipis & reseras polum.
 An contumacis ianuam mundi traho,
 Dubitatur etiam? vincula Saturno exuam,*

Contraq;

930

935

940

945

(est? 950

955

960

965 *Contraq; patris impij regnum impotens*
Annum resoluam: bella Titanes parent
Me duce furentes, saxa cum siluis feram,
Rapiamq; dextra plena Centauris iuga.
Iam monte gemino limitem ad superos agam.

970 *Videat sub Ossa Pelion Chiron suum,*
In celum Olympus tertio positus gradu
Perueniat, aut mittatur. AM. infandos procul
Auerte sensus: pectoris sani parum,
Magni tamen, compesce dementem impetum.

975 *HER. Quid hoc? gigantes arma pestifera mouet,*
Profugit & umbras Tityus, ac lacerum gerens
Et inane pectus, quam propè à calo stetit?
Labat Citheron, alta Pallene tremat,
Marcèntq; Tempe. rapuit hic Pindi iuga,

980 *Hic rapuit Oeten, sauit horrendum Mimas,*
Flammifera Erinnys verberè excusso sonat,
Rogisq; adustas propius ac propius sudes
In ora tendit: saxa Tisiphone caput
Serpentibus vallata post raptam canem,

985 *Portam vacantem clausit opposita face.*
Sed ecce proles regis inimici latet,
Lyci nefandum semen, inuiso patri
Hac dextra iam vos reddet, excutiat leues
Neruus sagittas, tela sic mitti decet

990 *Herculea. AM. quò se cacus inuergit furor?*
Vastum coactis flexit arcum cornibus,
Pharetrâq; soluit, stridet emissa impetu
Arunco, medio spiculum collo fugit
Vulnere relicto. HER. cateram prolem eruam,

995 *Omnèsq; latebras. quid moror? maius mihi*
Bellum Mycenis restat, ut Cyclopea
Euerfa manibus saxa nostris concidant.
Huc eat & illuc aula, disiecto obice,
Rumpâtq; postes, columen impulsum labet:

1000 *Procurbat omnis regia: hinc video abditum*
Gnatum scelesti patris. AM. en blandas manus

967 *Saxa cum siluis traham. Sic legitur*
in autographis: vulgari libri habent;
feram.

988 *Excutiat. excutiet, habetur in vet.*
codicibus.

989 *Tela sic mitti decet Herculea. pue-*
ro, què petebat, interèto hoc ait. quia,
ut Sophocles, in Philoetete, prodidit;
ea conditio telorum Hercules fuit, ut à
scopo proposito numquam aberraret,
& semper id fingerent, quod petebatur.
de his noster in O Etæo Hercule a-
ctu 5.

.... *has enim numquam irritas*
Mittes in hostem: siue de media voles
Anferre volucres nube, descendunt aues
Et certam prædam tela de celo ferent,
Nec fallet unquam dexterâ hinc arcus tuâ,
Librare telum diducit, & certam dare
Fugam sagittis: ipsa non fallunt iter
Emissa neruo tela.

993 *Medio spiculum collo fugit. hoc est,*
per medium collum transiit. Fugisse
autem dicit, ut sagittæ emissæ veloci-
tatem indicet.

996 *Cyclopea. videndus super hac re*
Arfenius interpres Euripidis, ut aliàs
monui.

1005 *Misit: ast. tam ridicula est Danielis Cayctani lectio, misistat, ut quam referre non piguit, pudcat confutare.*

1010 *Feret. auferet. Virgilius;*

Hosego versiculos feci, tulit alter honorē.

1012 *Insenso. o. v. l. insensio.*

1015 *Vultus tuos. hoc inter aurea aetatibus felicitates Hesiodus cū ēpy. numerat. Horatius;*

Laudantur simili prole puerpere.

Tunc enim omnis adulterij suspicio abest. Spynthys illud *ἄπει γυναικὸς σὺ φροῦνς* apud Stobaeum, dignum est quod adscribatur: *καλῶς δὲ νόμος γυναικὸς ἐν δούλει πείσσειν ὅτι τοῦτο δὲ τῶν αὐτῶν τέκνων ἐπιμαρτυροῦν τὸν σαφροῦν τὴν περὶ τὸν αὐτοῦ, αἰὲν τὸν τύπον τὰς οὐσιώτερας ἐπιφάνει τὸ κατὰ ἀείξαντες αὐτῶν πειρῶς.* esse hoc certissimum maternae pudicitiae testimonium Martialis docet;

Est tibi quae patri signatur imagine vultus, Testis maternae nata pudicitiae.

Hunc Martialis locum mihi suppeditauit Ioan. Corrafi li. 2. miscellan. cap. 22, quo loco contra But. & aliorum sententiam multa de hac similitudine differit. quibus addo quod à Sorano Ephesio Iliagōg. Medices cap. 17. proditur, sortum hanc similitudinem septuimo mense induere.

1017 *Renuo nouercam.* sic quidam antiqui codices, sed in aliis continetur teneo: & quamquam neutra lectio displicet, posterior tamen quo ad sententiam valde elegantior est.

1021 *Igneo vultu patris.* iratorum oculi ardere videntur. Homerus Iliad. 4.

πῦρ ποτ' αὐτῶν, ὅς ἐστι δὲ οἱ πρὸς λαμπρότητα.

M. Tullius: Nam cum spumas ageret in ore, arderent oculi. Idem: Inflammatus scelere ac furore in forum venit: ardebant oculi, toto ex ore crudelitas eminebat. Virgilius:

Hu agitur furis, totosq; ardentis in ore

Scintille absistunt, oculi micat acris ignis.

Et sic fortè intelligendum quod Ion Chio, ut supra dictum est, prodidit, Herculem ex oculis quendam ignem splendorē emisisse. Vide sup. actū 3. nu. 624.

1027 *Pectus in tela indue.* Theba. actū 1.

... nunc manum cerebro indue.

Ad genua tendens voce misera rogat.

Scelus nefandum, triste, & aspectu horridum,

Dextra precantem rapuit, & circa furens

Bis ter rotatum misit: ast illi caput

Sonuit, cerebro terra disperso madet.

At misera paruū protegens natum sinu

Megara, furenti similis, è latebris fugit.

HER. *Licet Tonantis profuga condaris sinu,*

Petet undecumque temet hac dextra, & feret. 1010

AM. *Quò misera pergis? quam fugā aut latebras*

Nullus salutis Hercule insenso est locus: (petis?

Amplectere ipsum potius, & blanda prece

Lenire tenta. ME. *parce iam coniunx precor,*

Agnosce Megaram: natus hic vultus tuos,

Habituſq; reddit: cernis, ut tendat manus? 1015

HER. *Renuo nouercam, sequere, da pœnas mihi,*

Iugōq; pressum liberā turpi Iouem.

Sed ante matrem paruulū hoc mōstrum auferam.

ME. *Quò tendis amēs? sanguinem fundes tuum?* 1020

AM. *Pauefactus infans igneo vultu patris*

Perit ante vulnus, spiritum rapuit pauor.

In coniugem nunc claua libratur grauis,

Perfregit ossa, corpori trunco caput

Abest, nec vsquam est. cernere hoc audes nefas 1025

Viuax senectus? si piget luctus, habes

Mortem paratam, pectus in tela indue:

Vel stipitem istum, cede monstrorum illitum,

Euerte: falsum, ac nomini turpem tuo

Remoue parentem, ne tua laudi obstrepet. 1030

TH. *Quò te ipse genitor obuim mortii ingeris?*

Quò pergis amens? profuge, & obiectus late,

Vnumq; manibus aufer Herculeis scelus.

HER. *Bene habet, prudendi regis excisa est domus.*

Tibi hunc dicatum maximi coniunx Iouis 1035

Gregem cecidi, vota persolui libens

Te digna, & Argos victimas alias dabit.

AM. *Nondum litasti nate, consumma sacrum.*

Stat

- Stat ecce ad aras hostia, expectat manum*
 1040 *Ceruice prona, præbeo, occurro, insequor.*
Maesta. quid hoc est? errat acies luminum,
Visusq; mæror hebetat? an video Herculis
Manus trementes? vultus in somnum cadit,
Et fessa ceruix capite summissio labat,
 1045 *Flexo genu: iam totus ad terram ruit,*
Vt caesa filius ornus, aut portus mari
Datura moles: viuis? an letho dedit
Idem, tuos qui misit ad mortem furor?
Sopor est, reciprocos spiritus motus agit:
 1050 *Detur quieti tempus, vt somno grauis*
Vis victa morbi pectus oppressum leuet.
Remouete famuli tela, ne repetat furens.

CHORVS.

Anapæstici & duo Adonij.

- Lugeat æther, magnusq; parens*
 1055 *Ætheris alti, tellusq; ferax,*
Et vaga ponti mobilis vnda.
Tuq; ante omnes, qui per terras,
Tractusq; maris fundis radios,
Noctemq; fugas ore decoro,
 1060 *Feruide Titan: obitus pariter*
Tecum Alcides vidit, & ortus,
Noctiq; tuas utrasque domos.
Soluite tantis animum monstros,
Soluite superi, rectam in melius

E 3

Flectite

Leonhardus Malaspina, in emendation. epistol. Ciceronis ad Atticum, & postea Dion. Lambinus, in emendation. in Orat. Ciceronis pro Fonteio & in 2. Catilin. scripserunt: quorum sententiam sequi non dubito. 1053 *Parens ætheris*, hoc est Iupiter, interpretes inquirunt. Sed quomodo Iupiter ætheris parens? nam Iupiter Saturni filius est, Saturnus Cæli; qui, teste Cicerone lib. 3. de natura deor. ipse Aetheris filius fuit. ego arbitror ætheris vocabulum pro cælo poni: vt apud Pacuuium,

Hoc quod memoro nostricælum, Graij perhibent æthera.

Orpheus enim, in hymnis, nihil aliud cælum esse credidit quàm æthera. Non verò hic æther ponitur pro Ioue. Itaque huius ætheris seu cæli patrem intellige non tam Iouem illum Saturni filium & Aetheris, vt dixi, pronepote; quàm illum Deum optimum & maximum, cæli & terræ creatorem; quem antiquorum multi esse sciebant quidem, sed quis ille foret ignorantia tenebris occæcati non assequebantur. Ideo Seneca noster, quem

1044 *Fessa, qui somno opprimebantur, fessos dicebant. Mæro:*

.... quale sopor fessis in gramine.

Idem:

... placidum carpebant fessa soporem
Corpora per terras.

1046 *Vt caesa filius ornus. Virg. 2. A Ene.*
Ac veluti summi antiquam in montibus
ornum

Cum ferro accisam, crebrisque bipennibus
instant

Erivere agricole certatim: illa vsq; minatur
Et tremefacta comâ cecusso vertice nutat,
Vulnerib. donec paulatim euicta supremâ
Congemuit, traxitq; iugis auulsa ruinam.

Simili comparatione tribus locis Iliad. d'. v'. & w'. vltus fuit Homerus: ite Lucanus lib. 1. Pharsal. & Statius libro 9. Thebaid.

Aut portus mari datura moles.

sic Virg. 9. A Eneid.

.... collapsa ruunt immania membra.

Dat tellus gemitum, & clypeum super in-
tonat ingens:

Qualis in Euboico Baiarū litore quondam
Saxea pila cadit; magnū quam molib. ante
Constructam iacium ponto: sic illa ruinam
Prona trahit, penitusq; vndis illisa recubis.

Hunc Virgilij locum Silius lib. 4. fuit imitatus, vt mihi quidem semper visum fuit, satis inuira Minerua:

Procumbit lata porrectus in arma ruina,
Et percussa gemit tellus ingentibus armis:
Haud aliter strueto Tyrrhena ad litora
saxo

Pugnatura fretis subter ceciq; procellis
Pila immane sonas impingitur ardua pōtor
Immugit Nereus, diuisaq; cerula pulsū
Illisum accipiunt irata sub æquora nōtem.

1052. Ne hanc vocē, cum prohibet, sine diphthongo scribit Aldus in Orthog. cum verò affirmat, diphthongum addit: cui ne assentiar faciunt ea quæ

ignorabat non nominat, descripisse contētus, ne in nomine erraret. eadem opinor causa est, cur Virgilius Georg. 2. aethra potius quam Iovem dixerit:

*Tum pater omnipotens fecundus imbribus
ether*

*Coniugis in gremium late descendit, &
omnes*

*Magnus alit magno commistus corpore
seus.*

ideo etiam antiqui cælum exprimere volentes, hoc appellarunt: unde, Lucius hoc. iameisso pultare cœlium; apud Comicum.

1064 Tuq; o domitor Sonne malorum. sic O. v. l. quidam excusi habent; laborum: quam lectionem Cicero assuit, in-
quiens lib. 2. de diuinat. Per fugium vi-
detur omnium laborum & sollicitudi-
num esse somnus. Homerus:

*ὅς τ' ὅσους ἐχέειν, ὁ γὰρ τ' ἐπὶ καὶ
ἀπὸ πάντων
ἐκθλάει καὶ ἐκκαίει.*

Quidius 2. Metamorph.

*Somme quies rerum, placidissime somme
Deorum,*

*Pax animi; quem cura fugit, qui corpora
duri*

Fessa in inferis mulces, reparasq; labori.

Idcirco somnus vati ter maximo γλυκὺς; Theocrito, γλυκύς; Pindaro, εὐ-
κλείς; Carullo, dulcis; Virgi-
lio, dulcis, iucundus & mollis; Furio
annali. i. mitis; Papinio, diuū miti-
simus; Ennio, li. 12. annal. mollissimus;
Labeo, in aquis calidis, optimus; Var-
roni Attacino, placidus dicitur. Equip.

ὅς τ' ὅσους ἐχέειν καὶ ἀπὸ πάντων

Item: ὅς τ' ὅσους ἐχέειν. & alibi: ὁ φέ-
ρει ὅς τ' ὅσους ἐχέειν καὶ ἀπὸ πάντων

Seneca, Agamemnone: curarum somne domitor 1067 Genus Astræe. summo consensu traditur somnus Noctis & Erebi filius esse. cur Seneca hoc loco Astræe genus nominauit an quod qui iusti sunt, somno ut plurimum quieto fruuntur: qui vero animi sceleribus inquinantur, numquam quiescere aut somnum capere queant? an vero, quia cum iustitia viget, tuto liceat omnibus, absque latro-
nium metu, somno indulgere? 1068 Frater dura languide mortis. Orpheus, in hymnis, sic somnum affatur: καὶ θανάτου μελέτω παῖς, ψυχὰς ἀλγέσας. ὡς τὸς οἰκνῶν καὶ ἐφύσιν ἔχει θανάτου. Homerus Iliad. ε'. ἐν ὅππῃ ἐμὸν λητο κακογῆτος θανάτου. Hesiodus, in Theogon. ὅς τ' ὅσους ἐχέειν καὶ ἀπὸ πάντων καὶ ἀπὸ πάντων θανάτου. Diuus Basilus in τῷ περὶ πνεύματος orat. πρὶν γὰρ ὅτι οἱ μὲν ἐν ἀλγέ, ἀδελ-
φὸν θανάτου. Petrarcha sonet. 191. Il somno è veramente qual buon dize. Parente di la morte. Leoninus Georgias morti vicinus sensim in somnum delabebatur, rogantibusque amicis quid ageret, respondit, teste Stoekeo: ἔδωκεν μετ' ὅππῃ ἀρχεται πρὸς τὸν θάνατον τ' ἀδελφόν. 1076 Cogis longam discere mortem. quoniam illi es nimillimus. huc spectat Orphri testimonium supra positum. Xenophon in orat. Cyri morientis ad filios: εὐνοῦσάτε ὅτι ἐν ἰσχυτέρῳ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ θανάτου

Flectite mentem: tuq; o domitor

Somme malorum, requies animi,

Pars humana melior vite,

Volucre matris genus Astræe,

Frater dura languide mortis,

Peris miscens falsa, futuri

Certus, & idem pessimus auctor.

Pater o rerum, portus vite,

Lucis requies, noctisq; comes,

Qui par regi, famuloq; veris,

Placidus festum leniq; foveas

Pavidum lethi genus humanum,

Cogis longam discere mortem.

Preme deuictum torpore graui,

Sopor indomitos alliget artus:

Nec torua prius pectora linquat,

Quam mens repetat pristina cursum.

En fusus humi saua feroci

Corde volutat somnia, nondum est

Tantis pestis superata mali,

Claueq; graui lassum solutus

Mandare caput, querit vacua

Pondera dextra, motu iactans

Brachia vano. nec adhuc omnes

Expulit aestus: sed, ut ingenti

Texata noto seruat longos

Vada tumultus, & iam vento

Cessante

1063

1070

1071

1064

1065

1066

*Cessante tumet: pelle insanos
Fluctus animi, redeat pietas
Virtusq; viro, vel sit potius
Mens vesano concita motu,*

1095 *Error cæcus, quæ cæpit, eat.
Solut te iam præstare potest
Furor insontem: proxima paris
Sors est manibus nescire nefas.
Nunc Hercules percussa sonent
1100 Pectora palmis, mundum solutos
Ferre lacertos verbera pulsant
Victrice manu: gemitus vastos
Audiat æther, audiat atræ
Regina poli, vastiq; feror*

1105 *Qui colla gerit vincula catenis,
Imo latitans Cerberus antro.
Resonet mæsto clamore chaos,
Latiq; patens vnda profundæ:
Et, qui melius tua tela tamen*

1110 *Senserat, æther.
Pectora tantis obfessa malis
Non sunt ictu ferienda leui.
Vno planctu tria regna sonent,
Et tu collo decus, ac telum*

1115 *Suspensa diu, fortis arundo,
Pharetræq; leues, date sæua fero
Verbera tergo: cedant humeros
Robora fortes, stipèsq; potens
Duris oneret pectora nodis:*

1120 *Plangant tantos arma dolores.
Non vos patriæ laudis comites,
Vlti sano vulnere reges:*

*Non Argiua membra palestra,
Flectere docti, fortes castu,*

1125 *Fortèsq; manu, iam tamen ausi
Telum Scythici laue coryti
Missum certa librare manu,*

*ἐδὲν ἐν ὄπῃ. Cicero, 1. Tuscula. Mors
somno similis. item; somnus est imago
mortis. Sic Quidius:*

*Stulte quid est somnus, gelide nisi mortis
imago?*

Sic Silius:

*Nox similis morti dederat placidissima so-
mnos.*

1096 *Solut te iam præstare potest Furor in-
sonem. qui nescit se peccare, in peccatū
non consentit, & in maleficiis consen-
sus potissimum ac voluntas spectatur.
1. Diuus Hadrianus, D. ad leg. Cornel.
de sicar. l. 1. C. eodem tit. 1. quod reip.
D. de iniur. adeo vt qui iniuriæ causa
ianuam effregit, licet inde per alios res
amotæ sint, furti nō teneatur. 1. qui in-
iuriæ, in princip. D. de furt. propterea
cū furiosus, quamdiu furore vrge-
tur, nihil velle, sed dormire & quiesce-
re censetur. 1. si ei qui, s. furiosus. D.
de iur. codicil. furor delicta eius excu-
sat. 1. D. Marcus. D. de offic. pref. 1. per-
na, D. de leg. Pompeia. de parricid. 1. in-
fans, D. ad leg. Cornel. de sicar.*

1106 *Cerberus. ab Eurytheo dimis-
sus, & à Plurone antiquæ custodiæ ite-
rum præpositus.*

1109 *Melius tua tela. s. pulsus Stym-
phalidibus.*

1110 *Æther. cælum, vt supra.*

1116 *Date sæua fero. in vno cod. scri-
pto legitur, date sera fero; quod ipsa
quoque recipi potest.*

1124 *Flectere docti. sic in quibusdam
membranis legitur: in aliis, flectere fortū
fortes castu. in nonnullis etiam; flectere
fortes forti castu. placet;*

Non Argiua membra palestra

Flectere docti, fortes castu

Fortesq; manu.

Sic Horatius 3. carmin.

.... ludere doctior

Sen Greco iubeas trocho &c.

1126 *Coryti. o. v. l. corythi. & quod apud
Virgil. 10. A. Eneid. legitur:*

Corytiq; leues humeri,

hoc in vulgatis lib. Nonij Marcelli le-
gitur; *Coruicq;* in m. f. verò eiusdem co-
dicibus; *coruicq;* in Seruij quoq; mem-
branis non vno modo vox ista scribi-
tur. quare dum certius quid cōperero,
hic & apud Virgilium, Statium 2. The

Tutòsq;

baid. & vbiq; scribam *corytus*. quia Græcè apud Homerum *Odyss. φ.* scribitur *κωρυτός*. Qui *corythus* malunt, errant. est enim hoc oppidum Tusciae, cuius etiam Maro meminit 9. AEni.

*Tutósq; fuga figere ceruos,
Nondúmque fera terga inbata.
Ite ad Stygios umbrae portus,
Ite innocua, quas in primo
Limine vita scelus oppressit,
Patriúsque furor: ite infansum
Genus, ó pueri noti, per iter
Trisfe laboris, ite iratos
Vistite reges.*

* 1136 *Vistite*. vnum cod. vidi, in quo continebatur, *visere*: sed erat ille codex ante centum dumtaxat annos non nimis emendatè scriptus.

ACTVS QVINTVS.

HERCVLES. AMPHITRYO.

THESEVS.

*Quis hic locus? quæ regio? quæ mundi plaga?
Vbi sum? sub ortu solis, an sub cardine
Glacialis vrsa? nunquid Hesperij maris
Extrema tellus hunc dat Oceano modum?
Quas trahimus auras? quod solum fesso subest?
Certè redimus, unde prostrata domo
Video cruenta corpora? an nondum exiit
Simulachra mens inferna, post reditus quoque
Oberrat oculos turba feralis meos?
Pudet fateri, paucos: nescio quod mihi,
Nescio quod animus grande presagit malum.
Vbi est parens? vbi illa natorum grege
Animosa coniux? cur latus lenum vacat
Spolio leonis? quónam abiit tegmen meum?
Idémque somno mollis Herculeo torus?
Vbi tela? vbi arcus? arma quis vino mihi
Detrahere potuit? spolia quis tanta abstulit?
Ipsumque quis non Herculis somnum horruit?
Libet meum videre victorem, libet:
Exurge victor, quem nouum calo pater
Genuit relicto? cuius incestu stetit
Nox longior, quàm nostra: quod cerno nefas?
Nati cruenta cade confecti iacent,*

1140 *Modum*. finem, terminum. ita apud Horatium, *modus agri non ita magnus, dicitur*.

1145 *Feralis*. mortuorum. nam quæcumque ad mortuos, vel manes spectabant, vocabantur feralia. vnde feralis cyparissi apud Ouidium: feralia officia, apud Apuleium lib. 1. de asino aureo: ligna feralia, apud Minucium in Octauio; reliquiae ferales, apud Tacitum lib. 2. vna feralis, apud eundem lib. 3. pestis feralis l. 6. C. de malef. hoc est mors. Vide Iaco. Ræuardum lib. 5. varior. cap. 3.

1159 *Nati*. Pindarus octo fuisse scribit: Izacius quatuor, Onitem, Therimachum, Democoonem, & Creontidem: Apollodorus Therimachum, Creontiadem, Lamium, & Deicontem: Euripides tres: Higynus duos, Therimachum & Ophyten.

1163 *Actæa*. sic legitur in o. v. l. non *Actea*. *Actea*. hoc est *μυαγία*. *αοσίδη*. vt

Perem-

- F*

ἡ δὲ πόλις ἡμεῶν καὶ τὸ ἐκείνην ἔχοντες

1199 Tacuere: nostrum est. dici vulgo so-
ler, qui tacet, eum consentire. ideo So-
phocles, in Trachiniis,

τί σιγῇ ἀφ' ἑρπείας; ἢ καὶ ἐρεῖς; ὅθ' ἔνι τῷ
ἔω κρηρῆς σιγῶνται τῷ κρηρῇ ὀρεῖ;

Euripides, Oreste:

Φησὶ σιωπῇ ἀρεκίστω δὲ ἐγὼ λέγων.

apud eundem Theseus Hippolytum
hoc modo coarguit:

εἰς τὰς ἀφ' ὧν ἐς μὲν τυγχαῖ φασὶν ὅτι σιωπῇ
τὸ δὲ ἔργον ἢ λέγων σὲ μὲν ὁρῶ κρηρῶν.

Sic intelligendū illud Marij apud Sal-
lustium de bello Iugurthino: Cum om-
nibus locis me vosq; maledictis la-
cerent, nō placuit reticere, ne quis mo-
destiam in conscientia duceret. D. Gre-
gorius magnus homil. 18. Vnum ne-
gauit, aliud tacendo consensit. Cicero-
nis quoddam testimonium ex Caillin.
huc pertinens annouit Lud. Russar.

I. C. ad l. qui tacet, D. de diuers. reg. iu-
ris antiqui, ait Cicero: Quid exspectas,
loquentium auctoritatem, quorum vo-
luntatem tacitorum perspicis? Quæ
omnia, quia in causis præiudicium af-
ferentibus dicuntur, iuris nostri dispo-
sitioni conueniunt. eo namq; cautum
est, vt nonnumquam qui contrariæ vo-
luntatis testationem, cum possit, con-
tinuò non interposuit, tacendo consen-
tire videatur. l. si filiusfamilias, D. de
Senatusconf. Macedonia. dixi nonnum-
quam, quia licet Salycetus, Fulgosius,

Fr. à Ripa, ad l. admonendum, D. de iu-
re iur. Iason Maynus in l. 1. C. de seru.
fugiti. Cæpola etiam in cautelis, sem-
per id & promiscuè in omni contractu
putent obtinere: assentiortamen tra-
dentibus hoc in mutuo tantum eo ca-
su procedere. quia contractus ille ex
patris tantum scientia, etiam si expresse
non cōsensit, defenditur; iuxta I. C.
traditionem in l. si tamen, D. de S. C.

Macèdon. quo loco disertè traditur solam patris scientiam sufficere. in alijs contractibus nō idem iu-
ris est. in iis enim consensu obligationes sunt. l. consensu, D. de actio. & oblig. qui verò tacet, nō utiq;
consentit. dicta l. qui tacet. Bar. in l. quæ dotis, D. solu. matrimo. Decius, Cagnolus, & alij ad d. l. qui ta-
cet: cuius regulæ potissimas exceptiones enumerat Siluest. Aldobrandinus §. sed & si pater, inst. quib.
modis ius pat. potest, solui. 1200 Casus hic culpa caret. & quia culpa caret, ideo de hoc casu non te-
neris. l. 26. §. non omnia, D. mandati. l. 24. §. hæc stipulatio. D. de damno infecto. Fortuiti enim casus
nullo humano consilio possunt præuideri. l. 2. §. Si co, D. de admin. rerum ad ciuita. pertinen. Merito
autè distinxit casum à culpa seu peccato. inter quæ quid intersit, docet Aristot. li. 5. eth. ad Nicom. c. 8.
1218 Caret. v. l. carens, 1236 Errori. merito errorem à scelere distinguit. aliud est enim culpa, aliud
erratum. Cicero pro Ligario, statim in principio, Cum à te non solum liberationem culpæ, sed errati

Sinuare neruum vix recedentem mihi?

Ad vos reuertor: genitor, hoc nostrum est scelus?

Tacuere: nostrum est. A. M. luctus est is hic tuus,

Crimen nouerca: casus hic culpa caret.

HER. Nunc parte ab omni genitor iratus tona,

Oblite nostri, vindica fera manu

Saltem nepotes: stelliger mundus sonet,

Flammasq; & hic & ille iaculetur polus;

Rupes ligatum Caspia corpus trahant,

Atque ales auida. cur Promethei vacant

Scopuli? paretur vertice immenso feras

Volucresq; pascens Caucaasi abruptum latus,

Nudumq; siluis: illa, quæ pontum Scythæ

Symplegas arctat, hinc & hinc vinctas manus

Distendat alto, cumq; reuocata vice

In se coibunt, saxaq; in calum expriment

Actis vtrinque rupibus, medium mare,

Ego inquieta montium iaceam mora.

Quin structum acervus nemore congesto aggerè,

Cruore corpus impio sparsum cremem?

Sic sic agendum est, inferis reddam Herculem.

A. M. Nondum tumultu pectus attonitum caret,

Mutauit iras: quodq; habet proprium furor,

In se ipse sæuit. HER. dira furiarum loca,

Et inferorum carcer, & fonti plaga

Decreta turbæ, & si quod exilium latet

Vlterius Erebo, Cerbero ignotum, & mihi,

Huc me abde tellus, Tartari ad finem ultimum

Mansurus ibo, pectus o nimium ferum:

Quis

1201

1202

1203

1204

1205

1206

*Quis vos per omnem liberi sparsos domum
Defflere dignè poterit? hic durus malis
Lachrymare vultus nescit, huc ensē date,
Date huc sagittas, stipitem huc vastum date.*

1230 *Tibi tela frangam nostra, tibi nostros puer
Rumpemus arcus, ac tuis stipes gravis
Ardebit umbris, ipsa Lernais frequens
Pharetra telis in tuos ibit rogos.*

1235 *Dent arma pœnas: vos quoque infâstas meis
Cremabo telis, ô nouercales manus.*

TH. *Quis nomen vnquam sceleris errori dedit?*

HER. *Sæpe error ingens sceleris obtinuit locum.*

TH. *Nunc Hercule opus est, perfer hâc molē mali.*

HER. *Nunc sic furori cessit extinctus pudor,*

1240 *Populos vt omnes impio aspectu fugem.
Arma arma Theseu flagito properè mihi
Subtracta reddi. sana si mens est, mihi
Refertè manibus tela: si remanet furor,
Pater recede, mortis inueniam viam.*

1245 AM. *Per sancta generis sacra, per ius nominis
Vtrumque nostri, siue me altorem vocas,
Seu tu parentem, perq̃, venerandos p̃js
Canos, senectæ parce deserta precor,
Annisq̃, fessis, vnicum lapsa domus*

1250 *Firmamen, vnum lumen afflictio malis.
Temet reserua, nullus ex te contigit
Fructus laborum: semper aut dubium mare,
Aut monstra timui: quisquis in toto furit
Rex sauis orbe, manibus aut aris nocens,*

1255 *A me timetur: semper absentis pater
Fructum tui, tactumq̃, & aspectum peto.*

HER. *Cur animam in ista luce detineam amplius,
Morerq̃, nihil est: cuncta iam amissi bona,
Mentem, arma, famam, coniugem, natos, manus,*

1260 *Etiâ furorem: nemo polluto queat
Animo mederi, morte sanandum est scelus. (dam.
THE. Perimes parentē? HE. facere ne possim, occi-*

veniam impetrassent. Seneca in Herc. 11
O Etæo:

*Haut est nocens, quicumque non sponte
est nocens.*

Thucydides li. 3. ἀνογτες ὑπὸ τῷ ἐν τῷ α·
ἴσῳ, εἰς ὅτες ἦ ἰσχυρὰ δὴ αὐτῶν ἡ ἐξ ἡμετέρων δ'·
ἐστὶ τὸ ἀνογτες. Vide quæ dixi supra
nu. 1096. Sed qui errat, non est sponte
nocens. errantis enim nulla voluntas
est. l. 20. D. de aq. & aq. plu. arc. neque
consentient qui errant. l. 1 §. D. de iur-
risdict. omni. iud. l. 2. D. de iudi. ideo er-
ranti ignoscendum est. Quo spectat il-
lud Ouidij:

... quod enim scelus error habebat?

1238 Nunc Hercule opus est. ea opus
est animi constâtia & fortitudine, qua
hactenus usus fui. Sic Euripidis Am-
phitryo, in μαινῶσσι Hercule:

ἄλκιον ἢ ἀλκίους ἡγήσῃς, πᾶσι πῶτος ἐστὶ
νόστρον ἰσθῆς. Herculem nesci vti.
hoc est, teipsum vince & iram tuam
compece: quæ victoria est longè pul-
cherrima. P. Syrus:

*Iracundiam qui vincit, hostem vincit ma-
ximum.*

Idem: *En vincit, qui se vincit.*

1240 Impio aspectu fugem. similiter in
Agamemni. act. 1.

Fugio Thyestes inferos, superos fugo.

1242 Reddi redde, est in membranis.

1245 Generis sacra, gentilitia sacra in-
telligit: quorum mentio apud Liuium
lib. 5. quæ gentilibus erant communia.
Gentiles vero dicuntur, qui ex eodem
genere orti sunt, vt Sex. Pompeius scri-
bit. & qui simili nomine appellatur, vt
ait Cincius, gentiles mihi sunt. Quo
sensu, secundum quosdam, Cicero Ser-
uium Tullium regem gentilem suum
appellauit, cum interim ab eo genus
non traheret.

1246 Vtrumque patris & altoris.

1253 Monstra, quidam m. f. continent,
Aut terrâ. 1257 Cur animam, Euripid.

τὴν ψυχὴν φειδόμενος ψυχῆς ἐμῆς;
1261 Morte sanandum est scelus. tradit
Phalaris in epist. ad Alcibonum, ne-
minem animi morbo, qualis est insa-
nia, aliter quam morte mederi posse.

1262 TH. Perimes parentem? HER. fa-
cere ne possim, occidam. Genitore coram. TH.
cernere hunc docui nefas. AM. Memoranda

potius. ita hæc leguntur in Fabriciana editione, sanè ineptissimè. nos aliter, & (nisi faller) optime, legimus hoc modo:

TH. Perimes parentem? HER. facere ne possim, occidam.

TH. Genitore coram? HER. cernere hunc docui nefas.

TH. Memoranda potius &c.

1277 *Si vivo, feci.* quia viuendo videbor ea, quæ furore cogente feci, scelera rata habere & confirmare.

Si morior, tuli. tunc apparebit me in scelera illa nō consentire, propter quæ à me ipso poenas exegerim. *Tuli*, hoc est, à furore illata pertuli.

1290 *Incident, quidam v. l. habent, exident.* fortè elegantius.

1296 *Hoc Iuno telum manibus emisit tuis.* homicidæ solebant excusationis loco adferre telum nō à se emissum, sed vel effugisse manus, vel ab alio emissum fuisse. posterioris exemplum hic apud Senecam, prioris habes apud Euripidem, in Oreste:

... πυρρὶδ' ὄντ' ἐξ ἡμῶν
ἀνδρῶν ὅδ', ὥστε χεῖρας ἐμὰς λατρεῖν βίβλος.

Genitore coram. THE. cernere hunc docui nefas.

AM. *Memoranda potius omnibus facta intuens,*
Vnius à te criminis veniam peto.

1265

HER. *Veniam dabit sibi ipse, qui nulli dedit?*

Laudanda feci iussus, hoc vnum meum est:

Succurre genitor, siue te pietas mouet,

Seu triste fatum, siue violata decus

Virtutis, effer arma, vincatur mea

1270

Fortuna dextra. TH. *sunt quidem patria preces*

Satis efficaces, sed tamen nostro quoque

Mouere fletu: surge, & aduersa impetu

Perfringe solido. nunc tuum nulli imparem

Animum malo resume, nunc magna tibi

1275

Virtute agendum est, Herculem irasciveta.

HER. *Si vivo, feci scelera: si morior, tuli.*

Purgare terras propero: iam dudum mihi

Monstrū impium, saeuumq;, & immite, ac ferum

1280

Oberrat: agendum dextra, conare aggredi

Ingens opus, labore bisseuo amplius.

Ignave cessas, fortis in pueros modo,

Pauidamq;, matrem? arma nisi dentur mihi,

Aut omne Pindi Thracis excindam nemus,

Bacchiq;, lucos, & Citheronis iuga

1285

Mecum cremabo, tota cum domibus suis

Dominiq;, tecta, cum deis templa omnibus

Thebana, supra corpus excipiam meum,

Atque vrbe versa condar. & si fortibus

Leue pondus humeris mœnia immissa incident,

1290

Septemq;, opertus non satis portus premar:

Onus omne media parte qua mundus sedet,

Dirimitq;, superos, in meum vertam caput.

Redde arma. AM. *vox est digna genitore Herculis.*

TH. *Hoc en peremptus spiculo cecidit puer,*

1295

Hoc Iuno telum manibus emisit tuis,

Hoc nunc ego vtar. AM. *ecce quàm miserum metu*

Cor palpitat, corpusq;, sollicitum ferit.

Uptata arundo est: ecce iam faciet scelus

Volens

1300 *Volens sciensq; pande, quid fieri iubes?*

HER. *Nihil rogamus, nos ter in tuto est dolor.*

AM. *Natum potes servare tu solus mihi*

Theſeu, ipſe necdum maximum evaſi metum.

Miſerum haud potes me facere, felicem potes.

1305 *Sic ſtatue, quicquid ſtatuiſ, ut cauſam tuam,*

Famamq; in arcto ſtare, & ancipiti ſcias.

Aut viuis, aut occidis hanc animam leuem,

Feſſamq; ſenio, nec minus quaſſam malis

In ore primo teneo: tam tarde patri

1310 *Vitam dat aliquis? non ſeram ulterius moram,*

Lethale ferro pectus impreſſo induam,

Hic hic iacebit Hercules ſani ſcelus. (num:

HER. *Iam parce genitor, parce, iam reuoca ma-*

Succumbe virtus, perfer imperium patris.

1315 *Eat ad labores hic quoque Herculeos labor.*

Viuamus, artus alleua afflictoſ ſolo

Theſeu parentis, dextra contactus pios (bens,

Scelerata refugit. AM. hanc manum amplector li-

Hac nixus ibo, pectori hanc ego admouens

1320 *Pellam dolores. HER. quem locum profugus petā?*

Vbi me recondam? quāue tellure obruam?

Quis Tanais, aut quis Nilus, aut quis Perſica

Violentus vnda Tigris, aut Rhenus ferox,

Tagusue Ibera turbidus gaza fluens,

1325 *Abluere dextram poterit? Arctoum licet*

Mæotis in me gelida transfundat mare,

Et tota Tethys per meas currat manus,

Hærebit altum facinus: in quas impius

Terras recedes? ortum, an occaſum petes?

1330 *Vbique notus, perdidi exilio locum.*

Me refugit orbis, aſtra tranſuerſos agunt

Obliqua curſus, ipſe Titan Cerberum

Meliore vultu vidit: o fidem caput

Theſeu, latebram quare longinquam, abditam.

1335 *Quicumque ſemper ſcleris alieni arbiter*

Amas nocentes, grātiā meritis refer,

1307 *Aut occidis, ſi non viuis, me oc-*
cidis, cauſam mortis præbendo.

1309 *In ore primo teneo. ita apud Laër-*
tium & Gellium. Plato:

τὴν ψυχὴν ἀγάθων φιλῶν ἐπὶ χερίσιν
ἔσται.

ἢ ἴσθι γὰρ ἡ τλήμων ὡς Διὸς βροχὸν.

Lucilius Sary. 20. vt ego apud No-

nium lego:

Eduxiq; ollis animam in primoribus labris.

& incertus poëta apud Gellium & Ma-

crobiū:

Anima tunc egra & ſauia

Cucurrit ad labias mihi

Oruq; riſtu peruium

Et labra pueri mollia,

Rimata itineri tranſitus

Vbi tranſiret nititur.

1318 *Hanc manum. Hercules.*

1327 *Tota Tethys. Catullus, in Gelliiſ:*
Suſcipit, o Gelli, quantum non vltima

Tethys,

Non genitor Nympharū abluat Oceanus.

1336 *Amas nocentes. hoc dicit, quia*

Theſeus amauerat Pirithoum, atque

eum iuuerat in rapienda Proſerpina;

nunc ſe liberos necantem & ſummam

furentem furorem non deſeruerat.

1339 Restitue vinclis. redde me catenis
quibus te apud inferos victū exemi.
1342 Illa te &c. Euripides, in Hercu-
lesur.

Θήσεος υἱὸν αὐτὸν ἐκλόνει, τὴν νόμον ἡγήσας
ἐκείνῳ δ' αὖτ' ἄρ' αὖτ' ἐκείνῳ ἐκείνῳ Παρά-
δωκεν.

ἐκείνῳ ἡγήσας οὐδὲν ἀπὸς μάσματος, &c.

1343 Quæ superos. Mars. n. in Arcopa-
go, de Halirrothij Neptuni F. cæde cau-
sam dixit, & absolutus fuit omnium deorum sententiis. quia vim vi repulisset. quod utique gentium
iure permittitur. l. i. §. vim vi, D. de vi & vi arma. l. sed & partus. §. quanti poterit, D. quod, met. cau. &c.
l. vt vim, D. de iust. & iur. l. scientiam, §. qui eum, D. ad leg. Aquil. l. 3. D. vnde vi, & de vi arma.

Vicemq; nostris. redde me infernis precor
Vmbis reductum, meq; subiectum tuis
Restitue vinclis. ille me abscondet locus,

Sed & ille nonit. THE. nostra te tellus manet,

Illic solutam cæde Gradius manum

Restituit armis. illa te Alcide vocat,

Facere innocentes terra quæ superos solet.

ADVERSARIA L. ANN. SENECAE IN HERCVLEM OETEV M.

Hercules Oeteus. licet noster hac tra-
gœdia eam Sophoclis, quæ *Ἡρακλῆος*
inscribitur, imitatus fuerit: inscrip-
tionem tamen ab Euripide maluit acci-
pere. quia illa Sophoclea reprehensio-
ne non vacat, si Scaligero patri lib. 3.
de arte poet. cap. 97. credimus. Porro
ex hac Senecæ tragœdia Martiranus
Coriolanus innumera in tragœdiam
suam, Christum, magno artificio trā-
tulit.

TRAGŒDIA II.

PERSONÆ.

Hercules.	Chorus mulierum.
Iole.	Nutrix.
Hyllus.	Alcmena.
Philœtetes.	Deianira.

ACTVS PRIMVS.

HERCVLES.

ATOR deorum, cuius excussum
manu

Vtrag, Phæbi sentiunt fulmen
domus,

Secure regna: protuli pacem tibi,

Quacunque Nereus porrigi terras vetat.

Non est tonandum, perfidi reges iacent,

Sæui tyranni: fregimus, quicquid fuit

Tibi fulminandum. sed mihi cælum parens

Adhuc negatur: parui certè, Ione

Vbique dignus: tecq; testata est meum

Patrem nouerca. quid tamen neclis moras?

2 Vtræque Phæbi sentiunt fulmen domus.
id est oriens & occidens. Sic Ouidius
1. Metamorph.

Litora voce replet sub utroque iacentia

Phæbo

& in epistolis:

Implesti meritū soli utramque domum.

16 Leo. hic fuit primus labor Hercu-
lis. Hilasius:

Opressit Nemeæ primū virtute leonem.

17 Stympalis. quintus labor. Eu-
phorbus:

Deicit horrifono quincto Stympalidas
arcu.

Nun-

- Nunquid timemur? nunquid impositum sibi
Non poterit Atlas ferre cum calo Herculem?
Quid astra genitor, quid negas? mors me tibi
Certè remisit, omne cum cesset malum,*
- 15 *Quod terra genuit, pontus, àër, inferi.
Nullus per vrbes errat Arcadias leo,
Stymphalis icta est, Manali nulla est fera.
Sparsit peremptus aureum serpens nemus,
Et Hydra vires posuit, & notos Hebro*
- 20 *Cruore pingues hospitum fudi greges,
Hostuq; traxi spolia Thermodontia.
Vidi regentem fata, nec tantum redij,
Sed trepidus atrum Cerberum vidit dies,
Et ille solem: nullus Antaus Libys*
- 25 *Animam resumit: cecidit ante aras suas
Busiris: una est Geryon sparsus manu,
Tauruq; populis horridus centum paupor.
Quodcunque tellus genuit infestum, occidit,
Meaq; fusum dextera, iratus deis*
- 30 *Non licuit esse: sic negat mundus feras,
Animum nouerca, redde nunc gnato patrem,
Vel astra forti, nec peto ut monstres iter,
Permitte tantum genitor, inueniam viam.
Vel si times ne terra concipiat feras,*
- 35 *Properet malum quodcunq;, dum terra Herculem
Habet, videtq;, nam quis innadet mala?
Aut quis per vrbes rursus Argolicas erit
Iunonis odio dignus? in tutum meas
Laudes redegi: nulla me tellus silet.*
- 40 *Me sensit Vrsa frigidum Scythica genus,
Indusq; Phæbo subditus, Cancro Libys.
Te clare Titan testor, occurrere tibi
Quacumq; fulges, nec meos lux prosequi
Potuit triumphos: solis excessu vices,*
- 45 *Infraq; nostras substitit metas dies:
Natura cessit, terra deseruit gradum.
Laxata per me nox, & extremum chaos*

- Manali. Eustenius:
Tertium, enectus suus est Erymæthius inges.
18 Serpens, custos Hesperidū. Vitalis:
Postremo Hesperidum victor tulit aurea
mala.
Fuit ergo hic labor duodecimus.*
- 19 *Hydra. Secūdus labor. Maximian.
Exstincta est anguis que pullulat hydra se-
cundo.
20 Fudi, quotquot vidi antiq. cod. non
fudi, habent, sed fregi.
Greges. Diomedes equos. Vomanus:
Tū Diomedes equos nono, tū rege, peremit.
21 Hostuq; traxi spolia Thermodontia.
Hippolytes Amazonum reginæ. Pom-
peianus:
Abstulit Hippolyte sexto sua cingula victa.
23 Cerberum. Asmenus:
Vndecimo extractus vidit noua Cerberus
astra.
Atrum Cerberum. sic alibi dixit:
Atrum per vrbes traxit Argolicas canē.
24 Antaus. cur Antæus iste terræ fi-
lius sit dictus, eleganter à Procopio, li.
4. de bello Vandalico, traditum memi-
ni: cuius verba non apposui, quia, cum
hæc scriberē, ad manum liber nō erat.
26 Geryon. Palladius:
Geryonē decimo triplici cum corpore vicit.
27 Tauruq;. Iulianus:
Oclauo domuit magno luctamine taurum.
Populus horridus centum paupor. iratus
Neptunus taurum Cretēsisbus immi-
serat: quia Minos, eius beneficio lare
mari imperas, nihilo quàm ceteris diis
maiores sibi honorem habuisset. cum
taurum ab Hercule in Creta occisum
Claudianus testatur alij in Pelopōne-
so necatum volunt. fortè quia, vt con-
stat, è Creta in Peloponnesum traiecit.
Pausanias, in Atticis: καὶ τῶτον οἱ κῆρες
τὸν ταῦρον ἐς γῆν πέμψουσιν οἱ Ποσειδάων
φασίν, ὅτι θαλάσσης ἀρχὴν μίνως τῆς Ἑλ-
λῶνικῆς, ἔδενος Ποσειδάωνα ἔχειν ἄλλου θεοῦ
μᾶλλον οὐ μὲν. καὶ μινδῶναι μὲν δὲ τὸν ταῦ-
ρον τῶν φασίν ἐς Πελοπόννησον οὐ Κρή-
της, καὶ Ἡρώλει τὸν δῶκεν καλεῖσθαι
ἐνα καὶ τῶτον γινώσκοντες ἔθλον. nō est igitur
facile iudicare, de Creta an Pello-
ponnese loquatur Seneca: cum vtraq;
centum vrbes habuerit.
46 Terra defecit gradum. hæc omniū o-
mnino librorū lectio est: quidā tamen*

ἔτε μυστῶν ἔτε χαρίτων ἐπιδέξαι ἀνέγ
 ex coniectura reposuit; terra deserti gra-
 dum. quia debiles tellus viam Hercu-
 li ad inferos, & ab inferis rursus ad supe-
 ros praeiuit. Sed huic emendationi nō
 prius assentiendum, quā libri alicuius
 scripti auctoritate, aut firmiorib. ratio-
 num momentis astruatur. forte legen-
 dum; terra desit gradu. Sic deficere fa-
 cultatibus, conditione, & simil. apud
 probos feriores inuenias: & eadem
 erit sententia, quae futura esset, si, dese-
 ruit gradum, legeremus.

51 Prosequor? persequor, est in nonnul-
 lis autographis.

56 Quanta nunc fregi mala. hoc mihi est
 suspectum. an scripsit Seneca? quanta
 confregi mala.

69 Annum fugate tradit Astrea leo. fu-
 gatæ ab hominum impietate & iniu-
 stitia, vt alias dixi. Obseruabis quam
 peritæ hæc signa à poëta suo quaque
 ordine collocentur. ante virginem leo,
 ante leonē cancer. de quibus, & ceteris
 Zodiaci signis Q. Cicero ita scripsit:

Flumina vernacient obscuro lumine pisces,
 Curriculumq; aries equat noctuq; dyq;
 Cornua quem comunt, florum prænuncia,
 tauri,

Aridaq; æstatu gemini primordia pandit,
 Longaq; ita minuit præclarus lumina cancer,
 Languisq; leo proflat ferus ore calores,
 Post modicum quatiens virgo fugat orta
 vaporem:

Auctumni reseat portas, æquatq; diurna
 Tempora nocturnis dispenso sidere libra,
 Et scotos ramos denudat flamma nepai,
 Pigra sagittipotēs iaculatur frigora terris,
 Bruma gelu glaciens inbare spirat capri-
 conis;

Quam sequitur nebulas vorans liquor al-
 tus aquarū,

Tanta super circaq; viget ubi flumina etc.

80 Siculus. loci istius hæc esse debet
 sententia. Si post tot exanclatos labores
 nondum merui vt in calum trāferar,
 maius opus aggrediar. Siciliam Italiam
 fugato quod interiaceret freto, coniun-
 gam: quemadmodum olim coniuncta
 fuit, cum vna continens erat. ita tamen
 si hoc tibi, genitor, videbitur. Si vero
 non terras coniungi, sed maria con-
 fundi & commisceri iubes, Isthmum

In me cucurrit: inde ad hunc orbem redij,
 Vnde retrò nemo: tulimus Oceani minas,
 Nec vlla valuit quaterere tempestas ratein,
 Quacunque pressi: pars quota est, quā prosequor?
 Iam vacuus aether non potest odio tue
 Sufficere nuptæ, quasq; deuincam feras
 Tellus timet concipere, nec monstra inuenit.
 Fera negantur, Hercules monstri loco
 Iam cepit esse: quanta nunc fregi mala,
 Quot scelera nudus? quicquid immane obstitit,
 Sola manus strauere: nec inuenis feras
 Timui, nec infans: quicquid est insum, leue est.
 Nec ulla nobis segnis illuxit dies.
 O quanta fudi monstra, quæ nullus mihi
 Rex imperauit? institit virtus mihi,
 Iunone peior. sed quid impaudum genus
 Fecisse prodesi? non habent pacem dei.
 Purgata tellus omnis, in calo videt
 Quodcunque timuit. transtulit Iuno feras.
 Ambit peremptus Cancer ardentem plagam,
 Libyaq; sidus fertur, & messes alit.
 Annum fugatæ tradit Astrea Leo:
 At ille iactans feruidam calo iubam
 Austrum madentem siccatur, & nimbos trahit;
 Inuasit omnis ecce iam calum fera,
 Meg, antecessit: victor è terris meos
 Specto labores. astra portentis prius
 Ferisque Iuno tribuit, vt calum mihi
 Faciat timendum. sparserit mundum licet,
 Calumq; terris peius ac peius Styge
 Irata faciat, dabitur Alcide locus.
 Si post feras, post bella, post Stygium canem
 Nondum astra merui, Siculus Hesperium latus
 Tangat Pelorus, vt vna iam tellus erat,
 Illinc fugabo maria, si iungi iubes:
 Committat vndas Isthmos, & iuncto salo
 Noua ferantur Attica puppes via:

- 85 Mutetur orbis: vallibus currat nouis
 Ister, non aſq; Tanais accipiat vias:
 Da da tuendos Iuppiter ſaltem deos.
 Illalicebit fulmen à parte auferas,
 Ego quam tuebor, ſiue glaciale polum,
 90 Seu me tueri feruidam partem iubes,
 Hac eſſe ſuperos parte ſecuros puta.
 Cirrhæa Paan templa, & atheriam domum
 Serpente caſo meruit: at quoties iacet
 Python in Hydra? Bacchus & Perſeus deis
 95 Iam ſe intulere: ſed quota eſt mundi plaga
 Oriens ſubactus? aut quota eſt Gorgon fera?
 Quis aſtra gnatus laudibus meruit ſuis
 Ex te, & nouerca? quem tuli, mundum peto.
 Sed tu comes laboris Herculei Lyca
 100 Prafer triumphos, Euryti victos lares,
 Stratumq; regnum: vos pecus rapite ocyus,
 Qua templa tollens ara Cenai Iouis
 Aſtro timendum ſpectat Euboicum mare.

CHORVS. IOLE.

Choriambici & Anapæſtici.

- Par ille eſt ſuperis, cui pariter dies
 105 Et fortuna fuit: mortis habet vices,
 Lentè cum trahitur vita gementibus.
 Quiſquis ſub pedibus fata rapacia,
 Et puppem poſuit liminis vltimi,
 Non captina dabit brachia vinculis,
 110 Nec pompæ veniet nobile ſerculum:
 Nunquam eſt ille miſer, cui facile eſt mori.
 Illum ſi medio decipiat ratis
 Ponto, cum boream expulſit africanus,
 Aut curus zephyrum, cum mare diuidunt,

G

Non

diendus eſt Nicol. Perrottus, in verbo Feretrius Iuppiter, qui apud Liuium non ſerculo, ſed ſereiro le-
 gendum exiſtimat; & errat Oliuerius Arziganenſis, in commentariis in Valerium Maximum, in
 hanc ſententiam inclinans. Aſconius Pedianus, Ferculis, inquit, ſigna ante triumphantem vchi per
 pompam ſolebant. 114 Mare diuidunt. venti victores, Eurus & Africus.

Corinthium perſodiam. quare verſus
 hos ſic recenſeo:

Si poſt ſeras, poſt bella, poſt Strygium canē
 Nondum aſtra merui: Siculus Heſperium
 latus

Tangat Pelorus; vt vna cum tellus erat;
 Illuc fugabo maria. Si iungi iubet;
 Commutat vndaſ &c.

Dixit; vt vna cū tellus erat. Salluſt. in hi-
 ſtor. citante Iſidoro lib. 14. etymologi-
 cap. 7. Italia olim, inquit, Siciliam cō-
 iunctam fuiſſe; & cum eſſet vna teilus,
 medium ſpaciū aut per humilitatem,
 abruptum eſt aquis, aut per anguſtiam,
 ſciſſum, & inde Rhegiū nominatum,
 quia Græcè abruptū hoc nomine nun-
 cupatur. idem Strabo lib. 4. & magnus
 Caſſiodorus lib. 12. variat. docuerunt.
 Seneca videtur à Salluſtio hoc ſumiſſe.
 Dixit; ſi iungi. non quidem Siciliam
 cum Italia; ſed maria, quæ dixerat ſeſe
 fugaturū. dixerat autem ſe fugaturum
 mare quod inter Siciliam & Italiam
 iacet: nunc vero ſe dicit Aegæum & Io-
 nium, perſoſſo Iſthmo, qui illa diſpe-
 ſcit, confuſurum.

102 Cenai Ioui. Sophocles in Trachi-
 niis:

αὐτῆς ἐς Εὐβοίης, ἐνδ' ὀρίζεται
 βωμὸς, τέλειτ' ἐγκρατὶ Κνωσὶ Διὶ.

AEſchylus cū τῷ Ποντίῳ γλαυκῷ,
 Εὐβοίῃδ' ἡμῶν ἴν' ἀμφὶ Κνωσὶ Διὸς
 ἀπὴν
 κατ' αὐτὸν τύμβον ἀδελῆς Δίης.

Igitur ſcribe; Cenai Ioui.

103 Aſtro. Arturo, qui Euboicō mā-
 ri dominatur; de quo Virg. AEneid. 2.

... ſcit trīſte Minervæ

Sidus & Euboicæ cantes, vltorq; Caphareus.

110 Nobile ſerculum. ſerculum, inquit
 Placiades, eſt miſſus carniū. Sed hoc
 loco ponitur pro inſtrumento, quo ſpo-
 lia ſuſpendebantur, vt Liuius uſurpa-
 uit lib. 1. his verbis: Inde exercitu vi-
 ctore reducto, ipſe cum factis vir ma-
 gnificus, tum factorum oſtētator haur-
 minor, ſpolia ducis hoſtium caſi ſuſ-
 penſa, fabricato ad id aptè ſerculo, ge-
 rens in Capitolium &c. Nec enim au-

125 *Gelidus Dolops.* Nam Dolopes ad Pindum in extrema Phthia habitant.

134 *Ieiuna soli iugera Thessali.* vnus m. f. liber habet: *ieiuna* Phoi & c. vt de Pholoe monte locutus fuerit.

143 *Quæ cautes Scythiæ.* ... duris genuit te Caucasus horrens Cautibus ... ait Virgilius. Idem:

... duris in cautibus illum

Ismarus aut Rhodope aut extremi Garamantes:

cuius posterioris vocis duæ priores syllabæ non productæ, sed correptæ apud poetas Horatium, Claudianum, & ceteros inueniuntur. ideo pueriliter lapsus fuit Gifanius credens eum Virgilij versum spondaicum esse.

Quis genuit lapus? A Eschylus, in Prometheus vinclo:

οὐδὲν ἴσθης νῆα πῖπρος εἰργασθῆναι.

145 *Tefera Cassia.* Virgilius:

... Hircanæq; admorunt vbera tigres.

Ouid. 7. Metamorph.

... tum me de tigride natam.

146 *Virgata maculis dispersa, ficalibi:*

Virgata Indiatigres. ...

152 *Sensit. m. f. semit. recte. vt sequentibus conueniat.*

156 *Poterunt. lege ex v. l. poterant.*

167 *Tumidus Gyges.* in omnibus apographis legitur *Gyges* vnde possit videri legendum *Gyas*, licet apud Horatium Muretus & Lambinus reposuerunt ex Apollodori bibliotheca. retineo tamen *Gyges*, quam vocem Hesiodus, Apollonij Scholiastes, Higynus & Priscianus agnoscunt. Ouidius quoque cecinit:

Centimanum Gygen, semibouemq; virum.

Idem 2. Amorum:

Ausus eram memini celestia dicere bella,

Centimanumq; Gygen, & sat in oritur erat.

Fastor. lib. 5.

Quid grauius virore Gyge captiuus tulissim?

vnde apparet inane esse quod Dion. Lambino ad od. 17. lib. 2. carm. Horatij scrupulum iniecit. patet namque

Non puppis lacera fragmina colligit,

Vt litus medio speret in æquore.

Vitam qui poterit reddere protinus,

Solus naufragium non poterit pati,

Non turpis macies, & lachryma tenent,

Et crinis patrio puluere sordidus.

Nos non flamma rapax, non fragor obruit.

Felices sequeris mors, miseros fugis.

Stamus nec patriæ manibus, heu locus

Et siluis dabitur, lapsi q; sordida

Fient templa casa: tum gelidus Dolops

Hæc ducet pecudes, quæ tepet obrutus

Strata: qui superest Oechaliæ cinis:

Illo Thessalicus pastor in oppido

Indocta referens carmina fistula,

Cantu nostra canet tempora flebili.

Et dum pauca Deus secula contrahit,

Quæretur patriæ quis fuerit locus.

Felix incolui non steriles locos,

Nec ieiuna soli iugera Thessali,

Ad Trachyna vocor, saxa rigentia,

Et dumeta iugis horrida torridis,

Vix gratum pecori montiuago nemus.

At si quas melior sors famulas vocat,

Illas aut volucer transferet Inachus,

Aut Dircea colent mania, quæ fugit

Ismeus tenui flumine languidus:

Hic mater tumidi nupserat Herculis.

Quæ cautes Scythiæ, quis genuit lapis?

Num Titana ferunt? te Rhodope tulit,

Te præruptus Athos, te fera Cassia,

Quæ virgata tibi præbuit vbera.

Falsa est de geminis fabula noctibus,

Æther cum tenuit sidera longius,

Commisitq; vices Lucifer Hespero,

Et soles vetuit Delia tardior.

Nullis vulneribus perua monstra sunt.

Ferrum

- Ferrum sensu hebes, lentior est chalybs,
In nudo gladius corpore frangitur,
Et saxum resilit, fataq; negligit,
155 Et mortem indomito corpore prouocat.
Non illum poterunt figere cuspidēs,
Non arcus Scythica tensus arundine,
Non quæ tela gerit Sarmata frigidus,
Aut qui solifera suppositus plaga
160 Vicino Nabathæ vulnera dirigit.
Parthus Cnossiacis certior ictibus,
Muros Oechalia corpore propulit.
Nil obstare valet: vincere quod parat,
Iam victum est, quæ pars vulnere concidit?
165 Pro fato patuit vultus iniquior,
Et vicisse fatescunt Herculeis minis.
Quo vastus Briareus, quo tumidus Gyges
Supra Thessalicos constitit aggeres,
Vt calo infereret vipereas manus,
170 Hoc vultu riguit, commoda cladibus
Magnis magna patent: nil superest mali,
Iratum misere vidimus Herculem.
101. At ego infelix non templa suis
Collapsa deis, sparsos hæc focos,
175 Natis missos arsisse patres,
Hominiq; deos, templa sepulchris:
Nullum querimur commune malum.
Alio nostras fortuna vocat
Lachrymas: alias flere ruinas
180 Mea fata iubent, quæ prima querar?
Quæ summa gemam? pariter cuncta
Deslere iuuat: nec plura dedit
Pectora tellus, ut digna sonent
Verbera planctu: me vel Sipyli
185 Flebile saxum figat, superi
Vel in Eridani ponite ripis,
Vbi mæsta sonat Phætoniadum
Turba sororum: me vel Siculis*

idem quod in aliis nominibus propriis
vfluere solet, in hoc nomine quoq;
verisimiliter contingere; vt Gyges prio-
rem syllabam modo corripiat, modo
producat. Quare non video cur in Ho-
ratijs odis tantopere Gyas pro Gyges iu-
uet reponere. potuit facilius vnus A-
pollodori liber vitari; quæ omnia He-
fiodi, Apollonij Scholiastæ, Ouidij,
Higyni & Prisciani exemplaria. Præ-
terea carminis conditio non minus v-
num quàm alterum recipit. Quinctia
nec ipsi dissimulant in multis autogra-
phis Gyges contineri. Sane quod non-
nulla exemplaria Gyas habeant, quid
ad rem? cur Gyges potius ex Gyas sit de-
prauatum, quam ex Gyges? imo istuc
magis crediderim, facit hic Senecæ lo-
cus, in quo eadem ratione pro Gyge
scriptum fuit mendosè gygas.

173 *Templa suis Collapsa Deis*, item; *tem-
pla sepulchris*. hæc duo ex cunctis miseris
quæ in vrbium expugnationibus per-
feruntur, miserrima veteres existima-
runt. vnde eleganter Cornificius lib. 4.
ad Heren. O' feros animos! o' crudeles
cogitationes! o' derelictos ab huma-
nitate homines! qui agere ausi sunt,
aut qui cogitare potuerunt, quo pacto
hostes reuulsis maiorum sepulchris, de-
iectis mœnibus ouantes irruerēt in ci-
uitatem, quomodo Deorum templis
spoliatis, opumatis trucidatis, alijs
abreptis in seruitutem, virginibus, ma-
tribus familias, ingenuis pueris sub ho-
stilem libidinem subiectis, vrbs acer-
bissimo concidat incendio conflagrata.
184 *Sipyli*. me adinstar Niobes in sa-
xum Dij mutant, & in Sipylo statuât.
caue scribas Sypilus. AEschylus *eu-
ripius*,
Νίωβη,

Σίπυλον I'deum ἀνὰ χθόνα.
id confirmant Strabo lib. 1. Pausanias
in Atticis, Stephanus de vrbibus, & Plu-
tarchus in lib. de fluuijs. quod autem
in quibusdam libris legitur *Sisphi*, non
placet, quia Sisphi lapis non est fle-
bilis: infra autem dicitur,

FleBILE SAXUM, & Niobes statua

*Liquitur, & lachrymis etiam nunc mar-
mora manant.*

vt testantur Ouidius, Pausanias & Q.
Smyrnæus lib. 1.

190 *Thessala Siren.* Thessalam dicit, vel quia Sirenes Acheloi filiae sunt, Nonnus in Dionysiis; vel quia opera earum veneficiis erant non absimilia; Thessali autem veneficiis quodam nobilissimi exstiterunt, ut docent Aristoph. in Nubibus, & ibi Scholiastes; Plinius lib. 30. Apuleius de asino aureo lib. 1. & 2. unde venefici Thessali sunt appellati, Horatius lib. 1. odar. Plautus, in Amphitruone.

192 *Daulias.* C. Albinouanus, in eleg. de morte Neronis ad Liuiam:

*Talis in umbrosis mitis nunc denique silvis
Desert Threicium Daulias ales Ity.*

199 *Philomela.* nō est hic mulieris nomen proprium, nam omnes consentiunt, Procnen non Philomelam Ityli matrem fuisse: sed est nomen avis, quā Iusciniam vocamus; in quam Procnen fuisse cōuersam plerique scriptores tenuerunt, ut à Iacobo Crucio, in annotation. Virgilianis; Petro Victorio, in comment. Rhetoric. Aristotelis; & Fulvio Ursino, in collationibus Virgilianis, fuit obseruatum: ego tamen plures (ni fallor) scriptorum locos subieci, quam illi collegērunt. Homerus *Odyss. 1.*

ὡς δ' ἐπεὶ Πανδαρέω κούρη χλωρὴς ἀνέων

καλὸν αἰεὶ δ' ἠσιν ἔαρ· νέον ἰσχυρόμοιο
διδόρῳ, οὐ πετάλοισι κατὰ ζούρην πυ-
κινῶσιν,

ἥ τε θυμὸν τῶν πῶσσι χεῖρ' ἀπολυχέει φωνῶν,

παῖδ' ἀλαφρογυμνὴν ἱπυλὸν φίλον.

Virgilius:

*Quas illi Philomela dapes, quae dona par-
tarit,*

*Quo cursu deserta petiuerit, & quibus
ante*

Infelix sua tecta superuolauit aeri.

Tzerzes Chilia. 7. histor. 142.

... οἱ δὲ θεοὶ σκάναι

εἰς ὄρνις μετασάλλουσι. Πρὸς κινὼν εἰς ἀν-
δρῶν,

τῶν Φιλομήλαιος ἡμετέρων πάλιν εἰς χε-
λιδόνα.

Aristophanis Scholiastes: Πρὸς κινὼν εἰς ἀνδρῶν, ἢ δὲ Φιλομήλαιος εἰς χελιδόνα μεταβλήθη δέσσω. quibus consentit Gabrias in fabulis, dicens Iryn filium Iusciniae, & Probus ac Seruius ad 15. carmen lib. 4.

Addite saxis, ubi fata gemit

Thessala Siren. vel in Edonas

Tollite siluas: qualis natum

Daulias ales solet Ismaria

Flere sub umbra, formam lachrymis

Aptate meis, resonetq; malis

Aspera Trachyn: Cyprias lachrymas

Alyrrha tætur, raptum coniux

Ceyca gemit: sibi Tantalus est

Facta superses: fugit vultus

Philomela suos, natumq; sonat

Flebilis Ity: cur mea nondum

Capiunt volucres brachia plumas?

Felix felix, cum silua domus

Nostra feretur, patrioq; sedens

Ales in agro referam querulo

Murmure questus, volucremq; tolem

Turba loquetur. vidi vidi

Miseranda mei fata parentis,

Cum lethifero stipite pulsus,

Tota iacuit sparsus in aula.

Pro si tumultum fata dedissent,

Quoties genitor quarendus eras?

Potui ne tuam spectare necem?

Nondum teneras vestite genas,

Nec dum fortis sanguine Thoxen?

Quid vestra querar fata parentes,

Quos in tutum mors aqua tulit?

Mea me lachrymas fortuna rogat:

Iam iam domina captiua, colos,

Fususq; legam: prò, sæpe dolor

Formaq; mortem paritura mihi.

Tibi cuncta domus concidit vni,

Dum me genitor negat Alcide,

Atque Hercules socer esse timet.

Sed iam dominae tecta petantur.

CH. *Quid regna tui clara parentis,*

190

195

200

205

210

215

220

225

Pro-

Proavosq; tuos respicis amens?

Fugiat vultus fortuna prior.

Patiens quisquis novit famulum,

Regemq; pati, vultusq; suos

230 *Variare potest, vires populus*

Pondusq; mali: casus animo

Qui tulit a quo.

ACTVS SECVNDVS.

NVTRIX. DEIANIRA.

*O quàm cruentus fœminas stimulat dolor,
Cum patuit una pellici & nuptæ domus.*

235 *Scylla & Charybdis Sicula contorquens freta
Minus est timenda: nulla non melior fera est.*

*Namq; ut reluxit pellicis captæ decus,
Et fulsit Iole, qualis innubis dies,
Purumve claris noctibus sidus micat:*

240 *Stetit furenti similis, ac toruum intuens
Herculea coniux: fœta ut armento, iacens
Sub rupe tigris, hoste conspecto exilit:
Aut iussa thyrsus quatere, conceptum ferens
Mœnas Lyæum, dubia quò gressus agat,*

245 *Hæsit parumper: tum per Herculeas lares
Lymphata rapitur, tota vix satis est domus:
Incurrit, errat, sistit, in vultus dolor
Procesit omnis, pectori panè intimo
Nihil est relictum, fletus insequitur genas,*

250 *Nec vnus habitus durat, aut vno furit
Contenta vultu: nunc inardescunt genæ,
Pallor ruborem pellit, & formas dolor
Errat per omnes: queritur, implorat, gemit.
Sonuere postes: ecce præcipiti gradu*

255 *Secreta mentis ore confuso exerit.
DE. Quamcunq; partem sedis atheria premis
Coniux Tonantis, mitte in Alcidem feram
Quæ mihi satis sit: si quæ fœcundum caput*

Georg. & noster poëta his verbis:

... qualis natum

Daulias ales solet Ismaria

Flere sub umbra;

quæ, ut dixi, imitatione Albinouani sunt scripta.

200 *Flebilis Irym.* Horatius lib. 4. carm.

Nidum pœnit Irym flebiliter gemens

Infelix auu.

206 *Turba loquetur.* egregiè duo lib. vet.

Fama loquetur. Catullus:

... nam te omnia seela

Noscent, & qui sis fama loquetur auus.

Vidi, vidi. Higynus, siue Hyginus, siue Hygenus, in fabulis, Hercules, inquit, cum Iolem Euryti filiam in coniugium petiisset, illeq; eum repudiasset, OEchaliæ expugnauit: qui, ut à virgine rogaretur, (sic emendo) parentes eius coram ea interficere velle cepit: illa animo pertinacior, parentes suos ante se necari est perpessa.

213 *Vestite.* barbate. nam barba vestis dicitur, inde, teste Seruio, inberbes dicuntur inuestes.

219 *Sæpe dolor.* in o. v. l. continetur; sæpe dolor.

220 *Formaq; mortem paritura mihi.* Deianeira apud Sophoclem, in Trachiniis, ait venustam formâ Iolæ exirio fuisse:

... ἀνέστηκεν ὅν

τὸ κάλλος αὐτῆς τοῦ βίου διάλειπεν.

Plutarch. in Parallelis, ex Nicia Malote, retulit, Iolem, cum Hercules OEchaliæ oppugnaret, se de muro præcipitem dedisse; casu autem vento ventem sinuante, nihil mali perpessam fuisse.

238 *Innubis.* ἀνέφελος. Aristotelis.

246 *Lymphata.* Pacuuius,

... tamquam lymphata & Bacchi sacris commota.

254. *Sonuere postes.* Attius, Iliona:

Ibo ad eam, ut sciscam quid volunt, valuas sonunt.

Idem, Neoptolemo:

Atque adeo valuas sonere sensi regias.

Pacuuius, in Duloreste:

Quodnam autem hoc sonitus est quod stridunt fores?

Gracchus, in Atalanta:

O! grata cardo regum egressum indicans.

Cæcilius, Calchisi.

Nam quidnam fores secere sonit?

quæ omnia cum in Græcia agantur, non mirum si ex more Græcorum, quem Plutarchus in Poplicola commemorat, dicta fuerint. Plutarchi verba sunt: τῶν δ' ἄλλων τὰτε θυρῶν εἶναι τῆς οἰκίας εἰς τὸ κλεισίαν ἀνοίγεσθαι, ἐκείνης μόνης τῆς οἰκίας ἐπὶ τῶν οὐκ ἐπὶ ἀνάγκῃ τῆς αὐτοῦ οἰκίας δὲ κατὰ τὸ συγγράμματα τῆς πύλης εἰς τὴν οἰκίαν ἀνοίγεσθαι. τὰς δ' ἐκλεισίαν ἀνοίγεσθαι ἐκείνης ἀνάγκας λέγουσι, ἀπὸ τῶν καὶ αὐτῶν λαμβάνοντες: ἀπὸ καὶ τῆς καὶ ἀνάγκης τῆς αὐτῶν οὐκ ἐπὶ ἀνάγκῃ, οἱ ἀνοίγεσθαι μάλιστα, ἐπὶ αὐτῶν οὐκ ἐπὶ ἀνάγκῃ τῆς αὐτοῦ οἰκίας δὲ κατὰ τὸ συγγράμματα τῆς πύλης εἰς τὴν οἰκίαν ἀνοίγεσθαι. τὰς δ' ἐκλεισίαν ἀνοίγεσθαι ἐκείνης ἀνάγκας λέγουσι, ἀπὸ τῶν καὶ αὐτῶν λαμβάνοντες: ἀπὸ καὶ τῆς καὶ ἀνάγκης τῆς αὐτῶν οὐκ ἐπὶ ἀνάγκῃ, οἱ ἀνοίγεσθαι μάλιστα, ἐπὶ αὐτῶν οὐκ ἐπὶ ἀνάγκῃ τῆς αὐτοῦ οἰκίας δὲ κατὰ τὸ συγγράμματα τῆς πύλης εἰς τὴν οἰκίαν ἀνοίγεσθαι.

262. *Specu immenso.* o. v. l. representant, sinu immenso, & ita Daniel Cayetanum legebat.

269. *Inuenias,* posset etiam legi *inuenies*, ut est in autographis.

278. *Germanos,* improprie positum pro consanguineis fratribus.

284. *Potuit ego; est aliquid hydra peius.* quæ est vulgata lectio, & o. v. l. consentanea, retineo: alij temere *potius*, pro *peius*, reposuerunt: solummodo quia Iouianus Pontanus ita hunc versum citauerat. Verum potuit Iouianus memoria labi.

*Palude tota vastior serpens mouet,
Ignara vinci: si quid excessit feras
Immane, dirum, horribile, quo viso Hercules
Auertat oculos, hoc specu immenso cœeat:
Vel si fera negantur, hanc animam precor
Conuerte in aliquod, quodlibet possit malum
Hac mente fieri: commodæ effigiem mihi
Parem dolori, non capit pectus minas.
Quid excutis telluris extremae sinus,
Orbemq; versas? quid rogas Ditem mala?
Omnes in isto pectore inuenias feras,
Quas timeat: odus accipe hoc telum tuis,
Ego sum nouerca, perdere Alcidem potes,
Profer manus quocunque, quid cessas? Dea
Vtere furente: quod iubes, fiat nefas,
Reperi: quid haeres? ipsa iam cesses licet,
Hac ira satis est. NVT, pectoris sani parum
Alumna questus comprime, & flammæ doma,
Frena dolorem, coniungem ostende Herculis.*

*DE. Iole meis captiua germanos dabit
Natus, Iouisq; fiet è famula nurus?
Non flamma cursus pariter, & torrens feret,
Ut versa pontum sicca caruleum bibet,
Non ibo inulta: gesseris calum licet,
Totusq; pacem debeat mundus tibi.
Est aliquid Hydra potius? irata dolor
Nuptæ, quis ignis tantus in calum furit
Ardentis Aetnæ? quicquid est victum tibi,
Hic vincet animus, capta præripit toros?
Adbuc timebam monstra, iam nullum est malum.
Cessere pestes, in locum venit fera
Inuisa pellex: summe protector deum,
Et clare Titan, Herculis tantum fui
Coniux tumentis, vota qua superis tuli,
Cessere, capta pellici felix fui,
Illimeas audistis o superi preces,
Incolumis illi remeat. o nulla dolor*

Contente pœna, quare supplicia horrida,
Incogitata, infanda: Iunonem doce,
Quid odia valeant, nescit irasci satis.
Pro me gerebas bella, propter me vagas

300 Achelous undas sanguine infecit suo,
Cum lenta serpens fieret in taurum truem:
Nunc flecteret serpente deposita minas,
Et mille in hoste vinceret uno feras.

Iam displicemus: capta pralata est mihi,
305 Non præferetur: qui dies thalami ultimus
Noster est futurus, hic erit vita tua.
Quid hoc? recedit animus, & ponit minas.

Iam cessit ira, quid miser langues dolor?
Perdis furorem? coniugis sancta fidem

310 Mihi reddis iterum, quid vetas flammæ ali?
Quid frangis ignes? hunc mihi serua impetum.
Pares eramus, non erit votiis opus.

Aderit nouerca, quæ manus nostras regat,
Nec innocata. NV. quod paras demens scelus?

315 Perimes maritum? cuius extremus dies
Primusq; laudes nouit, & celotenus
Erecta terras fama suppositas habet?
Rogos in istos terra consurget parens,
Domusq; socii prima, & Aetolium genus

320 Sternetur omne: saeva, iam dudum faces
In te ferentur, vindicem tellus suum
Defendet omnis, una quot pœnas dabis?
Effugere terras crede, & humanum genus
Te posse, fulmen genitor Alcide gerit.

325 Iam iam minaces ire per cælum faces.
Specta, & Tonantem fulmine excusso diem.
Mortem quoque ipsam, quam putas tutam, time.
Dominatur illic patruus Alcide tui.

Quocunque pergis misera, cognatos deos
330 Illic videbis. DE. maximum fieri scelus
Et ipsa fateor, sed dolor fieri iubet.
NV. Moriere. DE. moriar Herculis nempe inclytæ

Coniux,

301 Cum lenta serpens. Sophocles, in Trachiniis, Acheloum triplicem formam induisse scribit:

μητέρα γὰρ ἢ καὶ ποταμὸς, Ἀχιλῆος
λίχων,
ὅς μ' ἐν τρισὶ μορφάσιν ἔχεται πατρὶς,
Φαίτων· ἐν ἄργυρῳ ταυροῦ, ἠὲ δὲ αἰῶλ.
ὁράων ἐλκυστὸς, ἠδὲ δὲ ἀνδρείῳ τύτῳ
ὅσον ἔστιν...

Taurum truem. Ab Ouidio acceptum, qui eadem de re 9. Metam.

... restabat tertia tauri.

Forma truci.

314 Nec. vt Græci ἂν pro ἔκ; sic nos sæpe nec, pro non.

Dr. H. H. H.

334 Viduam notabit. o. v. l. viduā vocabit.

344 Hercules nuptam. o. l. v. & plerique excusi habent; Hercules iunctam libet.

350 Felix iacet quicumque quos odit premit. supra dixit:

Mors misera non est commori quocūq; velis.

357 Illicita amantur, excidit quidquid licet, hoc non ignorans Nonnus Dionys. 2us. fugiente puella amorem duplicari scripsit. Ovidius:

Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata.

Sic interdictis imminet ager aquis.

Petronius Arbiter:

Nolo, quod cupio, statim teneres

Nec victoria mihi placet parata.

Aufonius:

✱ Hanc volo, que non vult; illam, que vult, ego nolo.

Vincere vult animos, nō satiare Venus.

Oblatas sperno illecebras.

huc spectat illud Turpilij, in Demimargo:

Ego a depol docta dico; que mulier volet seibi

Sonum amicum esse indulgentem & diuturnum:

Modi est atque parca eius seruiat cupidini.

Phylarchus histor. lib. 19. fabulā quandam recentem; quæ poetæ nostri sententiam valde confirmat. ait olim Iunonē Ioui iratam in Eubœam secessisse; quā cum placare Iuppiter conareretur, ad Cytheronem Plataensem regem, hominem vaserrimum, consilij capiendi causa, accessit: à quo edoctus ligneum simulacrum affabrē dedolauit ad muliebrem effigiem, idque plaustrum impositum vestibus ornatissimis induit, rumoremque sparsit se Plataeam, Asopi filiam, vxorem ducturum. quo nuncio accepto Iuno, quæ nullis precibus placari potuerat, ultro Ioue accedit, procuratur, amplexatur, suauium dat, ipsi simulacro, pellicem ultura, manus iniicit: ut vero se ludum fieri sensit, nulla mora interposita cum Ioue in gratiam redit, eique cōfestim morigera fit. Huc etiam spectat callidum AEsopi fabulatoris, qui Cræsi tempore floruit, de reducenda Xanthi philosophi vxore, quæ diuenterat, commentum, à Maximo Planude, in AEsopi vita, relatum.

Coniux, nec ullus nocte discussa dies

Viduam notabit, nec meos pellex toros

Captiua capiet: antè ab occasu dies

Nascetur Indis: antè glaciale polum,

Scythasue tepida Phæbus afficiet rota:

Quam me relictam Thessalæ aspiciant nurus.

Meo iugales sanguine extinguam faces.

Aut pereat, aut me perimat, elisis feris

Et coniugem addat, inter Herculeos licet

Me quoque labores numeret: Alcide toros

Moritura certè corpore amplectar meo.

Ire, ire ad umbras Hercules nuptam licet,

Sed non inultam: si quid è nostro Hercule

Concepit Iole, manibus enellam meis.

Antè & per ipsas pellicem inuadam faces,

Me nuptiali victimam feriat die

Infestus, Iolem dum supra exanimem ruam.

Felix iacet, quicumque quos odit, premit.

NVT. Quid ipsa flammam pascis? & vastum fo-

Utrò dolorem misera? quid casum times? (ues

Dilexit Iolem nempe dum starent lares,

Regisq; natam peteret: in famula locum

Regina cecidit, perdidit vires amor,

Multumq; ab illo traxit infelix status.

Illicita amantur, excidit quicquid licet.

DE. Fortuna amorem peior inflamat magis,

Amat vel ipsam, quod caret patrio lare,

Quòd nudus auro crinis & gemma iacet,

Ipsas misericors forsam erummas amat.

NVT. Hoc vlitatum est Herculi: captus amat.

Dilectam Priami nempe Dardanij soror

Concessa famulo est: adijce, quot nuptas prius,

Quot virgines dilexit, errauit vagus.

Arcadia nempe virgo, Palladios choros

Dum necit, Auge vim stupri passa excidit,

Nullamq; amoris retinet Herculei notam.

Referam quid alias? mēne Thespiades vocant?

Brenig

335

340

345

350

355

360

365

370 Breuiq; in illas arsit Alcides face.

Hospes Tymoli Lydiam fouit nurum,

Et amore captus ad leues sedit colos:

Vnum feroci flamen intorquens manu.

Nempe illa ceruix spolia deposuit fera,

375 Crinemq; mitra preßit, & famulus stetit

Hirtam Sabæa marcidus myrrha comam:

Vbique caluit, sed leui caluit face.

DE. Harere amantes post vagos ignes solent.

NVT. Famulamne, & hostis præferet gnata tibi?

380 DE. Vt alta siluas forma vernantes alit,

Quas nemore nudo primus inuellit tepor:

Aut cum solutos expulit boreas notos,

Et sauat totas bruma decussit comas,

Deforme folijs aspicias truncis nemus:

385 Sic nostralongum forma percurrens iter,

Deperdit aliquid semper, & fulget minus.

Malisq; minus est: quicquid in nobis fuit

Olim petatum, cecidit, & partu labat,

Materq; multum rapuit ex illo mihi,

390 AEtas citato senior eripuit gradu.

Vides vt altum famula non perdat decus?

Cessere vultus penitus, & pador sedet,

Tamen per ipsas fulget arumnas decor,

Nihilq; ab illa casus & fatum graue,

395 Nisi regna traxit. hinc meum pectus timor

Altrix laceßit, hinc rapit somnos pauor.

Præclara totis gentibus coniux eram,

Thalamoq; nostros inuido fato nurus

Optabat omnis, quo nimis quisquis deos

400 Orabat ullos: nuribus Argolicis fui

H

Men-

lentiarius docet, his verbis:

... ἀντιπαραγὰρ αἰδῶς δὲ παρὰ τὴν κτλ.

οἱ γὰρ οὐδὲν ἔστιν ἐν τῇ φύσει ἢ ἐν τῇ φύσει ἀρετῇ ἢ ἐν τῇ φύσει ἀρετῇ ἢ ἐν τῇ φύσει ἀρετῇ

135 Sic nostras uocamus, quæ sequuntur dicta sunt propter eandem apud Sophoclem in Trachinias Deia-

metra sic ait: ἡ γὰρ ἡμεῖς οὐδὲν ἔστιν ἐν τῇ φύσει ἀρετῇ ἢ ἐν τῇ φύσει ἀρετῇ ἢ ἐν τῇ φύσει ἀρετῇ

interpretibus hic locus magna crux fuit. est enim innotuosus, legendum opinor: quod nemo, quisquis deos

373 Vnum feroci flamen intorquens manu. Ascensius interpretatur, texendo iniiciens singula fila; quod est ridiculum. melius Guil. Canterus in lib. nouarum lection. reponit:

Vdum feroci flamen &c.

quamuis in o. v. l. legatur; utrumque fortis flamen &c.

377 Leui caluit face. amoris facem & ignes antiqui tribuerunt. Zenodotus:

τὸς γὰρ τὸν ἑρῶτα πῦρ κρήνησι

ἔθηκεν,

οἱ δὲ πῦρ πᾶσι τῷ τῷ πῦρ ὕδατι

Antipater Sidonius:

μη κλεινὸν τὸν ἑρῶτα δόκει, Τηλέμαχος,

πείσει,

μηδ' ὀλίγα πᾶσι ὕδατι πῦρ ἀπείεις.

χρυσὸς ἔρωτα & αἰ πῦρ ἀπείεις. ἐσθλὴ δὲ

ἔσθλ' ὅτ' ἐν πᾶσι πῦρ ὀδῶν πῦρ ἀπείεις.

Ascribam & Porcij Lucini elegans epigramma, solum vt appareat vnde fuerit desumptum: parū enim pertinet ad id de quo agitur. ait Lucinus:

Custodes ouium, tenereq; propaginis agnum

Queritis ignem? ite huc. queritis ignem

homo est.

Si digito attingero; incendam siluam simul

omnem,

Omne pecus. flamma est omnia quæ

video.

hæc suspicor accepta ex isto incerti poetæ retrasticho:

αὐτὸ τὸ πῦρ καὶ τὸν διζήμενος ἔστι,

νύκτωρ

τὸν καλὸν ἱμεῖραν λύχρον ἀνὰ φλογὶ

σεν

διὺς, ὅτ' ἱμεῖς ψυχῆς ἀψοὶ τέλει, ἐνδ-

θὴ γὰρ μὲν

καὶ αἱ δὲ πᾶσι πᾶσι ἐξ ἀνίης φλόγα.

huc spectat & illud:

Quid faculam præfers, Phileros, quæ nil

opu' nobis?

Ibimus, hæc lucet pectore flamma sativ.

& reliqua quæ refert Gellius lib. 19. ca.

9. Ceterum cur amor igneus, amantes

vero igne dicantur ardere, Paullus Si-

Orabat illos. hac sententia: quaecumque deos illos orabat, nimis orabat ut Herculis coniux fieret. & ne quis miretur me ita interpretari: singulatum vnumquodque persequar. Pro quo reposui quod. hoc est thalamos nostros, Herculis coniugium. dixit *nimi*. hoc est valde; & subauditur, orabat. Quisquis postum pro quaecumque. Nonius in voce, quiquis. Cæcilius: *Quæso igitur, quisquis es mea mulier.*

Pacuvius:

Quisquis tu es mulier, quæ me in suo nuncupasti nomine.

Linus Andronicus:

Mulier quisquis es, te volumus.

Ennius:

Et quis illic est, quæ lugubri accincta est stola?

hæc illi addi possunt, quæ à Capola, Alciato, Calcagnino, & Bretho scripta sunt ad l. r. d. de verbor. significat. 427 *Furit*. in membranis est ferit.

442 *Humana nullo*. Diij, quos oderunt, illos miseros faciunt; homines eos quos odere, interimunt. hoc dicit.

445 *Exigat*. in v. l. est *exigit*.

452 *Artibus magicis*. Lucanus:

... quos non concordia mixti

*Alligat vllatori, blandeq; potentia formæ;
Traxerunt torti magica vertigine filii.*

ideo ait Virgilius:

*Coniugis ut magicis sanctis auertere sensus
Experiar sacris....*

perfecto magicas artes rebus amato-
riis sceleratos mortales adhibere, præ-
ter antiquos Theocr. & Virg. in Phar-
maceut. Virg. 4. A. Eneid. Ouid. de arte
amandi, & de remedio amoris, Apulei-
um in lib. de asino aureo, Aristot. lib. 2. de
histor. animal. cap. 14. & lib. 6. cap. 22.
& Lucianum in vita Demonastri, etiã
complures neoterici, veluti Marcellus
Ficius lib. 13. de rheolog. Platonis, Ia-
cob. Sprenger, mallei malefic. par. 1.
quæst. 7. Albert. in rubri. C. de hæret.
col. 3. Matthæus Afflictus in constitut.
Neapolitan. & alij multi prodiderunt.
Quamquam ea omnia in primis noxia
esse sæpe compertum sit. nam & Lucre-
tium & Antiochum & Caligulã phil-
tris in furorem versos constat ex Sue-
tonio, Eusebio & Iosepho; & Lucullũ,
aliosque interemptos legimus apud Cornelium Nepotem, Plutarchum, Albertum Magnum, & alios.
Vide Antonium Guibertum Costanum lib. 1. quæst. iur. cap. 16. Propterea tamen, inquirunt nonnul-
li, amor Platonis *deus vobis & sapientis* dicitur. quod ego potius cum Ludou. Regio, in cõment. Gal-
licis ad Sympos. Platonis, factum existimem, quia amantium oculi nescio quid maleficum & incan-
tatorium in se habere videantur. ecce, vidisti mulierem, bona visa est, placuit. hæc affectio, quam vi-
dendo hausisti, ab oculis ad cor transmutatur. eam vocamus amorem; qui in corde sedem figit, & ut
inquietus est, sanguinem cordi circumfusum agitat: agitur sanguis subtilissimos quosdam calidissi-

*Mensura voti: quem Ioui socerum parem
Altrix habebis? quis sub hoc mundo mihi
Dabitur maritus? ipse qui Alcida imperat,
Facibus suis me iungat Eurystheus licet,
Minus est, toros meruisse regnantis leue est.
Alte illa cecidit, quæ viro caret Hercule.*

NVT. *Conciliat animos coniugum partus feret.*

DE. *Sic ipse forsitan diuidet partus toros.*

NVT. *Famula illa trahitur interim donum tibi.*

DE. *Hic quem per vrbes ire præclarum vides,*

Et viua tergo spolia gestantem fere,

Qui regna miseris donat, & celsis rapit,

Vasta grauatius horridam claua manum,

Cuius triumphos ultimi Seres canunt,

Et quisquis alius orbe consepito iacet:

Leuis est, nec illum gloria stimulat decor,

Errat per orbem, non ut aquetur Ioui,

Nec ut per vrbes magnus Argolicas eat.

Quod amet requirit, virginum thalamos petit.

Si qua est negata, rapitur: in populos furit.

Naptas ruinis querit, & vitium impotens,

Virtus vocatur: cecidit Oechalia inclita,

Vnusq; Titan vidit, atque vnus dies,

Stantem & cadentem: causa bellandi, est amor.

Toties timebit, Herculi gnata parens

Quoties negabit, hostis est, quoties socer

Fieri recusat: si gener non est, furit.

Post hæc quid istas innocens seruo manus?

Donec

mosque vapores per vniuersum corpus diffundit: hi cum in omnia membra faculas quasdam seu scintillas diuidant, potissimum tamen partem ad oculos mittunt. vapores enim seues admodum, altiora petunt, & qua ingressi sunt, exitum quaerunt. oculi itaque his faculis pleni, in aciem oculorum amice intenti, igniculos seu raios suos in radios oculorum amice immittunt, & eos contagione sua infi-

Donec furentem simulet, ac saeva manu

430 Intendat arcus, meq; natumq; opprimat?

Si coniuges expellit Alcides suas,

Hac sunt repudia, nec potest fieri nocens?

Terris videri sceleribus causam suis

Fecit nouercam, quid stupes segnis furor?

435 Scelus occupandum est: perge, dum feruet manus.

NVT. Perimes maritum? DE. pellicis certe mea.

NV. At loue creatū. DE. nempe & Alcmena satū.

NV. Ferrone? DE. ferro. N. si nequis? D. perimā dolo.

NV. Quis iste furor est? DE. quē meus cōiux docet.

440 NV. Quē nec nouerca peremit, hūc perimes virū?

DE. Caelestis ira quos premit, miseros facit,

Humana nullos. NV. parce miseranda, & time.

Contempsit omnes ille, qui mortem prius.

DE. Libet ire in enses. NVT. maior admissio tuus

445 Alumna dolor est, culpa par odium exigit.

Cur saeva modicē statuis? ut passa es, dole.

DE. Leue esse credis pellicis nuptae malum?

Quicquid dolorem pascit, id nimium puta.

NVT. Amōrne clari fugit Alcide tibi?

450 DE. Non fugit, altrix: remanet, & penitus sedet

Fixus medullis, crede: sed magnus dolor,

Iratu amor est. NVT. artibus magicis ferē

Coniugia nuptae precibus admistis ligant.

Vernare iussi frigore in medio nemus,

455 Missumq; fulmen stare, concussi fretum

H 2

Cessante

455 Missumque fulmen stare. apud Claudian. lib. 1. in Rufi. iactitat Megara:

Ire vagas quercus & flamina stare cōgi.

quō loco in m. libro legitur flumina. sed suspicor ex hoc

Senecae versu legendum flumina. in proximo enim carmine habetur

Versaq; non prono curuauit fluminalapsu.

Qua de re Apollonius Medae potentiam memorans lib. 3.

τίστι καὶ ἀνικαλίω ποτὸς μελίσσεται ἀπὴν,

καὶ ποταμούς ἐρηστὶν ἄφωρ καὶ ἀδενὰ πέονας.

Ouidius de eadem Medea, in epist. Hypsipyles.

Illaresnat aquas, obliquaque flumina sistit.

Concussi fretum, Cessante vento. Lucanus lib. 7.

... ventis cessantibus aquor

latumuit; rursus vetitum sentire procellas,

Conticuit turbante Noie.

ciunt: deinde non secus in amasia cor illabuntur, atque solis radij vitreas fenestras penetrant. inde confestim vt cor occurrant, αὐτῶς nascitur. Nec est quod id mirum videatur. si etenim

Dum spectant oculi laesos, leduntur & ipsi,

Multaq; corporibus transitione nocent:

& si qui in hipporum oculos visu incidunt, lippitudine tanguntur: cur non amantium oculi, subtilissimo purissimi & acerrimi sanguinis vapore venenato imbuti, inuicem mixtis radijs, contagione suam comunicabit, & ita veneno ad cor transmissio, faciet vt uterq; mutuo amore incipiat deflagrare? an nescimus amorem ἔρωτα dici, non quidem, vt in Phaedro Plato dixit, ἀπὸ τῆς ἰώμενης: sed, vt idem in Cratylio docuit, ἀπὸ τῆς εἰρηῆς: vel, ex sententia Plotini lib. 3. de amore, ἀπὸ τῆς ἐράσεως: iccirco Propertius:

Cynthia prima suis miserū me cepit ocellis

Contactum nullis ante cupidinibus.

Idem:

Crescit enim assidue spectando cura puella,

Ipsa alimenta sibi maxima prebet amor.

& poetarum princeps AENEID. 4.

Carpi enim vires paulatim vitæ, videndo

Femina.

Museus:

κάδος γὰρ πλεῖστον ἀμώκτιον γυναικός,

καὶ τῶν ἄλλων.

ὁ δὲ περὶ μετὰ ὀπίσθι πέλαι πλεῖστον ὁ δὲ πρὸ.

ὁ φθελ. μὲν δὲ ὁ δὲ ἐστὶν ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

ὁ φθελ. μὲν

457 Sicca tellus fontibus patuit nouis. Pe-
tronus Arbiter de venetica quadam,

... florida tellus

Cum volo, siccatu arefcit languida succis;
Cum volo fundat' aquas, scopulus atque
arida saxa

Niligenas iaculantur aquas.

458 Habuere motum saxa. Ouidius di-
cto loco:

Ille etiam siluas, riuuq; saxa mouet.

Idem de Circe lib. 14. Metamorph.

Exsiluere loco, dictu mirabile, silue,

Ingeniuiq; solum, vicinaq; palluit arbor,

Sparfusaq; sanguine rubuerunt pabula gut-
tu,

Et lapides visi mugitus edere raucos.

Lucanus, de Erisichtho venetica:

... submisso vertice montes

Explicuere iugum...

460 Manes loquuntur. Empedocles, de
scipso:

ἄλλος δ' ἐξ Αἰδᾶο κατὰ φθιδυδὸν μέν
αὐδὸς πόρος.

Tibullus:

Hec cantu finditq; solum, manesq; sepulcris

Elicti, & repido denocat ossa rogo:

Iam ciet infernas magico stridore cateruas,

Iam iubet aspersas lacte referre pedem.

Ouidius, de Circe:

... & tenues anime volitare videntur.

Sonuit infernus canis. Ouidius:

Et lapides visi mugitus edere raucos,

Et latrare canes...

461 Mare, terra, celum, & tartarus seruit mi-
hi. Similia sagax cuidam Apuleius lib.
1. & 2. de asino aureo tribuit.

463 Nililque leges ad meos cantus tenent.

Lucanus: Cessauere vices rerum, dilataq; longa

ἄσπερ τε καὶ μὲν ἰσπὺς ἐπὶ δὲ καὶ καλὸν ἔσται.

Has herbas atque hec ponto mihi lecta venena
pe. Theisalia fœta est venenis. Vnde Lucanus:

Rupibus ingenuit, sensuraq; saxa canentes

Vim facitura deis: & terris hospita Colchis

472 Vicit & superos amor. supra dixit:

μέγα καὶ δὲ καὶ αὐτὸν Κρόνος ἐν φέρεται νίκας αἰ.

Κροῖδαν ἀπαύειν, ἐλέγαν.

O Edipotyranho: ... ἄμωρος γὰρ ἐμὲ παύει θεὸς ἀφ' ὧν δ' ἔτι...

485 Loro. vidi duos v.l. in quibus scriptum erat loco.

nam Nessus sagitta fuit interfectus.

497 Patuit. siue sic, siue cum m.s. legas paruit, eadem erit sen-

tentia. nam paruit, hoc est apparuit, comparuit. vide Antonium Augustinum, Tarraconensis Hispani-

æ decus claris. in annotat. ad Festum, & addel. 5. D. de rei vindicac. l. 179. D. de verb. significat. & §.

ficitaque. Insit. de action. quo loco ex veteribus libris, parer, legi debere docent Cuiacius, Hotoma-

nus, Contius & Ruffardus. Theoph. φάνεται reddidit.

Cessante vento, turbidum explicui mare,

Et sicca tellus fontibus patuit nouis.

Habere motum saxa, discussi fores,

Vimbræ stetit is, & mea in ipsi prece

Manes loquuntur, sonuit infernus canis:

Mare, terra, celum, & tartarus seruit mihi.

Nox media solem vidit, & noctem dies,

Nihilq; leges ad meos cantus tenent.

Flectemus illum, carmina inuenient iter.

DE. Quis potius herbas generat, aut quas Theisala

Sub rupe Pindus, aut ubi inueniam malum,

Cui cedat ille? carmine in terras mago

Descendat astris luna desertis licet,

Et bruma messes videat, & cantu fugax

Sit deprehensum fulmen, & versa vice

Medius coactis fugerit stellis dies:

Non flectet unum. NVT. vicit & superos amor. ,,

DE. Vincetur uni fors, & spoliū dabit,

Amorq; summus fiet Alcide labor.

Sed te per omne calitum numen precor,

Per hunc timorem, quicquid arcani apparo,

Penitus recondas, & fide tacita premas.

NVT. Quid istud est, quod esse secretum iubes?

DE. Non tela sunt, non arma, non ignis mina.

NVT. Præstare fateor posse me tacitam fidem,

Si sce-

Hæst nocte dies, legi non paruit ether. Apollonius:

465 Quas pontus herbas generat. Virgilius eclog. 9.

Ipsè dedit Meris, nascuntur plurima ponto. Theisala sub ru-

pe. Theisalia fœta est venenis. Vnde Lucanus:

Thessala quinetiam tellus herbasq; nocentes

Arcanum ferale magos. ibi plurima surgunt

Legit in Aemoniu, quas non aduexerat herbas.

Maximum numen Venu. Sophocles, in Trachiniis:

καὶ τὰ μὲν θεῶν, παρὶ βασιλῆος καὶ ὅπως

ἔσται τὸν ἐννοῦν Αἰδᾶν ἢ Ποσειδάωνα τιμᾶν καὶ γάμος. Idem, in

O Edipotyranho: ... ἄμωρος γὰρ ἐμὲ παύει θεὸς ἀφ' ὧν δ' ἔτι...

495 Claua. poetice clauam pro sagitta posuit.

nam Nessus sagitta fuit interfectus.

497 Patuit. siue sic, siue cum m.s. legas paruit, eadem erit sen-

tentia. nam paruit, hoc est apparuit, comparuit. vide Antonium Augustinum, Tarraconensis Hispani-

æ decus claris. in annotat. ad Festum, & addel. 5. D. de rei vindicac. l. 179. D. de verb. significat. & §.

ficitaque. Insit. de action. quo loco ex veteribus libris, parer, legi debere docent Cuiacius, Hotoma-

nus, Contius & Ruffardus. Theoph. φάνεται reddidit.

Si scelere careat, interim scelus est fides.

DE. Circumspice, aedum, nequis arcana occupet,
Partemq; in omnem vultus inquirens eat.

NVT. En locus ab omni tutus arbitro vacat.

485 DE. Est in remoto sedis egregia loco
Arcana tacitus nostra defendens specus,
Non ille primos accipit soles locus,
Non ille seros, cum ferens Titan diem,
Lassam rubenti mergit Oceano rotam.

490 Illic amoris pignus Herculei manet,
Atrix fatebor, Nessus est auctor mali,
Quem granida nubes Thessalo genuit duci,
Qua celsus astris inserit Pindus caput,
Vltraq; nubes Othrys eductus riget.

495 Namq; ut subactus Hercules claua horridi
Achelous, omnes facili in species dari,
Tandem peractis omnibus patuit feris,
Vnoq; turpis subdidit cornu caput.
Me coniugem dum victor Alcides habet,

500 Repetebat Argos, forte per campos vagus
Euenus altum gurgitem in pontum ferens,
Iam penè summis turbidus ripis erat,
Transire Nessus vorticem solitus vagum
Precium poposcit: meq; iam dorso ferens,

505 Quà iungit hominem spina deficiens equo,

501 Euenus altum gurgitem in pontum ferens. Sophocles Euenum βαβύρρου ποταμὸν appellat.

502 Iam penè summis turbidus ripis erat. Ouid. 9. Metamorph.

Venerat Eueni rapidas Ioue natus ad vindas,

Vberior solito, nimbus hiemalibus auctus,

Vorticibusq; frequens erat atque imperitus amnis.

Vibius Sequester, in libro de fluminibus: Esper, inquit, quæ Nessus Centaurus Deianeiram Herculis traiecit. quæ verba mendo non vacant, & pro Esper legèdum Euenus. Subiungit enim idem Sequester; Euenus Calydoniæ, vbi Hercules sagittis Nessum Cetaurum interfecit. Quis vero Deianira pater fuerit, non possum definire. Seneca & pleriq; O Eneum; Didymus in Odyssi. Homeri, Lactarius in Papinium, & Hygenus in fabulis, Dexamenum appellant. iidem tradunt Eurytionem Centaurum ab Hercule occisum, quia Deianeiram Eurytionem à Dexameno metu coacto desponsam, coram ipso liberius contrectasset. vnde declaratur Ouidij, in Ibin, locus:

Aut duo diuersis sub eodem vindice caesi

Temporib. Nessus, Dexameniq; gener.

hoc & Leopardus obseruauit.

503 Transire Nessus vorticem solitus. Ouidius:

Nessus adest membrisq; valens, scituq; vadorum.

504 Precium poposcit. Sophocles, de Nessos:

H 3

Fran-

ὅς τὸν βαβύρρου ποταμὸν Εὐνὸν ἑσπέρους μετὰ τὸν ὄρβου ἔσπεον. Strabo lib. 10. καὶ ὁ νεὸς ὅς ἐστὶν αὐτῶν λέγεται ποταμὸς ἀπὸ δὲ τοῦ ἑσπεῖου. ὃν Ἡρακλῆς ἀνὰ νεὸν, ἐπὶ τῇ ποταμῶν τῶν διὰ νεὸν ἐπὶ χερσὶν ἐβίβηκεν. 505 Equo. Centauri seminiiri & semiequi fuisse finguntur. dico finguntur; quia, ut ait Lucretius lib. 5.

.. neque Centauri fuerant, neque tempore in vltio

Esse queunt duplici natura & corpore bino,

Ex alienigenis membris compacta potestas. Sic Hippocentaurus inueniri posse negatur in princ. inst. de inutil. stipulation. negat id etiam Cicero 1. Tuscula. quaestio. & lib. 2. de natu. Deor. & Galenus lib. 3. de usu partium; & dubitat Xenophon lib. 4. κυρτωανδ. & Celsus l. si ita stipulatus, 97. D. de verbor. oblig. Sed in contrarium est auctoritas D. Hieronymi, in vita Paulli heremitæ, & Plinij lib. 7. omnino vide Ioan. Corrasium lib. 5. miscellan. cap. 2. & Couarruiam lib. 4. resolut. cap. 1. Aegyð. Perrinij, & alios, ad dictum locum institutionum. Cæterum fictionis causam huiusmodi memiorant, fuisse Centauros, Pelei Thessaliæ montis accolæ, à quibus primo fuerit monstrata ratio ex equis dimicandi. Ferunt autem accidisse ut dum forte iuxta Peneum amnem aquarentur, quorum equi potantes habebant innumera fluctibus ora, eam procul spectantibus speciem præbuisse, quam in biforibus Centauris postea credula fabulosaque expræsit veritas. hæc nonnulli. Ego vero fictionis causam arbitror fuisse non aliam, quam quod homines fuerint scelestissimi, & in omne malū facinus proclives. quod cum totius gentis nomen, tum etiam singulorum ferè nomina testantur. nam quia omnes aduenas

iniuriis pungebant & lacescebant, *ἄντι* Centauri sunt dicti. Harpasmus, ab *ἄρπάζω*, raptorem significat: Arius, ab *ἄρως*, pugnam: Aphidas contemtorum, ab *ἀφιδία*: Antimachus hoste, ab *ἀντιμαχάμενος*: Asbolus, à fuligine, hoc est *ἀσβόλη*, tenebris gaudet; vel, si maius, atrum & nigrum: Arctus vulsum, à Græco *ἄρκτος*: Bromus rixosum, à rixantium strepitu, *ἄρξ* & *ἄρξ*: Bianor violentum, à vi, quam *βίαι* dicunt: Caneus amatorem nouitatis, à *κάνιστος*: Craneus durum, à *κράνεια*: Dryalus furem, *δρύν* & *δρύν*: Gripheus, à *γρίφος*, deceptorem. Posset hoc ipsum in ceteris fere omnium Centaurorum nominibus ostendi; potissimum in Astylo, Amyco, Abryo, Breto, Croneo, Cyllaro, Dynco, Dorpo, Demoloonte, Elope, Emmachio, Ripheo, Thaumase, Thereo, Teleboa, Thurio, Syllantho, Latreo, Lyco, Pholo, Petraro, Pyreto, Orneo, Nycto, Mermero, Mymante, & aliis: verum his mythologia nostra satis confirmatur.

506 Fluminis tumidi in autographis turbidi habetur.

512 Prohibetur undis, scilicet Hercules. sunt autem hæc verba Nessi.

519 Iam quarens diem iam moriens (Sophocles ait *ὀδυρόμενος*) sumtum à Virgil. lib. 4. Aeneid. de Didone moriente: . . . quæsiuitq; celo lucem.

525 Mycale. Ouid. Metam. 12.

. Orco
Mater erat Mycale, quæ deduxisse canendo,
Sæpe reluctanti constabat cornua lune.
hinc itaque locus iste desumptus fuit.

531 Conspiciat. a. v. l. aspiciat.

Frangebat ipsas fluminis tumidi minas.

Iam totus undis Nessus exierat ferox,

Medioq; adhuc errabat Alcides vado,

Vasto rapacem vorticem scindens gradu.

At ille ut esse vidit Alcidem procul,

Tu præda nobis, inquit, & coniux eris,

Prohibetur undis, meq; complexam ferens

Gressum citabat. non tenent undæ Herculem:

In fide vector, inquit, immisi licet

Ganges & Ister vallibus iunctus eant,

Vincemus ambos, consequar telo fugam.

Præcessit arcus verba: tum longum ferens

Harundo vulnus, tenuit hærentem fugam,

Mortemq; fixit. ille iam quarens diem,

Tabem fluentis vulneris dextra excipit,

Traditq; nobis ungula insertam sua,

Quam foris è sana sciderat anulsam manu.

Tum verba moriens addit: hoc, inquit, magæ

Dixere amorem posse defigi malo.

Hoc docta Mycale Thessalas monuit nurus,

Vnam inter omnes luna quam sequitur magam,

Astris relictis. illius vestes dabis

Hæc, inquit, ipsa tæbe, si pellexit nos

Inuisa thalamos tulerit, & coniux leuis

Aliam parenti dederit alioq; non nurum.

Hoc nulla lux conspiciat, hoc tenebræ tegant

Tantum remotæ. sic potens vires suas

Sanguis tenebit. verba deprehen dit quies,

Mortemq; lassus intulit membris sopor.

Tu, quam meis admittit arcanis fides,

Perge, ut mitentes virus in vestes satum,

Mentem per artus adeat, & tactus sinus

Intret medullas. NVT. ocyus iussa exequar

Alumna: precibus tu Deum inuictum aduoca,

Qui certa tenera tela dimittit manu

DE. Te te precor, quem mundus & superi timet,

Et aquor, & qui fulmen Aetnaeum quatit,

Timende

Timende matri teliger saua puer,
Intende certa spiculum velox manu,
 545 *Non è sagittis leuibus, è neruo precor*
Gruiore profer, quod tue nondum manus
Misere in aliquem. non leui telo est opus,
Vt amare possit Hercules: rigidas manus
Intende, & arcum cornibus iunctis para.
 550 *Nunc nunc sagittam prome, qua quondā horridus*
Iouem petisti fulmine abiecto deus,
Cum fronte subita tumuit, & rapidum mare
Taurus puella vector Assyria scidit.
Immitte amorem, vincat exempla omnia:
 555 *Amare discat coniuges. si quas decor*
Immisit Ioles pectori Herculeo faces,
Extingue totas, perbibat flammās mei.
Tu fulminantem saepe domuisti Iouem,
Tu furua nigri sceptrā gestantem poli,
 560 *Turba ducem maioris, & dominum Stygis.*
Tu, qui nouerca es grauior irata deus,
Cape hunc triumphum, solus euince Herculem.
 NVT. *Prolata vis est, quāq; Palladia colu*
Laesauit omnem texta famularem manum:
 565 *Nunc congregetur virus, vt vestis bibat*
Herculeā pestem: precibus augebo malum.
In tempore ipso gnauus occurrit Lycas,
Celandā vis est, illa ne pateant mala.
 DE. *O, quod superba non habet vnquam domus,*
 570 *Fidele semper regibus nomen, Lyca,*
Cape hos amictus, nostra quos neuit manus,
Dum vagus in orbem fertur, & victus mero
Tenet feroci Lydiam gremio nurum.
Nunc poscit Iolem: sed iecur fors horridum
 575 *Flectam emerendo. merita vincuat & malos.*
Non ante vestes induat coniux, iube,
Quā thure flammās spargat, & poscat deos,
Cana rigentem populo vinctus comam.
Ipsa ad penates regios gressus feram.

543 *Timēde matri. cūm ne ab ipsa quidē te abstinēas. hoc enim Venus apud Lucianum queritur. Teliger. Cupido Luciano ἔξωτος, Orpheo ἔξωτος, Leonidi πρὸς τὸν λέοντα dicitur: eius tela non vniufmodi esse Ouidius, Aeneas Siluius, & Michael Marullus scripserunt, quādam esse aurea, quā amorē conciliant; quādam plumbea, quā amorē, ex animo efficiant.*

565 *Congregetur. in membranīs, aggregetur.*

569 *O, quod superba non habent vnquam domus.*

Fidele semper regibus nomen, Lyca. Seneca, in Agamemnon.

Tu quicumque es, qui sceptrā tenes.

Licet omne tua vulgus in aula

Centum pariter limina pulset.

Cūm tot populis stipatus eas.

In tot populis vix vna fides.

Attius:

Multi iniqui atque infideles regno, pauci boni sunt.

quid mirum? siquidem, vt ait Aeschyl.

ἐν τῇ γὰρ πᾶσι τῇ τῇ τυραννίδι

ἴστανται, καὶ οἱ φίλοι καὶ περὶ τοὺς

571 *Nōstra quos neuit manus. apud Sophoclem est:*

... πρὸς τὸν

ἰσθάνειν ἐκείνῳ τὸ ἀνδρὶ τῷ ἐκείνῳ χερσὶν

574 *Tecur. in quo amoris sedes statuitur: iuxta illud,*

Splen videre facit, cogit amare iecur.

ideo Horatius:

Non ancilla tuū iecur videret vlla, puēre.

578 *Cana. alba.*

Preci-

*Precibusq; Amoris horridi matrem colam.
Vos, quas paternis extuli comites focis,
Calydonia, deflete lugendas vices.*

C H O R V S.

Anapæstici.

*Flemus casus OEncei tuos,
Comitum primos turba per annos,
Flemus dubios misera toros:
Nos Acheloi tecum solita
Pulsare vadum, cum iam tumidas
Vere peractoponeret undas,
Gracilisq; vado serperet equo,
Nec præcipitem volueret amnem
Flauus rapido fonte Lycormas:
Nos Palladiæ ire per aras,
Et virgineos celebrare choros:
Nos Cadmeis orgia ferre
Tecum solita condita cistis,
Cum iam pulso sidere bruma
Tertia soles euocat aëtas,
Et spicifera concessa deæ
Attica mystas claudit Eleusis:
Nunc quoque fatum quodcumque times,
Fidas comites accipe fati.
Nam rara fides, ubi iam melior
Fortuna ruit.
Tu quicumque es, qui sceptratenes,
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulset:
Cum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides.
Tenet auratum limen Erinnyes,
Et cum magna patuere fores,
Intrant fraudes, cautiq; doli,
Ferrumq; latens: cumq; in populos*

591 *Flauus*. Ouidius l. Metamorph.

... *flauus Lycormas*.

Valerius Flaccus:

... *flauis tristis quem nata Lycormæ*.

Lycormas. Euenus. Strabo lib. 7. ο Εὐν-

ος, ο Λυκόρμος αὐτὸς τὸν καλούμενον. Archelaus lib. 1. de fluminibus: Λυκόρμος τῆς Αἰτωλίας πατριὸς, μετανομάσθη δ' Εὐνός. γεννᾷται δ' ἐν αὐτῷ ἑορᾷ τῇ ξέρῳ αὐτοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅστις παρὸς αὐτοῦ, πύσσας αὐτὸς ἀνέλενας ἔχει. Flauius iste prius Lycormas, postea Euenus dictus fuit. quia Euenus Idam, Marpessæ filia suæ raptorem, insecutus, cum ad eum fluuium peruenisset, videretque omnem ulterius insequendi occasionem sibi eripi, amēs sese in Lycormam præcipitavit, ut est apud Plutarchum in Parallelis, ex Dositheo, nec non in libello περὶ ποταμῶν, qui vnus nobis hodie superest ex multis qui de fluminibus olim Græcè scripserunt, veluti Chrysermus, Archelaus, Timagoras, Asclepiades, aliique.

598 *Spicifera*. Cereri. Manilius:

Spicifera est virgo Cereris.

602. *Nam rara fides ubi iam melior Fortuna ruit*. Pindarus in Nem. εἰδ. 1.

οἱ γὰρ τῇ πρὸς Φίλων ἑταιρίᾳ φασὶ παύρῃ δ' ἐν τῶν περὶ ἑστῶν ἡμεῶν μετὰ λαοὺς αἰετῶν.

huc pertinet illud Petronij:

† *Nomen amicitie si quatenus expedit heret,*

Calculus in tabula mobile duci opus.

Cum fortuna manet, vultu seruatis amicis

Cum cecidit, turpi vertitur ora fuga.

Prodire

- Prodire parant, comes inuidia est.*
Noctem quoties summonct Eos,
 615 *Regem toties credite nasci.*
Pauci reges, non regna colunt,
Plures fulgor conuocat aula:
Cupit hic regi proximus ipsi,
Clarus claras ire per vrbes:
 620 *Vrit miserum gloria pectus.*
Cupit hic gazis implere famem.
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Istri, nec tota sitim
Lydia vincit: nec qua zephyro
 625 *Subdita tellus, stupet aurato*
Flumine clarum radiare Tagum:
Nec si totus seruiat Hebrus,
Ruraq; diues cingat Hydaspes,
Intraq; suos currere fines
 630 *Speciet toto flumine Gangem.*
Anidis anidis natura parum est.
Colit hic reges, regumq; lares,
Non ut presso vomere semper
Nunquam cesset curuus arator,
 635 *Vel mille secent arua coloni:*
Solas optat, quas donet, opes.
Colit hic reges, calcet ut omnes,
Perdatq; aliquos, nullumq; leuet:
Tantum ut noceat, cupit esse potens.
 640 *Quota pars moritur tempore sati,*
Quos felices Cynthia vidit,
Vidit miseros abitura dies.
Rarum est, felix, idemq; senex.
Cesspes Tyrio mollior ostro
 645 *Solet impauidos ducere somnos.*
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesq; trahit purpura noctes.
O si pateant pectora ditum,
Quantos intus sublimis agit

23

23

23

23

23

23

23

622. *Nec tamen omnis &c.* offendit auaritiā insatiabilē esse. Lucanus lib. 7.

Sed non impleuit cupientes omnia mentes,
Quicquid fodit Hiber, quicquid Tagus
extulit auri,
Quodque legit diues summis Arima spumareni.

eamdem sententiam habes apud Horatium lib. 3. od. 24. Boetium lib. 2. de consolat. philosoph. met. 2. & libro 3. met. 3. & Claudianum lib. 1. in Rufin. 623. *Nec tota sum Lydia vincit.* sic Claudianus:

23

23

23

... laxet rutilos tibi Lydia fontes,
 Numquam diues eris, numquam satiabere questu.

23

23

23

640. *Quota pars moritur tempore sati.* Indicat paucos tyrannos non violenta morte mori. Iuuenalis ait:

Ad generum Cereris sine cade & sanguine pauci

23

Descendunt reges, & sicca morte tyranni.

643. *Rarum est, felix, idemq; senex.* talem Bathonis sententiam alibi posui.

653 *Patula pocula fago.* ita Virgilius:

Tityre tu patula recubans sub tegmine fagi.

661 *Detrahit aures.* pondere & magnitudine sua deprimit ac deducit. de ornamentis loquitur muliebribus, quæ in aures vocat Vlpianus l. 26. D. de auro & arg. leg. de quibus ait Seneca, quid refert quantum habeat, quot lectificarios, quam oneratas aures, quā laxam sellam. quibus addes & illud D. Ambrosij lib. 1. de Abraham: quod huc pertinet: In aures habebat, quæ non grauari aures, sed demulcerent: virias, quæ manum non materiali auro onerarent, sed spiritali actu leuarent. quæ locum, à numquam satis laudato viro, Iacobo Cuiacio accepi. adde quæ ex Iuliano & aliis refert Iacobus Rauardus lib. 1. variorum, cap. 4.

664 *Repetita bibit lana rubores.* de dibapha purpura loquitur, de qua Lazarus Bayus ad legem vestis, D. de auro & arg. leg. cap. 3. Horatius lib. 2. carmin.

... te bis Afro

Murice tinctæ vestiunt lanæ.

Item in Epod.

Muricibus Tyris iteratæ vellera lanæ.

666 *Phæbeu.* Orientalibus.

667 *Ser.* ait arboribus. quæ apud Seres, ut refert Ammianus lib. 23. siluæ sunt subucidæ, à quibus arborum fœtus, aquarum crebris asperginibus, velut quædam vellera mollientes, ex lanugine & liquore mixtam quamdam subtilitatem tenerrimam, pectunt, nentesque subtemina, conficiunt sericum. Idem referunt Plinius & Solinus, ille lib. 6. nat. hist. cap. 27. hic cap. 51.

672 *Quorum populi coluere diem.* principum & regum, quorum olim natales dies colebantur, nunc etiam publica lætitia celebrantur.

678 *Puer.* Phacchon.

Fortuna metus. Brutia coro

Pulsante fretum mitior vnda est.

Pectora pauper securagerit.

Tenet è patula pocula fago,

Sed non trepida tenet ipsa manu:

Carpit faciles vilesq. cibos,

Sed non strictos respicit enses:

Aurea miscet pocula sanguis.

Contux modico nupta marito

Non disposito clara monili,

Gestat pelagi dona rubentis.

Nec gemmiferas detrahit aures

Lapis Eoa lectus in vnda,

Nec Sidonio mollis abeno

Repetita bibit lana rubores.

Nec Maonia distinguit acu,

Quæ Phæbeis subditus eurus,

Legit Eois Ser arboribus.

Qualibet herbæ tinxere colos,

Quas indocta neuere manus.

Sed non dubios fouet illa toros.

Sequitur dira lampade Erinny

Quorum populi coluere diem.

Nec sibi felix pauper habetur,

Nisi felices cecidisse videt.

Quisquis medium defugit iter,

Stabili nunquam tramite curret.

Dum petit unum præbere diem,

Patriosq. puer concitat axes,

Nec per solitum percurrit iter,

Sed Phæbeis ignota secat

Sidera flammis errante rota,

Secum pariter perdidit orbem.

Medium cæli dum sulcat iter,

Tenuit Latias Dædalus oras,

Nulliq. dedit nomina ponto.

Sed dum volucres vincere veras

Icarus audet, patriasq; puer
Despicit alas, Phæboq; volat
Proximus ipsi, dedit ignoto

687 Patriasq; puer Despicit alas, humi-
lem Dædali volatum contemnit.

690 Nomina ponto.

Malè pensantur magna ruinis.
Felix alius, magnusq; volet,
Me nulla vocet turba potentem.
Stringat tenuis littora puppis,

”

”

695 Nec magna meos aura phaselos
Iubeat medium scindere pontum.

Transit tutos fortuna sinus,
Medioq; rates querit in alto,
Quarum feriunt suppara nubes.

”

”

”

700 Sed quid pauido territa vultu,

Qualis Baccho saucia Thyas,
Fertur rapido regina gradu?

Quæ terursus fortuna rotat
Miseranda refer, licet ipsa neges,

705 Vultus loquitur, quodcunque negas.

698 Medioq; rates querit in alto. naues
quæ secundis ventis & plenis velis na-
uigant, fortuna quærit, vt demergat:
quæ vero remis circa litus propellun-
tur, & metu tempestatis se non audent
alto credere, illas præterit. vnde Clito-
machus:

τὸ ἐν πλεῖστον ἀντιπλοῦσας ἡ τέχνη
πᾶσι συνέχεται.

”

ACTVS TERTIVS.

DEIANIRA. CHORVS.

Vagus per artus errat excussos tremor,
Erectus horret crinis, impulsis adhuc
Stat terror animis, & cor attonitum salit,
Pavidumq; trepidis palpitat venis iecur.

710 Vt fractus austro pontus etiam nunc timet,

Quamuis quiescat languidis ventis dies.

Ita mens adhuc vexatur excusso metu.

Semel profectò premere felices Deus

Cùm cæpit, vrget hos habent magna exitus.

”

”

715 CH. Quis tam impotens, ô misera, te casus rotat?

DE. Vt missa palla est, tabe Nessæa illita,

Thalamisq; demens intuli gressum meis,

Nescio quid animus timuit, & fraudem struit.

Libet experiri: solibus virus ferum,

707 Erectus horret crinis. contingit hoc
territis. Virgilius:

... steteruntq; comæ...

Ouidius 3. Metamorph.

... gelidoq; comæ terrore rigeant.

713 Semel profectò premere felices Deus
Cùm cæpit, vrget. Idem scripsit Philæ-
tas, qui corporis exiguitatem, eruditio-
nis magnitudine pensauit:

ἐστὶ δὲ πρὸς μέγαν τίλιν πικρὸν φέρεται
ἀλλὰ φέρεται

ἐμπέδων τὸν αἶμα αἰσθάνανται.

718 Fraudem struit. sic m. s. & Lipsiæ
impressi: sed Parisiensi. Lugdunensi.
Veneti, aliq; astruit, magis perspicuè.

727 Abiectus horret sanguis, in quibus-
dam v. l. continetur; Abiectum horret vi-
tus & Phæbi coma Tepefatus ardet. Porro
quia totus iste locus facile nequit in-
telligi, nisi ex Sophocle, unde desumi-
tur, ipsius verba subiiciam:

ὁ γὰρ τὸν ἐν δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀέριος
ἐχέον, ἀγῆστ' οἷος ἀδερφὸς πατρὸς,
τὰτ' ἀφανίστην διὰ τοῦτον αἰὲς ὑδνός
τῶν ἐνδόν, ἀλλ' ἐδεδόν ἐξ αὐτῶ φθίνει,
καὶ ψῆχας ἀκρὸς ἀπὸ λῶδ' ὄ.

& paullo postea:

τὸ γὰρ κάταγμα τυγχέειν αἰψά σ' αὖτις
τῆς οἰᾶς, ὅς περ ἔχεις εἰς μέσην φλόγα
ἀκτῖν' ἐς ἡλιότιν. ὥς δ' ἐδ' ἀλπερ,
ῥῆσιν αὖθις, καὶ περὶ ψυχῆς χέου.
μερῶν μάλισ' εἰκαστὸν, ὥς περὶ οἰᾶς
ἐκέρωμεν, αὐτὸς δὲ φθίνει, οὐ πῶν ἔτι.
τίδ' οὖν κείνου ἀποπέτεις. καὶ δ' ἐγὼς ὅθου
σὲ ἔκειτ', ἀναγκῆς ἡρωιδῶδεις ἀφ' ὧν,
ῥ' αὐτὸς ὁπάρως ὥστε πτόν' οἰοῖται
χρῆστος εἰς γῆν βαρύνει, ἀπ' ἀντίλ.

732 Leucas, pro Leucate, Leucadia est
regio, Leucas eius regionis vrbs, Leu-
cates vero in eadem promontorium:
sed hæc sæpe confunduntur.

Laxus, quidam m. f. lapsus, alij lassus.
vtrumque recipi potest.

Flammisq; Nesus sanguinem offendi arguit.
Hic ipse fraudes esse pramonuit Deus.
Et fortè nulla nube respersus iubar
Laxabat ardens feruidum Titan diem.
Vix ora solui patitur etiam nunc timor,
Medios in ignes solis, & claram facem
Quo tincta fuerat palla, vestisq; illita.
Abiectus horret sanguis, & Phæbi coma
Tepefactus ardet: vix queo monstrum eloqui,
Nives ut eurvs soluit, aut tepidus notus,
Quas vere primo lubricus perdit Mimas:
Vix, evolutos frangit Ionio salo
Opposita fluctus Leucas, & laxus tumor
In littore ipso spumat, aut caelestibus
Aspersa tepidis thura laxantur focus:
Sic languet omne virus, & perdit comam.
Dumq; ipsa miror, causam mirandi perit.
Quin ipsa tellus spumeos motus agit,
Et quicquid illa tæbe contactum est, labat,
Tumensq; tacita sequitur, & quassat caput.
Natum paudentem cerno, & ardenti pede
Gressus ferentem, prome quid portes novi.

HYLLVS. DEIANIRA.

NVTRIX.

747 Decus illud orbis, atque præsidium vni-
cum. Sic ista coniunxit etiam Horatius:

O & præsidium & dulce decus meum.

750 Vrit lues Nessæa: qui domuit feras. o.
v. l. Vrit lues Nessæa: qui domuit feras.
quo ad sententiam, præclare, quia Hyl-
lus adhuc nesciebat quæ lues Hercu-
lem vreret.

752 Misérias properant suas Audire miseri.
videtur AEschylum imitatus, qui, in
Prometheo victo, scripserat:

... τίς νεκροί πηλὸν
τὸ λατὼν ἄλλ' ὅς περ ἔστιν ἡ περὶ πρῶτος.

I, profuge, quare siquid vlietius patet
Terris, freto, sideribus, Oceano, inferis,
Vlti labores mater Alcida fuge.

DE. Nescio quod animus grande præagit malum. 745
Effare, qui me casus infontem premit.

HYL. Decus illud orbis, atque præsidium vnicum,
Quem fata terris in locum dederant Iouis,
O mater, obijt. membra, & Herculeos toros.

Vrit lues Nessæa: qui domuit feras,
Ille ille victor, vincitur, maret, delet.

Quid quaris vltra? DE. misérias properant suas,
Audire

- Audire miseri fare, quo posita in statu
Iam nostra domus est: o lares, miseri lares.*
- 755 *Nunc vidua, nunc expulsa, nunc feror obruta.*
HYL. *Non sola mæres, Hercules toto iacet
Mundo gemendus. fata ne mater tua
Priuata credas: iam genus totum obstrepat.
Hunc eiulatu, quem gemis, cuncti gemunt.*
- 760 *Commune terris omnibus pateris malum.*
*Luctum occupasti prima: non sola Hercule
Miseranda mæres. DE. quàm propè à letho tamè,
Ede ede, quaso, iaceat Alcides meus.*
HYL. *Mors refugit illum, victa quæ in regno suo*
- 765 *Semel est, nec audent fata tam vastum nefas
Admittere. ipsa forsitan trepida colos
Clotho manu proiecit, & fatum Herculis
Timet peragere: prò diem, infandum diem,
Hocne ille summo magnus Alcides iit*
- 770 *Ad fata, & umbras, atque peiorem polum?*
DE. *Præcedere tu illum dicis? an possum prior
Mortem occupare? fare, si nondum occidit.*
HYL. *Euhoica tellus vertice immenso tumens
Pulsatur omni parte: Phryxæum mare*
- 775 *Scindit Caphareus, seruit hoc austro latus.*
*At quæ niuosi patitur aquilonis minas,
Euripus undas flectit instabiles vagus,
Septemq; cursus flectit, & totidem refert,
Dum lassa Titan mergat Oceano iuga.*
- 780 *Hic rupe celsa, nulla quam nubes ferit,
Annoſa fulgent templa Caneï Iouis.*
*Vt stetit, ad aras omne votinum pecus,
Totumq; tantis genuit armentis nemus:
Spolium Leonis sordidum tabo exiit,*
- 785 *Posuitq; clauæ pondus, & pharetra graues
Laxauit humeros: vesse tunc fulgens tua.
Cana reuinctus populo horrentem comam
Succendit aras: accipe has, inquit, fociſ
Non false messes genitor, & largo sacer*

769 *Magnus Alcides. Seneca, Medæ
actu 3.*

Herculi magno puer irrepetitur.

Crispinus, in Heraclea:

Diuinis virtutibus antistans Alcides.
Sicenim in Fulgētij Placiadis libello
de expositione sermonum antiquorū,
in verbo *Antistare*, legitur: vbi interpre-
tatur eam vocem, præcellere. cuius lo-
ci auctoritate videtur illorum senten-
tia confirmari, qui apud Carullū legūt:

Verani omnibus è mei amicis

Antistans mihi milibus trecentis.

assentior tamen legentibus *Antistes*.

774 *Pulsatur omni parte: Sophocles, in
Trachiniis:*

*αὐτῇ τις ἀμφὶ λυτὸς Ἐὐβοίας ἄνεργον
Κελευθίστην.*

776 *Niuosi. Plinius, nam memini, ali-
eubi niualem vocat.*

778 *Septemq; iuxta Pomponium Me-
lam lib. 4.*

779 *Dum lassum Titan mergit Oceano iu-
bar. hæc est o. v. l. lectio, & sic ante Ascē-
sium legebatur: primus ille reposuit,
Dum lassa Titan mergat Oceano iuga, quod
(ni fallor) etiam A Egidio Mafetio, in
Argonaut. Valerij, placuit.*

780 *Hic rupe celsa. non immeritò tem-
plum Caneï Iouis in rupe celsa fuit
situm. nam Ioui in montibus sacra fie-
bant. Vnde ait poetæ nescio quis:*

*ἔργα τ' εὐεργέτων οὐκ ἐπείνιοι
ἱερὰ τ' εὐεργέτων οὐκ ἐπείνιοι...*

Herodotus, in Clío: οἱ δὲ νομίζουσι Διὸς
ἱερὰ ἐπὶ τῇ ὑψηλότητι τῶν ὑπὲρ ἀνθρώπων
νομίζουσι. Διοσκ. ἐπὶ δὲ. τῷ Διὶ ὑπὲρ
ἀνθρώπων. ἐπὶ δὲ τῷ ὑπὲρ ἀνθρώπων.
ἱερὰ ἐπὶ τῇ ὑψηλότητι τῶν ὑπὲρ ἀνθρώπων.
785 *Pharetra graues, graui, est in v. l.*

788 *Aspice has inquit. vetus hæc est
lectio.*

795 Hic calum horrido Clamore complet.
Ovidius 9. Metamorph. tantū dixerat:

Impleuitq; sui memores un vocibus Oethē:
at quanto noster grauior?

796 Qualis impressa fugax. hanc simili-
tudinem ab Ouidio commodato acci-
pit, ait enim Ovidius dicto loco:

Haud aliter graditur, quā si venabula
taurus

Corpore fixa gerat, saciliq; refugerit
auctor.

827 Trabere conatus tamen.
Ovid. lib. 9. Metam.

Qua trahitur, trahit illa cutem, (scdumq;
relatu)

Aut heret membris frustra iēta reuelli,
Aut laceros artus & grandia detegit ossa.

832 Nunc ore terram. Sophocles, in Tra-
chiniis:

... πῶς ἂν ἴδω τὰ πόδας γῆρας

πῶς ἂν ἴδω τὰ πόδας

833 Vnda non vincit malum. Hyginus,
in Parerg. Hercules, de hac re ait: cū
se in flumen coniecisset vt ardorem ex-
stingueret, maior flamma exibat.

839 Nox oculos premit. Virgilius:

Olli dura quies oculos & ferreus vget

Somnus, in aeternā clauduntur lumina noctē.

Splendescat ignis thure, quod Phœbum colens,
Dives Sabæis colligit truncis Arabs.

Pacata tellus, inquit, & calum, & fracta,
Feris subactis omnibus victor redij.

Depone fulmen: gemitus in medias preces
Stupente & ipso, cecidit: hic calum horrido

Clamore complet: qualis impressa fugax

Taurus bipenni vulnus & telum ferens,
Delubra vasso trepida mugitu replet.

Aut quale mundo fulmen emissum tonat:

Sic ille gemitus sidera & pontum ferit,

Et vasta Calpe sonuit, & voces Cyclas

Exceptit omnis, hinc petra Capharides,

Hinc omne voces reddit Herculeas nemus.

Flentem videmus, vulgus antiquam putat

Rabiem redisse: tunc fugam famuli petunt.

At ille vultus ignea torquens face,

Vnum inter omnes querit & sequitur Lycam.

Complexus aras ille tremebunda manu

Mortem metu consumpsit, & parum sui

Pæna reliquit: dumq; tremebundum manu

Tenuit cadaver, hac manu, inquit, te feram.

O fata, victus Herculem perimit Lycas.

Ecce alia clades, Hercules perimit Lycam.

Fata inquinantur, fiet hic summus labor.

In astra missus fertur, & nubes vago

Spargit cruore: talis in calum exilit

Harundo, Getica visa dimitti manu,

Aut quam Cydon excussit: inferius tamen

Fugiente trunco corpus in pontum cadit,

In saxa cernix, funus ambobus iacet.

Resistite, inquit, non furor mentem abstulit.

Furore grauius istud atque ira, malum est.

In me iuuat scire, vix pestem indicat,

Et scuit, artus ipse dilacerat suos,

Et membra vasta carpit auellens manu.

Exuere amictus querit, hoc solum Herculem

Non

- Non posse vidit: trahere conatus tamen,
Et membra traxit: corporis palla horridi-
Pars est, & ipsa vestis immiscet cutem.*
- 830 *Nec causa diræ cladis in medio patet:
Sed causa tamen est, vixq; sufficiens malo.
Nunc ore terram languidus prono ferit,
Nunc poscit vndas: vnda non vincit malum.
Et nota querit littora, & pontum occupat.*
- 835 *Familiaris illum retinet errantem manus,
O sortem acerbam, fuimus Alcide pares.
Nunc puppis illum littore Enboico refert,
Austerq; lenis pondus Herculeum rapit.
Destituit animus membra, nox oculos premit.*
- 840 *DE. Quid anime cessas? quid stupes factū scelus?
Gnatum reposcit Iuppiter, Iuno æmulum,
Reddendus orbi est: quod potest reddi, exhibe.
Eat per artus ensis exactus meos.
Sic sic agendum est? tam levis pœnas manus*
- 845 *Tantas reposcit? tolle fulminibus socer,
Nurum scelestam, nec leni telo manus
Armetur: istud fulmen exiliat polo,
Quo, ni fuisset genitus Alcides tibi,
Hydræ cremasses: pestem ut insolitam feri,*
- 850 *Et ut nouerca peius irata malum
Emitte telum, quale in errantem prius
Phæthonta misum est: perdidisti erepto Hercule
Et ipsa populos: quid rogas telum deos?
Iam parce socero, coniugem Alcide necem*
- 855 *Optare pudeat: hoc erit votum, manus
A me petatur: occupa ferrum ocyus.
Cur? deme ferrum, quicquid in mortem trahit,
Telum est abunde. rupe ab ætheria ferar.
Hæc, hæc renatum prima quæ poscit diem.*
- 860 *O Eta eligatur, corpus hinc mitti placet.
Abrupta cautes scindat, & partem mei
Ferat omne saxum, pendeant laceræ manus,
Totumq; rubeat asperi montis latus.*

Horatius lib. 1. r. carm.

Iam te premet uox, fabulæq; manes.

846 *Nec leni telo. fulminum alia gra-
uiora, leuiora alia. illius generis est, quo
Phæthôn & Gygantes interemti legū-
tur: istius, quo Semele combusta fuit.
Ouidius 3. Metamorph.*

*Nec quo centimanæ deiecerat igne Typhoea
Nunc armatur eo, nimium feritatu in il-
lo est:*

*Est aliud leuius fulmen cui dextra Cyclopū
Seuiriæ flammeq; minus, minus addidit
ira:*

Tela secunda vocant superi.

huc respexit Seneca tum hic, tum in
Thyeste, ita scribens:

*Manuq; non quæ secta & immeritis domos
Telo per minore: sed qua montium
Tergemina moles cecidit, & qui montibus
Stabant pares Gygantes, hæc arma expedi,
vbi Tergemina moles dicitur, Olym-
pus, Ossa, & Pelius.*

851 *Emitte telum. fulmen vocat telum
Græcorum imitatione. sic Herodotus:
Εἰς τὸ ἐκ τῆς γῆς ἦτορ. Sophocles:*

... ἐκ τῆς γῆς ἦτορ ἔστι.

... ἐκ τῆς γῆς ἦτορ ...

inuénias simile quid apud Virgilium
9. A. Eneid.

857 *Quicquid in mortem trahit Telum est
abunde. etiam quoad verbi significatio-
nem. in scheda quadam fragmentorum
Iuriconsultorum scriptum habetur:
Teli appellatione non tantum ferrum
continetur; sed omne quod nocendi
causa portatur. Sic Caius lib. 1. ad leg.
12. tab. Teli, inquit, appellatione &
ferrum & fustis & lapis & denique o-
mne quod nocendi causa habetur, si-
gnificatur. l. 233. §. fin. D. de verbor. si-
gnif. Attius, in Chrysippo: Neq; quif-
quam a telis vacuus, sed vti obuiam
fuerat, ferrum aliud, aliud saxum ru-
démue. Virgilius lib. 7. A. Eneid.*

... quod cuiq; repertum

Rimantelium ira facit.

Telorum genera prosequuntur Leo
imp. in lib. τὰν μυθολογῶν, Alexander ab
Alexand. lib. 6. genial. dierum. cap. 2.
Lazius commentar. Reip. Rom. lib. 4.
Vegetius, Valturius, & ceteri militares
rei scriptores.

Leuis

867 *Herculeus ensis.* sumtum à Virgilio, qui ab Aenea in Elise thalamis ensẽm relictum fingit, quo Dido se ipsam interemit. vnde Ouidius:
Præbuit Aeneas et causam mortis & ensẽm,
Ipsa sua Dido concidit usa manu.

875 *Similem colenti.* propter Bufirim hoc dicit.

878 *Facem.* m.s. libri plurium numero *faces.*

884 *Haud est nocens, quicumq;* haud sponte est nocens. omne enim, vt inquit Theologi, delictum voluntarium est. vnde & Sophocles:

... ἀνέστη τις ὁ φεύγων παρὶ τῆς ἰνυαίας,
 ὁρῶν πένεργον...

890 *At Alcideẽ sequar.* ita vulgò legitur: v.l. habent vt a.s.

894 *Quicumque natum sepelit.* vt ego, quæ eo ipso quod Herculeẽm occidi, filium quoque meum interemi. ille enim paterno præsidio orbarus; viuere non valebit. locus est difficilis, & mihi de mendo suspectus.

899 *Facta quis damnat sua?* malo cum membranis legere *fata*, quam *facta*, tribuit enim Herculis necẽ fatali necessitati; quæ quia (sic illi opinabantur) cui dari nõ potuerit; immeritò sibi imputet Deianeira se fatis viam aperuisse. eo spectat quod infra dicitur:

Ignosce fatis, error à culpa vacat.

quod fatis probat proximẽ sequẽs verficulus;

Quicumque fata iniqua sortitus fugit.

902 *Natorum indolem.* natos suos ex Megara. Hellenismus est.

905 *Fonte Cyniphio.* Euripides, in *prologis*, & Seneca in furente Hercule, indicant hanc egedem non fonte Cyniphio, qui iuxta Iouis Ammonis est; sed Athenis Herculeẽm expiasse.

Leuis una mors est: leuis, at extendi potest.

Eligere nescis anime cui telo incubes.

865

Vitam esset, vitam fixus in thalamis meis

Herculeus ensis: huic decet ferro immori.

Vna perire dextera nobis sa test

Coite gentes, saxa & incensas faces

Iaculetur orbis, nulla nunc cesset manus:

870

Corripite tela, vindicem vestrum abstuli.

Impunẽ sæui sceptrã iam reges gerent,

Impunẽ iam nascetur indomitum malum.

Reddentur aræ cernere assuetæ hostiam

Similem colenti, sceleribus feci viam.

875

Ego vos tyrannis, regibus, monstribus, feris,

Senisq; raptò vindice opposui deis.

Cessas Tonantis socia? non spargis facem

Imitata fratrem, & mittis ereptam Ioui?

Meq; ipsa perdis: laus tibi erepta inclita est,

880

Ingens triumphus: amuli Iuno tui

Mortẽ occupauĩ. NV. quid domũ impulsam trahis?

Erroris istuc omne quodcunq; est nefas.

Haud est nocens, quicumq; nõ sponte est nocens.

DE. *Quicumq; facto ignescit, & parci sibi,*

885

Errare meruit, morte damnari placet.

NVT. *Nocens videri qui petit, mortem cupit.*

DE. *Mors innocentes sola deceptos facit.*

NVT. *Titana fugies?* DE. *ipse me Titan fugit.*

NV. *Vitã relinques misera?* DE. *at Alcideẽ sequar.* 890

NVT. *Supereẽst, & auras ille caelestes trahit.*

DE. *Vinci Hercules non potuit, hinc cæpit mori.*

NVT. *Natum relinques, fatãq; abrumpes tua?*

DE. *Quicumque natum sepelit, hæc vixit diu.*

NVT. *Virum sequeris?* DE. *prægredi cassæ solent.* 895

NVT. *Site ipsa damnas, scelere te misera arguis,*

DE. *Nemo nocens sibi ipse pœnas irrogat.*

NVT. *Multis remissa est vita, quorũ error nocens,*

Non dextra fuerat, facta quis damnat sua?

DE. *Quicumque fata iniqua sortitus fugit.* 900

NVT. *Hic*

NVT. *Hic ipse Megaram nempe confixam suis
Strauit sagittis, atque natorum indolem
Lernæa flectens tela furibunda manu
Ter paricida factus, ignouit tamen*

905 *Sibi: nam furoris fonte Cynipbio scelus
Sub axe Libyco terfit, & dextram abluit.
Quò misera pergis? quid tuas damnas manus?*

DE. *Damnat meas deuictus Alcides manus:
Fraudem placet punire. NVT. si noni Herculem,*

910 *Aderit cruenti forsitan victor mali,
Dolorq; fractus cedit Alcide tuo.*

DE. *Exedit artus virus, ut fama est, Hydra:
Immensa pestis coniugis membra abstulit.*

NVT. *Serpentis illud virus enectæ autumas*

915 *Haud posse vinci, qui malum & vinum tulit?
Elisit Hydram, dente cum infixo stetit
Media palude victor, effuso obrutus
Artus veneno, sanguis hunc Nessi opprimet,
Qui vicit ipsas horridi Nessi manus?*

920 DE. *Frastra tenetur ille, qui statuit mori.
Proinde lucem fugere decretum est mihi.*

NVT. *Vixit satis, quicumque cum Alcide occidit.
Per has aniles ecce te supplex comas,
Atque vbera ista pænæ materna obsecro,*

925 *Depone tumidas pectoris læsi minas,
Mortisq; dira expelle decretum horridum.*

DE. *Quicumque misero forte dissuadet mori,
Crudelis ille est: interim pænæ est mori.*

NVT. *Sed sæpe donum in pluribus veniæ fuit,*

930 *Defende saltem dexteram infelix tuam,
Fraudisq; facinus esse, non nuptæ sciās.*

DE. *Defendar illic, inferi soluent ream,
A me ipsa damnor, purget has Pluto manus.
Stabo ante ripas immemor Lethe tuas,*

935 *Et umbra tristis coniugem excipiam meum.
Sed tu, nigrantis regna qui torques poli,
Para laborem, scelera quæ quisque ausus est:*

K

Hic

922 *Vixit satis. Ego hunc versum ad-
huc Deianiræ; sequentem demum nu-
trici tribuo: sic, Vixit satis &c.*

NVT. *Per has aniles &c.*

928 *Interim pænæ est mori. forte legen-
dum: Interim pænæ est mora. sic Ovidius
cecinit;*

*Morsque minus pænæ quàm mora mortis
habet.*

*quæ de remota scripsi Troad. actu 4.
num. 996.*

940 Sisyphia ceruix cesset. Sic Propert.
Sisypha mole valet.

950 Seu dira soror es. Medeam alloquitur. ideo male, qui es in est mutarunt.

951 Threicia coniux. Procne.

952 Nunc veram tuam agnosce prolem. Simi iter Deianira apud Naionem;

Tu quoque cognosce nunc me Meleagre sororē.
utpote quę studuerim tibi scelere simili
esse. Meleager auunculos; Althęa,
filium; Deianeira, maritū, & proinde,
ut dixi superius, filium sustulit.

969 Fatane extendam mea? hoc versu
ple. que m. f. extendo, sequenti vero ser-
uo habent. item paulo post; timuit ma-
nus, pro tremuit. postremo, dextera par-
cunt tue, non vero, parcant.

Hic vicit error. Iuno non ausa Herculem est
Eripere terris, horridam pānam para.

Sisyphia ceruix cesset, & nostros lapis
Impellat humeros, me vagus fugiat latex,
Meamq; fallax vnda decipiat sitim.
Merui manus prębere turbinibus tuis,
Quęcunque regem Thessalum torques rota.
Effodiat audius hinc & hinc vultur fibras.
Vacet vna Danaïs, has ego explebo vices.

Laxate manes, recipe me comitem tui
Phasiaca coniux, peior hac, peior tua
Viraque dextra est, scelere seu mater nocens,

Seu dira soror est, adde me comitem tuis
Threicia coniux sceleribus: gnatam tuam
Althęa mater recipe, nunc veram tuam

Agnosce prolem, quid tamen tantum manus
Vestra abstulerunt? claudite Elysium mihi,
Quęcunque fida coniuges nemoris sacri

Lucos tenetis: si qua resperfit manus
Viri cruore, nec memor castę facis
Stricto cruenta Belias ferro stetit,
In me suas cognoscat & laudet manus:
In hanc abire coniugum turbam libet.

Sed & illa fugiet turba tam diras manus.
Inuicte coniux, innocens animus mihi,
Scelestia manus est: prò nimis re. ens credula,
Prò Nefse fallax, namque semiferi dolis

Auferre cupiens pellici, eripui mihi.
Recede Titan, tuq; quę blanda senes
In luce miseros, vita caritura Hercule,
Lux vilis ista est, exigam pęnas tibi,
Reddamq; vitam, fatane extendam n. ea?

Mortemq; coniux in tuas seruem manus?
Virtusne superest aliqua? Sarmatica & manus
Intendere arcum tela missurum valet?
Non arma cessent, teq; languenti manu
Non audit arcus, si potest telum dare

Animosā

- 975 *Animosa coniux, dexteram expecto tuam.
Mors differatur: frange ut in fontem Lycam,
Alias in urbes sparge, & ignotum tibi
Emitte in orbem, perde ut Arcadia nefas,
Et quicquid aliud restitit, ab illis tamen*
- 980 *Coniux redisti. HYL. parce iam mater precor,
Ignosce fatis, error à culpa vacat.
DE. Si vera pietas, Hylle, querenda est tibi,
Iam perime matrē: pauida quid tremuit manus?
Quid ora fleētis? hoc erit pietas scelus.*
- 985 *Ignave dubitas? Herculem eripui tibi:
Hac hac peremit dextra, cui debes patri
Auum Tonantem: mains eripui decus,
Quam in luce tribui: si tibi ignotum est nefas,
A matre disce, seu tibi ingulo placet*
- 990 *Meruisse ferrum, siue maternum libet
Inuadere uterum, mater intrepidum tibi
Præbebit animum, non erit totum scelus
A te peractum: dextera sternar tua,
Sed mente nostra: gnatus Alcide times?*
- 995 *Ita nulla peragas iussa, nec peragens mala
Erres per orbem, si qua nascentur fera,
Referas parentem, dexteram intrepidam para.
Patet ecce plenum pectus ærumnis feri.
Scelus remitto, dexterae parcant tua*
- 1000 *Eumenides ipsæ: verberum crepuit sonus.
Quanam ista torquens angue vipereo comam
Temporibus atras squallidis pinnas quatit?
Quid me flagrante dira persequeris face
Megara? pœnas poscit Alcides, dabo.*
- 1005 *Iamne inferorum diua sedere arbitri?
Sed ecce diras carceris video fores.
Quis iste saxum immane detritis gerit
Iam senior humeris? ecce iam vetus lapis
Quærit relabi, membra quis præbet rota?*
- 1010 *Hic ecce pallens dira Tisiphone stetit,
Causam poposcit: parce verberibus precor,*

1005 *Iamne inferorum diua sedere ar-
bitri. Iudex sententiam sedens ferebar,
siue pro tribunali, siue de plano sella
extra ordinem posita iudicabat. quod
apud inferos etiā à trucibus illis quæ-
sitoribus obseruari Seneca indicat, imi-
tatur Propertium, cuius sunt hæc:*

*Aui si quis posita iudex sedet A Eacis urna,
In mea sortita iudicet ossa pila.*

*Assideant fratres iuxta Minoida sellam,
Eumenidum intento turba seuera foro.
in quibus versibus, illud, Minoida, me
offendit.*

1012 *Sustine cœtine paulisper.* Ouid.
Sape louē vidi, cū iam sua mittere vellet
Fulmina, thure dato, sustinuisse manū.
 1016 *Fremunt. o. v. l. habent fremunt.*
nec malē.

1032 *Calliopa genus.* Phanoclem, Apollonium, Asclepiadem & Virgilium sequitur, qui Orpheum Calliopa filium faciunt.

1033 *AEternum fieri nihil.* Anicius Boetius lib. 2. de consolat. philosoph.

Constat, eterna possumq; lege est

Vi constet genitum nihil.

1034 *Illius stetit ad modos.* idem Boetius lib. 3. eiusdem operis:

Quondam funera coniugis

Vates Threicius gemens,

Postquam flebilibus modis,

Siluas currere mobiles,

Amnes stare coegerat.

1039 *Geten, Hebrum.* Claudianus in præfat. lib. 2. de rapto Proserp.

Vix auditus erat, venti sternitur & vnde,

Pigrior astrictis torpuit Hebrum aqua.

1047 *Centauris obitum ferens.* tres lib. scripti & Badiana editio habent; Centauros obiter ferens. utriusque lectionis perspicua est sententia.

1048 *Et iuxta Rhodope stetit, Laxata niue cantibus.* Claudianus:

Porrexit Rhodope sitientes carmina rupes,

Excussit gelidas pronior Ossa nives.

1050 *Quercum fugiens suam.* quibusdam arboribus pagani vnam singulis Dryadem præesse credebant, quarum mors ab arboris eius fato dependeret, ut testis est Ovidius in Metamorph. non vno loco.

1055 *Marmaricus, sic,*

Et sua Marmaricus cogit iuga ferre leones,
 inquit Nemesianus, in eclogis, qui nō vixit sub Augusto, ut stultè Diomedes Guidalottus, in comment. in Nemesian. & Calpurnium, existimauit, sed diu postea, ut rectè Crinitus tradidit.

1056 *Damæ repidant lupos.* Claudian.

Megara, parce, sustine Stygias faces.
Scelus est amoris: sed quid hoc? tellus labat,
Et aula tectis crepuit: excessit minax
Vnde isse cœtus? totus in vultus meos
Decurrit orbis, hinc & hinc populi fremunt,
Totusq; poscit vindicem mundus suum.
Iam parcite vrbes, quò fugam præceps agam?
Mors sola portus, dabitur aruminis locus.

Teslor nitentis flammeam Phœbi rotam,
Superosq; teslor, Herculem terris adhuc
Moritura linquo. HYL. fugit attonita, hei mihi,
Peracta iam pars matris est, statuit mori.
Nunc nostra supere est mortis auferre impetum.
O misera pietas, si mori matrem vetas,
Patri es scelestus: si mori pateris tamen,
In matre peccas. surgit hinc illinc nefas.
Inhibenda tamen est: pergam, & eripiam scelus.

CHORVS.

Choriambici.

Verum est, quod cecinit sacer
Thressæ sub Rhodopes iugis,
Tangens Threiciam chelym,
Orpheus, Calliopa genus:
AEternum fieri nihil.

Illius stetit ad modos
Torrentis rapidi fragor,
Oblitusq; sequi fugas
Amisit liquor impetum,
Et dum fluminibus mora est,
Defecisse putant Geten,

Hebrum Bistones ultimi.
Aduexit volucres nemus,
Et silua residens venit.
Aut si quā aëra peruolat,
Auditis vaga cantibus

- 1045 *Ales deficiens cadit.*
Abrupit scopulos Athos,
Centauris obitum ferens,
Et iuxta Rhodope stetit
Laxata nine cantibus.
- 1050 *Et quercum fugiens suam,*
Ad vatem properat Dryas.
Ad cantus veniunt suis
Ipsæ cum latebris feræ.
Iuxtaq; impanidum pecus
- 1055 *Sedit Marmaricus leo:*
Nec damæ trepidant lupos,
Et serpens latebras fugit
Tunc oblita veneni.
Quin per Tenarias fores,
- 1060 *Manes commonitos adit,*
Mærentem feriens chelym,
Cantu tartara flebili
Et tristes Erebi deos
Mouit, nec timuit Stygis
- 1065 *Iuratos superis lacus.*
Hæsit non stabilis rota
Victo languida turbine.
Increuit Tityi iecur,
Dum cantus volucres tenet.
- 1070 *Audito quoque nauita*
Inferni ratis æquoris
Nullo remigio venit.
Tunc primum Phrygius senex
Vndis stantibus immemor
- 1075 *Excussit rabidam sitim,*
Nec pomis adhibet manus.
Sed cum linqueret inferos
Orpheus carmina fundens,
Et vincilapis improbus,
- 1080 *Et vatem potuit sequi:*
Consumptas iterum dea

Securum blandi leporem fouere Moloſſi,
Vicinumq; latus præbuit agna lupo,
Concordes varia ludunt cum tigride damæ.
Primum Claudiani carmen Boëtius,
his verbis, expreſſit,
Nec viſum timuit lepus
Iam cantu placidum canem.

1059 *Per Tenarias fores. Moſchus Sicu-*
lus, in eclogis:

... *ei δὲ δὴ μὲν ἐστὶ,*
ὡς Ὀρφεὺς ὑπερβύσι πρὸς τὰς τρωάς, ὡς
παρ' Ὀδυσσεύς,
ὡς παρὰ Δ' Ἀλκίδα, καὶ γὰρ τὰς ἀνὶς
δῶμον ἤλθοι.

Πλετί... Virgilius:
Tenarias etiam fauces, alta ostia Diis,
Et caligantem nigra formidine lucum
Ingressus, manesq; adit regemq; timendū.
Ouid. 12. Metamorph.
Ad Styga Tenaria est ausus descendere
porta.

Cassius Parmensis, in Orpheo:
Ausis & tre viam mortalibus incessant,
Pænarum oblitos demulſit carmine manes.
 1066 *Hæsit non stabilis rota victo languida*
turbine. Virgilius:
Atque Ixionæi vento rota constitit orbis.
Ouidius:

... *stupuitq; Ixionis orbis.*
Boëtius Seuerinus:
Non Ixioneum caput
Velox præcipitat rota.
 1069 *Dum cantus volucres tenet. Ouid.*
Nec carpsere iecur volucres.
Boëtius:

Vultur, dum satur est modis,
Non carpsit Tityi iecur.
 1070 *Nautia. Charō, qui Sanctij mei,*
hominis doctissimi, iudicio est à χάρω
πρὸς dictus. Natalis à χάρω deducit.
Ego A Egyptium nomen esse cenſeo.
nam A Egyptij portitorē sic apellant,
vt docet Cayetanus, & alij quidā. Vnde
videntur Græcis dicta χαράναι, quasi
Charontis ostia & portus, quæ Roma-
ni Deorum Manium seu inferorum
ostia appellabant.

1073 *Phrygius senex. Tantalus. Ouid.*
... nec Tantalus vndam
Captauit refugam...
Boëtius:
Et longa stæperditus
Spernit flumina Tantalus.

1087 *Que nata est. o. v. l. habent; que data est.*

1097 *Quod natum est, poterit mori. Seneca senior, in epistola is, ait: Cui nasci contigit, restat mori. Item: Lex vetus est, quæ iubet nasci & mori.*

1098 *Vati credere Thracio. hoc epithetum Orpheo Phanocles, Ovidius, Virgilius & Claudianus tribuunt. De Orpheo ἀρχὴ εὐχῆς ista Festus Auienus: Threicius quondam vates fide creditur canora*

Monisse sensus acrium ferarum,

Atque amnes tenuisse vagos. . . .

Et surda cantu concitasse saxa:

Suavissonisq; modos testudinis arborescentes

Umbra feruntur præbuisse vati.

Sed placidum hominum dictu fera corda mitigauit,

Doctaq; vitam voce temperauit,

Iustitiam docuit, cætu quoque congregauit vno,

Moresq; agrestes expoliuit Orpheus.

hunc Orpheam Aristoteles & Cicero fuisse negant. At Arnobius etiam scripsisse testatur. lib. 5. contra gentes ita scribens: Libros sumant Threicij vatis, quos esse memorant antiquitatis diuinæ. hic Arnobij locus me admonet aliterius apud eundem Arnobium loci, qui hunc locum, aliquot lineis interpositis, præcedit: quem adscribā, vt emendari debet. est autē huiusmodi: Sitienti ardori oggerit potionem cinnum, cyceonē quē nuncupat Græcia. pro cinnu reposui cinnum. cinnus apud veteres, teste Nonio, potionis genus est ex multis liquoribus confectum. de cyceone Clemens Alexandrinus ἐν τῷ ἀπορρητικῷ inquit: ζεφύρα ἢ βαυβὴ τὸν δὲ αἰγύπτου καλεῖται αὐτῶν. quæ verba sic Heruetus reddidit; Baubo cū Cererē hospitio excepsisset, ei confectum potum porrigit. debuerat pro confecto potu, cū Arnobio, cinnum reddere; vel, vt fecit Trapezuntius Eusebij interpret lib. 2. de præparat. euangelica, Græcam vocem cyceona retinere. Sed nihil equidem miror. videtur Heruetus, vir alioquin egregie doctus, ea sola Clementis versione omnem malè vertēdi laudem Poggio & Vallæ ineptissimis

Supplent Eurydices colos.

Sed dum respicit immemor,

Nec credens sibi redditam

Orpheus Eurydicen sequi,

Cantus præmia perdidit,

Quæ nata est iterum perit.

Tunc solamina cantibus

Quærens flebilibus modis,

Hæc Orpheus cecinit Getis

Leges in superos datas,

Et qui tempora digerens

Quatuor præcipitis Deus

Anni disposuit vices,

Nulli non auidas polo

Parcas stamina neclere.

Quod natum est, poterit mori.

Vati credere Thracio

Deuictus iubet Hercules.

Iam iam legibus obrutus

Mundo cū veniet dies,

Australis polus obruet

Quicquid per Libyam iacet,

Et sparsus Garamas tenet,

Arctous polus obruet.

Quicquid subiacet axibus,

Et succus boreas ferit,

Amissum trepidus polo

Titan excutiet diem.

Cæli regia concidet,

Certos atque obitus trahet,

Atque omnes pariter deos

Perdet mors aliqua, & chaos.

Et mors fata nonissima

In se constituet sibi.

Quis mundum capiet locus?

Discedet via tartari,

Stratus vt pateat polus?

An quod

- An quod diuidit aethera*
 1120 *A terris spacium, sat est?*
Et mundi nimium malis?
Quis tantum capiet nefas
Fati? quis superis locus?
Pontum, sidera, tartara,
 1125 *Regna vnus capiet tria.*
Sed quis non modicus fragor
Aures attonitas mouet?
Est est Hercules sonus.

ACTVS QVARTVS.

Trimetri & Anapæstici.

HERCVLES. CHORVS.

- Conuerte Titan clare anhelantes equos,*
 1130 *Emitte noctem, pereat hic mundo dies,*
Quo moriar: atra nube inhorrescat polus.
Obsta nouerca, nunc pater cæcum chaos
Reddi decebat, hinc & hinc compagibus
Ruptus uterque debuit frangi polus.
 1135 *Quid parcis astris? Herculem amittis pater.*
Nunc partem in omnem Iuppiter spectâ poli,
Ne quis gigas Theſſalica iaculetur iuga,
Et fiat Othrys pondus Encelado leue.
Laxabit atri carceris iam iam fores.
 1140 *Pluton ſuperbus, vincula excutiet patri,*
Cælumq; reddet: ille, qui pro fulmine
Tuisq; facibus natus in terris eram,
Ad Stryga reuertor: ſurget Enceladus ferox,

Diodori & Herodoti interpretibus eripere voluisse; & eripuisset, nisi multo ineptius Atheno Latinè reddito hanc palmam bono iure Natalis abstulisset.
 1103 *Libyam*. Africam, quam sic antiqui vocabât. sic accipe Pompeiorum epitaphia quæ sequuntur:

Magne premis Libyam, fortes tua pignora nati

Europam atque Aſiam, nomina quanta iacent?

Item:

Membra pater Libycæ poſuit malè reſta ſepulcro. &c.

Item:

Diuſis iuuenes Aſia atque Europa ſepulcris

Diſtinet, infida Magne iaces Libya.

Varro Attacinus de Pompeio Magno,

Catone Vticenſi & quodam Licino:

Litorè diuerſo Libye, clariſſima quondam

Nomina, vix vllò condita ſunt tumulto

Magnus, et humano maior Cato, qui protul à te

Aſpiciſ, heu, cineres Roma ſacere ſuos.

Marmoreo Licinus tumulto iacet, at Cato paruo,

Pompeius nullo, credimus eſſe Deos?

1107 *Sicæ boreas*. ſic Lucanus:

Pigro bruma gelu ſicciq; aquilonibus hærens.

boreas enim idem qui aquilo.

1131 *Atra nube*. in v. l. *nube atra* legitur.

1136 *Partem in omnem*. cum in omnibus m. s. & in plerisque impreſſis lib. legitur; Nunc parte in omni Iuppiter ſpecta poli. ſunt qui reponant;

Nunc partem in omnem Iuppiter ſpecta poli. idque aiunt ſe facere propter vericulum hunc;

Nunc parte ab omni gentior iratus tonat. qui tamen facit, vt ego malim legere,

Nunc parte ab omni Iuppiter ſpecta poli.

Mit-

1137 *Gigas*. Gigantomachiam alibi

perduellium conatibus accomodauit. poſſet etiã plebeiorum contra optimates bellis applicari. Iouis enim filij à Pindaro diuites ac nobiles dicuntur; & Deorum plerique Iouis filij ſacerunt, & Iuppiter Diuum pater à bono poëta vocatur. Terræ filij homines viles & ignobiles appellantur à Cicerone. Minucius quoque, in Octauio, ait: Ignobiles & ignotos, terræ filios nuncupamus. Porro gigantes dicti videntur magis à cæcis leuæ, quod è terra exiuerint.

1138 *Othrys*. non ſic Othrym dixit, quaſi putet ſub eo Enceladum oppreſſum iacere: ſed exempli cauſa, quia præcedenti carmine dixerat,
Ne quis gigas Theſſalica iaculetur iuga. 1140 *Patri*. Saturno. hoc Ioui apud Claudianum lib. 1. de raptu Proſerp. Pluto minatur: ... patefacta ciebo Tartara, Saturni veteres laxabo catenas.

II 54. *Inarimen*. post Virgilium omnes Latini poëtae hoc usurparunt. Virgilius à multis reprehensus fuit, neque ego sanè video quo pacto queat excusari. nam quæ Nicolaus Erythraeus in indice Virgiliano adfert, talia sunt, ipsa ut magis defensoribus indigeant, quàm Maronem defendant. quid quæso simile habet Inalpinus cum Inarimis? hoc proprium, illud appellativum est. quæ terrarum portio Inalpes, aut Inalpinia dicitur: at duo hæc ut sint similia, illud necesse fuerit.

II 60. *Per media Lethes stadia*. sic in O. v. legitur, nec sensus ratio nec carminis natura repugnat quin hoc amplectamur. scāthio erit ista;

- u u Per medi u - a Le - u u thes stadi u - a cum u u - spolio u - redij.

nam redij contrahetur, quemadmodum in hoc versu;

Et fata vici morte contempta redij.

Iam Lethes stadia dixit, sicut Claudianus Erebi spacia,

... qui pascua mandunt

Cocytii, spacijsq; Erebi migrantibus errant. alludens ad immensum illud inane in quo inferos statuebant.

II 63. *Nec ullus per meum stridit latus*. querela hæc Herculis magna ex parte à Sophocle in Trachiniis desumpta fuit. ait ille:

κοῦ ταῦτα λόγῳ πεδίας, ἔδ' ὁ γυγνήσ
σπας χερσῶν, ἐπ' ἑμέα· εἰς,
ἔδ' ἑμέας, ἔτ' ἡγλαῶς θ', ἔδ' ὅσῳ ἐγὼ
γυγνὼ καὶ δαίμων ἐνὶ στήθεσσι, ἔδρασε πᾶ.
γυγνὴ εἴη, δῖος οὐτοε, καὶ ἀνδρὲς φέσιν,
μόνη μὲ δὴ καὶ σείει φασγάνῳ δ' ἴζη.

quæ carmina sic Cicero 2. Tusculan. reddidit:

Hos non hostili dextra, non terra edita

Moles Gigantum, non biformato impetu

Centaurus iustus corpori infixit meo,

Non Graia vir, non barbara vlla immanitas,

Non seu terra gens relegata victimis,

Quæ peragrans vndiq; omnem hinc feritatem expuli:

Sed feminea vir, feminea interior manu.

Nihil autem obstat quominus eadem opera ex eodem etiam libro reliquos etiam versus adscribā, Sophocleis, quibus respōdent, appositis, quo facilius unusquisq; possit illos cum Græcis conferre, ut meo labore, quantum in me quidem, aliorum labori consulatur. Cicero ait:

O multa dictu graui, perpeffu aspera,

Mittetq; quo nunc premitur, in superos onus.
Regnum omne genitor atheris dubium tibi
Mors nostra faciet, antequam spoliū tuū
Cælum omne fiat, conde me tota pater
Mundi ruina: frange, quem perdis, polum.

CH. *Non vana times nate Tonantis,*

Iam Thessalica Pelion Ossu

Premet, & Pindo congestus Athos

Nemus atheris inferet astris.

Vincet scopulos inde Typhoeus,

Et Tyrrhenam feret Inarimen.

Feret Aetneos inde caminos,

Scindetq; latus montis aperti,

Nondum Enceladus fulmine victus.

Iam te cæli signa sequentur.

HER. *Ego, qui relicta morte, contempta Styge,*

Per media Lethes stagna cum spolio redij,

Cum pœnè trepidis excidit Titan equis:

Ego, quem deorum regna senserunt tria,

Morior, nec ullus per meum stridit latus

Transmissus ensis, haud meæ telum necis

Saxum est, nec instar montis abrupti latus,

Aut totus Othrys, non truci vultu Gigas,

Pindo cadaver obruit toto meum.

Sine hoste vincor: quodq; me torquet magis,

(O mi-

Que corpore exantlaui, atque anim

Sophocles:

ὦ ποτὰ εἴη καὶ Τερμῶ, καὶ λόγῳ καὶ κα,
καὶ χερσὶ καὶ νῶτα καὶ μορφὴ καὶ ἐγὼ.

Cicero:

Nec mihi Iunoni terror implacabilis,

Nec tantum inuexit tristis Eurysthæus mali,

Quantum vna vecors Oenei partu edita.

Hæc me irretiuit veste furiali infusum,

Que lateri adherens morsu lacerat viscera,

Urgensq; grauitè pulmonum haurit spiritus,

Iam decolorem sanguinem omnem exsorbuir,

Sic corpus clade horribili absuntum extabuit,

Ipse illigatus peste interior textili.

Sophocles:

καὶ πᾶσι βίαια ἔτ' ἀγῆρις ἡ Διὸς

ἡρώκας, ἔδ' ὅτι γὰρ Εὐρυπιδὲς ἐμὲ,

οἷον τὸ δ' ἡ δολωπὸς Οὐρανὸς κέρη

καὶ ἡ ψυχὴ ὅμοιος ἐστὶ μοις Ἐρινύων

ὁφαντὸν ἀμφιβληστρον, ὃ δὲ δόλωμαί.

πολλὰ γὰρ σὶ γὰρ ὡς μαχέων, ἐν μὲν ἐχέτας

εἰδωκας σάρκας πολλὰ μὲν δὲ τ' ἀρετρίας

ῥοφίᾳ ζωοικῶν, ἐν δὲ χλωρὸν αἰμά μιν

πὲρ πῶς ἡδὲ, καὶ διέφταρμαι σέμας

τὸ πῶς, ἀφράστῳ τῇ δὲ χρωθεὶς πῶς γ.

bona sunt hæc : sed aut fallor, aut longè τετρακά-
τερον sunt ista Senecæ:

Eheu qui intus scorpio, qui feruida

Plaga reuerfus cancer infixus meas

Vrit medullas? sanguinis quondam capax

Tumidi iecur pulmonis auentes fibras

Distendit; ardet felle siccato iecur,

Totumq; lentus sanguinem auexit vapor.

Primum autem consumsit: hinc adiutus (nefas)

In membra fecit: abiit ut costis secur:

Exedit artus penitus, & totum malum

Hausit medullas, ossibus vacuis sedet:

Nec ossa durant ipsa; sed compagibus

Dijuncta ruptis mole collapsa stant.

Defect ingens corpus & pestis satia

Herculeæ non sunt membra.

Cicero:

O nate, verè hoc nomen vsurpa patri,

Ne me occidentem matris superet caritas.

Huc arripe ad me mambus abstractam piæ,

Iam cernam men' an illam potioris pueris.

Perge, aude nate, illacruma patris pectus,

Miserere, gentes nostras siebunt miseras.

Sophocles:

ὦ παῖ, γένε' μιν παῖς ἐτήτυμ' ἡρώας,

καὶ μὴ τὸ κητέος ὄνομα πρὸς τὸ βόλῳ πῶς ἔον.

δὸς μοι ἡρώων σὺν αὐτὸς ἐξ οἴκου λαοῶν

εἰς χεῖρας τῶν περὶ σὺν, ὡς εἰδὼ σάφα

εἰτέ μιν ἀλγέας μάλλον, ἢ κείνης ὁρῶν

λαοῦ τὸν εἶδ' ὅτι ἐν ἡρώων κητέον.

ἴδ' ὡς τένον, τὸ δὲ μῆσον, οἰκτερόν τε με

πολλοῖσιν οἰκτερόν.

quod vltimum interpretatus Cicero,

... gentes nostras siebunt miseras,

longiusculè à Græco recessit: verum noluit ver-
bum verbo reddere, quod nec fidus interpretès cu-
rat, vt ex sequentibus etiam patet.

Cicero:

Hæu virginalẽ me ore ploratum edere,

Quem vidit nemo, vlls ingemiscẽntem malo!

Sic feminata virtus afflicta occidit?

Accede nate, assiste, miserandum aspice

Evisceratum corpus lacerati patris.

Videte cuncti ..

at Sophocles:

..... ὅτις δὲ παρθεῖν

εἰβρυχα κλαίων, καὶ τὸ δ' ἔδ' ὅτι εἰς ποτε

τὸν δ' αὖθις φάει παρθεῖν ἰδέειν δὲ δολωπὸν,

ἀλλ' ἀσύναντ' αἰὲν ἐπὶ σὺν κητέας.

ἴδ' ὅτι ἐν τοῖς τῷ θῆλυς εὐρημαί τάλας.

καὶ ἴδ' ὅτι παρθεῖν ὡς ἡδὲ παρθεῖν παρθεῖν

σκεψαί δ' ὅτι οἷος ταῦτα συμφορῶν πο

πῶς οἷος δ' εἰδὼ γὰρ τὸ δ' ὅτι κητέας

ἰδ' ὅτι, ἡρώας παρθεῖν ἀθλῶν σέμας

ὁρᾶτε τὸν δὲ σῆσον, ὡς οἰκτερὸς ἡρώ.

horum versuum priorẽ partem Seneca imitatur:

Vnde iste fletus: vnde in has lacrymæ genas?

Inuictus olim vultus, & nunquam malis

Lacrymas suis prebere consuevit (pudor)

Iam flere didicit, qui dies fletum Herculis,

Que terra vidit? succus erumnas tui.

ideo apud eundem Hercules furore solutus di-
xerat:

..... hic durus malis

Lacrymare vultus nescit ..

quamuis apud Euripidem ἐν τῷ μαινομένῳ Her-
cules inquit; innumeris laboribus perfunctus,
neque vllum mali genus fugi.

... ἔτ' ἀπ' ὁμμάτων

ἔσχατα πηγὰς. ἔδ' ὅτι ἐν δὲ πῶς

εἰς τὸ δ' ἰδέειν, δόκρυ' ἀπ' ὁμμάτων βαλὼν.

Cicero:

... tuq; celsũm pater

Iace obsecro in me vim coruscã fulminis.

Sophocles:

ἐν σέσῳ ὁ πάς, ἐν κητέας σκηψὺν εἰλ' ὅτι

πῶς ἔτ' κητέας.

Seneca:

Vnicum fulmen peto &c.

hanc enim partem noster poeta latius quàm So-
phocles, vt & Sophocles fufius Cicero, tra-
ctauit. Cicero:

Nunc nunc dolorum anxiferi torquent vertices.

Nunc serpit ardor, ὁ ante victorias manus!

O pectora! o terga! ὁ laceratorum tori!

Sophocles:

ἐν κητέας ὅτις παρθεῖν ἀρετίας. ἔδ' ὅτι

διήξει παρθεῖν ..

idem paullo postea:

... δόκρυ' ἀπ' ὁμμάτων

ἡρώκας. ἐν κητέας. ὡς κητέας, κητέας

ὡς ὅτι, καὶ ἔτ' ὅτι ὡς φιλῶν ὁ σῶς ἡρώας.

Cicero:

Vestrane pressu quondam Nemeæus leo

Erendens efflauit grauius extremum halitus me

Hec dextra Lernææ terra mactata excetra

Placauit?

Sophocles:

ὑμεῖς δὲ οἱ δὴ καθέσταθ', οἵ ποτε
 Νεμέας ἔνοτον ἐκκράλῃ ἀλάτρεσθ
 λένον, ἀπὸ αὐτῆς ἡέμερος, καὶ παρὰ τὴν ὁρὴν
 εἶα κατὰ γάσσινδε, Λερναίων θ' ὕδραυν.
 quæ quadamtenus Seneca expressit:

Hi ego laceris spolia Nemeæ malis

Elisi pressis?

postremo quæ Sophocles protulerat in
 hunc modum:

διφύη τ' ἀμικτρὶς ἐκ ποδάμονι σφαιτὸν
 θρώων, ὑβερσθὴν ἀνέμοις ὑπερὶ χεῖρ' οἶον,
 Ἐρυμάνθιν τε Σκυθικὴν δ' ὕπνῳ χυδαίης
 Ἀδὲς τερλινθιον σκύλακ' ἀσπασμαρῶν

τέρως
 δευῆς ἐχθρὸς ἡέμερος, τόν τε χευσίαν
 δ' ἐμπίπτει μὴλῶν φύλακ' ἐκ ἰσθμῶν
 τόποις.

ἀλλὰν τε μόχθον μαρτῶν ἐνδυσάμεν,
 καὶ δὲ τὸ πᾶν ἔσθ' ἐς τῶν ἑμῶν χερσῶν.

illa Cicero sic expressit:

... hæc bicorpoream affixit manum:

Erymanthiam hæc vastificam abiecit bel-
 luam:

Hæc à Tartarea tenebrica abstractum
 plaga

Tricriptem eduxit Hydra generatum canē:

Hæc interemit tortu multiplicabili

Draconem, aut feram obtutu obseruantem
 arborem.

Multa alia victrix nostra lustravit ma-
 nus,

Nec quisquam ἐν νῶστ' spolia cepit lau-
 dibus.

1169 O misera virtus. de hoc Herculis
 dicto sunt hæc Dionis historici lib. 47.

ἀπὸ γὰρ τῶν παλαιῶν, ἀπὸ τῶν αἰώνων
 τῶν ἀλυσίων, ἐς τοὺς Σάρατον καὶ αὐτὸς κατέ-
 φυνε καὶ ἀνιέσθαι τὸ πᾶν τὸ Ἡράκλειον,
 ὡς τὰ λῆγον ἀρετῇ, λόγος, ὅς ἦσαν ἄλλως, ἐν γὰρ
 οἷς ἐς αὐτὸν ἵστανται, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τῶν
 τόχῃ.

1181 Sed nimis superis fuit. sic prius le-
 gebatur: nos edi curauimus: Si nimis su-
 peris fuit: Scythico &c. o. scilicet v. l. lectio-
 nem amplexi: neque de ea dubitandum
 quidquam putamus: cuius valde com-
 modior est sententia.

1187 Femina excessit tua. in o. v. l. legi-
 tur exstinxit: sed non ausim receptam
 lectionem relicere.

1194 Victus. omnes membranae vin-
 ctus habent.

(O misera virtus) summus Alcida dies

Nullum malum proflernit: impendo malè

In nulla vitam facta. pro mundi arbiter,

Superiq; quondam dextera testes meæ:

Pro cuncta tellus, Hercules vestri places

Mortem perire? dirus ò nobis pudor,

O turpe fatum. fæmina Herculeæ necis

Auctor feretur, auctor Alcides quibus?

Inuicta si me cadere fæminea manu

Voluere fata, perq; tam turpes colos

Mea mors cucurrit, cadere potuissem mihi

Iunonis odio, fæmina caderem minis,

Sed calum habentis: sed nimis superis fuit.

Scythico sub axe genita domisset meas

Vires Amazon: fæmina cuius manu

Iunonis hostis vincor: hinc grauior tui

Noerca pudor est: quid dicam hunc latum vocas?

Quid tale tellus genuit irata tibi?

Mortalis odia fæmina excessit tua.

Adhuc ferebas esse te Alcida imparem,

Victa es duobus, pudeat irarum deos,

Vinam meo cruore satiaffet suos

Nemea rictus pestis: aut centum anguib;

Vallatus Hydram tæbe pauißem mea.

Vinam fuisset præda Centauris datus.

Aut inter umbras victus, æterno miser

Saxo sederem, spolia cum traxi ultima

Fato stupente. tunc ab inferna Styge

Lucem recepi, Ditis enici moras.

Vbique me mors fugit, ut letho inclito

Fortis carerem: pro fera victa, ò fera.

Non me triformis sole conspecto canis

Ad Styga reduxit: non sub Hesperio polo

Ibera vicit turba pastoris feri,

Non gemina serpens: perdidit mortem, heu mihi,

Toties honestam, titulus extremus quis est?

CH. Videni, ut laudis conscia virtus

Non Lethaos horreat amnes?

Pudet auctoris, non morte dolet.

Cupit extremum finire diem

Vasta pressus mole gigantum,

1210 *Et monstriferum Titana pati,*

Rabidaq; necem debere fera.

Si tua causa est miserada necis,

Quod nulla fera est, nullusq; gigas,

Iam quis dignus necis Herculeæ

1215 *Supereſt auctoꝝ, niſi dextratui?*

HER. *Eheu quis intus ſcorpious, quis ſeruida*

Plaga reuerſus cancer infixus meas

Vrit medullas? ſanguinis quondam capax

Tumidi iecur pulmonis arentes fibras

1220 *Diſtendit, ardet felle ſiccato iecur,*

Totumq; lentus ſanguinem auexit vapor.

Primam cutem conſumpſit, hinc aditus nefas

In membra fecit, abſtulit coſtis iecur,

Exedit artus penitus, & totas malum

1225 *Hauſit medullas, oſibus vacuis ſedet.*

Nec oſſa durant ipſa, ſed compagibus

Diſcuſſa ruptis mole collapſa fluunt,

Deſecit ingens corpus, & peſti ſatis

Herculeæ non ſunt membra, præ quātum eſt malū,

1230 *Quod eſſe vaſtum fateor, ô dirum nefas.*

Encernite vrbes, cernite ex illo Hercule

Quid iam ſuperſit: Herculem agnoſcas pater.

Huſ ego lacertis ſpolia Nemeæi mali

Elifa preſſi? tenſus hac arcus manu.

1235 *Aſtris ab ipſis detulit Stympthalidas?*

Hiſ ego citatam greſſibus vici feram,

Radiante clarum fronte geſtātem caput?

Hiſ fracta Calpe manibus eliſit fretum?

Huſ tot fera, tot ſcelera, tot reges iacent?

1240 *Hiſ mundus humeris ſedit? hac moles mei eſt?*

Hæc illa ceruix? hæc ego oppoſui manus

Cælo ruenti? cuius ô cuſſos manu

1210 *Monſtriferum.* in antiq. codicibus cōtinetur *monſiferum*. nec omnino male poteſt videri dictum, quia gigantes fulmine iſti, iis montibus oppreſſi iacent, quibus ſibi viam in cælum ſtruxerant.

1232 *Agnoſcis.* antea erat *agnoſcas*. ego ſecutus v. l. *agnoſcu* repoſui.

1233 *Huſ ego lacertis.* ſic Ouid. 9. Metamorph.

Hi *eliſa* iacet moles Nemeæa *lacertis*.

1235 *Stympthalidas.* hoc quoque Ouidius poſuerat.

1240 *Hiſ mundus humeris ſedit.* Ouid. *Hæc cælum ceruice tuli.*

*Trahetur ultra Stygius? o vires prius
In me sepulta: quid patrem appello Iouem?
Quid per Tonantem vendico calum mihi?
Iam iam meus credetur Amphitryo pater.
Quaecunque pestis viscere in nostros lates,
Procede, quid me vulnere occulto petis?
Quid te sub axe frigido pontus Scythes,
Quae pigra Tethys genuit? aut Maurum premens
Ibera Calpe littus? o dirum malum.
Virumne serpens, squallidum cristla caput
Vibrans, an aliquod est mihi ignotum malum?
Nunquid cruore es genita Lerna? fera?
An te reliquit Stygius in terris canis?*

1256 *Omne es malum, nullumq. omne,
quia quoduis malum te exsuperare sen-
tio: nullum, quia quid sis ignoro.*

*Omne es malum, nullumq. quis vultus tibi est?
Concede saltem scire, quo peream malo.
Quaecunque pestis saeva, quaecunque effera es,
Palam timeres, quis tibi in medias locum
Fecit medullas? ecce direpta cute
Viscera manus detexit, ulterior tamen
Inuenta latebra est, o malum simile Herculi,
Vnde iste fletus? vnde in has lachrymae genas?*

1264 *Inuictus olim vultus, & numquam
malis Lachrymas suis praeberet consuetus. (pu-
dor) Iam flere didicit. hanc lectionem in
omnibus schedis inueni: nisi quod pro
suis, malè quaedam suas continebant.*

*Inuictus olim vultus est, nunquam malis
Lachrymas suis praeberet consuetus: pudet,
Iam flere didicit: quis dies fletum Herculis,
Quae terra vidit? siccus arumnae tuli.*

1270 *Durior saxo horrido Et chalybe vul-
tus. monent nonnulli hanc compara-
tionem sumtam ex Ouidio li. 14. Me-
tamorph. de Anaxarete:*

*Senior illa freto surgente, cadentib. ausertis,
Durior & ferro quod Noricus excoquit
ensis,*

*Et saxo, quod adhuc vitium radice tenetur.
Sic Moichus & τῆ Μεγάλας de Herculi:*

... τὸς ἐν τῇ αὐτῇ ἀλυστῇ ὅδε ἐκ-
λυσσάν.

μεχθίζει, πένθος δὲ ἔχων νόον ἢ σι-
δόντα

μεχθίζει δὲ σίδηρον...

Ennius, Andromacha, vt lego;

Sed quasi ferrum aut lapis dura est.

*Tibi illa virtus, quae tot elisit mala,
Tibi cessit vni: prima, & ante omnes mihi
Fletum abstulisti: durior saxo horrido,
Et chalybe vultus, & vaga Symplegade
Rictus meos infregit, & lachrymam extulit.
Flentem, gementem, summe protector poli
Me terra vidit: quodq. me torquet magis,
Nouerca vidit: vrit ecce iterum fibras,
Incaluit ardor: vnde nunc fulmen mihi?
CHO. Quid non possit superare dolor?*

*Quondam Getico durior Haemo,
Nec Parrhasio lentior axe,*

1280 *Seuo cessit membra dolori,
Fessumq; mouens per colla caput
Latus alterno pondere flectit.
Fletum virtus saepe resoluit.
Sic Arctos laxare nives,*

1283 *Fletum virtus saepe resoluit, o. v. l.
pro virum, habent luctum.*

1285 *Quamuis tepido fidere Titan,
Non tamen audet, vicinæq; faces
Solis adusti glaciæ iubar.*

HERCVLES. ALCMENA.

Conuerte vultus ad meâs clades pater.

Nunquam ad tuas confugit Alcides manus.

1290 *Non cum per artus Hydra sæcundum meos
Caput implicaret, inter infernos lacus
Possessus atra nocte cum fato fleti,
Nec inuocaui: tot feras vici horridas,
Reges, tyrannos: non tamen vultus meos*

1295 *In astra torsti, semper hæc nobis manus
Votum spondit: nulla propter me sacro
Micuere calo fulmina: hic aliquid dies
Optare iussit: primus audierit preces,
Idemq; summus, vnicum fulmen peto.*

1298 *Audieris. m. s. audiri.*

1300 *Giganta, crede, non minus verum mihi
Afferere potui: dum patrem verum puto,
Cælo peperci: siue crudelis pater,
Siue es misericors, commoda gnato manum.
Propera ante mori, & occupa hanc laudem tibi.*

1305 *Vel, si piget, manusq; detrectat nefas,
Emitte Siculo vertice ardentes pater
Titans in me, qui manu Pindum ferant,
Ante ossa qui me monte proiecto opprimant.
Abrumpe & Erebi claustra, me stricto petat*

1310 *Bellona ferro: mitte Graduum trucem,
Armetur in me dirus, & frater quidem,
Sed ex nouerca. tu quoque Alcida soror
Tantum ex parente cuspidem in fratrem tuum
Iaculare Pallas. supplices tendo manus*

1314 *Pallas, apud Sophoclem quoq;
in Trachiniis, Hercules Palladis opem
implorat.*

Ad te nouerca, sparge tu saltem, precor,

Telum: perire femina possim manu.

Iam fracta, iam satiata, quid pascis minas?

Quid queris ultra? supplicem Alciden vides.

Et nulla tellus, nulla me vidit fera

Te deprecantem: nunc mihi irata quidem

Opus est nouerca, nunc tuus cessat dolor?

Nunc odia poni? parcis ubi votum est mori?

O terra & vrbes, non facem quisquam Herculi,

Non arma traditi? tela subtrahitis mihi?

Ita nulla seuas terra concipiat feras

Post me sepultum: nec meas unquam manus

Imploret orbis: si qua nascetur fera,

Nascatur alius: undique infelix caput

Atactate saxi, vincite arumnas meas.

Ingrate cessas orbis? excidimus tibi?

Adhuc malis ferisq. suppositus fores,

Si me tulisses: vindicem vestrum malis

Excipite populi: tempus hoc vobis datur,

Pensate merita, mors erit precium omnium.

AL. Quas misera terras mater Alcide petam?

Vbi natus, vbi nam es? certa si visus notat,

Reclinis ecce corde anhelanti aënat,

Gemit, peractum est: membra complecti ultima

O nate liceat, spiritus fugiens meo

Legatur ore, brachia in amplexus cape.

Vbi membra sunt? vbi illa, qua mundum tulit,

Stelligera ceruix? quis tibi exiguum tui

Partem reliquit? HER. Herculem spectas quidem

Mater, sed umbra simile nescio quid mei

Agnosce mater: ora quid fleētis retro,

Vultumq. mœrens? Herculem dicat tuum

Partum erubescis? AL. quis feram mūdus nouum,

Qua terra genuit? quodve iam dirum nefas

De te triumphat? victor Hercules quis es?.

HER. Nupta iacentem cernes Alciden dolis.

AL. Quis tantus est, qui vincat Alciden dolus?

HER.

1328 Nascatur alius. mihi similis: qui
illas interimat.

1330 Ingrate cessas orbis? sic Sophocles,
in eadem tragedia:

... πῶς ἴσ' ὦ

πάντων ἑλάνω

ἐδικώτεροι ἀνέρες, οὓς δὴ

πολλὰ ὡς ἐπὶ πόντῳ,

κατὰ τὴν ὁρίαν πάντα χαθαίρων,

ὁλιπόμην ὁ τάλας. & quæ sequuntur.

HER. *Quicumque mater fœmina irata sat est.*

AL. *At unde in artus pestis, aut ossa incidit?*

HER. *Aditum venenis palla fœminis dedit.*

1355 AL. *Vbinâ ipsa palla est? membra nudata intuo.*

HE. *Côsumpta mecû est. A. tâtâne inuêta est lues?*

HER. *O mater Hydrâ, et mille cum Lerna feras?*

Errare mediis credo visceribus meis.

Quæ tanta nubes flamma Sicaniâ bibit?

1360 *Quæ Lemnos ardens? quæ plaga inferni poli,*

Vetans flagranti currere in zona diem?

In ipsa me iactate, prò comites, freta,

Mediosq; in amnes: qui sat est Ister mihi?

Non ipse terris maior Oceanus meos

1365 *Franget vapores: omnis in nostris malis*

Deficiet humor, omnis arefcet latex.

Quid rector Erebi me remittebas Ioui?

Decuit tenere, redde me tenebris tuis.

Talem subactis Herculem ostende inferis,

1370 *Nil inde ducam. quid, times iterum Herculem?*

Inuade mors non trepida, iam possum mori.

AL. *Compesce lachrymas saltè, et arumnas doma,*

Malisq; tantis Herculem indomitum refer,

Mortemq; vince, quod soles, vince inferos.

1375 HER. *Si me catenis horridus vinctum suis*

Præberet auide Caucasus volucris dapem

Scythia gementem, flebilis gemitus mihi

Non extitisset: si vaga Symplegades

Viraque premerent rupe, redeuntis minas

1380 *Ferrem ruinæ: Pindus incumbat mihi*

Atque Hamus, & qui Thracios fluctus Athos

Frangit, Tonantis fulmen excipiens Iouis.

Non ipse si in me, mater, hic mundus ruat,

Superq; nostros flagret incensus rogos

1385 *Phœbeus axis, degener mentem Herculis*

Clamor domaret: mille decurrant fera,

Pariterq; lacerent, hinc feris clangoribus

Ætheria me Stympthalis, hinc & taurus minax

Cernice

1358 *Errare.* Fabricius ex vno m. l. hunc versum transposuit: cui, quia quotquot vidi v. l. vulgatis consentientes repugnant, non assentior.

1367 *Rektor Erebi.* Sophocleus etiam Hercules Plutonem inuocat.

1377 *Scythia gementem.* quid si legas *gemente?* plane in sequenti versu elegantius legeretur *excidisset.*

1389 *Quicquid fuit. sic omnes omnino libri continent, excepta Lipsienſi editione; in qua ineptè Fabricius, furit, edicuravit.*

*Cervice tota pulſet, & quicquid furit:
Solum quoque ingens ſurgat, hinc illinc fremens, 1390
Artusq; noſtros durus imminuat dolor,
Sparsus ſilebo: non fera excutient mihi,
Non arma gemitus: nil, quod impelli poteſt.*

AL. *Non virus artus nate ſamineum coquit,
Sed dura ſeries operis, & longus tibi
Fauet cruentis forſitan morbis dolor.* 1395

HER. *Vbi mors? vbi illa? teſtis eſt aliquis mali?
Intendat arcus, nuda ſufficiet manus:
In orbe mecum veniat, huc aliquis mihi
Procedat, agetum huc. AL. hei mihi ſenſus quoque 1400
Excusſit ille, nimius impuſus dolor.*

*Remouete quaſo tela, & infeſtas precor
Rapite hinc ſagittas, igne ſuffuſa genæ
Scelus minantur, qua fuga latebras petam?
Dolor iſte furor eſt: Herculem ſolus domat. 1405
Cur deinde latebras aut fugam vecors petam?*

1407 *Meruit. pro meruit in antiquiſſimis preſſis, qui recentioribus plerumque ſunt fidei ſores, & in libris ſcriptis legitur, meminuit.*

*Obire forti meruit Alcmenæ manu.
Vel ſcelere pereat, antequàm lethum mihi
Ignauus aliquis mandet, ac turpis manus
De me triumphet: ecce laſſatus malis 1410
Sopore ſeſſas alligat venas dolor,
Grauiq; anhelum pectus impuſu quatit.
Fauete ſuperi, ſi mihi gnatum inclitum
Miſeræ negatis, vindicem ſaltem precor
Seruate terris, abeat excuſſus dolor, 1415
Corpuſq; vires reparet Herculeum ſuas.*

HYLLVS. ALCMENA.

HERCVLES.

*Prò lux acerba, prò capax ſclerum dolor,
Nurus Tonantis occidit, natus iacet,
Nepos ſuperſum: ſcelere materno hic perit,
Fraude illa capta eſt: quis per annorum vices, 1420
Totòq; in auo poterit ærumnas ſenex*

Referre

Referre tantas? vnus eripiet dies

*Parentem vtrunque, cetera vt sileam mala,
Parcamq; fatis, Herculem amitto patrem.*

- 1425 AL. *Compesce voces inclitum Alcida genus,
Miseraq; nato similis Alcmena nepos,
Longus dolorem forsitan vincet sopor.
Sed ecce lassam deserit mentem quies,
Redditq; morbo corpus, & luctus mihi.*

- 1430 HER. *Quid hoc? rigenti cernitur Trachyn iugo?*

*At inter asra positus euasi genus
Mortale? tandem quis mihi calum parat?
Te te pater iam video, placatam quoque
Speculo nouercam, qui sonus nostras feris*

- 1435 *Celestis aures? Iuno me generum vocat.
Video nitentem regiam clari aetheris,
Phœbiq; tritam flammæ zonam rota:
Cubile video, noctis hinc tenebras vocat.*

Quid hoc? quis axem cludit, & ab ipsis pater

- 1440 *Deducor astris? ora Phœbeus modò
Afflabat axis, tam propè à letho fui.
Trachyna video: quis mihi terras dedit?
Modò nempe me infra steterat, ac totus mihi
Suppositus orbis, tam bene excideras dolor.*

- 1445 *Cogis fateri: parce, & hanc vocem occupa.
Hæc Hylle dona matris, hoc munus parat.
Vtinam liceret stipite ingesto impiam
Effringere animam, quale Amazonium malum
Circa niualis Caucaſi domui latus.*

- 1450 *O clara Megara, tunc, cum furerem, mihi
Coniux fuisti? stipitem atque arcus date,
Dextra inquinetur, laudibus maculam inprimã.
Summus legatur fœmina Herculeus labor.*

HYL. *Compesce diras genitor irarum minas.*

- 1455 *Habet, peractum est: quas petis pœnas, dedit:
Sua perempta dextera mater iacet.*

HER. *Caci dolores, manibus irati Herculis
Occidere meruit: perdidit comitem Lycas.*

1422 Eripiet. in Sophoclis Trachiniis,
non quidem hoc ipse Hyllus queritur,
sed matris introducitur inquiens;

αλλὰ τίς ἐστιν ὁ δούλων τῶνδ' ἄλλος
πατρὸς τ' ἐκείνης τ' ἀγ' ὡς πάντοτε τοῦτο.

1425 Compesce vocem. est hoc quoque
è Sophocle:

σὺ γὰρ τέκνον...

ἔλ,

... ἀλλ' ἵκετ' ἰδούλην.

σοῦρος σὺν...

1435 Genum. Heben mihi despon-
det.

1456 Sua perempta dextera mater iacet,
Sophocles:

Ἰὼ, αὐτὴν αὖτις αὐτῆς, οὐδὲν ἀπὸ τοῦ
τόπου.

Ἡ γὰρ αἰμαὶ πρὶν αὖς ἔχοντο ἐξ ἡμῶν θα-
νείν χροῖος

1458 Perdidit comitē Lycas. me scilicet.
fortassis tamen rectius legeretur; Per-
didit comitem Lycam. hoc est, causa fui,
cur ego comitem meum Lycam occi-
derim.

1470 *Habet, peractum est. idem ante aliquot versus posuit. Quod vero sequitur;*

...fata se nostra explicant,

Lux ista summa est...

hoc in nullis v.l. inuenitur. Porro decorū hoc loco noster in Herculis persona diligentius seruauit, quam Sophocles; qui Herculem, ut intellexit mortem sibi instare, viro forti non satis dignas voces tribuit:

ἴδ' ἔσθ' ὅστις αἰχμητὴς τάλαν.
ὀλῶλ', ἔλῳλα. φέρ' ἔκ' ἐς ἱερὸν.
οἱ μὲν.

quis quāso virorum? eia mitto virorū, quā quāso muliercula tam flebiliter ciularet?

1474 *Dextra perempti. &c. Sophocles:*

ἰκέειν δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν οὐκ ἔστιν ἄλλος,
ὡς τῶν πέντε τῶν μνηστῶν ἦν ὁ νόμος,
ἀλλ' ὅστις αἰὶν φέρειν οὐκ ἔστιν ἄλλος.

1475 *Olim. hac vox, ut Nonius & Seruius scribunt, etiam futurum tempus significat. Sic hic capitur, & apud Virgilium;*

Hunc tu olim caelo spoliis Orientis onustum accipies secura.

Lucilius, si quidem emendatur versus ex coniectura nostra, Sat. lib. 19.

Sic tu illos fructus quāras aduersa hieme olim,

Quis uti possis & delectare domi te.
posterior versus apud Nonium habetur ita scriptus;

Quis uti possis hac delectare domi re.

plane mendosē. Romae in quodā marmore Trāstiberinē regionis sculptū est:

Quisquis es, aut olim nostra de stirpe futurus,

Su memor antiqui nominis & tituli.

1482 *Genus Peantium. Philocteta.*

1487 *Est clara captas inter, inelytum genus Regumq; referens. ex hac antiqua lectione nihil mutari velim. sensus enim est luce meridiana clarior. Præterea hæc à Sophocle accepit.*

1492 *Et iste rapitur. o.v. l. continent ipse.*

1516 *Radiate Titan. Sol radiis coronate. Artius, in Phœnissis, citante Prisciano, in libello de versibus comicis:*

Sol, qui micantem candido curru atque equis

*Sentire in ipsum corpus exanime impetus
Atque ira cogit. cur minis nostris caret?
Ipsam cadauer pabulum accipiant fera.*

HYL. Plus misera læso doluit: huic aliquid quoque
*Detrahare velles. occidit dextra sua,
Tuo dolore. plura, quā poscis, tulit.*

*Sed non cruenta sceleribus nupta iaces,
Nec fraude matris: Nessus hos struxit dolos,
Ictus sagittis qui tuis vitam expulit.*

*Cruore tincta est palla semiferi, pater,
Nessusq; nunc has exigit pœnas sibi.*

HE. *Habet, peractum est: fata se nostra explicant.* 1478

*Lux ista summa est: quercus hanc sortem mihi
Fatidica quondam dederat, & Parnassio
Cirrhea quatiens templa mugitu nemus.*

*Dextra perempti victor Alcide viri
Olim iacebis: hic tibi emenso freta,
Terrasq; & umbras, finis extremus datur.*

*Nil querimur ultra, decuit hunc finem dari,
Ne quis superstes Herculis victor foret.
Nunc mors legatur, clara, memoranda, inclita,
Me digna prorsus, nobilem hunc faciam diem.* 1481

*Cadatur omnis silua, & Oeteum nemus
Suscipiat ignis, Herculem accipiat rogos.
Sed ante mortem tu genus Peantium,
Hoc triste nobis inuenis officium appara,
Herculea totum flamma succendat diem.* 1483

*Ad te preces nunc Hylle supremas fero,
Est clara, captas inter incultas, genus
Regumq; referens, Euryto virgo edita,
Iole: tuis hanc facibus & flammis para,
Victor cruentus abstuli patrio à lare,
Nihilq; misera præter Alciden dedi,
Et iste rapitur: penset ærumnas suas,
Iouis nepotem foueat, & natum Herculis.
Tibi illa pariat quicquid ex nobis habet.
Tuq; ipsa planctus pone funebres, precor,*

O clara

O clara genitrix, viuet Alcides tuus.

Virtute nostra pellicem feci tuam

Credi nouercam: siue nascente Hercule

Nox illa certa est, siue mortalis meus

1500 *Pater est, licet sit falsa progenies mihi,*

Materna culpa cesset, & crimen Iouis.

Merui parentem, contuli cælo decus,

Natura me concepit in laudes Iouis.

Quin ipse quanquam Iuppiter credi meus

1505 *Pater esse gaudet: parce iam lachrymis meis,*

Superba matres inter Argolicas eris.

Quid tale Iuno peperit, ætherium gerens

Sceptrum, & Tonanti nupta? mortali tamen

Calum tenens inuidit, Alciden suum

1510 *Dici esse voluit: perage nunc Titan vices*

Solus relictus: ille qui vester comes

Vbique fueram, tartara & manes peto.

Hanc tamen ad imos perferam laudem inclitam,

Quod nulla pestis vicit Alciden palam,

1515 *Omnemq; pestem vicit Alcides palam.*

CHORVS.

Sapphici.

O decus mundi, radiate Titan,

Caius ad primos Hecate vapores

Lassa nocturna leuat ora bigæ,

Dic sub aurora positus Sabæis,

1520 *Dic sub occasu positus Iberis,*

Quis feruentem patiuntur axem,

Quis, sub plaustro patiuntur vrse:

Dic ad æternos properare manes

Herculem, & regnum canis inquieti,

1525 *Vnde non vnquam remeavit vllus.*

Sume, quos nubes radios sequantur.

Pallidus mæstas speculari terras,

Et caput turpes nebula pererrent.

M 2

Flammam citatus feruido ardore explicas,

Quam natum aduerso augurio atque ini-

mico omine

Thebiv radiatum lumen ostendis tuum.

Lucretius:

Matutina rubent radiati lumina solis.

Ouidius:

... quid nunc Hyperione nate,

Forma colorq; tibi, radiatq; lumina pro-

sunt?

1518 *Lassa nocturne leuat ora bigæ. Ca-*

ius Cæsar lib. i. de analogia; non posse

dici Latine quadrigam credidit, vnde

neq; biga dicendum videretur. Cæsa-

ris verba sunt hæc: Num tu harum re-

rum natura accideris arbitraris, quod

vnâ terram & plures terras & urbem

& vrbes & imperium & imperia dica-

mus; neque quadrigam in vnâ no-

minis figuram redigere, neque arenas

in multitudinis appellationem cõuer-

tere possimus. Varro etiam libro 9. de

ling. Latina in eam sententiã pronior

videtur, vt non satis apte in vnus nu-

mero bigam vel quadrigam dicamus.

Sed neutra Cæsar's opinio posteritati

placuit, vt ex subiectis testimoniis ap-

paret. Ipse Varro, in Exdemetrico, non

quadrigas, sed, si vera referunt antiqui

Grammatici, quadrigam dixit. & Pa-

pinus:

Rorifera gelidum tenuavit aëra biga.

& Vipianus l. quid tamen x. quadrigæ,

inquit, vsu fructu legato. Virgilius:

... quam nulla Zephyro turbantur arena.

Ouidius:

Ille potest vacuo furari litore arenas.

Catullus:

Laserpiti feris iacet arenis.

Seneca: *... serpens Libycis arenis*

Concidit Mopsus ...

1525 *Vnde non vnquam remeavit vllus.*

Philetas: *... ἀπὸ τοῦ οὐδὲν ἔχοντος ἡρώδου*

τῆς ἀνατὸς οὐαρτίου ἡλδὸς ὁδὸς. Seneca

Hippolyti actu i;

... non vnquam amplius

Conuexa tetigit supera, qui meris semel

Adiit silentem nocte perpetua domum.

Seneca senior, in ludo de morte Clau-

dij: Cyllenius illum obtorto collo tra-

hit e cælo ad inferos, vnde negat redire,

quemquam, quæ postrema verba Ca-

tulli sunt.

Quando

Quando, prò Titan, ubi, quòve summe
 Herculem in terris alium sequeris?
 Quas manus orbis miser inuocabis,
 Si qua sub terra numerosa pestis
 Sparget intentam rabiem draconis?
 Arcadum si quis populi vetusti
 Fecerit siluas aper inquietas,
 Thraciæ si quis Rhodopes alumnus
 Durior terris Helices niuosa
 Sparget humano stabulum cruore?
 Quis dabit pacem populo timenti,
 Si quid irati superi per vrbes
 Iusserint nasci? iacet omnibus par,
 Quem parem tellus genuit Tonanti:
 Planctus immensas resonet per vrbes,
 Et comas nullo cohibente nodo,
 Famina exertos feriat lacertos,
 Solaq; obductis foribus deorum,
 Tempa securæ pateant nouerca.
 Vadis ad Lethen, Stygiumq; litus,
 Vnde te nullæ referent carina.
 Vadis ad manes miserandus, vnde
 Morte deuicta tuleras triumphum.
 Umbra nudatis venies lacertis,
 Languido vultu, trepidog; collo.
 Teq; non solum feret illa puppis.
 Non tamen viles eris inter umbras,
 AEacumq; inter, geminosq; Cretas,
 Fata discernens. fieri tyranni
 Parcite o dites, inhibete dexteras.
 Laudis est, purum tenuisse ferrum:
 Dumq; regnabas, minimum cruentis
 In tuas vrbes licuisse fatis.
 Sed locum virtus habet, inter astra
 Sedis Arctoe spacium tenebis.
 An grauis Titan ubi promit aestus,
 An sub occasu tepido nitcbis?

1557 Fata discernens. melius v. l. facile,
 continent.

Vnde commisso resonare Ponto
Audies Calpen, loca quæ sereni
Deprimes cali? quis erit recepto
Tutus Alcida locus inter astra?

1570 Horrido tantum procul à Leone
Det pater sedes, calidog, Cancro,
Ne tuo vultu tremefacta leges
Astra conturbent, trepidetq, Titan.
Vere dum flores venient tepenti,

1575 Et comam siluis hiemes recident,
Vel comam siluis renocabit astra,
Pomaq, autumnno fugiente cedent,
Nulla te terris rapies vetustas.
Tu comes Phæbo, comes ibis astris.

1580 Antè nascetur seges in profundo,
Vel fretum dulci resonabit vnda,
Antè discedet glacialis vrsa
Sidus, & ponto vetito fruetur,
Quàm tuas laudes populi quiescant.

1585 Te pater rerum miseri precamur,
Nulla nascatur fera, nulla pestis,
Non duces sauos miseranda tellus
Habeat, nec vlla dominetur aula.
Quî potest solum decus esse regni,

1590 Semper intensum tenuisse ferrum.
Si quid in terris iterum timetur,
Vindicem terra petimus relicta.
Ecquid hoc? mundus sonat, ecce mæret:
Mæret Alcida pater, an deorum

1595 Clamor, an vox est timida nouerca?
Hercule an viso fugit astra Iuno?
Lassus an pondus titubauit Atlas?
An magis diri tremuere manes
Herculem, an visum canis inferorum

1600 Fugit abruptis trepidus catenis?
Fallimur: leto venit ecce vultu
Quem tulisti Paas, humerisq, tela

1576 Tepenti, Maximianus:
Veru' honos tepidè flores, vere omnia tē-
dent.

1583 Vetito fruetur. Idem tradit an-
tiq. ille poëta, qui Cretica conscripsit:
Tuq, Lycaonia mutata semine nymphæ,
Quàm gelido raptam de vertice Nonæ
crine,
Oceano prohibet semper se tinguerè Te-
thys:
Ausa sua quia sit quondam subcumbere
alumne.
vides igitur causam cur vrsa se mari
abluerè nequeat.

*Gestat, & notas populis pharetras,
Herculus hares.*

ACTVS QVINTVS.

NVTRIX. PHILOCTETES.

*Effare casus iuuenis Herculeos precor,
Vultuq; quonam tulerit Alcides necem.*

PH. *Quo nemo vitam. NV. letus adeone ultimos
Inuasit ignes? PH. esse iam flammæ nihil
Ostendit ille, qui sub occasu Hercules
Virtute vinci docuit indomita omnia.*

NV. *Inter vapores quis fuit forti locus?
PH. Quod unum in orbe venerat nondum malum,
Et flamma victa est, hæc quoque accessit feris:
Inter labores ignis Herculeos abit.*

NV. *Edissere agendum, flamma quo victa est modo?*

PH. *Vt omnis O Eten mæsta corripuit manus,
Hinc fagus umbras perdit, & tota iacet
Succisa trunco, flexit hinc pinum ferox
Astris minantem, & nube de media vocat.*

*Ruitura cautes mouit, & siluam trahit
Secum minorem, Chaonis quondam loquax
Stat lata vasti quercus, & Phæbum vetat,
Vltraq; totos porrigit ramos nemus.*

*Gemit illa multo vulnere impresso minax,
Frangitq; cuneos, resilit excussus chalybs,
Vulnusq; ferrum patitur, & truncum fugit.
Commota tandem est, tunc cadens lenta mora
Duxit ruinam, protinus radios locus*

*Admisit omnes, sedibus pulsæ suis
Volucres pererrant nemore succiso diem,
Queruntq; lassæ garrula pinnis nemus.
Iamq; omnis arbor sonuit, & sacre quoque
Sensere quercus horridam ferro manum,
Nulliq; priscum profugit ligno nemus.
Aggeritur omnis silua, & alternæ trabes
In astra tollunt Herculi angustum rogam.*

Rapi

1617 *Fagus umbras perdit.* fagus, cum sit vtplurimum patulis diffusa ramis, multam umbram facit: iisque abscessis umbram perdit. Theocr.

... οὐκ ἐστὶν οὐδὲ φάρος.

1621 *Chaonis quondam loquax.* de hac quercu ait Sophocles:

... καὶ πάλιν λέγει δὲ οὗτος.

Sophocli consentiunt Lycophron in Cassandra, Apollonius in Argonauticis, Higynus lib. 2. astronom. & Claudianus in panegy. de 6. consula. Honorij.

1622 *Stat lata vasti quercus.* Ouidius 7. Metamorph.

*Stabat in his ingens annofo robore quercus
Vna nemus.*

1623 *Vltraq; totos porrigit ramos nemus.* Ouidius:

.... cetera tantum

*Silua sub hac omni, quantum fuit verba
sub illa.*

1624 *Gemit illa.* Ouidius:

.... gemitumq; dedit decidua quercus.

1628 *Duxit ruinam.* Ouidius:

.... labefactaq; tandem

*Illibus innumeris, adductaq; finibus arbor
Corruit, & multam prostravit pondere siluam.*

1636 *Herculi angustum rogam.* legendum sine dubio cum v. l. est angustum. ait enim inferius:

... latius in spolio rogam.

*Rapit alta flammæ pinus, & robur tenax,
Et breuior ilex: silua contextit pyram,
Populeæ silua frondis Herculeæ nemus.*

1640 *At ille, ut ingens nemore sub Nasamonio
Aeger reclinui pectore admugit Leo,
Fertur, quis illum credat ad flammæ rapi?
Vultus petentis astra, non ignes erant.*

*Vt pressit O Eten, ac suis oculis rogam
1645 Lustrauit, omnes fregit impositus trabes.
Arcumq; poscit: accipe hæc, inquit, sate
Pæante dona, munus Alcideæ cape.
Has Hydra sensit, his iacent Stympthalides,
Et quicquid aliud eminus vici malum.*

1650 *Victure felix: has enim numquam irritas
Mittes in hostes: siue de media volēs
Auferre volucres nube, descendēt aues,
Et certa prædam tela de calo ferent,
Nec fallēt vnquam dexteram hic arcus tuam.*

1655 *Librare telum didicit, & certam dare
Fugam sagittis, ipsa non fallunt iter
Emissa neruo tela: tu tantum, precor,
Accommoda ignes, & facem extremam mihi.
Hic nodus, inquit, nulla quem capiet manus,*

1660 *Mecum per ignem flagret: hoc telum Herculem
Tantum sequetur, hoc quoque acciperes, ait,
Si ferre posses: adiunget domini rogam.
Tum rigida secum spolia Nemeæi mali
Arsura poscit, latuit in spolio rogam.*

1665 *Ingemuit omnis turba, nec lachrymas dolor
Cuiquam remisit, mater in luctum furens
Diduxit anidum pectus, atque vterotenus
Exerta, vastos vbera in planctus ferit:
Superosq; & ipsum vocibus pulsans Iouem,*

1670 *Impleuit omnem voce fæminea locum.
Deforme lethum mater Herculeum facis:
Compesce lachrymas, inquit, introrsus dolor
Fæmineus abeat: Iuno cur latum diem*

1649 *Hic nodus.* Senecæ repugnat Pifander; qui clauam Herculis aream fuisse refert; at Seneca ligneâ. Nodum enim hic, clauâ interpretor nodosam: unde dictum, nodosæ robora clauæ. Scio quæ de nodo Herculeo prodita sunt à Plinio lib. 26. cap. 6. Macrobio lib. 1. Saturnal. cap. 19. & Festo, in voce, cingulum: sed hunc locum ad ea accommodare, hominis foret aliud agētis.

1650 *Hoc telum.* Nodus hic.

1654 *Spolio.* pelle leonis Nemeæi, qua Hercules indutus fingitur. quia præci homines pellibus corpora contegebât. qui quia, nodum reperto telorum vsu, lignis vim hostium retundebant, ideo Herculi clauam veteres attribuerunt. Diodor. Siculus lib. 1.

1660 *Voce fæminea.* clamore, qui femineus dicitur Philostrato in Heroicis, Virgilio 2. A. Eneid. Ouidio 12. Metamorph. & Siliio lib. 15. Sicut & vlulatus femineæ, Virg. 4. & 9. A. En. Valerius Flaccus 4. Argonaut. Silius lib. 13. ciulatus muliebres Tacitus lib. 15. & querelas muliebres Claudianus de victoria Stilicho. cont. Alari. dixerunt. D. Cyrillus ait: *ὀδυρόμενοι πᾶς ἀεί το δῆλον γέ-
νοιτο.* quo spectat illud:

Vt fiant oculus erudière suos.

est enim de mulieribus dictum.

1662 *Dolor femineus.* ab Archiloco sumrum, qui ait:

τῶν τε γυναικῶν πένθος ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν.

Te flente

1675 Comprime m. habent contine.

Infirmum, tenerum.

Iecur, iecur non inat, quia in eo amoris & benevolentiae sedes statuitur, ut diximus.

Te flente ducat? pellicis gaudet sua
 Spectare lachrymas. comprime infirmum iecur
 Mater: nefas est vbera atque vterum tibi
 Laniare, qui me genuit: & dirum fremens,
 Qualis per urbes duxit Argolicas canem
 Cum victor Erebi Dite contenpro redit
 Tremente fato, talis incubuit rogo.
 Quis sic triumphans latus in curru stetit
 Victor? quis illo gentibus vultu dedit
 Leges tyrannus? quanta pax obitus tulit?
 Haesere lachryma, cecidit expulsus dolor
 Nobis quoque ipsis, nemo morituro ingemit.
 Iam flere pudor est: ipsa, quam sexus iubet
 Morere, siccis haesit Alcmenae genis,
 Stetitq, nato pæne iam similis parens.
 NVT. Nullasne in astra misit ad superos preces
 Arsurus? aut in vota respexit Iouem?
 PH. Iacuit sui securus, & calum intuens
 Quasiuit oculis, arce an ex aliqua pater
 Despiceret illum, tum manus tendens ait:
 Quacunque parte prospicis natum pater,
 Iste est pater, quem nocte commissa dies
 Quasiuit vnus, si meas laudes canit
 Vtrumq, Phæbi litus, & Scythiae genus,
 Et omnis ardens ora quam torret dies:
 Si pace tellus plena, si nulla gemunt
 Vrbes, nec aras impias quisquam inquinat:
 Si scelera defunt, spiritum admitti hunc precor
 In astra: nec me mortis inferna locus,
 Nec mæsta nigri regna conterrent Iouis:
 Sed ire ad illos umbra quos vici deos
 Pater, erubesco, nube discussa diem
 Pande, ut deorum vultus ardentem Herculem
 Spectet: licet tu sidera & mundum neges,
 Vltro pater cogere: si voces dolor
 Abstulerit vllas, pandetur Stygios lacus,
 Et redde fati: approba gnatum prius,

vt d.

Vt dignus astris videar, hic faciet dies.

Leue est quod actum est, Herculem genitor prius

Inuenit, an damnavit? hoc postq̃ addidit:

Nouerca cernat, quo feram flammās modo.

1715 *Flammās poposcit, hoc age Alcida comes,*

Non segnis, inquit, corripe O Eteam facem.

Quid dextra tremuit? num manus pauida impiū

Scelus refugit? redde iam pharetras mihi

Ignave, iners, inermis: est nostros manus

1720 *Quæ tendat arcus, quis sedet pallor genis?*

Animo faces inuade, quo Alciden vides

Vultu iacere, respice arsurum miser.

Rogat ecce iam me genitor, & pandit polos.

Venio pater, vultusq̃ non idem fuit.

1725 *Tremēte pinum dextera ardentem impuli,*

Refugit ignis, & reluctantur faces,

Et membra vitant: sed recedentem Hercules

Insequitur ignē: Caucasum, aut Pindū, aut Atho

Ardere credas: nullus erupit sonus,

1730 *Tantum ingemiscit ignis ad durum iecur.*

Typhon in illo positus immanis rogo

Gemisset ipse, quicq̃ conuulsam solo

Imposuit humeris Ossan Enceladus ferox.

At ille medias inter exurgens faces

1735 *Semustus ac laniatus, intrepidus, rubens,*

Nunc o parens Herculeā, sic stare ad rogam

Tc mater, inquit, sic decet fieri Herculem?

Inter vapores positus, & flammā minas

Immotus, inconcussus, in neutrum latus

1740 *Correpta flectens membra adhortatur, monet,*

Gerit aliquid ardens: omnibus fortem addidit

Animum ministris, vrere ardentem putes.

Stupet omne vulgus, vix habent flammā fidem:

Tam placida frons est, tanta maiestas viro.

1745 *Nec properat vri: cumq̃ iam forti datum.*

Letho satis pensauit, igniferas trabes

Hinc inde traxit, nimita quas flammā occupat,

N Totasq̃

Tot asq; in ignem vertit, & quâ plurimus
 Exundat ignis, recipit intrepidus, ferox.
 Nunc ora flammis implet, ast illi graues
 Luxere barba, cumq; iam vultum minax
 Appeteret ignis, lamberent flammæ caput,
 Non pressit oculos, sed quid hoc? maestam intus
 Sinu gerentem reliquias magni Herculis,
 Crinemq; iactans squallidum Alcmenæ gemit.

ALCMENA. PHILOCTETES.

Timete superi fata, tam paruus cinis
 Hercules est, huc ille decreuit gigas.
 O quanta Titan in nihil moles abit?
 Anilis, heu me, cepit Alciden sinus.
 Hic tumultus ille est: ecce vix totam Hercules
 Compleuit urnam: quàm leue est pondus mihi,
 Cui totus æther, pondus incubuit leue.
 Ad Tartara olim regnaq; ò gnate vltima
 Rediturus ibas, quando ab inferna Styge
 Remeabis iterum, non uti spoliū trahas,
 Rursumq; Theseus debeat lucem tibi:
 Sed quando, solus ignis impositus tuas
 Compescet umbras, teq; tartareus canis
 Inhibere poterit, quando Tanareus fores
 Pulsabis? ah quas mater ad fauces agar?
 Qua mors aditur? vadis ad manes iter
 Habiturus vnum, quid diem questu tero?
 Quid misera duras vita? quid lucem hanc tenes?
 Quem parere rursus Herculem possum Ioui?
 Quis me parentem gnatus Alcmenam suam
 Tantus vocabit? ò nimis felix, nimis
 Thebane coniux, Tartari intrasii loca
 Florente gnato, teq; venientem inferi
 Timere forsân, quod pater tantum Herculis
 Vel falsus aderat: quas petam terras anus,
 Inuisa sauis regibus? si quis tamen
 Rex est relictus sauius, hei misera mihi:

1760 Vix totam Hercules Compleuit urnam. imitatur Ouidianū illud 12. Met. tamorphos.

... de tam magno restat Achille
 Nescio quid, parnam quod non bene compleat urnam.

1771 Iter Habiturus vnum. Telephus AEschyli apud Clemētem Alexandrinum vnam ad inferos viam esse contendit: Aristophanes autem, in Ranis, aliud agens quàm AEschylius, lepide plures enumerat.

- Quicumque casus ingemunt gnati patres,
A me petent supplicia, me cuncti obruent.*
- 1785 *Si quis minor Busiris, aut si quis minor
Antæus: urbes perfide terrent plagæ,
Ego præda ducar: si quis Ismarios greges
Thracis cruenti vindicat, carpent greges
Mea membra diri. forsitan pœnas petet*
- 1790 *Irata Iuno, totus vretur dolor.
Secura victo tandem ab Alcide vacat.
Pellex supersum, supplicia de qua exigat.
Ne parere possem, fecit hic gnatus mihi
Vterum timendum: quæ petam Alcmenæ loca?*
- 1795 *Quis me locus, quæ regio, quæ mundi plagæ
Defendet? aut quas mater in latebras agar?
Vbiq; certè nota si patriam petam,
Larèsq; miseros, Argos Eurystheus tenet.
Orbata Thebas, regnum & Ismenum petam,*
- 1800 *Thalamosq; nostros, in quibus quondam Iouem
Dilecta vidi? prò nimis felix, nimis,
Si fulminantem & ipsa sensiissem Iouem.
Vtinam meis visceribus Alcides foret
Executus infans: nunc datum est misera, datum,*
- 1805 *Videre gnatum laude certantem Ioui:
Et hoc daretur scire, quod fatum mihi
Eripere posset: quis memor viuet tui
O gnate, populus? omne iam ingratum est genus.
Petam Cleonæ? Arcadum an populos petam?*
- 1810 *Meritissq; terram nobilem quæram tuis?
Hic dira serpens cecidit, hic ales fera,
Hic rex cruentus, hic tua fractus manu,
Qui te sepulto possidet calum Leo.
Si grata terra est, populus Alcmenæ tuam*
- 1815 *Defendat omnis. Thraciæ gentes petam,
Hebrigi, populos? hæc quoque est meritis tuis
Defensa tellus, stabula cum regno iacent.
Hic pax cruento rege prostrato data est,
Vbi enim negata? quod tibi infelix anus*

1808 *Omne iam ingratum est genus.* in v.
l. aperte scriptum exstat non iam, sed
nam.

1810 *Terram nobilem.* D. Hieronymus,
in prologo Machabæorum, bis hoc epi
thetum terræ tribuit.

*Quæram sepulchrum? de tuis totus rogis
Contendat orbis: reliquias magni Herculis
Quis populus, aut quæ templa, quæ gentes colent?*

*Quis iam petet, quis poscet Alcmenes onus?
Quæ tibi sepulchra gnate, quis tumulus sat est?*

Hic totus orbis fama cecit tumulus tibi.

*Quid anime trepidas? Herculis cineres tene,
Complectere ossa, reliquias auxilium dabunt,
Erunt satis præsidia, terre bunt tua*

*Reges vel umbra. PH. debitos gnato quidem
Compesce fletus mater Alcmena incliti.*

*Non est gemendus, nec graui urgendus nece,
Virtute quisquis absulit satis iter.*

*Æterna virtus Herculem fletu vetat:
Fortes vetat morere, degeneres iubet.*

*AL. Sedabo questus? vindicem amisi parens
Terra atque pelagi, quæq; purpureus dies
Virunque clara spectat Oceanum rota.*

*Quot misera in vno condidignatos parens?
Regno carebam, regna sed poteram dare.*

*Vna inter omnes terra quas matres gerit,
Votis pepercit, nil lego à superis petij*

*Incolame nato: quid dare Herculeus mihi
Non poterat ardor? quis deus quicquam mihi*

*Negare poterat? vota in hac fuerant manu:
Quicquid negaret Iuppiter, daret Hercules.*

*Quid tale genitrix vlla mortalis tulit?
Defleuit aliqua mater, & toto fletit*

*Succisa fœtu, bisq; septenos greges
Deplaxit vna, gregibus equari meus*

*Quot ille poterat? matribus miseris adhuc
Exemplar ingens dcerat, Alcmena dabit.*

*Cessate matres, pertinax si quas dolor
Adhuc iubet lugere, quas luctus gravis*

*In fixa vertit, cedite his cuncta malis.
Cedendum, semle pectus omiserat manus*

Pulsate: & vna funeri tanto sat est

1829. Debitos gnato quidem. prius editum fuit indelitus: id à h. mutarent, & reposituerunt debitos, quod p. v. l. confirmant: sed quæ sequuntur, prima facie videntur pristinam lectionem magis asserere.

1833. Æterna virtus Herculem fletu vetat. Sed non mortem suam fieri ab amicis voluerunt Ennius,

Nemo me lacrimis decoret, nec funera fletu

Facit. cur? volito vivu' per ora virom. Puppis amicos in morte sua fleturos confidebat. eius enim tale fragmētum circumferunt:

Flebunt amici & bene noti morte in mea,

Nam populus etiā vivo me lacrimatus est.

Sed ad rem. rectè Seneca. Hercules enim famam incomparabili fortitudine perentem sibi compararat. Eorum vero mortem immodicè flere oportet, qui nihil in vita egerunt quo posteris bene vixisse se testentur. Non possum Charonda Catanai legem probare qua indistinctè vltimū omnino lugeri vetuit. est hoc hominis prorsus inhumani. eleganter & rectè Euphorion:

καὶ τὸ καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ
καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ

καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ

καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ

1835. Purpureus dies. Ouid. 3. Fastor.

Purpureum rapido qui rebus axe diem.

- Grandæna anus defecta? quod totus breui
Iam quæret orbis, expedi in planctus tamen
Defessa quanquam brachia, ut invidiam deis*
1860 *Lugendo facias, aduoca in planctum genus.*

ALCMENA

Anapæstici.

- Flete Alcmenen, magniq; Iouis
Plangite gnatum, cui concepto
Lux una perit, noctesq; duas
Contulit Eos: ipsa quiddam*
1865 *Plus luce perit, totæ pariter
Plangite gentes, quarum sanos
Ille tyrannus iussit Stygias
Penetrare domos, populisq; mandans
Ponere ferrum: fletum meritis*
1870 *Reddite tantis, totus, totus
Personet orbis: fletat Alciden
Cærule Crete: magno tellus
Clara Tonante, centum populi
Brachia pulsant: nunc Curetes,
1875 Nunc Corybantes arma Idea
Quassate manu: armis illum
Lugere decet. nunc nunc funus
Plangite verum: iacet Alcides
Non minor ipso Creta Tonante.*
1880 *Flete Hérculeos Arcades obitus,
Nondum Phæbo nascente genus.
Et iuga Spartes Nemeaq; sonent,
Feriataq; graues Menala planctus.
Poscite magno Alciden gemitu,
1885 Stratus vestris setiger oris,
Alesq; sequi iussa sagittas,
Totum pinnis velata diem.
Flete Argolici, flete Cleonæ,
Hic terrentem mœnia quondam*
1890 *Vestra leonem fregit, nostri*

N 3

Dextera

1874 Nunc Curetes, Nunc Corybantes. Ex veteribus Euphorion, Eratosthenes, Orpheus & Callisthenes; ex neotericis Scaliger in libro de arte poetica, & Dion. Lambinus, in lib. 2. Lucretij, Curetes & Corybantes eodem esse scripserunt: sed Semus Delius, Archemachus Euboicus & Echemenes diuersos esse crediderunt: quos Seneca hic sequitur; & Ovidius scribens,

Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.
Vide Lambinum dicto loco, & Natalcm lib. 9. mytholog. cap. 7.

1894 *Vesit*ur. non alitur esca futurus
equis illaudati Diomedis.

*Dextera nati. date Sitonia
Verbera matres, gelidūq; sonet
Planctibus Hebrus. flete Alciden,
Quod non stabulis vescitur infans,
Nec vestra greges viscera carpunt.
Fleat Anteo libera tellus,
Et rapta fero plaga Geryone.*

*Mecum misera plangite gentes,
Audiat iclus utraq; Tethys.
Vos quoque mundi turba citati,
Flete Herculeos numina casus.
Vestrum Alcides cervice meus
Mundum, superi, calumq; tulit:
Cum stellizeri velle olympi,
Pondereliber spiravit Atlas.*

1906 *Vbi nunc nostra. o. v. l. vestra.*

*Vbi nunc nostra Iuppiter arces?
Vbi promissi regia mundi?
Nempe Alcides mortalis obit,
Nempe sepultus, quoties telis
Facibusq; tuis ille pepercit?
Quoties ignis spargendus erat?
In me saltem iaculare facem,
Semelemq; puta.*

1915 *Ad quod populos Natura vocat?*

Phocylides:

τῶν ὅσων ἴσται νέκυες ...

Aeschylus:

τοῦ δὲ πρῶτου ὁμοίως ἐπικεκλ. ἀσπίδου
πᾶσιν.

Iuncus: ἀνθρώπων δὲ, καὶ τοῖς ἀλλοῖς ζώοις
ἡμῖν ἐστὶν καὶ ἀσπίς, ἐξ ἧν αὖτε τοῖς πᾶσι
ἀνάγκη.

1919 *Monstra morantur? æquē bene in
antiq. lib. continetur fata morantur.*

*Iamne Elysias ognate domus,
Iam littus habes, ad quod populos
Natura vocat? an post raptum
Styx atra canem praelusit iter,
Teq; in primo limine Ditis
Monstra morantur? quis nunc umbras
Gnate tumultus, manesq; tenet?
Fugit abducta navita cymba,
Et Centauris Thessala motis
Ferit attonitos ungula manes?
Anguesq; suos Hydra sub undis
Territa merfit? teq; labores
O gnate timent?
Fallor, fallor, vesanaparens,*

Nec te manes, umbræq; timent.

Non Argolico raptæ leoni

1928 *Nec te manes, v. l. non te manes.*

1930 *Fulva pellis contecta iuba*

Læuos operit dura lacertos,

Vallantiq; feri tempora dentes

Donum pharetræ cessere tue,

Telaq; mittet iam dextra minor:

1935 *Vadis inermis gnate per umbras,*

Ad quæ semper mansurus eris.

HERCVLES. ALCMENA.

Iambici & dactyli.

Quid me tenentem regna siderei poli,

Calog; tandem redditum planctu iubes

Sentire fatum? parce. nam virtus mihi

1940 *In astra, & ipsos fecit ad superos iter.*

AL. *Vnde sonus trepidus aures ferit?*

Vnde meas inhibet lachrimas fragor?

Agnosco agnosco, victum est chaos.

A Styge, gnate redis iterum mihi:

1945 *Fractag; non semel est mors horrida.*

Vicisti rursus noctis loca,

Puppis & inferna vada tristia.

Peruius est Acheron iam languidus,

Et remeare licet soli tibi.

1950 *Nec te fata tenent post funera.*

Ant tibi præcluserit Pluton iter,

Et pauidus regni metuit sibi?

Certè ego te vidi flagrantibus

Impositum filius, cum pluribus

1955 *In cælum furerent flammæ minis.*

Ar sis! certè, verum vltima

Non tenuere tuas umbras loca.

Quid timuere tui manes precor?

Umbra quoque est Diti nimis horrida.

1960 HER. *Non me rigentis stagna Cocyti tenent,*

Non:

1937 *Quid me. prodit Hercules ex loco extraordinario, quem ἑσπέρης vocant; qui erat sublimis sine machina, & ex quo numina in theatrum introducebatur, Iul. Scaliger in Historico.*

1965 *Paterna celo pars.* apud Ouid. 9. Metamorph. ait Iuppiter:

*Omnia qui vicit, vincet quos cernit ignes,
Nec nisi materna Vulcanum parte potitem
Sentit: eternum est à ne quod traxit, &
expers*

*Atque immune necis, nulla domabile flama;
Idq; ego de functum terra calefibus cru
Excipiam.*

1966 D. Cyprianus, in tractatu elegantissi-
mo de eidoolorum vanitate; Castor, in-
quit, & Pollux alteris moriuntur, ut
vivant: A Esculapius, ut in deum resur-
gat, fulminatur: Hercules, ut hominē
exuat, O Ercis ignibus concrematur.

1966 *Proinde planctus pone, quos gnato
pater, Genitrix inerti: luctus in turpes eas?*
Sic isti verius in Fabriciana editione le-
guntur, omnino deterius quā in ceteris:
qui habent, *Proinde planctus pone, quos
gnato paras Genitrix in oru.* quā sane le-
ctionē retinebo donec certi aliquid de
hoc loco constituerō. nunc valde am-
bigō, non tam propter eam quā modo
retuli varietatem: quam quia in nulla
membranarū quibus vīsus sum, duo
hæc carmina habentur, verum absunt
ab omnibus. Si in vno aliquo codice
desiderarentur, minus mirarer: sed in
nullo existare eum mihi scrupulum in-
jicit, ut ampliē, & hoc tempore mihi
non liquere pronunciem.

1968 *Virtus in astra tendit.* Euripides,
Heraclidis:

ὁ δ' ἀγέραιος βαλεῖ 2/3 μὲν δ' ἄν.

1970 *Pænas cruentus iam tibi Eurystheus
dabit.* vide Euripidem dicto loco; à quo
Strabo lib. 8. dissentit. Euripides scribit
Eurystheum nō in pugna ab Iolao in-
terentum, sed in pugna caprum viuū
Alcmenæ traditum fuisse. Strabo au-
tem lib. 8. *Εὐρύθεος δὲ αὐτὸν πατρίδας εἰς
Μαργαρίαν ἐπὶ τῆς Ἡγευλίδος πεινῶν*

*πρὸς Ἰόλαιον, βοηθῶντα τὸν Ἀλκμήαν, ἵσ-
τάμεν πρὸς αὐτὸν τὴν μάχην. ὁ δὲ πρὸς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Γαργησίαν πατρίδας, τὴν δὲ καλεῖται ἡμεῖς ἐν τῇ Κορίνθῳ, ἀπο-
πόλεον. αὐτὸν δὲ Ἰόλαιος πρὸς τὴν νύκτιν τὴν Ἀλκμήαν, ἵσταν ἀγέραιον. Pausanias in Atticis simpliciter ab*

Iolao casum testatur, non addens in pugna an à pugna idipsum contigerit.

1976 *Misera mens est credula.* sic in o. v. l. & in antiquis editionibus legitur. Lipsianus cod. habet,
misera mens incredula est. quæ lectio inelegans non est, & confirmatur toto cap. 1. lib. 2. miscellan. Nan-
nij. Ego pristinam lectionem servavi, cum propter librorum antiquitatis scriptorum & excusorum
consensum, quem nemo sanus unquam contemnit: tum quia Seneca noster in Hercule furente scri-
pserat, ... quod nimis Miseri volunt, hoc facile credunt. nec ad rem pertinet, quod ibi subiungitur:

... imo quod metuent nimis, Nunquam amoveri posse, nec tolli putant. Prone est timori semper in peius fides.

*Non puppis umbras furva transuxit meas,
Iam parce mater questibus, manes semel
Umbrasq; vidi: quicquid in nobis tui
Mortale fuerat, ignis iniectus tulit:*

*Paterna calo pars data est flammis tua.
Proinde planctus pone, quos gnato pater,
Genitrix inerti: luctus in turpes eas?*

Virtus in astra tendit, in mortem timor.

*Præsens ab astris mater Alcides caro,
Pænas cruentus iam tibi Eurystheus dabit,
Curru superbum vecla transcendes caput.*

*Me iam decet subire calestem plagam,
Inferna vinco rursus Alcides loca.*

*AL. Mane parumper: cessit, ex oculis abit,
In astra fertur: fallor, an vultus putat
Vidisse gnatum? misera mens incredula est.
Es numen, & te mundus æternus tenet.
Credo triumphis, regna Thebarum petam,
Nunquā templis additum numen canam.*

CHORVS.

Anapæstici.

*Nunquam Stygias fertur ad umbras
Inclita virtus: viuite fortes,
Nec lethæos sæua per amnes
Vos fata trahent, sed cū summas
Exiget horas consumpta dies,
Iter ad superos gloria parat.
Sed tu domitor magne ferarum,*

Orbiq;

*Orbisq; simul pacator ades,
Nunc quoque nostras respice terras:
Et si qua nono bellua vultu*

199° *Quaticq; populos terrore graui:
Tu fulminibus frange trifulcis,
Fortius ipso genitore tuo
Fulmina mittens.*

vbi enim paria sunt in vtramque partem rationum momenta, & neutra lectio quid absurdi aut alieni continet, tutissimum est plurimos & antiquiores libros sequi.

1991 *Fulminibus frange trifulcis.* alibi dixit: *Opifex trifulcis fultrinus sensit deus.*

1993 *Mittens.* sic legitur in o. v. l. ides cecurrit Ascensius, qui maluit legere *mittere*.

L. ANN. SENECAE ADVERSARIA

IN MEDEAM.

Medea.

TRAGŒDIA III.

PERSONÆ.

Medea. Creon. Chorus.
Iason. Nutrix. Nuncius.

ACTVS PRIMVS.

M E D E A.

*I I coniugales, tuq; genialis tori
Lucina cussos, quaq; dormiorem
freti*

*Tiphyn nouam frenare docuisti
ratem,*

*Et tu profundi seue dominator maris,
Clarumq; Titan diuidens orbi diem,
Tacitisq; præbens conscium sacris iubar
Hecate triformis, quosq; iurauit mihi*

O

Deos

Cicero Leporem, Horatius Suadelam vocauit.

2 *Lucina.* Iuno, Diana, de qua Catullus in saculari carmine: Tu Lucina dolentibus Iuno dicta puerperis. Terent. in Andria: Iuno Lucina fer opem, serua me olfero. Lucina Græci *ἑκάτα*, vel *ἑκάτα* τῆς *ἑκάτης*, vel *ἑκάτα* τῆς *ἑκάτης*. Virgilius, in Ciri:

Per te & socra precor per summa iunye. alii *Clayon* teste Pausania appellant. Athenis inter deas *ἑκάτα* colebatur.

3 *Tiphyn nouam frenare docuisti ratem.* tam audaci tralatione vsi sunt Catullus, qui curram pronasi; & Horatius, qui Eurum per Siculas undas equitare dixit. tale illud ex veteri poëta apud Carisum, libro 4. *Tiphyn aurigam celeris fecere c-rine.* quod, si vera refert Iul. Pollux, è Græca tragœdia fuit expressum. *Docuisti.* Minervam alloquitur.

Medea. Medæas multi scripserunt. apud Græcos occurrunt Eubulus, Strattis & Cantharus, sed horum Medææ comædie fuerunt: tragœdias hoc nomine innenio composuisse, Græcè quidem Euripidem, (cuius tragœdiam non steriliatur, & quam nonnulli Neophoni, seu Neophroni ascribunt) Herillum, Diogenem, Philiscum & Demologum; Latine vero Ennium, Attium, Pacuuium, Varronem, & Ovidium; cuius Medææ Terullianus scribit ex Virgilianis versibus centonis infar confusam fuisse, quod verum sit necne alij cogitent. equidem ex ea versis iste citatur:

Seruare potui, perdere an possim rogas? qui non est ex Virgilio, nisi fortassis ex illo, in Ciri:

Vi me si seruare potes, ne perdere malis.

Lucanus quoque fertur Medeam incoasse.

1 *Di coniugales.* quos noster infra eodem actu, & Plutarchus in *uirioris*, & Alexand. Sardius lib. 1. de morib. gent. c. 7. recensent; nempe Iuppiter *ἑκάτα*, Iuno *ἑκάτα*, Venus, Diana, Hymenæus, *ἑκάτα*; quam Ennius Suadam,

11 *Dominam. Proserpinam. Virgilius*
6. A. *Enclid.*

Illi dominam, Diu thalamo deducere
adori.

12 *Melior. raptam Pluto vxorem du-*
xit, ductam non repudiavit vquam,
vt Iason Medeam.

13 *Vltres dea. Eumenides Athenien-*
sibus dictæ ætæciæ, auctoribus So-
phocle, Aristophane, P. utarcho, ceter-
is. Inde factum vt Pœnæ dicantur a
Virgilio, in Ciri:

Ergo iam causam mortis me dicere iuncta
Verberibus seuo coqunt sub iudice Pœnæ.

20 *Ignotas. non simpliciter accipien-*
dum, sed pro inimicis. nam quemad-
modum notus amicū significat, apud
Virgiliū;

Nec mihi notorū desectunt lumina vultus:
sic hoc loco ignota pro hoste sumitur.

28 *Spectat hoc nostri sator Sol generi. En-*
nius, in Medea, eam sic loquentem in-
troduct:

Iuppiter, tuque adeo Sol, qui res omnes in-
spicit,

Quisq; tuo lumine mare, terram ac celum
contines,

Inspice hoc facinus priusquam fiat, probi-
be scelus.

37 *Pronubam thalamo feram, Vt ipsa pinū.*
Catullus: ... manu

Pineam quate tedam.

quo loco Palladius Fuscus, Anton. Parthenius, Mar. Anton. Muretus, & Philippus Beroaldus in lib. 4. & in lib. 10. Apuleij de asino aureo, ex Festo & Plinio reponunt *Spineam*. Ioseph. Scaliger, rara vir doctrina & acutissimo ingenio præditus, in Coniectaneis in Varronis libros de ling. Latina, vnum Varronis & alterum Ouidij locum eodem pacto emendauit. eiusdem opinionis est Alexander Sardijs lib. 1. de moribus & ritibus gentium cap. 7. Me autem valde mouent omnia Senecæ exemplaria, quæ & hic & paullo inferius semper *pinum* continent. Virgilius etiam, in Ciri, scripsit: *Pronuba nec castos incendet pinus odores.* nec est qui eo loci aliter legerit. quid? quod in Nonio, vbi Varronis hac de re verba ponuntur, quas vidi membranæ omnes vulgatis libris consentiunt? Et verò ex diuersis arborum generibus hæc facies confici potuerunt. Plinius sanè suis temporibus ex corylo confici consueuisse scribit. Quamobrem, viro optimo & doctissimo, Barnabæ Brissonio, in lib. singulari. de ritu nuptiarum, assentior, existimanti tam pineam, quam spineam tedam huic vsui solitam accommodari. Vt ea summorum virorum emendatione scriptoribus illis opus nō sit,

Deos Iason, quosq; Medea magis

Fæ est precari: noctis æternæ chaos,

Aduersa superis regna, manesq; impios,

Dominumq; regni tristis, & dominam fide

Melior. raptam, voce non fausta precor:

Adeste, adeste sceleris vltices deæ,

Crinem solutis squallida serpentibus,

Atram cruentis manibus amplexæ facem:

Adeste, thalamus horrida quondam meis

Quales stetitis: coniugi lethum noua,

Lethumq; socero & regiæ stirpi date.

Mibi petus aliquod, quod precer sponso malum,

Viuat: per vrbes erret ignotas egens,

Exul, pauens, inuisus, incerti laris:

Me coniugem optet, limen alienum expetat.

Iam notus hospes: quoq; non aliud queam

Petus precari, liberos similes patri,

Similesq; matri. parta iam parta vltio est.

Peperi. querelas, verbaq; incassum sero.

Non ibo in hostes? manibus excutiam faces,

Cælog; lucem? spectat hoc nostri sator

Sol generis, & spectator, & curru insidens

Per solita puri spacia decurrit poli.

Num redit in ortus, & remetitur diem?

Da, da per auras curribus patris vehi,

Committe habenas genitor, & flagrantibus

Ignifera loris tribue moderari iuga.

Gemino Corinthus littori opponens moras,

Cremata flammis maria committat duo.

Hoc restat vnum: pronubam thalamo feram

Vt ipsa pinum: postq; sacrificas preces

Cadam dicatis victimas altaribus.

Per

- 40 *Per viscera ipsa quere supplicio viam,
Si viuis anime, si quid antiqui tibi
Remanet vigoris, pelle fœmineos metus,
Et inhospitalem Caucasum mente indue.
Quodcunque vidit Phasis aut Pontus nefas,*
45 *Videbit Isthmos, effera, ignota, horrida,
Tremenda calo pariter, ac terris mala.
Mens intus agitat vulnera, & cadem, & vagum
Fumus per artus: leuia memorari nimis.
Hæc virgo feci: grauior exurgat dolor.*
50 *Maiora iam me scelera post partus decent.
Accingere ira, teq; in exitium para
Furore toto: paria narrentur tua
Repudia thalamis. quo virum linques modo?
Hoc quo secuta es. rumpe iam segnes moras,*
55 *Quæ scelere parta est, scelere linquetur domus.*

C H O R V S.

Asclepiadei, Glyconici, & Hexametri.

- Ad regum thalamos numine prospero,
Qui calum superi, quiq; regunt fretum,
Ad sint, cum populis ritè fauentibus.
Primus sceptriferis colla tonantibus*
60 *Taurus celsa ferat tergore candido.
Lucinam niuei fœmina corporis
Intentata iugo placet, & asperi
Martis sanguineas quæ cohibet manus,
Quæ dat belligeris fœdera gentibus,*
65 *Et cornu retinet diuite copiam:
Donetur tenera mitior hostia.
Et tu qui facibus legitimis ades,
Noctem discutiens auspice dextera,
Huc incede gradu marcidus ebrio,*
70 *Præcingens roseo tempora vinculo.
Et tu quæ gemini præuia temporis*

O 2

Tardè

de quo Claudianus: Hunc Musa genitum legit Cythereæ, ducemq; Prefecit thalamis: nullum vinxisse cubile
Hoc sine, nec primas fas est attollere sedes. 71 *Quæ Hesperie, qui diem noctemque annuncias.*

- 43 *Inhospitalem Caucasum.* ab Horatio sumit.
49 *Hæc virgo feci.* cùm Absyrtum fratrem meum discerpfi: quæ de re lubet ascribere antiqui potest: versus; à Cicerone relatos lib. 3. de natura Deorum:
*Postquam pater appropinquat, iamq; pene
ut comprehendatur parat;
Puerum interea obtuncat, membraq; articulatim diuidit,
Perq; agros passim dispergit corpus: idque ea gratia;
Ut dum nati dissipatos artus captaret parens,
Ipsa interim effugeret: illum ut meror iare daret sequi,
Sibi salutè ut familiari pareret parricidii.*
58 *Assim.* hoc ait, quia tunc temporis, teste Catullo,
*Præsentem namq; ante domos inuisere castas
Scipius & sese mortali ostendere cætu
Cælicole, nondum spreta pietate, solebant.*
quo tempore Pelei & Thetidis nuptias Diij præsentia sua honorarunt.
Ritè fauentibus. ritè fauebant, qui bona verba loquebantur, & malis verbis se abstinebant. tale est illud Ouidij;
Et bene te, bene me patriæ patet optime dixi.
63 *Martis sanguineas quæ cohibet manus.* vel de Venere intelligas, de qua sunt illa Petri Bargæi:
*Sancta Venus procul hinc, diros procul esse furores,
Ipsa iube in sexus reitæ bella Getar,
Ac iam supplicibus Tuscu da diua perenni Pace frui. Martem cogere sola potes.
Namq; ille eterno demittit vulnere amoris
Reiicit in molles se tibi sepe sinus,
Excipit et recubans suaves ex ore loquelas;
Quis iras nimium mitigat ille truces.
Hunc tu igitur placidam nobis dea candida pacem,
Otiaq; amoto dulcia posce metu.
Otia nam, pacemque simul, modo faueris, ipse,
Dum renouant reges impia bella, dabit.*
vel potius intelligas de pace ipsa, quod videtur postulare sequens carmen:
Et cornu retinet diuite copiam.
67 *Qui facibus legitimis ades.* Hymenæe.

72. *Tardè stella rediſ ſemper amantibus.*
optant enim amantes totum aduſum
noctis nuncium. Vnde Catulliani iu-
uener:

Hefpere qui celo lucet iucundior igni?
Qui deſpon, a tua firmes cōnuia flamma.
Quod pepigere viri, pepigerunt ante pu-
rentes,

Nec iuxere prius quā ſe tuus ex tulit ardor.
Quā detur a Diui felici optatus hora?
at Virgilianæ virgines inter ſpem &
metum fluctuant, eandemq; ſteſſam
amant & oderunt, in Ciri:

Poſtera lux ubi leta diem mortalib. almū,
Egledo veniēs manī quatiebat ab O Eta,
Quem pauida alternu fuguant optantq;
puella,

Hefperium vitant optant ardeſcere ſol. em.
quare eandem apud Catullum;

Hefpere qui celo fertur crudelior igni?

77. *Taygeti iugis.* de Spartanis virgini-
bus loquitur de quib. ſunt illa antiqua,
Nihil horū ſimile apud Lacanæ virgines,
Queus magi palæſtra, Eurota, ſol, potius,
labos,

Militia in ſtudio eſt, quā fertilitas barbara.

de his etiam integra exiſtat Propertij eleg. lib. 3. vbi inter cetera legitur: *Et modo Taygeti crines aſperſa*
pruinis Hortatur patrios per iugalonga canes. qui poſtea quod ait paulo ante, *Quod non infames exerceſ*
corpore ludos Inter luctantes nuda puella viros: hoc intellige quali Sparta turpe non fuerit. mos enim
& conſuetudo turpitudinem excuſat. Ouid. in epiſt. Paradis: *More tuæ gentis nitida dum nuda palæſtra*

Ludu, & es nudi ſemina miſta viri. Lycurgi hoc inſtitutum fuit, quod cum in Lycurgi vita Plutar-
chus conatur excuſare, egregie operam ludit, & tandem vi veritatis compulſus, inquit: *ἡ δὲ πόλις καὶ*
ταῦτα παρρησιασάμενος γάρ κεν λέγει, δὲ τὰς πεμπὰς τῶν παρθένων καὶ τὰς ἀποδύσεις καὶ τὰς ἀγῶνας καὶ τὴν
τῶν ἐν αὐτῇ ἀνδρῶν, οὐ γὰρ μετρίως, ἀλλ' ἐρατικῶς, ὡς φησὶ οἱ ἱλλῆες, ἄνα, κεν. prudenter Lariſides, in
Androm. ... *ἔστι δ' αἱ εἰς ἐν αὐτῷ τῷ, σὺ φρονίως Σπάρτης ἀνδρῶν, αἱ δὲ πόλεις οὐκ ἐργασίαν ἀποδοῦναι*
γυμνασίου μεγίστη καὶ πλεονεξία ἀνδρῶν, δόρυς, πάλαι αἰσῶν τ' ἐκ ἀναγκῆς ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔχουσι...

numquam ſane legem illam Platonis lib. 5. de republ. probare potui, quæ feminas nudare eo pora præ-
cepit. quam obrem non immerito grauiter reprehentus fuit à Cyrenenſi Theodoro. in eo opere cui
titulu fecit *ἡρωποδοκία τῶν Ἑλλήνων, παρθένων.* quid enim ſi non hæc impudentia eſt? an quidquam
tam pronum ad libidines, quam oſerta membrorum nudare? D. Ambroſius lib. 3. de virginib. uſ. an
non mulier vna cum tunica pudorem, pudicitiamque exiit? Herodotus lib. 1. Ciemens Alexandrin.
in Pædagogo, D. Cyprianus, de habitu virginum. an non nudas illa regium prophetam, virum ſan-
ctiſſimum, in ſecus grauiſſimum impuſit? nõne Caracallam neſcitis nuptiis ſe commaculare coegit?
nonne nuda Ariſtoſtea viſa mox amatorum manibus diſcerpra interit. ac propterea Strato ſciplum
interemit? Plutarchus, in narrationibus amatoris. Prædenter itaque Ennius: *Flugit principium eſt*
nudare inter ciues corpora. 79. *Muris quod caret oppidum.* Sparte. 81. *Alpheuſi ſacer* Sacer, quia fluuij,
teſte Theocrito, *θεῖον ἔστι* & quia, vt ait Pauſanias *ἡλιαν* & Alpheiaqua Ioui Olympio grata puta-
batur, nec eoſ; Et ei hac ſacerſiciorum cineres abluébant, uſque Iouis Olympij omulacrum illinebāt.

Sic intelliges illa Moſchi: *Ἀλφειὸς καὶ Πίρις αἰνέειν καὶ πόρνον δὲ οὐκ, ἐρχεσθαι εἰς Ἀΐδα, οὐκ ἀνὰ ἡρώποδο-*
δοκίαν ὕδαρ, ἔδνα φέρον καὶ ἄφῶκα καὶ αὐτὰ καὶ κόριν ἔδνα. hoc enim non pulchre ſacru, ſed cinere ſacru.
Sic interpretor, licet omnes diſſentiāt. moueor Pauſanij verbis: *κατ' ἑτος δὲ ἕκαστοι φὺλῶντες οἱ μάντις*
πλὴν οὐ πλὴν ἐπὶ δὲ τῇ ἑλῶφει μὲν δὲ, καὶ μὲν οὐκ ἐπὶ Πρυταιεῖα τὴν τε φέρον αὐραſαυτις δὲ τῇ ὕδαρ δὲ Ἀλφειῶν
καὶ οὐκ οὐκ τῶν ὕδαρ. καὶ δὲ αὐτὰ τῶν φέρον ὕδαρ ποιεῖται καὶ οὐκ οὐκ ἡρώποδοκίαν καὶ τῶν ὕδαρ

Tardè ſtella rediſ ſemper amantibus,
Te matres auida, te cupiunt nurus,
Quamprimum radios ſpargere lucidos.
Vincit virgineus decor

Longè Cecropius nurus:
Et quæ Taygeti iugis
Exercent iuuenum modo,
Muris quod caret oppidum:
Et quas Aonius latex,
Alpheuſi ſacer lauat,
Cedent a Eſonio duci,
Si forma velit affici.

Proles fulminis improbi,
Aptat qui iuga tigribus:
Nec non qui tripodas mouet,
Frater virginis aſpera.
Cedet Caſtore cum ſuo

Pollux,

Pollux, castibus aptior.

- 90 *Sic sic calicola, precor,
Vincat femina coniuges,
Vir longè superet viros.*

Hæc cum virgineo constitit in choro,

Vnius facies præminet omnibus.

- 95 *Sic cum sole perit sideribus decor,
Et densi latitant Pleiadum greges,
Cum Phæbe solitum lumine non suo
Orbem circuitis cornibus alligat.*

Ostro sic niveus Phæniceo color

- 100 *Perfusus rubuit: sic nitidum in bar
Pastor luce noua roscidus aspicit.
Ereptus thalamis Phasidos horridis,
Effrenæ solitus pectora coniugis
Inuita trepidus prendere dextera.*

- 105 *Felix Aoniam prendito virginem.*

Nunc primum socris sponte volentibus,

Concesso iuvenes ludite iurgio.

Hinc illinc iuvenes mittite carmina.

Rara est in dominos iusta licentia.

O 3

Can-

bussit. 89 Pollux castib. aptior. Homer. Odyss. λ'. Κάστωρ δ' ἰσχυρότερος καὶ πύξ ἀνὰ δὴν Πολυδῶδεα. Theocritus ἐλυσσ. α'. ... φοβερὰ Πολυδῶδεα πύξ ἐπιδίξεν, χερσὶ ἐπὶ δ' ἔχοντα μισοῖς βοέτοισι ἱμάσιν. Arnobius libro 1. contra gentes: Castores, equos vnus domitare consuetus, alter pugillator bonus. Ideo non Castor, sed Pollux dicitur ἀμώμωτος ab Homero, siue quisquis ille est, in hymnis: κατ' ἐξός, ab Apollonio libro 1. ἀέθλοφῶτος, à Theocrito dicto loco, & Statimo, in versibus infra adductis.

- 91 *Vincat femina coniuges &c.* exprimit Catullianum illud in epithalamio: ... non tibi

Herculeia periculum est. Ne qua femina pulchrior Clarum ab Oceano diem Viderit venientem.

- 97 *Lumine non suo.* ad erythrum alludit. nam lunam dictam volunt quod luce luceat aliena. quâ de re dicitur alibi. 99 *Ostro sic.* tale illud boni poetæ: Indum sanguineo veluti violæ, ti ostro

Si quis ebur, vel mista rubent vbi illia multa Aiba rosa: tales virgo dabat ore colores. Phæniceo, nonnulli m. sp. puniceo, utramque recipi potest. nam Phœniceus color, puniceus est, vt docent Anton. Thylesius lib. de colorib. cap. 10. Cæsar Scaliger, de subtilitate ad Cardanum exercit. 325. num. 13. Claudianus: *Ailumpuniceo pectus disjuncta ostro.* de ostro Vitruuius libro 7. Architect. cap. 13.

- 106 *Nunc primum.* nam in Medæ nuptiis neque AEson, neque AEetes consenserant.

109 *Rara est in dominos iusta licentia.* raro iure ac legibus permittitur dominis cōiucari, ad hunc locum attendit Claudianus ita canens: *Permisisq; totū turba licentior, Exsultat tetricæ libera legibus,* quamquam Claudius de militibus agit. Spargi autem in sponsum & sponsam quædam conuicia consueuissē, infra docet, aiens: *Festadixæ fundat conuicia Fescenninus.* (quo loco conuicium in bonam partem sumitur) Fescennina carmina sunt illa Catulliana: *Dicerim malè te à iui Vnguentate glabrū marite Abstinere: sed abstine &c.* nec aliud illustrius inuenire potui exemplum huiusmodi conuiciorum, idque addi potest illi Senecæ exemplo, quod refert Brisson. de ritu nuptiar. pag. 52.

Ἀλφειὸς νεομιάξ τῷ Ὀλύμπῳ Διὶ ποταμῶν μάδισα ἐνέει φίλῳ. quod autem de Alpheo dixit Moschus etiam testatur Hugo Faicandus, qui ante trecentos annos vixit, scriptor non malus, cuius de Arethusa fonte in Sicula Historia verba sunt hæc: *Idecne solum natale fugiens & immensa (sic lege, non immer- sa) maris spacia longis tractibus subterlabens in ciuitate Syracusana caput attollis, proximoque mari influens Alpheum, quem ante fugeras, in maiori portu se tibi immiscentem offundis?*

82 *Cedent AEsonio duci.* ait Iasonem formosiores esse Phæbo, Baccho, Castore & Polluce, quos antiqui optima forma fuisse memorant. ad hunc locum respexit Claudianus, in epithala. Honorij A. & Mariæ, his versibus:

Quæ digna forma laus erit igneæ?

Te Leda mallet, quàm dare Castorem.

Præfert Achilli te proprio Thetu.

Victum fasetur Delos Apollinem.

Credit minorem Lydia Liberum.

eo excellentior Claudianus, quod non contentus dixisse hos illi cedere quem laudabat; addit etiam amicis iudiciis illi cessuros; quæ maxima victoria est, tale illud Maronis:

Pan deus Arcadia mecum si iudice certet,

Pan deus Arcadiâ dicit se iudice victum.

84 *Fulminis improbi.* quia amicam com-

110 *Thyrfigeri*. Palladius Rutilius, de institutionibus lib. 12.

Robora thyrsigero platant cœcordia Baccho.

Proles. Hymenææ.

Fescenninus, bene Brissonijs d. lib. pag. 53, coniecit ad Fescenninos spectare locum hunc Vattonis, in Agathone: Pueri ob scanis vobis nouerunt pte aures retulerant. Hoc malo, quam, *reflantant*.

121 *Qui scelere flammam viderat vinci & mare*. flammam taurorum sacris magicis, mare lacerato fratre. hæc autē duo nominat quia ex tribus quæ Græci mala existimant duo sunt mare & ignis, tertium est mulier.

132 *Incestum*. optimè, meo iudicio, in quibusdā membranīs legitur *incertum*.
149 *Malea longas nauibus flectens moras*. Malea promontoriū per quinque milia passuum in mare protenditur: vbi quita, propter continuas vētorum procellas, periculi plena est nauigatio, nautum est prouerbiū, *μυλὴ αὐτῆς κλέμνη* ἐπὶ τῶν οὐρανῶν: in cuius explicatio-
ne multa ab Erasmo adducuntur. iis addo Ouidij carmen, è lib. 2. amorum eleg. 16.

Nec timeam vestros curua Malea sinus. adde & ea quæ Plutarchus, in vita Arati, scripsit, Facit itaque moram nauibus Malea, dum præteruehentes tempestatibus & inquiete fluctuum, ac sinuosis longissimisq; excurrentium &

Candida thyrsigeri proles generosa Lyæi,
Multi fidam iam tempus erat succendere pinum.
Excute solemnem digitis marcenibus ignem.
Festā dicax fundat conuicia Fescenninus.
Soluat turba iocos: tacitis eat illa tenebris,
Siqua peregrino nubit fugitiua marito.

ACTVS SECVNDVS.

MEDEA. NVTRIX.

Occidimus, aures pepulit Hymenæus meas.
Vix ipsa tantum, vix adhuc, credo malum.
Hæc facere Iason potuit? erepto patre,
Patria, atque regno, sedibus solam exteris
Deferere? durus merita contempsit mea,
Qui scelere flammam viderat vinci, & mare?
Adeone credit omne consumptum nefas?
Incerta, recors, mente non sana feror
Partes in omnes: unde me ulcisci queam?
Vtinam esset illi frater. est coniux, in hanc
Ferrum exigatur: hæc meis satis est malis.
Si quod Pelasgæ, si quod urbes barbaræ
Nouere facinus, quod tuæ ignorant manus,
Nunc est parandum, scelera te hortentur tua,
Et cuncta redeant. inclitum regni decus
Raptum, & nefanda virginis paruos comes
Diuisus ense, funus incestum patri,
Sparsumq; ponto corpus, & Pelia senis
Decocta abeno membra, funestum impiæ
Quam saepe fudi sanguinem? at nullum scelus
Irata feci, sauit infelix amor.
Quid tamen Iason potuit alieni arbitrij,
Iurisq; factus? debuit ferro obuium
Offerre pectus: melius, ah melius dolor
Furiis loquere: si potest, uiuat meus,
Vt fuit, Iason: sin minus, uiuat tamen,
Memorq; nostri, muneri parcat meo.

Culpæ

- Culpa est Creontis tota, qui sceptro impotens
Coniugia soluit, quique genitricem abstrahit*
 145 *Natis, & arcto pignore astrictam fidem
Dirimit: petatur solus hic, pœnas luat
Quas debet. alto cinere cumulo domum.
Videbit atrum verticem flammis agi,
Malea longas nauibus flectens moras.*
 150 NV. *Sile obsecro, questusque secretò abditos
Manda dolori, grauiam quisquis vulnera
Patiente & æquo motus animo pertulit,
Referre potuit. ira, quæ tegitur, nocet.
Professa perdunt odia vindictæ locum.*
 155 ME. *Leuis est dolor, qui capere consilium potest,
Et clepere sese: magna non latitant mala.
Libet ire contrâ. NV. siste furialem impetum
Alumna, vix te tacita defendit quies.*
 ME. *Fortuna fortes metuit, ignauos premit.*
 160 NV. *Tunc est probanda, si locum virtus habet.*
 ME. *Nunquam potest non esse virtuti locus.*
 NV. *Spes nulla monstrat rebus afflictis viam.*
 ME. *Qui nil potest sperare, desperet nihil.*
 NV. *Abiere Colchi, coniugis nullæ est fides,*
 165 *Nihilque superest opibus è tantis tibi.*
 ME. *Medea superest, hic mare & terras vides,
Ferrumque, & ignes, & deos, & fulmina.*
 NV. *Rex est timendus. ME. rex meus fuerat pater.*
 NV. *Non metuis arma? ME. sint licet terra edita.*
 170 NV. *Morieri. ME. cupio. NV. profuge. ME. pœni-*
tuit fuga:
Medea fugiam? NV. mater es. ME. cui sim, vides.
 NV. *Profugere dubitas? M. fugiã: at ulciscar prius.*
 NV. *Vindex sequetur. M. forsan inueniam moras.*
 NV. *Compesce verba, parce iam demens minis,*
 175 *Animosque minue, tempori aptari decet.*
 ME. *Fortuna opes auferre, non animum potest.*
Sed cuius ictu regius cardo strepit?
Ipsè est Pelasgo tumidus imperio Creò.

C R E O.

recedentium litorum spaciis detinet
atque moratur. Seneca noster ad illud
Lucani lib. 6.

Et ratibus longæ flexum donare Maleæ,
respexit.

154 *Perdunt odia. in o. v. l. continetur
produnt. nec arbitrò aliter à poeta no-*
stro scriptum fuisse. Sententia scita &
perspicua est.

159 *Fortuna fortes metuit, ignauos premit.*
frequentis sententia, quam primus vi-
r-passè fertur Philetas Cous, Ennius
annal. lib. 7.

Fortibus est fortuna viri data.

Terentius:

Fortes fortuna adiuvat.

Sallustius: Fortuna meliores sequitur.

Cicero 2. Tuscul. Fortes enim non mo-

do fortuna adiuvat, vt est in veteri pro-

uerbio. Virgilius:

Audentes fortuna iuuat, timidosque repellis.

Ouid. 10. Metamorph.

Audentes deus ipse iuuat.

& Fastorum 2.

... audentes forsque deusque iuuat.

T. Livius, lib. 8. Sed euentus docuit for-

tes fortunam iuuare. Cl. Claudianus:

Fors iuuat audentes, Coi sententia ratu.

Viden' vt hæc quasi de manu in ma-

num tradita sint?

160 *Tunc est. tunc, inquit, conuenit vi-*
virtute; vbi non desperet aliquid ea
consecuturum. alioquin nõ fortitudo,
hoc est virtus, sed desperatio dicenda
est. conueniunt hæc Ethicis præceptis.

161 *Numquam &c. Verù hoc est in se-*
sed falsum, si referas ad id ad quod à
Medea profertur.

163 *Desperet nihil. falsum hoc est: sed*
furenti Medæ congruit. ludit autem
in vorum similitudine.

169 *Sint licet terra edita. negat se cuius-*
quam arma timere, ne Gigantum qui-
dem, aut aliorum monstrorum terra
editorum. terræ enim filij semper mon-
strosi finguntur. Respicit ad terrigenas
à Iasone ope sua debellantes.

176 *Fortuna opes auferre, non animum po-*
test. non est dubium quin hoc ex Attij
Telepho sumserit, in quo Telephus
inquit;

Nam si à me regnum fortuna atque opes
Eripere quis, at virtutem nequaletis.

191 *Monstrumq; seuum* in solo cod. Li-
piano habetur: *monstrum superbum*.

194 *Si iudicis cognosce; si regnas iube*. Si
tyrannus es, inaudita causa me elice: si
rex iustus es, de causa mea cognosce.
aptissime autem paulo post respondet
Creo:

Vox constituto sera decreto venit.

indicans se plenè cognouisse. nam de-
cretum, vt docent Britton. de verbor.
signific. col. 167. Franc. Hotomannus
in comment. verbi iur. mihi, pag. 104.
nihil est aliud, quàm quod causa co-
gnita pronuncietur.

199 *Qui statuit aliquid &c.* tyrannicum
est, vna tantum parte audita iudicare,
hoc enim pacto defensor, quæ iuris na-
turalis est, & nemini. ceteri adimi, (Se-
bastian. Vanius de nullitate sententia-
rum, cap. de nullita. ex defectu citatio-
nis) tollitur. ideo inauditi damnari nō
possunt. Apuleius lib. 1. o. de asino: Nec
ad iustitiam barbaricæ feritatis, vel tyran-
nicæ impotentiae, damnaretur aliquis
inauditus, & in pace placida tam diu
saeculo proderetur exemplum. Tertul.
in Apologetico: Respondendi altercā-
diq; potestas parer, quæ deo nec liceat
inauditos & indefensos omnino dāna-
ri. huc spectat l. 1. C. de condemnan-
tis. Olim si inauditi condemnati fue-
rant, necari nō poterant: quoniam in-
auditi pro indemnatis habebantur, &
indemnatos leges decemvircæ inter-
fici prohibebant, teste Saluiano Epi-
co po, de iudicio & prouidentia Dei lib.
8. Lycurgi legum imitatione, quibus
idem cautum fuit, teste Valerio Maxi-
mo lib. 7. cap. sapienter dicta, vel facta.
Illud omnino constat, nisi audiantur
partes, & causæ agitentur, neminem
iuste iudicare posse: sed tamē iudicem
rectè facturum si iuues quasdam dis-
putationes causidicorū & pugnas ver-
borum, quæ magis ad subuersionem
quam ad inuentionem proficiunt ve-

ritatis, amputauerit. quæ de re eleganter & copiosè D. Bernardus lib. 1. de consideratione ad Eugenium.
vbi nonnulla habes ad officium aduocatorum spectantia, quemadmodum apud D. Augustinum epist.
50. Quintilianum lib. 12. instit. orat. cap. 7. & Patrium lib. 3. de iudiciis pub. 202 Causæ &c. in
Attri Medea quoque Creo rogabatur causam audire, si quidem huc pertinent illa adducta à Gram-
maticis: Qui potest ei repellere quæquam, vbi nullus est causidici locus? 203 Difficile quam sit &c. mirè artifi-
ciosa oratio, vt & aliæ pleraque istius operis. mea sententia nosser Seneca hac in parte Gæcos tragæ-
diographos, qui quidem existant, longe superauit. & sane videntur Hispani illius temporis declamadi

CREO. MEDEA.

*Medea, Colchi noxium Affecta genus,
Nondum meis exportat è regnis pedem?*

Molitur aliquid, nota fraus, nota est manus.

Cui parceret illa? quicquid securum sinet?

Abolere propter pessimam ferro lucem

Equidem parabam, precibus euicit gener.

Concessa vita est, liberet fines metu,

At cæcis, tuta. fert gradum contrà ferox,

Minaxq; nostros propius affatus petit.

Arcete famuli taedum & accessu procul,

Tubete sileat, regium imperium pati

Aliquando discat: vade veloci via,

Monstrum superbum, horribile, iam dudum auehe.

ME. *Quod crimen, aut quæ culpa, molitur fugas?*

CR. *Quæ causa pellat, innocens mulier rogat?*

ME. *Si iudicis, cognosce; si regnas iube.*

CR. *A Equum atq; iniquum regis imperiū feras.* 195

ME. *Iniqua nunquam regna perpetuo manent.* 200

CR. *I, tuere Colchos ME. redde: qui aduexit, ferat.*

CR. *Vox constituto sera decreto venit.*

ME. *Qui statuit aliquid parte inaudita altera,* 205

A Equum licet statuerit, haud æquus fuit.

CR. *Auditus à te Pelia supplicium tulit.*

Sed fare, causa detur egregia locus.

ME. *Difficile quam sit animum ab ira flectere*

In concitatum, quamq; regale hoc putet,

Scepiris superbas quisquis admouit manus, 205

Qua cepit ire, regia didici mea.

Quamuis enim sim clade miserranda obruta,

Expulsa

præcepta egregiè calluisse. testis noster poëta & Lucanus, quorum in scriptis artis illius plurima vestigia deprehendas. testis Seneca philosophus, cuius controuersia & declamationes omnium manibus teruntur. testis Fabius Quintilianus, cuius non tantum institutiones oratoriae, sed & Declamationes (de illis loquor quas P. A. Erodus I. C. recensuit, aliae enim supposititiae sunt) apud eruditos in precio habentur.

Expulsa, supplex, sola, deserta, undique

Afflicta, quondam nobili fulsi patre,

210 *Auog, clarum Sole deduxi genus:*

Quodcumq; placidis flexibus Phasis rigat,

Pontusq; quicquid Scythicus à tergo videt,

Palustribus quâ maria dulcescunt aquis,

Armata peltis quicquid exterret cohors

215 *Inclusa ripis vidua Thermodontiis:*

208 *Deserta. Attius, Medea;*

Exsul inter hostes, expes, expers, deserta,

virgini.

quæ ego verba diras fuisse suspicor
quas Medea Iasoni imprecabatur. Unde supra dixit:

Mihi peius aliquod quod precor sponso malum,

Vivat, per vrbes erret ignotas egens,

Exsul, pauens, inuisus, incerti laris,

Me coniugem optet, limen alienû expetat.

Hoc 209 Nobili fulsi patre. A. Eëta. matrem

habuit Medea Idyiam. Cicero lib. 3. de natura Deorum: Quid Medæ respondebis quæ duobis auis. Sole & Oceano, A. Eëta patre, matre Idyia procreata est. Idem scribit Hesiodus in Theogonia. Ergo. apud Ovid. in Epist. Heroid. legi debet: *Non erat Aëtes, ad quem despecta venires, Non Idyia parens, Chalciopeq; soror.* 210 *Auog.* apud Euripidem ait Medea: *πατέρ δ' ἄνδρ' αὐτὸς τρέφω.* 213 *Palustribus quâ maria dulcescunt aquis.* cur mare Ponticum, ut ait Sallustius in lib. historiæ. dulcius sit quàm cetera, hanc ipsam rationem præstantes geographi reddiderunt. 215 *Vidua.* quæcumque mulieres nuptiis abstinent, viduæ dici possunt. noster alibi, *Ante morantur virgines viduæ domi.* Iabolenus (quem Plinius lib. 6. epistolar. ut dubiæ mentis notat, quæ de re nonnulla Franciscus Sarmientus, magni nominis I. C. lib. 2. selection. cap. 1. nu. 4.) lib. 2. ex posterioribus Labeonis, Viduam, inquit, non solum eam quæ aliquando nupta fuisset, sed eam quoque mulierem quæ virum non habuisset appellari ait Labeo. quia vidua sic dicta est quasi vecors, vesanus, qui sine corde aut sanitate esset, similiter, viduam dictam esse sine duitate. l. 242. §. 3. D. de verb. significat. Ceterum hic ille est Labeo quem Horatius lib. 1. insanum appellat. vulgo rationem reddunt singularem contumaciam Labeonis erga Augustum. aliam etiâ refert Antonius Quesada I. C. Hispanus, mihi amicissimus, & cuius nobilitatem egregia eruditio maximæq; virtutes præclare nobilitant, lib. 1. diuersar. quæstion. iuris, cap. 17. nu. 17. Ego & aliam causam subesse existimo. Pomponius enim noster l. 2. circa finem, D. de orig. iuris & c. ita scribit: Arceius Capito in iis quæ ei tradita fuerant perseuerabat, Labeo ingenij qualitate & fiducia doctrinæ, quia & ceteris operis sapientiæ operam dederat, plurima innouare instituit. Hæc Pomponius in Enchiridio. Videmus autem vulgò eos, qui à præceptorum traditionibus recedunt, qui illorum traditiones conuellant, novas ipsi comminiscuntur, quantumvis iure id faciant, à plerisque contemni, rideri, temerarios demum, impudentes ac stultos nuncupari: quod Labeoni verisimile est contigisse. ut scilicet à vulgo despiceretur & insanus vocaretur; quod primus maiorum sententias negligeret, plurimæque innouaret. cum vulgo igitur Horatius locutus est. Et ut ita senterit, quis poëtam de viro grauissimo, de I. C. principe tam temerè iudicantem ferat? cur ego Horatio, quàm A. Gellio, qui lib. 13. de eo præclare sentit, quam Octauio Augusto, qui si non sapientem iudicasset, ei consularum non dedulisset, auctore Pomponio in d. l. 2. quam Suetonio, qui lib. 2. quiddam hominis constantissimi de illo refert, quàm nobis denique ipsis, sententias illius summa cum voluptate & admiratione frequenter percurrentibus, fidem adhibeam? Non miror poëtam Lyricum tam contumum de iustitiæ sacerdote locutum: at hominis eruditi in iure idem asserentis contumaciam quis queat pati? an quia Flaccus Labeonem insanum vocat, omnia Labeonis, quæ in iuris libris occurrunt, scripta reliquimus? cohibere me non potui quin hæc dicerem. Legi namque non ita pridem P. Vellej Gueuaræ librum, non malum, de doli mali definitione; quo ille Vlpiani & Labeonis sententiam subuertere conatur, argumentis parum validis: atque inter cetera illud ægrè ferre se profiteretur, Labeonem insanum, Vlpianum autem Christianæ religionis hostem de virtutibus aut vitiiis differere. potuit ille una eademque opera Platonis, Ciceronis, Aristotelis, omnium denique ethnicorum morales disputationes reicere, ne de isthac me hercle argumentatione idem dici posset quod idē Velleius de Labeonis argumento prodidit,

initio pag. 91. ieiunam esse & frigidam calumniam sanctissimæ ciuilis sapientia sacerdote indignam.

226 *Græciæ florem.* Theocritus, in *Hyla*, ait cum Iasone Heroum florem nauigasse.

τῆμος ναυπλίας μινάσκειτο θεῶς ἄωτος
ἡρώων ..

A Eſchylus, in *Persis*: τὸ Περσῶν δ' ἄν-
θος. & in *Agamemni*. ἄνθος. A' γ' ἡρώων. sic

227 *Liuius lib. 8.* prima frons in acie florem

228 *iuuenum* pubescensium ad militiam

229 *habebat.* Lucanus:

Tunc flos *Hesperie*, Latij tunc sola iuuetus.

Ausonius, in *Centone nuptiali*:

Flos veterum virtutūq; virum.

230 *Fabius Declamat. 276.* qua florem ata-
tis amisit. Deterior mihi videtur quo-
rundam lib. scrip. lectio; glorie florem.

227 *Præsidia Achinæ gentis.* Ennius;

Argo qua recti Argiui delecti viri.

Catullus:

Cum lecti iuuenes Argiue robora pubis.

Prolem Deum. Catullus:

Heroes saluete, Deum genus.

Manilius lib. 1. Argonautas deos ap-
pellauit, de Argo sic scribens:

Seruando dea facta deos.

non igitur tam ridicula est, quam vo-
läre Maserius & Carrio, eorum sen-
tentia, qui apud Valerium Flaccum
initio lib. 1. legunt;

Prima deum magni canimus freta peruia
natis.

229 *Qui saxa cantu.* & c. Apollon. Ar-
gonaut. &.

αὐτὰρ τὸν ὃν ὀρέποντι ἀτειρέας οὐρεσι
πέτραις

Διὶ δ' αἰδοῦμαι ἐνὶ πρὶν, ποτιμῶν τε
πέτραις.

Φηγοὶ δ' ἀγριάδες κείνης ἐπὶ ἐνὶ πρὶν
μολπῆς

ἀκτῆς Ὀρηνίης ζώνης ἐπὶ πηλετώσας
ἐκείνης σιγῶσιν ἐν πρὶν.

Mulcet. Virgilius:

Mulcentem tigres & agentem carmine
quercum.

231 *Satiq; Borea.* Zethus & Calais. A-
pollon. Argonaut. &.

Ζῆτις αὐτὸς Κάλαις τε Βορρῆιοις ἑξέκοιτο,
ὅς ποτ' Ἐρεχθίδος Βορρῆ τέκετο. Ὡς ἰδὼν αὖ
ἐκαστὴν Ὀρηνίης θυγατέριον ..

232 *Lyncem.* fuit hic vius acutissimi.

Hoc omne nosser genitor imperio regit.

Generosa, felix, decore regali potens

Fulsi: petebant tunc meos thalamos viri,

Qui nunc petuntur. rapida fortuna ac leuis,

Præcepsq; regno eripuit, exilio dedit.

Confide regnis, cum leuis magnas opes

Huc ferat, & illuc, casus. hoc reges habent

Magnificum & ingens, nulla quod rapiat dies,

Prodesse miseris, supplices fido lare

Protegere. solum hoc Colchico regno extuli,

Decus illud ingens, Græciæ florem inclytum,

Præsidia Achinæ gentis, & prolem deum

Seruasse memet: munus est Orpheus meum,

Qui saxa cantu mulcet, & siluas trahit.

Geminumq; munus Castor & Pollux, meum est: 230

Satiq; Borea, quiq; trans Pontum quoque

Summota Lynceus lumine immisso videt:

Omnesq; Minya: nam ducum taceo ducem,

Pro quo nihil debetur, hunc nulli imputo.

Vobis reuexi ceteros, vnum mihi.

Incesse nunc, & cuncta flagitiaingere.

Fatebor: obijci crimen hoc solum potest,

Argo reuerſa. virgini placeat pudor,

Paterq; placeat: tota cum ducibus ruet

Pelasga tellus: hic tuus primus gener

Tauri ferocis ore flagranti occidet.

Fortuna causam, qua volet, nostram premat.

Non pœnitet seruasse tot regum decus.

Quodcumq; culpa præmium ex omni tuli,

Hoc est penes te, si placet: damna ream.

Sed redde crimen, sum nocens, fateor, Creō:

Talem sciebas esse, cum genua attigi,

Petijq; supplex præsidis dextra fidem:

Terra hac miseris angulum & sedem rogo,

Latebrasq; viles. vrbe si pelli placet,

Detur remotus aliquis in regnis locus.

CR. Non esse nec, qui sceptrâ violenter geram,

- Nec qui superbo miseras calcem pede:
 Testatus equidem videor haud clarè parum,
 255 Generum exulem legendo, & afflictum, & gravi
 Terrore pauidum: quippe te pœna expetit
 Lethoq; Acastus, regna Thessalica obtinens,
 Senio trementem debili, atque aëno grauem,
 Patrem peremptum queritur, & casti senis
 260 Discissa membra, cum dolo capta tuo
 Pia sorores impium audent nefas.
 Potest Iason, si tuam causam amoves,
 Suam tueri: nullus innocuum cruor
 Contaminavit, absuit ferro manus,
 265 Prorsusq; vestro purus à cœtu stetit.
 Sed tu malorum machinatrix facinorum,
 Cui fœminea nequitia, ad audendum omnia,
 Virile robur, nulla fœmæ memoria est:
 Egredere, purga regna, lethales simul
 270 Tecum aufer herbas, libera ciues metu.
 Alia sedens tellure felicitæ deos.
 ME. Profugere cogis, redde fugienti ratem,
 Vel redde comitem, fugere cur solam iubes?
 Non sola veni: bella si metuis pati,
 275 Vtrung; regno pelle, cur fontes duos
 Distinguis? illi Pelia, non nobis iacet.
 Fugam, rapinas, adyçe desertum patrem,
 Lacerumq; fratrem, quicquid etiãnum nouam
 Docet maritus coniugem, non est meum.
 280 Toties nocens sum facta, sed nunquam mihi.
 CR. Iam exisse decuit, quid seris fando moras?
 ME. Supplex recedens illud extremum precor,
 Ne culpa natos matris insontes trahat.*

CR. Va-

259 Patrem. Peliam. Ouidius, in Metamorph. latissimè historiam illam ex Polycratis Samij traditione prosequitur. 265 Prorsusq; vestro. in o. v. l. habetur *proculq;*. 276 Illi Pelia. hoc vult; nocentem esse, cui scelus prodest, Castianum iudicium secutus, de quo Cicero pro Sex. Roscio Amerino: L. Cassius ille, quem populus Romanus verissimum & sapientissimum iudicem putabat, identidem in causis quærere solebat, cui bono fuisset. Sic vita hominum est, ut ad scelus nemo sine spe conetur atque emolumento accedere. Ipse Cicero, in Miloniana, hoc argumento conatur docere Clodium occidendum Milonis animum habuisse. Huc etiam pertinet illud Fabij Declamat. 387. Quare ergo mater scelpeli-

Horatius:

Non possis oculis quantum contendere

Lyncæi.

Tzetzes Chilia. 2. histor. 48.

Λυγκεύς δ' ἐξυπέρτατος πάντων τινῶν ἀνθρώπων.

Subiungit deinde antiqui cuiusdā poetæ verius: qui poeta licet vulgò scribatur *τασίν*, quia tamen Nicolaus Gerbelius testatur in quibusdā exemplaribus haberi *τασιανός*, mea sententia *τασίν* est; cuius apud Clementem Alexandr. aliosque scriptores frequens mentio fit. Sed quisquis ille fuit, de Lynceo agit. verba Tzetze sunt:

καὶ γὰρ Στρώτον ἐμὴ ἀρχὴς ἔπαυται τὰ ἔργα

γράφων,

ἡρώϊκοις δὲ ἐπιστρίβων· Αἰΐα δὲ Λυγκεύς

Τηθύγετον ἀρξίσβην, ποσὶ ταχέστερον

ἡμιπιδῶς

ἀκρίτατον δ' ἀναβάς, διεδέκετο ἡνσιν

ἀπιστων

ταχέϊ δὲ Πίλῳ. τάχα δ' ἔτιστο

ἑρμῶν ἥρας

δεννοῖς ὀφθαλμοῖσιν ἴσω εἰρὸς ἄμφω

κοίλῃς,

Κάτερὰ δ' ἰσώδαμοι, καὶ ἐσθλοφρόν

Πολυδουλία.

247 Cum genua attingi. Medea, apud Euripidem:

ἀλλ' αὐτῆς μὲν σε σῆσθαι, αὐτὸς γενεᾶδ' ὅ,

γυνάκων τε τῶν σῶν. . .

olim, Plinio teste, lib. i. r. cap. 45. sup-

plices genua attingebant, quia illis vitalitas inest.

248 Praesidi dextra fides. meritò ait prę-

fidis: quia, ut alibi docui, dextræ fidei pignus sunt. Cicero, in Philippicis: de-

xtræ, quæ fidei testes esse solebant. Plinius, ubi supra: Dextra oſculis auerſa

aperitur, in fide porrigitur. eius rei ratio fortassis fuit, quod omnis veterum auctoritas dextræ manus virtute constaret. videor enim mihi hoc nescio v-

binam legisse.

uit? nescio. hoc unum dico, non poterat agnosci. Festinauit, cui bono. Sic enim illa distinguo. Eo forte Seneca respexit infra actum 3. cum ait:

... cui prodest scelus,

Infecit...

298 *Clarus priusquam.* Euripides, in Medea:

οὐκ ἔστιν αἰὶν ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἀφ' ἧς
καὶ αὐτὰς αὐτὸς τῆς δὲ περὶ τῆς
ἡμέρας. ex quo Ennius, in Medea:
Si te secundo lumine hic offendero.

Apuleius, de asino aureo, seu Metamorphosis. lib. 1. & ut illa Medea, vnius diei impetratis à Creonte induciis, totam domum eius filiamque cum ipso fene flammis coronalibus deusserat.
301 *Audax.* Horatius, què hoc choro noster imitatur;

Ille robur & as triplex

Circa pectus erat, qui fragilem truci

Commisit pelago ratem

Primus &c.

304 *Leuibus.* Quid. lib. 1. Metamorph. Et leuis impulsos retrò dabat aura capillos. Credit auris. propriè dictum, Lucilius Sary. 28.

Vitam ac fortunas quos crediderim meas?

Virgil. 5. Aeneid.

Aeneam quid enim credam fallacibus ausu?

Horat. lib. 1. carm. ode 3.

... tibi creditum

Debes Virgilium...

306 *Potuit tenui fidere ligno.* Simili modo Iuuenalis:

In nunc & ventis animam committe, dolato

Confusus ligno, digitis à morte remotus

Quatuor, aut septem, si sit latissima theda.

308 *Nimum gracili limite ducto.* ex Anacharxis sententia, qui ut scribit Laërtius: *μὲν δὲν τέλειος δὲν λόγος ἐναι τὸ πᾶν τῆς νύκτος, ποῦτον ἐφ' ᾧ τῆς νύκτος τῆς πᾶν τῆς νύκτος ἀπὸ τῆς.* Ovidius, quem citavit Menochius lib. 2. de arbitrat. iudic. centur. 1. casu 61. Nam prope tam leuissimum, quam prope cernit aquam.

311 *Pleidas, Hyadas.* hæc est o. v. l. lectio: subuereor tamen, ne alterum ex duobus his ex alterius epitheto in nomen proprium deprauatum sit.

ὁ δὲν δὲ μὲν αἰὶν δὲν καὶ τῆς καὶ τῆς καὶ τῆς. Ovidius 3. Metamorph.

idem sic sæpius vocat Fañtor. lib. 2. & 5.

314 *Fleclitij, senex Arctici taurus plaustra Bootes.* Germanicus:

Inde Helicen sequitur senior, baculo; minatus

penfauit munere natam. sic fortè legendum.

Satis autem apparet Senecam eorum opinionem sequi, qui putant Booten, esse Icarium Erigones patrem. Germanici interpres, Bootes, inquit, qui & Arcturus, fertur esse custos plaustrum, eo quod sequitur plaustrum, hoc est Septentriones. Cicero:

CR. Vade, hos paterno, ut genitor, excipiam sinu.

ME. Per ego auspiciatos regij thalami thoros,

Per spes futuras, perq; regnorum status,

Fortuna varia, dubia quos agitat vice,

Precor, breuem largire fugienti moram:

Dum extrema gnatis mater infigo oscula

Fortasse moriens. CR. fraudibus tempus petis.

ME. Qua fraus timeri tempore exiguo potest?

CR. Nullum ad nocendū tempus angustū est malis.

ME. Parū me misera temporis lachrymis negas?

CR. Esi repugnat precibus infelix timor,

Vnus parando dabitur exilio dies.

ME. Nimum est, & ex hoc aliquid abscindas licet.

CR. Et ipsa propera, capite supplicium lues,

Clarus priusquam Phæbus attollit diem,

Nisi cedis Isthmo, sacra me thalami vocant,

Vocat precari festus Hymenao dies.

CHORVS.

Anapæstici.

Audax nimium, qui freta primus

Rate tam fragili perfida rupit,

Terrasq; suas post terga videns,

Animam leuibus credidit auris,

Dubioq; secans aquora cursu

Potuit tenui fidere ligno,

Inter vite mortisq; vias

Nimum gracili limite ducto.

Nondum quisquam sidera norat,

Stel-

- 310 *Stellisq, quibus pingitur ather,
Non erat usus: nondum Pleiadas,
Hyadas poterant vitare rates,
Non Olenia sidera capra:
Non quæ sequitur, fleētq, senex*
- 315 *Arctica tardus plaustro Bootes.
Nondum boreas, nondum zephyrus
Nomen habebant.
Ausus Tiphys pandere vasso
Carbasa ponto, legesq, novas*
- 320 *Scribere ventis: nunc lina sinu
Tendere toto: nunc prolato
Pede transuersos captare notos:
Nunc antennas medio tutas
Ponere malo: nunc in summo*
- 325 *Religare loco, cum iam totos
Auidus nimium nauita flatus
Optat, & alto rubicunda tremunt
Suppara velo.
Candida nostri secula patres*
- 330 *Videre, procul fraude remota,
Sua quisque piger littora tangens,
Patrioq, senex factus in aruo,
Paruo diues, nisi quas tulerat
Natale solum, non norat opes.*
- 335 *Bene dissecti fœdera mundi
Traxit in unum Thessala pinus,
Iussitq, pati verbera pontum,
Partemq, metus fieri nostri
Mare sepositum, dedit illa graues*
- 340 *Improbæ pœnas, per tam longos
Ducta timores: cum duo montes,
Claustra profundæ hinc atque illinc
Subito impulsu, velut ætherio
Gemerent sonitu, spargeret astra*
- 345 *Nubesq, ipsas mare depressum.*

P 3

Palluit

317 Verbera remorum. Vel fortè ad amentiam Xerxis respicit, qui Hellesponto trecenta verbera in-

Arctophylax, vulgò qui dicitur esse Bootes,
Quod quasi temone adiunctam præ se qua-
rit Arcton.

Aratus Solensis:

ἑξέπην δ' Ἐλίκης φέρεται ἰλάοντι τοι-
κῶς

Ἀρετοφύλαξ, τὸν ῥ' αἰνδρες ἐπικλήουσιν
Βούτῳ,

ἔνιχ' ἀμειβάμενος ἐπιφώδην· εἰδόντα
Ἀρετῶν.

322 Pede. parte veli infima, quæ ad na-
uis latus religatur, (Baysius de re naua
li, mihi pag. 129. cum seq.) quam nau-
tæ prout tempestas poscit aut contra-
hant aut laxant. Carullus:

... sine utrumque Iuppiter

Simul secundus incidisset in pedem.

Virgil. lib. 5. A. Eneid.

Vna omnes fecere pedem.

vbi Seruius, Podiam, (lego pedem) hoc
est funem quo tenditur velum, quod
Græci ποδία vocant, ut est apud Pinda-
rum & Aristophanem. Hæc Seruius.
Ego vero etiam apud Homerū Odys-
s. & Euripidem, in Taurica Iphigenia,
idem inuenio. Plinius quoque scripsit:
Iisdem ventis in contrarium naviga-
tur, simul prolatis pedibus. Nonius
Marcellus explicans hoc verbum, Re-
movere pedem, ait; Plautus remos nauis,
pedes dixit. & in verbo Remo, ait; Remi
sunt nauales pedes. Sed Nonius hæc
scribens planè aliud agebat. nam Pla-
tus de his pedibus de quibus hic agi-
tur, quos Græci ποδιώνας vocabant,
sensit.

328 Suppara. Hadrian. Turnebus lib.
21. aduersar. cap. 4. quid sint suppara
docet, eiusque sententia hoc loco con-
firmatur.

332 Patrioq, senex factus in aruo. huc per-
tinet Horatij Epod. ode 2. & Claudiani
epigramma de sene Veronenfi,

Felix qui patrii æuam transegit in arui,
Ipsa domus puerum quem videt, ipsa
senem.

333 Paruo diues. secundum philoso-
phos loquitur. Turpilius, in Lindia;

Profecto vi quisque minimo cōtentus fuit,

Ita fortunatam vitam duxit maximè;

Vi philosophi amentisti, quiduis sat est.

336 Thessala pinus. Sic Horatius; Pon-
tica pinus.

fligi & colaphos incuti iussit. vide Herodotum in Polymnia.

346 *Palluit audax Tiphys.* expressit illa Horatij; ... & scitentem

Bellui pontum, medæq; fraudes
Palluit audax.

349 *Ipsaq; vocem perdidit Argo.* cuius carina vocalis erat testibus Apollonio, Valerio, Claudiano, Lycophrone in Calandria, & ibi Izacio.

351 *Succincta canes.* Lucretius:

Aut rapidis canibus succinctas semimarinis
Corporibus Scyllas.

Virgilius, in Ciri:

Quid loquar aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est

Candida succinctam latrantibus inguina
monstris

Dulchias vexasse rates.

quibus versibus Virgil. poetico more duarum Scyllarum fabulam confudit.

355 *Diræ pestes.* Sizenæ, siue Acheloi & Terpsichores, secundum Nonnum & Izaciū; siue Acheloi & Steropes, iuxta Homeri scholiastem; siue Acheloi & Melpomenes, ex Nicandri 3. mutatorū sententia; siue Acheloi & Caltiopes, vt Servius 5. Aeneid. voluit.

Quæ nomina habuerint non satis constat. Sunt qui vocitent Aglaopen, Thelxiopen, Piliopen; Apollonij vero scholiastes, Thelxinoen, Molpen, Aglaophonen; Chærylius, Thelxiopen, Molpen, Aglaophonen; Dionysius Halicarnasseus, Solinus, & alij plerique, Parthenopen, Ligiam, Leucasiā, quorum vltimorum nominum etymon earum officia exprimit: vnde Alciatus emblemata 115.

Aspectu, verbis, animicandoretrahuntur Parthenope, Ligia, Leucosiaq; viri. Hæ Iunonis instinctu Musas cantu provocarunt, à quibus victæ, implumes abierunt; earumque plumas Musæ capitibus suis imposuerunt, teste Crobylo lib. 1. idem indignatæ Sirenes, cantus suos in perniciem hominum conuerterunt. aliam tamen causam reddit Claudianus lib. 3. de rapto Proserp.

Discedunt aliæ rapidis Acheloides aliæ

Sublate, Siculi latius obfudere Pelori.

Accensæq; malo iam non impune canotas

In pestem vertere lyras: Vox blanda carinas

Alligat, auditofrenantur carmine remi.

eiusdem existat hoc de Sirenibus epigramma:

Dulce malum pelago Siren; volucresq; puellæ,

Scylleos interfremitus, avidamq; Charybdim,

Musica saxa, fretis habitabant dulcia monstra,

Blanda pericla marin, terror quoque gratus in undis.

Delatis licet huc incumbere auracarinis,

Implessentq; sinus venti de puppe ferentes:

Figebat vox una ratem, nec tendere certum

Delectabat iter, reditus odiumq; iunabat,

Nec dolor ullus erat, mortem dabat ipsa voluptas.

¶ Hæ versus difficiles sunt, & aliter vulgo dispugnantur. eo, vt videtur, ascripti: nunc explicabo. Cur

Palluit audax Tiphys, & omnes

Labente manu misit habenas:

Orpheus tacuit torpentelyra,

Ipsaq; vocem perdidit Argo.

Quid? cum Siculi virgo Pelori

Rabidos vtero succincta canes,

Omnes pariter soluit hiatus?

Quis non totos horruit artus,

Toties imo latrante malo?

Quid? cum Ausonium dira pestes

Voce canora mare mulcerent?

Cum Pieria resonans cithara

Thracius Orpheus, solitam cantus

Retinere rates, pœnè cœgit

Sirena sequi? quod fuit huius

Precium cursus? aurea pellis,

Maiusq; mari Medea malum,

Mercès prima digna carina.

Nunc iam cessit, Pontus & omnes

Patitur

vocet dulce malum, ex postremo versu apparet. Volucres dicit, quia, Theopompo & Izacio auctoribus, inferiora corporis auiū habebant. Ovidius 5. Metamorph.

... vobis Acheloides vnde

Plumæ pedesq; auium, cum virginis ora geratis?

An quia cum legeret flores Proserpina vernos,

In comitum numero misit Sirenes eratus?

Quam postquam totofrustra questus in orbe;

Protinus, vt vestram sentirent equora turam,

Posse super fluctus alarum insistere remis

Optastu, facilesq; deos habuissis, & artus

Vidistis vestros subditi flauescere pennis.

Musica saxa, cum ait, ad earum metamorphosim respicit, quam Orpheus, si modo ipse est Argo-

nauticorum auctor, sic describit;

δένει δ' ἀντιπάρησαν παρὰ πτόνῳ καὶ λυγρὰς

365 *Patitur leges non Palladia
Compacta manu regum referens
Inclita remos queritur Argo.
Qualibet altum cymba pererrat,
Terminus omnis notus, & urbes*

370 *Muros terra posuere nouos,
Nil qua fuerat sede reliquit
Peruius orbis. Indus gelidum
Potat Araxem: Albim Persæ,
Rhenumq; bibunt. venient annis*

375 *Sacula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tiphysq; nouos
Detegat orbis, nec sit terris
Ultima Thule.*

ACTVS TERTIVS.

NVTRIX. MEDEA.

380 *Alumna celerem quò rapis tectis pedem?
Resiste, & iras comprime, ac retine impetum,
Incerta, qualis entheos cursus tulit,*

hi versus Apollonij è lib. 4. Argonaut.

... αἴψα δὲ νῆσον
καλὴν ἀντημέδσαν ἐσέδρακον, ἐνθα λίγχα
Σαφὴς εἶναιτ' Ἀχλαΐδης ἡδέως
δὲ λήγουσιν μελωΐαν ὅτις περὶ πείσμα βάλοντο.
τὰς μὲν ἄρ' οὐκ εἶδ' Ἀχλαΐα δυνήθεισιν
γείνατο Τερψιχόρῃ μεσάν μίαν. καὶ ποτὶ Διὸς
δυνατὶ ἰφθίμῃ ἀδμήτ' ἐπιπροσώπεσκον
ἀμμιγα μελωΐδραι. τότε δ' ἄλλο μὲν οἰωνοῖσιν
ἄλλο δὲ πρὸς ἀρτεμίδης ἐναλίγκια ἐσχευ' ἰδέσθ.
αἰεὶ δ' ὁδὸν μετὰ δεικνυμένας ἐκ παλαιῆς,
ἣ γαμὰ δὴ πολέων μελιηδέα νόσον ἔλονται
τηκεδνὸν φθινύδουσαν, ἀπηλεσίως δ' ἄρα καὶ τίς
ἔσται ἐν σφάταιν' ὅτι λείριον. οἱ δ' ἀπὸ νῆος
ἤδη πείσματ' ἐμειχον ἑσπ' ἡόνεσσι θαλάσῃ,
εἰ μὴ ἄρ' Οἰάγρητο παῖς Ὀρηνίου Ὀρφέως
Βισοίνῃ ἐνὶ χερσὶν εἰς φόρμιγγα πένθος
καταίνον ἐντοχάλοιο μελὶ κενάρισον αἰοιδῆς,
ὅφρ' ἀμυδὶς κλαίοντο ἐπὶ πορθέωνται ἀκοναὶ
κρημνῶ. παρθένην δ' ἐν σπῶ ἐτίθειτο φόρμιγγι.
idem tradidit Orpheus, in Argonauticis.

μελιδίαν γυνάτειο, σφέας δ' ἀπὸ γαργά-
δου ἀκρῆς
ἐς εὐθρόν δ' ἰσχυρὰν ἀλιπρόδαιο θαλάσ-
σης,
πίττειν δ' ἡλ' ἀζαντο δέμας, μορφώδ' ὡς
ὑπὲρ πλοῖον.

de scopulis istis Virgil. lib. 5. AEneid. ait. . . . scopulos Sirenum aduicta subibat. Mirum illud quod ex Archippo, lib. 5. de piscibus, Natalis lib. 7. Mythol. cap. 13. refert, Sirenes has non virgines, sed loca marina in angustias quasdam præruptis montibus contracta fuisse, in quas illi fluctus sonum cum suauitate & harmonia emittentes, nauigantes illicerent ad videndum: quo cum appulissent, vndarum impetu delati cecis vorticibus hauriebantur. inde natam fabulam. Sed Plutarchus Iunior, Dorion & Seruius meretrices fuisse scribunt; quæ nauigantes tadium retinebant blanditiis suis, donec ad summam egestatem reducerentur; ideoque dictæ sint illis naufragium inferre. Moratius lib. 2. sermonum Sirenes desidiâ interpretatur. nam hæc quia neglectum rei familiaris gignit, Opium parit. Izacius, ἀλυσσεν αὐτὸν, inquit, δὲ σε εἰσὶν αἱ ἡδοναί. hanc mythologiam suppresio Izacij nomine, Natalis quam elegantiissime dicto loco persequitur.

Cum

357 Cum Pieria &c. hæc explicabunt

362 *Malumq; mari Medea malum. mare malum est
in Græco trimetro:*

πῶς καὶ γάλατος καὶ γυνὴ κακὰ τέτα.

verum peior mari Medea, ergo malum. Vnde Simonides, in epistolis: ἔγω καὶ Μηδείας καὶ Φαίδρας φεβρώτερα. ideo cum maximè crudelem, immenem, impiam feminam innuere quis volet, Medea vocet licebit, Ouidius sane, in epist. Hypsip.

Pellicis ipsa meos implestem sanguine vultum

Quosq; veneficii abstulit illa mihi;

Medea Medea forem &c.

365 *Palladia. Argo Minervæ opera confectam
fuisse primus Simonides scripsit. idem postea Se-
neca, Claudianus, aliiq; permulti tradiderunt.*

372 *Indusq;. simili argumento Virgilius vitur:*
*Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim.
Gelidum Potat Araxem. Lucanus;*
Non tibi cum primum gelidum transibis Araxim.

381 *Iras. o. v. l. iram.*

382 *Qualis, vicitatissima poetarum comparatio.
possem enim nullo negotio ostendere hæc vsos*

non Aeschylum modo, Pacuvium, Virgilium ac Propertium; sed etiam Ovid. lib. 9. Metamorph. in epist. Laodamia, Silium li. 4. ac nostrum actum 2. Hercul. O Etei, audacior Valerius Flaccus (quem Lud. Carrio meus dextrè, ut totus est felix in restituendo depravatos scriptorum libros, recensuit) Medeam ipsi Baccho comparare non dubitavit.

393 Non facile secum versat. in quibusdam m. s. legitur; Non facile serum versat: quorum verborum sententia mihi non placet.

398 Imitare amorem. hoc est odio modum nullum statuit, quia amor nullum modum habet. Terentius Eunuchi actu 1. sc. 1. de amore:

... quæ res in se neq; consilium neq; modum
Habet ullum, eam consilio regere nō potes.
In amore hæc omnia insunt vitia, iniuria,
Suspensiones, inimicitie, inducie
Bellū, paxq; rursus. incerta hæc si tu postules
Ratione certa facere, nihil opus agas
Quasi des opera ut cum ratione insanias.

Et, qui (quod à Mureto prius fuit animaduersum) hos versus eleganter expressit, Horatius:

... quæ res
Nec modum habet neque consilium, ratione
ne modoq;

Tractari non vult. In amore hæc sunt mala, bellum,

Pax rursus: hæc signis, tempestatū propere
ritu

Mobilia & cæca fluitantia sorte, labore
Reddere certa; sibi nihilo plus explicet, ac si
Insanire pareat certa ratione modoq;

Propertius quoque:

Errat vesani finem qui querit amoris.

Verus amor nullum novit habere modum.

405 Flumina in pontum cadent. Sic Virg. 1. Aeneid. In freta dum fluvii current...

408 Quæ Scylla, quæ Charybdin. Sic Catullus:

Quæ Syrtis, quæ Scylla vorax, quæ vasta
Charybdin.

de Sicula Charybdi loquuntur. Est & alia Charybdis veteribus incognita in Scrickfinnia, inter Suuentinos promontorium & Caiëska Semla. Vide Abraham. Ortelium, in descriptione gentium Septemtrionalium.

410 Titana. Typhoeum, iuxta Pinda-

Cum iam recepto Manas insanit deo,
Pindi niualis vertice, aut Nisa iugis:
Talís recur sat huc & huc motu efferro,
Furoris ore signa lymphati gerens.

Flammata facies spiritum ex alto citat,
Proclamat, o superi: oculos fletu rigat,
Renidet, omnis specimen affectus capit,
Heret, minatur, æstuat, queritur, gemit.

Quò pondus istud verget? ubi ponet minas?
Vbi se iste fluctus frangat? exundat furor.

Non facile secum versat, aut medium scelus
Se vincet, ire novimus veteres notas.

Magnum aliquid instat, efferu, immane, impium. 395
Vultum furoris cerno: diu fallant metum.

ME. Si quæris odio misera quæm statuas modum,

Imitare amorem: regias egon ut faces
Inulta patiari segnis hic ibit dies?

Tanto petitus ambitu, tanto datus?

Dum terra calum media libratum feret,
Nitidusq; certas mundus evolvit vices,

Numerusq; arenis deerit, & solem dies,
Noctem sequentur astra, dum siccæ polus

Versabit arctos, flumina in pontum cadent, 405
Nunquam meus cessabit in pœnas furor,

Crescetq; semper: quæ ferarum immanitas,
Quæ Scylla, quæ Charybdis, Ionium mare

Siculumq; sorbens, quæq; anhelantem premens
Titana, tantis Aetna feruebit minis? 410

Non rapidus amnis, non procellosum mare,
Pontusq; coro sevens, aut vis ignium

Adiuta flatu possit inhibere impetum,
Irasq; nostras: sternam & evertam omnia.

Timuit Creontem, ac bella Thessalici ducis:
Amor timere neminem verus potest. 415

Sed cesserit convictus, & dederit manus,
Adire certè, & coniugem extremo alloqui

Sermone potuit: hoc quoque extimuit ferox.

Laxare

- 420 *Laxare certè tempus immitis fuga*
Genero licebat: liberis vnus dies
Datus duobus, non queror tempus breue.
Multum patebit, faciet, hic faciet dies,
Quod nullus vnquam taceat: inuadam deos,
 425 *Et cuncta quatiàm. NV. recipe turbatum malis*
Hera peētus, animum mitiga ME. sola est quies,
Mecum ruina cuncta si video obruta.
Mecum omnia abeant: trahere, cū pereas, libet.
 NV. *Quàm multa sint timenda, si perstas, vide.*
 430 *Nemo potentes aggredi tutus potest.*

I A S O N. M E D E A.

- O dura fata semper, & sortem asperam,*
Cū scuit, & cū parcit, ex aquo malam.
Remedia toties inuenit nobis Deus
Periculis peiora: si vellem fidem
 435 *Præstare meritis coniugis, letho fuit*
Caput offerendum: si mori nolim, fide
Misero carendum est: non timor vincit virum,
Sed trepida pietas: quippe sequeretur necem
Proles parentum. ô sancta, si cælum incolis,
 440 *Iusticia, numen inuoco ac testor tuum:*
Nati patrem vicere, quin ipsam quoque,
Etsi ferox est corde, nec patiens iugi,
Consulere nat is malle, quàm thalamis, reor:
Constituit animus precibus iratam aggredi.

Atque

- Quisquis amator erit, Scythicus licet ambulet oris,*
Nemo adeo, vt noceat, barbarus esse volet.
Luna ministrat iter, demonstrant astra salebras,
Ipsè Amor accensas percutit ante faces.
Seu a canum rabies mortis auertit hiantes.
Huic generi quouis tempore tuta via est.
 442 *Mecum omnia abeant. potuit vetus illud di-*
ctum imitari, quod ex Dionis lib. 38. Xiphilinus
retulit: ἐμὸν θυμὸν ὁ γὰρ μὴ χεῖρτα πῶπι.
Libet. membræ, licet, id què quoad sententiam
detertius non est.

rum, Hædodum, Euphronem, &
 qui cum diligenter imitatur, Ovidiū,
 & Valerium Flaccum: vel potius En-
 celadum, ex sententia Callimachi, Or-
 pheï, Smyrnæi, Oppiani, Virgilij, Se-
 ueni, Lucani, Claudiani ac Sidonii: di-
 xi potius, quia hanc opinionem sequi-
 tur Seneca Hercule O Eteo actū 4. his
 verbis:

Vincet populos inde Typhoeum
Et Tyrrhenam feret Iuavimen.
Feret A Etnæos inde caminos,
Scindeq; latius montis aperit,
Nondum Enceladus fulmine victus.

411 *Rapidus amnis. Lucretius:*

Et rapidos tranant amnes.

415 *Thessulici duci. Acaſti. Supra ha-*
buimus; . . . quippe te pæna expetit
Lethoq; Acaſtus . . .

416 *Amor timere neminem verus potest,*
audaciæ amantium pleni sunt poetarum
libri. Propertius:

Solus amans nouit quando periturus, &
à qua

Morte, neque hic Boreæ subtra nec æ-
ma timer.

Tibullus:

Nec docet hoc omnes, sed quos nec inertia
tardat,

Nec retat obscura surgere nocte timor.

En ego cū tenebris tota vapor anxius vrbe,
 420 *Secutus in tenebris me facit esse Venus.*

Nec finit occurrat quisquam qui corpora
ferro

Vulneret, aut rapta premia veste petat.

Quisquis amore tenetur, ea tutusq; sacerq;
Qualibet insidias non timuisse decet.

his consentit Propertius lib. 3. eleg. 15.

Nec tamen est quisquam sacros qui ledat
amantes,

Scironis media sic licet ire via.

430 *Nemo potentes aggreditutus potest. nam poten-*
tiorum iræ grauis est semper, regum præcipue.
Homerus Iliad. 2.

ἡ πόρτα τοῦ βασιλέως ὅτε χεῖρας ἀνδρῶν χεῖρ.
 vel quia, vt subiungit Homerus, iræ non facile
 obliuiscuntur: vel quia, vt poeta indignus qui
 cum Chærylo comparetur, dixit, regibus longæ
 sunt manus.

437 *Vincit virum. quidam libri scripti, vincit virum.*

442 *Ferox. ait Horatius, in epist. ad Pisones, de*
arte poetica: Sit Medea ferox.

446 Totus in vultu est dolor. Agamemn.
actu 2.

Licet ipsa sileat, totus in vultu est dolor.

Hercule O Etco, actu 2.

... in vultu dolor

Processit omni...

452 P. triūq; regnum: apud Euripidem
Medea:

νῦν ποὶ τρέπωμαι; πότρεα παῖς
τῶς δ' ὄμεις,
οὐ σοὶ περὶ δ' ἔσται, καὶ πάτεραι, ἀφ' ἰοῦ
μὲν
ἢ παῖς πύλαιας Πειλιάδας; καλῶς γ' ἔν
οἶω
δίζαντό μ' ὄμεις, αἰ πατέραι κατὰ
τοῦ.

Ennius, in Medea:

Quo nunc me vocatam? quod iter incipiam
ingrediri?

Domum paternamne, an ad Pelie filias?

Solent poetae miseros sic facere ratio-
cinantes, ut ostendant nullo loco posse
se tuo consistere, exempla sunt illustria
in Hercule furente Euripidis, Aiace
μαστιγισφῶρ Sophoclis, Ariadna Catul-
li, Didone Virgilij, Alcmena Senecæ
in Herc. O Etco, aliisque multis.

464 Saxo noctis aeternae. hoc est specu te-
nebroso.

466 Igneo tauri halitus. ex Euripide,
apud quem Medea:

ἰσώσατο, ὅς τε αὖτις Εὐκλῶν ὄσοι
ταυτῶν σωεῖσιν ἔσαν Ἀργεῶν σκῆφος,
πεμφθῆναι τὰν ἡρώων ἐπιστάτην
ζόγλησι, καὶ περὶ γῶντα ἰανέσιμον
γῆν
δράκοντά θ', ὅς τε ἀγχυροῖσι ἀμφέπων
δέρας,
σώσας ἑσάξει πολυπλόκητος, αὐπὶ
ἄν,
κτεῖνας, ὀνέχοι σοὶ φάτο σάτεραι.

470 Terrigena miles. Ovid. 7. Metam.
Terrigena pereunt per mutua vulnera fra-
tres.

& Claudianus sic eosdem vocavit, de
bello Getico:

An ego terrigenas potius mirabor in ipsi
Procubuisse satis, vite quibus altulus idem
Principium finemq; dies...

471 Expetita optata. Catullus:

Auratum optantes Colchii auertere pellem.

472 Sornosque iussu lumina ignoto dare
Insomne monstrum. Libanius Sophista:

Atque ecce, viso memet, exiluit, furit,
Fert odia praese, totus in vultu est dolor.

ME. Fugimus Iason, fugimus. hoc non est nouum

Mutare sedes, causa fugiendi noua est.

Pro te solebam fugere: discedo, exeo.

Penatibus profugere quam cogis tuis,

Ad quos remittis? Phasin & Colchos petam?

Patriumq; regnum? quag fraterne cruor

Perfudit arua? quas peti terras iubes?

Qua maria monstras? Pontici fauces freti?

Per quas reuexi nobiles regum manus,

Adulterum secuta per Symplegadas?

Paruamne Iolcon, Thessala an Tempe petam?

Quascunque aperuit tibi vias, clusi mihi.

Quo me remittis? exuli exilium imperas,

Nec das: eatur, regius iussit gener.

Nihil recuso: dira suppliciaingere,

Merui, cruentis pellicem pennis premat

Regalis ira, vinculis oneret manus,

Clusamq; saxo noctis aeterna obruat,

Minora meritis patiar ingratum caput.

Reuoluat animus igneos tauri halitus,

Interq; fauos gentis indomita metus,

Armifero in aruo flammeum Alecta pecus,

Hostisq; subiti tela: cum iussu meo

Terrigena miles mutua cade occidit.

Adiice expetita spolia Phryxei arietis,

Somnosq; iussu lumina ignoto dare

Insomne monstrum. traditum fratrem neci,

Et scelere in uno non semel factum scelus,

Iussuq; natas fraude deceptas mea,

Secare membra non reueluri senis:

Alienag; sequens regna, deserui mea.

Per spes tuorum liberem, & certum larem,

Per victa monstra, per manus, pro te quibus

Nunquam peperci, perq; prateritos metus,

Per calum, & vndus coniug; testes mei,

Miserere,

Miserere, redde supplici felix vicem.

Ex opibus illis quas procul raptas Scythæ
Vsq; à perustis Indiæ populis petunt,

485 Referta quasq; vix domus gætas capit,
Ornatus auro nemora: nil exul tuli
Nisi fratris artus, hos quoque impendi tibi.
Tibi patria cecidit, tibi pater, frater, pudor,
Hac dote nupsi, redde fugienti sua.

490 1A. Perimere cum te vellet infestus Creó,
Lachrymis meis euictu, exilium dedit.

ME. Pœnam putabam: munus, ut video, est fuga.

1A. Dum licet abire, profuge, teq; hinc eripe:

Gravis ira regum est semper. ME. hoc suades mihi?

495 Præstas Creusa, pellicem inuisam amoues.

1A. Medea amores obliuiscis? ME. & cadẽ, & dolos.

1A. Obliuiscere crimen quod potes tandem mihi?

ME. Quodcunq; feci, 1A. restat hoc vnum insuper,
Tuis ut etiam sceleribus fiam nocens.

500 ME. Tua illa, tua sunt illa: cui prodest scelus,
Is fecit, omnes coniugem infamem arguant,
Solutus tuere, solus in fontem voca.

Tibi innocens sit, quisquis est pro te nocens.

1A. Ingrata vita est, cuius accepta pudet.

505 ME. Retinenda non est, cuius accepta pudet.

1A. Quin potius ira concitum pectus doma,

Placare natis. ME. ab dico, abiuro, abnuo.

Meis Creusa liberis fratres dabit?

Regina gnatis exulum afflictis potens?

510 Non veniat unquam tam malus miseris dies,

Qui prole fœda misceat prolem inclitam,

Phæbi nepotes Siſyphi nepotibus.

1A. Quia misera meq; teq; in exitium trahis?

Abcede queso. ME. supplicem audiuit Creó. (lus.

515 1A. Quid facere possum, loquere. M. pro me? vel sce

1A. Hinc rex, & illinc. ME. est & his maior me-

Medea, nos configere certemus, sine, (tus

Sit precium Iason. 1A. cedo de fessis malis.

2 2

Et ipsa

καὶ τούτων ὁποῖον ἀπάντων οὐτως ἀποτίσσει
τῶτο πᾶσι δὲ. Claudianus:

..... ἐν ὁποῖον; ῥησὺς

Tractibus aurati custodem velleri animum.

476 Senns. Pelia. nota res ex Polycra-
tis Samij, & Ouidij traditione.

494 Graui ira regum est semper. Supra
nu. 430. vbi vide quæ scripsimus, dixit.

Nemo potentes aggredi tuus potest.

& supra actu 2.

Nec me fugit quam durus & vere insolens

Ad recta flecti regius nolit tumor.

Pindarus: ... ἄλλοι

δ' ἐν ἀλλοῖς

γινέται πάλιν Δις.

515 Loquere antiquis, libri eloquere.

516 Est & hic maior metus. In o. v. l. cō-
tinetur: est & hic maior metus Medea.
dixerat Iason ab vna parte duos reges
esse Acastum & Creontem; quorum
metu Medeam non auferit retinere: re-
spōdet illa, sunt illinc Acastus & Creó,
hinc ego; plus sola quam vicq; potero.

527 *Hu adice.* Sic apud Valerium Flaccum utriusque libro inchoati operis inquit Medea:

*An fratris te bella mei, patrisque trivires
Terrificant, & magnæque impar virgini ab
hoste?*

*Finge tales alias, & adhuc maiora coite
Agmina, & quæ sequuntur.*

538 *Si quid ex soceri domo.* Euripides:

*ἄλλ' αὖ ἐξ οὗτοιο τοῦτο τὸ αὐτῆς φωνῆ
ποσοφίλαρα χερμάτων ἐμῶν λαβόν,
λόν' ὅς ἐστιμῶ ὑφ' ὧν δέωμαι ἔ-
π' &c.*

550 *Vulneri patuit locus.* à gladiatoribus ducta figura. nā vt hi aliquid membrum detegunt, locum vulneri infligendo præbent, & tum vulneri locus patet.

554 *Ne si qua noster &c.* Medea apud Euripidem:

*... αὐτῶμαι σε τῶν εἰρηδίων
συγγράμαι εἶναι...*

Porro quemadmodum Medea, vt possit liberos necare, se ad meliorem mentem rediisse simulat: sic plane Sophocleus Ajax à priore sententia recessisse se fingit, Tecmessæ à se remouendæ causæ, ne se interficere volenti impedimento foret. illaque Sophocles fictio sic Virgilio placuit, vt in diuinum opus lib. 4. eam transtulerit. ibi namq; Dido certa iam mori & deliberata morte fortior consilium vultu tegit & spem fronte serenat.

564 *Vix fraudi est locus.* Timemur. difficile est eum fallere, qui falli timet: è contra facile est illum circumuenire, qui se decipi non posse confidit. plane confidentia insidiis exposita est: metuentem non nisi aperto Marte opprimere queas. ideo in Thyeste dictum:

... sed quibus captus dolis.

*Nostros dabit perductus in laqueos pedem:
Inimica credit cuncta.*

567 *Quicquid potes Medea, quicquid non potes.* Græca phrasis. Sic etiā Catullus:

Hoc facies, siue hoc non potes, siue potes.

572 *A sole.* de ornatu isto ait Euripid.

... ὅν ποδ' ἄλλο.

παρὰ τοὺς πατὸς δ' ἰδ' αὖτις ἐκρύβοισιν οἷς..

581 *Quamta cum coniux viduata tedu.* adulterium virorum mulieres maxime exasperat. Euripides, Medæa:

Et ipsa casus saepe iam expertos time.

ME. *Fortuna semper omnis intra me stetit.*

IA. *Acastus instat, propior est hostis Creto.*

ME. *Utrumq; profuge, nolo vt in socerum manus
Armes, nec vt te cæde cognata inquires.*

Medea cogit, innocens mecum fuge.

IA. *Et quis resistet, gemina si bella ingruant?*

Creo atque Acastus arma si iungant sua?

ME. *Hu adice Colchos, adice AEetem ducem,
Scythas Pelasgis iunge, demersos dabo.*

IA. *Alta extimesco sceptrum.* ME. *ne cupias, vide.*

IA. *Suspecta ne sint, longa colloquia amputa.*

ME. *Nunc summe toto Iuppiter calo tona,
Intende dextram, vindices flammæ para,
Omnemq; ruptis nubibus mundum quate:*

Nec diligenti tela librentur manu

In me vel istum, quisquis è nobis cadet,

Nocens peribit: non potest in nos tuum

Errare fulmen. IA. *sana meditari incipe,*

Et placida fare, si quid ex soceri domo

Potest fugam leuare, solamen pete.

ME. *Contemnere animus regias, vt scis, opes*

Potest, soletq; liberos tantum fugæ

Habere comites liceat, in quorum sinu

Lachrymas profundam, se noui gnati manent.

IA. *Parere precibus cupere me fateor tuis,*

Pietas vetat. namq; istud haud possum pati:

Non si ipse memet cogat & rex, & socer.

Hæc causa vitæ est, hoc perusti pectoris

Curis leuamen: spiritu citius queam

Carere, membris luce. ME. *si hic gnatos amat,*

Bene est, tenetur, vulnere patuit locus.

Suprema certe liceat abeuntem loqui

Mandata, liceat ultimum amplexum dare.

Gratum est, & illud voce iam extrema peto:

Ne si qua noster dubius effudit dolor,

Maneant in animo verba, sed melior tibi

Memoria

*Memoria nostri subeat: hac ira data
Oblitterentur. 1A. omnia ex animo expulsi,
Precorq; & ipsa feruidam ut mentem regas,
Placideq; tractes: miserias lenit quies.*

360 ME. *Discessit, ita an est? vadis oblitus mei
Et tot meorum facinorum? excidimus tibi?
Nunquam excidimus. hoc age, omnes aduoca
Vires & artes. fructus est scelerum tibi,*

365 *Nullum scelus putare, vix fraudi est locus.
Timemur hac aggredere, qua nemo potest
Quicquam timere: perge, nunc aude, incipe.
Quicquid potes Medea, quicquid non potes.*

*Tu fida nutrix, socia maroris mei,
Variiq; casus, misera consilia adiua.*

370 *Est palla nobis, mutus atheria domus,
Decusq; regni, pignus A Eetæ datum
A Sole: gemmis est & auro textili
Monile fulgens, quodq; gemmarum nitor
Distinguit aurum, quo solent cingi comæ:*

375 *Hæc nostra nati dona nubenti ferant:
Sed antè diris illita ac tineta artibus.
Vocetur Hecate: sacra lucifica appara:
Struantur aræ, flamma iam tectis sonet.*

C H O R V S.

Sapphici.

Nulla vis flammæ, tumidiq; ventis

380 *Tanta, nec teli metuenda torti:*

*Quanta, cum coniux viduata tedis
Ardet & odit.*

affectum zelotypiam scribentibus. Huc spectant:
Illa Matthæi Mariæ Boiardi:

L'anima che più crudo, e spaventevole,

Et più ardente, che fuoco che sia,

La moglie che fu in tempo amorevole,

Che disprezzata cadde in gelosia,

Non è leon ferito più spiaciutole,

De la serpe calcata è tanto ria,

*... più di rana che di cane, ma,
... di cane che di rana, ma,
... di cane che di rana, ma,
... di cane che di rana, ma,
... di cane che di rana, ma,*

ideo nosse Hercule O Eteo:

O quam cruentus feminas stimulat dolor,
Cum paruit una pellici & nupte domui
Scylla et Charybdis Sicula terquens freta
Minus est timenda: nulla non melior fe-
ra est.

Ouidius 2. de arte:

Sed neque fulvus aper media tam saeuus
in ira est,

Fulmineo rapidos dum rotat ere canes

Nec lea cum canibus lactantibus, ubera prebet,

Nec breui ignaro ripera lea pede:

Femina quam socii deprensa pellicis lecti

Ardet, & in vultu pignora mentis
habet.

In ferrum flammæq; ruit, posteq; decore

Fertur ut Aoniæ cornibus ista dei.

Aurel. Prudentius:

... odit vxor pellicem.

Merito: si credimus Menekao Euripi-

dis, in Andromacha. Pindarus eid. id.

Pyth. dubitat an Clytemnestra ad oc-

cidendum maritum dolor filiae necate,

an ira inducta pellicis excitavit. Sub-

iungit tandem nuptæ odiosiss. esse. Si

vir in mala, ut ait ille, sit deditus adul-

teræ. Sane eam ob rem multæ maritos

suos occiderunt, ut ex Cicerone 2. of-

ficio. Capitolino, Apollonio, Palæphato,

Eusebio, Appiano, Iustinoque patet;

Thebe Alexandrum Pheraum, Lucil-

la Antoninum Verum, Lemnia viros

omnes vix excepta vniuersæ; hæc caus-

sa fuit cur Sphinx Cadmo marito bel-

um mouerit; cur Demetrius Antigo-

ni filius & Demetrius Nicanor ab vx-

oribus fuerint interempti. assentiri enim

Scaligerolib. 3. artis poet. & Steph. For-

carulo in Cupidine iuris perito cap. 6.

Non in feminis esse extremum summumq;

Quanto la moglie era quella fiata,

Che per altri se veda abbanonata.

382 Ardet amat. Virgilius:

Formosum pastor Corydon ardebat Alexim.

Horatius:

Non aliter Samio dicunt arfisse Bathyllo.

Anacreonta Teium.

Seneca: Arsit obscuri dea clara mundi.

583; *Nebulosus imbres Hauster aduexit.*
Phaenonius apud Gellium lib. 2. cap.
22. Hauster, inquit, Græcè ὁρῶ no-
minatur: quia est nebulosus atque hu-
meatus. Horatius;

Albus ut obscuro deterget nubila celo
Sepe Notus, neque parturit imbres

Perpetuos: sic tu &c.

584 *Torrens iter, sic Virgilius;*

... *torrentia flumina...*

596 *Qui subegit.* Iasonem intelligit,
quemadmodum infra, cum ait; *Parcite*
iusse.

598 *Regna secunda.* maria dicit regna
secunda, quia secunda forte Neptuno
obdigerit, quemadmodum inferi Plu-
toni tertia forte. Vnde Claudianus lib.
1. de raptu; Plutonium sic loquentem
inducit;

... *grati quod luminis experts*

Tertia supreme pator dispendia forti?

600 *Iuueni.* Phaethon, Apollinis &
Clymenes, ut voluit Ovidius & Lu-
cianus; vel Apollinis & Protes, ut Tze-
tzis; vel Cephalii & Aurore, ut Hefio-
dus & Pausanias, filius: cuius mors A-
pollonij 4. Argonau. Tetzæ Chilia. 4.
hisor. 137. & Ouidij 2. Metamorph.
notior est, quam ut debeat inculcari, ea
docet adolefcentes quomodo temp. ca-
pessere debeant. qui enim sola nobili-
tate fretus, animi bonis virtutibus sci-
licet necessarius destitutus, ad regimen
ciuitatis accedat, & temere habenas rei-
pub. moderari præsumat, fieri non po-
test quin statum eius concutiat, con-
cussum labefactet, labefactum penitus
diruat atque subuertat: quare regi suo
& domino superiori inconsultæ auda-
cia grauissimas tandem poenas det oportet.

hoc Phaethon, qui lucentem significat, Cly-
menes, (id est gloriæ cumulatæ, δόξος κορυφαῖος) seu
Protes (hoc est primariæ seminae, ἀρχῆς ὁ ἀρχηγός) &
Solis filius, paternum ausus agitare currus, & po-
stremo vindice Iouis fulmine amictus, videtur
innuere.

603 *Constitit nulli via nota magno,* ait: via nulli no-
ta ante Argonem nauigationem magno constitit
omnibus Argonautis.

606 *Fœdera.* supra hac tragedia:

Bene dissestis fœdera mundi

Traxit in vnum Thessalæ pinus.

de his fœderibus est illud Horatij;

Non ubi hibernos nebulosus imbres

Aufter aduexit, properatq; torrens

Ister, & iunctos vetat esse pontes,

Ac vagus errat.

Non ubi impellit Rhodanus profundum,

Aut ubi in riuos niuibis solutus

Sole iam forti, medioq; vere

Tabuit Hæmus.

Cæcus est ignis stimulat us ira,

Nec regi curat, patiturve frenos,

Haud timet mortem, cupit ire in ipsos

Obuius enses.

Parcite o diui, veniam precamur,

Finat ut tutus mare qui subegit.

Sed furit vinci dominus profundi

Regna secunda.

Ausus æternos agitare currus,

Immemor metæ iuuenis paternæ,

Quos polo sparsit, furiosus ignes

Ipse recepit.

Constitit nulli via nota magno.

Vade, quæ intum populo priori,

Rumpe nec sancti violente mundi

Fœdera sacra.

Quisquis audacis tetigit carina

Nobiles remos, nemoris sacriati

Pelion densa, soliauit umbra:

Quisquis

Nequicquam deus abscondit

Prudens Oceano dissimulabit

Terras, si tamen incipit

Non tangenda rates transiliant vada.

607 *Audaci.* Argustemerae. Claudianus, de
bello Getico;

Intacti cum claustra freti, coguntibus equos

Armatum scopulis audax irrumperet Argo.

608 *Sacra.* Ioui Dodonæo.

610 *Scopulos vagantes.* Cyaneas. Arrianus: αὐτῶν
δὲ αἱ Κυανέαι εἰσι. αἱ δὲ γὰρ οἱ ποιεῖται πλωήτας
πάλαι εἶναι, καὶ διὰ τὸ τῶν πλοίων τῶν πρὸ αὐτῶν
ἄγχι, ὡς ἐκ Κόλχης ἔσται ἡ γὰρ.

610 *Quisquis intravit scopulos vagantes,
Et tot emensus pelagi labores,
Barbara funem reliquit ora,
Raptor externi rediturus auri,
Exitu diro temerata ponti*

615 *lura piauuit.
Exigit p̄nas mare prouocatum.
Tiphys in primis domitor profundi,
Liquit indocto regimen magistro
Littore externo procul à paternis*

620 *Occidens regnis, tumulog̃ vili
Tectus, ignotas iacet inter umbras.
Aulus amissi memor inde regis
Portubus lentis retinet carinas*

Stare querentes.

625 *Ille vocali genitus Camæna,
Cuius ad chordas modulante plectro
Restitit torrens, siluere venti,
Cui suo cantu volucris relicto,
Adfuit tota comitante silua,*

630 *Thracios sparsus iacuit per agros,
At caput tractu fluminalis Hebri,
Contigit notam Styga, Tartarumq̃,
Non rediturus.*

Strauit Alcides Aquilone natos,

635 *Patre Neptuno genitum necauit,
Sumere innumeras solitum figurac*

632 Notam prius enim illam viderat.

634 Aquilone nator. Zethem & Calaim. Propertius lib. 1. eleg. 20.

Hunc duo scēlātī fratres Aquilonia proles,

Hunc super & Zethes, hunc super & Calaim.

635 Patre Neptuno genitum &c. recte Codrus sermone 1. & lib. 1. fabularum interpretatur, Periclymenum, de quo Nonnus Dionysia. μγ'. & Ouidius Metamorph. 12. qui ait à Neptuno illū dono accepisse, vt in varias figuras mutaretur, & cū in aquila formam versus esset, ab Hercule occisum: quod Nonnus in apis formam versō Periclymeno, Tzetzes Chil. 2. hist. 45. in muscā

612 Reliquit ora bene & proprie. Catullus;

Perfidus in Creta reliquit nautis suam.
& Horatius:

Sine iactatam reliquerat rdo
Littore nauim.

614 Exitu diro. Iason sane; de quo hic non tradit, quod eo viuō hęc agi fingantur; mala morte perit: animi scilicet dolore, iuxta Diodorum Siciliensem, quia cuncti eum, ob ingratitudinem in Medeam, calamitatibus quibus premebatur dignum iudicabant, necem sibi ipsi consciuit. Euripides tamen, in fine Medæ, innuit illum ruina Argus, sub qua dormiebat, vetustate collabentis oppressum. idq̃ eo loco Scholiastes probat.

618 Indocto. Ergyno. Apollon. & Valer. Flacc.

622 Aulus. Aulis portus Euboicus, memor regem suum Tiphyn cum Argonautis nauī vectum abiisse, neque vnquam repedasse, naues omnes moratur & detinet, vel odio primæ nauis, vel vt de rege suo certior fiat. alludit autem ad moram quam Græci in Aulide traxerunt. Nolo aliorum interpretationes adscribere, quia nō placent: nec Codri quidem, qui sermo. 1. de Cantho Eubææ rege hęc accipit.

625 Ille vocali genitus Camæna. Orpheus Calliopes & Oëagri vel Apollinis filius. prioris sententiæ auctores Apollonius & Propertius lib. 2. eleg. 3. alterius Chæris, his versibus;

Πίρις ἀνεπαδὲς τυγλῷ δαπίστῳ
λῶον

Ὁ γὰρ ἀπεκτείναντες Ἀΐδαυσι φιλῶν ἄν.

Ipse

conuerso contigisse scribit. Tzetze verba sunt:

ὁ Περικλῆς ὁ παῖς Νηλεὺς Πολυμήδης,
δὴ ἀδελφὸς τῷ Νέστορι· ἔκειν τῷ Πυλῷ,
ἐκ Ποσειδῶν· ἔσχηκε τῷ πατρὶ οὐδὲν ἄλλο,
ὥς παῖς μετατρέψας μετ' αὐτῷ εἰς Διὸς ζῶον.
ὡφ' Ἡρακλῆος δὲ ποτε τῇ Πύλῳ πολυμήδης,
διπρὶ δολοῖς ἀνέστη, μετατρέψας εἰς μῦον.

Hesiodus, formas in quas se vertebat enumerat his versibus, (quos memoria lapsus Valer. Rotmarus in Apollon. cap. 7. decur. 7. Euphoriōi tribuit)

... Περικλῆς ὁ δὲ τ' ἀγ' ἔργον
ἔλβιον, φ' ὁρᾷ δ' ὅρα Περσεΐδαν· εἰς τὴν
πᾶσι τ'. ἀπὸ μὲν δὲ ἐν ὀπίσθῳ φαίνεται

*Matris irata: meruere cuncti,
Morte quod crimen tener expiauit.
Herculi magno puer irreperitus,
Raptus est tutus puer inter undas.*

650 *He nunc sortes, perarate pontum*

Sorte timenda.

*Idmonem, quamvis bene fata nosset,
Condidit serpens Libycus arenis.
Omnibus verax, sibi falsus vni*

655 *Concidit Mopsus, caruitq; Thebis.*

*Ille si verè cecinit futura,
Exulerrauit Thetidis maritus.*

Ignem fallaci nociturus Argis

Nauplius præceps cadit, atque pendit

660

Crimine pœnas.

Fulmine

tuus est, ac Thebis patria sua caruit. Peleus etiam exsulauit. Nauplius vero præceps in mare cecidit. Reliqua suo loco exponentur. 648 *Puer*. Hylas: cuius raptum post Propertium lib. 1. eleg. 20. sic descripsit Flaminius, ut dici elegantius nihil queat. *Irreperitus*. vidi vnum cod. perantiquum in quo habebatur, *interemtus*. ut scilicet Herculi interemtus fuerit, quamvis illum Nymphæ hortulorum suorum culturæ præfessent. 651 *Sorte timenda Idmonem*. ante hanc vocem ultimam subaudienda est vocula, hæc, vel, quæ. 652 *Quamvis bene fata nosset*. ex Apollonio 2. Argonaut. ubi Idmon ait;

αὐτὰρ ἐμὴν Ἰάκωον εὐχέσθην ἐπὶ δαίμονα δῶτον ἡλόδῃ παρὶν ἄρτυρ' Ἀΐδου πύργῳ. Pandari scholiastes scribit tres vates Argonautas fuisse, Idmonē filiū Abantis, Mopsū Ampyci, & Amphiarauum Oicis. Auton. *Idmona quod vatem, medicum quod Iapyga dicunt*. Pherecydes & Higynus Idmonē Apollinis & Cyrenes vel Asteris filium, nō Abantis fuisse scribunt: quod sequitur Politianus, in Nutricia: . . . plenūq; parente Idmona fulminaci prostratum dentibus apri, Ampycidemq; pium, Libycis quem fudit arenis

Vipera fufifero fauces accensa veneno. quo loco quædam hæc pertinentia refert post Brasilianum Fr. Sanctius Brocensis. 653 *Serpens*. bene Cælius aduertit participium esse: quod nobis loci huius intelligentiam aperuit. 654 *Omnibus verax*. non loquitur de Mopso Apollinis & Mantus filio, qui Calchauteum superauit: sed de Mopso, quem Apollonij interpretis & Izacius Ampyci & Chleridis filium fuisse tradunt, qui vates fuit & Argonautarum vnus. Apollon. 4. Argon. ἔσθ' ἡ γὰρ Ἀμρυκίδ' ὡς αὐτὸς ἐπὶ ἡμῶν Μόψου ἡλέως ἐλεῖ πότνα δῖ' ἐδ' ὄνεια δῖ' ἐφ' ὅσον αἶσιν μετ' ὀφθαλμοῖς, ὅ γάρ τις δὲν ἔσθ' ἐν Ἰακωῖα. Ouid. Metam. 12. *Nec tu credideris tantum cecinisse futura* Ampycidem Mopsū. 657 *Thetidis maritus*. Peleus falso ab Hippodamia accusatus exsulauit. Pindar. in Nemeis. Horat. in od. & in epist. ad Pison.

658 *Ignem fallaci &c.* Palamedis pater Nauplius à Caphareis saxis, in quæ Græcos fraude sua traxerat, in mare cecidit, & fuit submersus. 659 *Nauplius*. &c. vult hoc choro poëta ostendere nemini Argonautarum temeritatem suam impunè cessisse: sed maris ius violatū deos acriter vindicasse, dixerat:

Quisquam intrauit scopulos vagantes, Et, tot emens pelagi labores, Barbara funem reliquit, etæ, Raptores terni reditus auris Exitu dīro temerata ponti Iurapiauit. cuius rei confirmandæ causā varios Argonautarum interitus memorauit. subiungit deinde de Oileo: qui quoniam cum ceteris Argis delectis viris auratam pellem Colchis auerterat, neque vllō tamen læsus infortunio videbatur: iccirco ingeniosissimè comminiscitur deos non quidem ab ipso temeratorum fœderum (de quibus sup. nu. 606.) pœnas exegisse: sed ab ipsius filio Aiace Oileo: immisso scilicet huic furioso amore Cassandra (Mero furias Aiacei Oilei vocat) Priami filiam: quam cum in Palladis æde stuprasset, ab hac fulmine tractatus, & à Neptuno iactus saxo, in mari submersus interit, atque hoc modo patris sui crimen quasi expiauit.

R

Hæc edmira sint, satis iam hunc Seneca locum intelligimus, & vulgatum, quam representationem, lectionem, sinceram esse cognoscimus. apparet & illud, iussis. nos conqueri posse de Georg. Fabricio, qui hoc loco poetâ nostrum multis vocibus sublatis penè confecit. nimirum temeratio castigacionis genere, contra o. v. l. qui vulgatis consentiunt, eadem, reposuit;

*Ignescallaci nociturus Argis,
Nauplius princeps cadit, atque pendit
Crimine poenas.*

Fulmine & ponto moriens Oileus & c.

Hæc etiam Proteum, qui nūquam risit, fortassis ad risum cogere. Mihi vero, (qui huic poetæ, vel sane quia Cordubensis est, in qua ciuitate quædã gentiliū meorum pars reledit, bene volo) indignationem & bilem mouet. etenim si hoc exemplo in honores scriptores grassari liceat, quid non multum, quid non adulterium lueri sumus habituri? minus incommodi maiorum nostrorū simplex ignoratio peperit, quam nostra temeraria scientia & insatiabile emendandi cacothetes, breui, ni deus talem pestem auertat, videtur paritura. Inuasit ille doctissimos quoque viros morbus, vt malint cum acumine suo ingeniosè delirare, quam cum recepta lectione & sententia verè sentire. Ego quoque qui olim in Notis ad Claudianum pag. 39. mendosissimum quendam locum è Fabij declamat. 270. recensui, inde intelligo me temerè confunderat pro confundebat, quod in P. A. Erodij editione legitur, reposuisse. cetera quæ recensui ne nunc quidem displicent. Quod ad istam Fabricianam emendationem atinet, sensum illa ineptissimum, ineptissimum dico? imo plane nullum efficit. & quod ille credit post octauum quemque Sapphicum, vnum Adonium sequi debere, illud vero nihil est omnino. quis ignorat Senecam illud ubique, nullo certo ordine, pro arbitrio factitasse? an non in cho. 2. act. Hippol. semel post Sapphicos quattuor, semel post vndecim Adonium vnum posuit? an non ab eodem O Edipi act. 1. primum post tredecim, mox post vndecim, rursus postremo post tredecim Sapphicos Adoneus vnus collocatur? certe in Troade actu 3. primo post Sapphicos vndecim, secundo post nouem, tertio post quattuordecim, inuenies singulos Adonios statui. quid mirum si idem versus in hoc choro septies post tres, post octo quinquies, denique post septemdecim Sapphicos semel statuarur? 663 *Vxor.* Alcestis marito propria morte vitam seruauit: Euripid. in Alceste. & Plato 1. Sympo. Hinc patet maiorem esse amorem coniugis erga coniugem quàm parentis erga liberos. Alcestis Pelix filia sola voluit pro viro suo Admeto Thesaliæ rege, qui Pheris agebat, mori cum tamen ille & patrem & matrem haberet; quos illa caritate sic superauit, vt illos nomine dumtaxat filio coniunctos esse ostenderit. Quod quidem facinus sic hominibus diisque placuit, vt cum paucis admodum... quos equus amavit. *Suppiter, aut ardens euenit ad æthera virtus*, dii reuiuiscendi munus concessissent; hanc ab inferis continuo, propter tam bonum facinus, Herculis opera suscipiant; ostendentes quantum esse debeat coniugalis amor, immortaliaque esse proposita illis præmia, qui cum vt par est coluerint. Horum pleraque Platonica sunt. 669 *Parcite iusso.* Iasonis, qui mandato Pelix navigationem suscepit: ipsum enim, qui iussit, satis castigatis.

*Fulmine & ponto moriens Oileus,
Coniugis fatum redimens Pherai
Vxor impendit animam marito.
Ipse qui præadam spoliūq. iussit
Aureum prima reuehi carina,
Vltus accenso Pelias abeno
Arfit angustias vagus inter undas.
Iam satis diu mare vindicatis,
Parcite iusso.*

ACTVS QVARTVS.

N V T R I X.

*Pauet animus, horret, magna perniciēs adest. 670
Immane quantum auget, & semet dolor
Accendit ipse, vimq. præteritam integrat.
Vidi furem, sape & aggressam deos
Calum trahentem: maius his, maius parat
Medea monstrum. namque vt attonito gradu 675
Euasit, & penetrale funestum attigit,
Totas opes effudit, & quicquid diu*

Etiam

- Etiā ipsa timuit, promit, atque omnem explicat*
Turbam malorum: arcana, secreta, abdita,
 680 *Et trifida laua complicans sacrum manu:*
Pestes vocat, quas cunque feruenti creat
Arena Libyæ, quasq; perpetua niue
Taurus coërcet frigore Arctoo rigens.
Et omne monstrum, tracta magicis cantibus
 685 *Squammea latebris turba desertis adest.*
Hic sera serpens corpus immensum trahit,
Trifidamq; linguam exertat, & querens quibus
Mortifera veniat, carmine audito stupet,
Tumidumq; nodis corpus aggestis plicat,
 690 *Cogitq; in orbes. parua sunt, inquit, mala,*
Et vile telum est, ima quod tellus creat:
Cælo petam venena, iam nunc tempus est
Aliquid mouere fraude vulgari aliis.
Huc ille vasti more torrentis iacens
 695 *Descendat anguis, cuius immensos duæ*
Maioresq; sentiunt nodos fera,
Maiores Pelasgus, apta Sidoniis minor,

Seneca Agamemn. actu 1.

Sed sera tamen respicit fessos male

Post fata demum sortu meæ fides.

687 *Trifidamq; Quid. Metamorph. 3.*

Martius anguiferis crissu præfrenis & auro,

Ignem micant oculi, corpus tumet omne veneno,

Tresq; micant lingue.

689 *Tumidumq; veneno. Ovidius:*

... corpus tumet omne veneno.

690 *Cogitq; in orbes. Virgilius, in Culice, de serpente agens hoc aliter expressit:*

Squammosos late torquebat motibus orbes.

Idem;

Flexibus euerfis torqueitur corporis orbis.

Ovidius:

Ille volubilibus squammosos nexibus orbes

Torquet...

Idem;

Ipse modo immensum spiritum facientibus orbem

Cingitur...

694 *Fluc ille, totus iste locus pertinet ad versus*

Arati, initio operis:

ταὺς δ' ἐὶ δ' ἀμφότερας, οἷον ποταμοῖο δάτιον ἔχον

671 *Immense quantum. Hellenisticus.*
Horatius ode 17. lib. 1.

Immense quantum discrepat.

672 *Integrat. antiquæ tragœdiæ verbum. Attius, Antenoridis:*

Namq; venio hac ut mea ope opes Troie integrem.

Pacuvius, Chryse:

Sed cesso inimicitiam integrare.

Sic Paullus lib. 2. sentent. cap. 15. Man-
 dati iudicio precij summam poterit in-
 tegrare. Papinianus l. quauis, D. de tut.
 & rat. distrah. tutelam pristinam inre-
 grare. Idem alibi, integrato iure debui,
 dixit. Contrarium est de integro, quo
 usus fuit Cæcilius comicus;

*Nomen virginis, nisi mirum est, deinte-
 grauit.*

680 *Complicans. de licio loquitur, quod
 huic rei sagæ adhibebat, ut apud Theo-
 critum & Virgilium, in Pharmaceut.*

686 *Sera serpens. sero propter immen-
 sam suam molem adueniens. Varius,
 apud Macrob. 6. Saturnal.*

... sera meminit decedere nocti.

Virgil. *... nocte natat serus freta...*

Horatius:

*Serus enim Grecis admouit acumina
 chartæ. Tibullus:*

Sera tamen taciti pæna venit pedibus.

Præf-

*αἰετῶν, μέγα βάρυα, δ' ἄρα καὶ ἀσπίτ' ἀμφιτίτ' ἰαχὺς
 μυρίαι· αἱ δ' ἄρα οἱ ἀσπίδος ἑκάστη φέρονται
 ἄρ' αἰετοί...*

quo loco Theon ista sic explicat; *παραβάλλει τὸ πο-
 λυκαμπὲς τῶν περὶ μίαν ὑδάτων αἰετῶν τὸ τὸ δ' ἄρα καὶ
 πᾶσι μέγα βαρυῖ. καὶ αἱ τέτταρ' δ' ἐπὶ τῇ αἰσίδι
 ἑκάστη φέρει. καὶ τὸν περὶ αἰετῶν δ' ἄρα καὶ, αἰετῶν,
 καὶ τὸν περὶ αἰετῶν δ' ἄρα καὶ, αἰετῶν ὡς.
 ἔτι δ' ἐπὶ τῇ αἰσίδι περὶ αἰετῶν ἀνάστασις, καὶ
 λοιπὸν δ' ἀπείροισι δ' ἄρα καὶ δ' αὐτῶν, ἐν αἰετῶν. Κάδμος
 καὶ ἑτέροις δ' ἐπὶ τῇ αἰσίδι φέρονται τῶν ἑπὶ αἰετῶν
 ὡς δ' ἐπὶ πολλῶν λόγων, ὅτι αἱ αἰετῶν αἰετῶν
 Πύθων.*

697 *Maiores Pelasgi aptior. Aratus:*

*αἱ τῶν μὲν, Κυνοστυρανὶ ἐπὶ κλῆσι καλῶσι
 πλεονεχίαν, ἰλίκην, ἰλίκην γὰρ αἰετῶν ἄλ' αἰετῶν*

αἱ αἰετῶν καὶ αἰετῶν καὶ αἰετῶν καὶ αἰετῶν

τῇ δ' ἄρα Φοῖβος πῶσι πῶσι πῶσι πῶσι

Manilius l. 2. *ἀστρονομικῶν:*

Alinoremq; Helice maior decircinat Arcton:

Septem illam stelle certantes lumine cingunt,

Qua ducet altum Græcia dant vela carine.

Angusto Cynosura breuius torquetur in orbe,

Tam placidus, quam luce minor: sed uide
 Maurem Tyrio. Pannus haec ceteros auster
 Non apparentem pelago quare ibus orbem.
 Sic legendi sunt hi versus. Festus Auic-
 nus autem;

Namq; Helice Graecis, Tyrios Cynosura
 per altum

Regit...

Apia Sidoniis minor. Aratus:

μετρίῃ γὰρ πᾶσα περιερίφεται ἑσ-

φάλλῃ.

τῇ καὶ Σιδόνιος ἰδιώματα ταυτίδου ἔσται.

698 Pressaq; tandem locum istum hec

Arati interpretantur;

ἐπεί το παρ κισφάλλῃ ὀφίονχος ἐκ δ'

ἄρ' ἐκείνης

αὐτ' ἐπιφράσσας φαινόμενοι ὀφίονχοι.

ἑῶσι οἱ κισφάλλῃ ὑποκείμενοι ἀγλαῖαι.

οἱ μὲν

ἄδονται: καὶ οἱ γὰρ καὶ ἀνδρόμυλοι σι-

λῆν

ἰσπερ οἱ τελέθουσιν ἀτὰρ χεῖρες οὐ μάλα.

ἴσται

λαπτῇ γὰρ τῇ ἐπὶ τῇ ἐπὶ δ' ὀφίονχοι αἰγυλῇ

ἀλλ' ἑμνης κακείνῃ ἐπὶ ψυχῇ ἡ γὰρ ἐλπίς

φράσται.

ἀμφότρου δ' ὀφίονχοι πειπνιέται, ὅς τ' ἴσται

τε μέσσοι

δινούει ὀφίονχοι. ὅ δ' ἑμνης δίνου

εἰρηδός

ποσσίν, ἐπὶ δ' ἴσται μέγα θηρίον, ἀμφότε

τίρσι

σκαρπίον ὀφθαλμῷ τε καὶ οὐ θώρηκι βε

βηκός

ὀρθός. ἀτὰρ οἱ ὀφίονχοι γὰρ δὴ οὐ γρίφου με

τὰ χερσίν,

διεπὶ τῇ ἐλπίδι, σκαίη γὰρ ἡδὺ ὑψόδῃ

πράσσει.

Ophiuchus. dictus, teste Proclo, quasi ὀφίονχος, quod serpentem teneat. Græcam vocem Seneca post Germanicum Cæsarem retinuit. Cicero Latinam finxit;

... anguinentis

Quem clero perhibent ὀφίονχος nomine Graij.

quis anguinentis iste sit, variè traditur. Bassus & Auienus dicunt esse Aesculapium; Hegesianax Carnabonrem, Gerarum regem; Polyzelus Rhodius, Phorbâtem Triopæ & Hicilles filium; alij, Herculem; nonnulli, Triopam Thessalum; quidam Promethea; ceteri vel Tanralum, vel Thybrin, vel Thecia, vel Ixionem. hæc Hygenus & Theon.

Pressaq; tandem sicut Ophiuchus manus,

Viruq; fundat: adsit ad carum meos

Laceffere ausus gemina Pythonum numina,

Et Hydra, & omnis redeat Herculeæ manu

Succisa serpens, cede se reparans sua.

Tu quoque relictis peruigil Colchis ades

Sopite primum cantibus serpens meus.

Postquam euocauit omne serpentum genus,

Congerit in unum frugis infausa mala,

Quæcunque generat inuius saxis Eryx,

Quæ fert opertis hieme perpetua ingis

Sparsus cruore Caucasus Promethei,

Pharetraq; pugna Medus, aut Parthus leuis,

Et quis sagittas diuites Arabes linunt,

Aut quos sub axe frigido succos legunt

Lucis Suëni nobiles Hercyniis.

Quodcunque tellus vere nidifico creat,

Aut rigida cum iam bruma discussit decus

Nemorum, & niuali cuncta constrinxit gelu:

Quodcunque gramen flore mortifero viret,

Dirusve tortis succus in radicibus

Causas nocendi gignit, attrectat manu.

Aemonius illas contulit pestes Athos,

Has Pindus ingens, illa Pangæi iugis

Teneram cruenta falce deposuit comam:

Has aluit altum gurgitem Tigris premens,

Danu-

700 Numina. Apollinem & Dianam recens à Latona editos. de Pythonè multa Nicander & Scholiastes eius in Theriacis, & Ouid. Metam. l. 1.
 709 Caucasus Promethei. Propert. eleg. l. 2. lib. 1.

... an que

Letta Promethen diuidit herba iugis.

in qua eleg. Propertij, ubi legitur in o. l. nullo disrepante;

Quid mihi desidia non cessas fingere crimen,

Quod faciat nobis conscia Roma moram:

Carrus meus ex coniectura reponit;

Quod faciat nobis Roma in amore moram.

iccirco, credo, quod in seq. eleg. legatur:

Certe & in nullo queri amore moram.

- Danubius illas: has per arentes plagas*
 725 *Tepidis Hydaspes gemmifer currens aquis,*
Nomenq; terris qui dedit Bethys suis,
 727 *Hesperia pulsans maria languenti vado:*
Hac passa ferrum est, dum parat Phabus diem,
Illius alta nocte succius frutex:
 730 *At huius ungue secta cantato seges*
Mortifera carpit gramina, ac serpentium
Saniem exprimit, miscetq; & obscuras aues,
Mælig; cor bubonis, & rauca strigis
Execta vinæ viscera: hac scelerum artifex
 735 *Discreta ponit: hu rapax vis ignium,*
His gelida pigri frigoris glacies inest.
Addit venenis verba, non istis minus
Metuenda: sonnit ecce vafano gradu,
Canitq; mundus vocibus primis tremit.

M E D E A.

Tetrametri, trochaici in initio.

- 740 *Vos precor vulgus silentum, vosq; ferales deos,*
Et chaos cæcum, atq; opacâ Ditis umbrosi domû,

Tartari

liquidem teste Strabone lib. 7. (de quo me frater meus Hieronymus admonuit) intra & extra Hercyniam habitabant.

Hercyniæ. Græci hanc siluam Orcyniam appellarunt, auctore Cæfare lib. 6. de bello Gallico.

724 *Vere nidifco.* vere enim aues nidificant.

722 *Cruenta falce.* Ovidius:

Ditæq; cantata pabula falce metit.

Valerius:

... cunctaq; tremunt sub falce catenæ.

fuisse has æneas Macrobius 5. Saturnal. cap. 19. docet; adducto Sophoclis fragmento è tragerdia, quæ *ἡ Τροάδος* inscribitur, cuius imitatione ait Virgilium scripsisse;

Falcibus & mæsse ad lunam queruntur athenis

Pubentes herbe, nigri cum lacte veneni.

Ovidius Metamorph. 7.

... plantas partim radice reuellit,

Partim succidit curuamine falcis aeneæ.

ad rem enim diuinam procuradam pleriq; æneæ

Verum nolim ego quicquam mutari, neque enim valde vrget hæc ratio. Cōficiam Romam dicit figuratè, quasi Roma scinet causas tam diuturnæ moræ: quæ sententia mihi satis arridet. Sed ad rem. Valerius Flaccus lib. 7. ait:

... Promellæe florem de sanguine filtra
Caucasæum, tonitru nutritaq; gramina
promitt;

Que sacer ille nives inter tristesq; pruinas
Durat, editq; cruor; cum rîscere vulnus
adeo

Telluræ scopulis, rostroq; irretit aperto. idem tradit Apollon. lib. 3. Vide Cæliū Rhodigin. lib. 7. antiq. lectio. cap. 2. 1. & Ioan. Hartungum Decuria secunda. 711 *Diuites Arabes.* qui Arabiam felicem incoluit. de quibus Venantius Fortunatianus, in Phœnice, cecinit;

Quos legit Assyrius, quos opulentus Arabs. Sagittas venenis linebant non Arabes modo, sed & Græci, teste Homero Odyss. 4. Itali, teste Virgilio lib. 9. & 10. Parthi, teste Virgil. lib. 12. & Ouid. de tristibus, Daci; Dalmatæ, teste Paullo Aegineta lib. 6. cap. 88. Gyrhæi, auctore Theophrasto lib. 9. plan. hist. Aethiopes, auctore Nicandro in Alexipharm. Scythæ teste Ouid. de Ponto & Plinio lib. 12. deniq; & omnes Barbari, si credimus Dioscoridi lib. 6.

713 *Sueui.* vel hinc patet Sueuorum fines olim quàm hodie latiores fuisse.

adhibebantur, teste præter alios Carminio lib. de Italia secundo his verbis: Prius itaque & Thuscō æneo vomere vti, cum conderentur vrbes, solitos, in traiectionis eorū sacris inuenio: & in Sabinis ex ære cultros quibus sacerdotes tonderetur. 725 *Gemmifer.* in cuius alueo magna gemmarum copia reperitur, veluti lychnis, adamas, beryllus, achates, & alij innumerabiles. 727 *Hesperia pulsans maria.* mutuatus hoc est à Luciano lib. 2.

Occasus mea iura times, Tethy: q; fugacem,

Qui ferit Hesperius pect: omnia fœmina Bethys.

Languenti vado. nam dimissus ex Tarraconensi provincia diuitiæ Hispaniæ, priusquam in mare labatur, efficit magnum lacum, vnde fit vt minore impetu in Oceanum incidat.

736 *Pigri frigoris* ab effectu frequenter epitheta ducuntur. Ovidius:

Tristis & ignauis plenissima frigoris.. idem;

Frigu: iners illic habitant, pallorq; tremorq;

Moderatus Columella lib. 10.

Post ubi Rhiphae torpentia frigora brume
Martialis:

Concretasq; pigro frigore ridet aquas.
frigore enim pigri, inertes, ignavi, &
quodammodo torpentes efficiuntur. quia
frigus vehemens...
inquit Xenophon... itaq;
interius in penitissimis corporis parti-
bus incluso calore, fit ut extremitates,
veluti manus ac pedes, pigrae & lan-
guidae reddantur. alia quoque frigoris
incommoda. Cornelius Celsus libro 1.
medicinae cap. 2. refert.

746 Sedat. Creontem maneat poena
longe gravior Tantali supplicio.

752 Tibi more gentis vinculo solvens comam
Secreta nudo nemora lustravi pede. solebant
magis nudis pedibus & passio capillo sa-
cra sua peragere. apud Virg. Aeneid. 4.
magis sacris operatura vnum exuta
pedem inducitur. apud Valerium Flac-
cum vates idem facturis

Prima pedum...
Horatius scribit se vidisse

Canidiam pedibus nudis passioq; capillo.
Ouid. lib. 7. Metam.

Egreditur lectis vestes induta recinctas,
Nuda pede, nudos humeris infusa capillos.

754 Euocavi nubibus siccis aquas. de ma-
gia vi apud Laetium lib. 8. Empedo-
cles ait:

παύσεις δ' ἀρχμάτων αἰθέρι μετ',
αἶτ' ἐπὶ γαίᾳ
δρυόδροι ποταμοὶ καὶ φεινύσπιν ἄρην.
καὶ πάλιν ἢ καὶ ἐξ ἑλκυστο παλιντετα-
πιδύματ' ἐπ' ἀέθρις.
θήσεις δ' ἐξ ὀμβροῖο κελαινοῦ καλέου
αἰχμῇ

αἰθρῶν πρὸς θῆρας καὶ ἐξ αἰχμῶν θέρειν
βόλῳ τε δ' ἐν δ' ἐπὶ γαίᾳ, τὴ δ' αὖ βίη δ' ἀνέστη.

758 Et solem & astra vidit. simul nempe vno eodemque tempore. cum aliqui lucente sole astra non
vidissent. 759 Tamen quanto velu-
mentior, & potius congruentior est, nisi fallor, o. v. l. scriptura, tamen? Porro Medeam cuncta quae hic la-
citat, facere potuisse testantur Apollon. in Argonaut. & Ouid. Metamorph. 14. & in epist. Hypsip. a
quibus noster exsumit. 771 Disfors. cur hoc dixit, male explicati interpretes dixit quia Typhoeus,
quem ad modum ceteri gigantes, superiore parte hominem, inferiore angues referebat. Izadus: ἰν
τῶν Τιτάων ἀνακταμένων ἐν Ὀλύμπῳ τῶν Παλλῶν γυνὴ δ' ἐγενετο καὶ ὄνομα καὶ Γαρυφύλλης καὶ Γαρυφύλλης.
Ouid. lib. 3. Fast. Terra ferocis partus, immania monstra, Gigantes. Edidit, anseres in lenitate dantis.
Nulle manus illi dedit, & pro cruribus angues. Sic intelliges plerumque in Claudiani Gigantomachia po-
sita. de his ait Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 20. Gigantes autem quid aliud fuisse credendum est, quam

Tartari ripis ligatos squallidae mortis specus, suos.
Suppliciis animae remissis currite ad thalamos no-
Rota resistat membra torquēs, tagat Ixion humū,
Tantalus securus undas hauriat Pyrenidas,
Longè gravior poena sedeat coniugis socrero mei,
Lubricus per saxa retro Sisyphum voluat lapis.
Vos quoque urnis quas foratis irritus ludis labor,
Danaides, coite, vestras hic dies quarit manus.
Nunc meis vocata sacris noctium sidus veni,
Pessimos induta vultus. fronte non una minax.

Tibi more gentis vinculo solvens comam,
Secreta nudo nemora lustravi pede,
Et euocavi nubibus siccis aquas,
Egiq; ad ima maria, & Oceanus graues.
Interius undas aestibus victis dedit.
Pariterq; mundus lege confusa aetheris
Et solem & astra vidit, & vetitum mare
Terigistis Vrsa, temporum flexi vices
Aestiva tellus floruit cantu meo.
Messē coacta vidit hibernam Ceres,
Violenta Phasis vertit in fontem vada,
Et Ister in tot ora diuisus, truces
Compressit undas omnibus ripis piger.
Sonuere fluctus, tumuit insanum mare
Tacente vento, nemoris antiqui domus
Amisit umbram, vocis imperio mea.
Die relicto Phæbus in medio stetit,
Hyadesq; nostris cantibus mota labant.

Adesse

- 770 *Adeffe sacris tempus est Phæbe tuis.*
Tibi hæc cruenta ferta texuntur manu,
Nonena quæ serpens ligat:
Tibi hæc Typhoeus, membra qui discors tulit,
Qui regna concussit Iouis.
- 775 *Victoris istic perfidi sanguis inest,*
Quem Nestus expirens dedit.
OEtæus isto cinere defecit rogos,
Qui viras Herculeum bibit.
Pia sororis, impia matris facem,
- 780 *Utricis Althea vides.*
Reliquit istas inuito plumas specu
Harpyia, dum Zetum fugit.
His aditæ pinnae sauciæ Strymthalidos,
Lernaâ passa spicula.
- 785 *Sonnistis aræ: tripadas agnosco meos,*
Fauente commotos dea.
Video Triniæ currus agiles,
Non quos pleno lucida vultu
Pernox agitat, sed quos facie
- 790 *Lurida mæsta, cùm Thessalicis*
Vexata minis, calum freno
Propiore legit. sic face tristem
Pallida lucem funde per auras,
Horrore nouo terræ populos,
- 795 *Inq; auxilium Dietyrna tuum*
Preciosa sonent ara Corinthi:
Tibi sanguineo cesspite sacrum

cuius rei passim apud Græcos Latinosque testimonia occurrunt. quem errorem egregie refellit vetus poëta, quisquis ille est, his versibus:

Non illam, ut populi credunt, nigrantibus antris
Infernas pluians mulier prædita sub vmbra
Detrahit altiuago è speculo, nec carmine victa
Vel rore Strygias
Vincibilemq; petit clamorem, quippe per æthram,
Qua citissus limes dispeçit turbida puris,
Inuolata meat: sed vasto corpore telus,
Quæ medium tenet ima polum, dum lumina fratris

hominum quandam impiam gentem, deos negantem, & ideo existimatum deos pellicere de cælesti sede voluisse: horum pedes in draconum volumina desinebat: quod significat nihil eos rectum, nihil superum cogitasse, totius vitæ eorum gressu atque processu in inferna mergente.

774 *Regna concussit Iouis.* omnes enim cælicolæ varias ipsius metu formas induerunt. Ouidius Metamorph. 5.

Emissumq; ima de sede Typhoea terra
Calutibus fecisse metum, cunctosq; dedisse
Terga fuge . . .

779 *Pia sorori, impia matri.* Ouid. 8. Metam. hanc fabulam describens, eleganter ista duo coniunxit:

Incipit esse tamen melior germana pariete,
Et consanguineas in sanguine leniat umbras

Impietate pia est . . .

Facem. apud Homerum Meleager Althææ imprecationibus confixus moritur. Minyadis & Oearum auctores, (siue ille Hesiodus, siue Rhianus, siue alius quispiam) ab Apolline in bello contra Curetes, interfectum tradunt. eius vero opinionis, quam noster, Ouidius & plerique tenuerunt, auctor fuit Phrynichus *ἐκ δ' ὧν αὐτὶ Πλάτων*, teste Pausania. Quidam stipitem fatalem fuisse aiunt è rogo raptum, cuius interitus secum Meleagri necem trahebat: alij fuisse non è rogo raptum stipitem, sed oleastri ramum scribunt: vide Izacium in Lycophronem.

782 *Dum Zetum fugit.* expulsa è Phineæ regia, Apollon. & Valerius.

790 *Cum Thessalicis Vexata minis.* antiqui credebant lunam cælo carminibus magicis deduci, Thessalarum potissimum, quarum cantus efficacior putabatur,

Solenne

Detinet vmbri ferum metu, tum sidere, casto,
Palescit teres vmbra rote: dum transeat ærem
Aggeret velox tumulus, speculoq; resanti
Fraternas reparat per cælum libera flamas.

796 *Preciosa sonent ara Corinthi.* Preciosa, quia æra Corinthi non nihil erat auri admixtum, Muretus lib. 3. variat. lectio. cap. 5. *Sonent.* ne luna carmen magicum exaudiret cælo detraheretur. *Æra Corinthi.* hoc est pelues ex hoc ære cōfectas. nominat autem hoc æs, vel quia sonus eius acutior, vel quia Corinthi hæc agebantur. 797 *Sanguineo*

ceſſite. egeſto ex fouea cauata peruſa
hoſtiæ ſanguine, ſcilicet agnæ nigræ.
Apollonius lib. 3. de hoc ritu & ſequen-
tibus nonnulla tradidit, his verſibus;

ὅτ' τότε μέσσην νύκτα δι' αἰμορροῦν δ' αὖ φου-
λάδας

ἀγκυμάζοντο ῥοῆσι λευκῶν ἄλγος ποταμοῖο,
εἰς δ' ἀνδρῶν ἀλλαντὴν θάλασσαν καταείποντο
ἑστῆροι ἐβύδαζον ἀφ' ἡγῆρας τῆς δ' ἐν δὴ-
λῳ

ἀρκυῖος σφάζειν καὶ ἀδαιεῖν ὁμοφρονέουσαι
αὐτῶν πυρκαϊῆς δ' ἡνέκα ἐπὶ βέλτερον
μενονογῶν δ' Ἐκάτῳ Περσίδα με-
λίσσει,

λείποντες οὐκ ὀλίπα σιμὸν λίκλα ἔργα με-
λίσσων.

ἔπειτα δ' ἐπὶ τῶν μεμνημένων ἰλῶσ-
σιν.

ἀλλ' ὅστις πυρκαϊῆς ἀναχάζετο. μὴ οἷς τε
δ' ἔπειτα

ἢ περὶ οὐρανὸν ὄρεσσι μετὰ σπινθῆρας ἐπίσ-
σω,

ἢ κυμάτων ὑδατὶ. μή πως τῶν ἱερῶν κα-
λούςαι.

798 Tibi de medio Rapta ſepulcro. olim ſe-
pulcris, buſtis, vel rogis cruta ad male-
ficia deligebantur. Horat. epod. ode 17.

Iubet ſepulcrum caprificum erutas,

Iubet cupreſſus funebres.

Lucanus autem hoc ad nauſeam uſque
plus 40. verſibus perſequitur, lib. 6.

806 Sacro feriam Brachia cultro : & hoc
quoque in magicis ſacris fiebat, vide
Tibullum lib. 1. eleg. 6.

814 Perſei. Hecate, quam Perſeida vo-
cat Apollonius ubi ſupra, & Ouidius
7. Metamorph. quia ſcilicet, teſte He-
ſiodo, Perſei filia fuit. Orpheus tamen
Tartari filiam putauit. Muſæus, Iouis
& Aſteriaz; Pherecydes, Ariſteii; Bacchy-
lides, Noctis.

818 Serpens Flamma. in o. v. l. inuenio
repens.

826 Cognato Phæthonte. nam ille Solis
filius, Medea Solis neptis fuit. in vno
cod. antiquo legitur flammato Phæthon-
te, apud epirheto.

828 Medæ Dona Chimæra. hoc eſt ignē.
nam, ut inquitur Homerus & Heſiod.
αἰὲς δ' ἔσται, ἔπειτα δ' ἐδράκων, μέσση
δ' ἡ χίμαιρα,

δ' αὖτε διππείουσα πύρος μένος . . .
de Chimæra & Bellerophonte variæ

Solenne damus: tibi de medio

Rapta ſepulchro fax nocturnos

Suſtulit ignes: tibi mora caput

Flexa voces ceruice dedi:

Tibi funereo de more iacens

Passos vincit vitta capillos:

Tibi iactatur triſtis Stygia

Ramus ab unda: tibi nudato

Pectore Manas, ſacro feriam

Brachia cultro.

Manet noſter ſanguis ad aras:

Aſſueſce manus ſtringere ferrum

Charosq; pati poſſe cruores.

Sacrum laticem percuffa dedi.

Quod ſi nimium ſæpe vocari

Quereris, votis ignoſce, precor.

Cauſa vocandi Perſei tuos

Sapius arcus, una atque eadem

Semper, Iſon. tu nunc veſtes

Tingue Crenſæ, quas cum primum

Sumpſerit, imas erat ſerpens

Flamma medullas, ignis fulyo

Cluſus in auro latet obſcurus,

Quem mihi cali qui ſarta luit,

Viſcere ſato dedit, & docuit

Condere vires, arte Prometheus

Dedit, ac tenui ſulphure teſſos

Mulciber ignes, & vinacis

Fulgura flammæ de cognato

Phæthonte tuli. habeo media

Dona Chimæra, habeo flammæ

Viſto Tauri gutture raptas,

Quas permixto felle Meduſæ,

Tacitum inſi ſeruare malum:

Addē venenis ſtimulos Hecate,

Donisq; meis ſemina flammæ

Condiſta ſerna. fallant viſus,

- 835 *Tactusq; ferant, meet in pectus*
Venasq; calor: stillent artus,
Ossaq; fument, vincatq; suas
Flagrante coma noua nupta faces.
Vota tenentur, ter latratus
- 840 *Audax Hecate dedit, & sacros*
Edidit ignes face lucifera.
Peracta vis est omnis, huc gnatos voca,
Preciosa per quos dona nubenti feras.
Ite, itenati, matris infausa genus,
- 845 *Placate vobis munere & multa prece*
Dominam & nouerca: vadite, & celeres domum
Referte gressus, ultimo amplexu vi fruam.

C H O R V S.

Iambici dimetri catalecti.

- Quonam cruenta Manas*
Præcepit amore sano
- 850 *Rapitur? quod impotenti*
Facinus parat furore?
Vultus citatus ira
Riget, & caput feroci
Quatiens superba motu
- 855 *Regi minatur ultro.*
Quis credat exultantem?
Flagrant genæ rubentes,
Pallor fugat ruborem.
Nullum vagante forma
- 860 *Servat diu colorem.*
Huc fert pedes, & illuc,
Vt tigris orba gnatis,
Cursu furente lustrat
Gangeticum nemus: sic
- 865 *Frenare non scit iras*
Medea, non amores.
Nunc ira, amorq; causam

mythologiæ traduntur, ab Alcymo, Nymphodoro, Agatharchyde, Carysio, aliisque. Vide Tzetzem chil. 7. histor. 149. Izacium in Lycophronem, Scholiastes Theogoniæ Hesiodi, Cælium lib. 13. antiq. lectica. c. 9. Natalium Comitæ lib. 9. mytholog. c. 3. & 4. 829 Tauri. à Iafone subiugati. 830 *Semina flamme.* Pindarus dixit *ἀέμα φλόγης*, & Virgil. in 6. . . . *querit pars semina flamme.* 840 *Audax Hecate.* de hac Cælius lib. 20. antiq. lect. cap. 6. & Natalis Mytholo. lib. 3. cap. 15.

857 *Flagrant genæ rubentes.* hoc ex Apollonio sumtum Daniel monet.

862 *Tigris.* sic Claudianus;
Ardens Hyrcana quatitur sic matre Nymphates,
Cuius Achemenio regi ludibria natos
Anexit tremebundus eques; furit illa marito
Mobilior Zephyro, totamq; virētib; iram
Dispergit macula, nimiumque hausit ura profundo
Ore virum, vitrea tardatur imagine forme:

Haud aliter genitrix &c. . .
 in quibus versibus illud; totamq; virētib; iram *Dispergit macula*, Iano Parrhasio dictum videtur imitatione istorum Statij;

Qualis ubi audito venanti vulnere tigris
Horrui in maculas . .

865 *Frenare non scit.* à Fabricio hoc loco temere intrusum fuit non scit. nam nō tantum impressi libri vno excepto omnes; sed cuncta etiam m. f. exemplaria, quibus usus sum, continent *frenare nescit.* & Cicero, in perfecto oratore, sua ætate non scire, barbarum; nescire, dulcius videri cœpius scribit.

Iunxere: quid sequetur?

Quando efferet Pelasgia

Nefanda Colchis aruis

Gressum? metuq; soluet

Regnum, simulq; reges?

Nunc Phæbe mitte currus

Nulla morante loro,

Nox condat alma lucem.

Mergat diem timendum

Dux noctis hesperugo.

377 *Hesperugo*. Lucifer, Phosphorus, Hesperus, Vesperus, Hesperugo, Vesperugo, vna eademq; stella est. Rectè hic *Hesperugo* legitur: nam *Hesperus*, quod Bernardino placuit, versum facit claudicare. Plautus:

Nec iugula, neque Vesperugo, neque Virgilie occidunt.

Terentius Varro lib. 6. de ling. Latina:

“Vesperugo, stella quæ vespere oritur; à

“quo etiam Opilius scribit vespereum.

Vitruvius Pollio lib. 9. de Architectu-

“ra, de hoc astro ita scripsit: Cùm Solem

“sequitur, post occasum apparens in cæ-

“lo, clarissimeque lucens, vespereo vo-

“catur: aliis autem temporibus, eum an-

“te currens, & oriens ante lucem, luci-

“fer appellatur.

380 *Qua solent reges capi, Donis*. ideo re-

ges *Δωροφάγος* vocat Hesiodus, quod

olim donorum forent appetentis. ad

quos sine munere non licuit accedere.

facile autem auarus donis, luxuriosus

formosa muliere, gumia & nepos pro-

positis epulis, denique vnusquisque eo

quo capitur, in insidias pertrahi potest.

389 *Magis ardet*. constabat hoc phar-

macû sulphure & alphalto humectio-

re: vide Cælium lib. 15. cap. 13. Comi-

tem lib. 6. Mythol. cap. 7.

390 *Effer citatum*. Euripides;

ἡ δὲ δεινὴ ἔργον πειρασίμους ἐπὶ σαρδῶν

Μήδεια, φέρει, φέρει, μήτε ταῖς αἰσῶν

λατῶν ἀπὸ λώλῳ, μήτ' ἐξ ἑρπιδος ἰδῶν.

398 *Iamq; sic temet*. o. v. l. sicq; iam temet

para.

ACTVS QVINTVS.

NVNCIVS. CHORVS. NVTRIX.

MEDEA. IASON.

Periere cuncta, concidit regni status,

Gnata atque genitor cinere permisto iacent.

CH. *Qua fraude capti? NV. qua solent reges capi,*

Donis. CHO. in illis esse quis potuit dolus?

NVN. *Et ipse miror, vixq; iam facto malo*

Potuisse fieri credo. CHO. quis cladis modus?

NVN. *Auidus per omnem regia partem furit,*

Emissus ignis: iam domus tota occidit,

Vrbi timetur. CHO. vnda flammæ opprimat.

NVN. *Et hoc in ista clade mirandum accidit:*

Alit vnda flammæ, quoq; prohibetur magis,

Magis ardet ignis, ipsa præsidia occupat.

NVT. *Effer citatum sede Pelopeia gradum,*

Medea præceps quaslibet terras pete.

ME. *Egon? ut recedam? si profugissem prius,*

Ad hoc redirem, nuptias specto nouas:

Quid anime cessas? sequere felicem impetum.

Pars ultionis ista, qua gaudes, quanta est?

Amas adhuc furiosa? sic satis est tibi

Calebs Iason? quare pœnarum genus

Haud vñtatum, iamq; sic temet para.

Fas omne cedat, abeat expulsus pudor,

Vindi-

- 906 *Commodati.* Iasoni, non mihi fecit
istud scelus mihi faciendum est.

923. *Liberi quondam mei, apud quem-*
dam Sophista ait Medea: ἡμεῖς οὐκ ἐ-
σμεν τῶν ἐκ τῆς ἡμέρας, τοῦτο δὲ βίβας ἡ-
σῆς ἡμεῖς. quæ declamatio istius So-
phistæ Latine exstitit reddita ab Era-
mo, qui non semel Παιωνίη, Creontis
filiz nomen proprium, Nocturnam red-
didit, tam rectè, quàm si quis pro Phi-
lippo vel Demophene, quovis ma-

2" nippo, vel Demoniaco, equorum amator vel populi robur interpretaretur. Cum propria hominum, familiarum, vel locorum nomina quacumque lingua retineri, neque in aliam linguam per interpretationem transfundi debeant, ut post Hermolaum Barbarum in castigacionibus Plinianis notauit Jacob. Curtius Brugensis lib. 1. *de rebus*. cap. 28. posse tamen ea nomina pro cuiusque lingua more infecti & terminari omnes viri docti admittunt: adeo ut si ego me Delirium dicam, non male; si Flumineum, planè ridiculè facturus videar.

933 *Non sunt mei.* idem Sophista; quē
nos alibi, quodam secuti, malē Liba-
nium nominavimus: *πῶποτε Μήδεα*
παύει αὐτὸν ἡ ἀσπίς, ἀσπίς αὖτις ἀδίκη, πεποι-
σὲ παύει, *ἔξεν κρυπ.* Ioannes Stobaeus
ἐκείνῳ ἀργὸς λόγος x. fragmentum quoddam
Neophronis adducit, quo arborer Me-
deg delibēris nunc filios occidat, *ver-*
ba contineri; est autem hoc:

εἰς τὴν δὲ θάλασσαν συνέβη βυλίσσαι καλῶς,
 πρὶν ἢ ἡμαρτῆν καὶ τὰ πρὸς φιλοτίμῃ
 ἔχουσα διαδοῖ· ποῦ ποτ' ἐχέει τάλας;
 κάπηγε λῆμψι καὶ δῖον ὅσον σισυγίς.
 καὶ πρὸς τί ταῦτ' ὀδυρμαί, ψυχλὴν
 ἰμβρῶ

[illegible]

938 *Visena*. Sic Ouid. lib. 7. *Metam.*

... *visq; carina*

*Quam ventus, ventoque rapit contrarius
aestus,*

Vim geminam sentit paritq; incerta duobus:

Thestias haut aliter dubiū affectibus errat, &c.

Seneca *Agamemn.* act. 2.

... *fluctibus variis agor,*

*Vt cum hinc profundum ventus, hinc aestus
rapit,*

Incerta dubitat vnda cui cedat malo.

Rapidi. in q. v. l. rabidi, sed non placet.

948 *Euulsi sinu.* omnes schedæ; *anulsi.*
Sic *Carullus*:

*Qui natā possū complexu auellere matris,
Complexu matris retinētem auellere natā.*

955 *Natos.* quot *Medea* filios habuerit, ex *Parmenisci* & aliorum sententiis refert scholiastes *Eurip.* in *Medea*. hos omnes vno excepto à *Medea* necatos scribit *Diodorus* lib. 4. Sed *Aelianus* lib. 1. *περικλ.* 15. cap. vlt. refert eos à *Corinthus* interemptos fuisse. Non defunt etiam qui *Medeam* *Corinthiam* faciant. Vide scholiastem *Apollonij*.

956 *Duos.* consentaneum hoc est *Euripidis* traditioni. *Izaci* eos *Mormorum* & *Pheretē*, *Hyginus* *Macarium* & *Pheretum* appellat.

959 *Cruentas.* tales faces inferorum depinguntur, *Ovidius* 4. *Metamorph.*

Nec mora, Tisiphone madefactam sanguine sumit Importuna facem.

Petronius:

*Sanguineam tremula quatiebat lampada
dextra.*

962. *Megara.* dicta quasi *μεγαλή* *ἑρως*: quamuis aliter sentiat *Natalis*.

970 *Placamus.* in plenisque v. l. est *placamus*.

*Variamq; nunc huc ira, nunc illuc amor
Diducit? anceps aestus incertam rapit.
Vt seu a rapidi bella cum venti gerunt,
Viring, fluctus maria discordes agunt,
Dubiumq; pelagus feruet: haud aliter meum
Cor fluctuatur: ira pietatem fugat,
Iramq; pietas: cede pietati dolor.
Huc chara proles, vnicum afflicta domus
Solamen: huc vos ferte, & infusos mihi
Coniungite artus: habeat incolumes pater,
Dum & mater habeat. vrget exilium, ac fugam
Iam iam meo rapientur euulsi sinu,
Flentes, gementes: sed oculis pereant patris,
Periere matris: rursus increscit dolor,
Et feruet odium: repetit inuisam manum
Antiqua mentis ira, quā ducis sequor.
Vtinam superba turba Tantalidos meo
Exisset utero, bisq; septenos parens
Natos tulisset: sterilis in pœnas fui.
Fratri, patriq; quod sat est, peperit duos.
Quonam ista tendit turba furiarum impotens?
Quem querit? aut quò flammeos ictus parat?
Aut cui craentas agmen infernum faces
Intentat? ingens anguis excusso sonat
Tortus flagello, quem trabe infesta petit
Megera? cuius umbra dispersis venit
Incerta membris? frater est, pœnas petit.
Dabimus, sed omnes fige luminibus faces:
Lania, perure, pectus en furis patet.
Discedere à me frater vltices deas,
Manesq; ad imos ire securas iube:
Mihi me relinque, & utere hac frater manu,
Quæ strinxit ensē, victima manes tuos
Placamus ista: quid repens offert sonus?
Parantur arma, meq; in exitum petunt.
Excelsa nostræ tellus conscendam domus.
Cede inchoata: perge tu mecum comes,*

Tuum

Tuum quoque ipse corpus hinc mecum auebe.

975 *Nunc hoc age anime: non in occulto tibi est
Perdenda virtus, approba populo manum.*

1A. *Quicumque regum es cladibus fidus, dolens,
Concurre, ut ipsam sceleris auctorem horridi
Capiamus: huc huc fortis armigeri cohors*

980 *Conferite tela, vertite ex imo domum.*

ME. *Iam iam recepi sceptrum, germanum, patrem,
Spoliumq; Colchi pecudis aurata tenent,
Rediere regna, rapta virginitas redit.*

O placida tandem numina, o festum diem,

985 *O nuptialem, vade, perfectum est scelus,
Vindicta nondum: perage, dum faciunt manus.
Quid nunc moraris anime? quid dubitas? potens
Iam cecidit ira: pœnitet, facti pudet.*

Quid misera feci? misera pœniteat licet,

990 *Feci: voluptas magna me inuisam subit.*

Et ecce crescit, deerat hoc unum mihi

Spectator ipse: nil adhuc factum reor,

Quicquid sine isto fecimus sceleris, perit.

1A. *En ipsa tecti parte præcipiti imminet.*

995 *Huc rapiat ignes aliquis, ut flammis cadat*

Suis perusta. ME. congere extremum tuis

Natis Iason funus, ac tumultum strue.

Coniux, socerq; iusta iam funclis habent

A me sepulti: natus hic fatum tulit,

1000 *Hic te vidente dabitur exitio pari.*

1A. *Per nūmē omne, perq; communes fugas,*

Torosq; quos non nostra violauit fides,

Iam parce nato: si quod est crimen, meum est.

Me dede morti, noxium macta caput.

1005 ME. *Hac qua recusas, qua doles, ferrum exigam.*

I, nunc superbe virginum thalamos pete,

Relinquē matres. 1A. vnus est pœna satis.

ME. *Si posset vna cade satiari manus,*

Nullam petisset: ut duos perimam tamen,

1010 *Nimium est dolori numerus angustus meo,*

992 *Spectator ipse. membranæ habent
Spectator iste.*

996 *Congere extremum tuum, his repugnât
illa Euripidis, in Medea:*

1^a. *Σάψαι ἑνὸς μοι τοῦδ' ἐγὼ
καὶ αὐτοῦ τὰ ἄκρα.*

Μήδ' ὄντ', ἐπεὶ σφας τῆδ' ἐγὼ Σάψω

ἑπ'.

Φίγναι ἱς Ἡέως τίμους Ἀχιλῆος ἱερῶν.

1002 *Non nostra. non fides mea erga
te imminuta has nuptias me, sed libe-
rorum amor facere coëgit: in autogra-
phis legitur non vestra. quod ineptum
est, & lolæcisat. paullo inferius vbi in
vulgatis exstat, ut duos perimam tamen,
antiq. exempla. continent ut duos peri-
mat tamen.*

1008 *Si posset. hoc dicit. Si vnus cades
iram meam exsaturare posset, aliquid
pietatis adhuc in animo reliquum so-
ret; & si quid in animo pietatis reman-
sisset, nullum ē naris interficere susti-
nuissem. nunc quia omnē animo pie-
tatem expuli, ne duorum quidem ca-
des animum meū placar. ideo meamet
viscera scrutabor ensc, ut si qua tui pars
corpore meo clausa latet, illam inde
extraham.*

1014 *Aliti curru*. de quo Terentius Varro, in Marci pore;

Medeam aduectam per aëra in rheda angustibus.

noster currum, hic rheda nominat; quæ Gallica vox est teste Fabio lib. 1. cap. 5. Rheda leuiculi currus est genus, duarum rotarum, quo non solum nobiliores, vt falso tradidit Pard. Prateius in iuris lexico, sed etiã vilissimi homines vehabantur. Cicero hoc docet in secund. Philip. his verbis: Vehabatur in effedo trib. pl. lictores laureati antecedeabant. inter quos aperta lectica mima portabatur. & paulo post; sequebatur rheda cum lenonibus, comites nequissimi. quo loco qui pro lenonibus reputant leonibus, vehementer errant. nihil enim absurdius dici queat. Rhedarum aliæ meritoria, aliæ cursuales fuerunt, vt docet Ioannes Cerrafius lib. 3. miscellan. ca. 20. & Iacobus Cuiacius ad rub. Cod. de cursu publi. angari. & parangariis, lib. 12.

IN HIPPOLYTVM ADVERSARIA.

HIPPOLYTUS. sic tragœdias inscripserunt, Euripides; cuius exstat: & Lycophron, cuius interiit. Sopatri Hippolytum citat Athenæus. Hippolyti historia planè similem Comminij cuiusdam refert Plutarchus in Parallelis, ex Dosithei Italica historia.

4 Solo, deserto. Solinus Polyhist. cap. 41. Quod à Tigra ne Armenio subactum & diu solum. ceterum ista Hippolyti verba *in eandem* carmini sunt simillima: quale fuit Nômus poema, quod Erriphanis poetria Menalcæ amore capta fertur composuisse.

Carpaneto. Si Straboni assentiris, scribendum, *Carpinito*. Sin Mele, Plinio & Ptolomæo *Carcinito*. membranæ Strabonis scripturam confirmant.

In matre, si quod pignus etiam nunc latet;
Scrutabor ense viscera; & ferro extraham.
1A. *Iam perage capti facinus, haud ultra precor,*
Moramq; saltem supplicis dona meis.
ME. *Perfruere lento scelere, ne propera dolor.*
Meus dies est: tempore accepto utimur.
1A. *Insecta memet perime.* ME. *misereri iubes.*
Bene est, peractum est, plura non habui dolor.
Quæ tibi litarem lumina huc tumida aliena;
Ingrate Iason, coniugem agnoscis tuam?
Sic fugere soleo, patuit in calum via.
Squammosa gemini colla serpentes iugo;
Summissa præbent, recipe iam natos parens.
Ego inter auras aliti curru vehar.
1A. *Per alta vade spacia sublimi aethere:*
Tessare nullo esse, quâ ueheris, deos.

L. ANN. SENECAE Hippolytus.

TRAGŒDIA IIII.

PERSONÆ.

Hippolytus.	Chorus.
Phædra.	Theseus.
Nuncius.	Nutrix.

ACTVS PRIMVS.

HIPPOLYTUS.

Anapæstici.

TE, umbrasas cingite siluas,
Summaq; montis iuga Cecropij,
Celeri planta lustrate vagi.
Quæ saxa solo Carpeneto
Subiecta iacent, quæq; Thryasii

Vallibus amnis rapida currens

Verbe-

- Verberat unda: scandite colles
Semper canos niue Riphæa:
Hæc hæc alij, quâ nemus alta
10 Textitur alno, quâ prata iacent,
Quâ rorifera mulcens aura
Zephyrus vernas euocat herbas.
Vbi per glacies lenis Ilissus,
Vbi Maander super aquales
15 Labitur agros piger, & steriles
Amne maligno radit arenas.
Vos, quâ Marathon tramite lauo
Saltus aperit, quâ comitata
Gregibus paruis nocturna petunt
20 Pabula fætæ: vos, quâ tepidis
Subditus austris, frigore mollit
Durus Acarnan: alius rupem
Dulcis Hymetti: paruas alius
Calcet Aphidnas: pars illa diu
25 Vacat immunis, quâ curuati
Littora ponti Sunion vrget.
Si quem tangit gloria siluæ,
Vocat hunc Philipis: hic versatur
Metus agricola, vulnere multo
30 Iam notus aper. at vos laxas
Canibus tacitis mittite habenas,
Teneant acres lora Molossos,
Et pugnaces tendant Cresse
Forti atrito vincula collo.
35 At Spartanos, genus est audax
Auidumq; fera, nodo cautus
Propiore liga: veniet tempus,

- 8 Niue Riphæa. Lucanus;
Riphæas huc solue niues ..
12 Zephyrus vernas. Claudianus, de Ze-
phyro;
.... pater o gratissime veris etc.
ac paullo post;
... ille nouo madidantes nectare pennas
Concutit, & glebas secundo rore mariscat;
Quæq; volat vernas sequitur color, etiam
in herbas
Targit humus, mediocq; patent connexa
sereno,
Sanguineo splendore rosas, & coccinea nigro
Imbuat & dulci violæ ferrugine pingit.
Porro in antiq. Paricensi, sequens ver-
sus; vbi per glacies lenis Ilissus, quem agno-
scunt v.l. non habetur.
15 Piger. propter crebros flexus & re-
flexus. Seneca:
Qualis incerta vagus Maander unda lu-
dit & cedit sibi.
Ouidius autem;
Non secus ac liquidis Phrygiis Meander
in undis
Ludit, & ambiguo lapsu refluitque,
fuitq;.
16 Maligno. cur maligno: an quia non
fatis terras, quas solum radit, undis suis
irrigat & fecundat; sed solum leuiter
aspergit, numquam eodem loco stabi-
lis permanens: an maligno, hoc est do-
loso, seu tortuoso: sane Anna Alexiad.
lib. 4. σκληρότατον ποταμὸν ἀπὸ πάντων καλεῖται
καὶ αὐτὸς οὐκ ἔχει ποιεῖν ὅπως vocat.
22 Durus Acarnan. noster durum, Sta-
tius asperum, non alia opinor de cau-
sa, quam quia Acarnanes strenui bel-
latores fuerunt. vnde Pindarus:
Ἀχαιοὶ δὲ πύλαι φάτορ Δάωπος.
23 Dulcis Hymetti. dulcis propter mel-
lis copiam. Iuuenalis;
... dulciq; senex vicinus Hymetto.
25 Quæ curuati littora Pontis Sunion vrget.
Pomponius Mela lib. 2. Aegæum sta-
tim pelagus vastè longum litus impel-
lit, hinc ad promontorium, quod Su-

Cum

nion vocatur, magno ambitu molliq; circumagit. 28 Philippi. autographa Philippi. 32 Aetes.
Virgilius Georg. 3. Veloces Sparte catulos, acremq; molossum. 33 Cresse. m. s. Cretes. sed & Claudianus;
Hirsutaq; fremant Cresse. ... 35 At Spartanos. Laconici canes etiam ab Eustathio Odys. 6. Aris-
teto in epistolis, Xenophonte, Oppiano & Nemesiano in Cynegeticis, Virgilio 3. Georg. demum
Sophocle, Nonno & Claudiano commendantur. 36 Nodo. olim venaticæ canes non funibus mo-
do, vt hic, sed & catenis retinebantur. Ennius hoc docet; Sicuti si quando vinco venatica æno Apta solis
cani, forte feram si ex nare sagaci Sensit, voce sua nictatq; ululatq; ibi acutè. vbi pro ἀπὸ, forte reponendū, capti.

46 *Picta rubenti linea penna.* hoc genus retis, formido dicitur; quod erat comparatum, ut id effugere cupientes ferae in veros casses inciderent: eius confessionem docet Gracius in lib. de Venatione. Virgil. 3. Georg.

..... nec cassibus ullis

Punicea agitatur pauidus formidine penna. idem Aeneid. 12.

... punicea septum formidine penna.

Ovidius Metamorph. 15.

Nec formidatus cervos includit pennis.
& Falstorum 5.

... pauidus formidine cervos

Terret...

48 *Libretur.* quidam v.l. *vibretur.*

57 *Gelidum potat Araxem.* Lucanus;

Non tibi cum primum gelidum transibis
Araxem.

65 *Latusq; feri cornibus vri.* vros fingit *Διππύριος*, ut loquitur Hesiodus: quod Plautus patales reddidit.

71 *Vagus.* carens certis sedibus. Pappinius;

Quae modo Marcomanus post horrida bella
ragosq;

Sauromatas.

& alio loco;

... mutatoresq; domorum

Sauromate...

Sauromatae & Sarmatae iidem sunt.

Cum latratu caua saxa sonent.

Nunc demissi nare sagaci

Captent auras, lustraq; presso

Quarant rostro, dum lux dubia est,

Dum signa pedum roscida tellus

Impressa tenet: alius raras

Cervice graui portare plagas,

Alius teretes properet laqueos:

Picta rubenti linea pinna

Vano cludat terrore feras.

Tibi libretur missile telum:

Tu graue, dextra lauaq; simul,

Robur lato dirige ferro:

Tu praecipites clamore feras

Subseffor ages: tu iam victor

Curvo solves viscera cultro.

Ades en comiti diua virago,

Cuius regno pars terrarum

Secreta vacat: cuius certis

Petit telus fera, quae gelidum

Potat Araxem, & quae stanti

Ludit in Istro: tua Getulos

Dextra leones, tua Cretaeas

Sequitur ceruas: nunc veloces

Figis damas leniore manu.

Tibi dant varia pectora tigres,

Tibi villosi terga bisontes,

Latusq; feri cornibus vri.

Quicquid solis pascitur aruis,

Sine illud inops nouit Garamas,

Sine illud Arabs diuite silua,

Sine ferocis iuga Pyrenes,

Sine Hyrcani celant saltus,

Vacuisq; vagus Sarmata campis:

Arcus metuit Diana tuos.

Tua si gratus numina cultor

Tulit in saltus, retia vincetas

- 75 *Tennere feras, nulli laqueum
Rupere pedes: fertur plauistro
Præda gementi, cum rostra canes
Sanguine multo rubicunda gerunt,
Repetitq; casus, rustica longo*
80 *Turba triumpho, en Diua faue,
Signum arguti misere canes,
Vocor in silvas: hac hac pergam,
Quæ via longum compensat iter.*

PHÆDRA. NVTRIX.

- O magna vasti Creta dominatrix freti,*
85 *Cuius per omne littus innumera rates
Tennere pontum, quicquid Assyria tenuis
Tellure Nereus peruium rostris secat:
Cur me in penates obsidem inuisos datam,
Hostiq; nuptam degere atatem in malis,*
90 *Lachrymisq; cogis? profugus en coniux abest,
Præstatq; nupta, quam solet, Theseus fidem:
Fortis per altas inuij retrò lacus
Vadat tenebras miles audacis proci,
Soli ut reuulsam regis inferni abstrahat,*
95 *Pergit furoris socius: haud illum timor,
Pudorq; tenuit: supra & illicitos toros
Acheronte in imo quarit Hippolyti pater.
Sed maior alius incubat mæsta dolor:
Non me quies nocturna, non alius sopor*
100 *Soluere curis: alitur, & crescit malum,
Et ardet intus, qualis Aethnæo vapor
Exundat antro: Palladis tela vacant,
Et inter ipsas pensa labuntur manus.
Non colere donis templa votiuis libet,*
105 *Non inter aras Atthidum missam choris,
Lactare tacitis conscias sacris faces:
Nec adire castis precibus, aut ritu pio
Adiudicatam præsidem terræ deam:
Iuuat excitas consequi cursu feras,*

- 75 *Tennere.* quia sicut aues glutino, sic
feræ retibus tenentur. ideo Varro, in
Parmenone, retia viscum appellat:
*Lepusculi timentis hoc quadrangulum
Dedit Diana rete nexile, arctas,
Viscum fugarum lineamq; compedem.*
77 *Gementi.* Virgilius:
*Nec cessant plaustris reflare gementibus
ornos.*
Rostra. impropiè, pro iusticiis.

- 84 *O magna vasti Creta dominatrix freti.*
hunc locum in Solini emendationibus
exposui. nunc addo Thucydidis ista è
li. 1. Μίνως γδ παλαιότερος ἀνὶ ἀκρῆς τοῦ μῦ-
του κλονέσθης αἰῶνος, καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων
θαλάσσης ἐπὶ τῶν αἰώνων κυράτης, καὶ τῶν
κυκλάδων ἡσίων ἡγέτης τε &c.
91 *Quam solet.* quam præstitit Ari-
dnæ, Helenæ, aliisque non paucis, Ca-
tullo, in carmine de nuptiis Pelei &
Thetidis, Ouidio in Epist. Helenæ &
Plutarcho in Theseo, auctoribus.
92 *Inuij retrò.* alibi ait;
Acheron inuius Renauigari.
93 *Audaci proci.* Pyrithoi Proserpi-
nam Ditis thalamo deducere adorti.
97 *Hippolyti.* hic primo vocabatur De-
mophon, teste Plutarcho in Theseo.
teste vero Pausania, Tyndarides: quo-
modo illum vocauit Plinius lib. 2.9. hi-
stor. natural. cap. 1.
102 *Palladis tela.* Pallas arti textoriæ &
lanificæ præficitur ab Ouidio & Clau-
diano, cuius quidem lib. 2. in Eutrop.
sunt hæc;
*Tu potes alterum studiū herere Minervæ,
Et telas non tela pati...*
alterius dicit ex eorum sententia, qui
Mineruam lanificiorum præsidem, à
bellica Minerva sciungebant.
109 *Iuuat.* apud Ouidium in Heroid.
epist. ait Phædra;
*Iam quoque, vix credui, ignotas mister in
artes,
Est mihi per seuius impetus ire feras.
In nemus ire libet, præstusq; in retia seruis
Hortariceles per iuga longa canes.*

Et rigi-

114 *Genitrix tui me &c.* Euripides, Hip polyto;

Φαί. ὦ τλήμων, οἷόν μ' ἔστ' ἡδ' ὅς τις ἔσται;
Τέγ' ἐν ἔργῳ ταῦτα, τέκνον, ἢ τί φησὶ τόδ' εἰς;
Pasiphaes amor a Marone, in Sileno, describitur: fabulam verò ἀντιπροεικάζει
exposuit Natalis lib. 6. mytholog. c. 5.

116 *Torvus*, proprium tauri epithetū. nam à tauro fit torvus, & à ferocia taurorum toruitas dicta est, teste Sex. Pompeio. 127 *Iungitur semper nefas*, ideo Euripides in Hippol. ait;

πλοῦτήσται τι καὶ γὰρ δ' ὄμωας.

128 *Clara*, o. v. l. *cara*, sed alterū malo.

131 *In primo obstitit*, amandi peritissimi Nalonis praeceptum est amori venienti occurrere, ne serò medicina paratur,

Cum mala per longas inualuere moras.

235 *Vere insolens*, duo m. s. cod. veri. iide paucis verbis. interpositis aggrauas, pro *grauas*. 161 *Quid poena praesens, conscius mentis pavor*, hec omnium v. lib. scriptura mihi placet. huc spectant ista Iuvenalis Saty. 13.

Exemplo quodcumq; malo committitur, ipsi displicet auctori. prima est hac vitio, quod se

Iudice nemo nocens absoluitur: improba quamvis

Gratia fallaci pratoris vicerit vnam.

Et eadem Satyra;

... cur tamen hostu

Euasisse putes, quos diri conscia facti

Mens habet attonitos, & surdo verbera cedit

Occulum quatiente animo tortore flagellum &c.

multa huc pertinentia Cicero, in paradoxis, quæ apud illum legi malo.

163 *Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit*, ascribam Senecæ philosophi verba, è quibus hæc sententia desumpta videtur, & quorum collatione facilius inreligetur. locus est epist. 98. Tuta scelera esse, secuta non possunt. quare? quia prima illa & maxima peccantium est poena, peccasse. Nec vllum scelus (licet illud fortuna exornet muneribus suis, licet tueatur ac vindicet) impunitum est, quia sceleris in scelere supplicium est. Sed nihilominus & hæc & illa (se-

Et rigida molli gesa iaculari manu.

Quò tendis animæ? quid furens saltus amas?

Fatale misera matris agnosco malum,

Peccare nosse nouit in filius amor:

Genitrix tui me miseret, infando malo

Correpta pecoris efferi sauum ducem

Audax amasti. toruus, impatiens iugi,

Adulter ille, ductor indomiti gregis:

Sed amabat aliquid: quis meas misera Deus,

Aut quis iuuare Dædalus flammæ queat?

Non, si ille remeet arte Mopsopia potens,

Qui nostracaca monstra conclusit domo,

Promittat vllam casibus nostris opem:

Stirpem perosa Solis inuisi Venus,

Per nos catenas vindicat Martis sui,

Suasq; probis omne Phæbeum genus

Onerat nefandis: nulla Minois leni

Defuncta amore est, iungitur semper nefas.

NVT. *Thesæ coniux, clara progenies Iouis,*

Nefanda casto pectore exturba ocyus,

Extingue flammæ, nè te diræ spei

Præbe obsequentem: quisquis in primo obstitit

Repulsiq; amorem, tutus ac victor fuit:

Qui blandiendo dulce nutrit malum,

Serò recusat ferre, quod subiit, iugum:

Nec me fugit, quàm durus & verè insolens

Ad recta flecti regius nolit tumor.

PH. *Quemcunque dederit exitum casus, feram:*

Fortem facit vicina libertas senem.

NVT. *Obstare primum est velle, nec labi via:*

Pudor est secundus, nosse peccandi modum.

Quò misera pergis? quid domū infamem grauas,

Superasq; matrem? maius est monstro nefas:

Nam monstra fato, moribus scelera imputes:

Si, quòd maritus supera non cernit loca,

Tutum esse facinus credis, & vacuum metu,

Erras. teneri crede Lethæo abditum

Thesæ

- Thesca profundo, ferre perpetuam Stygem.*
Quid ille? lato maria qui regno premit,
Populisq; reddit iura centenis pater,
 150 *Latere tantum facinus occultum sinet?*
Sagax parentum est cura. credamus tamen
Astu doloq; tegere nos tantum nefas:
Quid ille? rebus lumen infundens suum
Matris parens quid ille? qui mundum quatit,
 155 *Vibrans coruscat fulmen Aethnæum manu*
Sator deorum. credis hoc posse effici
Inter, videntes omnia, ut lateas auos?
Sed, ut secundus numinum abscondat fauor
Cœtus nefandos, utq; contingat stupro
 160 *Negata magnis sceleribus semper fides:*
Quid pœna præsens, conscius noctis paupor,
Animusq; culpa plenus, & semet timens?
Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit.
Compesce amoris impij flammæ precor,
 165 *Nefasq;, quod non ulla tellus barbara*
Commisit unquam, non vagus campis Geta,
Nec inhospitalis Taurus, aut sparsus Scythes:
Expelle facinus mente castifica horridum,
Memorq; matris, metue concubitus nonos:
 170 *Miscere thalamos patris & gnati apparas,*
Vteroq; prolem capere confusam impio?
Perge, & nefandis verte naturam ignibus.
Cur monstra cessant? aula cur fratris vacat?
Prodigia toties orbis insueta audiet,
 175 *Natura toties legibus cedit suis,*
Quoties amabit Cressa? PHAE. quæ memoras scio
Vera esse nutrix: sed furor cogit sequi
Peiora: vadit animus in præceps sciens,
Remeatq; frustra sana consilia appetens.
 180 *Sic cum granatam nauita aduersa ratem*
Propellit vnda, cedit in vanum labor,
Et victa prono puppis aufertur vado:
Quid, utioposcit, vincit ac regnat furor,

T 2

Potensq;

cunda pœna) premunt ac sequuntur, & timere semper & exanescere & securitati diffidere. Illic dissentiamus cum Epicuro, ubi dicit nihil iustum esse natura, & crimina vitanda esse, quia metus vitari non possit. hic consentiamus, mala facinora conscientia flagellari, & plurimum illi tormentorum esse, eo quod perpetuo illa sollicitudo urget ac verberat, quod sponsonibus securitatis sue non potest credere. Hoc enim ipsum argumentum Epicuri est, natura nos à scelere abhorre, quod nulli non etiam interrita timor est. Multos fortuna liberat pœna, metu nemine. quare? quia infixa nobis eius rei auersio est, quæ natura damnauit. Ideo numquam fines latendi fit etiam latentibus, quia coarguit illos conscientia, & ipsos sibi ostendit. Proprium autem est nocentium trepidare. Male de nobis actum erat, quod multa scelera legem & iudicem effugiunt & scripta supplicia, nisi illa naturalia & graui de præsentibus soluerent, & in locum patientiæ timor cederet, hæc Seneca. nonnulla quoque hac de re Cicero lib. 1. de legib. scripsit. 172 *Ignibus.* Horatius lib. 1. carmina ode 27.

... Venus

Non erubescendis adurit ignibus.

sed sane poetis familiare usque adeo est ignem pro amore & venerea libidine ponere, ut putidum sit exemplis id confirmare. Sacra etiam litteræ eodem modo quoque ignem accipiunt. legitur Iobi 31. Ignis usque ad perditionem omnia deuorans & omnia eradicans genimina. & illud Psalmi 57. Superceidit ignis, & non viderunt Solem. Sic enim ignem D. Augustinus eo loco interpretatur.

177 *Sed furor cogit sequi Peiora.* Euripid.

τα ἄλλ' ἐπὶ τῷ θυμῷ καὶ τῷ θυμῷ καὶ τῷ θυμῷ
 ἐκ τῶν ἄλλων δ'.

apud Ouidium Medea inquit:

... scio meliora, probosq;

Detriora sequor...

Petrarcha;

Cerco del vinar mio nouo consiglio.

Et meglio il meglio & al peggio m'appiglio.

180 *Sic cum granatam.* Virgil. 1. Georg.

NVT. Ne crede, Ditis cluserit regnum licet,
Canasq; dirum Stygius obseruet fores,
Solut negatas inuenit Theseus vias.

PH. Veniam ille amoris forsitan nostro dabit.

225 NVT. Immitis etiam coniugi casta fuit,
Experta sauiam est barbara Antiopae manum.
Sed posse flecti coniugem iratum puta:
Quis huius animum flectet intractabilem?
Exosus omne fœminæ nomen fugit,

230 Immitis annos calibi vitæ dicat:
Connubia vitat, genus Amazonium scias.

PH. Hunc in niuosi collis barentem iugis,
Et aspera agili saxa calcantem pede,
Sequi per alta nemora, per montes placet.

235 NVT. Resistet ille, seq; mulcendum dabit?
Castosq; ritus Venere non casta exuet?
Tibi ponet odium, cuius odio forsitan
Persequitur omnes? PH. precib. haud vinci potest?

NVT. Ferus est. PH. amore didicimus vinci feros.

240 NVT. Fugiet. PH. per ipsa maria, si fugiat, sequar.
NV. Patris memento. P. meminimus matris simul.

NV. Genus omne profugit. PH. pellicis careo metu.

NVT. Aderit maritus. PH. nempe Pirithoi comes.

NVT. Aderitq; genitor. PH. mitis Ariadnæ pater.

245 NVT. Per has senectæ splendoras supplex comas,
Fessumq; curis pectus, & chara vbera
Precor, furorem siste, tēg, ipsam adiunua.
Pars sanitatis, velle sanari, fuit.

PH. Non omnis animo cessit ingenuo pudor.

250 Paremus alitrix: qui regi non vult amor
Vincatur, haud te fama maculari sinam.

Hæc sola ratio est, unicum effugium mali:
Virum sequamur, morte prauertam nefas.

NVT. Moderare alumna mentis effrena impetus,

255 Animos coërce: dignam ob hoc vita reor,
Quod esse temet autumas dignam nece.

PH. Decreta mors est, quaeritur fati genus:

ἡ παλαιὰ δὲ περὶ αὐτοῦ ἐπιγραφὴ ἔστιν ἡ αὐτὴ.

D. Hieronymus, ad Furiam de virginitate seruanda, scribit: Adolescentia, seruente cibis corpore, de castitate seruanda cura est: neque vero hæc dicens conueniens cibos, quos Deus creauit ad vitandum cum gratiarum actione: sed iuuenibus ac puellis incensua assero voluptatum. Non Aethnæ ignes, non Vulcania tellus, non Vesuuus & Olympus tantis ardonibus æstuat, ut iuueniles medullæ vino plena & dapibus inflammata. In quibus verbis vox Olympi superuacua aut mēdosa est, aut notandum Olympo idem quod Aethnæ olim accidisse, omnino consulenda censeo vetera exemplaria, quæ vulgatis semper sunt fideliora. Gratianus etiam distinctione 44. cap. 1. ita scripsit, si memini: ventris namque ingluuius ad luxuriam prouocat facile, & omne bonum opus dissoluit.

208 Cur in penates rarius tenues subit: an quia, teste Apuleio lib. 5. asini, sobrietas Veneris est inimica? Sine Cerere & Baccho, ait ille, friget Venus. Athenæus lib. 6. ex Euripide, ἐν πολέμοις οὐκ ἔστιν ἡ ἀφροδισια. Idem lib. 1. ἐν πολέμοις οὐκ ἔστιν ἡ ἀφροδισια. Idem lib. 1. ἐν πολέμοις οὐκ ἔστιν ἡ ἀφροδισια. Idem lib. 1. ἐν πολέμοις οὐκ ἔστιν ἡ ἀφροδισια.

226 Antiopæ. Idem Ouidius & Higynus tradunt. Sed Pausanias: Ἀντιόπη δὲ φασὶν ἐπεὶ τὴν ἡλθὲν Ἀμύκλοντος Ἀντιόπην ὑπὸ Μολυβδίας τοῦ Ὀδυσσεύς. Ceterum Clydimus historiæ scriptor credidit Amazona, quæ fuit Thesei vxor, Hippolytam vocatam fuisse: sed Plutarchus id referens, in Theseo, perpetuo Antiopen vocat.

241 Patri memento. qui Scyllam per mare crinibus tractam male multauit. Virgil. in Ciri. alij aliter, ego sic intelligo. 245 Splendoras. capillitiani splendorem argenti emulantur. Vnde Martialis: Et facies multo splendet alba pile.

252 Hæc sola ratio est. Crates primum amoris remedium aiebat esse famem, secundum tempus, tertium restim. Laert. in eius vita. Eam vero sententiam sic quidam poeta expressit:

ἔραται παλιν ἡμῶν καὶ δὲ καὶ ἡ γυνὴ
καὶ μὴδ' ἐταῦτά τῳ φέρεται σοῖα,
στρεπταὶ σοὶ τὸ λαίκα: καὶ τὸ ἄλλο.

159 Arce Palladia. Athenis enim Pal-
las in arce colebatur, quia illam arci-
bus praesidere putabant. Catullus:

Diua quibus residens in summis vrribus
arces.

quo loco vide Muretum.

273 Diua non mihi generata ponto. Mu-
tæus:

ἀθανάτης ὅτι Κόρηος ἀπαιστος ἐστὶν ἡ θε-
οῦ.

Ouidius:

... quia mater amorum

Nuda Cytheræ edita fertur aquæ.

Idem affirmant præter Solinū, in Pon-
ticis, Virgilius, Tibullus, Aufonius, a-
liique. cur vero è mari nata fingatur ex
Porphyrij & Iubæ auctoritate scribit
Placiades Mytholog. lib. 2. Vide Euse-
bium lib. 3. præparat. Euangel. cap. 3.
Clementem Aegyptium lib. 1. Pæda-
gō. Aristotelem lib. 2. Rhet. ad Theo-
dect. & Heraclidem Ponticum; in al-
legoriis Homericiis.

274 Quam vocat matrem geminus Cupido.
alter vulgaris, diuinus alter; de quibus
Plato, in Symposio, & latius egit Lu-
cianus, in dialogo ἑρῶτες: vel ἑρῶς καὶ ἀν-
τίρῶς, de quibus Cælius Chalcagninus
singularem libellum cōposuit, & quo-
rum meminerunt Cælius Rhodigin.
lib. 16. antiq. lect. & lib. 23. ac Augusti-
nus Nyphus, de amore cap. 19. 60. &
98. eodem sensu noster ait O Edipi a-
ctu 3.

Concinit phædas geminus Cupido.

Horatius etiam Venerem suam Cu-
pidinum matrem vocauit, lib. 4. ode 1.
& lib. 1. ode 19. quo loco D. Lambinus
inquit: Multos esse vnus Veneris Cu-
pidines à nemine, quod sciam, traditur,
ego vero à multis hoc traditum esse
scio. Orpheus:

ἡμῖν ὅπου σερπὼ πολυώνυμος ἀφ' ἑρ-
μῆος,

καὶ πηγὴν μεγάλην βασιλῆιον, ἧς ἅπο
πάντες

ἀθάνατοι περισσώτεροι ἀνεβλάσθησαν ἑ-
ρῶτες.

Ouidius lib. 1. Fastor.

Alma fæue dixi geminorū mater amorum.

& 3. Amor.

Quere nouum vatem temerorum mater a-
morum.

Laqueone vitam finiam, an ferro incubem,
An missa præceps arce Palladia cadam?

NVT. Pro castitatis vindicem armemus manum, 261

Sic te senectus nostra præcipiti sinet

Perire letho? siste furibundum impetum,

Haud facile quisquam ad vitam reuocari potest,

PH. Prohibere ratio nulla periturum potest,

Vbi quis mori constituit, & debet mori. 263

NVT. Solamen annis unicum fessis, hera.

Si tam proteruus incubat menti furor,

Contemne famam: fama vix vero fauet,

Peius merenti melior, & peior bono. 265

Tentemus animum tristem & intractabilem: 270

Meus iste labor est, aggredi iuuenem ferum,

Mentemq; sauiam flectere immitis viri.

CHORVS.

Sapphici & Anapæstici.

Diua non mihi generata ponto,

Quam vocat matrem geminus Cupido,

Impotens flammis simul & sagittis: 275

Iste lasciuus puer, acrè nitens,

Tela quàm certo iaculatur arcu?

Labitur totas furor in medullas,

Ignè furtiuo populante venas.

Non habet latam data plaga frontem, 280

Sed vorat tectas penitus medullas.

Nulla pax isti puero, per orbem

Spargit effusas agilis sagittas,

Quæq; nascentem videt ora solem,

Quæq; ad occasus iacet ora seros, 285

Si qua feruenti subiecta Cancro est,

Si qua maioris glacialis Vrsæ

Semper errantes patitur colonos,

Nonit hos æstus: inuennum feroces

Concitat flammæ, senibusq; fessis 290

Rursus

*Rursus extinctos renocat calores:
Virginum ignoto ferit igne pectus,
Et iubet calo superos relicto
Vultibus falsis habitare terras.*

295 *Thessali Phæbus pecoris magister
Egit armentum, positogq; plectro
Impari tauros calamo vocauit.*

*Induit formas quoties minores,
Ipse qui calum nebulasq; ducit?*

300 *Candidas ales modò mouit alas,
Dulcior vocem moriente cygno.*

*Fronte nunc torua petulans iuuenens
Virginum strauit sua terga ludo,
Perq; fraternos mala regna fluctus,*

305 *Vngula lentos imitante remos,
Pectore aduerso domuit profundum,
Pro sua vector timidus rapina.*

*Arsit obscuri dea clara mundi
Nocte deserta, nitidosq; fratri*

310 *Tradidit currus aliter regendos.*

*Ille nocturnas agitare bigas
Discit, & gyro breuiore flecti.
Nec suum tempus tenuere noctes,
Et dies tardo remeauit ortu,*

to, Aristoteles, Philostratus, Oppianus, Tzetzes, Lucretius, Ouidius, Seneca, Martialis, nec non Cicero Tuscul. quæst. 5. & Hieron. Cardanus de subtilita. libro 10. testantur cygnos cum cantu & voluptate mori. Athenæus vero, A. Elianus, Plinius, & ex recentioribus Iul. Scaliger, exercitat. ad Cardanum libro 15. nec non Ioan. Bodinus, in Metho. Histori. (qui liber non sine diligenti cautione legi debet, sunt enim in eo perniciosi dogmatis femina passim vbique callidè inspersa) totum illud fabulosum esse contendunt. quorum sententiam, quia veritati consentaneam comperio, libens amplector.

Cygro, sic Ouidius, in epist.

Sic vbi fata vocant vda abiectus in herbis

Ad vada Meandri concinis albus olor.

apud Stobæum Orphei existat hymnus in Venerem, vbi inter cetera nominatur *μαρτυρῆμα*. Non ignoro Claudianum scribere;

*Mille phœtre trahunt in margine fratres
Ore pares, eus fratres, gens molles amant:
Hæc nymphæ parant, illam Venus aures
solam*

Edidit...

Sed, vt existimo, Claudianus Philostratum, alij alios sequi maluerunt.

276 *Iste lasciuus puer, pueri figura Cupido fingitur. Moschus, de amore fugituo: ἴσα δ' ἐκ παλαιοῦ ἔστιν.* Marull.

Quis puer hic? Veneris, plane quæ causa phœtre?

Non bene prouisus certa quod arma moues.

Cui sine veste demus? simplex puer odit opertum.

Vnde puer? pueros quod facit esse senes. Porro locus hic in scriptis codi. sic legitur:

Impotens flammis simul & sagittis

Iste lasciuus puer & remidens

Tela quam certo moderatur arcu!

Labitur totas furor in medullas,

Ignem furtiue populante venas.

& paullo post iidem continent;

Quæq; nascentem vides ora Solem,

Quæq; ad Hesperias iacet ora metas.

299 *Nebulasq; ducit. plurimæ membranæ; fecit, pro ducit.*

301 *Dulcior vocem moriente cygno.* Callimachus, AEschylus, Theocritus, Aristophanes, Antipater, Euripides, Pla-

Dum

& Fastorum 2.

Flabilibus numeris veluti canentia dura

Traiectus penna tempora cantat olor.

304 *Perq; fraternos. per mare Neptuni, qui apud Homerum Iliad. 6. ait;*

*τρεῖς γὰρ τ' ἐκ Κρόνου εἰσὶν ἀδελφοί, ἑς τινι Πείῳ,
Ζεὺς ἑνὶ, Τριταῖος δ' Ἀΐδης, ἑσθλὸς ἄνθρωπος
τριχὴ δ' ἐκ πάσης ἀδάσσει, ἔκτος δ' ἑμμογε πῦρ.
ἥτοι γὰρ ἱλαχον πολὺν ἄλα ταχέϊον αἰὲν
πολλοὶ φέρον.*

Næuius, in carmine belli Punico;

Summi deū regū fratrem Neptunū, regnatōrē marium.

Mala regna. hoc malim propter maris naturam, quàm noua regna, quod in Winckeliano cod. habetur.

308 *Arfit obscuri dea clara mundi. Luna, testibus*

Catullo & Ouidio Endymionē amauit, ei que in montibus Aſelenis concubuit, ut ſcribunt Rhianus & Nicander hiſtoricus. fictionis cauſam habes apud Plinium, in naturali hiſtoria. *lib. 2. cap. 2.* *Obscuri dea clara mundi.* plerique eandem Luham, Dianam ac Proſerpinam eſſe contendunt.

325 *Deiecta in mco m. s. est reiecta.*

337 *Ignes ſentit genus aligerum.* Virg. 3. Georg.

Omne adeo genus in terris hominumque ferarumq;

Et genus aquareum, pecudes, piſtaq; volucres

Inſarſas, Veneremq; ruunt. amor omnibus idem.

338 *Venere inſtincti, quam magna. tres lib. vet. habent. Venere inſtinctus ſuſcipit audax, Grege pro toto, bella iuuenius.* de quibus bellis conſule Virgil. Georg. 3. accius imitatore Oppianum. 2. Cyneget.

346 *Spumens.* apri à Lucretio Spumigeri, à Virgilio ſpumantes dicuntur.

350 *Lucaq; boues.* ſuaues ſunt hoc loco interpretes noſtri, reponentes; Lucique boues; & ne patellæ dignum deſit operculum, idipſum interpretes, boues luci id eſt in ſilua incædua verſari ſolitos. At Ennius inquit;

Prius pariet locuſta Lucam bouem.

& Lucretius lib. 5.

Inde boues Lucas iurrito corpore tetros

Anguimane belli docuerunt vulnere Pæni ſufferre...

Plinius Hiſtor. natural. lib. 8. Elephantos Italia primum vidit Pyrrhi regis bello, & boues Lucas appellauit. Latius etiam hac de re πολυρροποι & ille Varro lib. 6. de lingua Latina; Luca bos, inquit, elephas: cur ita ſit dicta, duobus modis inuenio ſcriptum. nam in C. A. Elij commentario erat, à Libycis Lucas; & in Virginij comment. ab Lucanis Lucas, ab eo quod noſtri maximam quadrupedem, quam ipſi haberent, vocarent bouem, & cum in Lucañſis, Pyrrhi bello, primum vidiffent apud hoſteis elephantos, identidem quadrupedes cornutas (nam quos den-tes multi dicunt, ſunt cornua) Lucam bouē appellaffe. Si à Libya dicta ſunt

Dum tremunt axes grauiore currū.

Natus Alcmena poſuit pharetram,

Et minax vaſti ſpolium leonis,

Paſſus aptari digitis ſmaragdos,

Et darilegem rudibus capillis:

Crura diſtincto religauit auro,

Luteo plantas cohibente ſocco:

Et manu, clauam modò qua gerebat,

Fila deduxit properante fuſo.

Vidit Perſes, diſtisq; ferax

Lydia regni, deiecta feri

Terga leonis, humeriſq; quibus

Sederat alti regia cali,

Tenuem Tyrio ſtamine pallam.

Sacer eſt ignis, credite laſis:

Nimiumq; potens, quā terra ſalo

Cingitur alto, quāq; ætherio

Candida mundo ſidera currunt.

Hæc regna tenet puer immitis,

Spicula cuius ſentit in imis

Carulus vndis grex Nereidum,

Flammāq; nequit releuare mari.

Ignes ſentit genus aligerum.

Venere inſtincti quā magna gerunt

Grege pro toto bella iuueniſ?

Si coniugio timuere ſuo,

Poſcunt timidi prælia cerui,

Et mugitu dant concepti

Signa furoris: tunc virgatas

India tigres decolor horret.

Tunc vulniſficos acuit dentes

Aper, & toto eſt ſpumens ore.

Pæni quatunt colla leones,

Cum mouit amor, tum ſilua gemit

Murmure ſæuo: amat inſani

Bellua ponti, Lucaq; boues.

Vendicat omnes natura ſibi.

Lucæ pantheræ & leones non Africana bestia dicerentur, sed Lucæ: si ab Lucanis dicitur; vñ cur potius Lucani, quàm Luci dicitur? Quare ego arbitror potius Lucas ab luce: quod longè relacebantur propter inauratos regios clypeos; quibus eorum tum ornata erant turres. Hæc ille: cuius verba facillè apparet non esse mendosa, & Verranium Maurum; qui pro, *Vesicæ potius Lucani, quàm Luci dicitur*, legendum coniecit: v. c. p. *L. quam lupi d.* Varronis verba, satis per se dilucidà & aperta, non satis affectu fuisse.

*Nihil immune est, odiumq; perit,
Cum insit amor, & veteres cedunt
Ignibus ira, quid plura canam?*

355 *Vincit seuas cura nouercas.*

ACTVS SECVNDVS.

P H A E D R A. N V T R I X.

Alex profare, quid feras? quonam in loco est?

NVT. *Spes nulla tantum posse leniri malum,
Finiq; flammis nullus insanus erit.*

Torretur aestu tacito, & inclusus quoque,

360 *Quamuis tegatur, proditur vultu furor.
Erumpit oculis ignis, & lapsæ genæ*

Lucem

φθονὸν γὰρ φασὶ μνηστῆρας τέκνους. & Alcestide; ἡ γὰρ ἄρα ἡ πῶτα μνηστῆρας τέκνους τοῖς φθόνῳ ἡ δὲ ἰν ἰππολύτῳ. nec non: αὐτοῦ τοῖς δ' αὖτε πρὸς δ' αὖτε φθόνῳ αὐτοῖς. harum perfidia & erga priuignos odium pater etiam ex quodā Diocletiani & Maximiani rescritto l. r. C. quib. causis cel. long. temp. præter. atq; ea causæ est cur Caius noster l. 4. D. de inof. testam. scripserit: Non est consentiendum parentibus, qui iniuriam aduersus liberos suos testamento inducunt: quod plerumque faciunt, malignè contra sanguinem suum inferentes iudicium, nouercalibus delinimentis instigationibusque corrupti. Quæ verba libri Etrusci, quos sequitur Iacob. Labittus Indicis pag. 47. col. 4. & Cuiacius lib. 2. obseruat. ca. 21. præferunt esse desumpta ex Caii lib. singulari ad legem Glisciam, non, vt voluit Haloander, Leuticam: in ceteris codicibus tribuuntur, Maximo ad legem Falcidiam: quod placuit Eguinario Baroni, in commentario legis illius, quia, inquit, Maximus ad legem hanc scripsisse constat. vnde constet ille non expressit. constat ex l. 12 §. D. de leg. 1. in p. Florentinis inscriptione. Nonnulla de nouercarum luxuria & iniquitate habes apud Siluest. Aldobrandin. §. socrum quoque. insit. de nupt.

360 *Quamuis tegatur.* cum ceteræ affectiones animi vultu indicentur, tum potiss. amor. Seneca Agamemn. actu 5. & Hercul. OEtæo actu 2. *Vultusq; ipsi scelera trucelementi ferunt. &: Vultus loquitur quodcumque negat.* Ouidius 2. Metamorph. *Heu quam difficile est crimen non prodere vultu? & alter, nescio quis; ... quinamq; absconderet ignem Lumine qui semper proditur ipse suo.* Maximianus, in querela senectutis, *Certe difficile est abscondere pectoris ignes, Panditur & clauso sepius ore furor.* Furor hoc est amor quemadmodum apud Senecam hoc loco, & Virgil. 4. AENEid. *Sen quicumque furor, .. hoc est, interprete Pomponio Sabino, amor, rationem Seruius reddit, quia amor omnis plenus furoris est.* inquit etiam Tragicus; τὸ μολὼν δ' ἀπὸν ἀνθρώποις ἔστω. notum est illud Proci: ἡ γὰρ δὲ πῶτα αὐτοῖς ἐστὶν μολὼν γινώσκ. Dixi autem Maximianus, non, iuxta vulgus, Cornelius Gallus. ex tribus enim codicib. manuſcr. comperi hunc Maximianum, qui temporibus Boëthij vixit, versum illorum non valde lepidorum auctorem esse. Vnus codex penes me est dono Lud. Carrionis I. C. alter penes Victorem Gifelinum Medicum. tertius fuit Fr. Martinij Gandensis, amici mei summisin quo adolescente omnia bona erant, quæ laudabilia dicit magnus Aristoteles. Sciunt hoc omnes quotquot illo familiariter vſi fuerunt: ceteris etiam fidem fecissent in omnia philosophi Senecæ opera doctissimæ annotationes.

355 *Seuæ cura nouerca* nouercæ funestæ nominantur infra actu 5. *Seuæ* à Seneca Octauie actu 1. Virg. 2. Georg. Ouidio 2. tristium, Valerio Flacco Argon. 5. & Papinio 2. fluar. terribiles ab Ouidio 1. Metam. iniustæ à Virgilio in eclogis; dicitur ab Ouidio, in epist. & Claudiano 3. de raptu. Seneca Hercule Fur. actu 1.

.. *facere si quicquam appare*

Dignum nouerca ...

& Hercule Fur. actu 5.

.. *ô nouercales manus!*

Agamemn. actu 2.

... *quod nouercales manus*

Ause ...

Africanus, Diuortio:

.. *Mulier, nouerca nomen huic adde impium.*

.. Cestius Pius, apud Senecā controuersi. lib. 4. Sed adhuc, inquit, crudelis & per-
tinax nouerca, post omnia deuicta nihilominus seruit. Euripides, Ione: "

quarum ego specimen pulcherrimum vidi, & Pet. Suffridus, in annotat. Officiorum Ciceronis, meminit. Sed illud nobis in ipso iuuentæ flore, non sine mærore omnium inuida mors eripuit. Ferenda quidem mors, quod omnes ea lege viuimus, vt moriamur: lucenda tamen, quod pauci ita viuimus, vt nostra commoda publicæ vilitati postponamus. de Martino sanè merito mihi videor cecinisse:

Ferte pios manib. iuuenes ac spargite flores
Flos iuuenū meritam marcuit ante diē.

Quid nocuit iuueni? virtus, sapientia,
mores:

Hæc fecere senem crederet vt Lachesis.

Sed hæc amici bene meriti memoriae data, nunc ad rem illud quod supra dixit Seneca: torretur æstu tactio, fortassis ex illo Virgilij 4. A. Eneid. sumtū fuit:

Interea tacitum viuit sub pectore vulnus,
Vritur infelix Dido.

362 Nil idem dubia placet. propria amā-
tium perturbatio sumta ex illo Euripi-
dis, in Hippolyto;

Tαχὺ δ' ὁ σφάλλ. &c.

Plautus, quæ adducit Bellaius, in com-
ment. lib. 2. amorum P. Roscardi: Ita
me Amor lapsus animi ludificat, fu-
gat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat,
largitur, quod dat non dat, maritimis
moribus mecum experitur. & Ouidius
de Myrrha, lib. 10. Metamorph.

Noctū erat medium, curasq; & corpora
somnus

Soluerat, at virgo Cynereia peruigil igne
Carpitur indomito, furisq; vota retrahat,
Et modo desperat, modo vult tentare, pudetq;
Et cupit & quid agat non inuenit. utq; securi
Saucia trabs ingens, vbi plaga nouissima restat,
Quo cadat in dubio est, omniq; à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc leuis atque illuc, momentaq; sumit utroque,
Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.
Mors placet &c.

Marullius:

Iactor, dispereo, crucior, trahor huc miser atque huc,
Ipse ego nec quis sim nescio, nec vbi sim.

363 Dolor sic amor ab Ouidio etiam epistol. 13.
vocatur; Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte renis.

366 Nec meus cod. script. habet non.

Somni immemor. Ouid. epist. 11.

Nec somni faciles & nox erat annua nobis.

Lucem recusant. nil idem dubia placet,
Artusq; variè iactat incertus dolor.

Nunc vt soluto labitur moriens gradu,

Et vix labante sustinet collo caput,

Nec se quieti reddit, & somni immemor

Noctem querelis ducit: attolli iubet,

Iterumq; poni corpus, & solui comas,

Rursusq; fingi: semper impatiens sui

Mutatur habitus: nulla iam Cereris subit

Cura, aut salutis: vadit incerto pede,

Iam viribus defæta, non idem vigor,

Non ora tingens nitida purpureus rubor.

Populatur artus cura, iam gressus tremunt,

Tenerq; nitidi corporis cecidit decor.

Et, qui ferebant signa Phæbeæ facis

Oculi, nihil gentile, nec patrium micant.

Lachrymæ cadunt per ora, & a se duos gena

Rore irrigantur: qualiter Tauri iugis

Tepido madescunt imbre perfusa niues.

Sed en patefcunt regie fastigia,

Recliuus ipsa sedis aurata toro

Solitos amictus mente non sana abnuuit.

PH. Remouete famulæ purpuram, atq; auro illas

Vestes, procul sit muricis Tyrii rubor,

Que

370 Nulla iam Cereris. solent amantes cibos asper-
nari. Virgilius, in Ciri,

Nam qua te causa nec dulci pocula Bacchi,

Nec gravidos Cereris dicam contingere fetus?

Ouidius istud & duo sequentia expressit epist. 11.

Fugerat ore color, maciesq; adduxerat artus,

Sumebant minimos ora coacta cibos.

372 Viribus defæta. optimè in veter. libris conti-
netur, viribus defæta. Sic Ouidius lib. 5. Metam.

Sanguine defæctos cecidi collapsus in artus.

& Metamorph. 9.

... que vires defæcto reddat amoris.

Sic Martialis;

Dulcia defæcta moderatur carmina lingua.

Cantator cygnus funeris ipse sui.

373 Purpureus rubor. Sic Papinius Thebaid. 2.

Candida purpureum fusa super ora ruborem.

- Quæ filarum ultimis Seres legunt.
Brevis expeditos Zona constringat sinus,
Cervix monili vacua: nec niveus lapis
Diducat aures, Indici donum maris.*
- 39 *Odore crinis sparsus Assyrio vacet.
Sic temere iacta colla perfundant coma,
Humerosq; summos cursibus mota citis
Ventos sequantur: laua se pharetra dabit,
Hastile vibret dextra Thessalicum manus.*
- 395 *Talis seueri mater Hippolyti fuit:
Qualis relictis frigidi ponti plagis,
Egit cateruas, Atticum pulsans solum
Aut Tanais, aut Meotis, & nodo comas
Cœgit, emisitq; lunata latus*
- 400 *Protecta pelta, talis in siluas ferar.
NVT. Depone questus, non leuat miseros dolor,
Regina, sauis ecquis est flammis modus?
Agreste placa virginis numen dea.
Regina nemorum, sola quæ montes colis,*
- 405 *Et una solis montibus coleris dea,
Conuertere tristes omnium in melius minas.
O magna siluas inter, & lucos dea,
Clarumq; cali sidus, & noctis decus,
Cuius relucet mundus alterna face,*
- 410 *Hecate triformis, en ades cæptis fauens,
Animum rixentem tristis Hippolyti doma:*

Amare

lium equo vfas fuisse, & gratia roboris periclitandi, cum alia percurrisse loca, tum Atticam etiam; in qua ægre tandem vinci potuerint. Hellanicus Lesbius scripsit illas, ut in Atticam pervenirent, Thracium Bosphorum gelu constrictum, (qua de re vide Plutarchum, in Theseo) equis plaustrisque traicisse: quo tempore Antiope capta, postea Theseo Hippolytum peperit, auctore, post Heraclidem Ponticum, Isacio in Lycophronem. 399 *Lunata pelta.* Virgilius; *Ducit Amazonum lunatis ægmina peltis.* 404 *Regina nemorum.* viri amantes, solem, feminæ lunam precabantur, testes Seneca hoc loco, Euripides in Hippolyto, & Theocritus *ἐὶ δὲ λ.* cuius Scholiastes huius consuetudinis varias rationes reddit. vnam, quod, cum Luna Endymionem amarit, non sit verisimile, feminis eam eodem morbo laborantibus non opitulaturam: aliam, quod Luna cum Amore cognatio quædam (censeri enim vtrumque ignex naturæ) intercedat. Mihi tertia eiusdem ratio magis probatur, scilicet hoc fieri, quia amori exercendo nox longe quàm dies sit accommodatior, noctique Luna seu Diana præsit. noster infra; ... *noctis decus*, vocat Lunam. item, *deam noctium*. *Quæ montes colis.* Horatius; *Mantium cufes, nemorumque virgo.* 410 *Hecate triformis.* Chariclidæ verba sunt, in Catena: *Ἡ κατὰ τὴν ἑξῆς, καὶ τὴν ἑξῆς, καὶ τὴν ἑξῆς.* citat Athenæus, qui tradit Apollodori *ὁ δὲ τὸν ἑξῆς* scribere: *τὴν ἑξῆς*

Ruber. Virgilius, si modo ipse auctor, de Scylla:

Nalus in ore ruber. rti cæcis ruber, peltis

quia rubor pudoris indicium est: pal-
lor ex Ouidij & Propertij sententia a-
mantis decet, de generum significatio-
ne vide Sex. Pompeium.

380 *Perfusa mænes.* Sic Ouidius lib. i.
amor. eleg. 8.

Suspensæq; diu lacryme fluxere per ora,

Qualiter abiecta de vine maras aqua.

383 *Solitos amictus mente non sana ab-*
nut. de Scylla Valerius, in Cyri;

Non storace Ideo flagrantis plecta capillos,

Cognita non teneri peatibus Sicyonia ser-
uans,

Non niueo retinens baccata monilia colla.

386 *Seres, noster, Hercule O Etæo:*

Quæ Phæben subditus Eurin

Legit Eon Ser arboribus.

de serico multa Tiraquellus in legib.
connub. Quo vero tempore texendi
serici artificium Occidentii innotuerit
docet ex Otthone Phrisingensi Bris-
lonius, de verb. significat. lib. 17.

389 *Diducat. o. v. l. deducat, rectè: dedu-*
cat autem pondere suo.

390 *Assyrio.* odores Assyrii fuerunt
in magno pretio apud veteres. vnde
Catullus;

Fragrantem Assyrio venit odore domum.

Tibullus:

Nō soror, Assyrios cineri quæ dedat odores.

Senecam de amomoloqui existimo.

394 *Hastile Thessalicum.* Euripides,

Θισσαίου ἑστῆος.

397 *Atticum pulsans solum.* Lyfias ora-
tor prodidit Amazonas primas morta-

*ἡ γὰρ τοῦ διῆς τῶν ἐν ἡμέραις οὐρανῶν ἡ γὰρ
ἡ γὰρ τοῦ διῆς τῶν ἐν ἡμέραις οὐρανῶν ἡ γὰρ
ἡ γὰρ τοῦ διῆς τῶν ἐν ἡμέραις οὐρανῶν ἡ γὰρ*

414 *Inuerte mentem.* o. v. l. innecte. eodē vero versu ex iisdem duo deteriores; *aduersus*

417 *Lunæ cornua* tribuuntur etiam ab Ouidio, Horatio, Lucano, Statio, Solino & Martiano Capella: quorum testimonia proferre nihil est necesse. iccirco pictores, sculptores & ceteri for-
marum exprimendarum artifices Dianæ seu Lunæ duo semper veluti paruula cornua affingunt. cuius moris etiam Claudianus de raptu Proserp. lib. 2. meminit;

*Hic Hyperionio solem de semine nasci
Fecerat & pariter Lunam, sed dispare
forma,*

*Aurora noctiq; duces. cunabula Tethys
Præbet, et infantes gremio solatur anhelos,
Ceruleiq; sinus rosee rad: atur alumnis:
Inualidum dextro portat Titana lacerto
Nondum luce grauem, nec pubescenibus
alio*

*Cristatum radiis. primo clementior æuo
Fingitur, & tenerum vagitu despuat ignē:
Læua parte foror vitrei libamina potat
Vberis, & paruo signantur tempora cornu.*

In his doctiss. versibus exponendis Par-
thasius & Cælius valde laborarunt, nec
tamen omnia sunt assecuti: ego fortas-
sis aliquando latius id exsequar.

429 *Quid huc.* facit hoc loco Fabricius, ut inquit, ex vno manuscripto nouæ scenæ initium: sed quorquor vidi mem-
branæ, omnia etiam vulgata exemplaria illi repugnant.

432 *Stirpi & gemine ingū.* vtriusq; ma-
trimoniij liberi, ego, Demophoon &
Antigonus: quos duos posteriores Phe-
dra Theseo peperit. Plutarch. in Thef.

437 *Græuas.* pro eo in o. v. l. est *domas*, &
sequenti proxime versu habetur; *Quem
fata cogunt, ille est cum venia miser.*

444 *Mobili cursu fugit.* ætatem iccirco
Ouidius volatilem dixit. merito. æta-
tis enim cursus idem qui temporis. æt
tempus non est omnino, vel vix & ob-
scure est. quia alia eius pars præterit &
non est, alia imitat & nondum est. &
quod constat ex partibus quæ nō sunt,
vix videtur esse posse, auctore Aristot.

*Amare discat, mutuos ignes ferat,
Det facilis aures, mitiga pectus ferum,
Inuerte mentem: toruus, auersus, ferox,
In iura Veneris redeat, huc vires tuas
Intende. sic te lucidi vultus ferant,
Et nube rupta cornibus puris eas.*

*Sic te regentem frena nocturni ætheris
Detrahere nunquam Thesiali cantus queant,
Nullusq; de te gloriam passor ferat.
Ades innocata, iam faues votis dea.*

*Ipsū intueor solenne venerantem sacrum,
Nullo latus comitante: quid dubitas? dedit
Tempus locumq; casus, vitendum artibus:
Trepidamus: haud est facile mandatū scelus
Audere: verū iusta, qui reges timet,
Deponat, omne pellat ex animo decus.
Malus est minister regij imperij pudor.*

HIPPOLYTUS. NVTRIX.

HIP. *Quid huc seniles fessa moliris gradus
Ofida nutrix, turbidam frontem gerens,
Et mæsta vultus? sospes est certe parens,
Sospesq; Phædra, stirpis & geminae ingum.
NVT. Metus remitte, prospero regnum in statu est,
Domusq; florens sorte felici viget.
Sed tu beatiss. mitior rebus veni:*

*Namque anxiam me cura sollicitat tui,
Quod te ipse pœnis grauib. infestus grauas.
Quem fata cogunt, hic quidem viuat miser:
At si quis ultro se malis offert volens,
Seq. ipse torquet, perdere est dignus bona,
Quis nescit uti. potius annorum memor,
Mentem relaxa, motibus festis facem
Attolle, curas Bacchus exoneret graues.
A Etate frui, mobili cursu fugit,
Nunc facile pectus grata nunc iuueni Venus,
Exultes animus: cur toto viduo iaces?*

Trissem

- Tristem iuuentam solue: nunc luxur rapē,
 Effunde habenas, optimos vitæ dies
 Effluere prohibe: propria descripsit Deus*
 450 *Officia, & auum per suos ducit gradus.
 Latitia iuuenem, frons decet tristis senem.
 Quid te coërces, & necas rectam indolem?*
*Seges illa magnum fœnus agricola dabit,
 Quæcunque latis tenera luxuriat satis,*
 455 *Arborq; celso vertice euincit nemus,
 Quam non maligna cedit aut resecat manus.
 Ingenia melius recta se in laudes ferunt,
 Si nobilem animum vegeta libertas alit:
 Truculentus, & siluester, & vita inscius,*
 460 *Tristem iuuentam Venere deserta colis.
 Hoc esse munus credis indiētum viris,
 Vt dura tolerant, cursibus domitent equos,
 Et Marte saua bella sanguineo gerant?
 Prouidit ille maximus mundi parens,*
 465 *Cum tam rapaces cerneret fati minas,
 Vt damna semper sobole repararet noua.
 Excedat, agetum, rebus humanis Venus,
 Qua supplet ac restituit exhaustum genus,
 Orbis iacebit squallido turpis situ,*
 470 *Vacuum sine ullis classibus stabit mare,
 Alesq; calo deerit, & siluis fera,
 Solis & aer peruius ventis erit.
 Quam varia lethi genera mortalem trahunt,
 Carpūntq; turbam pontus, & ferrum, & doli.*
 475 *Sed fata credas deesse? sic atram Styga
 Iam petimus ultro: calibem vitam probet
 Sterilis iuuentus, hoc erit, quicquid vides,
 Vnius aui turba, & in semet ruet.
 Proinde vitæ sequere naturam ducem,*
 480 *Vrbem frequenta, ciuium cætus cole.
 HIP. Non alia magis est libera, & vitio carens,
 Ritûsq; melius vitæ quæ priscos colat:
 Quam qua relictis mœnibus siluas amat.*

- lib. 4. Phisic. vnde Lucretius:
*Tempus item per se non est. sed rebus ab
 ipsis
 Consequitur sensus, transactum quid sit
 in eas.
 Tum quæ res insit, quid porro deinde se-
 quatur.
 Nec per se quemquam tempus sentire fa-
 tendum est,
 Semetum ab rerum motu, placidaq; quiete.*
 447 *Iuuentam.* Virgil. lib. 4. A. Encid.
Solane perpetua merens carpere iuuenta.
 448 *Optimos vitæ dies.* vt enim maturi-
 tum tempus diei pars potiori: sic iuuen-
 tus vitæ pars melior existimanda est.
 450 *Ducit. m. s. duxit,* quemadmodum
 descripsit.
 455 *Euincit.* v. l. in futuro.

464 *Prouidit &c.* hunc versum citat
 Raphael Cumanus ad l. i. nu. 4. D. so-
 lut. matrimo. sed mendosè.

502 *Ilisso*. sic in o. v. l. legitur, & est Ilissus Platoni, Ptolomæo, Eustathio, Melæ, Plinio & Papinio notus: melius tamen hoc loco congruit Fabriciana lectio, *Ismeno*.

506 *Sedemq;* m. s. *sedesq;*.

Aues querula. Claudianus;

Et murmur querula blandius alite.

508 *Iuuat aut amnis* &c. Horatius;

... *nunc leui membra sub arbutu*

Siratus, nunc ad aquæ lenæ caput sacre.

516 *Est impetus fugisse*. hanc phrasim apud Naëonem lib. 2. §. 6. 8. & 9. Metamorph. & passim in epist. & amoribus, plus decies obseruauit.

Sollicito bibant. m. s. *bibunt*. Sollicitum vero aurum accipe, quemadmodum apud Tibullum;

Somnus sollicitas deficit ante fores.

518 *Celer somnus*. aliquot membranæ; certior somnus.

526 *Cæcus cupido*. cæcum vocat, quia qui eo exagitat cæci fiant, neq; quid pulcrum, quid turpe, quid utile, quid perniciosum videre possunt, quamobrem amorem cæcum pingi voluerunt. Aristoteles lib. 7. Ethicor. ad Nicomachum cap. 9. (si modo ipse, & non Nicomachus, quod Ciceroni in lib. de finibus placuit, operis illius auctor est) & Oribasius Euporist. lib. 1. c. 22. quod scilicet coitus prudentiæ & ingenij animiq; robori plurimum obstat: omnis autem à Venere abstinencia animi vires maximè corroborer, teste Simplicio in Enchir. Epicteti cap. 43. non ignoro fuisse nonnullos qui aliam rationem istius fictionis tradiderint, eosq; magni nominis viros Aristotele problem. 4. cap. 2. & 3. & ibi Pet. Aponensem, & cap. 32. Galenum lib. 4. *τὸν* cap. 8. Acium Terrabib. 2. serm. 3. cap. 40. & Arnold. Villanouanum, in lib. de coi-

tu; qui omnes putarunt amorem cæcum dici, quia immodica libido oculis plurimum noceat. Sed & Stephanus Forcatulus, in *Cupidine iurisperito*, & alij nonnulli rectè hanc fictionem excogitaram fuisse negarunt; amorem oculatum pingi debere censes. verum his omisiss ad alia pergamus. *Nullum in campo sacer*. Iuuenalis; *Aut sacrum effodit medio de limite saxum*. Sed quare sacrum? an quia Numa Terminum pro Deo colit, eiq; hostias inanimas cædi voluit, atque illi templum constituit, vt Plutarchus in Numa & in Romacis, Ouid. 2. Fastorum docent? postmodum tamen etiam agnam illi immolari consueuisse videtur colligi ex illo Horatij; *Et agnæ festuca sacra Terminalibus*. Prudentius quoque (ni fallor) in libris contra Symmachum auctor est extis gallinæ Terminum fieri solitum. Porro ea sacra sub die fiebant. nam vt Paulus festi abbreviator scribit; Terminus quo loco colebatur, super eum foramen patebat in tecto, quod nefas esse putarent Terminum intra tectum consistere. idem Paullus; Terminum,

Non illum avara mentis inflamat furor,
Qui se dicauit montium insontem iugis:
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
Non pestilens inuidia, non fragilis fauor.
Non ille regno seruit, aut regno immixtus
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes,
Spei metusq; liber. haud illum niger,
Edaxq; liuor dente degeneri petti:
Nec scelera populos inter atque vrbes sita
Novit, nec omnes conscius strepitus pauet:
Haud verba fingit, mille non quarit tegi
Dives columnis, nec trabes multo insolens
Suffigit auro: non cruor largus pias
Inundat aras, fruge nec sparsa sacra
Centena niuei colla submitunt boues:
Sed rure vacuo potitur, & aperto aethere
Innocuus errat, callidas tantum feris
Struxisse fraudes nouit, & fessus graui
Labore, niueo corpus Ismeno fouet.
Nunc ille ripam celeris Alphei legit:
Nunc nemoris alti densa metitur loca,
Vbi Lerna puro gelida perlucet vado,
Sedemq; mutat: hic aues querula fremunt,
Ramiq; ventus lenè percussus tremunt,
Veteresq; fagi. iuuat aut amnis vagi
Pressisse ripas, cespitem aut nudo leues
Duxisse somnos, siue fons largus citas
Diffundit undas, siue per flores novos
Fugiente dulcis murmurat riuo sonus.

Excussa

- Excussa siluis pomæ compescunt famem,
Et fraga paruis vulsa æmætis cibos*
 515 *Faciles minisiram. regios luxus procul
Est impetus fugisse: sollicito bibant
Auro superbi. quàm iuuat nuda manu
Captasse fontem, si celer somnus premit,
Secura duro membra versantem toro.*
 520 *Non in recessu furta, & obscuro improbus
Quærit cubili, seq. multiplici timens
Domo recondit: athera ac lucem petit,
Et teste calo viuit. hoc equidem reor
Vixisse ritu prima quos mistos deis*
 525 *Profudit atas: nullus his auri fuit
Cæcus cupido, nullus in campo sacer
Diuisit agros, arbiter populi lapis.
Nondum secabant credula pontum rates,
Sua quisque norat maria. non vasto aggere*
 530 *Crebraq. turre cinxerant vrbes lacus:
Non arma saua miles aptabat manu,
Nec torta clusas fregerat saxo graui
Balista portas: iussa nec dominum pati
Iuncto ferebat terra seruitium boue.*
 535 *Sed arua per se fata, poscentes nihil
Pauere gentes: silua natiuas opes,
Et opaca dederant antra natiuas domos.
Rupere fœdus, impius lucri furor,
Et ira præceps, quæq. succensas agit*
 540 *Libido mentes: venit imperij sitis
Cruenta, factus præda maiori minor.
Pro iure vires esse, tum primum manu
Bellare nuda, saxaq. & ramos rudes
Vertere in arma: non erat gracili leuis*
 545 *Armata ferro cornus, aut longo latus
Mucrone cingens ensis, aut crisla caput
Galeæ comantes, tela faciebat dolor.
Inuênit artes bellicus Mauors nouas,
Et mille formas mortis: hinc terras cruor*

inquit, sacrificabant, quod in eius iure-
la fines agrorum esse putabant. deniq.
Numa Pompilius statuit eum qui Ter-
minum exarasset, & ipsum & boues sa-
cros esse. Vnde apparet rectius hanc
Numæ legem conceptam fuisse à Lud.
Charonda in lib. Veterum leg. Roma.
quàm à Ioanne Oroscio in l. 5. nu. 29.
D. de iustit. & iure. quam legem falso
Balduinus, in commentario ad l. 1. nu.
228. Iustiniani, statim in principio,
duodecim tabulis tribuit.
527 Diuisit agros arbiter populi lapis. Ti-
bullus:

... non fixus in agris

Qui regeter certu finit us arua lapis.
potuit etiam noſter hoc ab Ouidio lib.
3. amor. eleg. 7. desumere. De finib. &
terminis fratres Aruales cognouisse do-
cet Caiacius lib. 11. obseruat. cap. 5.

528 Nondum secabant. Tibullus lib. 1.
Nondum ceruleas pinus cõtēserat vndas,
Effusum ventu prebueratq. sinum.

530 Vrbes lacus. hoc est fossæ perpetuâ
habentes aquam, l. vni. D. vt in flumi.
publi. l. vni. in fin. D. de ripa munien.
meus codex scriptus & alter collegij
Winckeliani habent, vrbes latas, quod
non recipio.

534 Iuncto ferebat terra. & hoc quoque
Tibullus lib. 1. eleg. 3. tradidit, ad cu-
ius imitationem hæc fortassis scripta
sint, vel sane ad Hesiodi.

541 Præda maiori minor. Varro Margo-
poli, seu æt. æt. æt.

Natura humani omnia sunt paria.

Qui pote plus, vrget: pisces vt sepe mi-
nutos

Magna comest: vt aues enecat accipiter.

542 Pro iure vires esse. ex quorumdam
sententiâ fortior imbecilliori debet im-
perare, auctore Platone in Gorgia. vn-
de Thucydides lib. 1. ἐδ' αὐτὸς πρὸς τοὺς
ἐκείνους λόγους, αὐτὸς δὲ ἡγεμὼν ἦν,
τοῖς ἄλλοις δὲ ὑποτάκτων ἦν.

546 Crisla caput galeæ comantes. sic Clau-
dianus:

Exercentur equis, & colla comantia pe-
ctunt.

549 Et mille formas mortis. Tibullus:
Nunc Ioue sub domina cedes & vulneta
semper,
Nunc mare, nunc lesbi mille repente via.

Infecit

557 *Dux malorum femina.* mala muliere, nihil neque peius neque grauius.

Orpheus:

ὅς ἐς κύντερον λόβηται ἄλλο γυναικός.

Homerus:

ἐν κύντερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός.

Menander:

ῥηταυρός ἐστι τῶν κακῶν γυνή.

bonam mulierem inuentu esse difficilem dixit Diphilus:

γυναικα ἀγαθὴν ἐπιτυχεῖν ἐσθλόν.

cui conuenit Euripides in Iphigenia Aulidenſi. nam cum Clytæmnestram bonam coniugē esse dixisset; mox subiungit,

σπάνιον δὲ θάρσυν ἀνδρὶ τοιαύτην λαβεῖν

διήμμεται, φλαῦραν δ' οὐ σπάνιον γυναικὶ ἔχειν.

Pacuius:

Haud facul femina inuenietur bona.

Lucilius:

Haud facul est homini inuentu femina bona.

quare Terentio omnes vno ludo ad maliciam doctę videntur, imitato illud Menandri:

γυνή γυναικός πᾶσι ποτ' ἐδὲν διαφέρει.

Euripides:

ἄρσεν ἄρσεν ὅς γυναικεῖον γένος.

Sed hi omnes, quemadmodum & Anaxilas, Xenarchus, Eubulus, Philotærus, Amphis, Alexis, Antiphanes, Carcinus, Aristophon apud Athenæum lib. 1. 3. cap. 3. & Rodomontes apud Arriostum cantu 2. 7. circa finem. & Menchacensis de successionum creatione par. 1. lib. 2. §. 12. nu. 34. non satis attenderūt, vt virorum sic mulierum quasdam malas quasdam bonas esse, iuxta Hesiodum; ἢ μὴ γὰρ τι γυναικός ἀνὴρ ληΐζειτ' ἄμεινον τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς ἐρίγιοι ἄλλο. Simonides Amorgynus: γυναικός ἐδὲν χρεῖν ἀνὴρ ληΐζεται ἑδλὺς ἄμεινον, ἢ δὲ ῥίγιοι κακῆς. Theognis: ἐδὲν δὴ ἀγαθῆς γλυκύτερον ἐστὶ γυναικός. Euripides; qui, quem sexum in choro oderat, in thoro diligebat; vi veritatis coactus cecinit; ἐδὲ ὄλβος, ἐδὲ τι μὲν ἐν θεῶν ἐν ἄλγεσιν ἢ δένους, ὅσπερ ἀνδρὸς ἐδλὺς καὶ γυναικός ἀσπεῖος. etenim inter multa commoda, quæ à Fr. Barbaro in lib. de re vxoria cap. 1. enumerantur, domus erit optime constituta, vniuersaq̃ familia commodissime regetur. Metrodorus: . . . ἔχεις γάμον; οἶκον ἄριστον ἔσται. οὐ γαίμεις; ζῆς ἔτ' ἐλαφρότερον. quæ Crates sic in contrarium torquebat: . . . ἔχεις γάμον; ἐκ ἀμέριμνον ἔσται. οὐ γαίμεις; ζῆς ἔτ' ἐρημότερον. Posteriores sententiam astruunt Menandri versus apud Lucianum, in dialogo qui inscribitur ἔρωτες. Metellus etiam Numidicus in oratione de ducendis vxoribus apud Aulum Gellium ait: Si sine vxore possemus, Quirites, esse; omnes ea molestia careremus: sed quoniam ita natura tradidit, vt nec cum illis satis commodè, nec sine illis villo modo viui possit; salutē perpetuæ potius, quàm breui voluptati consulendum. Videtur autem Metellus Sufarionem imitatus, qui apud Sudam ita scribit: κακὸν γυναικός, ἀλλ' ὅμως ὡς θεοὶ τῶν ἐκ ἐστὶν ὀρίων οἰκίαν ἀνδρὶ κακῶ. atque ea fuit causa cur Secundus philosophus, teste Maximo martyre & philosopho locorum communium cap. 39. nec non Menander & Philæmon mulierem vocent ἀνταγωνιστὴν κακόν. ceterum quod antiquè & populariter mares mali & feminae bonæ dici consueuerant, vt Plautus, Carullus & Cicero testantur, hoc κατ' ἐπαράδειγμα dictum videtur. Sed hæc parum ad rem, ad voluptatem & vtilitatem magnum momētum habent. ac, teste Agathone apud Athenæum, πᾶσι ποτ' ἀρεσκον nonnumquam veluti ἔργα expedienda sunt.

Sæclerum artifex. Euripides, in Medea: . . . αὐτὸς δὲ καὶ πεφύκετο γυναικός ἐκ μὴ ἐστὶν ἀμεινότερον.

Infecit omnes fusus, & rubuit mare.

Tum scelera dempto sine per cunctas domos

Iere, nullum caruit exemplo nefas.

A fratre frater, dextera nati parens

Cecidit, maritus coniugis ferro iacet,

Perimuntq̃ sætus impiæ matres suos.

Taceo nouercas: mitius nil est feris.

Sed dux malorum fœmina, & scelorum artifex

Obsedit animos, cuius incesta stupris

Fumant tot vrbes, bella tot gentes gerunt,

Et versa ab imo regna tot populos premunt.

Sileantur alia: sola coniux Aëgei

Medea, reddit fœminas dirum genus.

NVT. Cur omnium sit culpa, paucarum scelus?

HIP. Detestor omnes, horreo, fugio, execror.

Sit ratio, sit natura, sit dirus furor:

Odisse placuit: ignibus iunges aquas,

Et amica ratibus antè promittet vada

Incerta Syrtis, antè ab extremo sinu

Hesperia Tethys lucidum attollet diem,

Et ora

- 570 *Et ora damis blanda praebeunt lupi:*
Quem victus animum fame initem geram.
 NVT. *Saepe obstinatus induit frenos amor,*
Et odia mutat. regna materna aspice,
Ille ferocis sentiunt Veneris iugum.
- 575 *Testaris istud unicus genitus puer.*
 HIP. *Solamen unum matris amissa fero,*
Odisse quod iam feminas omnes licet.
 NVT. *Vt dura cautes undique intractabilis,*
Resistit undis, & lacescentes aquas
- 580 *Longè remittit: verba sic spernit mea.*
Sed Phædra praeceptis graditur, impatiens mora,
Quò se dabit fortuna? quò verget furor?
Terra repente corpus exanimum cadit,
Et ora morti similis obduxit color.
- 585 *Attolle vultus, dimoue vocis moras,*
Tuus en alumna tenet Hippolytus tenet.

PHAEDRA. HIPPOLYTUS.

NVTRIX.

- Quis me dolori reddit, atque aestus graues*
Reponit animo? quàm bene excideram mihi?
Cur dulce munus reddit a lucis fugis?
- 590 *Aude anime, tenta, perge mandatum tuum,*
Intrepida consent verba. qui timidè rogat,
Docet negare. magna pars sceleris mei
Olim peracta est: serus est nobis pudor.
Amaimus nefanda: si caëpta exequor,
- 595 *For san iugali crimen abscondam face.*
Honestà quædam scelera successus facit.
Age, incipe anime: commodè paulum, precor,
Secretus aures: si quis est, abeat comes.
 HIP. *En locus ab omni liber arbitrio vacat.*
- 600 PH. *Sed ora caëptis transitum verbis negant,*
Vis magna vocem emittit, at maior tenet.
Pes testor omnes calites, hoc, quod volo.

X

HIP.

καὶ δὲ παύσαι τὰς ἑσπείρας
 & τὰς ὀρέας:
 δὲ αὖτ' αἱ γυναικες διέτρεσαν τὴν γῆν.
 Scholiastes Euripidis, in Hippolyto:
 τὸν γὰρ τὸν ἐν τῇ δὲ ἐστὶν ἡ δὲ αὖτ' αἱ
 ἑσπείρας τὸν παύσαι τὴν γῆν καὶ τὴν
 τὰς γυναικῶν. Nicotrates, apud Stobæum:
 ὡς ἐστὶν καὶ τὸν τὴν γῆν καὶ τὸν ἐν
 σὺν ἑσπείρας. P. Syrus:

Malo in consilio femine superant viros.
 quo sensu accipit illud L. Actij, in Aegystho: *Melius quam viri callent mulieres.*
 560 *Et versa, lego cœxi. v. i. enersa.*
 561 *Sola coniunx Aegæi. cū Iason Creontis filiam in uxorem accepisset; Medea pharmacis Creontem & Glaucom, gladiolus liberos suos Mormorū ac Pherecydes occidit: quare Athenas fugit, ubi Aegæo nupta illi Medum peperit: tandem Theseo insidiari deprehēsa, ab Aegæo vna cum filio expellitur. auctor Pherecydes.* 563 *Cur omnium sit culpa paucarū scelus: huc spectat ista Euripidis, in Menalippe: ἀλγυρὸς ἐστὶ δὴ δὲ οὐ μισῶ δὲ γένος.*
 αἱ γὰρ σφαλεῖσαι τὰς ἐν ἐκείνῳ μὲν αἱ
 ἀλγυρὸς γυναικῶν αἱ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ
 τὰς ἐν καὶ ἐν αἱ καὶ αἱ. idē, in Ione:
 τὰ γὰρ γυναικῶν δὲ οὐ γὰρ ἐν αἱ καὶ αἱ
 καὶ τὰς καὶ αἱ αἱ γυναικῶν αἱ καὶ αἱ
 μισῶ μὲν, ὅτι δὲ οὐ γὰρ ἐν αἱ καὶ αἱ.

Vnde fortassis desumpta sunt hæc Terentij, in Hecyra:

AEdelphe nos mulieres sumus inique omnes inuisse viris

Propter paucas, quæ omnes faciunt ut digne videantur malo.

Ovidius lib. 3. de arte amandi:

Parcite paucarū diffundere crimen in omnes,
Specietur meriti quæque puella iun.

566 *Odisse placuit. similiter Eurip. Hippolytus: μισῶν δ' ὅπου ἐμὲ καὶ ὅπου γυναικας.*

578 *Vt dura cautes.* Euripides, in Medea: . . . ὡς ἔπειτες, ἡ θαλάσσιος καὶ ὡς αἱ καὶ οὐ γὰρ ἐν αἱ καὶ αἱ.

Virgilius:

Nec magni incepto vultum sermone mouetur,
Quasi dura si flex aut steter Alarpesia cautes.

Ovidius 2. Metamorph.

Quæ pater heus aliter quam cantes murmurata Ponti

Excepit . . . Seneca, Agamemnone: Nil ille motus, perdua vix cantes . .

595 *For san iugali. quia nupta sum, faci-*

Id hoc velamine incautum meum tegam, si vterum ferre cœpero, ex Theseo gravidam suspicabuntur: si liberius quicquam cum Hippolyto egero; Thesei amoris hoc me omnes tribuere iudicabunt: omnino nullus suspicabitur nouerca priuigni amore furere. 608 *Me vel soror, & sororis & fratris nomina fuisse amatoria* Iustus Lipsius meus lib. 3. variar. lection. cap. 1. post Danielem Cayetanum obseruauit, & probauit testimonio Martialis, cuius versus ad istius loci imitationem compositi, vel iste potius ad illos exprimentos factus videtur. addas præter hunc Senecæ locum; qui mirificè ad id, quo de agitur, facti illa Palladæ,

ἢ δὲ φίλῳ τὶ λάβῃ, δ' ὁμοῖα φράτερ δίδως
ἔγχευεν,
ὡς δ' αἰ μὴ πὶ λάβῃ, τὸ φράτερ εἶναι
μάρτυρ.

Sed quare amantes ita se mutuò compellabant? an ut indicarent amoris sui magnitudinem, qui ne fraterno quidē cederet? an, quia, ut ait ille, Dulcia fraterno sub nomine fuita tegebant? Aliter Qui diis sororis voce vitatur, *sororia oscula pro castis ponens, Metamorph. 4.*

*Posseti Nympha, sine sine, sororia saltem
Oscula...*

& idem lib. 9.

.... & quæ, se forte notasti,

Oscula sentiri non esse sororia possint.

& 2. Amor. hoc quid tibi velit, latius exponit:

Improbaturum vero iungentes oscula vidi,

illa mihi lingua nexa fuisse liquet.

Qualia nec fratri tulerit germana Seuero,

Sed tulerit cupido molli amica viro.

Qualia credendum est non Rhœbum ferre

Diana:

Sed Venerem Marti saepe tulisse suo.

Sororum ergo osculum siccum est ac pudicum: amatorium, lasciuum ac vnum, columbinum vocari credo; quod sit, ut ait Ianus Doeza, bonus poeta, *Vnum, molle, sonans, tremulum, serpensq; tenaxq;* *Quale capis gemino cortice concha salax;* *Quale pares nostro iungit trepidante columbas* &c. quod rectius suauium vocetur, ait enim, in Terent. Donatus: Tria sunt osculandi genera, osculum, basium, & suauium. oscula officiorum sunt: basia, pudiciorum affectuum: suauia, libidinum & amorum. Gellius sane lib. 10. c. 29. ait institutum ut cognatis mulieres osculum ferrent, quo odore indicium facerent num temetum bibissent: dicit autem osculum, non basium, aut suauium. ego tamen inuenio hæc apud poetas passim confundi. Interpretes quoque nostri cum disputant an propter osculum mulier dorem perdat, rectius suauium dicerent. nō malè Feudistæ turpis lusus nomine id significarunt lib. 1. Feudor. tit. 5. §. 1. Hancetonius lib. 3. Feud. c. 9. Ardizon. in sum. feud. c. 82. & 86. Curtius feud. p. 4. de caus. priuation. feud. 3. 4. & 5. & alij. 609 *Famulamq; potius,* simili in re similiter Tibullus; *Sive sibi coniux, siue futura soror.*

Sed potius coniux... 616 *Regna tutari patris.* in meo cod. scripto habetur, *regna tutari vrbium.*

617 *Iuuenta flore.* Claudianus lib. 1. in Rufin. *frustra q; iuuenta Consumis florem patris in gloriam arui.* h. iuuenta partem optimam. quod enim optimum purissimumque in vnaquaque re est, id veteres florem appellasse, ex multis scriptoribus obseruauit Muretus, amœniss. vir ingenij eruditionisq; summæ. in commentariis Carullianis; cuius testimoniis nostri poetæ locos aliquos, cum eo quem alias citauit Bacidis versu, necnon sequentia coniunge. T. Liuius lib. ab V. C. 8. florem ætatis eius, fructum aduentitium crediti rarus. Q. Curtius, lib. 5. in flore ætatis & rerum. Porcius Latro, in Declamatione

HIP. *Animus sue cupiens aliquid effari nequit?*

PH. *Cura leues loquuntur, iungentes stupent.*

HIP. *Commiste curas auribus mater meis.*

PH. *Matris superbum est nomen, & nimium po-*
Nostros humiliter nomen affectus decet. (tens,

Me & el sororem Hippolyte, vel famulam voca,

Famulamq; potius: omne seruitium feram.

Non me, per altas ire si iubeas nives,

Pigeat, gelatis ingredi Pindi iugis:

Non si per ignes ire, & infesta agmina,

Cuncter paratis ensibus pectus dare.

Mandata recipe sceptris, me famulam accipe.

Te imperia regere, me decet iussa exequi.

Muliebri non est regna tutari patris.

Tu, qui iuuenta flore primo uigiles,

Ciues paterno fortis imperio rege:

Sinu receptam, supplicem, ac seruam rege.

Miserere vidua. HIP. *summus hoc omen Deus*

Auertat, aderit sospes actutum parens.

PH. *Regni tenax dominus, & tacita Stygis,*

Nullam

Nullam relictas fecit ad superos viam.

Thalami remittes ille raptorem sui?

625 *Nisi forte amor placidus & Pluto sedet.*

HIP. *Illum quidem equi calites reducem dabunt.*

Sed, dum tenebit vota in incerto Deus,

Pietate charos debita fratres celam,

Et te tuebor, esse ne viduam putes:

630 *Ac tibi parentis ipse supplebo locum.*

PH. *O spes amantum credula, o fallax amor,*

Satis, ne dixit? precibus admotis agam.

Miserere, tacita mentis exaudi preces.

Libet loqui, pigetq. HIP. quodnam istud malum est?

635 PH. *Quod in nouercam cadere vix credas, malum.*

HIP. *Ambigua voce verba perplexæ iaci,*

Effare aperit. PH. pectus insanum vapor

Amorq. torret, intimas sæuus vorat

Penitus medullas: atque per venas meat

640 *Visceribus ignis mensus, & venis latens,*

Vt agilis altas flamma percurrit trabes.

HIP. *Amore nempe Theſei caſto furis?*

PH. *Hippolyte ſic eſt: Theſei vultus amo*

Illos priores, quos tulit quondam puer:

re non sine ratione de spe Dardanus cecinit:

Tu que sustentas tereti vestigia ligno,

Es ne Dea? an nostro sanguine creta? Dea.

Vnde fata: ex ceca rerum caligine, & ex qua

Admonit nutrix vbera? credulitas.

Et quisnam à tergo plaudum tibi: gaudia, dic quis

Pallidulo semper te preat ore timor.

Susticui intento cur celum lumine? tandem

Hinc dabitur votis meta suprema mei.

Fare age, que vultus deturpai causa serenos?

Excrucior quotiens irrita vota cadunt.

Cur baculo innixa es: dum pascit opinio mentem

Ceca meam irrepfit curua junccta mihi.

Cur titubas pedibus: rerum est spes lubrica, sepe

Quod puto complecti labitur è manibus.

Vulgo dicitur viridis color, spei simulacrum esse, quamobrem? an quia in herbis, plantis, arboribusque color iste, incipientibus nasci foliis speciem facit frugum, fructuumque nasciturorum?

in Cælinam: Flos pueritiæ venustissimus ad intuentium fecunditatem, cui non libidini caruit flagitio? & iuuentutis? Apuleius lib. 10. de asino. de fructuatis amatoribus atque tam flore, Lucanus lib. 1.

... quibus possunt cui contingere forem.

Si A. E. Chyri codex foret ad manum, ex Persi. & Agamem. duo testimonia ascriberem. Pacuvius in Penibrea:

Postquam est intratus frugum & ferri Liberi.

è quo forte Plautinum illud, Flos Liberi: idè & id, Flos veteris vini. Lucretius etiam lib. 3. dixit, flos Bacchi. hoc loquendi genus etiam Galli mutuari sunt unde, *fleur de quince ans.* & similia. 619 *Seruat regem ex vi repono, tege.*

630 *Supplebo locum.* de pietate sentiebat Hippolytus: nouerca dubium sermonem aliter accipiebat. scilicet obituum priuignum diurni patris, noturnas mariti vices. quod satis ostendit sequens, *Satisne dixit?* quo tamen loco in o. v. dixi, continetur. hoc sensu: quæ dixi sufficiuntne ad Hippolytum in amorem mei pellicendum, detegendumque ardorem illum penitus, qui me plane consumit? sed placet vulgata lectio.

631 *Spes amantum credula.* Spes amantum, ut ait, credula est valde. nec coram tantum, sed omnium hominum, qua-

Cum

635 *Vix credas.* monstrum enim simillimum est, ut non dicam nouerca priuignum non oderit, sed etiam ardentissimè amet. Vnde Quintilianus Declamat. 327. Nouum & inauditum antea crimè, Nouerca nimirum dicitur amare priuignos. 641 *Vt agilis altas flamma percurrit trabes.* Ouidius eadem in re alia comparatione æquè apta vitur, 1. Metamorph.

Vtq. leues stipule demum adolentur aristo,

Vt facibus sepes ardem: quas forte vider

Vel nimis admonit, vel iam sub luce reliquit:

Sic Deus in flammis abiit, sic pectore toto

Vritur.

643 *Theſei vultus amo.* sic apud Apuleium libro 10. asini, nouerca priuignum, quem amabat, alloquitur: Nec te religio patris omnino deterreat, cui morinram prorsus seruabis uxorem. illius enim recognoscens imaginem, mutua facie te mirò diligo.

645 Cum prima &c. Pacuvius:

Primum opacat flore lanugo genas.

Lucilius Satyr. 8.

Vnde parietato chlamydes & barbula
prima.

Virgilius:

... prima genas refibat flore iuventa.

Ovidius:

Quid mirum si me prima lanuginis etas

Abstulit.

vide quam diuersimodè idem protulerint.

Puras. quemadmodum pura lanx, cælatæ Ciceroni. 6. Verrina, & argentū purum, cælatæ Plinio lib. 3. epist. & purus locus, inædificato: l. 6. D. de rei vindicatar. sic genæ puræ barbatis opponuntur.

649 Pingebat. sic m. f. lib. vulgo legitur, tingeat.

652 Tumq; ad Hippolytum refer.

664 Allapsa genubus. Phædra apud Ovid. in epist. Heroid.

Victa precor, genubusq; tuis regalia tendo
Brachia, quid deceat non videt omnis
amans.

666 Mittor. lego mutor. mei m. s. lib. auctoritatem secutus.

Cum prima puras barba signaret genas,

Monstrig; cæcam Cnosy vidit domum,

Et longa curua fila collegit via.

Quis tum ille fulsit, presserant vittæ comam,

Et ora flauus tenera tingeat rubor.

Inerant lacertis mollibus fortes tori,

Tuaue Phæbes vultus, aut Phæbi mei,

Tumq; potius: talis, en talis fuit

Cum placuit hosti, sic tulit celsum caput.

In te magis refulget incomptus decor,

Et genitor in te toruus, & torua tamen

Pars aliqua matris, miscet ex æquo decus,

In ore Graio Scythicus apparet rigor.

Si cum parente Creticum intrasses fretum,

Tibi fila potius nostra neuisset soror.

Te te soror, quacunque sideret poli

In parte fulges, inuoco ad causam parem,

Domus sorores una corripuit duas:

Te genitor, at me natus, en supplex iacet

Allapsa genubus regie proles domus,

Respersa nulla labe, & intacta, innocens,

Tibi mittor vni, certa descendit ad preces.

Finem hic dolori faciet, aut vitæ, dies,

Miserere amanti. HIP. magne regnator deum

Tam lentus audis scelera? tam lentus vides?

Ecquando sæua fulmen emittes manu?

Si nunc serenum est, omnis impulsus ruat

Æther, & atris nubibus condat diem,

Ac versa retro sidera obliquos agant

Retorta cursus, tuq; sidereum caput

Radiatæ Titan, tu nefas stirpis tuæ

Speculare, lucem merge, & in tenebras fuge.

Cur dextra diuim rector atque hominum vacat

Tua? nec trifidula mundus ardescit face?

In me tona, me fige, me velox cremet

Transactus ignis, sum nocens, merui mori.

Placui nouerca, dignus an stupris ego?

- Sceleriq; tanto visus ego solus tibi
Materia facilis? hoc meus meruit rigor?
O scelere vincens omne fœmineum genus,*
685 *O maius ausa matre monstrifera malum,
Genitrice peior, illa se tantum stupro
Contaminavit, & tamen tacitum diu
Crimen bisformis partus exhibuit nota,
Scelusq; matris arguit vultu truci*
690 *Ambiguus infans: ille te venter tulit.
O ter quaterq; prospero fato dati,
Quos hausit, & peremit, & letho dedit
Odium, dolusq; genitor inuideo tibi,
Colchide nouerca maius hoc, maius malum est.*
695 *PH. Et ipsa nostra fata cognosco domus,
Fugienda petimus, sed mei non sum potens.
Te vel per ignes, per mare insanum sequar,
Rupesq; & amnes, unda quos torrens rapit.
Quacunq; gressus tuleris, hac amens ferar:*
700 *Iterum superbe genubus aduoluo tuis.
HIP. Procul impudicos corpore à casto amoue
Tactus: quid hoc est? etiam in amplexus ruit.
Stringatur ensis, merita supplicia exigit.
En impudicum crine contorto caput*
705 *Laeva reflexi, iustior nunquam focis
Datus tuis est sanguis, arcitenens dea.
PH. Hippolyte nunc me compotem voti facis,
Sanas furentem, maius hoc voto meo est,
Saluo ut pudore manibus immoriar tuis.*
710 *HIP. Abscede, viue, nequid exores, & hic
Contactus ensis deferat castum latus.
Quis eluet me Tanais? aut quæ barbaris
Meotis undis Pontico incumbens mari?
Non ipse toto magnus Oceano pater*
715 *Tantum expiarit sceleris: ô silua, ô fera.
NV. Deprensa culpa est, anime quid segnis stupe?
Regeramus ipse crimen, atque ultro impiam
Venerem arguamus: scelere velandum est scelus.*

688 *Biformis meus vultu lib. bif.*

691 *O terq; quaterq; prospero fato dati.
Homerus Odys. i.*

τρίμηνος Δαίαιος καὶ τετραμηνος...
Oraculum Clarium, apud Pausaniam:
*τρίμηνος πέρας καὶ τετραμηνος ἀνδρῶν
ἰσότης.*

Virgilius 1. Aeneid.

.... ô terq; quaterq; beati.

694 Colchide. Medea, quæ nouerca
fuit tua, longe peior hæc mea nouerca.
illa te occidere tentauit, hæc me ad in-
cæstum inuitat.

697 *Te vel per ignes, per mare insanum se-
quar, Rupesq;.* Horatius:

*Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per
ignes.*

699 *Amens ferar. sic quidam m. s. alij
egz, nonnulli sequar.*

714 *Non ipse toto. Carullus:
Suscepit, ô Gelli, quantum non ultima
Teihys,*

*Nô genitor undarum abluat Oceanum.
Seneca, in Hercule Furiente actu 5.*

*Quis Tanais, aut quis Nilus, aut qui Per-
seæ*

*Violentus unda Tigris, aut Rhenus ferax,
Tagusve libera turbidus gaza fluens*

*Abluere dextram poteris? Arctoum licet
Meotis in me gelida transfundat mare,*

*Et tota Teihys per meas currit flumina,
Hærebit altum factum...*

737 *Corripit. o. v. !* forrigit. hoc est quodam ex se radios quasi emittit.

741 *Clarius quanto. eadem similitudine* videtur Horatius:

... micat inter omnes

Tulium fidus, velut inter ignes

Luna minores.

742 *Suos ignes. sui vox proprietatem & dominium quoddam in re significat.* at lunam dictam volunt, quod luce luceat aliena, qua in sententia apud Plutarchum, in lib. contra Colorem Epicureum, est Parmenides hoc verum:

Νοῦτι φάος ἀπὸ γαῖας ἀλ' ἀέρος, ἀλ' ἀέρος φῶς.

unde ait Catullus, in saeculari carmine;

... *notho est dicta lumine luna.*

Errasne ergo Seneca? nequaquam. quia Epicuro, ut in eius vita scribit Laertius, placuit fieri posse ut Luna & à seipsa & à Sole lumen habeat. Chaldaei vero Lunam proprii & perpetui luminis compotes esse voluerunt, si Apuleio in li. de Deo Socratis, credimus.

747 *Modo lotus vndu Hesperus.* antiqui credebant humore siderum splendorem accendi. ex qua etiam opinione noster Apollo cecinit:

*Qualis ubi Oceani perfusus Lucifer vnda
Extulit os sacrum...*

Eum noster potius hoc loco imitatus fuit, quorum Iliad. x.

751 *Intonsa iuvenit.* Tibullus:

Solus aeterna est Baccho Phaeoq; iuventa.

Nam decet intonsus crinis vitumque

Deam.

753 *Cornigerum caput.* Euripides Bacchum vocat *Ἰδὸν τὰ κέρατα*, Sophocles *Κέρατα*. Propertius lib. 3.

Quod superest vite per te & tua cornua vivam,

Virtutisq; tuae Bacche poetaster.

Cōfule Athenæum lib. 11. δ' ἐπεσοφ. Eustathium

Iliad. 8; & Nicandri in Alexipharma. Scholiastæ.

758 *Anceps forma bonum.* hoc & sequentem cum floribus comparisonem multi poetæ usurparunt.

Seneca Herculis O Etæi actu 2.

Ut alta silvas forma vernantes alit,

Quas nemore nudo primus inuestit tepor;

At cum solutos expulsi Boreas notos,

Et fœna totas byrma disussit comas,

Deforme foliis aspici trunci nemus:

Sic nostru longum forma percurrens iter

Deperdit aliquid semper & fulges minus.

Tutissimum est inferre, cum timeas, gradum.

Ausa priores simus, an passa nefas.

Secreta cum sit culpa, quis testis sciet?

Adeste Athenæ, fida famulorum manus

Fer opem, nefandi raptor Hippolytus stupri

Instat premisq; mortis intentans metum,

Ferro pudicam terret: en praeceps abijt,

Ensemq; trepida liquit attonitus fuga.

Pignus tenemus sceleris: hanc mœstam prius

Recreate, crinis tractus, & lacera coma,

Vi sunt remaneant: facinoris tanti notas

Referte in urbem, recipe iam sensus hera.

Quid te ipsa lacerans omnium aspectum fugis?

Mens impudicam facere, non casus, solet.

CHORVS.

Sapphici & Choriambici, insertis duobus adoniis, & tribus dactylicis.

Fugit insana similis procella,

Ocyor nubes glomerante Coro,

Ocyor cursum rapiente flamma,

Stella cum ventis agitata longos

Corripit ignes.

Conferat tecum decus omne priscum

Fama miratrix senioris aui:

Theocritus, c. i. 257:

*καὶ τὸ ῥόδον καλὸν ἐστὶ καὶ ὁ χαρμῆς αὐτὸ μαρμαίρει,
καὶ τὸ ἰὸν καλὸν ἐστὶν ἐν ἑταίρῳ, καὶ ἡ χυρὴν ἡμῶν
λαλῶν τὸ κρινοῖ ἐστὶ, μαρμαίρειται ἀνίκα παῖσι
καὶ δὲ χαλὴν λαλῶν, καὶ τὰ κρινοῖ ἀνίκα παῖσι
καὶ καλὰς καλὸν ἐστὶ τὸ παῖδι καλὸν, ἀλλ' ἐλπίδι ζῆ.*

Virgilius:

Collige virgo rosas, dum flos novus & nona pubes,

Et memere esto aium sic properare tuum.

Elegantissimè lingua patria cecinit Bernard.

Tassius;

Mentre ch' l'aureo crin rondeggia in torno

A l' ampia fronte con leg. quadro errore,

Mentre che di vermiglio e bel colore

- 740 *Pulchrior tanto tua forma lucet,
 Curior quanto micat orbe pleno,
 Cum suis ignes cœante cernu
 Iunxit, & curru preperante pernox
 Exerit vultus rubicunda Phæbe.*
- 745 *Nec tenent stella faciem minores,
 Qualis est primas referens tenebras
 Nuncius noctis, modo lotus undis
 Heperus, pulsus iterum tenebris
 Lucifer idem.*
- 750 *Et tu thyrsigera Liber ab India,
 Intonsa iuuenis perpetuum coma,
 Tigres pampinea cuspide territans,
 Ac mitra cohibens cornigerum caput,
 Non vinces rigidas Hippolyti comas.*
- 755 *Ne vultus nimium suspicias tuos,
 Omnes per populos fabula distulit,
 Phadra quem Bromio pratulerit soror,
 Anceps forma bonum mortalibus,
 Exigui donum breue temporis,*
- 760 *Vt velox celeri pede liberis.
 Non sic prata nouo vere decentia
 AEstatis calida dispoliat vapor,
 Saut solstitio cum medius dies,
 Et noctem breuibz precipitat rotis:*
- 765 *Languescunt folio lilia pallido,
 Et gratæ capiti deficiunt rose.
 Vt fulgor teneris qui radiat genis
 Momento rapitur, nullaq; non dies
 Formosi spoliū corporis abstulit.*
- 770 *Res est forma fugax: quis sapiens bono
 Confidat fragili? dum licet, vt ere:
 Tempus sed tacitum subruit, horaq;*

*Vista la prima aera el vultu adorna,
 Mentre che v' apre il cieo pin chiaro il giorno.
 Cogitate o gioconette il vago fare
 Di restar pin deici anni, & con amore
 State sentate in letto e bel sogno giorno.
 Verra poi l'verno, che di bianca neve
 Suede i poggj vestiti, coprir la riva,
 Et le piagge tornat aride & morte.
 Cogitate ab stalle si fior, ab stalle cresche.
 Che fugace son l'hor e l'tempo liane
 Et reioce a la fin terre ogni cosa.*

Ouidius 2. de arte:

*Forma bonum fragile est, quantumque ac-
 cedit ad annos*

*Eis minus, & spacio carpitur illa suo:
 Nec semper viole, nec semper lilia flores,
 Et riget amissa spina relicta rosa.*

Nemesianus, ecloga vii.

*Non hoc semper eris, perdunt & gramina
 flores,*

*Perdit spina rosas, nec semper lilia candet,
 Nec longum tenet vna comas, nec populum
 umbras.*

Donum forma breue est. . .

Iul. Scaliger:

*Affræ conspicuos celi vernantis honores;
 Cui facis hos in te quos inuitur habet.*

*Hos tibi rer Venus ipsa suo finere labores,
 Cui totum simili tempore seruit opus.*

*Candida luteolus ardens lilia calthui:
 Luteola at violæ calthula pallidula.*

*Vn & Acidalis lucentes sanguine flores,
 Ipsa videre tuas luce referte genas?*

*Quidnam opus est, quæ flos florum es, tibi
 mittere flores?*

*Quam paruo vt videas tempore forma
 riget.*

eleganter etiam Marullus, iniquè tan-
 tum à Scaligero contemptus:

*Hæ violas atque hæc tibi candida lilia
 mitto,*

Legi hodie violas, candida lilia heri.

Lilia, vt instanti moneam virgo senecta,

Tam citò quæ lapsis marcida sum: folium:

Ille vt vere iuo doceant ver carpere vite,

Inuida quod miseram tam breue Parca

dedit. Angerianus:

Semper Si queris donum, quid vult tibi tale corollæ?

Vt vites læt, paruo tempore forma viret.

764 Et noctem. membranæ; & noctes. Bremibus. æstiva nox breuior hyberna. Ouidius 2. de Pontor:
 Longa dies citior brumal tempore, noxq; tardior hyberna solstitialis erit. sequitur enim: *Quam tibi nostrarum
 veniant obliuia rerum.* adde quæ dicam infra Agamemn. nu. 53. 766 Gratæ capiti. quia capitis dolore ex-
 leniunt. 772 Tempus sed. in o. v. l. continetur; tempus te.

*Q
 Lar*

775 *Te nemore abditum* &c. Claudian.

*Cum, post labores, sub platani voles
Virentis umbra, vel gelido specu
Torrentiorem fallere Syrium,
Et membra somno seffa resolveris;
O quamvis pres tum Dryadas calor!
Quot astuantes, ancipiti gradu,
Furtiva carpent oscula Naiades?*

778 *Solite*. propter Hylam hoc dicit;
cuius raptus, Theocriti, Propertij & M.
Flaminij scriptis notissimus est. rectè
ait *solite*. nam ex vno actu consuetudo
presumitur, vt colligunt dd. nostri ex l.
Mela. D. de alimen. leg. nescio quàm
rectè.

781 *Panes quas*. in exemplari Ascen-
siano versus hic non habetur: sed existat
in ceteris omnibus.

782 *Stellifero polo*. poeta, nescio quis;
Et maria & terras stelliferumq; polum.

783 *Sydus post veteres Arcadas editum*. Lu-
na. Aristophanis Scholiastes refert Ar-
cades ante Lunam creatos fuisse: ideo à
Lycophrone ἀστέρι λυαὶ dicuntur. Apol-
lonius Argonaut. α'.

Ἀρκάδες, οἱ τῷ ἀστέρι σελήνης ὁδόν
τοῦ.

Nonnus. Dionys. μά.

Ἀρκάδων ἀστέρι, ἀναβλάσθη δὲ
μὲν
πρεσβύτερος φαίδωντος, ὅτε φάος ἔχε
σελήνη.

Eudoxus ἐν γῆς ἀστέρι μα.

Ἀρκάδες δοκέει ἀπὸ τῆς σελήνης γίγ-
νεσθαι.

Icecirco Strabo lib. VIII. δοκεῖ ἡ παλαιό-
τατος ἰθνηταὶ τὰ Ἀρκάδων τῶν Ἑλλήνων.
Pausan. Eliacor. α. docet Arcades sem-
per idem solum incoluisse: quare, vt &
Athenienses, à scriptoribus ἀστέρι λυαὶ
vocantur. & hoc verum, cetera falsa,
quemadmodum & quod ab Ouid. l.
2. & 5. Fastor. & à Seneca alibi traditur;

*Plebe Herculeos Arcades obitus,
Nondum Phæbo nascente genus.*

789 *Tinnitus dedimus*. solebant antiqui
peluium tinnitu & tubarum strepitu
deficienti lunæ auxiliari, vt, præter poë-
tas passim, docent Tacitus lib. l. & Plu-
tarchus in vita Paulli à Emilij.

794 *Lucebit Pario marmore clarius*. Ho-
ratiuus l. carminum:

Vrit me Glycerea niter

Semper praterita deterior subit.

Quid deserta petis? tutior anis

Non est forma locis: te nemore abditum

Cum Titan medium constituit diem,

Cinget turba licens, Naiades improba,

Formosos solita claudere fontibus:

Et somnis facient insidias tuis

Lasciuæ nemorum multiuagæ dea,

Panes quas Dryadas montinagi petunt.

Aut te stellifero despiciens polo

Sidus, post veteres Arcadas editum,

Currus non poterit flectere candidos.

Et nuper rubuit, nullaq; lucidis

Nubes sordidior vultibus obstitit.

At nos solliciti lumine turbido,

Tractam Theffaliciis carminibus rati,

Tinnitus dedimus. tu fueras labor,

Et tu causa mora: te dea noctium

Dum spectat, celeres sustinuit vias.

Vexent hanc faciem frigora parcius,

Hæc solem facies rarius appetat,

Lucebit Pario marmore clarius.

Quàm grata est facies torua viriliter,

Et pondus veteris triste supercili?

Phæbo colla licet splendida compares,

Illum casaries, nescia colligi,

Perfundens humeros ornat & integit:

Te frons hirta decet, te breuior coma

Nulla lege iacens: tu licet asperos

Pugnacesq; deos viribus arceas,

Et vasti spacio vincere corporis,

Æquas Herculeos iam iuuenis toros,

Martis belligeri pectore latior.

Si dorso libeat cornipedis vehi,

Frenis Castorea mobilior manu

Spartanum poteris flectere Cyllarum.

Amentum digitis tende prioribus,

Et totis

- 810 *Es totis iscalum dirige viribus:
Tam longè dociles spicula figere
Non mittent gracilem Cretes arundinem.
At si tela modo spargere Parthico
In calum placeat, nulla sine alite*
- 815 *Descendens tepido viscere condita,
Pradam de mediis nubibus afferes.
Raris forma viris (sacula prospice)
Impunita fuit: te melior deus
Tutum pratercat, formaq; nobilis*
- 820 *Deformis senij limina transeat.
Quid sinat inausum fœmina praeceptus furor?
Nefanda iuveni crimina inforti parat.
In scelere quarit crine lacerato fidem,
Decus omne turbat, capitis humectat genas.*
- 825 *Instruitur omnis arte fœminea dolus.
Sed iste quisnam est regium in vultu decus
Gerens, & alto vertice attollens caput?
Vt ora iuveni paria Pirithoo gerit,
Ni languido candore pallerent gena,*
- 830 *Staresq; recta squallor impunctis coma.
En ipse Theseus redditus terris adest.*

ACTVS TERTIVS.

THESEVS. NVTRIX.

*Tandem profugi noctis aeterna plagam,
Vasloq; manes carcere, vmbrauentem polum:
Vt vix cupitum sufferunt oculi diem?*

- 835 *Iam quarta Eleusis dona Triptolemi secat,*

Servireq; tui contento Castore frenis Cyllarus... 809 *Amentum.* Sex. Pompeius. Amentum, inquit, quibus uti vinti possint vinciantur iacula siue solearum lora, ex Græco, quod est ἀμύνω, & appellata, vel quia aptantes ea ad mentum trahunt. 817 *Raris forma viris* &c. forma eximia penicula est. ait quidam, τοῦ ποτὶ ἀλὶ & ἑψίον ποτὶ ὕμην. *virorum* quibus forma multum nocuit exemplum Muretus, in variis, & Canterus, in novis lectionibus, collegerunt. 822 *Inforti parat.* o. m. s. inforti parat. 823 *In scelere.* emendo, luadentibus membranis, & scel. 825 *Exinde.* quidam, ante, reponunt. Scio à Martiale artem fœmineam pro fraude poni: tamen mihi religio est, ab omnium omnino librorum scriptura tam temere resilire. 829 *Candore pallerent.* quidam lib. scripti, pallerent candore. 835 *Iam quarta.* ait Theseus se quattuor annis apud inferos fuisse.

Splendens Paris quælibet sœcis ingit.

Ouid. lib. 1. amor.

Aspexit illa genas albo & sine sanguine rubras.

Cæcilius Paris quælibet sœcis ingit.

796 *Ex pondus veteris inq; supercilij prisca* homines gravitate ac maiestate maxima præditi, habitu, vultu, oculis, contracto supercilio tristitiam quandam & morum severitatem præ se ferebāt. Unde quis appetere præca dicebatur, qui se moresque suos illi veterum ætatica vivēd. disciplinā ab omni remissione animi & morum lepore maximè alienæ conformare studebat. talis hic proponitur Hippolytus: de quo infra,

Vbi vultus ille & facta maestus viti

Atque habitus horrens, frigida & anti-

qua appetens

Morumq; senium trife & aspectu grave.

Hinc apparet quare dixerit, *veterum supercilij.* cui similitudo Maronis, in Copia:

Ah pereant cui sunt prisca supercilia.

quo loco necesse non est cum Fulvio Ursino reponere *crista*. Sic enim in Græco epigram. quod refert Adrian. Pulvæus ad leg. Atiniam cap. 12.

ὅς ἐστι μετὰ τῶν ἡρώων, καὶ ἐδὲ οὐκ ἐστὶν ἐκείνῳ,

ἔπειτα ἐκαστὸς ἑαυτοῦ ἐποικνύει.

quod vertit Aiciatus hoc modo;

Ille amens, raptus per mœnia volumina,
tandem

Suavitatis hac vetulum voce supercilium.

Iam quod Seneca ait *pondus*, Horatius Sophoclis & Euripidis imitatione nubem appellavit.

798 *Cæsaries.* Apollo ab Orphæo laudatur à coma:

χερσὶ κίμα καὶ ἄπας φέμας, χεῖρ' ἡμῶς
τ' ἀνατρέπει.

807 *Cyllarus.* Claudianus, de 4. consula. Honorij A.

Paremq;

809 *Amentum.* Sex. Pompeius. Amentum, in-

836 *Libra composuit.* Manilius:

.... *equantem tempora libram.*

quadere diximus in Notis ad Clau-
dianum pag. 12. quo loco cum ego
840 *Mersus malorum.* o. v. l. sensus malo-
rum. hac sententia, malorum sensum
Alcides mihi ademit; hoc est malis me
liberauit.

849 *Vasta.* o. v. l. continent; *mesia.*

859 *Iam perge.* hic versus in membra-
nis etiamnum Nutrici, sequens vero
Theseo tribuitur.

860 *Postis lares.* lege cum m. f. omni-
bus; *postes lares.*

Pareniq; toties Libra composuit diem:

Ambiguus ut me sortis ignota labor

Detinuit inter mortis & vita mala.

Pars una vita mansit extincto mihi,

Mersus malorum finis Alcides fuit,

Qui cum reuulsum Tartaro extraheret canem,

Me quoque supernas pariter ad sedes tulit.

Sed fessa virtus robore antiquo caret,

Trepidantq; gressus: heu labor quantus fuit

Phlegethonte ab imo petere longinquum aethera, 843

Pariterq; mortem fugere, & Alcidem sequi?

Quis fremitus aures flebilis pepulit meas?

Exprimat aliquis: luctus, & lachryma, & dolor,

Et limine in ipso vasta lamentatio,

Hospitia digna prorsus inferno hospite. 850

NVT. Tenet obstinatum Phædra consilium necis,

Fletusq; nostros spernit, ac morti imminet.

TH. *Quæ causa lethi? reduce cur moritur viro?*

NVT. *Hæc ipsa lethum causa maturum attulit.*

TH. *Perplexa magnum verba nescio quid tegunt,* 855

Effare apertè, quis grauet mentem dolor.

NVT. *Haud pandit ulli, mæsta secretum occulit,*

Statuitq; secum ferre, quo moritur, malum.

TH. *Iam perge quæso, perge, properato est opus,*

Referate clusos regis postis lares. 860

THESEVS. PHAEDRA.

O socia thalami, siccine aduentum viri,

Et expetiti coniugis vultum excipis?

Quin ense viduas dexteram? atq; animum mihi

Restituis? & te quicquid è vita fugat

Exprimis? PH. heu per tui sceptrum imperij 865

Magnanime Theseu, perq; natorum indolem,

Tuosq; reditus, perq; iam cineres meos,

Permitte mortem. TH. causa quæ cogit mori?

PH. *Si causa lethi dicitur, fructus perit.*

TH. *Nemo istud alius, me quidem excepto, audiet.* 870

Aures

Aures pudicas coniugis solas times?

Effare, fido pectore arcana oculam.

PH. *Alium filere quod voles, primus file.*

TH. *Lebri facultas nulla continget tibi.*

375 PH. *Mori volenti, deesse nunquam mors potest.*

TH. *Quod sit luendum morte delictum, indica. (uenit?)*

PH. *Quod viuo.* TH. *Lachryma nonne te nostra mo-*

PH. *Mors optima est perire, dum lachrymant sui.*

TH. *Silere pergit: verberare ac vinculis anas*

380 *Alirixque prodet, quicquid hac fieri abnuat.*

Vincite ferro, verberum vis extrahat

Secreta mentis. PH. *ipsa iam fabor, mane.*

TH. *Quidnam ora massa auertis, & lachrymas*

Subito coortas veste pratenta obtegis? (genus

385 PH. *Te te creator calitum, testem inuoco,*

Et te coruscum lucis aethera iubar,

Ex cuius ortu nostra dependet domus:

Tentata precibus restiti, ferro ac minis

Non cessit animus, vim tamen corpus talit.

390 *Labem hanc pudoris eluet nosier cruor.*

TH. *Quis, ede, nostri decorus euersor fuit?*

PH. *Quæ vere minimè.* TH. *quis sit, audire expeto.*

PH. *Hic dicet ensis, quem tumultu territus*

Liquit stuprator, ciuium accursum timens.

395 TH. *Quod facinus, heu me, cerno? quod monstrum*

Regale paruis asperum signis ebur (intuor?)

Capulo refulget, gentis Atthæ decus.

Sed ipse quonam euasit? PH. hi trepidum fuga

Videre famuli concitum celeri pede.

THESEVS.

900 *Prò sancta pietas, prò gubernator poli,*

Et qui secundum in fluctibus regnum tenes,

Vnde ista venit generis infandi lues?

Hunc Graia tellus aluit, an Taurus Scythes,

Colchusue Phasis? redit ad auctores genus,

905 *Stirpemque primam degener sanguis refert.*

373 *Alium filere quod voles, primus file.*
Seneca philosph. in lib. de moribus
Quod tacitum esse velis nemini dire-
ris. Si enim tibi non imperasti, quomo-
do ab alio silentium speras?

375 *Mori volenti deesse nunquam mors po-
test.* Thebaid. actus I.

... morte prohiberi hant quos.

Ferrum negabunt: nexas lapsæ vias

Cludes? & artis colla laqueum inferi

*Prohibebunt: herbas, quæ ferunt ietibus, au-
feres?*

Quid ista tandem cura proficiet tua?

Vbiq; mors est: optime hoc cauit Dem:

Eripere vitam nemo non homini potest,

*At nemo mortem: mille ad hanc aditus
patent.*

906 *Armigera*. v. l. *armifera*. scilicet Amazonum; quas Diodorus Siculus, quod utraque mamma; Eustathius, quod altera tantum careant, appellatas putat.

910 *Fera quoque* &c. Aristoteles, Plinius & Oppianus exempla suppeditat. IACO LUTIMANNUS eum qui hac copula se sedat, air Nouel. 1 2. πρὸς ἀπὸ τοῦ ἀσπιδίου καὶ τῆς ἀνδρὸς καὶ τῆς ἑσπέρης, ὅποια πολλὰ καὶ τὸν ἀνδρὸς ἀπὸ τοῦ ἀσπιδίου.

914 *Morumq; senium triste*. senes graues sunt vt plurimum & tætrici. hinc morum, senium pro tristitia & grauitate ponitur: & quia hoc hominum genus cunctis molestum est, senium pro molestia accipitur. Titinnius:

Quot pestes, senia & iurgia sese met diebus emigrarunt.

fic legitur apud Nonium: sed pro sese met, velim reponi, septem, vel bissemet.

922 *Ordiri virum?* Claudianus:

Ordināq; virum non luxuriante iuuenta.

926 *Matrem reliqui*. non magis enim illi, quam nouerca pepercisses.

929 *Orbemq; nostris*. hic de loco in quo degunt Antipodes, non de ipsis Antipodibus agitur.

936 *Abstrusa*. W. inckelanus cod. obstrusa.

942 *En perage*. sic apud Euripid. Hippoly. actu 4. Theseus Neptunum precatur:

ἐν τῷ αὐτῷ Ἰππολύτῳ &c.

Est prorsus iste gentis armigeræ furor, Odisse Veneris fœdera, & castum diu Vulgare populi corpus: à tetrum genus, Nullaq; victum lege melior is soli.

Fera quoque ipsa Veneris euitant nefas, Generuq; leges inscius seruat pudor.

Vbi vultus ille, & ficta maiestas viri,

Atq; habitus horrens, prisca et antiqua appetens?

Morumq; senium triste, & aspectu graue?

O vita fallax, abditos sensus geris,

Animisq; pulchram turpibus faciem induis.

Pudor impudentem celat, audacem quies,

Pietas nefandum, vera fallaces probant,

Simulantq; molles dura siluarum incola.

Ille efferatus, castus, intactus, rudis,

Mibi te reseruas? à meo primum toro

Et scelere tanto placuit ordiri virum?

Iam iam superno numini grates ago,

Quod ista nostra cecidit Antiopæ manu:

Quod non ad antra Stygia descendens, tibi

Matrem reliqui: profugus ignotas procul

Percurre gentes: te licet terra ultimo

Summota mundo dirimat Oceani plagis,

Orbemq; nostris pedibus obuersum colas:

Elicet in recessu penitus extremo abditus

Horrifera celsi regna transferis poli,

Hiemesq; supra positus, & canas nives,

Gelidi frementes liqueris Boreæ minas:

Post te furentes sceleribus pœnas dabis.

Profugum per omnes pertinax latebras premam,

Longinqua, clusa, abstrusa, diuersa, inuia

Emetiemur, nullus obstat locus.

Huc vota mittam, tela quò mitti haud queunt.

Scis, vnde redeam, genitor aquoreus dedit,

Vt vota prono trina concipiam Deo,

Et inuocata munus hoc sanxit Styge.

En perage, donum triste regnator freti,

*Non cernat ultra lucidum Hippolytus diem,
Adeatq; manes iuuenis irato patre.*

- 945 *Fer abominandam nunc opem nato parens.
Nunquam supremum numinis munus tui
Consumeremus, magna ni premerent mala.
Inter profunda Tartara, & Ditema horridum,
Et imminentes regis inferni minas*
950 *Voto peperi. redde nunc pactam fidem
Genitor moraris? cur adhuc vnde silent?
Nunc atra ventis nubila impellentibus
Subtexe noctem, sidera & calum eripe.
Effunde pontum, vulgus aequoreum cie,*
955 *Fluctusq; ab ipso tumidos Oceano voca.*

943 *Lucidum diem alibi ait;
Hesperia Talys lucidum attulit diem.*

946 *Supremum. tertium. Cicero de officiis lib. 1. ait. Nam si vi in fabulis est, Neptunus, quod Theseo promiserat, non fecisset; Theseus Hippolyto filio non esset orbat. ex tribus enim optatis, ut dicitur, hoc erat vltimum, quod de Hippolyti interitu iratus optauit: quo impetrato in maximos luctus incidit.*

CHORVS.

Dimetri Anapæstici, mometer vnus.

- O magna parens natura deum,
Tuq; igniferi rector Olympi,
Qui sparsa cito sidera mundo,
Cursusq; vagos rapis astrorum,*
960 *Celeriq; polos cardine versas,
Cur tibi tanta est cura perennes
Agitare vias ætheris alti?
Vt nunc cana frigora bruma
Nudent siluas: nunc arbusis*
965 *Redeant vmbre: nunc æstiu
Colla Leonis, Cererem magno
Fervore coquant, viresq; suas
Temperet annus? sed cur idem
Qui tanta regis, sub quo vasti*
970 *Pondera mundi librata suos
Ducunt orbes, hominum nimium
Securus, ades non sollicitus
Prodesse bonis, nocuisse malis?
Res humanas ordine nullo*
975 *Tortura regit, spargitq; manu*

972 *Non sollicitus Prodesse bonis, nocuisse malis, verus querela. quam prosequuntur Euripides Hecab. actu 3. Claudianus in Rufin. lib. 2. & omnium elegantissime Propheta regius Psal. 73. Quia bonus Israel deus &c.*

*Munera ceca, peiora fouens.
Vincit sanctos dira libido,
Fraus sublimi regnat in aula:
Tradere turpi fasces populus
Gaudet, eosdem colit atque odit.
Tristis virtus peruersa tulit
Præmia recti: castos sequitur
Mala paupertas, vitioq; potens
Regnat adulter: o vane pudor,
Falsumq; decus.*

987 Restatq; auctiores sunt hoc loco
v. l. vno versu, mihi suspecto:

*Restatq; mastus lugubrem vultum genis,
Restatq; mastus lugubrem vultum gerens.*

*Sed quid citato nuncius portat gradu,
Restatq; mastus lugubrem vultum gerens?*

ACTVS QVARTVS.

NVCIVS. THESEVS.

*O Sors acerba & dura famulatus grauis.
Cur me ad nefandos nuncium casus vocas?*

TH. Ne metue clades fortiter fari asperas,

991 Gero. m. l. fero. & sequenti versu
luctifera.

Non imparatum pectus arumnis gero.

NVN. Vocem dolori lingua luctifica negat.

TH. Proloquere, quæ sors aggrauet quassam domū.

994 Hippolytus. paucis verbis, quæ
postea latius est declaraturus, compre-
hendit. vt Euripides:

Ἰππολύτου δ' ἐκ τῆς ἐστῆς, ὡς ἐκ τῆς ἐστῆς.

NVN. Hippolytus (heu me) flebili letho occubat.

TH. Gnatum parens obiisse iam pridem scio,

Nunc raptor obiit: mortis effare ordinem.

998 Cursum. res lib. antiq. currum.

NVN. Vt profugus urbem liquit in seſto gradu,

Celerem citatus passibus cursum explicans,

Cellos sonipedes ocyus subigit iugo,

Et ora frenis domita substrictis ligat.

1001 Multa secum effatus. Euripides, in
Hippolyto:

Ζεῦ, μή μ' ἐπ' αἵματι, εἰ χαλκὸς πῆφον' ἀνέξ.

αἷματι δ' ἡμῶς ὡς ἐπιμάζει, πατήρ,
ἢ πρὶ θυμῷ, ἢ φρεσὶ δειδομένοισι.

1004 Vastum tonuit ex alto mare. hæc
est membranarum lectio.

Tum multa secum effatus, & patrium solum

Abominatus, sæpe genitorem ciet,

Acerq; habentis lora permissis quatit:

Cum subito vastum tonuit ex alto mare,

Creuitq; in asira: nullus inspirat salo

Ventus, quieti nulla pars calis strepit,

Placidumq; pelagus propria tempestas agit.

Non tantus auſter Sicula diſturbat freta,

Nec

Nec tam furenti pontus exurgit sinu

- 1010 *Regnante coro, saxa cum fluctu tremunt,
Et cana summum spuma Leucatem ferit.
Confurgit ingens pontus in vastum aggerem,
Tumidumq; monstro pelagus in terram ruit.*

- 1015 *Terris minatur, fluctus haud cursu leui
Provoluitur: nescio quid onerato sinu
Gravis unda pertat, qua novum tellus caput
Ostendit astris, Cyclas exoritur noua,
Latuere nabe numen Epidauri Dei,*

- 1020 *Et scelere petra nobiles Scyronides,
Et qua duobus terra comprimitur fretis.
Hac dum stupentes querimur, en totum mare
Immugit, omnes undiq; scopuli astrepunt,
Summum cacumen rorat expulso salo,*

- 1025 *Spumat vomitq; vicibus alternis aquas:
Qualis per alta vehitur Oceani freta,
Fluctus refundens, ore Phryseter capax.
Inhorruit concussus undarum globus,
Soluitq; sese, & littori inuexit malum*

- 1030 *Maius timore pontus in terras ruit,
Suūmq; monstrum sequitur: hos quassat tremor.*
TH. *Quis habitus ille corporis vasti fuit?*
NVN. *Cerulea taurus colla sublimis gerens,
Erexit nam fronte viridanti iubam.*

- 1035 *Stant hispidæ aures, cornibus varius color:
Et quem feri dominator habuisset gregis,
Et quem sub undis natus: hinc flammam vomit,
Oculi hinc relucet, carula insignis nota
Opima ceruix, arduos tollit toros,*

- 1040 *Narēsque hiulcis hausibus patula fremunt.
Musco tenaci pectus ac palea viret,
Longum rubenti spargitur succo latus.
Tum ponè tergus, ultima in monstrum coit
Facies, & ingens bellua immensam trahit*

- 1045 *Squammosa partem: talis extremo mari*

1013 *Terra sic antiq. libri, non terra.*

1019 *Latuere nabe.* Euripidem imita-
tur. ille cum ingentem ortu monstri flu-
aum sublarum fuisse dixisset:

.... ὡς ἀπὸ τῆς

Σχεδιαστος ἀπὸ τῆς ὀμίας τῶνδε εἰσπῶν.
ἐκπαπὶ δ' ἱσθμῶν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀ' ἐκλεχθῆναι.

1046 *Pristis*, sic scribendū iuxta Quadrigarium, teste Nonio, & Plinium, Valer. Flaccum, Athenæum, Polycharmum, Epicharmum, Aristotelem, Polylbium, Oppianum, Gazam, & Rondeletium de piscibus lib. 16. In tribus m. s. habetur *pistrix*: quæ scriptura, Festi, Ciceronis, Claudiani & Annei Flori auctoritate defenditur. In Virgilij codicibus vtrumque inuenio. Pedit Albinouanus vocat *pistren*, nisi eo loci *pristeis* legendum. quod non affirmo: verisimilius tamen est. *pristem* enim à sectione dictū scribit Seruius in lib. 5. Aeneid. & Græci *πρίστην* secare, *πρίστην* sectionem, *πρίστην* sectorem appellat.

1050 *Discessit*. in nonnullis antiquis libris legitur *diffugit*.

1054 *Est alta*. omnes membranæ, est *arta*.

1058 *Prelusit ire*. In Herc. Fur. *prelulit* Hydre. In Troa. *preludens* tui iam *Troia fatū*.

1060 *Toruiusq.* supra præcessit, moles. ideo lego ex membranæ, & *torua*; vel ex coniectura, *tauruiusq.*

1064 *Paternus vincere est tauris labor*. nā Theseus Maratoniū taurum & Cnosium Minotaurum interfecerat.

1069 *At ille qualis*. ait Euripides in Hippolyto:

οἷα δειπνῶντος ἄρ' ἐν πύργοις τοῦ ἡέτορος
πόδες κ' αὐτοῦ, ἵππος δ' αὖτις ἡέτορος.
ἐλκεν δ' ἐν πύργοις αὐτοῦ τοῦ αὐτοῦ αὐτοῦ,
ἵππος δ' αὖτις ἡέτορος αὐτοῦ αὐτοῦ.

Sane totum hunc de morte Hippolyti locum ab Euripide accepit.

1082 *In lora præcepsum*. Badiana editio continet; *præcepsum* in ora gnatum implicuit. m. s. autem; *In ora præcepsum gnatum implicuit* &c. secutus sum libros Lipsiæ excusos.

Pristis citatas sorbet aut reddit rates.

Tremuere terræ, fugit attonitum pecus

Passim per agros, nec suos pastor sequi

Meminit iuuenos: omnis è saltu fera

Discessit, omnis frigido exanguis metu

Venator horret. solus immunis metu.

Hippolytus arctis continet frenis equos,

Pauidosq. notæ vocis hortatu ciet.

Est alta ad Argos collibus ruptis via,

Vicina tangens spacia suppositi maris:

Hic se illa moles acuit, atque iras parat.

Vt cepit animos, seq. præsentans satis

Prælusit ire, præpeti cursu euolat

Summam citato vix gradu tangens humum,

Toruiusq. currus ante trepidantes sletit.

Contrà feroci gnatus insurgens, minax

Vultu, nec ora mutat. & magnū intonat.

Haud frangit animum varius hic terror meum.

Nam mihi paternus vincere est tauris labor.

Inobsequentes protinus frenis equi

Rapere currum: iamq. deerrantes via,

Quacunque pauidos rapidus enexit furor,

Hac ire pergunt, seq. per scopulos agunt.

At ille, qualis turbido rector mari

Ratem retentat, ne det obliquum latus,

Et arte fluctus fallit: haud aliter citos

Currus gubernat, ora nunc pressis trahit

Constricta frenis, terga nunc torto frequens

Verbere coercet. sequitur assiduus comes,

Nunc aqua carpens spacia, nunc contrà obuius

Oberrat, omni parte terrorem mouens.

Non licuit ultra fugere, nam toruo obuius

Incurrit ore corniger ponti horridus.

Tum verò pauida sonipedes mente exciti

Imperia solvunt, seq. luctantur ingo

Eripere, rectiq. in pedes iactant onus.

In lora præcepsum sum implicuit cadens

*Laqueo tenaci corpus: & quanto magis
Pugnat, sequaces hoc magis nodos ligat.*

- 1085 *Sensere pecudes facinus, & curru leui
Dominante nullo, quâ timor iussit, ruunt.
Talus per auras non suum agnoscens onus,
Solig, falso creditum indignans diem,
Phaëthonta currus deuio excussit polo.*
- 1090 *Latè cruentat arua, & illisum caput
Scopulis resultat: auferunt dum comas,
Et ora durus pulchra populatur lapis,
Peritq, multo vulnere infelix decor.
Moribunda celeres membra peruoluunt rota,*
- 1095 *Tandemq, raptum truncus ambusta sude,
Medium per inguen stipite eiecto tenet,
Paulumq, domino currus affixo sedit.
Hæere byuges vulnere, & pariter moram
Dominumq, rumpunt, inde semianimem secant*
- 1100 *Virgulia, acutis asperi vepres rubis,
Omniq, truncus corporis partem tulit.
Errant per agros, funebris famuli manus,
Per illa quæ distractus Hippolytus loca,
Longum cruenta tramitem signat nota,*
- 1105 *Mæstæq, domini membra vestigant canes.
Necdum dolentum sedulus potuit labor
Explere corpus, hoccine est forma decus?
Qui modo paterni clarus imperij comes,
Et certus hæres, siderum fulsit modo?*
- 1110 *Passim ad supremos ille colligitur rogos,
Et funeri confertur. TH. ô nimium potens,
Quanto parentes sanguinis vinco tenes
Natura, quam te colimus inuiti quoque.
Occidere volui noxium, amissum fleo.*
- 1115 *NV. Haud flere honestè quisq, quod voluit, potest.
TH. Equidem malorū maximū hunc cumulū reor,
Si abominanda casus optata efficit.
NVN. Et si odia seruas, cur madent fletu genæ?
TH. Quod interemi, non quod amisi, fleo.*

1102 Errant, meus lib. scriptus habet
errat.

1112 Quanto parentes &c. AEschylus:
το θυγατρί τοι δένει, ἢ δ' ἰμῖδιαι.
Idem in traged. iuxta in Oedipus simili
le quiddam scripsit, quod nunc non oc
currit.

C H O R V S.

Anapæstici tetrametri, choriambicus tetrameter vnus, trimetri duo, dimeter vnus, sapphici quinque.

Quanti casus humana rotant,
Minus in paruis fortuna furit,
Leuiusq; ferit leuiora Deus.
Seruat placidos obscura quies,
Præbet somnos casa securos.
Admota aetheriis culmina sedibus
Duros excipiunt Notos,

1137 Nec vlli Præstat velox fortuna fidem.
Ennius, annal. 7.

... multa dies in bello confuit vnus:
Et rursus multe fortune sorte recumbunt:
Plautiquam quemquam semper fortuna
secura est.

Varro, Margopoli, ægi dē zys:

Fortuna currum a carcere intimo missum
leni,
Nulli inoffensum per equor ad candidum
calcem subit.

Firminian. Simphosius:

O fortuna potens, quam variabili,
Tantum iuri, atrox, que tibi vindicas,
Euertiq; bonos, eligis improbos,
Nec seruare potes muneribus fidem.
Fortuna immeritos auget honoribus,
Fortuna innocuos cladibus afficit,
Iustos illa viros pauperie grauatur,
Indignos eadem diuitiū beat,
Hec aufert iuuenes, & retinet senes,
Iniusto arbitrio tempora diuidens:
Quod digni adimit transit ad impios,
Nec discrimen habet, recte aut indicat,
Inconstans, fragilis, perfida, lubrica;
Nec quos clarificat, perpetuo fouet;
Nec quos deseruit, perpetuo premit.

Hæc Simphosius, in cuius versu tertio
melius quadraret erigi, dixit enim eny-
sisq; quod huic opponitur.

1147 Casta. Diana, virgo, intacta.

Patruo. Plutoni.

1148 Constat. quia Thefei loco illi
cessit Hippolytus.

Insani Borea minas,
Imbriferumq; Corum.
Humida vallis raras patitur
Fulminis ictus: tremuit telo
Iouis altisoni Caucasus ingens,
Phrygiumq; nemus matris Cybeles
Metuens calo Iuppiter alto
Vicina petit, non capit vtrquam
Magnos motus humilis tecti
Plebeia domus: volat ambiguus
Mobilis alis hora, nec vlli
Præstat velox fortuna fidem.
Qui clara videt sidera mundi,
Nitidumq; diem morte relicta,
Luget mæstos tristis reditus,
Ipsoq; magis flebile Auerno
Sedis patriæ videt hospitium.

Pallas Atthæa veneranda genti,
Quod tuus calum, superosq; Thesem
Spectat, & fugit Stygias paludes,
Casta nil debes patruo rapaci,
Constat inferno numerus tyranno.
Quæ vox ab altis flebilis tectis sonat,
Strictoq; vecors Phædra quid ferro parat?

ACTVS

ACTVS QVINTVS.

THESEVS. PHAEDRA.

*Quis te dolore percitam infligat furor?**Quid ensis isle? quid uociferatio?**Plantūsque supra corpus inuisum volant?*PH. *At me profundi saue dominator freti*1155 *Inuade, & in me monstra cerulei maris**Emitte, quicquid intimo Tethys sinu**Extrema gestat, quicquid Oceanus vagis**Complexus undis ultimo fluctu tegit.**O dire Theseu semper, o numquam tuis*1160 *Tutò reuerse, gnatus & genitor nece**Reditus tuos luē: e: peruertu domum**Amore semper coniugum, aut odio nocēs.**Hippolyte tales intueor vultus tuos?**Talesque feci membra quis seuus Scinis,*1165 *Aut quis Procrustes sparsit? aut quis Cressius**Dedalear vasto claustra mugitu replens,**Taurus bisformis, ore cornigero ferox**Diuulsit? heu me, quo tuus fugit decor,**Oculisque, nostrum sidus, exanimus iaces?*1170 *Ades parumper, verbāque exaudi mea.**Nil turpe loquimur, hac manu pœnas tibi**Soluam, & nefando pectori ferrum inseram,**Animāque memet pariter ac scelere exuam,**Et te per undas, perque Tartareos lacus,*1175 *Per Styga, per amnes igneos amens sequar.**Placemus umbras: capitis exuuias cape,**Lacerāque frontis accipe abscissam comam.**Non licuit animos iungere, at certè licet**Iunxisse fata, morere, si casta es, viro.*1180 *Si incesta, amori: coniugis thalamos petam**Tanto impiatos facinore? hoc deerat nefas,**Vt vindicati sancta fruereris toro.**O mors pudoris maximum lasi decus,**O mors amoris una sedamen mali,*1160 *Gnatus & genitor.* Hippolytus filius tuus, nunc: genitor Aëgeus, tunc cum ex Creta rediisti. euod elegantiss. & Grauis. carmine de Nupt. Pelei & Thetidis Catullus prosequitur.1162 *Amore. mei.**Odio.* Antiope vel Ariadnes.1166 *Dedalear.* Horatius:*... cerati ope Dedalear**Niuitur pennu vitrea dainura**Nemuna pento.*1177 *Abscissam comam.* moris erat ad sepulcrum casta coma mortuos quodammodo munerari, testes Homerus Odyss. 9. & Euripides, in Iphigenia Taurica & in Oreste, apud quem etiā Electra exclamatio diuersimodè accipitur à Ioanne Casā, & P. Victorio epist. 1. & 2. lib. 1. epist. clarorum virorum, dico excusarum Lugduni à Gryphij hereditibus. ego Casam sequor.1184 *Sedamen.* in o. vii. legitur *solamen*, & versus hic proxime præcedenti præponitur.

1189 Falsa punisti. m. s. habent vana punisti.

*Confugimus ad te, pande placatos sinus.
Audite Athena, tuq; funesta pater
Peior nouerca: falsa memorani, & nefas,
Quod ipsa demens pectore insano hauseram,
Mentita finxi: falsa punisti pater,
Iuuenisq; castus crimine incesta iacet,
Pudicus, insons. recipe iam mores tuos,
Mucrone pectus impium iusto patet,
Cruorq; sancto soluat inferias viro.
Quid facere rapto debeas nato parens
Disce ex nouerca, condere Acherontis plagis.*

T H E S E V S. C H O R V S.

Trochaici & tetrametri, & iambici senarii.

1197 Miseri grata. quia illius potumz
lorum obliuio inducitur.

*TH. Pallidi fauces Auerni, vosq; Tanarei specus,
Vnda miseris grata Lethes, vosq; torpentes lacus,
Impium rapite, atque mersum premite perpetuis
malis.*

1204 Segregem. hac voce Seneca philo-
sophus vitur.

1205 Verum nefas. egregie o. v. l. scelus.

*Nunc adesse saeva ponti monstra, nunc vastū mare
Vltimo quodcunq; Proteus aquoris abscondit sinu, 1200
Meg; ouantē scelere tanto, rapite in altos gurgites.
Tuq; semper genitor ira facilis assensor mea,
Morte dignum facinus ausus, qui noua natum nece
Segregem sparsi per agros: quiq; dum falsum nefas
Exequor, vindex scelestus incidi in verum nefas, 1205
Sidera, & manes, & vndas scelere compleui meo.
Amplius fors nulla restat, regna me norūt tria.
In hoc redimus, patuit ad calum via,
Bina vt viderem funera, & geminam necem?
Calebs & orbis, funebres vna face 1210
Vt concremarem prolis ac thalami rogos?
Donator atræ lucis Alcide tuum
Diti remitte munus, ereptos mihi
Resitue manes, impius frustra inuoco
Mortem relictam, crudus, & lethi artifex, 1215
Exitia machinatus insolita, effera,*

Nunc

Nunc tibi met ipse iusta supplicia irroga.

Pinus coacta vertice attingens humum

Calore remissa findat in geminas trabes,

1220 *Mittarq; princeps saxa per Scyronia.*

Grauiora vidi, quæ pati clusos iubet

Phlegethon, nocentes igneo cingens vado.

Quæ pæna maneat memet, & sedes, scio.

Vmbra nocentes cedit, & ceruicibus

1225 *His his repositum degrauet fessas manus*

Saxum, senis perennis AEolij labor.

Me ludat amnis ora vicina alluens,

Vultur relicto transuolet Titio ferus,

Meumq; pæna semper accrescat iecur.

1230 *Et tu mei requiesce Pirithoi pater.*

Hac incitatis membra turbinibus ferat

Nunquam resistens orbe reuoluto rota.

Dehisce tellus, recipe me dirum chaos,

Recipe: hac ad vmbra iustior nobis via est.

1235 *Gnatum sequor: ne metue, qui manes regis,*

Casti venimus. recipe me aterna domo

Non exiturum: non mouent diuos preces,

At si rogarem scelera, quàm proni forent?

CHO. *Thesew querelis tempus aeternum manet,*

1240 *Nunc iusta gnato solue, & absconde ocyus*

Dispersa scædè membra laniatu effero.

TH. *Huc huc reliquias vehite chari corporis,*

Pondusq; & artus temerè congestos date.

Hippolytus hic est? facinus agnosco meum.

1245 *Ego te peremi, neu nocens tantum semel,*

Solusve fierem, facinus ausurus parens

Patrem aduocaui. munere en patrio fruor.

O triste fractis orbitas annis malum,

Complectere artus, quodq; de gnato est super,

1250 *Miserande masto pectore incumbens fove.*

Disiecta genitor membra laceri corporis

In ordinem dispone, & errantes loco

Restitue partes: fortis hic dextra locus.

Z 3.

Hic:

1218 *Pinus coacta.* ad supplicium al-
ludit, quo, quem ipse sustulit Sinis, ho-
mines enecabat. qua de re diximus ad
Claudianum lib. 2. in Rufinum.

1223 *Quæ pæna.* vide Virgil. AEneid.
lib. 6.

1226 *Senex.* Sisyphi.

1227 *Ora.* Tantalii.

1230 *Pater.* Ixion.

1245 *Facinus.* membranæ, crimen.

1255 *Notas.* sic quidam m. *salij*, *nodas*,
ceteri, *modas*.

1261 *An. b. sum.* dubito num melius
antiqui. *cod. abruptum*, habeant.

1268 *Vota.* nonnulli v. l. *dona*.

1275 *Gravisq; tellus.* extrema Troade
Polyxena cadit, ut Achilli grauem fa-
ctura terram, id eo dictum hoc est, quia
qui defunctis bene cupiebant, terram
illis leuem dicebant. idque est quod in
innumerabilibus sepulcrorum monu-
mentis scriptum extat; S. T. T. L. fit
tibi terra leuis. Romæ, in domo Cælia:

Sit tibi terra leuis mulier dignissima vita.
ibidem, in arcebus Attilij Delphini;

Rogo ut discedes terram mihi dicas leuem.
Euripides, in Alcesti.

... *εὐφραστὶ*
ὅς ἐστιν ἐν αὐτῇ πέναντι γυναικί...
Tibullus lib. 2. eleg. 4.

Et bene, discedens dicet, placideq; quiescas,

Terraq; secunda sit super ossa leuam.

Ovidius:

Ossa quæta precor tuta requiescite in urna,
Et sit humus cineri non onerosa tuo.

Pædo Albinouanus:

Nunc ego quid possum? tellus leuis ossa te-
neto,

Pendula librato pondus & ipsa tuum.
Seneca, Troad. actu 3.

Patria tellus Heclorem leuiter premat.
huc etiam respicit Iuuenalis:

Dij maiorum vmbria tenuem & sine pul-
uere terram.

& Martialis lib. 5.

Mollia nec rigidus cespes tegat ossa, nec illi
Terra grauis fuerit, non fuit illa mihi.

Et Bartolomæus Naharrus Lamentation. 3.

Y mandares,

Quando mi huessa topares.

Hecba de tristes agujeros,

Si por encima passares,

Y de mi te recordares,

Hic leua frenis docta moderandis manus

Ponenda, leui lateris agnosco notas.

Qua magna lachrymis pars adhuc nostris abest? 1255

Durate trepide lugubri officio manus,

Fletusque largos sistite arentes gena,

Dum membra gnato genitor annumerat suo,

Corpusque fingit: hoc quidem est forma carens, 1261

Et turpe, multo & vulnere ambesum undique.

Qua pars tui sit dubito, sed pars est tui:

Hic hic repone, non suo, at vacuo loco.

Hæc illa facies igne sidereo nitens,

Inimica flectens lumina? hic cecidit decor. 1265

O dira fata numinum, o sauus furor,

Sic ad parentem gnatus ex voto reat?

En hæc suprema vota genitoris cape,

Sape efferendus, interim hæc ignes ferant,

Patefacite acerba cade funestam domum, 1270

Mopsopiaclaris tota lamentus sonet.

Vos apparate regij flammam regi,

At vos per agros corporis partes vagas

Acquirite, istam terra defossam premat,

Grauisq; tellus impio capiti incubet. 1275

L. AN.

Hæc tuas pies algoligeras.

Cui verò male volebant, illi tumulum grauem &
onerosum imprecabantur, quò scilicet vmbra
hoc onere depressa è sepulcro nequiret ad locum
destinatum euolare. vnde Propertius:

Sit tumulus leue curto vetus amphora collo,

Urgeat hunc supra vni caprifice tua.

Idem:

Si fallo, cinis, heu, sit mihi vterque grauis.

OEdipus.

TRAGŌEDIA V.

INTERLOCVTORES,

OEdipus. Iocasta.
Chorus. Creon.
Tiresias. Manto.
Senex. Phorbas.
Nuncius.

ACTVS PRIMVS.

OEDIPVS. IOCASTA.

*AM nocte pulsa dubius effulsit
dies,
Et nube maestum squallida exori-
tur iubar,
Lumenq; flamma triste luctificat*

gerens.

- Iam cernet auia peste solatas domos,
Stragemq; quam nox fecit, ostendet dies.
Quisquamne regno gaudet? ô fallax bonum,
Quantum malorum fronte quam blanda regis?
Vt alta ventos semper excipiunt iuga,
Rupemq; saxis vasta dirimentem freta,
Quamuis quieti verberant fluctus maris:
Imperia sic excelsa fortuna obiacent.
Quam bene parentis sceptrâ Polybi fugeram,
Curis solutus, exul, intrepidus, vagans?
Calum deosq; testor, in regnum incidi.
Infanda timeo ne mea genitor manu
Perimatur: hoc me Delphica laurus monent,
Aliudq; nobis indicant maius scelus.
Est maius aliud patre mactato nefas?
Pro misera pietas, eloqui fatum pudet.*

Inuenio OEdipum tragediam com-
posuisse apud Græcos AEschylum, So-
phoclem, Euripidem, Lycophronem,
Philoclem Athenientem, Xenoclem
(qui ea fabula, teste AEliano, vicit Eu-
ripidem) & Diogenem Cynicum, iux-
ta Laetium. nam Saryrus, in 4. de vi-
tis, illam tragediam non à Diogene,
sed à Philisco Aegyæni scriptâ con-
tendit: Suidas vero illâ Diogeni OE-
nomao ascribit, sicuti & Helenâ, Her-
culem, Achillem, Thyestem, Chry-
sippum, Semelen, Medeam, de quibus
eadem controuersia est. Alconius tra-
dit Iulium Cæsarem Latinam quam-
dam tragediam OEdipi nomine in-
scripsisse. Athenæus lib. 6. Eubulum
Oidipodæ citat, quæ comœdia fuit. A
Nonio Marcello adducitur Terentij
Varronis testimonium ex OEdipo-
thyeste; quæ comœdia an tragedia
fuerit non habeo affirmare. nam tra-
gœdiam scio Varronem composuisse:
sed inscriptio satyræ vel hilarotra-
gœdiam sapere videtur. Porro hac fa-
bula multa noster ex Sophoclis OEdi-
po tyranno accepit, nonnulla etiam for-
tassis ex Silanionis Iocasta, etenim in
ea tragedia Iocastæ mors, quemadmo-
dum & in hac, repræsentabatur, teste
Plutarcho.

4 Iam cernet. duo lib. scripti, perspicies.

12 Parentis. ex opinione, non rei vo-
ritate loquitur.

36 *Fecimus calum nocens.* sequitur pestis descriptio, quales habentur apud Sophoclem, in O Edipo Tyranno, Thucydidem lib. 2. Lucretium lib. 6. Virgilium 3. Georg. Ovidium 7. Metamor. Lucanum lib. 6. Silium lib. 14. Capitolinum, in M. Antonino philosopho, Herodianum lib. 1. Ammian. Marcellinum lib. 19. denique Homerum Iliad. 2.

37 *Non aura gelido.* Ovidius:

Lethiferis calidi spirant aëstibus auri.

44 *Obscuro calo.* Sophocles:

*τάς τε πυρεθόγας Αἰτίμους
αἰγλάς, ἐν αἰσλύνει δέμα
σφαίρας...*

49 *Denegat fructum Ceres.* Sophocles:

*ἔργον αὐτῆς χυδαῖν
αἰσλύνει...*

50 *Cremat.* cur aestiuo tempore hanc luem viguisse refert? quia quo sicciior est tempestas, eo pestis est perniciosior.

51 *Ammianus:* Nimirum, inquit, frigoris aut caloris vel humoris vel siccitatis pestilentiam gignere philosophi & illustres medici tradiderunt. Vnde accolentes loca palustria vel humecta, rufes, iocularis casus & similia perferunt: contra confines caloribus, tepore febrium arescunt. Sed quanto ignis materies ceteris efficacior, tanto ad perimendum celerior siccitas.

52 *Pars nulla.* in o. v. l. legitur;
Nec ulla pars immunis exitio vacat.

54 *Iuuenesq; senibus.* Lucretius:

*Exanimi pueri super exanimata parvum
Corpora nonnuquam posses, retroq; videre
Matribus aut patribus patos super edere
vitam.*

56 *Questu carent.* Sophocles:

*... νηλεὲς δὲ γένος
αἰσλύνει πῆμα τὸ φέρει
χέτωρ ἀνείκτως...*

*Thalamos parentis Phæbus, & diros toros
Gnato minatur, impia incestos face.*

Hic me paternus expulit regnis timor.

*Nunc ego penates profugus excessi meos,
Parum ipse fidens mihi met: in tuto tua*

*Natura posui iura: cum magna horreas,
Qua posse fieri non putes, metuas tamen.*

*Cuncta expauesco, meq; non credo mihi.
Iam iam aliquid in nos fata moliri parant.*

*Nam quid rear, quod ista Cadmeæ lues
Infesta genti, straget tam late edita*

*Mihi parcit uni, cui reservamur malo?
Inter ruinas urbis, & semper novis*

*Deflenda lachrymus funera, ac populi struem?
In columbis ergo, scilicet Phæbi reus.*

*Sperare poteris sceleribus tantis dari
Regnum salubre? fecimus calum nocens,*

*Non aura gelido lenis afflatu fouet
Anhela flammis corda: non Zephyri leues*

*Spirant, sed ignes auget aestiferi. Canis
Titan Leonis terga Nemeæ premens.*

*Deseruit amnes humor, atque herbas color,
Aretq; Dirce, tenuis Ismenos fluit,*

*Et tingit ipsa nuda vix unda vada,
Obscura calo labitur Phæbi soror,*

*Tristisq; mundus nubilo pallet nouo,
Nullum serenæ noctibus sidus micat:*

*Sed grauis & ater incubat terris vapor.
Obtexit arces calitum, ac summas domos*

*Inferna facies: denegat fructum Ceres
Adulta, & altis flaua cum spicis cremat,*

*Arente culmo sterilis emoritur seges.
Pars nulla regni immunis exitio vacat,*

*Sed omnis ætas pariter, & sexus ruit,
Iuuenesq; senibus iungit, & gnatis patres*

*Funesta pestis: una fax thalamos cremat,
Fletuq; acerbo funera, & questu carent.*

gonas, à pedum magnitudine, viatores Hispani nominauerunt. vide Abrahamum Ortelium Theatri orbis terrar. tab. 2. De his atque immanibus ossis in locis quibusdam inuentis elegantissimè Christophorus Stella Caluetus, homo nobilis & egregiè doctus, mihi quæ peramicus scripsit lib. 1. & 2. Peruræ; quos commentarios iussu Regis nostri breui in lucem editurus est: eos & legi, & cum legissem, cōtinere me non potui, quin confestim exclamarem;

Cedite Romani scriptores, cedite Græci,

Cedite, lux maior nascitur: historia

Veridici Stelle; cuius sub pectore Pallas,

Phæbus & Aonidū turba dispersa latet.

Quin etiam, quod vulgò notissimum est, anno 15. 1 x x 11. erat Rothomagi Pedemontanus quidā, quem ipse vidi, & mecum complures alij, non uen pedes altitudine longè excedens. Falsa sunt igitur quæ Gellius libro 3. cap. 10. ex Varrone, de summo adolefcendi humani corporis modo scripsit.

De Lamis quoque non secus ac de gigantibus controuersia est, fuerint nec ne. Ego quæ de illis traditur, fabulosa existimo. Quæ de re olim in quodlibeticis quæstionibus posterior sine argumentis quæstio Louanij proposita mihi fuit; sed ei tunc certis rationibus non respondi, licet responsum paratam haberem: quam, quia non iniucunda est, in fine aduersariorum huius tragediæ apposui.

102 *Triste carmen.* scilicet,

ἐπὶ δ' ἵππων ἐπὶ γῆς καὶ τέτραπον, ἓ μίᾳ

φωνῇ,

καὶ τριπὼν, ἀλλὰ στερὸν δ' ἐβόην μόνον ἔσται γαῖαν

ἐρπετὰ κινεῖται, ἀτὰρ αἰθέρα, καὶ κατὰ

πύργους

ἀλλ' ὅταν πλεῖστοις ἐπ' ἐγγύς ποσὶ βάλῃ,

ἔχοντάς τε ἡρώσιον ἀφαιρέσει πέλει αὐτῆς.

auktor Alclepiades.

Alti. Sphynxis, de qua consule Natalem Comitum lib. 9. Mytholog. cap. 18.

110 *Cadmi generosa proles.* Sophocles:

ὦ τέκνα Κάδμου τῆς πάλαι ἑνὸς τρυφῆς.

117 *Beatas.* de Arabia, quæ *διδάμεινα* dicitur, intellige; quemadmodum & illud Horatii,

Icci beatum nunc Arabum gazis.

Solinus pag. 180. Arabiam Græci *διδάμεινα*, no-

RICTUS, & albens ossibus sparsis solum.

Cumq; è superba rupe iam præda imminens Aptaret ales verbera, & caudam mouens Sæui leonis more, conciperet minas:

Carmen poposci, sonuit horrendum, in super Crepuere mala, saxoq; impatiens mora

Renulsiſt omnia, tristiter expectans mea.

Nodosa sortis verba, & implexos dolos,

Ac triste carmen alii solui fera.

10. *Quid sera mortis vota nunc demens facis?*

Licuit perire, laudis hoc precium tibi

Sceptra, et peremptæ Sphingis hæc merces datur?

OE D. *Ille ille dirus callidi monstri cinis*

In nos rebbat: illa nunc Thebas lues

Perempta perdit: una iam superest salus,

Si quam salutis Phæbus ostendit viam.

CHORVS.

Sapphici, & Anapæstici, & in fine iambici.

Occidis Cadmi generosa proles

Vrbe cum tota, viduas colonis

Respicis terras miseranda Thebe.

Carpitur letho tuus ille Bacche

Miles, extremos comes usque ad Indos,

Ausus Eois equitare campos,

Figere & mundo tua signa primo.

Cinna-

stri beatam nominauerunt. Felicem vulgus vocat: quemadmodum *διδάμεινα* vulgus felicitatem, doctiores beatitudinem reddiderunt.

130 Non satū septem patiuerē porta. Ouidius:

Neque enim capiebant funera porta.

131 Funere funus. Lucrētius:

Idq; vel imprimis cumulat funere funus.

Sophocles:

... ἀλλ' οὐδ' αὖ

ἀλλ' οὐδ' αὖ τοῖς

ἀπὸ τοῦ πρὸς ἑαυτοῖς

- Cinnamū siluas Arabum beatas
Vidit, & versas equitis sagittas
Terga fallaci metuenda Parthi.*
120 *Littus intravit pelagi rubentis.
Promit hic ortus, aperitq; lucem
Phabus, & flamma propiore nudos
Inficit lados.*
Stirpis invicta genus interimus,
125 *Lakimur seu rapiente fato,
Ducitur semper noua pompa morti.
Longus ad manes properatur ordo
Agminis maestis, seriesq; tristis
Heret, & turba tumulos petenti*
130 *Non satis septem patuere portæ.
Stat grauis strages, premiturq; iuncto
Funere funus.*
*Prima vis tardas tetigit bidentes,
Laniger pingues malè carpsit herbas.*
135 *Colla tacturus steterat sacerdos,
Dum manus certum parat alia vulnus,
Aureo taurus rutilante cornu
Labitur segnis, patuit sub icu
Ponderis vasti resoluta cernix.*
140 *Nec ceruor ferrum maculauit, atra
Turpis è plaga sanies profusa est.
Segnior cursu sonipes in ipso
Concidit gyro, dominumq; prono*

*Ac vin suppositi tinguntur sanguine cultri,
Summaq; ieiuna sanie infusatur arena.*

Ouidius:

... dum vota sacerdos

*Concipi & fundit purum inter cornua vinum,
Hanc expectato ceciderunt vultuere tauri.*

137 *Aureo inaurato, ex more sacrificantium.*
Virgilius:

Et flammam ante aras aurata fronte iuuenem.

Tibullus:

Semper inaurato taurus cadit hostia cornu.

Ouid. 11. Metamorph.

... blanda indute cornibus aurum

... auratam lunoni cade iuuenem.

133 *Prima vitæ. Homerus, de-
fic Apollinis ira exortata, Iliad.*

... auratam lunoni cade iuuenem.

Ad quem Homeri locum Ammianus lib. 19. respicit ita scribens: *Assumant etiam aliqui terrarum halitu densiore crassatum aera, emittendis corporis spiraminibus resistentem necare non nulos: quæ causa animam, præter homines, cetera iugiter præter, Homero auctore, & experimentis deinceps multis, cum talis incesseit labes, ante nouimus interire, hæc ille, qui cum scriberet, animalia præter &c. meminerat Ouid. 1. Metamorph. scripsisse:*

Pronaque cum spectant animalia cetera terram,

Os homini sublimè dedit &c.
idem Ouid. 7. Metam. h.

*Strage capum prime, volucrumq; animiq;
boumq;*

Inq; serui iussu deprensa potentia mo bi.
idem testantur Heracides Ponticus, in allegoriis Homericis, Philostratus in Heroicis, & Plutarchus in Sympos.

135 *Colla tacturus.* Virgilius:

Sæpe in honore deum medio flans hostia aram,

*Lamea dum nivea circumdatur insula vitta,
Inter cunctantes cecidit moribunda mimos:*

Aut, si quam ferro maculam ante sacerdos;

*Inde neque imposui ardente altaria fides,
Nec responsa potest cõsiliis reddere vates,*

Prodi-

Conciderant icla nivea ceruicè iuuenca.

Iuuenalis:

... & auratam lunoni cade iuuenem.

Tertullianus: Hunc tibi Iuppiter bouem cornibus inauratis vouemus esse futurum. In Liliij etiam historia lib. ab v. c. 7. tale quid inuenitur. Plinius lib. 33. Natural. histor. cap. 3. Deorum honori in sacris nihil aliud excogitatum est, quam ut auratis cornibus hostiæ maiores dumtaxat immolarentur.

142 *Segnior cursu sonipes.* Ouidius:

*Aet equo quondam, magnaq; in paucis fame
Degerat.*

144 *Prodedit armo. vnus cod. antiq. perdidit.*

145 *Incubant pratis. Virgilius:*
Hinc leti rituli vulgo moriuntur in herbis.

147 *Deficit pastor. Lucretius:*
Præterea iam pastor & armentarius omnia

Et robustus item curui mediator aratri
Languebant, penitusq; casis contrusa iacebant

Corpora, paupertate & morbo dedita morti.

149 *Cerui. Ouidius:*

... meminit nec fidere cursa

Cerua, nec armentis incurrere fortibus visis.

Latius hunc locum Virgilius tractauit:

Non lupus insidias explorat ouilia circum
Nec gregibus nocturnus obambulat, accitior illum

Cura domat: timidi damæ, ceruiq; fugaces
Nunc interq; canes, & circum lecta vagantur.

151 *Nulla villosis feritas in visis. Ouid.*
Villose catulos summus de montibus visis.

152 *Perhibet pestem. h. serpens imis medullis hausit aeris corrupti contagionem. meus lib. m. s. optimus & antiquiss. continet perbidit. unde quis coniciat legendum perdidit. ut significetur serpens sic morbo cōfecta esse, ut eum nemini nocere queat, omne suum vitium, quod pestem vocat, amisisse videatur. hanc coniecturam astruunt præcedentia;*

Cessat irati fremitus leonis,
Nulla villosis feritas in visis.

quibus si addideris,

Perdidit pestem latebroso serpens,
omnia sibi inuicem pulcherrimè cohærebunt.

Latebroso serpens. sic Maro:

Interit, & curui frustra defensa latebris
Vipera, & attoniti squamu adstantibus hydri.

160 *Rupere Erebi. Virgilius:*

... in lucem Stygiæ emissæ tenebris

Pallida Tisiphone morbos agit ante metumq;
Inq; dies audum surgens caput alius effert.

eo respexit Seneca.

178 *Nocte silenti. Petronius, in Satyra: quæ Ioanis Sábuci labore ante aliquot annos renata est;*

Qualis silente nocte remorum sonus.
Longe refertur...

Prodedit armo.

Incubant pratis pecudes relicte,
Taurus armento pereunte marcet,
Deficit pastor grege diminuto,
Tabidos inter moriens inuencos.

Non lupos cerni metuunt rapaces,
Cessat irati fremitus leonis,
Nulla villosis feritas in visis.
Perbibit pestem latebroso serpens,
Aret, & sicco moritur veneno.

Non sua silua decorata coma,
Fundit opacis montibus umbras.
Non rura virent ubere gleba,
Non plena suo vitis laccho

Brachia curuat.

Omnia nostrum sensere malum.

Rupere Erebi claustra profundi
Turba sororum face tartarea,
Phlegethonq; sua motam ripa
Miscuit undas Stygia Sidonijs.
Mors alta auidos oris hiatus
Pandit, & omnes explicat alas

Quiq; capaci turbida cymba
Flumina seruat, durus senior,
Nauita crudus vix assiduo
Brachia conto lassata refert,
Fessus turbam vectare nouam.

Quin Tanarq; vincula ferri
Rupisse canem fama, & nostris

Errasse

Scilicet quia nocte cuncta silent, noctique proprium est silentium. Turpilii, Epiclero:

Quæq; adeo pol quo ante lucem te subito rapis,

Here, cum vno puero?

Nequeo esse intus Stephanio.

Quid ita? præ ut solent me somno cure segregant,

Foraq; noctis excitant silentio.

In quibus versibus neque carminis ratio constat, neque personarum loquentium nomina suis locis intericiuntur. deniq; vocem Stephanio, suprà

*Errasse locis, mugisse solum,
Vaga per lucos simulachra virum*

- 175 *Aluor viris: his Cadmeum
Nix discussa tremuisse nemus.
Iam turbat am sanguine Dirce,
Nocte silenti Amphiphanos
Vlulasse canes.*

- 180 *O dira noui facies lethi,
Gravior letho, piger ignauos
Alligat artus languor, & agro
Ruber in vultu, maculeq. caput
Sparere leues: tum vapor ipsam*

- 185 *Corporis arcem flammeus vrit,
Multoq. genas sanguine tingit,
Oculiq. rigent, & sacer ignis
Pascitur artus: resonant aures,
Stillatq. niger naris adunca*

- 190 *Cruor, & venas rumpit hiantes.
Intima creber viscera quassat
Gemitus stridens, iamq. amplexu
Frigida presso saxa fatigant,
Quos liberior domus elato*

- 195 *Custode sitit, petitis fontes,
Aliturq. sitis latice ingesto.
Prostrata iacet turba per aras,
Oratq. mori. solum hoc faciles
Tribuere dei. delubra petunt,*

- 200 *Haud ut voto numina placent,
Sed inuuat ipsos satiare deos.*

188 Resonant aures. Lucretius:

Soll cise porro pleneque sonantibus aures.

189 Stillatque niger naris adunca Cruor. Virgilius:

... is nartibus ater

Sanguis...

191 Intima creber viscera quassat Gemitus stridens. ait Virgilius:

Tum vero ardentes oculi, atque attractum ab alto

Spiritus interitum gemitu graui, ymaque longo

Ida singulis tendunt...

cor non huius loquentis esse, sed à poeta ipso insertam, & prioribus tantum litteris S T A. significatam fuisse.

181 Piger ignauus. Lucretius:

Atque animi prorsum vires tetius et omne

Languet et corpus lethi iam imitatur in ipse.

183 Ruber in vultu. Ovidius:

Indicium rubor est & ductus ambestum igni.

184 Tum vapor ipsam. Lucretius:

Principio caput incensum feruere ferebat.

185 Corporis arcem. caput. Claudianus

de 4. consula. Honorij A. rationem à Deo immortalis in hominis capite tantquam in arce constitutam esse cecinit, his verbis:

*... hanc alta capiti fundavit in arce
Mandatricem operum, prospecturamq. labori.*

186 Multoq. genas. Lucretius:

... duplices oculos suffusa luce rubentes.

187 Oculiq. rigent. Virgilius:

... oculos stupor urget inertes.

Sacer ignis. Virgilius:

... contactos artus sacer ignis ebat.

Quo loco male Seruius putauit sacrum ignem esse; quem Græci ἱερὸν πῦρ vocant. cum ἱερὰ πῦρ. teste Hieronymo Mercuriali in variis lectione. nihil sit aliud, quam epilepsia: ignis vero sacer apud Latinos idem sit, quod apud Arabes formica, apud Plinium zoster & circinus, apud Scribonium zona; de quo Plato egit 2. de legibus. Græcis ἱερὸν vocatur; cuius quot sunt genera ex Gorrao petas. Henricus Stephanus in thesauro linguae Græcæ to. 1. col. 1644. eodem errore lapsus est, quo Seruius. Porro sacri ignis, seu herpetis vim optime declarauit Lucretius lib. 6.

*Exurit sacer ignis & vrit corpora serpens
Quamcumq. arripuit partem, reliquæ per
artum.*

Quis-

Creber. quia, teste Hippocrate, πύρρον πύρρον ἵερὸν πῦρ ἐστὶν, ἡ φλεγμονὴ ἐκ τούτου τῆς φύσεως γίγνεται.

195 Petitis fontes. Ovidius:

Fonibus & fluuiis putens; capacibus herens,

Nec sitis est extincta prius, quam vita bibenda.

199 Delubra petunt. Sophocles ait infinitos ante aras & delubra se proficiunt: & Lucretius, Omnia denique sancta deum delubra replentur Corporibus n. 175 exanimis, metalaque passim

Cuncta cadaueribus celestium templa manebant

Hesperibus, locaque cōplerant edituētes.
Hos Paulus l. 1. de tutel. & Iustinianus, iustit. e. & antiq. inscriptiones, teste Onuphrio lib. 2. seip. Romani, edituos appellānt. Varro editumos dicere maluit. Feitus utrumque agnoscit.

214 *Ambage nexa.* pierique libri antiqui, *ambage flexa.* quod mea sententia longē melius est. videtur enim sumtum ex illo Pacuuij, in Peribœra:

Flexa non falsa autumare dūctio Delphi solet.

Quamobrem, teste Aristophanis scholiaste, & Seruio 6. A. Eneid. Apollo *Delphas* passim nominatur ab Euripide, A. Elchyio, Pindaro. addo & D. Hieronymo. licet quidam mythologici alias eius nominis causas comminiscantur, ad quas reisperisse poetam nō est quod suspicemur. Cleanthes *Ἰνδὸν καὶ Ἰωνίαν κινεῖται, λήϊον γὰρ ἐστὶν αὐτῷ τοῦ Αἰνίου* Apollides: *ὅτι ἐκπορεύεται τὸν λήϊον νότον ἀπὸ τῆς οὐρᾶς εἰς ἀνατολὰς κινεῖται*. Phornutus & Macrius *παρατὸ λήϊον ἰσθμὸν καὶ παρατὸ λήϊον ἰσθμὸν*. vel, *παρατὸ λήϊον ἰσθμὸν καὶ παρατὸ λήϊον ἰσθμὸν*. Macrobius, quod transtuleris in nos à meridie imminat radios, eūsumus ad ipsam. *Septemtrionales.*

217 *Sedem expiari.* Sophocles:

ἀνὰ γὰρ ἡμᾶς Φαῖος ἐμφανὲς ἀναξ, κλισίῃ γάρ ἐστις ἐς τετραμήδιον χρόνῳ, &c.

227 *Gemina Parnassi niualis arx.* duo sunt Parnassi vertex: in vno Phœbus, in altero Bacchus colitur. Lucan. lib. 4.

... *Parnassus gemino pectus æthere colle*
Mons Bromio, Phœboque sacer: cui numine mixto

Delphica Thebana referunt Tristiterica
Bacche.

quæ Lucani carmina adiungantur testimonio Gratiij Flacci, Cornelij Labronis & aliorum apud Macrobiū lib. 1. Saturnal. quo loco probat Bacchum & Apollinem vnum & eundem esse.

Parnassi niualis. proprium huius montis epithetum. Sophocles *νιφόβου* vocat & Panyasis,

Παρνηάρον νιφόβου ἡοῖς ἄλ' ἰπποῖς πύκνους,

Quisnam ille propero regiam gressu petit?
Adesne clarus sanguine ac factis Creos?
An ager animus falsa pro veris videt?
Ades petitus omnibus votis. Creos.

ACTVS SECVNDVS.

OE D I P V S. C R E O.

Trimetri iambici, & Tétrametri trochaici,
& quidam heroici hexametri.

Horrore quator, fata quod vergant timens,
Trepidum q̄ gemino pectus euentu labat,
Voluta duris miseri in ambiguo iacent,
Incertus animus, scire cum capiat, timet,
Germane nostra coniugis, seipsum opem
Si quam reportas, voce preperata edoce.

CR. Respon̄sa dubia sorte perplexè latent.

OE D. Dubiam salutem qui dat afflicto, negat.

CR. *Ambage nexa Delphico mos est deo*
Arcana tegere. OE D. *fure, sit dubium licet,*

Ambigua soli noscere O Edipoda datur.

CR. *Sciem expiari regiam exilio deus,*
Et interemptum Latum vlscisci iubet.

Non ante celo lucidus curret dies,
Haususq̄ tutos ætheris puri dabit.

OE D. *Ecquis peremptor incliti regis fuit?*

Quem memoret, ede, Phæbus, ut pœnas luat. (dñ.)

CR. *Sit precor dixisse tutū: visu et auditu horri-*
Torpor insedit per artus, frigidus sanguis coit,
Vi sacrata templa Phœbi supplici intravi pede,

Et pius, numen precatus, ritè summissi manus.

Gemina Parnassi niualis arx truce sonitū dedit,

Imminēs Phœbea laurus tremuit, et monit domū.

At repente sancta fontis lympa Castaliū stetit.

Incipit Lethæa vates stargere horrentes comas,

Et pati cōmota Phæbum: contigit nondū specum,
Emicat vasto fragore maior humano sonus.

Mitia

dam philosophi voluerunt: de quo infra dicemus. Ideo Homerus,

ὁ γὰρ ὅστις ἐκ τοῦ ὕδατος πάντα τὰ ζῷα ποιεῖ.

& Virgilius noster:

Oceanumq; patrem rerum.

quia, ut dixi, ex aqua omnia secundum quosdam orta sunt. Sic intellige illa Claudiani, in Panegy. de Theodori consulari:

Hic confidit aqua, hic procreat omnia flammis.

idem tradidit Epiphan. lib. 3. contra hereses, quod & Cicero 2. Academic. prodidit his verbis; Princeps Thales, unus ex septem, cui sex reliquos censuisse ferunt, ex aqua dixit constare omnia. Heraclitus omnia ex igne gigni voluit: Anaximenes & Archelaus omnia ex aere: nulli vero ex Phycis, usque ad Aristotelis tempora, principium rerum terram dixerunt. Aristot. lib. 1. 2. 3. post Aristotelem, nonnullos huius sententiae defensores existisse ut putem, facit Lucretius lib. 1. de rer. natura, his versibus:

... aut humorem quicumque putarunt
Fingere res ipsum per se, terramve creare
Omnia, & in rerum naturas vertier omnes.

Nisi enim hoc dicamus, aut Aristotelem inficitur aut Lucretium mendacii accusamus oportet.

274 Nefastum facinus. sic cod. Lipsiae impressus. Sed ego cum membranarum & Parisiensium exemplari lego Nefandum facinus.

273 Trigemina. m. s. quotquot vidi, tergemina, atque ita loquuntur Lucretius, Virgilius, Tibullus, Florianus & Seneca philosophus; quamquam in nonnullis Horatii & Senecae scriptis codicibus alterum etiam continetur, quodmodum in Sex. Rufi, & P. Victoris libris de regionibus urbis Romae, qui in Curi maximi regione portam Trigemina non Tergerina statuunt. Verum huius decisio questionis à logodædalis perenda est. Ut vult Laetum in tritico hoc necatū Sophocles etiam testatur.

28: Parnassus biceps. Persius initio ope-

Ita molle senium ducat, & summum diem
Securus alto degat in solio parens,
Solusq; Merope nouerit Polybi faces,
Ut nulla fontem gratia eripiet mihi.

Sed quo nefastum facinus admissum loco est,
Memorato: aperto Marte, an insidiis iacet?

CR. Frondifera sancta nemora Castalia petens,
Calcauit altis obstitum dumis iter,
Trigemina quæ se spargit in campos via,
Secat una gratum Phocidos Baccho solum,
Vnde altus ima deserit calum petens
Clementer actō colle Parnassus biceps.

At una bimares Sisyphi terras adit,
Olenia in arua tertius trames caua
Conualle serpens, tangit errantes aquas,
Gelidumq; dirimit amnis Elei vadum.

Hic pace fretum, subita predonum manus
Aggressa ferro facinus occultum tulit.
In tempore ipso, sorte Phæbeia excitus,
Tiresia tremulo tardius accelerat gradu,
Comesq; Manto luce viduatum trahens.

OEDIPVS. TIRESIAS. MANTO.

Sacræ diuis, proximum Phæbo caput,
Responsa solue, fare quem pæne petant. (rus,
TIR. Quod tardo fatum, lingua quod querit mo-
Haud te quidem magnanime mirari addeceat.
Visu carentem magna pars veri latet.

Sed quæ vocat me patria, quæ Phæbus, sequar,
Fata eruantur: si foret viridis mihi
Calidumq; sanguis pectore excuterem deum.
Appellite aris candidum tergo bouem,

Curruq; numquam colla depressum ingo.
Tu lucis inopem gnata genitorem regens,
Manifesta sacri signa fatidici refer.
M A N. Opima sanctas victima ante aras stetit.
TIR. In vota superos voce solenni voca,

Arasq;

305 *Araūq; dont thuris Esi extrax.*

MAN. Iam thura sacris calitum ingessi focis.

TIR. Quid flāma largas iamne cōprendit dapes?

MAN. Subito refulsi lumen, & subito occidit.

TIR. Virūmne clarus ignis, & nitidus fletit,

310 *Reclusq; parum verticem calo tulit,*

Et summam in auras fusus explicuit comam?

An latera circa serpit incertus via,

Et fluctuante turbidus fumo labat?

MAN. Non una facies mobilis flamma fuit.

315 *Imbrifera qualis implicat varios sibi*

Irū colores, parte quæ magna poli

Curuata picto nunciat nimbos sinu.

Quis desit illi, quisue sit dubites color:

Carulea fuluis mista oberrauit notis,

320 *Sanguinea rursus, vltimum in tenebras abit.*

Sed ecce pugna ignis in partes duas

Discedit, & se scindit vnius sacri

Discors fauilla: genitor horresco intuens.

Libata Bacchi dona permutat cruor,

325 *Ambitq; densus regium fumus caput,*

Ipsosq; circa spissior vultus sedet,

Et nube densa sordidam lucem abdidit.

Quid sit, parens effare. TIR. quid fari queam?

Inter tumultus mentis attonita vagos.

330 *Quidnam loquar? sunt dira, sed in alto, mala.*

Solet ira certis numinum ostendi notus.

non est cur sequamur, respexit enim Seneca ad illa 6. Aeneid.

*At Phœbi nondum patiens immanis in antro
Bacchatur vates, magno si pectore posses
Excessisse Deum:...*

309 *Et nitidus duo m. f. cod. & viridus.*

312 *Circa serpit. in o. v. l. est circumscriptus.*

321 *In partes duas. Lucanus lib. 1.*

... Vestali raptus ab ara

*Ignis & ostendens confectus flamma Latinus
Sindrar in partes, geminoq; cacumine surgit
Thebanos insatata reges...*

ris, quod Martialis Marti Amazonicū prætulit;

Ne in laudis famula Parasso.

adde quæ supra posui n. 217.

231 *Bimares. Cornatham intellige. Horatius lib. 1. odar.*

... bimari, ve Cerinthe

Menia...

Ouid. 5. Metamorph.

... bimari gens orta Corinthe.

idem 4. Fastorum:

Adriacumq; patens late bimaremq; Corintheum.

Sic in illo versu, quem Suda lexicon suppeditat:

Αἰὶδ' ἔχον πολὺν ἀλγὺν Κόρινθον.

Julius Pollux Onomast. lib. 9. ἀμφιθέ-

λατῶν ὅς ἐστι Κόρινθος. Errauit ergo

Dion. Lambinus, Muretum reprehenden-

dens, quod ἀμφιθέλατῶν de Corin-

tho dixisset. ea Lambini opinio existat

in illis clarorum virorū epistolis, quas

Michael Bruto collectas Lugdunenses

ediderunt, quantum memini lib.

3. epist. 29.

286 *Predonum manus. Sophocles:*

λῆστας ἰφάρκας σαρπηχότα σ', ἃ μὴ

ῥήσιν κταίῃσι, ἃ δὲ αὖτε πάλιν χα-

εῖν.

290 *Luce viduatum. Tiresiam cæcum*

fuisse nemo negat, sed in cæcitatibus cau-

sa uradenda dissentiunt Callimachus

in hymno αἰς λυτὰ τῆς Πάριδος, Ho-

meri scholiastes Odyss. x'. Nonnus

Dionysii. Ouidius in Metamorph. vi-

de Politianum in miscellan. & Fal-

kenburgium in Nonnum.

294 *Haud te quidem. in membranis le-*

gitur hanc equidem. quod non placet.

298 *Excuserem. in o. v. l. exciperem. quod*

Quid

Ista tamen Lucani verba non huc, sed aliò refero, scilicet ad id quod à Papinio 12. Thebaid. refertur: cuius imitatione potuit Seneca, quod rogis accidit, non abs re sacrificio tribuere, cuius significationem infra n. 363. perpendemus.

328 *Quid fari queam, malè interpp. fari, exponunt, loqui. est enim hic ὅς φησι δειν. Varro lib. 5. de lingua Latina, ita scripsit: Qui diuina prædiuinando solent fari, faridici dicti.*

Ennius;

*Atque Anchises doli Venas quæ poltra dæmon
Fari domum, diuinum & pectus habere.*

- 365 *Prohibens reuerſi limes obliquus ſecat.*
Mutatus ordo eſt, ſede nil propria iacet,
Sed acta retrò cuncta, non anima capax
In parte dextra pulmo ſanguineus iacet.
Non leua cordis regio, non molis ambitu
- 370 *Omenta pingues viſcerum obtendunt ſinus:*
Natura verſa eſt, nulla lex vtero manet.
 TIR. *Scrutemur unde tantus hic extis rigor?*
 MAN. *Quod hoc neſas? conceptus inſauſta bouis,*
Nec more ſolito poſitus, aliena in loco
- 375 *Implet parentem, membra cum gemitu mouet,*
Tremulo rigore debiles artus micant,
Inſecit arcus liuidus ſibras cruor,
Tentantiq; turpes mobilem trunci gradum,
Et inane ſurgit corpus, ac ſacros petit
- 380 *Cornu miniſtros, viſcera effugiunt manu.*
Neque ipſa, quæ te pepulit, armenti grauis
Vox eſt, nec uſquam territi fugiunt greges.
Immugit aris ignis, & trepidant foci.
 OE D. *Quid iſta ſacri ſigna terrifici ferant,*
- 385 *Exprobre voces aure non timida hauriam.*
Solent ſuprema facere ſecuros mala.
 TIR. *His inuidebis, quibus opem quæris, malis.*
 OE D. *Memora, quod unum ſcire calicula voluit,*
Contaminariſ rege quis caſo manus.
- 390 *TIR. Nec alta cali, pinna quæ leuis ſecat,*
Nec ſibra viuus raptæ pectoribus poteſt
Cière nomen: alia tentanda eſt via,
Ipſe euocandus noctis æternæ plagis
Emiſſus Erebo, vt cadis auctorem indictet.
- 395 *Reſeranda tellus, Diſis implacabile*
Numen precandum, populus inferna Stygis
Huc extrahendus, ede, cui mandes ſacram:

Nam

Pythagoram, antequam Alexander obiret, hoſtiam immolaſſe, & ſine capite locur inuentum, idemque illi contigiſſe pro Ephreſione & Perdicca cruciandi; qui omnes ſtatim poſt mortui ſunt.

363 *Hoſtile valido. ſummo*
 poeta totam O Edipi & filio-
 itoriam prodigiis iſtis texiſt. Ait:

Inuena ferro ſemet ipſoſ inſecut
Et vulnere vno cecidit.

nam locaſta ſcriptam vno iſtu traiecit & conſectum expirauit. quare Mante ſubiungit:

Huius per ipſam, qua patet peſtus, riam
Effuſus annu: huſus: exiguæ graues
Maculantur iſtius imbre, ſed reſum retrò

Per ora mulius ſanguis atque oculus redit.
 quia ſcilicet O Edipus, ante effoſſis ſibi oculis, non niſi maximis miſeriis perfunctus obiit. Quoniam vero Polynices & Eteocles, vter rex foret pugnantes, mutuis vulncribus ceciderunt, addit:

En capita paribus bina conſurgunt toris:
Sed vitruſq; ceſum tenuis abſcondit caput
 Membrana...

Eteoclem iuuabant ſui ciues, Polynici cum magnis copiis adſuerunt ſex fortiſſimi duces; quorum nulli, excepto Adraſto, contigit in patriam redire, ſed ante Thebas omnes occubuerunt. hoc portendunt iſta;

Hoſtile valido robore inſurgit latius,
Septemq; venas tendit: iſta omnes retrò
Prohibens reuerſi limes obliquus ſecat.

Iam per illud:

... *lacræbam rebus oculis negans.*

indicat parricidium & incæſtum OE-
 dipi cunctis nota fore. Reliqua porro omnia ſignificant omnium rerum con-
 fuſionem & perturbationem Thebis
 Bæronis, ac poſitiſſimum O Edipi regis
 imminere.

380 *Viſcera effugiunt manu.* quidam
 cod. ſcripti, *manum.*

382 *Voxiam. O. V. l. reſerant.*

386 *Solent ſuprema facere ſecuros mala.* ſu-
 prema dicit grauiffima vel vltima, vl-

timaq; potius huic ſententiæ ſimilis eſt illa ſuperior: *Fortem vias ſauit Libertas janem.* quo ſpectat in-
 primis quod de Solone ac Piſiſtrato, Caſtricio & Conſidio Sebaſian. Cerradus obſeruauit, in com-
 mentariis in Ciceronis Brutum pag. 36. edition. Florentinæ. Porro hic in membranis non ſuprema,
 ſed *extrahendus* habetur, & infra verſu 389. *contaminariſ*, pro *contaminariſ*.

402 Populare. sollempne populo nostro
 ē quo Bacchus fuit. populare enim de
 toto populo dicitur, nō de vico vno vel
 platea, vt quidam somniant. Sic popu-
 laris actio, popularia iudicia, popularia
 interdicta. vnde apud Comicos frequē-
 ter populares vocantur ciues. vt apud
 Terentium Phormio. actū r. sce. r.

Anacis summus meus & popularis Geta.
 Nam eo loci Dauus innuit Getā eius-
 dem ciuitatis esse cuius ipse sit, hoc est,
 vt ita dicam, conciuem suum, respiciē-
 do non ad præsens tempus, sed ad præ-
 teritum. quamuis enim tunc cūm ser-
 uiebant seruitutem neuter eorum. ci-
 uis erat, ante seruitutem tamen eiusdē
 ciuitatis ciues esse potuerunt. & hoc
 quidem plus mihi satisfacit, quā quē
 alij de populis Getarum & Dacorum,
 vel de platea vnius incolis seu vicinis
 comminiscuntur. Eodem sensu popu-
 lares dixit Vlpian. in l. i. §. quies, D. de
 offic. præfecti. vrb. Quies quoque popu-
 larium & disciplina spectaculorum ad
 Præfecti vrbis curam pertinere vide-
 tur. Si plura cupis de popularis signifi-
 catione, vide Turneb. in aduersar. Ca-
 taneum in lib. i. epist. Plinij epist. 2.
 Beroaldum in lib. 7. Apulei de asino,
 Nannium miscella. lib. 2. & Oroscium
 ad d. l. i. num. 3.

403 Redimite comam nutante corymbo.

Dionysius Afer;

ὀρνυμένην τελέεισσι καὶ νόμον ἰσχυρά βακχῶν
 καὶ ἀφροῦ κισσῶν μελαμφοδῶσι κα-
 εὐμβοῖς
 κόρυθας...

404 Thyrsis. apud Euripidem, in Bac-
 chis, ait Bacchus;

ὄρεσιν τε δ' αἰς χεῖρας κισσῶν καὶ μέλος.

408 Virgineum caput. Ouid. 4. Metam.

... tibi cū sine cornibus adstas

Virgineum caput est...

& alius, nescio quis;

Trahit figuram virginis tener Bacchus.

409 Vultu sidereo. formosi, quæque in
 diis erant speciosiora, sideribus passim comparan-
 tur. Seneca:

Hæc illa facies igne sidereo micans.

Item:

Qui modò paterni certus imperij comes

Et certus heres siderum fuisse modo.

& alibi: ... puer

*Nam te, penes quem summa regnorum est, nefas
 Inuisere umbras.* OE D. Te Creob hic poscit labor.

Ad quem secundum regna respiciunt mea.

TIR. *Dum nos profunda claustra laxamus Stygis,
 Populare Bacchi laudibus carmen sonet.*

CHORVS.

Versus hexametri, trochaici, chori-
 am-
 bici, iambici, dactylici, sapphici, anapæ-
 stici, puri & impuri, integri & mutilati,
 & aliquot syllabis superflui.

Effusam redimite comam nutante corymbo,

Mollia Nisæis armati brachia thyrsis,

Lucidum cali decus, huc ades votis,

Qua tibi nobiles Theba Bacche tua

Palmis supplicibus ferunt,

Huc aduerte facens virgineum caput,

Vultu sidereo discute nubila,

Et tristes Erebi minas.

Auidumq; fatum, te decet vernis comam

Cingi floribus.

Te caput Tyria cohibere mitra,

Ederæve mollem Bacchifera

Religare frontem,

Spargere effusos sine lege crines,

Rursus adducto reuocare nodo.

Qualis iratam metuens nouercam

Creueras falsos imitatus artus,

Crine flauenti simulata virgo,

Luteam vestem retinente chona.

Vnde

Modo sidus orbis...

Virgilius A Eneid. 8.

Qualis vbi Oceani perfusus Lucifer vnda &c.

Ouidius 2. Metamorph. de cadente Phaetontes

Fertur, vt interdum de celo stella serena.

& alibi;

... gemitum cœli lumina sidus.

Vnde tam molles placuere cultus,

Es sinus laxi, fluidumq; syrma?

Vidit aurato residere curru,

425 Vestē cum longa regeres leones,

Omnia Eoa plaga vasa terra,

Qui bibit Gangem, niueumq; quisquis

Frangit Araxem.

Te senior turpi sequitur Silenus asello,

430 Turgida pampineis redimitus tempora fertis,

Condita lasciuī deducunt orgia mysta.

Te Bassaridum comitata cohors:

Nunc Edoni pede pulsauit

Sola Pangai, nunc Threicio

435 Vertice Pindi, nunc Cadmeas

Inter matres impia Menas

Comes Ogygio venit Iaccho,

Nebride sacra praeincta latus.

Tibi commota pectora matres

440 Fudere comam, thyrsūq; leuē

Vibrante manu, iam post laceros

Pentheos artus Thyades astro

Membra remissa, velut ignotum

Videre nefas.

445 Ponti regna tenet nitidi matertera Bacchi,

Nereidumq; choris Cadmeia cingitur Ino.

Ius habet in fluctus magni puer aduena ponti,

Cognatus Bacchi, numen non vile Palamon.

Te Tyrrhena puer rapuit manus,

450 Et tumidum Nereus posuit mare,

Cerula cum pratis mutat freta.

Hinc verno platanus folio viret,

Et Phæbo laurus carum nemus.

Garrula per ramos auis obstreperit,

455 Vinaces ederis ramus tenet,

Summa ligat vitis carchesia,

b 3

Idem

455 Vinaces, quæ iuge virentes, ne hieme quidem decus suam amittunt. 456 Carchesia, mali par-

tem summam. Circa, in Smyrna: *Alqua antiqua regis stabilem firmissima cursum;*

item:

... οὐλῆς τῆς ὧν ἡ ἰγνὴα ἐδῶκε

Sidera...

idem quodam loco Ceycem siderem vocat, quemadmodum postea Claudianus serenæ vinas sideras appellauit.

414 Ederis. teste Homero Bacchus edera coronabatur. Demarchus Dionysiacorum 9.

... τῆς ἰγνὴα ἐδῶκε

Tis

... τῆς ἰγνὴα ἐδῶκε

Fingitur autē Bacchus coronari, quia vapores ē vini potu immoderato nati, capitis dolorem excitant.

421 Luteam vestem in membranis continetur:

Lutea vestem retinente zona,

Inde tam molles hye.

425 Vestē cum longa regeres leones. non displicet, regeres leones. quod inuenitur in scriptis libris.

422 Vnde tam molles placuere cultus. O-rigenes lib. 3. cōtra Celsum, tradit Bacchum muliebri habitu amictum esse, vocatq; Mēnalām.

429 Senior turpi sequitur Silenus asello. Ouidius Metamorph. 4.

... Baccha satyriq; sequuntur,

Quiq; senex ferulatis hantes ebrius artus

Sustinet & pando nō forsiter haeret asello.

Sileni mythologiam docet Natalis libro 5. Mytholog. cap. 8. Silenos Nican-dri scholiastes in Alexipharmac. dici tradit ὁ πρῶτος οὐκ ἔστι λαοδότης, & eosdem appellari satyros: cui repugnat Nonnus, eos distinguens his verbis:

... ἀπὸ λαοδότης οὐκ ἔστι λαοδότης, & αὐ-

τοὺς ἑαυτῶν.

οὐκ ἔστι πρῶτος & c.

432 Bassaridum. harum nomina habet apud Nonnum Dionys. id.

446 Cadmeia. Sic Claudianus:

... Cadmeia ludis

Leucothoē...

De Ino seu Leucothoē multa Pausanias in Atticis, & Natalis libro 9. mytholog. cap. 4.

454 Garrula auis. quidam ait:

Aues canoros garrule fundunt sonos

Et semper auras canibus mulcent suis.

Lucida quæ fulgent summi carchesia mali.
sic hæc carmina, apud Grammaticos
diuersis locis sparsa, videntur posse cõ-
giunari. Guilhel. Philander in com-
ment. Vitruuij lib. 10. Mali, inquit, vt
id addam ex Macrobij Saturnal. lib. 5.
pars inferior, pterna; pars media, tra-
cheis; pars summa carchesia dicitur.

457 Ideus. Claudianus:

Verberat Ideus torua cum matre leones.

459 Dum pirata. v. l. emendatius, tum
pirata.

461 Brachia prima. hoc carminis gene-
re vsus fuit Pomponius Secundus, apud
Terentianum his verbis:

Pendeat ex humero dulcis chelys

Et numeros edat varios quibus

Affonnet omne virens late nemus

Et torti errans qui flexibus.

463 Paruula dependet lateri manus. Ovi-
dus Metamorph. 3: hanc rem fulius
expressit, hoc modo:

In spacium resiliere manus breue vidit, &
illa

Iam non esse manus, iam pinnas posse vo-
cari.

465 Lunata scindit cauda mare. Ovidius:
... falcata nouissima cauda est:

Qualia dimidia sinuantur cornua lune.

Bacchi gesta Natalis lib. 5. mytholog.
cap. 13. morali philosophiæ non infeli-
citer accommodauit.

470 Lactea Massagetes qui pocula sangui-
ne miscet. videtur secatus Dionysium
Carthaginensem, qui ἐν τῇ οἰκουμένη. πρὸς
ἐκκλιν. cecinit:

τὰς δὲ μέγ' ἀντ' ἡλίου δὲ, πέρην καὶ ἁδεν-
τος Ἀράξης

Μαοσάγειται γαίεσσι, ἡπῶν ῥυτῆρες οἷς ἂν
ἀνέρες οἷς μὴτ' αὐτὸς ὄγῃ, μὴδ' ἐτίς
ἐταῖος

ἐμπροσθεν· μάλα γὰρ τε καὶ βενεώτεροι αὐτῶν.

ἢ γὰρ σφιν σίβειο μελίφρογός ἐστιν ἰδωδὺς,

ἢ δὲ ῥῶν ἐδ' οἷον μετὰ δ' ἡμῶν ἄλλ' αὖτ' ἰσπανῶν

αἰμαλὴ μισογεντὲς λελυκὸς γάλας, δ' αὖτ' αὖτις τινενται.

Rhemnius Fannius:

Post hos Massagete, post flumen Araxin, ad orientem

Hospitibus seu cunctis, bellisq. feroces,

Non Bacchi donum, Ceteris nec munera potunt:

Sed lac commistum petant cum sanguine equino.

472 Zedacum. in emendationibus Solin. cap. 52.
cap. 3. monui hic legendum esse Zaccum. in qua sen-
tentia adhuc sum. male in v. l. cõpinetur Zedacum.

Ideus prora fremuit leo,

Tigris puppe sedet Gangetica,

Dum pirata freto pauidus natat,

Et noua demersos facies habet.

Brachia prima cadunt prae donibus,

Illisumq. utero pectus coit.

Paruula dependet lateri manus,

Et dorso fluctum curuo subit,

Lunata scindit cauda mare.

Te sequitur curvus fugientia carbasa delphin,

Diuite Pactolus vexit te Lydius unda,

Aurea torrenti deducens flumina ripa.

Laxauit victos arcus, Geticasq. sagittas

Lactea Massagetes qui pocula sanguine miscet,

Regna securigero Bacchum sensere Lycurgi.

Sensere terra Zedacum feroces,

Et quos vicinus Boreas ferit

Arma mutant: quasque Maotis

Alluit gentes frigida fluctu,

Quasque despectat vertice summo

Sidus Arcadium, geminumq. plaustrum.

Ille dispersos domuit Gelonos,

Arma detraxit trucibus puellis,

Ore deiecto petiere terram

Thermodontiaca graues caterua:

Positis tandem leuibus sagittis,

Mites facta, sacer & Cytharon

Sanguine inundat,

Ophio-

486 Prætidæ. Præti filia cum se Iunone formio-
siores esse iactitarent, numinis ira in eum erro-
rem inciderunt, vt sibi ipsis vaccæ viderentur, &
aratra metuentes agricolas fugerent, vt docent
Seruius in Virgil. eclog. 6. & Lactatius in lib. 3.
Thebaid. Papinij. has postmodum Melampus
purgauit, & purgamina in Clytorium proiecit,
vt tradit Ouid. vit. Metamorph. Eudoxus δὲ ἐκ τῆς
ἡμῶν ἀποδόξας apud Stephanum: ἐπὶ κρήνῃ τῆς Ἀζα-
ρίας, ἢ τῆς γόδοις, ὅς ἐστιν ὁ ποιητὴς ἡδὲ τῇ ἐσπερῇ
τοῦ οἴνου ἀνέχοντες αἰεὶς ὡς ἐργασί. Μετὰ μπουδῶν, ὅτι τὰς
Περγιτιδῶν ἐκλάδιον, ἐμὸς αἰεὶ τὸν εὐσεβὲς ἀρχαῖος

ACTVS TERTIVS.

O E D I P V S. C R E O.

520 *Odere reges dicta, quae dici iubent.* nihil verius. vbiq; enim, & maxime in aulis principum, Obsequium amicos, veritas odium parit. Fl. Vopiscus in Aureliano refert Diocletianum dicere solitum, Imperatorem vera nescire. accidit hoc ipforum Imperatorum vitio, qui magis impuro illo parasitorum grege, quam viris bonis & prudētibus delectantur. exempla suppeditant, & de hac re multa scribunt Athenaeus, Volaterranus Philolog. lib. 28. & Hieron. Cagnolus de vita boni principis num. 96. cum seq. & Vasquius Menchacensis de succession. creatione, tomo 3. circa finem.

524 *Saepe vel lingua.* non assentior Fabricio & Cantero reponentibus; *saepe quam lingua.* nam legendo *vel*, vt in o. vulgatis legitur, eadem erit sententia quam ipsi constituunt, & *lingua* auferendi casu sumetur. praeterea in v.l. habetur *vili lingua*, & *vili* ad vel proximē accedit, à *quam* abest longissimē. demum sic sumitur *vel*, initio Thebaid.

... *vel sic desere infastum patrem.*

& in extremo Oedipo;

... *profuge iam dudum ocyus*

Vel ad parentes...

525 T. Livius lib. 2. ne Romana plebs metu percussa, receptis in urbem regibus, vel cum seruitute pacē acciperet. Non dissimulabo in Badiano cod. legi; *Saepe quam lingua magis*: sed ille codex mendis scatet, vt & antiqua Veneta editio. & imperitii librarij quam reposuerūt, cum vel non intelligerent: aut sane cum *vili* mendosum viderent, non aliud illis occurrat quod eius loco statuerent.

535 *Abruptis latus.* membranae, abruptis.

538 *Amara baccis laurus.* daquiridis, testib. Dioscoride, Matthiolo & Ruellio, deficcant & exalfaciunt, eoq; potentius quo sunt amariores. ideo Columella;

Rutaque Palladiae baccae victura saporum. tunc enim ruta excellit cum amarissima est.

Tilia leues. sic Virg. 2. Georg.

... *nec tiliae leues.*

539 *Paphia myrtus.* à Virgilio dicto loco sumtum epithetum.

541 *Enode.* sic Ovidius;

Enadūq; abies.

*Et si ipse vultus flebiles praefert notas,
Exprope cuius capite placemus deos.*

CR. *Fari inbes, tacere quae suadet metus.*

OE D. *Si te ruentes non satis Theba mouent,
At sceptrā moueant lapsa cognata domus.*

CR. *Nescisse cupies, nosse quae nimium expetis.*

OE D. *Iners malorum remedium ignorātia est.
Itan' & salutis publicae indicium obrues?*

CR. *Vbi turpis est medicina, sanari piget.*

OE D. *Audita fare, vel malo domitus graui,
Quid arma possint regis irati scies.*

CR. *Odere reges dicta, quae dici iubent.*

OE D. *Mittēris Erebo vile pro cunctis caput,
Arcana sacri voce ni retegis tua.*

CR. *Tacere liceat: nulla libertas minor*

A rege petitur. OE D. *Saepe quam lingua, magis
Regi atque regno mutalibertas obest.*

CR. *Vbi non licet tacere, quid cuiquam licet?*

OE D. *Imperia soluit, qui tacet, iussus loqui.*

CR. *Coacta verba placidus accipias precor.*

OE D. *Vlline poena vocis expressa fuit?*

CR. *Est procul ab urbe lucus, ilicibus niger,
Dircea circa vallis irrigua loca.*

Cupressus altis exerens siluis caput

Virente semper alligat trunco nemus,

Curuosq; tendit quercus & putres situ

Annosaramos: huius abruptis latus

Edax vetustas. silua iam fessa cadens

Radice, fulta pendet aliena trabe.

Amara baccis laurus, & tiliae leues,

Et Paphia myrtus, & per immensum mare

Motura remos alnus, & Phaebo obuia

Enode Zephyris pinus opponens latus.

Medio stat ingens arbor, atque umbra graui

Silua

Silvas minores urget, & magno ambitu.

Diffusa ramis una defendit nemus.

545 *Tristis sub illa, lucis & Phœbi inscius,*
Reflagrat humor, frigore aeterno rigens,
Limoſa pigrum circuit fontem palus.
Huc ut ſacerdos intulit ſenior gradum,
Haudeſt moratus, præſtitit noctem locus,

550 *Tunc ſoſſa tellus, & ſuper rapti rogis*
Iaciuntur ignes. ipſe funeſto integit
Vates amictu corpus, & frondem quatit.
Lugubris imos palla perfundit pedes.

555 *Squallente cultu maſtus ingreditur ſenex,*
Mortifera canam taxus aſtringit comam.
Nigro bidentes vellere, atque atræ bones
Retrò trahuntur, flamma prædatur dapes,
Vinumq; trepidat igne ferali pecus.

560 *Vocat inde manes, teg, qui manes regis,*
Et obſidentem clauſtra letalis lacus:
Carmenq; magicum voluit, & rapido minax
Decantat ore, quicquid aut placat lenes
Aut cogit umbras. ſanguinem libat focis,
Solidasq; pecudes vrit, & multo ſpecum
 565 *Saturat cruore. libat & niueum inſuper*
Lactis liquorem, fundit & Bacchum manu

Leua,

Sic Claudianus;

Et magni enodes properat proſternere cæ-
dos.

544 *Diffuſa ramis.* Cicero, in tritum ſenatorum qui apud illum de ſtudio diſferunt eloquentiæ diſputationis initio: Nam hæc, inquit, me tua platanus ad-
 monuit, quæ non minus ad opacædum hunc locum patulis eſt diſſuſa ramis, quàm illa &c.

549 *Præſtitit noctem locus.* hoc dicit, quia inferis occidente ſole fiebat, ut fu peris oriente. Callixenus Rhodius: τοῖς ὑπὸ τοῦ καταιχμῆος. καὶ τοῦ ἡλίου δυοῦς ὡς καὶ ἡμεῖς τοῖς ἡγετίδαις, καὶ τῶν ἐν τῇ ἡλίου ἀνατίδει. ἐκ τῆς ὁδοῦ.

550 *Tunc ſoſſa tellus, de ſcrobe ſeu ſpecu loquitur effodi ſolito.* Homerus Odyſſ.

ἄλλοτε δὲ οὐρανὸν ἔχον τε ποταμὸν ἔνθα καὶ ἐνθάδε.

Apollonius Argonaut. γ'.

πληθύνει δ' ἄρ' ἐπειτα πίδαρ' ἐν ἄλλοτε οὐρανῷ.

ἡγήσας &c.

Harum meminit Lucianus, in Charronte, & Ouid. 7. Metamorph.

551 *Funesto integit.* inferis ſacrificantes nigris veſtibus amiciebantur.

556 *Nigro bidentes vellere.* Inferis nigras viſtimas cædi conſueviſſe docent præcepta Apollinis apud Eufebium, Euan gel. præparat. lib. 4. & Virgilius AEneid. 6.

557 *Retrò trahuntur.* hoc, quemadmodum ſuperiorum pleraque, necnon ſe-

quentia ferè omnia, ab Homero Odyſſ. λ'. mutua-
 tus videtur.

561 *Carmenq; magicum.* Ouid. 7. Metamorph.
Verba ſimul fundit...

563 *Irrigat ſanguis focos, vidi qui legerent ſanguinem libat focis.* eleganter quidem & admodum accommodatè, ſed contra o. v. l. & codicum Pariſiis, Venetiis, Lugduni, Compluti, Antuerpiæ, & Baſilæ excuſorum auctoritatem.

564 *Solidasq;.* nam in hoc ſacrificio hoſtia integra comburebatur. Virg. AEneid. 6.

Et ſolida imponit taurorum viſcera flammis.

Multo ſpecum ſaturat cruore. Ouidius;

... patulas perfudit ſanguine ſoſſas.

565 *Libat & niueum inſuper Lactis liquorem.* Oui-

dius ait;

Alteraq; inuergens tepidi carcheſia lactis.

Euripides, in Oreſte:

μυλικοῦ ἄφες γάλακτι & οἶνον τ' ἄχνην.

Virgilius AEneid. 3.

Inferimus tepido ſpumania cymbia lacte.

566 *Fundit & Bacchum manu.* Ouidius:

Tum ſuper inuergens liquidi carcheſia Bacchi.

Homerus Odyſſ. λ'.

σπῆται μυλικοῦ, κατεπῆται δὲ καὶ οἶνον, τὸ πρῶτον αὐτὸ ὑδατ'...

igitur etiam aqua inuergebatur cum mulſo, vino & lacte. aliquando etiam victimæ extra oleo perfundeabantur. Virgilius:

Pinguis ſuperq; oleum fundens ſumantibus exia.

569 *Latrauit Hecates turba*. quādo Hecate malis coacta carminibus aduentabat, iarratus & ululatus canum exaudiebantur. noster Thyeste;

Sæpe latratu nemus trino remugit.
& Medea;

Ter latratu Hecate dedit.

Apollonius:

... πῆλξ δ' ὁ μὲν ἱερὸς αἰὼν
ἐμπεδωλῆος ἀρύνεισι μὲν πτόροισι δ' ἄ
κρυπτος,
πᾶντι δ' ἀπὲρ ἑταίροις δαΐδαν σίλας,
ἀμφὶ δὲ τιμῇ
ἔχεν ὑλασθῆναι καὶ τοῖς κούρῃς ἐφθῆ, φορῶ.

Tam valles canæ. sic in vno cod. impresso habetur, ceteri & lib. scripti habent; *ter valles canæ*. quæ lectio siuera est. Non obstat quod Ascensius adfert, inferis non imparem, sed parem numerum scrum esse. noster poeta namq; ea in re non valde religiosus fuit, in Thyeste & Medea, quemadmodum nec Virgilius Georg. 4.

581 *Triceps Cerberus*. Hesiodus Cerbero quinquaginta capita tribuit, Horatius & Izacius centum. Seneca Sophoclem, Apollodorum, Ciceronem, Tibullum, & alios sequitur.

593 *Lapsus*. quidam antiqui libri habent *lassus*.

597 *Damno*. orbitate oculorū, timuisset enim & ipse si ea vidisset.

600 *Non tot caducas*. hanc comparationem multi v'surparūt. Homer. Iliad. 6.

ἔσαν δ' ἐν λαιμῶνι σκαμνοδρίφ' ἀντε-
μύοντι
μυρίοι, ὅσων τε φύλλα καὶ ἀντὶ καὶ γίνετο
ἄλγῃ.

Virgilius Aeneid. 6.

*Quam multa in silvis autumnī frigore
prime*

Lapsa cadunt folia.

Claudian. lib. 2. deraptu:

*Conueniunt anime quantas violentior
auster*

Decutit arboribus frondes.

*Laua, canitq; rursus, & terram intuens
Grauiore manes voce, & attonitacies.*

Latrauit Hecates turba, ter valles canæ

Sonuere mæstum, tota succusso solo

ulсата tellus: audior, vates ait,

Rata verba fudi, rumpitur cæcum chaos,

Iterq; populi Ditis ad superos datur.

Subsedit omnis silua, & erexit comam,

Duxere rimas robora, & totum nemus

Concussit horror: terra se retrò dedit,

Gemitq; penitus: siue tentari abditum

Acheron profundum mente non aqua tulit:

Sine ipsa tellus ut daret functus viam,

Compage rupta sonuit: aut ira furens

Triceps catenas Cerberus mouit graues.

Subito dehiscit terra, & immenso sinu

Laxata patuit. ipse pallentes deos

Vidi inter umbras: ipse torpentes lacus,

Noctemq; veram: gelidus in venis stetit

Hæsitq; sanguis: sæua prosiluit cohors,

Et stetit in armis omne viperium genus

Fratrum, cæterua dente Dircae sata,

Auidumq; populi pestis Ogygiæ malum.

Tum torua Erinnyes sonuit, & cæcus furor

Horrorq; & vna quicquid æterna creant

Calantq; tenebra, luctus auellens comam,

AEgregq; lapsus sustinens morbus caput,

Grauis senectus sibi met, & pendens metus.

Nos liquit animus ipsa, quæ ritus senis,

Artesq; norat, stupuit: intrepidus parens,

Audaxq; damno conuocat Ditis feri

Exangue vulgus: illico ut nebula leues

Volitant, & auras libero celo trahunt.

Non tot caducas educat frondes Eryx,

Nec vere flores Hybla tot medio creat,

Cum examen alto necitur densum globo:

Fluctusq; non tot frangit Ionium mare,

- Nec tanta gelidi Strymonis fugiens minas
 605 Permutat hiemes ales, & calum secans
 Tepente Nilo pensat Arctoeas niues:
 Quot ille populos vatis eduxit sonus.
 Pauide latebras nemoris umbrofi petunt
 Anima trementes, primus emergit solo,
 610 Dextra ferocem cornibus taurum premens
 Zetus, manuq; sustinet laua chelym,
 Qui saxa dulci traxit Amphion sono.
 Interq; natos Tantalus tandem suos,
 Tuto superba fert caput fastu graui,
 615 Et numerat umbras: peior hac genitrix adest
 Furibunda Agaue, tota quam sequitur manus
 Partita regem, sequitur & Bacchas lacer
 Penibens, tenetq; saeuis etiam nunc minas.
 Tandem vocatus saepe pudibundum extulit
 620 Caput, atque ab omni disidet turba procul,
 Calatq; semet in flat, & Stygias preces
 Geminat sacerdos, donec in apertum efferat
 Vultus opertos Laius. furi horreo,
 Stetit per artus sanguine effuso horridus,
 625 Pedore fædo squalidam obiectus comam,
 Et ore rabido fatur: ô Cadmi effera,
 Cruore semper leta cognato domus
 Vibrare thyrsas: enthea gnatos manu
 Lacerate potius, maximum Thebis scelus
 630 Maternus amor est: patria non ira delum,
 Sed scelere raperis. non graui flatu tibi
 Lucrificus auster, nec param pluuio æthere
 Satiata tellus halitu sicco nocet:
 Sed rex cruentus, prima qui saeua necis
 635 Sceptra, & nefandos occupat thalamos patris,
 Inuisa proles, sed tamen peior parens,
 Quam gnatus, utero rursus infauslo grauis,
 Egit qui in ortus semet, & matri impros
 Fætus regefit: quiq; (vix mos est feris)
 640 Fratres sibi ipse genuit, implicitum malum,

- 605 Ales. grus. Virgilius:
 ... aut ad terram gurgite ab ale
 Quam multa glomerantur aues, ubi frig-
 dus annus
 Trans pontum fugat, & terris inuicatis
 apricu.
 Lucanus lib. 5.
 Strymona sic gelidum, bruma pellente, re-
 linquunt
 Potura te Nile grues..
 Claudianus, de bello Gildonico:
 Pendula ceu parui motura bella colomæ,
 Ingenti clangore grues æstina relinquunt
 Timaria, cum tepido permittant Strymona
 Nilo.
 611 Zetus, locus iste confirmat ratio-
 nem quam adscripsi Thebaid. nu. 20.
 ex eoq; ibi videatur legendum; Ze-
 thi inuencum. quod tamen affirmare non
 audeo.
 613 Interq; natos. vt Homerus & Pro-
 pertius, duodecim; vt Euripides, Lazus
 Hermioneus, Antipater Sidonius &
 noster Seneca, quattuordecim; vt Sap-
 pho. octodecim; vt Mimnermus, Bac-
 chylides, Pindarus, & teste Apollodo-
 ro, Hesiodus, viginti; vt idem Hesio-
 dus, sibi cōtrarius, (nisi si forte illa non
 sunt Hesiodi, vt putat Aelianus) no-
 uemdecim; vt Alcman, decem; vt alij,
 teste Gellio, tradiderunt, tres; vt apud
 Apollodorum Herodorus, quinque.
 614 Tuto superba. nequit enim amplius
 illis orbari.
 615 Peior hac. vnus m. s. peior at.

Magisq; monfirum Sphinge perplexum sua.
 Te te, cruenta sceptraq; dextra geris,
 Te pater inultus, urbe cum tota petam,
 Et mecum Erinnes pronubas thalami traham,
 Traham sonantes verbera, incestam domum
 Vertam, & penates impio Marte obteram.
 Proinde pulsum sinibus regem ocyus
 Agite exulem, quacumq; funesto gradu
 Solum relinquat, vere florifero virens
 Reparabit herbas, spiritus puros dabit,
 Vitalis aura veniet, & siluis decor.

651. *Siluis decor. folia.* Varro Attacinus:

Frigidus & siluis aquilo decussit honorem.

661. *Torinialis.* sententia est: matrem non duxi, quia Merope, (quam matrem suam esse credebat) adhuc matrimonio iuncta est Polybo (cum patrem suum opinabatur esse) qui quoniam adhuc viuit, patrem non interfeci; ac ne Laium quidem, qui diu mortuus fuit, priusquam Bæotiam vidi. *Mentitur ergo Tiresias.* arceur mentiat vir fide dignus? quia, inquit, à Creonte ad id inductus fuit, ut me regna pulso ipse Creon rex fiat.

Lethum, luēsque, mors, labor, tabes, dolor,
 Comitatus illo dignus, excedent simul.
 Et ipse rapidis gressibus sedes volet
 Effugere nostras: sed graues pedibus moras
 Addam, & tenebo: replet incertus via,
 Baculo senili triste pratentans iter.
 Præripite terras, auferam calum pater.
 Et ossa & artus gelidus inuasit tremor.
 OE D. Quicquid timebam facere, fecisse arguor. 660
 Torinialis abnuuit Merope nefas,
 Sociata Polybo. sospes absoluit manus
 Polybus meas, uterque defendit parens
 Cadem, stuprumque, quis locus culpa est super?
 Multo ante Theba Laium amissum gemunt, 661
 Bæota gressu quam meo tetigi loca.
 Falsusne senior, an deus Thebis grauis?
 Iamiam tenemus callidi socios doli.
 Mentitur ista præferens fraudi deos
 Vates, tibiq; sceptras despondet mea. 670
 CR. Egon? ut sororem regia expelli velim?
 Si me fides sacrata cognati laris
 Non contineret in meo certum statu:
 Tamen ipsa me Fortuna terreret, nimis
 Sollicita semper. liceat hoc tuto tibi
 Exuere pondus, ne recedentem opprimat.
 Eam te minore tutior pones loco.

OE D. Hortaris etiam, sponte deponam ut mea
 Tam graui regna? CR. suadeam hoc illis ego?
 680 In utrumque quis, est liber etiam nunc status.
 Tibi iam necesse ferre fortunam tuam.

OE D. Certissima est regnare cupienti via,
 Laudare modica, & otium ac somnium sequi.
 Ab inquieto saepe simulatur quies.

685 CR. Parumne me, tam longa defendit dies?

OE D. Aditum nocendi perfido praestat dies.

CR. Solutus onere regio, regni bonis
 Fruor, domusq; ciuium caetu viget,
 Nec ulla vicibus surgit alternis dies:

690 Qua non propinqui munera ad nostros lares
 Sceptri redundant, cultus, opulenta dapes,
 Donata multis gratia nostra salus,
 Quid tam beata deesse fortuna reat?

OE D. Quod res secunda non habent unquam modum.

695 CR. Incognita igitur ut nocens causa cadam?

OE D. Num ratio vobis reddita est vita mea?

Num audita causa est nostra Tiresia? tamen
 Sontes videmur: facitis exemplum, sequor.

CR. Quid si innocens sum? OE. dubia pro certis solent

700 Timere reges. CR. qui pauet vanos metus,

Veros fatetur. OE D. quisquis in culpa fuit

Dimissus, odit omne quod dubium putat.

CR. Sic odia fiunt. OE D. odia qui nimium timet,

Regnare nescit: regna custodit metus.

705 CR. Qui sceptris duro sauis imperio regit,

Timet timentes, metus in auctorem redit.

OE D. Seruate fontem saxeo inclusum specu,

Ipse ad penates regiones referam gradum.

CHORVS.

Anapaestici, choriambici, sapphici, tro-
 chaici & iambici inter se mixti
 & confusi.

Non tu tantis causa periculis,

687 Solutus. hoc argumentum, quo Creon
 conatur O Edipo fide facere a regnan-
 di cupiditate alienum esse se, abs So-
 phocle in O Edipo tyranno translatum
 est. quo pertinet haec Hystiei apud He-
 rodotum lib. 5. τί δ' αὖ ἐπιδέχεται
 πείσσει τὰυτῶν δὲ ἐπὶ τοῖς ἰσχυροῖς
 μὴ πάντα ὅσα αἰεὶ σοὶ, πάντων δὲ αἰεὶ
 οἷο βαλόντων ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις.

706 Timet timentes. Laberius;
 Necessè est multos timeat, quem multi ti-
 ment.

715 *Natus Agenoris*. totus iste chorus ex Ouidij 3. *Metamorph.* commode poterit explicari.

716 *Furta sequi Iouis*. Ouidius:

*Orbe pererrato quis enim depredare posset
Furta Iouis?* profugus etc.

718 *Pradonem numerans*. alij libri continent, *pradonem memorans*; alij, *pradones memorans*. quarum lectionum interpretationem pete à Bernardino. mihi placet prima lectio, & numerans *pradonem*, interpretor interualla locorum & temporis spatia furta Iouis sequendo emensa.

719 *Monitūq; Phæbi*. Ouidius:

*Bos tibi; Phœbus ait, solis occurret in arvis,
Nullum passa iugum curuiq; immuni a-*
vatri:

*Hæc dace carpe viam, & qua requieveris
herba,*

Mentis fucandas, Bzotiaq; illa vocato.

*Vix bene Castalia Cadmus descendere
antro,*

*Incustoditam lentè videt ire iuuentem,
Nullum servitū iugum ceruice ferentem.*

728 *Supra Chaonias*. Ouidius:

*Ac media plus parte leues erectus in auras
Despicit omne nemus...*

747 *Modo productos*. Ouidius:

... exspirat modo quas acceperat auras.

Ista Cadmi fabula egregium vitæ specimen præferre videtur. Agenor Græcis virum strenuum significat. ideoq; Cadmum huius filium dicentes indicarunt fortes fortibus creari, nec imbelles columbas ferocè aquilam prognerare. quippe Cadmus à paternis

virtutibus non degeneravit, sed difficillimum virtutis iter ingressus fuit, ut veram gloriam, quæ summo bono coheret, assequeretur. hæc illa est Europa, cuius inveniendæ causa pater illum domo ablegavit, foris nimirum peregrinantes, quàm domi desiderēs, rerum cognitionem assequimur. Ulysses ille tam sapiens non fuisset, nisi multorum mores hominum novisset, nisi multas provincias peragrasset. Summum illud bonum quod quærimus in Dei contemplatione homines sapientissimi posuerunt: ideo Europam Iuppiter fingitur rapuisse. fuit ideo perquam arduum illam inuenire. quod cum Cadmus prævideret, cogitans antequam quid incipiamus, consulto, & cum consuluerimus maturè factò opus esse, utrumque præstitit. nam & Apollinem consuluit, & quæcumque iubebat, fecit diligentissimè. quo docemur omnium virtutum præcepta à diuinis philosophiæ sanctissimæ traditionibus haurire, & quæ nesciuerimus ex aliis discere non vereri. nescire enim non est inhonestum, sed nolle discere tam turpe est quam quod turpissimum. Itaque Cadmum imitabimur, cui responsum fuit bouè ducem sequeretur. suo me hercle more Delphicus Deus, hoc est ambigè & obcurè, respondit. verum, quia audere cœpi, ne hoc quidem silentio præteribo. credo hoc dicere voluit, Cadmo in suscepto itinere multos labores exantlandos, multa pericula superanda, multa ferenda, multa facienda, sudandum algendumque priusquam optatam metam contingeret: eam ob rem animi suum continua exercitatione plane subigeret, donec fortitudinem sibi comparet; cuius ope auxilio facili-

Non hæc Labdacidas premunt.

Fata: sed veteres Deum

Ira sequuntur. Castalium nemus

Umbram Sidonio præbuit hospiti,

Lauitq; Dirce Tyrios colonos:

Vt primum magni natus Agenoris

Fessus per orbem, furta sequi Iouis

Sub nostræ ramus consistit arboris,

Pradonem numerans suum,

Monitūq; Phæbi iussus erranti

Comes ire vacca: quam non flexerat

Vomer, aut tardi iuga curua plausiri,

Deferuit fugas, nomenq; genti

Inauspicata de boue tradidit:

Tempore ex illo noua monstra semper

Protulit tellus: aut anguis imis

Vallibus editus, annosa supra

Robora, sibilat, supraq; pinus,

Supra Chaonias celsior arbores

Ceruleum erexit caput,

Cum maiore sui parte recumberet.

Aut facta tellus, impio partu

Effudit arma.

Sonuit reflexo clasicum cornu,

Lituusq; aduncò stridulos cantus

Elisit

- 135 *Elisit are, ante non linguas
Alias, & arma vocis ignota
Clamore primum hostico experti.
Agmina campos cognata tenent.
Digna iacto semine proles*
- 746 *Vno aetatem permenſa die,
Poſt luſiferi nata meatuſ,
Ante Heſperioſ occidit ortuſ,
Horret tantuſ aduena monſtriſ,
Populiſq; timet bella recentiſ*
- 745 *Donec cecidit ſaua inuentuſ,
Genitrixq; ſuo reddi gremio
Modo productoſ vidit alumnos.
Hac tranſierit ciuile neſaſ.
Illa Herculeæ norint Thebæ*
- 750 *Pralia fratrum.
Quid Cadmei fata nepotiſ,
Cum viuaciſ cornua cerui
Frontem ramis texere nouiſ,
Dominuſq; canes egere ſuum?*
- 755 *Præcepſ ſiluaſ monteſq; fugit
Cituſ Actæon, agiliſq; magiſ
Pede perſaltuſ & ſaxa vaguſ
Metuit motaſ zephyriſ pluuaſ,
Et quæ poſuit retia vitat:*

bus natos, muris mox vulneribus concidiſſe, cõ-
menti poetæ fuerunt. propter harum vero virtu-
tum concordiam & conſenſum, qui in eo erat,
Cadmuſ Harmoniam vxorem duxiſſe, eaſq; po-
ſitum à Ioue in campos Elyſioſ tranſlatum fe-
runt: quo nihil aliud indicarunt quam hac virtu-
tum coniunctione veram beatitudinem, in qua
eſt ſummum illud philoſophorum bonum, com-
parari.

751 *Cadmei fata nepotiſ. Ouid. Metamorph. 4.*

Prima nepoſ inter reſ tot tibi Cadme ſecunduſ

Caſſa fuit luſtuſ, alienaſq; cornua frontiſ

Addita, voſq; canes faciati ſanguine terribiſ.

hanc fabulam alias explicui ex Placiadiſ ſenten-
tia, quam video priuſ Palæphadi fuiſſe. nec mul-
tum ab ea expoſitione receſſit poeta Hiſpanuſ

muſ fuit draconem Dices cuſtodem
ſuperare, euuſoſq; ipſiuſ dentes terræ
mandare: hoc eſt, vt interpretor, forti-
tudinē & iuſtitie temperantiā adun-
gere; ſine quibuſ illa non modo lauda-
bilis non eſt, ſed vitij etiam ac ſceleris
naturam induit. Vir fortis debet ante
omnia prauaſ animi cupiditateſ com-
primere; quaſ draconem interpretor:
neque hoc tantum, ſed debet etiam ex
iuſtitie præceptiſ vnicuique ſuum tri-
buere; dentes ſcilicet draconis ferere, &
animaliſ maximē terreſtriſ portioneſ
non minimam terræ parti ipſiuſ (nam
hæc à poetiſ monſtrorum mater ſingi-
tur) reſtituere, hoc eſt fortitudinē tem-
perantiā & iuſtitia condire debet. hæc
illum boniſ amabilem, maliſ inuiſum
reddent. vnde illorum inuidia naſce-
tur, qui nequeunt alienam virtutem
ferre. quorum vt inſidias effugiat, mi-
naſ, calūniāſ & gladioſ retūdāt, vtque
ab illiſ latere teſto diſcedat, hoc opus,
hic labor eſt. non iuſtitia, non tempe-
rantia, non fortitudo ſatiſ illum tueri
poſſint: accedat oportet prudentia; qua
duce Cadmuſ noſter hoſ viperino dēte
genitoſ terrigenaſ ſic in ſemetipſoſ cõ-
citet, vt in ſuamet viſcera ferrum con-
uertant, ſecum vt bellum gerant, quæ
inuidiæ condicio eſt. nam, vt ait quidā,

Linor tabificum malū venenum,

Inſtaſtu vorat oſſibuſ medullaſ

Et totum bibit artubus cruorem.

Quod quiſque furit inuidetq; fortiſ

Vt debet, ſibi poena ſemper ipſe eſt.

Donec noſtiſ cetera. iccirco ex draconis denti-

Chriſtophoruſ de Caſtilleio, lib. 2.

752 *Viuaciſ cornua cerui. Ouidiuſ:*

Dat ſparſo capitiſ viuaciſ cornua ceruiſ,

Virgiliuſ;

... ramoſa Mycon viuaciſ cornua ceruiſ.

Auſoniuſ, eidyll. 9.

Ter binoſ decieſq; nouem ſuperexiſ in annoſ

Iuſta ſeneſcentium quoſ implet viſa vitorum;

Hioſ nouieſ ſuperat viuendo garrula cornuſ,

Et quater egreditur cornicuſ ſecula ceruiſ.

de ceruorum ætate vide Pliniuſ lib. 7. cap. 48. &

Solinuſ cap. 22.

Cerui ceruinorum cornuum ſimilitudinē, iuxta
Varronem & Seruiuſ, furcæ, quibuſ ruſtici ca-
ſaſ ſuaſ tribuunt; cerui vocantur. vnde Virgiliuſ
ecloga 2.

Atque humiles habitare casas & figere ceruos.

hos in castrorum quoque munitionibus adhiberi solitos patet ex Iulij Caesaris commentar. de bello ciuili & Gallico. eosque nobis pictos proposuit Iohannes Lucundus Veronensis. apud Tibullum vero lib. 4. ad Messallam, horum mentionem factam existimo, & legi debere:

*Nam te non alius belli tenet aptius artes,
Qua deceat iuta castris producere fessam,
Qualiter aduersos hostes desigere ceruos,
Quemve lectum ducto melius sit claudere valle.*

de rusticis ceruis Ambr. Calepinus in Dictionario, & Rob. Stephanus in linguæ Latinæ thesauro, egerunt; de militaribus ceruis nec vllum verbum.

760 In rinda. Ouidius;

Vt vero vultus & cornua vidit in rinda.
763 *Nimium seni diua pudoris.* quare vt iunirem ac crudellem Dianam elegantissimo carmine Fr. Ducarius i. carminum exagitaui; cuius immatura morte magnam iacturam fecit poësis, quæ ille ornaturus optime videbatur, si superuixisset, effecturusq; ne Gallia Vidas, Pontanos, Strozios, Mollas, Castilioneos, Flaminios, Cottas, Zanchios, Salmonios, Myrturnos, Palearios, Gambaras, Fracastorios, Scaligeros, Bargaos, Bombos, Nauagerios, Sanasarios, ceteros illos Italiae flores magnopere desideraret; contenta Theocrenis, Muretis, Ronsardis, Bayfiis, Hospitaliis, Faiis, Pimpunatiis, Leodegariis, Auratis, & aliis innumeris. Ducatio accidit, quod Saleio Basso, Valerio Flacco, & ex nostris Ioanni Secundo, Luca Fruterio, ac multis aliis; qui poetica facultate excelluissent, si diuturniorem vitam nacti, non in ipso ætatis suæ flore corruissent.

772 *Phœceatrisidas.* istud OEdipi & Io castæ colloquium magna ex parte à Sophocle in OEdipo tyranno accepit.
776 *Inter iuuenem senemq;* Ouidius Metamorph. 12.

... huius ætas inter iuuenemq; senemq;

788 *Animam senilem mollis exsoluit sopor.* quia, vt ait Sophocles,

οἱ μὲν παλαιὴ σόμνος ἀνάγει πόνον.

Donec placidi fontis in vnda.

Cornua vidit, vultusq; feros,

Vbi virgineos fouerat artus

Nimium sæui diua pudoris.

ACTVS QVARTVS.

OEDIPVS. IOCASTA.

Curas reuoluit animus, & repetit metus,

Obiisse nostro Laium scelere autumant

Superi, inferiq; sed animus contra innocens,

Sibiq; melius, quàm deis notus, negat.

Redit memoria tenue per vestigium,

Cecidisse nostri stipitis impulsu obuium,

Datumq; Diti, cum prior iuuenem senex

Curru superbus pelleret, Thebis procul,

Phœceatrisidas regio quæ scindit vias.

Vnanimam coniux explica errorem precor,

Quæ spacia moriens Laius vitæ tulit,

Primone in auro viridis, an fracto occidit?

IO. *Inter iuuenem, senemq; sed propior seni.*

OE D. *Frequens sine turba regium cinxit latus?*

IO. *Plures fessellit error ancipitis via,*

Paucos fidelis curribus iunxit labor.

OE D. *Aliquisne cecidit regio fato comes?*

IO. *Vnum fides virtusq; consortem addidit.*

OE D. *Teneo nocentem: conuenit numerus, locus,*

Sed tempus adde. IO. decima iam metitur seges.

SENECA. OEDIPVS.

Corinthius te populus in regnum vocat

Patrium, quietem Polybus æternam obtinet.

OE D. *Vt undique in mea seua fortuna irruit.*

Ediffere agedum, quo cadat fato parens.

SE. *Animam senilem mollis exsoluit sopor.*

OE D. *Genitor sine vlla cade defunctus iacet?*

Testor, licet iam tollere ad calum pie

Puras,

Peras, nec ulli scelera metuentes manus.

Sed pars magis metuenda factorum manet.

SE. Gravem paterna regna discutunt metum.

OE D. *Repetam paterna regna, sed matrē horreo.*

795 SE. Metuis parentem, quia tuum reditum expetens
Sollicita pender? OE D. ipsa me pietas fugat.

SE. *Vidua relinques?* OE D. tangis en ipsos metus.

SE. *Effare, merſus quis premat mentem timor,
Prestare tacitam regibus ſoleo fidem.*

800 OED. *Conubia matris Delphico admonitu tremo.*

SE. *Timere vana desine, & turpes metus*

Depone, Merope vera non fuerat parens.

OE D. *Quod subditiū præmium gnati petit?*

SE. Regnum: superbam liberi astringunt fidem.

805 OE D. *Secreta thalami, fare, quo excipias modo.*

SE. *Hæ te parenti parvulum tradunt manus.*

OE D. *Tu me parenti tradis? at quis me tibi?*

SE. *Pastor nivoso sub Citharonis iugo.*

OE D. *In illa temet nemora quis casus tulit?*

810 SE. Illo sequebar monte cornigeros greges.

OE D. *Nunc adice certas corporis nostri notas.*

SE. Forata ferro gesserat vestigia,

Tumore nactus nomen, ac vitio pedum.

OE D. *Quis fuerit ille, qui meum dono dedit*

215 Corpus, requiro. SE. regios pauit greges,

Minor sub illo turba pastorum fuit.

OE D. *Eloquere nomē. SE. prima lāguescit senū* „

Memoria, longo laffa sublabens situ.

OE D. *Potésne facie noscere ac vultu virum?*

SE. For-

lis, in quam senectus primùm incurrit. Ego quoque à patre meo Antonio Delrio Quæstore & consiliario regio, idipsum Hieronymo Delrio V. C. auo meo, nobilissimi equitis Ioannis Delrio (cuius opera Isabella Hispaniæ regina Ferd. V. catholici coniux Segobiensem arcem à Maldonaro quodam proditorie occupatam confestim recepit) filio contigisse. Qui cum meliore ætate ca memoria bonitate fuisset, ut uno eodemque tempore quærnam amanuentibus epistolas, de negociis non solum arduis, sed & plane diuerfis, sine hæsitacione dictaret; senior plurimum se ab ea, qua tantum valuerat, destitui sentit. Quod eo libentius obiter commemoravi, ne quis temerè falsa credat; quæ de Iulij Cæsaris memoria præstanti antiqui prodiderunt, ne quis etiam faciliè assentiarur illis, quæ de hac re Cato apud Ciceronem, in Dialogo de senectute, disseruit.

[illegible]

806 *Hæ te parenti.* hæc quoque & sequentia pene omnia qui cum Sophocle, in OEd. tyranno, contulerit, non aliunde sumpta deprehendet.

813 Tumore nactus nomen, ac vitio pedum.
Euripides in Phœnissis;

διόσωτο καὶ οἰοῖται ὡς εἶναι ὁρίφου,
σφοῶν σιδερέα κέντρα ἀλαμπέρας μέσσι,
ἔθεν καὶ Ἐλᾶς ὠνόμαζεν Οἰδίπευ.
liquidem antea Iocastus vocabatur. sic
enim legitur in Sudæ lexico.

817 *Prima languescit senum Memoria.* Aristoteles, in lib. de memoria, senes negat memoria valere. à T. Liviò lib. 5. inducitur Licinius senectutis incommoda recensens his verbis: Vires corporis affectæ, sensus oculorum, atq; aurium, hebetes, memoria læbat, vigor animi obustus. Sed & Seneca philosophus, à quo fortassis noster hæc desumpsit, lib. 1. cōtrouersiarum, ita scripsit: Cum multa iam mihi ex me desideranda senectus fecerit, oculorū aciem retuderit, aurium sensum hebetauerit, neruorū firmitatem fatigauerit; inter ea quæ retuli, memoria est, res ex omnibus paratibus animi maximè delicata & fragi-

SE. Fortasse noscam: saepe iam spacio obrutam
Leuis exoletam memoriam reuocat nota.

OE D. Ad sacra & aras omne compulsam pecus
Duces sequantur: ite properè, accersite
Famuli, penes quos summa consistit gregum.

815 Latere &c. contra curiositatem lo-
cus hic est, qua de re elegans Plutar-
chi liber existat.

SE. Siue ista ratio, siue fortuna occulit,
Latere semper patere, quod latuit diu:
Sape eruentis veritas patuit malo.

OE D. Malum timeri maius his aliquod potest?

SE. Magnum esse, magna mole quod petitur, scias.
Concurrit illinc publica, hinc regis salus,
Vtrinque patria: contine medias manus,
Vt nil laceffas, ipsa se fata explicant.
Non expedit concutere felicem statum.

OE D. Tutò mouetur, quicquid extremo in loco est.

SE. Nobilius aliquid genere regali appetis?
Ne te parentis pigeat inuenti vide.

OE D. Nec pœnitendi sanguinis quæram fidem,
Sed nosse certum est. ecce grandæuus senex,
Arbitria sub qua regū fuerant gregis,
Phorbas, refersne nomen, aut vultum senis?

SE. Arridet animo forma: nec notus satis,
Nec rursus iste vultus ignotus mihi,
Regnum obtinente Laio famulus greges
Agitasti opimos, sub Citharonis plaga.

PHORBAS. SENECA.

OE D I P V S.

Latus Citharon pabulo semper nouo,
Æstiuæ nostro prata summittit gregi.

SE. Noscisne memet? P. dubitat anceps memoria.

OE D. Huic aliquis à te traditur quondam puer?

Effare. dubitas? cur genas mutat color?

Quid verba quaris? veritas odit moras.

PH. Obducta longo temporum tractu moues.

OE D. Fatere, ne te cogat ad verum dolor.

PH. Iam

PH. Inutile isti munus infantem dedi.

Non petuit ille luce, non calo frui.

355 SE. Procul sit omen: uiuit, & uiuat presor.

OE D. Superesse quare traditum infantem negas?

PH. Ferrum per ambos tenue transactum pedes

Ligabat artus: vulneri innatus tumor,

Puerile fœda corpus urebat lues.

359 Lusi. in m. s. legitur lœ.

360 SE. Quid queris ultra? fata iam accedunt propè.

OE. Quis fuerit infans, edoce. PH. prohibet fides.

OE. Huc aliquis ignem: flamma iam excutiet fidē,

Per tam cruentas vera quarenti vias.

PH. Ignosce quaeso, si ferus videor tibi,

365 Et impotens: iam parta vindicta in manu est.

OE D. Dic vera, quisnam, quòne generatus patre,

Qua matre genitus? PH. coniuge est genitus tua.

OE D. Dehisce tellus, tuq; tenebrarum potens,

In tartara ima rector umbrarum rape

370 Retrò reuersas generis ac stirpis vices,

Congerite ciues saxa in infandum caput,

Maclate telis: me petat ferro parens,

Me natus, in me coniuges arment manus,

Fratresq; & æger populus ereptos rogis

375 Iaculetur ignes: saculi crimen vagor;

Odium deorum, iuris exitium sacri.

Qua luce primùm spiritus hausirudes,

Iam morte dignus. redde nunc animos parens,

Nunc aliquid aude sceleribus dignum tuis.

380 I, perge, propero regiam cursu pete,

Gratare matri, liberis aucta domo.

371 Infandum caput. Tosanus cod. m. s.
incestum caput.

381 Liberis aucta domo. O. V. I. liberis aucta
domo.

CHORVS.

Choriambici.

Fata si liceat mihi

Fingere arbitrio meo,

Temperem zephyro leui

385 Veli, ne pressa graui

Spiritu antenna tremant:

d z

Lene

*Lene sed modicum fluens
Aura, nec vergens latus,
Ducat intrepidam ratem:
Tuta me media vehat
Vita, decurrente via.*

891 *Cnossum regem timens.* Prosequitur Dædali & Icarum fabulam; quæ indicat omnibus actionibus mediocritatē adhibendam, ne dum nimis alta petimus, decidamus; vel dum terrenis cogitationibus inhaeremus, numquam attollamur. illa enim prudētis patris praecepta,

*Me pennis sectare datū, ego praeuius ibo,
Sis tibi cura sequi, me duce tutus eris.
Nam siue aethera vicino sole per auras
Ibimus, impatiens cera calorū erit:
Siue humiles propiore freto iactabimus
alas,*

*Mobilis a quoreis penna madescet aquin.
Inter utrumque vola.*

hæc inquam an non cum Horatianis illis, ad Licinium, plane conueniunt?

*Rectius rines, Licini, neque altum
Semper virgendo, neque, dum procellas
Cautius horrefcū, nimium premendo
Litu iniquum.*

*Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleto
Sordibus recti, caret inuidenda
Sobrius aula.*

& quæ eadem oda, quæ est 20. lib. 2. carminum, sequuntur.

898 *Nomen eripuit freto.* Varronem sequitur, qui, Solino teste, tradidit Icarum mare ab Icaro nominatum, quod & Ouidio lib. 2. de arte amandi placuit. Sed Androetas Tenedius, in navigatione Propontidis, ab vna Cycladum; quæ Macris & Icarus vocabatur; appellatum fuisse, scripsit.

911 *Postis sonat.* in omnibus membranis scribitur; *Postes sonant.*

*Cnossum regem timens,
Alta dum demens petit,
Artibus fidens nouis,
Certat & veras aues
Vincere, ac falsis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.
Callidus medium senex
Dadalus librans iter,
Nube sub media stetit
Alitem expectans suam.*

*Qualis accipitris minas
Fugit, & sparsos metu
Colligit fœtus auis:
Donec in ponto manus
Mouit implicitas puer,
Comes audacis via.*

*Quicquid excessit modum,
Pendet instabili loco.
Sed quid hoc? postis sonat,
Mestus & famulus manu
Regius, quassat caput.
Ede, quid portes noui.*

ACTVS QVINTVS.

NVNCIVS.

*Prædicta postquam fata, & infandum genus
Deprendit, ac se scelere conuictum O Edipus
Damnauit: ipse regiam infestus petens
Inuisa propero tecta penetrauit gradu.
Qualis per arua Libycus insanit leo,*

Fuluam

- 920 *Falsam minaci fronte concitans iubam:*
Falsus furore teruus, atque oculi truces,
Gemitus, & altum murmur, & gelidus fluit
Sudor per artus, spumat, & voluit minas,
Ac merfus altè magnus exundat dolor.
- 925 *Secum ipse saeuus grande nescio quid parat,*
Suiq; fati simile: quid pœnas moror?
Vi hoc scelestum pectus aut ferro petat,
Aut feruido aliquis igne vel saxo domet?
Quæ Tigris, aut quæ sana visceribus meis
- 930 *Incurrer ales? ipse tu scelorum capax*
Sacer Cithæron, vel feras in me tuis
Emitte siluis, mitte vel rabidos canes.
Nunc redde Agæu: anime quid mortem times?
Mors innocentem sola fortuna eripit.
- 935 *Hæc fatus, aptas impiam capulo manum,*
Ensemq; ducit. itane tam magnis breues
Pœnas sceleribus soluis? atque vno omnia
Pensabis idæu? moreris? hoc patri sat est.
Quid deinde matri? quid malè in lucem editis
- 940 *Gnatis? quid ipsi, quæ tuum magna luit*
Scelus ruina, flebili patria dabis?
Soluenda non est illa, quæ leges ratas
Natura in vno vertit Oedipode, nouos
Commenta partus: suppliciis eadem meis
- 945 *Nouetur, iterum viuere, atque iterum mori*
Liceat: renasci semper, ut toties noua
Supplicia pendas. vtere ingenio miser,
Quod sæpe fieri non potest, fiat diu.
Mors eligatur longa, quærat via,
- 950 *Quæ nec sepultis missus, & viuis tamen*
Exemptus erres: morere, sed citra patrem.
Cunctaris anime? subitus an vultus grauat
Perfusus imber, ac rigat fletu genas?
Et flere satis est? hæc tamen fundent leuem
- 955 *Oculi liquorem, sedibus pulsi suis*
Lachrymas sequantur, hi maritales statim

920 *Falsam.* fulens propriè iconum color est. Lucretius;

... corpora falsa iconum.

Virgilius:

... fulmīq; insternat pectus iconis.

Tibullius:

Armenias Tigres & falsas illæ icones.

926 *Suiq; fati simile.* duo lib. scriptis
Suiq; fati simile.

953 *Perfusus.* vnus lib. scrip. profusus.

956 *Maritales oculi.* sic Apuleius lib. 2. de asino; istos amatores tuos oculos. *Maritales* autem vocat; quia oculis, qui sunt in amore duces, vt scribit Nonnus Dionysii. sub finem, & α. & λδ. & μ. matris amorem hauferat, amatam sibi matrimonio copulauerat. Sic Philostratus oculos amoris δαδύχους nominauit his verbis: ὁ κερκοὶ δαδύχοι ἱρω-
 τος, πρῶτοι μὲν ἡμῖν τὸ κάλλος ἱπυροῦ-
 σαι. Euripides, in Hippolyto:

ἔρας ἔρας, ὁ κατ' ὀμμάτων
 τὰς αἰσιν πῶθ' οὐκ εἰσάγων γλυκεῖαν
 ψυχὴν χάρις &c.

Plato: ἡμεῖς δὲ τῷ τῷ δ' εἰς ἑαυτὸν αἰσῶν οὐκ
 ἀτόπως, ὅτι ἀρχὴ μὲν ἔρατος ἔρασις μὲν
 δὲ τὸ πᾶν, ἰλαίς πρὸς δὲ, μὴ μὴ τῆς
 δὲ συνήθεια. Philæmon:

ὁρῶσι πάντες πρῶτον. ἔν' ἰδαύμεσθαι,
 ἔν' ἰπιδύμεσθαι, ἔν' ἰσῖδαν ἰσῖσθαι,
 ἔν' ἰνῖνται ἐν τῷ τῷ ἔρας.

Lucianus, in dialogo ἱρωτῆς, scribit: ἱρω-
 τῆς ἔχει ἑαυτὸν εἰς ἑαυτὸν, ἵνα ἡδῇ, καὶ
 ἡδῇ, καὶ ἡδῇ, καὶ ἡδῇ, καὶ ἡδῇ, καὶ ἡδῇ, καὶ ἡδῇ,
 Athenæus quoque lib. 13. ex Licymnij
 Chij, & aliorū auctoritate docet aman-
 tes oculos potissimum inspicere, in oca-
 lis itaque debere amoris sedem consti-
 tui. his adde quæ scripsi Hercules OE-
 tæi num. 452.

*Fodiantur oculi. dixit, atque ira furit.
Ardent minaces igne truculento genæ,
Oculiq; vix se sedibus retinent suis.
Violentus, audax, mutus, iratus, ferox.
Tantum cruentus gemit, & dirum fremens
Manus in ora torfit: ac contra truces
Oculi steterunt, & suam intenti manum
Vltro insequuntur, vulneri occurrunt suo.*

965 *Scrutatur.* Statius, in Thebaide, de
O Edipo:

Impia iam merita scrutatus lumina dextra.

967 *Evoluit orbes.* Ouid. 2. Metam.

*Vertit ad hunc torui Dea bellica luminum
orbes.*

Prudentius Cathemerinon hymno 9.

*Max aperta hac medela lux reducta est
orbibus.*

hoc est oculis; qui quodammodo orbe
& quasi circulo circumscribuntur. ideo
Græci κύκλῳ appellant. Sophocles, in
O Edipo tyranno:

ἄρας ἔπαισες ἄρρα τῶν αὐτῶ κύκλῳ.

980 *Fatis agimur* &c. Stolidi veteres nō
poetæ tantum (Homerus Iliad. 2. A-
pollon. Argonaut. 4. Euripides in Io-
ne, AEschylus in Prometheus vincto,
Virgilius lib. 10. quo loco multa Pom-
ponius) sed etiam teste Cicerone lib.
de fato & lib. 2. de diuinat. ex philoso-
phis Democritus, Heraclides, Empe-
docles & Aristoteles crediderunt cun-
cta fato fieri. quod pertinet illud:

*Quod fore paratum est, id summum exsu-
perat Iouem.*

id ipsum scribunt Herodotus in Clio,
Lucianus in Ioue ἐλεγχόμενος, & Liuius
lib. 78. Sed, ut inquit D. Gregorius in
Homilia Epiphaniæ, absit à cordibus
fidelium, ut fatum aliquid esse dicant.
Ac in vniuersum de fato, an sit, in quo
sit, quibus imperet, an ineuitabile sit,
elegantiss. & accuratissimè differuit ho-
rum ætatis philosophorum princeps,
& præceptor meus Iacob. Carpentari-
us commentarij in Alcinoium de do-
ctrina Platonis cap. 19. digressionem
vndecima.

*Scrutatur avidus manibus uncis lumina,
Radice ab ima funditus vulsos simul
Evoluit orbes: hæret in vacuo manus,
Et fixa penitus unguibus lacerat cauos
Alte recessus luminum, & inanes sinus,
Sæuitq; frustra, plusq; quàm sat est furit.
Tantum est periculum lucis: attollit caput,
Canisq; lustrans orbibus cali plagas,
Noctem experitur: quicquid effossis malè
Dependet oculis, rumpit, & victor deos
Conclamat omnes: parcite en patria, precor:
Iam iussa feci, debitas pœnas tuli,
Inuenta thalamis digna nox tandem meis.
Rigat ora fœdus imber, & lacerum caput
Largum reuulsis sanguinem venis vomit.*

C H O R V S.

Anapæstici.

*Fatis agimur, cedite fatis.
Non sollicita possunt cura
Mutare rati flamina fusi:
Quicquid patimur mortale genus,
Quicquid facimus, venit ex alto,
Seruatq; suæ decreta colus
Lachesis: dura reuoluta manu
Omnia certo tramite vadunt,
Primusq; dies dedit extremum.
Non illa Deo vertisse licet,*

990 *Quæ nexa suis currunt causis.*

*It cuique ratus prece non ulla
Mobilis, ordo, multis ipsum
Timuisse nocet: multi ad fatum
Venere suum, dum fata timent.*

995 *Sonueres fores, atque ipse suum
Duce non ullo molitur iter,
Luminis orbis.*

OE D I P V S. CHORVS.

IOCASTA.

Bene habet, peractum est, iusta persolui patri.

Iuuant tenebræ, quis Deus tandem mihi

1000 *Placatus atra nube perfundit caput?*

Quis scelera donat? conscium euasi diem.

Nil parricida dextera debes tua.

Lux te refugit, vultus O Edipodem hic decet.

CH. *En ecce rapido seuâ prosiluit gradu*

1005 *Iocasta vecors: qualis attonita & furens*

Cadmea mater abstulit gnato caput,

Sensimue raptum traxit: afflictum alloqui

Cupit, pauetq; iam malis cessit pudor.

IO. *Cupiunt, & horrent ora, nam quid te vocem?*

1010 *Gnatumne? dubitas, gnatus es, gnati pudet.*

Immitis oro gnate, quod auertis caput,

Vacuusq; vultus? OE D. quis frui tenebris vetat?

Quis reddit oculos? mater, an matris sonus?

Perdidimus operam, congregi fas amplius

1015 *Haud est, nefandos diuidat vastum mare,*

Dirimatq; tellus abdita: & quisquis sub hoc

In alia versus sidera, ac solem autum

Dependet orbis, alterum ex nobis ferat.

IO. *Fati ista culpa est, nemo fit fato nocens.*

1020 *OE D. iam parce verbis mater, & parce auribus.*

Per has reliquias corporis trunci precor,

Per inauspicatum sanguinis pignus mei,

Per omne nostri nominis fas & nefas.

IO. *Quid*

998 *Bene habet, peractum est. Medea
Actu 5.*

Bene est, peractum est.

Agamemnon. actu 5.

Habet, peractum est.

Herc. O Etæo, actu 4.

Gemit peractum est.

& actu 5.

Habet, peractum est.

1006 *Cadmea mater. Agaue.*

1017 *Solem autum. in plerisque m. s. sic
gitur solem alium. sic Virgilius:*

*Atque alia patriam querunt sub sole iu-
uendem.*

Horatius;

*... quid terras alio calentes
Sole mutamus?*

1028 *Mundum*. mundi appellatione præter totum, singulas etiam partes venire admonui. nunc addo & aliam significationem. Sex Pompeius scribit: 1029 *Mundus*, ut ait Capiro Atteius in lib. 1. sexto Pontificali, ter in anno patere solet, diebus his, postidie Volcanalia & 1030 *A. D. tertium non. Octob. & A. D. Sextum Id. Nouemb.* Qui quid ita dicatur, sic refert Cato, in commentariis iuris civilis. Mundo nomen impostum est ab eo mundo qui supra nos est. Forma enim eius est, ut ex iis qui intrauerunt cognoscere potui, ad similes illi. eius inferiorem partem, veluti consecratam 1031 Diis Manibus, clausam omni tempore, nisi iis diebus, qui superscripti sunt, maiores tenuerunt: quos dies etiam religiosi iudicauerunt, ea de causis, quod 1032 quo tempore ea, quæ occulta & abdita religionis Deorum Manium essent, veluti in lucem quandam adducerentur & patefierent; nihil eo tempore in 1033 repub. geri voluerunt. Itaque per eos dies non cum hoste manus conferebant: non exercitus scribebatur: non comitia habebantur: non aliud quicquam 1034 in repub. nisi quod ultima necessitas admonebat, administrabatur. Integrum locum Festi adscripti ex verisimili coniectura emendatis quæ corrupta erant, & suppletis iis quæ desiderabantur. Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 16. quoddam fragmentum Varronis profert, quod est huiusmodi: *Mundus cum*

1035 patet, Deorum tristitium, atque inferum quasi ianua patet. Propterea non modo praelium committi, verum etiam delectum rei militaris causa habere ac militum (forte legend. *militatum*) proficisci, nauem soluere, uxorem liberum querendum causa ducere, religiosum est. Ex Plutarcho, in vita Romuli, didici, hunc mundum seu fossam istam, in comitio, in ipso urbis centro, Etrusco ritu, Romuli tempore factam fuisse: hoc enim Græca Plutarchi verba sonant, à Lapo, Cruserio, Xylandro Latinis interpretibus, atque etiam à Ludouico Dominico, qui illud opus Tusco sermone reddidit, non satis perspicue aut fideliter expressa, eleganter autem & bene conuersa à Gallico interprete Iacobo Amiotto. Porro non assentior cuidam amico meo, homini erudito, existimanti de hoc mundo intelligendum ænigma illud Virgilianum;

Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo, Tres pateat celsi spacium non amplius vlnas. placet enim interpretatio Andreae Alciati lib. 1. parerg. cap. 18. 1040 *Iacet perempta*. sibi repugnat poeta. nam in Thebaid. Iocastam viuam introducit. 1049 *Cecam*. vel à Virgilio vel à Lucretio hoc epithetum accepit: quorum uterque hoc nocti epithetum tribuit, utroque tamen aptius eo Seneca fuit usus.

1050 *Ingredere*. m. s. libri vna voce, *ingredere*. 1051 *Profuge*. id ipsum O Edipus, in Artij Phœnissis, facere iubetur, ut ex fragmento supersite patet, videlicet: *Iussit proficisci exulium quous gentium, Ne scelere tuo Thebani vastescant agri. Egrederere, exi, effere te ex urbe, elimina.* 1058 *Mortifera mecum &c.* accirco cum amici illum mortuum Thebis sepelire pararent, prohibiti sunt à Thebanis id facere, ventis ne in pristinas calamitates inciderent. Lyfimachus Alexandrinus in historia Thebana: *Oldir*

10. *Quid anime torpes? socia cur scelerum dare Pœnas recusas, omne confusum peris Incastra per te iuris humani decus.*

Morere, ac nefastum spiritum ferro exige. Non si ipse mundum concitans diuum sator Corusca saua tela iaculetur manu,

Vnquam rependam sceleribus pœnas pares. Mater nefanda, mors placet, mortis via

Quærat: agendum comoda matri manum. Si parricida es, restat hoc operi vltimum,

Rapiatur ensis, hoc iacet ferro meus Coniux, quid illum nomine hand vero vocas?

Socer est, utrumne pectori infigam meo Telum? an patenti conditum iugulo imprimam?

Eligere nescis vulnus: hunc dextra, hunc pete Vierum capacem, qui virum & gnatum tulit.

CH. Iacet perempta, vulnere immoritur manus, Ferrumq; secum nimius eiecit cruor.

OE D. Te fatidice, te præsidem veri Deum Compello, solum debui fati patrem.

Bis parricida, plusq; quam timui nocens, Matrem peremi, scelere confecta est meo.

O Phæbe mendax, fata superavi impia: Pauitante gressu sequere fallaces vias,

Suspensa

*Suspensa plantis effereus vestigia,
Cacum tremente dextera noctem rege.*

1050 *I, gradere praeceps, lubricos ponens gradus,
I, profuge, vade, siste, ne in matrem incidas.
Quicumque fessi corpore, & morbo graues
Semianima trahitis corpora: en fugio, exeo,
Releuate colla, mitior cal: status*

1055 *Post terga sequitur: quisquis exilem iacens
Animam retentat, vinidos hausus levis
Concipiat. ite, ferte depositis opem:
Mortifera mecum vitia terris extraho.
Violenta fata, & horridus mortis tremor,*

1060 *Magiesq; & atra pestis, & rabidus dolor
Mecum, ite mecum, ducibus his vililiber.*

πρόσπεσεν, καὶ τὰν οὐρανὸν ἐθίγει
καὶ τὰν αὐτῶν διαμερόμεν, ἐκείνην δὲ
Θηβαίαν, καὶ τὴν αὐτῶν γυναικαὶ συνε-
λάσας οὐκ ἀπέχεσθαι. εἰ δὲ νεμεσώμενος αὐ-
τῇ ἐκείνη τῶν τοῦ τοῦ βασιλέως πατρὸς
Κίον, ἵστασθαι αὐτῇ. γυναικαὶ δὲ τοῖς ἐν
τῇ πόλει κατεκείνου ἀποχρημάτων τιμῇ,
ἀνδρῶν ἀκρίαν αἰῶνα τῇ οὐδὲν κατὰ τὴν
ἐκείνην τῶν οὐρανῶν ἀναίρει αὐτῇ καὶ τῶν
χρόνων. εἰ δὲ ἀποχρημάτων τοῖς συνεκείνου,
ἀνδρῶν ἀκρίαν αἰῶνα εἰς ἑπταὶν ὅσους
καὶ δὲ ἀπὸ τῶν τῶν ποσὶν ποιεῖσθαι, κατὰ
ἐκείνην ποσὶν καὶ ἐκείνην Διμήτριος, ἀγροῦ-
σωντες τὸν τόπον. κατὰ τὰς εἰς ἐκείνην,
πύκνους εἰς τὸν ἑπταὶν κατεκείνου,
τὸν δὲ ἐκείνην τι ποιῶν οὐδὲν εἶναι,
μὴ αὐτῇ τὸν ἐκείνην τῶν δὲ, οὐδὲ αὐτῇ
τιμῇ.

1060 *Atra pestis. atram*

Immitit passim dumosa per aëra pestem.
inquit Silius: cui Carolus Sigonius, in
lib. de dialogo, post multa saecula, ad-

uersus multorum sententiam, in poetis locum suum praeclare restituit; quemadmodum & Lucano
Scaliger pater, Terentio in Comicis Nauagerius, Seneca in Tragicis Bartholomaeus Riccius, quo no-
mine Riccio, Scaligero. Sigonio multum Hispania debet. *Rabidus dolor.* ait Papinius: *Si damni ra-
bidum queat exsaturare dolorem.* Nunc subiungā illius questionis cuius supra nu. 91. memini decisio-
nem, iisdem verbis quibus suam publicè dicturus fui, nisi certā quaedam causā me coegissent propo-
situm mutare.

*Posterior quaesitio quodlibetica quondam Louanij Martino
Ant. Delrio proposita.*

Num verè dixerit Strabo, falsa esse que de Lamiis traduntur.

RESPONSIO.

Sublata prima, res postulare videtur, auditores, ut secunda mensa succedat, qua bellaria apponī
confueuerunt. quoniam vero in a veteres maioribus poculis poicebant, neque tum anxia aut tortuo-
sa; sed quæ & inuitabilia, & aliquo modo, ut ait Varro, εὐαφελῆ erant: ideo nostra quoque πείμματα to-
ta fabulis constabunt, iis tamen fabulis, quibus falsa quorundam opinio ex eorum animis exstirpe-
tur. ut igitur rem aggrediar: existimat Strabo Lamias, aliaque nonnulla vulgò terribilia, inania esse
& anxia terculamenta. ἢ πῶς, inquit, λαια μὴ εἶναι, καὶ ἢ γοργὸν, καὶ ἢ φιδίον, καὶ ἢ μορμολύχη.
hæc ille, verène an falso, si mihi per vos licebit, auditores, sententiā meam promere, audietis. & qui-
dem, ut de Incubo, Laruis, Gorgone taceam, quod de Lamia affirmat, eiusmodi meo iudicio est, ut ab
eo qui dissentiat, periculo: æ plenum opus alex tractare velle videatur. manifestæ enim veritatis repu-
gnare, quid est (Deum immortalem!) nisi gigantum more cum diis æternis bellum gerere: quare nō,
ita viuam, satis possum mirari, eruditos quosdam viros, complura fabulis magis quàm rei cōsentanea
memoriæ prodidisse, eosque viros, qui historiam, à qua omnia ficta, fabulosa omnia procul debent
abesse, conscribere sese proficiebantur. Apollonij Tyanei laudatorem Philostratum intelligo, Saxo-
nem Grammaticum & Vpsalensem episcopum Olausum, Ioannis Magni fratrem. Quorum primus
Menippum refert, obesa nare, firmo latere, liberalique forma iuuenem, speciosæ cuiusdam, & quæ
nequaquam ἀχαρις videbatur, sed ei morigera in omnibus erat, amoribus inretitur, ad illum stupri
caussa sæpe ventitasse; amicique tandem opera (magus is an philo: sophus fuerit parum refert) non
mulieris se fuisse, sed viuius ex Empyis amatorem cognouisse. coactā videlicet faceri, esse se Lamia-

rum ex numero; quæ veluti immensi quidam venerarum rerum gurgites, nullis quantumvis robustiorum & bene peculiarorum adolescentum amplexibus lassari, nedum satiari possent; & eorum, qui exhaustis probata pecunia oculis, cupiditati suæ nequirent satisfacere, neque satis crebris hortum irrigationibus valerent fecundare, corpora deglutire solerent: ornatum vero mundamque omnem Apinas esse, hortosque Tantalî, qui, Homero teste, speciem præ se ferebant aliquam, nihil autem erant, sed quoties aliquid miser senex ab illis decerpere conabatur; toties *τάσδε ἀνέουσαν τὴν γαῖαν* vociferaretur. Saxo, non ignobilis Danorum historicus, auctor est, Regnerum Suecorum regem cum spectris per integram noctem depugnasse. cum enim, diurno labore fessus, nocturna quiete reficeretur, ecce *Τῆρις Λεμυρίων* chorus aduehitur, præcepq; per auræ *Κύρσιτα, & ἄλλους ἐδὶς ἀστρά* somos: Accedunt Fauni Satyræ, Panumq; caterua Manibus admixta militat ore fero: *Σίλωνας κοῦνται Ἀγῶνι, Λαῖνα; ποῖνται*

Cam Lamia scilicet participare solent. Quo viso facinoræ mirificissimo, & diuinius inter eos primum aspicere, admirari, stupefcere; mox animum colligere, ferrum expedire, summa contentione pugnare, nec sædum hoc portentorum agmen à Thoridâ nouerca immissum fregit ac disiecit: luceque reddita, monstrofarum formarum multa genera passim ingentibus vulncribus discissa comperit iacere.

Quinetiam ab Olao proditum est, Broclenum & Buchim, Gormonis regis socios, circa Biarmiam nauigantes, in loca solis expertia peruenisse, ibique infinitam Lamiarum inuadentium multitudinem agrè tandem sagittis, lanceis, fundis, tormentisque obtruisse. Plutarchus memorat Lamiam, domi cæcam, oculos exemtilis in Samio vasculo reconditos asseruare, eosque foras proditura inde depromtos rursus capiti inferere. Facetissimus comicus Aristophanes Lamia faciem igneam attribuit, vtrumque pedem æneum, (vnde Empusam nominari sinit qui velint) alterum asinum: sed Eustathius vnicum habere pedem asserit. Quæ profecto cuncta tam falsa sunt, vt nec confutaturus quidem fuerim; nisi viderem periculum esse, ne quis vestrum illorum scriptorum testimoniis credens, ne quærendum quidem amplius putaret, vera essent an minus; ideoque oculis aliquorum hac nocte huiusmodi terribilimenta obuerfarentur. Facile enim quæ diurno tempore tenuimus, in tenebris vigilantes nobis fingimus, aut certe ea nobis somnus dormientibus repræsentat. Itaque mihi ignoscatis peto, si in causâ satis aperta *ἡ ἀπὸ τοῦ οὐνοῦ* certare videar, cuius rei in me nihilominus culpa (si, quæ friuolè traduntur, diligenter refellere culpa est) non hæret. nam non is qui accuratè falsa confutat; sed qui non fideliter ea quasi vera obtrudit, reprehensionem meretur. Vt igitur poetis ignosciam, quibus, licet repugnante in libris de repub. Platone, *Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas*; & vt

Plutarcho, Eustathioque ea pro fabulis tradentibus non successeram: pessimè Olau & Saxo officio suo functi fuerunt; qui cum ad Aquilonarem historiam illustrandam animum appulissent, ea prodiderunt; quibus freti, si insulsis & fatuis narrationibus vlla forent proposita præmia, illa uterque, bono iure, cunctis hominib. plaudentibus, referret. De Philostrato minus miror. Græcus enim homo, veritus videtur fuisse, vt Herodoto, Theopompo, Eratosthene, Staphylo, Diodoro, aliisque, propter quos ... *& quicquid Græcia mendax Audet in historia*... dictum fuit à Iuuenale, verior existimaretur. Agite enim Philostrateam fabulam perpendamus. *Captum Menippum formosi spectri forma tradit, sit fane, siquidem quæ pulcra sunt, statim inspecta omnium sibi amorem adiungunt: ita vt ipse Euripides, qui famosissimis versibus mulierum genus deformauit, seminarum quas oderat in choro, eximias forma in thoro amasse dicatur. Eo frequenti coniunctione deuentum fuit, vt in nupte nuptie pararentur.* non repugno, huiusmodi enim nō lethales pugnae talem plerumque non lacrimosum exitum sortiuntur.

Ab amico Menippi coacta, vnam sese ex Empusis seu Lamis profectur, amatorum despectorum corporibus saginari consueuisse. hic subsisto, nego Lamiam fuisse, cogi nego potuisse, carne humana vesci solitâ nego. quinimo contendo antiqui illius versutique Draconis commentum fuisse; qui non corpora, sed animas sibi obsequentium auct. deuorare; quique hoc mendacio, cuius ipse pater est & architectus, & magi putantis se vi cogendi malos genios pollere, & adstantium luserit credulitatem. Solere enim peruersos eos spiritus in varias sese mutare figuras, formasque induere diuersas, atque oculos mentesque hominum suis præstigiis fascinare nonnunquam, vt rerum modo adumbrata simulacra reuera existere arbitrentur, nouum non fueritis, qui D. Augustini, Leonici, Peuceri, Cardani, aliorumque monumenta, vel leui manu, vt aiunt, obiter euoluerunt. At, inquires, fuerit necesse esse aliqua fingendæ fabulæ causa. Fuit certe, non quidem quod ab Aristotele ad Nicomachum refertur, & cuius *ὁ ὄψωνος* Clemens Alexandrinus meminit, Lamia mulieris Ponticæ exemplum, quæ gravidarum mulierum aluos cædebat, puerosque inde extractos comedebat; de qua dixit Horatius,

Neu transe Lamia vinum puerum extrahat alua; neque quod à Dione in Libyca fabula traditur, in Li-

hæc ferat esse muliebri facie, eaque non deformi, papillis pulcherrimè fororianibus, oculis supra quam credibile est venustis, ex quibus quiddam *glauco* eiuceat: colore vmbilico tenus candido, sed mixto nonnihil rubore, *Indum sanguineo veluti violæ erit ostro*. Si quis elux; vel *causa rubent vbi ista multa Alba rosa* ... tali esse has mulieres colore vmbilico tenus; corporis reliqua adamanteis squamis armata, nulla chalybis aut ferri durius penetrati; vi bruta vincere; hominem oculis in tantum blandè delixis nudatisque vberibus capere, captorum vesci corporibus. Sed aliud quiddam fingendi Lamias (vulgò *Asien* dicimus) aulam præbuit, & ut opinor, id quod à Diodoro Siculo refertur, in Asia, apud Automolas montem esse, in eo Lamiam reginam, eximia pulcritudinis mulierem, habitasse; cuius postea facies, propter animi feritatem, in belluinam fuerit transformata. morientibus enim liberis suis, liuore aduersus ceterarum fortunatam fecunditatem actam, ex matrum gremio rapi pueros vagientes, innoxiosq; pueros, quibus parci & innocentia morum & corporis atque; teneritas iubeat, actutum, nulla nec infantium nec parentum misericordia motam, crudeliter interfici præcepisse. Hinc ad hodiernum vsque diem ex infantium memoriola nondum effugisse Lamie recordationem, eiusque nomen grauissimum illis incutere timorem. Subiungit Diodorus hanc sæpe vino capi consueuisse, & quoties largius se eo ingurgitasset, subditis suis quicquid luberet impunè faciendi licentiam facere solitam. ideoque quia quæ tum patrabantur, vel negligenter vel omnino non perquirebat, cæcam fuisse existimata. Vnde nonnullos fabulari oculos illam, dum domi esset, conditos in marsupio asseruisse. Huius fabulæ arrepta occasione, veteres fabularum scriptores varias de Lamias fabulas comminisci cœperunt: mox hominibus nimis credulis temerè illis fidem habentibus, eo inualuit hæc opinio; vt hoc etiam tempore pueri Lamiarum iniecta mentione fletum compefcant. nam tatis ac mammis interminantibus Lamiam vocaturas se ni taceant, confestim flere desinunt. Iam effectum est, opinor, vt appareat Strabonem verissimè scripsisse Lamiam esse nihil, quàm poeticum figmentum, nãmiamque puerorum gerris Siculis longè vaniorem. Non est itaque, quod quis sibi à Lamias metuat, sed securi omnes somnum capere potestis. si quis tamen vanis istis terculamentis inquiete solet exagitari, is Prudentium audiat canentem, ... frontem locumque cordis Crucis signa signet, fugient crucem tenebræ; tali dicata signo, mens fluctuare nescit. Procul ô procul vagandarum portenta somniorum, procul esto peruicaci præstigiator astu, O tortuose serpens; qui mille per mazandros, fraudesque flexuosas, agitas quietæ corda Discede, Christus hic est, hic Christus est, liquefice, Signum, quod ipse nosti, damnat tuam cateruam. †. Dixi.

Thebais.

TRAGŌEDIA VI.

MVTILA.

PERSONÆ.

OEdipus. Antigone.

Nuncius. Iocasta.

ACTVS PRIMVS.

OEDIPVS. ANTIGONE.

Æci parentis regimen, ac fesi
unicum

Patris leuamen gnata, quam tan-
ti est mihi

Genuisse, vel sic desere infansum

patrem,

In tecta quid deflectis errantem gradum?

Permitte labi, melius inueniam viam

Quam quero solus, quæ me ab hac vita extrahat,

Et quæ nefandi capitis aspectu leuet

Calum atque terras: quantulum hac egi manu?

Non video noxa conscium nostræ diem,

Sed videor: hinc iam solue inhaerentem manum, 10

Et patere cæcum, quæ volet, ferri pedem.

Ibo, ibo, quæ prærupta protendit iuga

Meus Cithæron, quæ peragrati celer

Per saxa montis iacuit Aetæon, suis

Noua præda canibus: quæ per obscurum nemus, 15

Siluanæ, opaca, vallis instinctas deo

Egit sorores mater, & gaudens malo

Vibrante thyrso prætulit fixum caput.

Vel quæ cucurrit corpus inuisum trahens

Zethi iuuentus: quæ per horrentes rubos

Tauri ferocis sanguis offertat fugas:

vel

THEBAIS. Thebaidem tragœ-
diam olim Latine Attius scripsit. He-
roicis versibus Græcè Thebaidem scrip-
serunt Antimachus & Menelaus AE-
geus; quorum imitatore fuisse Sta-
tium Papinium suspicor: sane Anti-
macho non est dissimilis, vtriusque e-
nim tumor reprehenditur. Ponticus
etiam, testibus Ouidio ac Propertio,
hoc argumentum tractauit. hac tragœ-
dia noster multa ex Euripidis Phœ-
nissis accepit.

9 Noxa, delicti. quomodo frequenter
apud Iureconsultos (vide l. 13 § 1. D. de
verb. signific. & ibi Alciat. & Brechtæus,
& lexicographus in voce noxa.) & apud
Sallustium ac Liuium sumitur. Pro cor-
pore quoque ipso quod nocuit, ex Iu-
stiniani sententia §. 1. insit. de noxal.
action. cōtra Fr. Balduinum sumi pos-
se docet Anton. Contius ad d. §. 1. cui
adde, sic apud Comicos scelus pro sce-
lesto poni. Sufficiet vnum Terentij in
And. testimonium:

Vbi illis scelus est, qui me &c.

12 Prærupta protendit. o. v. l. habent præ-
tendit.

14 Aetæon. de Aetæone vide Nonni
Dionysiac. f. Anaximenes lib. 2. de pi-
cturis antiquis prodidit Aetæonem ab
ineunte quidem ætate venationis stu-
diosum fuisse; adolescentem vero, cum
illius studij periculosos euentus perpen-
deret, multum de studio pristino remi-
sisse, periculorum magnitudine deter-
ritum: vnde ortum rumorem cerui fi-
guram illum induisse. attamen quia na-
turam expellere nequibat, canes dile-
xisset ita, vt domi illos ociofos alere non
grauaretur: quo pacto cum facultates
omnes dilapidasset, natam fabulam, à
canibus suis Aetæonem fuisse laceratū.
auctor Fulgent. 3. mytholog. vt vt est,
existimo poetæ illo commento nos ab
earum rerum studio deducere voluisse;
quæ nudam voluptatem sine vilitate
continent. Aliter sentit Natalis lib. 6.
Mytholog. cap. 24.

18 Prætulit fixum caput. Penthei. cuius

*Vel quæ alta maria vertice immerſo premit,
Inq. præcepſ. quæ ſcelus fugiens ſuum,
Næquæq. faciens, mater inſiluit freto*

- 25 *Ater, ſura gnatum, ſeſq. felices, quibus
Fortuna melior tam bonas matres dedit.
Eſt alius iſtis noſter in ſiluis locus,
Qui me repoſcit, hunc petam curſu inciſo:
Non hæſitabit grefſus, huc omni duce*
- 30 *Spoiliatus ibo: quid moror ſedes meas?
Montem Cithæron redde, & hoſpitiū mihi
Illud meum reſtitue, ut expire ſenex,
Vbi debui inſans, recipe ſupplicium vetus
Semper cruenta, ſæue, crudelis, ferox,*
- 35 *Cum occidis, & cum parcis: olim iam tuum
Eſt hoc cadauer: perage mandatū patris,
Iam & matris: animus geſtit antiqua exequi
Supplicia, quid me gnata peſtifero tenes
Amore vinctum? quid tenes? genitor vocat:*
- 40 *Sequor, ſequor, iam parce: ſanguineum gerens
Inſigne, regni Laius rapti furit,
Et ecce manes manibus inſeſtis petit,
Foditq. vultus, gnata genitorem vides?
AN. Ego video: tandem ſpiritum inimicum exue.*
- 45 *OE D. Deſertor anime, ſortis in partem tui,
Omitte pœnas languidas longæ moræ,
Mortemq. totam recipe: quid ſegnīs traho?
Quid viuo? nullam facere iam poſſum ſcelus,
Poſſum miſer, prædico, diſcede à patre.*
- 50 *Diſcede virgo, timeo poſt matrem omnia.
AN. Vis nulla genitor à tuo noſtram manum
Corpore reſoluet, nemo me comitem tui
Eripiet unquam: Labdaci claram domum,
Opulenta ferro regna germani petant:*
- 55 *Pars magna patris optimo è regno mea eſt,
Pater ipſe: non hunc auferet frater mihi,
Thebana rapti ſceptra qui regno tenet:
Non hunc cæteruas alter Argolicas agens.*

obitus ab Euripide in Bacchis eſt pe-
tendus. Monet ea fabula rectores ciui-
tarum, non frangere concitati populi
impetus, ſed ſedare; & quæ longa con-
ſuetudine radices egerint vitia, nõ vno
impetu extirpare, verum paulatim
labefactando tandem illa tollere. ſi e-
nim multitudinis irata rabies ſpecte-
tur, quauis illa fera truculentior in illos
ut plurimum ſauit qui ſalutaria conſi-
lia adferunt. Erit ergo prudentis, occa-
ſionem expectare, & non ante iratis re-
offerre, quam primi illi furoris impe-
tus, qui ne in ipſorum quidẽ ſunt ma-
nu, reſedant. Periti ſane medici mor-
bos nonnullos lentis remediis ſolent
perſerare. Si hæc Pentheus perpendif-
ſet, non eum tam crudeliter tranſiſſent
Manades; quæ finguntur illarum fera-
rum formas induiſſe, quarum naturam
exprimebant. Indicant præterea Mæ-
nades ebrios inſanis perſimiles eſſe; quĩ
neq. amicis, nec fratribus, nec filiis ſuis
parcunt.

20 *Zethi iuuentus.* hoc eſt, Zethus ipſe.
Helleniſmus. ſic Claudianus, in Ru-
ſin, flammam Chimæra, vim Hydræ,
ſamem Scyllæ poſuit, pro Scylla, Hy-
dra, Chimæra. Sic vero ſe res habet: Ze-
thus & Amphion agnita matre ſua
Antiopa: quam Dyrce, Lyci vxor, per-
ſequabatur; Dyrceen tauro alligatam,
eo concitato, mirabilem in modum
diſcerperũt. Zethi potius quàm Am-
phionis meminit: quia Amphion, ut
pote humanior, à tali crudelitate alie-
nior fuiſſe videatur.

22 *Immerſo.* alias legitur *immẽſo.*

23 *Scelus fugiens juum.* Ino, neſario ſce-
lere, Orchomeniis immiſſa fame, Ne-
pheles filios interimere tentarat: ideo
Athamantem fugiebat.

26 *Tam bonas matres.* meliorem matrẽ
putat eam quæ filium occidit, quàm
quæ filio concumbat.

48 *Quid viuo?* ſententia eſt: cur viuo?
cum, ad quod natus ſum, amplius pec-
care non poſſim? poſſum tamen naturam
meam ſuprare. poſſum ergo ſcelus fa-
cere. diſcede à me nata dum virgo es,
ne te ſuprem. cum enim nec à matre
ineunda me abſtinuerim, nullam non
auſum ſuprare.

Non si reuulso Iuppiter mundo tonet,
Mediumq; nostros fulmen in nexus cadat,
Manum hanc remittam: prohibeas genitor licet,
Regam abnuentem, dirigam inuitum gradum.
In plana tendis? vado: praeupta expetus?
Non obsto, sed praece: quouis utere
Duce è duobus, omnis eligitur via.

Perire sine me non potes: mecum potes:
Hic alta rupes arduo surgit iugo,
Spectatq; longè spacia subiecti maris.
Vis hanc petamus? nudus hic pendet sillex,
Hic scissa tellus faucibus ruptis hiat:

Vis hanc petamus? hic rapax torrens cadit,
Partesq; lapsi montis exesas rotat,
In hunc ruamus, dum prior, quò vis eo.

Non deprecor, non hortor, extinguere cupis,
Votumq; genitor maximum mors est tibi?
Si moreris, antecede: si viuus, sequor:

Sed flecte mentem, pectus antiquum aduoca,
Victasq; magno pectore arumnas doma.
Resiste, tantis in malis vinci malum est.

OE D. Vnde in nefanda specimen egregium domos?

Vnde ista generi virgo dissimilis suo
Fortuna? credis, aliquis est ex me pius?
Non esset unquam, fata bene noui mea,

Nisi ut noceret, ipsa se in leges nouas
Naturam vertet, regeret in fontem citas

Reuolutus undas amnis, & noctem afferet
Phaëbea lampas, hesperus faciet diem:
Ut ad miseras aliquid accedat meas.

Pij quoque erimus, unica O Edipoda est salus,
Non esse saluum: liceat ulcisci patrem
Adhuc inultum, dextra quid cessas iners

Exigere pœnas? quicquid exactum est adhuc,
Matri dedisti: mitte genitoris manum
Animosa virgo: funus extendis meum,
Longasq; vini ducis exequias patris:

71 Rapax, proprium torrentis epithetum. Lucretius & Virgilius fluuios rapaces dixerunt.

72 Torrens, torrens, inquit Festus, significat fluuium subitis imbribus concitatum, qui alioquin siccitatibus exarecit. Græce, teste I. C. dicitur *χευρρηνος*. I. i. D. de flumin.

74 Deprecor. Ouidius:

Sæpe precor mortem, matrem quoque deprecor idem.

85 Regeret in fontem. sic Ouid. in trist. In caput ante suum labentur ab equore retrò

Flumina, cõuersis solq; recurret equi etc.

87 Phaëbea lampas. Sol. Virgil. 3. A En. Argolici clypei aut Phaëbea lapadus instar. Euripides:

ὁ σὺ δὲ πῆμα λαμπρὸς ὁ ψευταὶ θεῶ.

89 Unica O Edipo deest salus Non esse saluum. sic in o. v. legitur. vulgo excusum est, unica O Edipoda est salus &c. simile autem est illi;

Vna salus victis, nullam sperare salutem.

95 Longasq; vini ducis exequias patris. penè est simile Ciceroniano illi, pro Quinctio; huic acerbissimum viuo ydentiq; funus ducitur.

Aliquando terra corpus inuisum sege.

Peccas honesta mente: pietatem vocas,

Patrem insepultum trahere. qui cogit mori

Nolentem, in aquo est, quicquid properantem impedit. 99 *In equo est. alludit ad dictum Horatii:*

100 *Occidere est, vetare cupientem mori.*

Nec tamen in equo est: alterum grauius reor.

Malo imperari, quam eripi mortem mihi.

Desiste capto virgo, ius vita ac necis

Mea penes me est. regna deserui libens,

105 *Regnum mei retineo. si fida es comes,*

Ensem parenti trade. sed notum nece

Ensem paterna tradis, an gnati tenent

Cum regno & illum? faciet, ubicunque est, scelus

Ibi sit. relinquo, gnatus hunc habeat meus:

110 *Sed uterque flammam potius, & vastum aggerem*

Compone: in altis ipse me immittam rogos.

Ereclam ad ignes funebrem ascendam struem,

Pectusq; soluam durum, & in cineres dabo

Hoc quicquid in me viuit: ubi sauum est mare?

115 *Duc, ubi sit altis praeputum saxi iugum,*

Vbi torua rapidus deuehat Ismenos vada:

Duc, ubi ferae sint, ubi fretum, ubi praeceptus locus,

Si dux es. illuc ire morituro placet,

Vbi sedit alta rupe semifero dolos

120 *Sphinx ore neclens. dirige huc gressu pedem:*

Hic siste patrem, dira ne sedes vacet,

Monstrum reponere manus: hoc saxum insidens

Obscura nostrae verba fortuna loquar,

Qua nemo soluat. quisquis Assyrio loca

125 *Posse regi scindis, & Cadmi nemus*

Serpente notum, sacra quo Dirce latet:

Supplex ad aras, quisquis Euroten bibis,

Spartamq; fratre nobilem gemina colis:

Quicunque Elim, Parnason, & Bæotios

130 *Colonus agros uberis tondes soli,*

Aduerte mentem: saua Thebarum lues

Lucifica cæcis verba committens modis,

101 *Net tamen in equo est. Ascensius & Daniel existimant Senecam dicere, plus*

peccare eum, qui inuitum occidit, quam qui nolentem seruat: contra Bernardinus, hunc quam illum peccare grauius; cuius sententiam sequor. loquitur enim Oedipus, cui mors erat optatissima.

112 *Ascendam struem. in vno m. s. ueni conscendam.*

116 *Rapidus. verum fluij epithetum. Attius in Epigonis;*

... rapidum flumen Inachi.

Virgilius, rapidum Oaxem; noster alibi, rapidum Hebrum.

122 *Saxum insidens. in m. s. continetur saxo.*

124 *Assyrio. Cadmo, Phœnici. Zenodotus Stoicus:*

εἰς τὴν ἀστυν Φοίνισσα, τὴν ἐν ὄρει; ἢ καὶ ἐν τῇ ἀστυνὶ ὅτι καὶ μὲν καὶ τὸν ἑλμυρὸν ἐκ τῆς ἀστυνὸς ἀφ' οὗ καλεῖται Ἑλμυρὸν καλεῖται.

126 *Sacra. execrabilis.*

130 *Tondes. hanc vocem Latini translatione ad agros traxerunt, sicut apud Virgilium & Ouidium videre est, Græcos secuti; qui κατεῖν non hominibus modo aut pecoribus, sed & ciuitatibus, arboribus, fruticibus ac agris accommodarunt. Pindarus etiam longè alia in re: ἐν λυγίῳ κατεῖν μέγαντιαν.*

Quid

- 170 *Nec me redemi parte: membratim tibi
Vulsi perire, debitum tandem exige.
Nam soluo pœnas, tunc tibi inferias dedi.
Ader, atque inertem dexteram intorsus preme.
Magisq; merge, timida cum paruo caput*
- 175 *Libavit haustu, vixq; cupientes sequi
Eduxit oculos, hæret etiam nunc mihi
Ille animus, hæret, cum recusantem manum
Pressere vultus, audias verum O Edipum:
Minus eruisi lumina audacter tua,*
- 180 *Quam præstitisti, nunc manum cerebro induit.
Hac parte mortem perage, qua cæpit mori.
AN. Pauca ô parens miserâda magnanima precor
Vt verba gnata mente placata audias.
Non te ut reducam veteris ad specimen domus,*
- 185 *Habituq; regni flore pollentem inclyti:
Peto aut ut iras tempore, aut ipsa mora
Fractas, remisso pectore ac placido feras.
Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non esse sub dolore, nec victum malis*
- 190 *Dare terga: non est, ut putas, virtus pater
Timere vitam, sed malis ingentibus
Obstare, nec se vertere, ac retrò dare.
Qui fata proculcauit, ac vita bona
Proiecit, atque abscessit, & casus suos*
- 195 *Oneravit: ipsi, ceu video, nullo est opus,
Quare ipse mortem cupiat, aut quare petat.
Virunque timidi est velle: contempsit mori,
Qui concupiscit: cuius haud ultra mala
Exire possunt, in loco tuto est situs.*
- 200 *Quis iam deorum (velle fac) quicquam potest
Malis tuis adijcere? iam nec tu potes,
Nisi hoc, ut esse te putes dignum nece.
Non es, nec ulla peccus hoc culpa attigit.
Et hoc magis te genitor insontem voca,*
- 205 *Quod innocens es, diis quoque inuitis. quid est,
Quod te efferarit: quod novos suffixerit*

f

Stimu-

ὅτι ἐν τοῖς ὑποκρίσει, ἀλλὰ οὐδὲν γινώσκοντες.
quæ verba Fabro & Donato Latine
interpretibus copiosius exponit Eustra-
tius Græcus scholasticus; quæ Latine
habemus Ioannis Bernardi Felsiani
beneficio. de hac autem re nonnulla
optimus & doctissimus Iud. Damhau-
derius V. C. in praxi rerum criminal.
cap. 38. num. 12. quibus addo sequen-
tia. apud Sallustium, in Iugurth. ait.
Atherbal: Vtinam emori fortunis meis
honestus exitus esset, ne viuere con-
temptus viderer, si defensus malis iniu-
riæ concessissem. nunc quia neque vi-
uere libet, neque mori sine dedecore
licet &c. Iul. Cæsar, de bello Gallico
lib. 7. Animi est, inquit, ista mollities,
nō virtus, inopiam paulisper ferre non
posse. qui se morti vitrò offerant faci-
lius reperiuntur, quàm qui dolorem pa-
tienter ferant. Q. Curtius de gestis A-
lexandri lib. 5. Fortium virorū est ma-
gis mortem contemnere, quàm odisse
vitam. sæpe tædio laboris ad villitatem
sui compelluntur ignaui. D. Augustin.
in lib. de ciuitate Dei, Catonis Uticen-
sis factū timori, quàm fortitudini acri-
bit. apud Euripidem Hercules Furens
sic ratiocinatur:

22 ἰσχυρὰ μὲν δὲ, καὶ ὅτι σὺ κρείττων ὢς,
23 μὴ δαίμων ἐφ' ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων φάσθαι.
24 ταῖς συμφοραῖς γὰρ ὅστις ἕχ' ὑφίσταται,
25 ὅδ' αὐτὸς ἀνδρῶν τῶν εὐνοῦντων βέλους.
ἰσχυρὰ μὲν δὲ, καὶ ὅτι σὺ κρείττων ὢς.

200 Quis iam Deorū (velle fac) quidquam
&c. videtur ad Ouidij imitationē scri-
ptum, apud quem lib. 14. Metamorph.

.... Argemon

22 Ferulidus ingenio, tum vero & cladibus
asper,
Quid superest, quod iam patientia nostra
recuset
Ferre viri? dixit. quid habet Cytherea,
quod ultra
(Velle puta) faciat? nam dum peiora ti-
mentur,
Est locus in voto: fors autem ubi pessima
rerum,
Sub pedibus timor est, securaq; summa ma-
lorum.

205 Quod innocens es, Diis inuitis. nam
supra dixit, non esse nocentē, qui ipse
nocens non est.

215 *Abſceſſit ante iuſſa.* ſic vulgo legitur. in meo m. ſ. eſt *ante iuſſa*. optimè ceteri codices ſcripti; *abſceſſit ante iuſſa*. hoc eſt ante exſequias, ante ſuprema funera, ante obitum: quam ſcripturam etiā Bernardinus agnoſcit. Brillonius de verb. ſignificat. lib. 10. funerum ſollemnia ſcribit à Latinis iuſta dici, quòd lege duodecim tabularum præſcripta eſſent. ſcio lege 12. tab. ſollemnia funerum fuiſſe præſcripta, eaſque eleganter deſcribit Iacob. Ræuarius ad leg. 12. tab. cap. 15. verum inde nominis rationem deduci non placet. cur non enim legitima potius dicta ſunt? ego iuſta vocari crediderim, quia iuſtum ſit & æquum illa mortuis fieri.

212 *Alma parentis.* Cereris. Virgilius 1. Georg.

Liber & alma Ceres, reſtro ſi munere tellus &c.

Eumque verſum imitatus Octavius Aug. ſi modò eius ſunt carmina quæ vulgo circumferuntur nomine edicti de conſervat. A Encid.

Liber & alma Ceres ſuccurrite, reſter in arui

Miles erat...

» Apuleius lib. 11. de aſino: Sine tu Ceres alma, frugum parēs. Sed cur alma? quia frugibus inuentis homines alit. Martianus Capella, ſemel Cererem vocavit terrarum alumnā, Cererē pro frugibus ponens; quia fruges à terra aluntur, nō autem quia Ceres homines alit. in ea namque ſignificatione, alūni, alumnæque vocabula ſumi non poſſunt, ut Valla, & quadam epift. ad Murerum Lambinus teſtantur. quamvis Accuſ. & ceteri DD. in l. 1. C. quæ res pign. oblig. poſt. Decius in l. legem, C. de pact. Mynſingerus ad §. iuſta autē. inſtit. quib. ex cauſ. manumit. non licet, Latini ſermonis non valde diligenter, contrarium tradiderint. Non mouet me quod Silueſt. Aldobrandinus in commentar. lib. 1. inſtituit. ſcribat Plinium ſic alicubi his vocabis uſum: non enim antè hoc credam, quā Plinij locum videre contigerit.

*Stimulos dolori? quid te ad infernas agit
Sedes? quid ex his pellit, ut careas dies?*

*Cares, ut altis nobilem muris domum,
Patriamque fugias, patria tibi viuo perit.
Gnatos fugis, matremque? ab aspectu omnium
Fortuna te summouit: & quicquid potest
Auferre cuiquam mors, tibi hoc vita abſtulit.
Regni tumultus, turba fortuna prior
Abſceſſit ante iuſſa: quem genitor fugis?*

OE D. *Me fugio, fugio cōſcium ſclerum omnium
Pectus, manumque, hanc fugio, & hoc cælū, et deos:
Et dira fugio ſclera, quæ feci nocens.*

*Ego hoc ſolum, frugifera quo ſurgit Ceres,
Premo? has ego auras ore peſſifero traho?*

*Ego laticis hauſtu ſatior? aut villo fruor
Alma parentis munere? ego caſtam manum
Neſandus, inceſtiſticus, execrabilis*

*Attrecto? ego villos aure concipio ſonos,
Per quos parentis nomen, aut gnati audiam?*

*Vtinam quidem reſcindere has quirem vias,
Manibusque adaectis omne, quo voces meant,
Aditusque, verbis tramite anguſto patet,*

*Eruere poſſem gnata: iam ſenſum tui,
Quæ pars meorum criminum es, infelix pater*

*Fugiſſem: inheret ac recrudescit neſas,
Subinde & aures ingerunt, quicquid mihi*

*Negaſtis oculi: cur caput tenebris graue
Non mitto ad umbras Ditis æternas? quid hic*

Manes meos detineo? quid terram grauo?

*Miſtusque ſuperis erro? quid reſtat mali?
Regnum, parentes, liberi, virtus quoque,*

*Et ingenij ſolertis eximium decus
Periere, cuncta ſors mihi infeſta abſtulit:*

*Lachrymæ ſupererant, has quoque eripui mihi.
Abſiſſe, nullas animus admittit preces,*

*Nauamque pœnam ſcleribus querit parem.
Et eſſe par quæ poterit? infanti quoque*

Decreta

- Decreta mors est. fata quis tam tristia*
 245 *Sortitus unquam? videram nondum diem,*
Pteriq; nondum solueram clasi moras,
Et iam timebar: protinus quosdam editos
Nex occupavit, & nouæ luci abstulit.
Mors me anteceffit, aliquis intra viscera
 250 *Maternal ethum præcoci fati tulit.*
Sed nunquid & peccauit? abstrusum, abditum,
Dubiumq; an essem, sceleris infandi reum
Deus egit. illo teste damnauit parens,
Calidog; teneros transtulit ferro pedes,
 255 *Et in alta nemora pabulum misit feris,*
Auib; & auidis, quas Citharon noxiis
Cruore sæpe regio attractas alit.
Sed quem deus damnauit, abiicit pater,
Mors quoque refugit: præstiti Delphis fidem.
 260 *Genitorem adortus impia strauit nece.*
Hoc alia pietas redimet. occidi patrem,
Sed matrem amari, prò loqui hymenæum pudet,
Tadasq; nostras. has quoque inuitum pati
Tecoze pœnas: facinus ignotum, efferum,
 265 *Inusitatum fare, quod populi horreant,*
Quod esse factum nulla non atas neget,
Quod patricidam pudeat. in patrios toros
Tuli paterno sanguine aspersus manus,
Scelerisq; precium maius accepi scelus:
 270 *Leue est paternum facinus, in thalamos meos*
Deducta mater, ne parum scelerum foret,
Fœcunda, nullum crimen hoc maius potest
Natura ferre. si quod etiamnum est tamen,
Qui facere possunt, dedimus. abiici necis
 275 *Precium paterna sceptrum, & hoc iterum manus*
Armauit alias: optimè regni mei
Fatum ipse noui, nemo sine sacro feret
Illud cruore. magna præfagit mala
Paternus animus: iacta iam sunt semina
 280 *Cladis futura: spernitur pacti fides.*

248 *Nex occupavit.* non repugnabo, si quis volet ex v. l. reponere *nex.* tū propter sequens *luci*, tum etiam quia AEschylo in Agamemno, & frequenter Catullo, Virgilio, Horatio & Ouidio *nex* mortem significat.

250 *Præcoci.* o. v. l. habent *præcoci.* Afranius, in *Naui*:

Adpetu dominatum demens præmaturè præcoquem.

Nouius Comicus:

Huic puella præcoci libido inest.

Columella lib. i. *Præcoquem* maturitatem trahunt. dicitur ergo etiam *præcocius*.

251 *Abstrusum.* m. l. *abstrusum.* quod vocabulum etiam in Claudianis membranis inueni, & in Prudentij m. l. inuenisse se, Victor Giselinus mihi affirmavit.

257 *Attractas.* v. l. *attractas.* nihil muto.

265 *Inusitatum fare.* Winckeliani collegij m. l. *inusitatum effare.*

274 *Quis facere possunt.* in cod. scriptis, iisque de meliore nota, legitur *possunt.* de Eteocle & Polynice loquitur; quos Euripides, Ouidius, Seneca & Papinius O Edipi & Iocastæ filios fuisse scripserunt: sed hoc refellit, in Buxoricis, Pausanias, frater testimonio auctoris O Edipodiorum carminum, contenditque illos O Edipi ex Euryganeæ filios fuisse.

277 *Sacro.* nefario, scelesto. sic Virgilius, auri famem sacram, & Catullus, sacrum libellum, dixerunt.

278 *Magna præfagit mala Paterni animi.* parentum præfagia nec vana nec inania esse solere varij poetæ docuerunt. exemplo Cereris, Claudianus in lib. de rapui; Theridis, Papinius in Achilleide; Dardani, Ouidius in Metam.

*Hic occupato cedere imperio negat:
Ius ille, & iſti fœderis teſtes deos
Inuocat, & Argos exul, atque vrbes mouet
Graias in arma. non leuis feſſis venit
Ruina Thebis: tela, flamma, vulnera
Instant: & iſtis ſi quod eſt, maius malum,
Vt eſſe genitos nemo non ex me ſciat.*

*AN. Si nulla genitor cauſa viuendi tibi eſt,
Hæc vna abunde eſt, vt pater gnatos regas
Grauiter furentes: tu impij belli minas
Auertere vnus, tuq; vacordes potes
Inhibere iuuenes, ciuib; pacem dare,
Patria quietem, fœderi laſo fidem.
Vitam tibi ipſe ſi negas, multis negas.*

*OE D. Illis parentis vllus, aut æqui eſt amor,
Auidis cruoris, imperij, armorum, doli,
Diris, ſceleſtis: breuiter vt dicam, meis?
Certant in omne facinus; & penſi nihil
Ducunt, ubi illos ira præcipites agat.*

*Nefasq; nullum, per nefas nati, putant:
Non patris illos tangit afflicti pudor,
Non patria, regno peſtus attonitum furit.
Scio quò ferantur, quanta moliri parent,
Ideoq; lethi quæro maturi viam,*

*Moriq; propero: dum in domo nemo eſt mea
Nocentior me: gnata quid genibus meis
Fles aduoluta? quid prece indomitum domas?
Vnum hoc habet fortuna, quo poſſim capi,
Inuictus alijs, ſola tu affectus potes
Mollire duos, ſola pietatem in domo.*

*Docere noſtra: nil graue aut miſerum eſt mihi,
Quod te ſciam voluiſſe, tu tantum impera.
Hic O Edipus AEgea tranabit freta,
Iubente te, flammasq; quas Siculo vomit:
De monte tellus igneos voluens globos,
Excipiet ore: ſeq; ſerpenti offeret,
Quæ ſæua furto memoris Herculeo furit,*

Iubente:

304 Leti. ſine aſpirationis nota inuenitur Romæ in lapide, in domo Attij Delphini;

Hæc oculo errante quæ aſpicis leti domus &c.

317 Sæua. de hoc dracone ait Varro, Meleagris: adde Hydram Lernæam, & draconem Hæſperidum, quod beſtiæ fuerunt immanes.

Furto memoris. quia Hercules aurea mala cuſtodix ei; commiſſa auertit. Lucæti;:

Aureaq; Hæſperidum ſeruans fulgentia mala,

Aſper, acerba tuens, immani corpore ſerpens,

Arboris amplexus ſtirpem. . .

Lucanus:

Abstulit arboribus præcium, memoriq; laborem

Alicides, paſſuſq; inopes ſine pondere ramos,

Reſtulit Argolico fulgentia poma tyræno. Agrætas, in Libycis, ait, non poma fuiſſe, ſed oues ſului coloris: ortam vero fabulam ex ambigua ſignificatione vocis præſta.

*Iubente te præbebit alitibus iecur,
Iubente viuet.*

ACTVS SECVNDVS.

NŮNCIVS. OEDIPVS.

ANTIGONE. IOCASTA.

- 320 *Regia stirpe editæ,
Thebæ pauentes arma fraterna inuocant;
Rogantq; tectis arceas patriis faces.
Non sunt minæ, iam propius accessit malum:
Nam regna repetens frater, & pactas vices,*
- 325 *In bella cunctos Græciæ populos agit,
Septena muros castra Thebanos premunt.
Succurre, prohibe pariter & bellum, & nefas.*
OED. *Ego ille sum, qui scelera committi vetem?
Et abstineri sanguine à caro manus*
- 330 *Doccam? magister iuris, & amoris pū
Ego sum? meorum facinorum exempla appetunt.
Me nunc sequuntur, & laudo agnosco libens,
Exhortor, aliquid ut patre hoc dignum gerant.
Agite ô propago clara, generosam indolem*
- 335 *Probate factis, gloriam ac laudes meas
Superate: & aliquid facite, propter quod patrem
Adhuc inuēt vixisse, facietis scio,
Sic estis orti: scelere defungi haud leui,
Haud vsitato, tanta nobilitas potest.*
- 340 *Ferte arma, facibus petite penetrales deos,
Frugemq; flamma metite natalis soli,
Miscete cuncta, rapite in exitium omnia,
Deiçite passim mœnia, in planum date,
Templis deos obruite, maculatos lares*
- 345 *Conflute: ab imo tota concidat domus,
Vrbs concremetur, primus à thalamis meis
Incipiat ignis. AN. mitte violentum impetum
Doloris, ac te publica exorent mala,
Auctoꝝq; placida liberis pacis veni.*

f. 3

OED.

324. *Pactas vices.* de quibus L. Attius, in Phœnissis:

*Vicissitudinemq; imperitandi tradidi:
Ne eorum diuidiæ discordes dissipent,
Disturbent tantas & tam optimas ciuium
Diuitias.*

326 *Septena.* vide AEschylum, in tragœdia, Septem ad Thebas; ex qua nonnulla Seneca in hac tragœdia accipit.

337 *Facietis scio, Sic estis orti.* quia dixit supra;

Nefasq; nullum per nefas nati putant.

339 *Nobilitas.* in mala & in bona parte sumi potest: hic in mala sumitur. de nobilitate autem scripserunt ex professo Hieronymus Osorius, Baro, Tiraquelus, Platina, Ioannes Raynaudi, Bonus à Curtilis, Hispanus Oratoria, aliiq; multi. multa quoque ex *negotio* Bartol. Chassaneus in caral. glor. mundi & Fr. Viuius commun. opin. lib. 2. opin. 87. à num. 23. vsque ad finem.

351 Placideq. Virgilius AEneid. 8.
... populus placida in pace regebat.

359 Rupis exese. alibi ait:
Num latuit infans rupis exese specu?

361 Rumoris vagi. Ouidius:
... non ista vagi rumoribus audis.

363 Felix Agaue. hoc loco in duobus v.
1. alia scena constituitur; ceteri vulgatis consentiunt.

365 Cruentia nati Menas. Persius
Et raptum viculo caput ablatura superbo
Bassar, & lyncem Menas flexura corymbis.

Agaue, ut noster, Mænadem appellat.
370 Ut & hostem amarem. ut eum qui patriæ meæ bellum infert, amare non desisterem.

Bruma ter posuit niues Et tertia iam falce
decubuit Ceres. ita quoque Rhianus annos descripsit:

ἔτος ἀπὸ τοῦ τοῦ πρὸς τὸν ἑκατὸν
χρυσῶν τε καὶ εἰς τὸ δὲ καὶ εἰς τοὺς
πέντε.

hoc est, ut vertit Romulus Amasæus,
fidelis & elegans Pausaniæ interpres:

Servarunt inter candentis deuia montis
Castra bis vndenas herbas, totidemque
pruinæ.

ita noster alibi;

... decies niuib.
Cannit Ide, Ide nostrum
Nudata rogi, & Sigeis
Trepidus campis decies secuit
Messor aristas.

375 Cingit Isthmon. in vno cod. non
valde antiquis characterib. descripto,
inuenio, tingit Isthmon.

376 Septemq. vide AEschylum, in d.
tragedia, Euripidem in Phœniss. &
Statium in Thebaid.

OE D. Vides modestæ deditum menti senem?

Placidaq. amantem pacis ad partes vocas?
Tumet animus ira, feruet immensum dolor.
Maiusq. quàm quod casus & iuuenum furor
Conatur, aliquid cupio. non satis est adhuc
Ciuite bellum, frater in fratrem ruat.

Nec hoc sat est, quod debet, & fiat nefas
De more nostro, quod meos deceat toros:

Date arma patri, nemo me ex his eruat
Syluis, latebor rupis exese cauo,
Aut sæpe densa corpus abstrusum tegam.
Hinc aucupabor verba rumoris vagi,
Et sæua fratrum bella, quod possum, audiam.

IO. Felix Agaue, facinus horrendum, manu,
Qua fecerat, gestauit, & spoliū tulit
Cruentia nati Menas in partes dati.

Fecit scelus, sed misera non ultra suum
Scelus hoc cucurrit. hoc leue est, quod sum nocens,
Feci nocentes. hoc quoque etiamnum leue est,

Peperi nocentes. deerat ærumnis meis,
Ut & hostem amarem. bruma ter posuit niues,
Et tertia iam falce decubuit Ceres,

Ut exul errat gnatus, & patria caret,
Profugusq. regum auxilia Graiorum rogat.

Gener est Adraſti, cuius imperio mare
Quod cingit Isthmon, regitur. hic gentes suas,
Septemq. secum regna ad auxilium trahit
Generi. quid optem, quidne decernam, haud scio.

Regnum reposcit: causa repetentis bona est,
Mala, sic petentis. vota quæ faciam parens?
Vtrumque natum video, nil possum piè
Pietate salua facere: quodcumque aliteri
Optabo nato, fiet alterius malo.

Sed vtrumque quamuis diligam affectu pari,
Quò causa melior, sorsq. deterior trahit,
Inclinat animus, semper infirmo fauens.
Miseros magis fortuna conciliat suis.

*NVN. Regina, dum tu flebiles queris acies,
Terisq; tempus, tota nudatus stetit
Acies in armis: ara iam bellum cient,*

- 390 *Aquilaq; pugnam signifer mota vocat:
Septena reges bella dispositi parant,
Animo pari Cadmea progenies subit.
Cursu citato miles hinc illinc ruit.
Vide, ut atra nubes puluere abscondat diem,*
395 *Fumog; similes campus in calum erigat
Nebulas, equestri fracta quas tellus pede
Submittit: & si vera metuentes vident,
Infesta fulgent signa: surrectis adest
Frons prima telis, aurea clarum nota*
400 *Nomen ducum vexilla præscriptum ferunt.
I, redde amorem fratribus, pacem omnibus,
Et impia arma mater opposita impedi.*

ACTVS TERTIVS.

ANTIGONE. IOCASTA.

NVNCIVS.

- Perge, i parens, & concita celerem gradum
Compesce tela, fratribus ferrum excute,*
405 *Nudum inter enses pectus infestus tene:
Aut solue bellum mater, aut prima excipe.
Ibo, ibo, & armis obuium opponam caput,
Stabo inter arma. petere qui fratrem volet,
Petat ante matrem: tela, qui fuerit pius,*
410 *Rogante ponat matre: qui non est pius,
Incipiat à me. feruidos iuuenes anus
Tenebo, nullum teste me fiet nefas:
Aut si quod & me teste committi potest,
Non fiet unum.* AN *signa collatis micant*
415 *Vicina signis, clamor hostilis fremit,
Scelus in propinquo est, occupa mater preces.
Ecce ecce motos fletibus credas meis,
Sic agmen armis segne compositis venit,*

390 *Aquilaq; num* Græci aquilas inter signa militaria habuerint, quod poeta hic videtur velle innuere; num vero ex Romanorum more locutus sit, non vacat inquirere: quibus curæ erit hoc inuestigare, legant artis militaris scriptores, Aelianum, Leonem, Vegetium, Modestum, Valturium, Cyllenium, Ferretum, & similes.

392 *Cadmea progenies.* Thebani. supra scripsit in Herc. Fur. actu 2. Cadmea proles. est hoc ab AEschylo sumtum: qui Thebas *ἡρώων πόλις*, & Thebanū exercitum, *ἡρώων στρατός* vocat.

397 *Si vera metuentes vident.* pauor enim metusque sic augent omnia, utque, et si nō sunt, esse cogitas, aut ut sint veris, quasi essent re vera, videre te putes.

400 *Vexilla.* Paullus ex Festo, vexillū, inquit, diminutium à velo. videntur, autem vexilla fuisse proprie vela, seu flammulæ illæ, quæ etiamnum hodie equitibus præferuntur. Sane Vegetius lib. 2. cap. 1. scribit, equitum alas dici vexillationes, ab eo quod velis, id est flammulis vtantur. quæ de re consule B. Briffonium de verb. signific. lib. 19. & P. Præcium thesauri Iuris ciuilis & Canonici lib. 20.

423 *Præpetem. Virgilius:**Præpetibus pennis ausus se credere caelo.*

428 *Parthica. hoc ait, quia Parthi erant boni sagittarij. Vnde Parthi nomen sortiti fuerint docet Rodericus Archiepiscopus Toletanus, lib. 1. rerum in Hispan. gestarum cap. 11. de Tanai Scytharum rege sic scribens: Reuerens ferè totam Asiam subiugavit, & Formi regi Medorum tunc sibi caro ad persoluendum tributum subditam esse fecit; ex cuius exercitu victore nonnulli, prouincias subditas contuentes in omni fertilitate pollere, deserto suorum agmine, in Asia partibus resederunt. Ex quorum genere dicit Pompeius Trogus Parthorum prolapiam descendi. vnde & lingua Scythica Parthi, id est fugaces siue exsules, dicuntur: suoque generi respondentes, inter omnes potè ne Asia nationes soli sunt sagittarij & acerrimi bellatores. De nomine vero Parthorum aliqui etymologiam traierunt, ut dicerentur Parthi, quasi parentum fugaces, quia à parentibus recesserunt.*

444 *Ab Inachio. ab Argis.*

448 *Pasim. in tribus v. l. inuenio sparsim. qua voce, si bene memini, L. Silena vltus fuit.*

*Procedit acies tarda, sed properant duces.*10. *Quis me procella turbine insana vehens Volucer per auras ventus aetherias ager?**Qua Sphinx, vel atra nube subtexens diem Stymphalus, audis præpetem pennis feret?**Aut qua per altas aeris rapiet vias**Harpyia, sæui regis obseruans famem,**Et inter acies præciet raptam duas?*NVN. *Vadit furenti similis, atque etiam furit:**Sagitta qualis Parthica velox manu**Excussa fertur: qualis insano ratis**Premente vento rapitur: aut qualis cadit**Delapsa calo stella, cum stringens polum**Rectam citatis ignibus rumpit viam:**Attonita cursu fugit, & binas statim**Diduxit acies, victa materna prece**Hæserè bella, iamque in alternam necem**Illinc & hinc miscere cupientes manus**Vibrata tela continent dextra sua:**Paci fauetur, omnium ferrum latet**Cessatque, telum vibrat in fratrum manu,**Laniata canas mater ostendit comas,**Rogat abnuentes, irrigat fletu genas:**Negare matri, qui diu dubitat, potest.*

ACTVS QVARTVS.

IOCASTA. POLYNICES.

*In me arma & ignes vertite, in me omnis ruat**Vnam inuentus, quaque ab Inachio venit**Animosa muro, quaque Thebana ferox**Descendit arce: cuius atque hostis simul,**Hanc petite ventrem, qui dedit fratres viro:**Mea membra pasim spargite, ac diuellite,**Ego utrumque peperì: ponitis ferrum ocyus,**Ac dico? & ex aquo mihi dextras datis?**Date, dum pie sunt: error inuitos adhuc*

Fecit

*Fecit nocentes: omne fortuna fuit
Peccantis in vos crimen: hoc primum nefas
Inter scientes geritur. in vestra manu est,*

- 455 *Virum velut: sancta si pietas placet,
Donate matrem pace: si placuit scelus,
Maius peractum est, media se opponit parens,
Proinde bellum tollite, aut belli moram.*

Sollicita cui nunc mater alterna prece

- 460 *Verba admouebo, misera quem amplectar prius?
In utramque partem ducor affectu pari.
Hic absuit: sed pacta si fratrum valent,
Nunc alter aberit: ergo iam numquam duos,
Nisi sic, videbo. iunge complexus prior*

- 465 *Tu, tot labores, totq. perpeffus mala,
Longo parentem fessus exilio vides,
Accede propius: clude vagina impium
Ensem, & trementem, iamq. cupientem excuti
Hastam, solo defige. maternum tuo*

- 470 *Coire pectus pectori clypeus vetat,
Hunc quoque reponere, vinculo frontem exue,
Tegmenq. capitis triste belligeri leua,
Et ora matri redde. quò vultus refers,
Acieq. pauida fratris obseruas manum?*

- 475 *Affusa totum corpus amplexu tegam,
Tuo cruori per meum fiet via.
Quid dubius haeres? an times matris fidem?
PO. Timeo, nihil iam iura natura valent:*

Post ista fratrum exempla, ne matri quidem

- 480 *Fides habenda est. IO. redde iam capulo manum,
Astringe galeam, leua se clypeo ingerat,
Dum frater est armatus, armatus mane:
Tu pone ferrum, causa qui es ferri prior.
Si pacis odium est, furere si bello placet,*

- 485 *Inducias te mater exiguas rogat,
Ferat ut reuerso post fugam nato oscula,
Vel prima, vel suprema. dum pacem peto,
Audite inermes: ille te, tu illum times:*

456 *Donate matrem pace. duo lib. scripti
habent; donate matri pacem. sicque legit
Badius, restatus alteram illam lectione
Vallæ placuisse.*

464 *Iunge complexus prior. hoc inde est,
quia Euripides, in Phœnissis, eodem
modo Polynici priores loquendi par-
tes deserit.*

469 *Maternum tuo &c. Euripides;
ἀμφὶ βραχὺ μαστὶν ἀλέωνται χροτῆς,
παρὶ δὲ τοῦ ὄνυχος...*

479 *Nematri quidem. Polynices apud
Euripidem:
οὐκ ἔστιν ὅστις μαστὶ, καὶ πύλαι
ἔμψ.*

496 Patri inuideo vestro si non exorem.
cur autem? efficit me oculorum iactu-
ra ne pugnam vestram viderent. ego ve-
ro hanc intueri cogar.

499 Reclinis, ex m. s. lege reclinis.

504 Tot casus, sic A Encas:

Per varios casus, per tot disiecta minerum.

505 Non te duxit in thalamos parens, Euri-
pides: ἡγὰρ δ' ἔρις τοι πατρὸς ἀνδρῶν. Οὐδ'
πόλλος ἐν γάμοις, ἀς πύξας πατρὶς ἡγ-
αγείη.

515 Errasse thalamis, quomodo, errasse?
quia cum ciuem vel saltem non hostem
ducere debuisset, externi sanguinis &
hostis vxorem duxit, errauit ergo Po-
lynices thalamis, sicut Oedipus; oracu-
lo vxorem accepit, quemadmodum
Oedipus: exiuit quoque sine culpa
Thebis, vt Corinthus Oedipus. Ex hoc
autem loco si quis colligat, Thebanis
non nisi Thebanas vxores ducere li-
cuisset; fortassis non equè errauerit, atq;
Sigonius, antiquitatis quam iuris pe-
ritior, qui lib. 1. de antiquo iure ciuium
Romanorum cap. 9. Iustinianum re-
prehendit, in princip. instit. de nuptiis,
affirmantem iustas nuptias inter se ci-
ues Romanos contrahere; quasi neget
iucirco Imp. iustas nuptias esse quas cum
Latina Romanus ciuis contraxisset. At
scire debuit Sigonius etiam Latinos,
Romanorum ciuium numero haberi
à Iustiniano. Post Antonini enim con-
stitutionem, omnes qui in orbe Ro-

mano sunt, Romani ciues sunt. l. in orbe, D. de statu hominum. Sanè ante Antonini constitutionem
cum Latina Romanus matrimonium contrahere non poterat & quod contraxerat matrimonium,
iniustum censebatur, vt docent Caius lib. 1. institut. tit. 4. & Boetius lib. 2. in Topic. Ciceronis. Vlpia-
nus etiam (cui omnes omnino Græculos scriptores longo intervallo postponendos, cum de Roma-
norum iure agitur, nemo opinor dubitat) regularum tit. 5. ita scribit: Connubium habent ciues Ro-
mani cum ciuibus Romanis; cum Latinis autem & peregrinis ita si concessum sit. Subiungit deinde:
Ex ciue Romano & Latina, Latinus nascitur; & ex libero & ancilla, seruus. quoniam cum his casibus
connubia non sint partus sequitur matrem. Videtis opinor id defendi etiam antiquo iure posse, quod
falsò Iustiniano Sigonius tribuit. quod sanè elegantiss. defendit Gabriel Paleottus in lib. de nothis
& spuris cap. 2. num. 4. cum seqq. præterea videtis Latinum fuisse qui ex Latina matre nascebatur:
videlicet quia non intercedente coniugio matris cõditionem liberi sequuntur. l. lex natura, D. de sta-
tu hominum. nisi forte pater peregrinus, mater Romana sit. tunc enim deterioris parentis conditioni
liberi accedunt, vt specialiter iubet lex Mensia, teste Vlpiano d. tit. 1. cuius legis vt nec aliarum mul-
tarum mentionem non fuisse factam à Paulo Manutio, in lib. de legibus, quid mirum? non omnia
sanè omnes possumus, & fabros fabrilis minus fallunt. Ceterum verè Iustinianus noster eas iustas
nuptias esse dixit, quas Romanus ciuis cum ciue Romana contraxerat. agens non de vrbis Romæ
incolis tantum, sed de vniuersi orbis Romani ciuibus; qui cum iis qui extra Romanum orbem erant,
hoc est gentilibus seu Barbaris, iustas nuptias contrahere nequibant, Iustiniani temporibus, vt docet
Agraphias, cui eo imperante floruit, his verbis: αἱ γὰρ ἐν τῇ πόλει οὗτοί ποτε διέκειντο ἀνδρῶν. ὅτε οὐκ ἔστιν ἔτι
ἀνδρῶν ὅτε οὐκ ἔστιν ἔτι

Ego utrumq., sed pro utroq., quid strictum abnu-
recondere ensem? qualibet gaude mora.

Id gerere bellum cupiit, in quo est optimum
Vinci, vereris fratris infesti dolos?

Quoties necesse est fallere, aut falli à suis,
Patiare potius ipse, quam facias, scelus.

Sed ne verere: mater insidiis & hinc,

Et rursus illinc abiget. exoro, an patri

Inuideo vestro? veni, vt arcerem nefas,

An vt viderem? propius hic ferrum abdidit

Reclinis hasta, & arma defixa incubant.

Ad te preces nunc nate maternas feram,

Sed ante lachrymas, tenco longo tempore

Petita votis ora, te profugum solo

Patrio penates regis externi tegunt:

Te maria tot diuersa, tot casus vagum

Egere: non te duxit in thalamos parens

Comitata primos, nec sua festas manu

Ornauit ades, nec sua lætas faces

Vitta reuinxit, dona non auro, & graues

Gazas socer, non arua, non vrbes dedit:

Dotale bellum est, hostium es factus gener,

Patria remotus, hospes alieni laris,

Externa

*Externa consecutus, expulsus tuis:
Sine crimine exul, ne quid è fati tibi
Deesset paternis: hoc quoque ex illis habes,*

885 *Errasse soles. nate post multos mihi
Remisse soles. nate sollicita metus*

*Et spes parentis, cuius aspectum deos
Semper rogaui, cum tuus reditus mihi
Tantum esset erepturus aduentu tuo,*

920 *Quantum daturus: quando pro te desinam,
Dixi, timere? dixit irridens Deus,*

*Ipsam timebis. nempe, nisi bellum foret,
Ego te carerem: nempe, si tu non fores,
Bello carerem: triste conspectus datur*

925 *Pretium tui, durumq;: sed mari placet,*

*Hinc modò recedant arma, dum nullum nefas
Mars saeuus audet. hoc quoq; est magnum nefas,
Tam propè fuisse. stupeo, & exanguis tremo:
Cum stare fratres hinc & hinc video duos*

930 *Sceleris sub ictu, membra quassantur metu.*

*Quàm panè mater maius affexi nefus,
Quàm quod miser videre non potuit pater,
Licet timore facinoris tanti vacem,
Videamq; iam nil tale, sum infelix tamen,*

935 *Quod panè vidi per decem mensum graues*

Fuit autem hoc foras, ad imperium antiqui iuris, à Valeriano & Valente imp. primò cautum, quos constat legem tulisse ne quis Romanorum barbaram cuiuslibet gentis uxorem caperet, necq; vlla mulier Romana barbaris nubere; quod si contra fecissent, capitali sententiæ subicerent. hanc enim constitutionis illius sententiam fuisse Anianum tradidit. Ipsa constitutio etiam hodie existat li. 3. C. Theodos. tit. 14. de nupt. gent. his verbis descripta: Nulli prouincialium, cuiuscumq; ordinis & loci fuerint, cum barbara sit uxore coniugiu: nec vlli gentiliu prouincialis femina copuletur. Quod si quæ inter prouinciales atque gentiles affinitates ex huiusmodi nuptiis existerint, quod in iis susceptum vel noxiu detegitur, capitaliter expiatur. Demosthenes etiam & Næmæus satis ostendit, Athenienses non nisi inter se iustas nuptias contrahere potuisse; atq; ut scribit Plutarchus, pro norhis habitos qui non ambobus parètib; Atheniensib; nati erant. ab Atheniensibus itaq; Romani hoc institutum acceperunt; Athenienses vero forte ab Hebræis, qui nec ipsi alienigenis poterant commisceri. Fieri autem potest ut etiam apud Thebanos talis aliqua lex fuerit.

916 *Soles. dies. Catullus:*

Soles occidere & redire possunt. &:

Fulsere quondam candidi sibi soles.

Virgil. 3. Æneid.

Tres adeo incertas ceca caligine soles

Erramus.

Vteri

923 *Nempe situ. existat in hoc figuræ genere elegans Alcinoi epigramma: De numero natum si quis se-
perat Homerum, Proximus à primo tum Maro primus erit: At si post primum Maro seponatur Homerum,
Lange erit à primo quisq; secundus erit. 935 Per decem mensum. quamuis partus à septimo ad decimum
visque men em & vadedimi principium naturaliter edi possit ex sententiâ Aristotelis lib. 7. de natura
animal. Hippocratis multis in locis, Plutarchi lib. 5. de plac. philosoph. Laertij, in vita Pythagoræ,
Varronis lib. 14. reru human. Censorini in lib. de die natali, Paulli lib. 4. recep. sent. tit. 9. Gellij lib. 3.
noctium Atticar. Macrobij in somniu Scipionis lib. 1. Aufonij eidyll. 2. 1. & D. Ambrosij in hexame-
to: scriptores tamen plerique vel augendi laboris gratia, vel quia veteres vt nos non sic illi decimo
potissimum mense mulierem parere credebant, hac in re frequentius decimum mensem vsurpant.
Solomon, in lib. sapia Sal. quæritur (nam licet Hebræi, & ex eorum sententiâ Renarus Guiffonius &
And. Tiraquel. in lib. de nobilitate illum librum Philoni Iudæo tribuant: nos tamen secuti S. R. E.
traditionem, ex Irenæi, Eusebij & Hieronymi auctoritate, Regni sapientius, esse coe-
nuntiam lib. 4. resolut. cap. 14.) ait: & vnde ueritas illa & est de puritate, & puritas eo mense
concepit, & natus est: & illi & non aliis diebus. Menander, Plutarchus: quæ vbi & dicitur. Theocritus:
maria & formatione & in diebus & mensibus legimus. Scæuola lib. 6. questionum: Gallus sic posse insitui
postumò nepotes induxit: Si filius uiuo me moriatur, tunc si quis mihi ex eo nepos, illic quæ nepus,*

Quod per

in decem mensibus proximis, quibus
filius meus moreretur, natus nata erit,
heredes sunt. I. Gallus in princ. D. de
lib. & postu. Plautus in Cistellaria, Am
phitryone, Stichus, Aulularia, & Trucu
lento multa exempla suppeditat. Cæ
cilius:

Insolente mulier decimo mense parere?

Pol nono quoque, septimo atque octavo.

Terentius:

... virgo ex eo

Compressu grauida facta est, mensis hic
decimus est.

Ad quem locum A. Elius Donatus, si
modo illius & non Asperi, Cornuti, vel
alterius ea sunt, ita scribit: Præterea
quia & hoc potuit dici, ille quidem vi
tauit virginem, sed quid si ex alio con
cepit postea? iccirco & à vitio tempus
ostendit, ut cum facto ratio conueni
ret. Virgilius in Pollione;

Matri longa decē tulerunt fastidia menses.

Ouidius, in epist. Canaces;

Iam nouies erat orta soror pulcherrima Phæbi,

Denaq; luciferos Luna mouebat equos:

Nescia quæ faceret subitis mihi causa dolores,

Et rudu ad partus & noua miles eram.

Vndecimi quoq; à morte mariti, men
sis initio natos legitimis esse, non au
tem natos in fine eiusdem mensis do
cuit ex Nouel. 39. nostræ ætatis I. C.
princeps Cuiacius ad dictum locum
sententiar. Paulli, cui addo Iacob. Me
nochium de arbitrar. iudic. lib. 2. cen
turia. 1. casu 89. & Stephanum Forca
tulium in Cupidine Iurisperito ca. 21.
num. 5. Ferandum Adduensem, lib. 1.
explicat. cap. 6. Attamen Homerus af
fecto anno, ut Phauorinus loquebatur,
mulierem parere posse censuit; apud
illum enim Neptunus virgini abs se
supratæ inquit:

χαίρει νῦν φιλότιμη, πειστω, ὀρθρὸν δ' ἐ
παύσῃ

τίθεις ἀγγλὰ τέκνα; ἐπεὶ ἔτι δὲ πρύβουσι
δύναι

ἀθανάτων... Aristoteles lib. 7. de historia animalium prodidit; mulieres etiam vndecimo mense
partu liberari. Masurius apud Plinium lib. 7. cap. 5. auctor est quamdam tredecim mensibus vterum
tulisse. Auicenna refert, lib. 9. de animalib. probatæ fidei auctores tradere, inuentam feminam, quæ
decimoquarto demum mense quam conceperat, prolem pepererit. Quid dicendum? sane quod ad
Plinium, veram lectionem Plinij esse existimo, quam Cuiacius ad d. Nouel. 39. scribit se in v. linne
nuisse: Masurius auctor est, L. Papirium Prætorcm, coherede lege agente, bonorū possessionem con
tra eum dedisse, cum mulier partū se decem mensibus diceret tulisse. Aristotelem autem de vndecimi

Viri labores, perq; pietate inclitas

Precor sorores, & per irati sibi

Genas parentis, scelere quas nullo nocens,

Erroris à se dira supplicia exigens,

Hausit, nefandas manibus patriis faces

Auerte, signa bellici retro agminis

Flecte, ut recedas. magna pars sceleris tamen

Vestri peracta est. vidit hostili grege

Campos repleri patria, fulgentes procul

Armis cateruas: vidit equitatu leui

Cadmea frangi prata, & excelsos rotis

Volitare proceres, igne flagrantibus trabes.

Fumare, cineri quæ petunt nostras domos:

Fratresq; (facinus quod nouum & Thebis fuit)

Inseruentes: totus hic exercitus

Et populus omnis, & utraque hoc vidit soror.

Genitrixq; vidit: nam pater debet sibi,

Quod ista non spectauit: occurrat tibi

Nunc O Edipus: quo iudice, erroris quoque

Pæna petuntur. ne, precor, ferro erue

Patriam, ac penates: nèue, quas regere expetis,

Euerte Thebas. quis tenet mentem furor?

Petendo patriam perdis. ut fiat tua,

Vis esse nullam? quin tua causa nocet

Ipsum hoc, quod armis vertis infestis solum,

Segetesq; adustas sternis, & totos fugam

Edis per agros. nemo sic vastat sua.

Quæ corripit igne, quæ meti gladio iubet,

Aliena credus. rex sit è vobis vter,

Manente regno quærite. hæc telis petes,

Flammisq; tectâ? poteris has Amphionis

Quassare

- Quassare moles? nulla quas struxit manus,
 Siridente tardum machina ducens onus.
 Sed conuocatus, vocis & citharæ sono,
 Per se ipse turren venit in summas lapu.
 Hæc saxa franges victor? hinc spolia auferes?
 Vincitq; duces patris aequales tui?
 Matres ab ipso coniugum raptas sinu,
 Sauus catena miles imposita traher?
 Ut adulta virgo mista captiuo gregi
 Thebana nuribus munus Argolicis eat?
 An & ipsa palmas vincita post tergum datas
 Mater triumphî prada fraterni vehar?
 Potésne ciues latus exitio datos
 Videre passim? mœnibus charis potes
 Hostem ad mouere? sanguine & flamma potes
 Implere Thebas? tam ferum & durum geris
 Sauumq; in iras pectus, & nondum imperas?
 Quid sceptrâ facient? pone vasanos precor,
 Animi tumores, teq; pietati refer.
 Po. ut profugus erram semper? ut patria arcear,
 Opemq; gentis hospes externæ sequar?
 Quid paterer aliud, si fefellissem fidem,
 Si peierassem? fraudis aliena dabo
 Pœnas? at ille præmium scelerum feret?
 Iubes abire, matris imperio obsequor,
 Da, quod reuertar, regia frater mea
 Habitat superbus, parua me abscondat casa,
 Hanc da repulso, liceat exiguo lare
 Pensare regnum, coningi dunum datus
 Arbitria thalami dura felicitis feram,
 Humilisq; socerum lixa dominantem sequar?
 In seruitutem cadere de regno, graue est.*

Silius Bassus apud Senecam philosophum lib. 2. controuersiar. ubi fortassis Silius Bassi, pro Salei Bassi, legitur. Ceterum quod in præcedenti versu dixit, *coningi dunum datus*; non malem diffidet ab his Menandri; ἔταν πένης ἄν. καὶ χαμῶν τίς ἐλόμει; αὐτὸν δ' ἰδὼσιν, ἔκ ἐκείνῳ λαμάνει.

593 In seruitutem cadere de regno graue est. quia, ut ait Xenophon, ἔγδ τὸ μὴ λαοὺς τὰ ἀγαθὰ, ὅτε χαλ-
 αῖσιν ὡς ἐν τῷ λαῷ τὰ κατὰ τὴν φύσιν ἀγαθὰ.

mentis initio, non sine seculæ arbitror. Iam quæ ex Homero & Aulicenna addidimus, parum memora. ut enim scripsit Theophrastus: τὸ γὰρ ἀπὸ τῆς παλαιότητος ἐστὶν ἐνὶ τοῖς ἀνθρώποις. i. s. D. de legib. & S. C. & l. 4. & 9. eodem tit.

Mensum. pro mensium τῶ ἐξαεῖται. idque non ab Ouidio tantum & Honorio Fortunato poetis, sed etiam a Paulo I. C. usurpatur, lib. singulari de cognitionibus: Vbi lex duorum mensum fecerit mentionem. l. 101. D. de diuers. reg. iur. anti. ibi enim multi codices, mensum, nō, mensium, habent. 536 Labres. rectè ergo apud Claudianum lib. 2. de laudibus Stilichonis scriptum fuit:

Et sacri Maria partus, Lucina labores
 Solatur ..

560 Quod armis vertis infestis solum. placet hæc lectio. o. tamen v. l. habet; quod armis nostrum infestis solum. nonnulli vero vulgati; quod armis aris infestis solum.

566 Hæc Amphion. Euripides, in Phœnissis;

Ἀμφίονας δὲ πατ' εἰς ὑπὸ μοῖρας
 ἤλθον οὐρανὶ δαί. φόρμυγγι τι τεύχεα
 ὀνείρας,
 τὰς Ἀμφίονας τι λυγρὰ ὕπο, πύργῳ
 ἀνίστα &c.

593 Superbus. in o. v. l. scriptis & excusis legitur superba.

596 Arbitria thalami. qui enim ditiorrem vxorem ducit, dominam ducit cui seruiat. Euripides, in Menalippe;

ἔσσι χαμῶσι δ' ἡ γῆρας κρείσσει γάμους,
 ἡ πόλιν ἀχρήματ', ἢ ἐπὶ πᾶσι γάμοις.
 τὰ δ' ἡ γυναικὶς γὰρ κατὰ τὴν ἐν δόμῳ
 δ' ἐλκοῖ τὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπ' ἐς ἐλδοῦρος.

Anaxandrides:

ἢ γὰρ πένης ἄν, τὴν γυναικὶς ἀχρήματ'
 λαοὺς ἔχει δ' ἀπορίαν, ἢ γυναικὶς ἔπ,
 ἢ ἐς δ' ἐλδοῦρος καὶ πένης ..

idem sentiunt Aristoteles lib. 3. ethic. ad Nicomachum cap. 10. Plautus in

Menæchmis, in Milite gloriofo, in Aulularia & in Aflinaria, A. Elius Fuscus &

10. Si fortassis Silius Bassi, pro Salei Bassi, legitur. Ceterum quod in præcedenti versu dixit, *coningi dunum datus*; non malem diffidet ab his Menandri; ἔταν πένης ἄν. καὶ χαμῶν τίς ἐλόμει; αὐτὸν δ' ἰδὼσιν, ἔκ ἐκείνῳ λαμάνει.

602. Nota Baccho Tmolus ait Baccho nota, quia Tmolus Lydiae mons maximae vini copiam gignit, vel quia eum superavit Bacchus. Mutianus rer. consul, tradit in Tmolus vertice habitantes centum & quinquaginta annos vivere.

604. Quam trahens opulenta Pactolus vada.

O Edipi actus 2.

Diuite Pactolus vexit te Lydium vnda
Aurea torrenti deducens flumina ripa.

Terentius Varro, in lege Mania,
Non hos Pactolus aureas vnda agent
Eripiet unquam e miseris.

608. Grata Cereri Gargara. Virgilius 1. Georg.

... ipsa suam narratur Gargara messes.
omnino vide Macrobius Saturnalis lib.
5. cap. 29.

626. Dubias Martis incerti vices. belli exitus incertos esse scripsit Cicero in epistolis ad familiares duobus locis, semel in epist. ad Atticum, Philippica 10. & 13. in orat. pro Milone, & in orat. pro M. Marcello. Thucydides lib. 2. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. Nihilquam minus quam in bello euentus respondet.

629. Fortuna belli. sic passim scriptores loquuntur, idque quia in bellis maxime fortuna dominatur, teste Cicero pro Marcello. Ennius, in Annal.

Quorum virtuti belli fortuna pepercit.
Sallust. in Catilin. Optimum ratus
in talire fortunam belli tentare. Idem,
in orat. Lepidi; Quos fortuna belli
consumserat. Q. Curtius lib. 5. Exper-
to belli fortunam. Ovid. 7. Metam.

... pendebat adhuc belli fortuna ...

630. Exaequat duos. apud Claudianum ait Stilicho;

Qui stertis equatur campo ...
alio tamen sensu.

633. Fauisse fac hanc etiam ab Euripide sumit, sed melius tractauit.

10. Si regna quaris, nec potest sceptro manus
Vacare sauo, multa, quae possunt peti
In orbe toto, qualibet tellus dabit.

Hinc nota Baccho Tmolus attollit iuga,
Qualata terris spacia frugiferis iacent,
Et quam trahens opulenta Pactolus vada,

Inundat auro rura: nec latis minus

Maandros aruis fleclit errantes aquas,
Rapidusq. campos fertiles Hebrus secat.

Hinc grata Cereri Gargara, & diues solum,
Quod Xanthus ambit niuib. Idais tumens.

Hinc, qua relinquit nomen Ionij maris,
Fauces Abydi Sestos opposita premit.

Aut, quam latus iam propior Orienti dedit,
Tutamq. crebris portibus Lyciam videt:

Hac regna ferro quare, in hos populus ferat
Socer arma fortis: has paret sceptro tuo,

Tradatq. gentes. hoc adhuc regnum puta
Tenere patrem. melius exilium est tibi,

Quam reditus isle. crimine alieno exulas,
Tuo redibis. melius vsus viribus,

Noua regna nullo scelere maculata appetes.
Quin ipse frater, arma comitatus tua,

Tibi militabit: vade, & id bellum gere,
In quo pater materq. pugnanti tibi

Fauere possint. regna cum scelere, omnibus
Sunt exiliis grauiora. nunc belli mala

Propone, dubias Martis incerti vices.

Licet omne tecum Graeciae robur trahas,
Licet arma longè miles, ac latè explicet,

Fortuna belli semper ancipiti in loco est.

Quodcunque Mars decernit, exaequat duos,
Licet impares sint, gladius, & spes, & metus.

Sors caca versat, praeium incertum petit,
Certum scelus. fauisse fac votis deos

Omnes tuis: cessere, & auersi fugam
Petiere cines, clade funesta iacens

Obtexit

- Obtexti agros mites: exultes licet,
 Victorq; fratris stola delecti geras,
 Frangenda palma est: quale tu id bellum putas,
 In quo execrandum victor admittit nefas,*
 640 *Si gaudes: hunc, quem vincere infelix cupis,
 Cum viceris, lugebis. infautias age
 Dimitte pugnās, libera patriam metu,
 Luctu parentes. PO. sceleris & fraudis suae
 Pœnas nefandus frater ut nullas ferat?*
 645 *IO. Ne metue, pœnas & quidem soluet graues.*
Regnabit, hæc est pœna, si dubitas, auo
Patriq; crede: Cadmus hoc dicet tibi,
Cadmiq; proles, sceptrā Thebarum fuit
Impure nulli gerere, nec quisquam fide
 650 *Rupta tenebat illa: iam nūmeres licet*
Fratrem inter istos. PO. numero, & est tāti mihi
Cum regibus iacere. IO. te turba exulum
Affcribo: regna, dummodo inuisus tuis.
PO. Regnare non vult, esse qui inuisus timet.
 655 *Simul ista mundi conditor posuit Deus,*
Odiū, atque regnum regis & magni reor
Odia ista premere. multa dominantem vetat
Amor suorum, plus in iratos licet.
IO. Qui vult amari, languida regnet manu.
 660 *Inuisa nunquam imperia retinentur diu.*
Præcepta melius imp: rij reges dabunt,
Exilia tu distone. PO. pro regno velim
Patriam, penates, coniugem flammis dare.
Imperia precio quolibet constant bene.
 Deest in hac Tragœdia finis.

645 Ne metue, pœnas equidem soluet graues,
 Regnabit. PO. hæc est pœna: IO. si dubitas,
 auo Patriq; crede. sic in o. v. l. legitur. in
 vulgatis exstant edita hæc hoc modo:
 Ne metue, pœna equidem soluet graues. Re-
 gnabit. hæc est pœna. si dubitas, auo Patriq;
 crede.

664 Imperia precio quolibet constant bene.
 Euripides:

εἰς τὴν πόλιν ἀδελφὸν ἑαυτοῦ τὸν ἑαυτοῦ
 ἀδελφὸν ἀδελφὸν τὸν ἀδελφὸν ἀδελφὸν
 ἑαυτοῦ.

hos verius auctor est Suetonius lib. l.
 sic à Cicerone conuersos fuisse:

Si violandum est ius, imperij gratia

22 Violandum est: aliter in rebus pietatis colas.

23 quæ cum Cæsar Iulius continuo habe-
 24 ret in ore, omnia iura diuina & huma-
 25 na, inquit Cicero lib. i. offic. peruerit,
 26 propter eum quæ sibi opinionis errore
 finxerat principatum. Merito Ennius
 scripsit:

Nulla sancta societas, nec fides regni est.

27 Porro ab hoc versu cetera desideran-
 tur, ut arbitror, non tam iniuriā tem-
 poris, quam quia auctor ea non com-
 posuerit: sed vel morte præuentus vel
 aliam ob causam extremam huic tra-
 gœdiæ manum imponere. vel non vo-
 luerit vel non potuerit.

L. ANN. SENECAE

IN THYESTEM

ADVERSARIA.

THYESTES] hoc nomine tragœdias scripserunt Græci Euripides, Agathon, Nicomachus Atheniēsis, Theognides, Cleophon, Diogenes, siue Philiscus Aeginensis (neque enim constat vari è duobus tribuenda sit.) & Apollodorus Tharsensis, teste Suida lexico. Chæremon, auctore Athénæo, Thyestem comediam composuit. Latino- rum, qui *Thyestem* tragœdiam edide- rint, Ennium inuenio, & citante Cor- nelio Tacito, L. Varium. Non dubito quin idem argumentum persecuti fue- rint alij in Atreo, & Pelopidis, vt At- tius, A. Emilius Scaurus, & ceteri. Itali- cæ tragœdiam Thyestem non inele- ganter Lüd. Dulcis composuit. Porro male Ioan. le Cinq. lib. 1. de iure pri- mogeni. q. 7. hanc tragœdiam Seneca vocat, *Tantalum*.

2. *Auido fugaces ore captantem cibos?* hæc de Tantalii supplicio, Alcmanis, Euri- pidis, Alcæi, Pindari, Archilochi, Lati- norum vero ferè omnium est opinio.
3. *Quis male deorum.* poetis familiare fuit Diis suis tam mala quàm bona omnia accepta ferre. Archilochus:

τοῖς θεοῖς τίς τι καὶ ἀντά.

Virgilius:

... quæ Palinure Deorum

Eripuit nobis?..

Idem:

Quis Deus Italiam, quæ vos dementia ad-
egit?

Ouidius:

... qui Deus hunc formosus, inquit insi-
quis,

Perdere vult?...

Æschylus, in Persis:

... μή μέγας πάλ᾽ ἐστὶ θεὸς ἡσυχίας ἔδρας
ἀνταρτέειψεν ποδ᾽ ἰδὲ λαβὼν, ὅν Δαρείῳ ἔπει-
σεν ἄνδρ' ἀνδρὶ θεῶν τινός.

Idem:

ἦ δ' ἔχει, γινώσκεις δ' ἔσται τις δαίμων
συνήψατο.

Δα. φάσκει μέγας τις ἦλθε δαίμων, ὅς τε μή
φρῆνεν κηλῶς.

Thyestes.

TRAGŒDIA VII.

PERSONÆ.

Tantalus.	Atreus.
Thyestes.	Nuncius.
Megara.	Seruus.
Plisthenes.	Chorus.

ACTVS PRIMVS.

TANTALVS. MEGÆRA.

*Vis me furor nunc sede ab in-
fausta extrahit,
Auido fugaces ore captantem cibos?
Quis male deorum Tantalus vi-
uas domos*

*Ostendit iterum? peius inuentum est siti
Arente in undis aliquid, & peius fame
Hiante semper? Sisyphi nunquid lapis
Gestandus humeris lubricus nostris venit?
Aut membra celeri differens cursu rota?
Aut pæna Tityi semper accrescens iecur
Visceribus atras pascit effossis aues?
Et nocte reparans, quicquid amisit die,
Plenum recenti pabulum monstro iacet?
In quod malum transcribor? o quisquis noua
Supplicia functis durus umbrarum arbiter
Disponis, adde si quid ad pœnas potes,
Quod ipse custos carceris diri horreat,
Quod mæstus Acheron paueat, ad cuius metum
Nos quoque tremamus: quare, iam nostra subit
E stirpe turba, quæ suum vincat genus,
Ac me innocentem faciat, & inausa audeat:
Regione quidquid impia cessat loci,*

Com-

- Complebo: nunquam stante Pelopeia domo,
 Minos vacabit. ME. perge detestabilis
 Umbra, & penates impios furis age.*
- 25 *Cerietur omni scelere, & alterna vice
 Stringantur enses, nec sit irarum modus
 Pudorue, mentes cecus instiget furor,
 Rabies parentum duret, & longum nefas
 Eat in nepotes: nec vacet cuiquam vetus*
- 30 *Odisse crimen, semper oriatur nouum,
 Nec vnum in vno: dumq; punitur, scelus
 Crescat: superbis fratribus regna excidant,
 Repetantq; profugos: dubia violenta domus
 Fortuna reges inter incertos labet:*
- 35 *Miser ex potente fiat, ex misero potens,
 Fluctuq; regnum casus a siduo ferat:
 Ob scelera pulsus, cum dabit patriam deus,
 In scelera redeant: sintq; tam inuisi omnibus,
 Quam sibi, nihil sit ira quod vetitum putet.*
- 40 *Fratrem expansecat frater, & natum parens,
 Natusq; patrem, liberi pereant male,
 Peius tamen nascantur: immineat viro
 Insecta coniunx, bella trans pontum vehant:
 Effusus omnes irriget terras cruor,*
- 45 *Supraq; magnos gentium exultet duces
 Libido victrix: impia stuprum in domo
 Leuissimum sit: fratris & fas, & fides,
 Iusq; omne pereat: non sit à vestris malis
 Immune calum, cum micant stella polo,*
- 50 *Flammæq; seruant debitum mundo decus:
 Nox atra fiat, excidat calo dies.
 Misce penates: odia, cades, funera
 Accerse, & imple scelere Tantaleam domum.
 Ornetur altum culmen, & lauro fores*
- 55 *Leta virecant, dignus aduentu tuo
 Splendescat ignis, Thracium fiat nefus
 Maiore numero: dextra cur patrui vacat?
 Nondum Thyestes liberos deslet suos?*

b

Ecquando

Seneca, infra actu 3.

Orium è tanto subito tumultu

Quis deus fecit?

Euripides:

ὦ τίς τίς ἐστις;

ὦ τίς τίς ἐστις;

ὦ τίς τίς ἐστις;

His adde quæ supposititijs Donatus
 scribit ad illa Eunuchi Terentiani a-
 ctu 5.

... quid si hoc quisquam voluit deus?

10 *Pascit effossis aues. ita o. v. l. aues, au-
 tem dicit secutus Homerum Odys. x'.
 Lucretium lib. 3. & Tiballum lib. 1.
 Virgilius 6. A. Eneid. vnicum vulturem
 agnoscit.*

22 *Pelopeia domo. nullum scelus fuit,
 quo se Pelopidæ abstinerint. nam pa-
 rentes liberos, liberi parentes, vxor ma-
 ritum, maritus vxorem, frater fratrem,
 affines affinitate iunctos occiderunt;
 pater liberos comedit, demum affinem
 patruelis, glorem leuir, filiam pater stu-
 prauit. merito igitur eorū familia con-
 uicijs omnium proficissa fuit adeo, vt
 Pelopeia domus, pro læua & impia,
 adagij loco etiā hodie vsurpetur. Xe-
 narcho dicitur ἄστρον οἶον, Euripidi
 ἀστρον οἶον, Horatio læua Pelopis
 domus. huc refero illud L. Attij, in ar-
 morum iudicio:*

*Ocule, noxitudo obliteretur Pelopidarum,
 ac per nos sanctescat genus.*

Seneca, infra actu 4.

... o domus Pelopi quoque

Et Tantalopudenda...

& in Agamemnone:

Renouit animus virginis tablamus mee,

Quos ille dignos Pelopeia fecit domo.

& in Troade ironice air Pyrrhus:

Atrei & Thyeste nobilem noui domum

Auorum memoria Pelopeia familiae
 similis fuit domus illa Buffali ciuis
 Romani, de qua Raphael Volaterra-
 nus, in Geograph.

26 *Nec sit. duo m. f. ne sit.*

31 *Dumq; punitur, scelus Crescat. Thyestes
 cum Aeope vxore Atrei adulterium
 commiserat: hoc sceles vt puniret A-
 treus, illi liberos epulandos proposuit:
 Thyestes autem, vt Atreum viciare-
 tur, filiam suā Pelopeiam compressit.*

56 *Thracium fiat nefus. Teret, Martis &*

nymphæ Byſtonidis filij calamitas no-
tiſſima eſt, ex Ouidio Metam. 6. qui
quod vxori, ſororem adduceret oranti,
conſenſit; docet virum prudentem nō
ſemper vxoris precibus, potiſſimum ſi
nō vacent periculo, debere. proueniūt
hinc ſæpenumero multa & magna ma-
la. Tereus cūm Philomenam addu-
ceret, in amoris reria incidit, illamque
cœpit amare, vitanda fuerat occaſio,
neque ad eum ignē, quo incaluit poſt-
ea plus ſaris, accedendum. Viris enim
coniugatis minimē tutum eſt, formas
aliarum mulierū ſpectare: cūm amor
oculis hauriatur. debuerat itaque Te-
reus periculo ſe non offerre; aut quia ſe
obtulit, ſapientis fuiſſet, oculos conti-
nere: quod quia ne ipſum quidem præ-
ſtuit, Philomenam ardere cœpit, ama-
tam deinde vitiauit. hæc amoris, an fu-
roris ſunt opera? opinor vtriuſq; nam
tanta eſt horum cognatio & affinitas;
vt amantes furere dicantur, & in omne
ſcelus, tanquam furioſi, ruant: ſic, vt pa-
tratum ſaciinus ſemper gradus ſit futuri.
Hircus iſte Mendefius Philomenam
amat; amatam ſtuprat; ſtupratæ lin-
guā ex intimis faucibus euellit; ipſam
vero in ſolitario nemore cum feris vi-
ſtutam includit, videlicet ne crimen
ſuum diuulgetur. ea nempe ſclerato-
rum eſt conditio, numquam vt eorum
animus conquieſcat, ſemper vt timeāt
cunctis nota fore quæ deliquerūt. ideo,
vt ſit, ſcelus ſcelere conantur obruere,
quemadmodū Phædræ nutrix in Hip-
polyto noſtri poetæ: ſed laterem lauāt.
ſiquidem nihil eſt tam occultum, vt nō
in lucem prodeat aliquando: nec valet
humana calliditas abſcondere, quod di-
uina prudētia vult manifeſtare. Equi-
dem hoc Tyranni factum tam atrox &
truculentum non diu latuit: ſed Pro-
gne de tota re facta certior ad vltionem
accingitur nouam, inauditam, & quæ
poſteris narrari quā perſuaderi faci-
lius queat. tanta nimirum mulieris læſæ eſt iracundia, vt, dum quem vult viciſcatur, ſusque de-
que fe-
rat, qua ratione id faciat; ſibi-que interdum nocere non vereatur, dummodo hoſtem lædat. vt de Mc-
dea taceam, teſtis Progne, teſtis Philomena; quarum vna proprium filium, altera ſororis filium tru-
cidauit; nec hoc tantum, ſed & patri epulandum propoſuit. Poſtea ſcleris conſcientia & pœnarum
metu exagitata, fuga ſibi conſuluerunt: quas quia Tereus, re comperta, fuit inſecutus, propter fu-
gientium & inſequentis velocitatem, omnes in aues mutati ſinguntur. Docet hoc facinorofis nihil tu-
tam eſſe, eosque ſeſe inuicem perſequi ſolere.

Ecquando tollet ignibus iam ſubditis

Spumante ahenos? membra per partes eant

Diſcerpta, patrios polluat ſanguis focos,

Epula inſtruantur. non noui ſcleris tibi

Conuiua venies, liberum dedimus diem,

Tuamq; ad iſtas ſoluimus menſas famem.

Ieiunia exple, miſtus in Bacchum cruor

ſpectante te potetur: inueni dapes,

Quas ipſe fugeres: ſiſſe, quò præceps rui?

TAN. *Ad ſtagna, & amnes, & recedentes aquas,*

Labrisq; ab ipſis arboris plena fugas,

Abire in atrum carceris liceat mei

Cubile: liceat, ſi parum videor miſer,

Mutare ripas: aluco medius tuo

Phlegethon relinquer, igneo cinctus freto.

Quicumque pœnas lege factorum datas

Pati iuberis: quiſquis exeſo iaces

Pavidus ſub antro, quiq; venturi times

Montis ruinam: quiſquis auidorum feros

Rictus leonum, & dira furiarum agmina

Implicitus horres: quiſquis immiſſas faces

Semiuſtus abigis, Tantalæ vocem excipe

Properantis ad vos: credite experto mihi,

Amate pœnas: quando continget mihi

Effugere ſuperos? ME. antè perturba domum,

Inferq; tecum pralia, & ferri malum

Regibus amorem, concute inſano ſerum

Pectus tumultu. TAN. me pati pœnas decet,

Non eſſe pœnam: mittor, vt dirus vapor

Tellure rupta, vel grauem populis luem

Sparſura peſtis, ducam in horrendum ne

Annus

- 90 *Auus nepotes? magne diuorum parens,
Nosterq; quamuis pudeat, ingenti licet
Taxata pœna lingua crucietur, loquar:
Nec hoc tacebo. moneo, ne sacra manus
Violata cede, néve furiali malo*
- 95 *Aspergat aras, stabo, & arcebo scelus.
Quid ora terres verberare, & tortos ferox
Minarus angues? quid famem fixam intimis
Agitas medullis? flagrat incensum siti
Cor, & perustis flamma visceribus micat.*
- 100 *Sequor. ME. furorem diuide in totam domum.
Sic sic ferantur, & suum infensi inuicem
Sitiant cruorem: sensit introitus tuos
Domus, & nefando tota contactu horruit.
Actum est abunde, gradere ad inferos specus,*
- 105 *Amnemq; notum, iam tuo mœstapede
Terra grauantur. cernis ut fontes liquor
Introrsus actus linquat? ut ripa vacent,
Ventusq; raras igneus nubes ferat?
Pallefcit omnis arbor, ac nudus stetit*
- 110 *Fugiente pomo ramus, & qui fluctibus
Illinc propinquis Isthmos atque illinc fremit,
Vicina gracili diuidens terra vada,
Longè remotos latus exaudit sonos.
Iam Lerna retrocessit, & Phoronides*
- 115 *Latuere vena, nec suas profert sacras
Alpheus undas, & Citharonis iuga
Stant parte nulla cana deposita nine,
Timentq; veterem nobiles Argi sitim:*

92. Ταχισταρνα λῆγμα. nam Tantalus iuxta nonnullos apud inferos cruciatur:

ὅτι ἦεν ἀδρυχῶν ἐν
πενος τοσούτων ἀχλὺν ἵχθυον
ἀπὸ ἀσπίδος γὰρ ἔσσαν, ἀχλὺς τε ἵχθυον.

ait Euripides in Oreste: cui consentit Cornelijs Gallus, his verbis:

ἔστι τὸ πῦρ μακάρεσσιν οὐκ ἔστι, οὐ
τὸ δὲ τῶν κακῶν.

πῦρ δὲ καὶ τῶν κακῶν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ
μακάρων.

τῶν δὲ κακῶν τὸ δὲ τῶν κακῶν τῶν κακῶν τῶν κακῶν.

καὶ τῶν κακῶν τῶν κακῶν τῶν κακῶν τῶν κακῶν.

πῦρ δὲ, λέγει, τὸ τῶν κακῶν, τὸ ὅτι καὶ τῶν κακῶν.

οἱ γὰρ οὗτοι τῶν κακῶν τῶν κακῶν τῶν κακῶν.

Monet nos Tantalus linguam compescere & principum arcana non reuelare. In libello illo nō inutilli, qui de Moribus, vulgo quidem Catonis titulo; in membranis vero, Ouidij (quorum neutrum mihi sit verisimile) circumfertur, scriptum est:

Virtutem primam puta esse, compescere linguam.

Proximus ille deo, qui scit ratione tacere.

96 Tortos angues. Varro Attacinus:

Cuius ut adspexit torto caput angue reuinculum.

Virgilius:

... tortosq; Ixionii angues.

Ouidius, quarto Metamorph.

... tortosq; incingitur angue.

Seneca in Medea actu 3.

... angum excusso sonas.

Tortus flagello ..

104 Ad inferos. quidam libri scripti habent; ad intimos.

110 Pomo. pomi significatio valde generalis est, complectitur enim malum & nucem. Sic Paullus I. C. ut pomum;

En ipse

inquit, decerpere liceat. I. ut pomum, & ibi Ioannes Pyrandus, D. de seru'itut. nux est omne pomum, quod foris duro tegitur, & intus habet quod esui est: malum vero, quod intus durum includit, foris autem habet quod esui est. Macrobius lib. 3. saturn. ex Cloarj Verrij lib. 4. à Græcistractorum, seu ordinatorum Græcorum. Qui fluctibus. Ionio & Hellesponto. apud Senecam philosophum lib. 2. epist. veteris cuiusdam poetæ de Isthmo carmina hæc habentur: Impero Argu, regna mihi liquit Pelops, Quæ pontus Helles & quæ ab Ionio mari Virgetur Isthmos... quæ verba sunt fortassis ex Attij Atreo.

115 Profert sacras Alpheus undas. noster Medæ actu 1. Et quas Aoniæ Lux Alphemius sacra lavat. vide quæ ibi scripsimus. 118 Veterem. ineptè Alciensis situm legit: ineptius Marmita situm, ad ticciam tem quæ fuit tempore Phæthonis, refert. Rectè Aegypt. Maserius comment. Valenij Flacci, & Cælius Rhodiginus scribunt loqui Senecam de siti quæ ante Danaï tempora fuit: cum, nondum in-

uentis puteis, Argos in loco arido sitū,
aquarum penuria laborabat: quam Da-
naus teste Plinio natura, histor. lib. 7.
instituit inuentis puteis. vnde Hesiod.
teste Eustathio Iliad. 3.

Ἄργος ἄνθος ἐστὶν Δάναος πῦρρον
εἶνός ἐστι.

122 Turribus in quibusdam membra-
nis inuenio curribus. non omnino ab-
surdè. potest enim intelligi de O Eno-
mai, Pelopis, ac aliorum procorum cur-
ribus.

128 Veliferū Etesiu. his enim flantibus
mare navigationi accommodatissimum
existit.

133 Neu succedat auo &c. forte respicit
ad illud Horatii lib. 3. od. 6.

.... etas tulit

Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosorem.

139 Fide Vectus, quam tulerat, quemad-
modum Myrtilus O Enomai axem, ab
Hippodamia persuasus, prodidit: sic ab
Hippodamia falsò accusatus, ex Gere-
sto à Pelope præcipitatus interiit. vide
Isacium in Lycophronem. quæ quia
historia est, non fabula; etsi fabulosa
quædam admiscetur; non est quod
anxiè de eius interpretatione labore-
mus. Illud tantum, proditores vt plu-
rimū illis, quibus prodicione sua pro-
fuerunt, iustas tandem pœnas dare.
sicuti hoc loco Myrtilus, si communè
traditionem sequimur. nam Istrus, in
Atticis, scripsit Myrtilū singulari cer-
ramine pro Hippodamia cum Pelope
decertantem cecidisse.

140 Nobile reddidit &c. Pausanias tam-
en, in Arcadicis, Myrtoum mare non
à Myrtilo, sed à Myrtō puella appella-
tum fuisse affirmat.

143 Exceptus gladio &c. Tantalus (iu-
cta Ioannem Diaconum & Didymum
Odyss. A. & Nonnum Dionysiac. 2; Io-
uis ac Plutus nymphæ filius, vel secun-
dum Eusebium lib. 2. euangelicæ præ-
parationis, Iouis & Plotei filium suum
Diis epulædam apposuit quem cibum
reliquis auersantibus, sola Ceres hu-
meram edit, cuius loco eburneum Dij
substituerunt. eam ob rem Tantalus

Querit aquam in aquis, & potum fugaciam
capit.

En ipse Titan dubitat, an iubeat sequi,
Cogatq; habenis ire periturum diem.

C H O R V S.

Choriambici Tetrametri.

Argos de superis si quis Achaicum,
Piseasq; domos turribus inclitas:
Isthmi si quis amat regna Corinthij,
Et portus geminos, & mare discedens:
Si quis Taygeti conspicuas niues,
Quas cum Sarmaticus tempore frigido
In summis boreas composuit iugis,
Aestas veliferis soluit Etesius:
Quem tangit gelido flumine lucidus
Alpheus, stadio notus Olympico:
Aduertat placidum numen, & arceat
Alterna scelerum ne redeant vices,
Neu succedat auo deterior nepos,
Et maior placeat culpa minoribus.
Tandem lassa ferus exuat impetus
Sicci progenies impia Tantali:
Peccatum satis est: fas valuit nihil,
Aut commune nefas, proditus occidit
Deceptor domina Myrtilus, & fide
Vectus quam tulerat, nobile reddidit
Mutato pelagus nomine. notior
Nulla est Ionis fabula nanibus.
Exceptus gladio paruulus impio
Dum currit patrium natus ad osculum,
Immatura focus victima concidit.
Diuisusq; tua est Tantale dextera,
Mensas vt strueres hospitibus deis.
Hos aeternā fames prosequitur cibos,
Hos aeterna sitis: nec dapibus feris
Decerni potuit pœna decentior:
Stat lusus vacuo gutture Tantalus
Impendet capiti plurima noxio,

Phineis

- Phineis auiibus præda fugacior.
Hinc illinc grauidis frondibus incubat,*
155 *Et curuata suis sætibus, ac tremens
Illudit patulis arbor hiatibus.
Nec quamuis auidus, nec patiens mora,
Deceptus toties tangere negligit,
Obliquatq; oculos, oraq; comprimit,*
160 *Inclusisq; famem dentibus alligat:
Sed tunc diuitias omne nemus suas
Demittit propius, pomaq; desuper
Insultant foliis mitia languidis,
Accenduntq; famem, que iubet irritas*
165 *Exercere manus: has ubi protulit,
Et fallilibuit, totus in arduum
Autumnus rapitur, siluaq; mobilis.
Instat deinde sitis non lenior fame,
Qua cum percaluit sanguis, & igneis*
170 *Exarsit facibus, stat miser obuios
Fluctus ore vocans, quos profugus latex
Auertit, sterili deficiens vado,
Conantemq; sequi deserit: hic bibit
Altum de rapido gurgite puluerem.*

ACTVS SECVNDVS.

ATREVS. SERVVS.

- 175 *Ignave, iners, eneruis, & (quod maximum
Probrum tyranno rebus in summis reor)
Inulte, post tot scelera, post fratris dolos,
Fasq; omne ruptum, questibus vanis agis
Iras: at Argos fremere iam totum tuis*
180 *Debebat armis, omnes & geminum mare
Innare classes: iam tuis flammis agros*

h 3

Lucere

ma, quæ, teste poeta, Tantalus *Accubat, & manibus prohibet contingere mensas.* Est eadem saxum illud quod, ex quorundam sententia, eius capiti impendit. etenim perpetuo avari pauperatatem metuunt, hanc ubi nunquam non existimant imminere; huius effugiendæ gratia patiuntur miseria ipsa paupertate triplo grauiore. 167 *Autumnus.* hoc est omnia poma. posuit autem Autumnum pro po-

Hac fabula consilium fuit antiquis for-
didis homines exprimeret: & quod vo-
luerunt optimè sunt affectui. Tantali
parentes sunt, Iuppiter & Pluto (nam
Eusebij codicem mædofum puto, Dia-
coni, Didymi, Nonni et Tzetzi
5. histor. 10. libros sequor) nymphæ,
felicitate enim & diuitiis plerumque
nascitur auaritia: quæ avari animum
totum sibi sic vindicat, eo etiam ut tera-
pore quo preces cõcipit, hoc est Deum
excipit conuiuium, non sinat illum alia
esculenta proponere, quam filium pro-
prium; impuras videlicet de coaceruân-
da pecunia sollicitudines & cogitatio-
nes; quas Claudianus 1. in Rufin, auar-
itiæ filias nuncupat:

*Fædâq; auaritiæ complexæ pectora matris
Insomnes longo veniunt examine curæ.*

Quia vero huiusmodi cogitationes ap-
prime turpes, tætræ & nefandæ sunt,
atque veteres quæ abominabantur ut
mala, nigra vocabant, (vnde Pythagor-
as inquebat *μη γινώσκῃ τῶν κακῶν ἔργων*,
verans, teste Plutarcho *ἡ ἀναισθησία
ἡ γυνή, ὡς ἀπὸ τῆς κακῆς ἀναισθησίας*,
ἀπὸ τῆς κακῆς ἀναισθησίας, & Horatius;

Hic niger est, humctu Romane camelo.)
merito illas Pelopem, hoc est nigrum
facie, nominarunt. Deinde quia tales
cogitationes terram sapiunt, neque di-
uinum aliquid habent, Iuppiter illas
respuat; Ceres, terram denotans, natu-
ræ suæ conuenientibus velicitur, earumq;
partem absument, eamq; partem in qua
totius corporis potissimum robur con-
sistit. Postmodum, illo absumto, ebur-
neum Dij substituunt: quod qui sic ter-
renis cogitationibus intendat, qui sic
gazis inhiet, ut post nummos pietatem
ac virtutem statuat; versa illi in naturâ
peccandi consuetudine, animus eius
instat eboris indurefcet, atque monito-
res, sicut ebur malleos, aspneretur.
Quamobrem infatigabili opum compa-
randarum cupiditate vexatus, partis di-
uitiis auarus frui non audebit; eique
tam deerit quod habet, quàm quod nō
habet. auaritia illa furiarum est maxi-

mis, quia hac anni parte pomorū pro-
uentus maximus est. vnde Horatius,

... simul

Pomifer autumnus fruges effuderit.

&c:

Vel cum decorum n. t. u. s. pomis caput

Autumnus arvis extulit ...

162 Mitibus pomis. hoc est maturis. sic
noster supra,

... pomag; desuper

Insultant foliis mitia languida.

& Virgilius:

... sunt nobis mitia poma.

188 Tegit. hoc formam æquitatis ha-
bet. nam Marcianus scripsit perinde
puniendo receptatores ac ipsos faci-
norosos. l. 1. D. de receptor. quod cō-
gruit l. 13. D. de offic. præf. & variis im-
peratorum rescriptis l. 1. & 2. C. Iustin.
de iis qui latro. vel aliorum crimi. reos
occultau. l. 1. & 2. C. Theodof. tit. 29.
lib. 9.

203 Famate. aptissimum argumētum
deducendi aliquem a peccati cogita-
tione. nam, vt ait Cicero, nemo est tam
agrestis, quem si non ipsa honestas, cō-
tumelia tamen & dedecus magnopere
moueat.

205 Domini. tyrannicè loquitur. nam
domini vocabulum ad seruos habet re-
lationem. vnde Augustus, Tiberium,
& Alexandrum Romanorum impera-
tores hoc nomen repudiassē legimus,
apud Dionem lib. 55. Tertullianum
in Apologetico, & alios, vide Anton.
Guibertum Costanum Polyhistoris c.
16. antiqui etiam omnem dominiis in-
uidiam, omnem seruis contumeliam
detrahentes, dominum, patrem fami-
lias; seruos, familiares nuncuparunt: au-
ctores Seneca lib. 6. epist. & Macro-
b. lib. 1. saturn. lib. 1. saturn. cap. 11.

Prætextatus in hunc modum disserit: Deinde qui colitur, etiam amatur:
non potest amor cum timore misceri. vnde putas arrogantis. illud manasse prouerbum, quod iacta-
tur: Toridem nobis hostes esse quot seruos. non habemus illos hostes, sed facimus: cum in illos super-
bissimi, contumeliosiss. crudelissimi sumus. & ad rabiem nos cogunt peruenire delicia, vt quicquid
non ex voluntate respondit, iram furoremque euocat. Domini enim animos induimus tyrannorum,
& non quantum decet, sed quantum libet, exercere volumus in seruos. 212 Rex vult honesta, nemo
non eadem vult. Plinius, in Panegyrico: Vita principis censura est, eaque perpetua: ad hanc dirigimur.
item; Melius homines exemplis, docentur. Claudianus: ... componitur orbis Regū ad exemplum:
nec sic insectare sensus Humanos edicta valent, quam vita regentū. Mobile mutatur semper cum principe
vulgi. Idem affirmant Plato libro quarto de legib. Iſocrates in orat. de regno, & eleganter Bieſius
lib. 4. de repub. 214 Precariū. regnatur nō absolūtē, sed cum timore reddendæ rationis administrati
regni tum, cum de regno discedetur. hanc interpretationem exigit precarij significatio apud Vlpia-

Lucere, & vrbes decuit, ac strictum vndique
Micare ferrum. tota sub nostro sonet
Argolica tellus equite: non silua tegant
Hostem, nec altis montium strueta iugis
Arces, relictis bellicum totus canat
Populus Mycenis. quisquis inuisum caput
Tegit ac tuetur, clade funesta occidat.

Hæc ipsa pollens incliti Pelopis domus

Ruat vel in me, dummodo in fratrem ruat.

Age anime, fac quod nulla posteritas probet,
Sed nulla taceat, aliquod audendum est nefas
Atrox, cruentum, tale, quod frater meus

Suum esse malit. scelera non vlsceris,

Nisi vincis. & quid esse tam seuum potest,

Quod superet illum? nunquid abiectus iacet?

Nunquid secundis patitur in rebus modum,

Festis quietem? noui ego ingenium viri

Indocile, flecti non potest, frangi potest.

Proin antequam se firmet, aut vires paret,

Petatur ultro, ne quiescentem petat.

Aut perdet, aut peribit: in medio est scelus

Positum occupanti. SER. fama te populi nihil

Aduersa terret? ATR. maximū hoc regni bonum

Quod facta domini cogitur populus sui. .. l. est. 205

Quam ferre, tā laudare. SER. quos cogit metus,

Laudare, eosdem reddit inimicos metus.

At qui fauoris gloriam veri petit,

Animo

- Animo magis quam voce laudari vult.*
 210 ATR. *Laus vera, & humilis sepe contingit viro.*
Non nisi potenti falsa: quod nolunt, velint.
 SER. *Rex velit honesta, nemo non eadem vult.*
 ATR. *Vicinus tantum honesta dominanti licent,*
Precario regnatur. SER. *ubi non est pudor,*
 215 *Nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides,*
Instabile regnum est. ATR. *sanctitas, pietas, fides,*
Prinata bona sunt: quae iuvat, reges cant.
 SER. *Nefas nocere vel malo fratri puta.*
 ATR. *Fas est in illo, quicquid in fratre est nefas.*
 220 *Quod enim reliquit crimen intactum? aut cui*
Sceleri pepercit? coniugem stupro abstulit,
Regnumque furto, specimen antiquum imperij,
Fraude est adeptus, fraude turbavit domum.
Est Pelopis altis nobile in stabulis pecus,
 225 *Arcanus aries, ductor opulenti gregis,*
Huius per omne corpus effuso coma
Dependet auro, cuius è tergo, noxi
Aurata reges sceptrata Tantalici gerunt.
Possessor huius regnat: hunc tanta domus
 230 *Fortuna sequitur: tuta seposita sacer*
In parte carpit praeda, quae cludit lapis,
Fatale sacro pascuum muro regens.
Hunc (facinus ingens) ausus, assumpta in scelus
Consorte nostri perfidus thalami auehit.
 235 *Hinc omne cladis mutuae fluxit malum,*
Per regna trepidus exul erravit mea,

num l. r. D. de precario. Vbi non est
 pudor. recte ratiocinatur. omnis enim
 ciuitas nullo vinculo magis retinetur,
 quam iustitia; quae quamuis vna ex
 quatuor virtutibus sit auctore Platone
 de legib. Cicerone & D. Ambrosio de
 officiis; proprie tamen virtus est & ce-
 teras in se complectitur, iuxta Aristot.
 5. ethic. ad Nicomachum. nam sine ea
 nec prudentia, nec fortitudo, nec tem-
 perantia esse potest, ut ait Eguinar. Ba-
 ro ad tit. Institut. de iust. & iure. Iusti-
 tiae officia tria sunt, honeste viuere, al-
 terum non ledere, suum unicuique tri-
 buere: ad primum refertur pudor, ad
 secundum sanctitas, ad tertium pietas
 & fides; ad omnia tria simul cura iuris.
 haec enim tria sunt ipsa iuris praecepta,
 l. iustitia, D. de iust. & iu. §. iuris prae-
 cepta, instit. c. tit. Cumque omne regnum
 maxime per haec tria conferretur, me-
 rito instabile regnum esse dicitur ubi illa
 omnia desunt.

217 *Prinata.* curam iuris omisit: quia
 illa potius publicum bonum sit & po-
 tissimum ad principem pertinet.

221 *Stupro.* hoc est adulterio. loquitur
 rex Thyesius. quemadmodum & lex
 Iulia de adulteriis, teste Papiniano &
 Modestino l. inter liberas, l. stuprum
 D. ad leg. Iul. de adulter. l. 1. r. D. de
 verb. signific. vide Alciatum lib. 1. dis-
 punct. cap. 26. & 2. praetermissor. Ca-
 tellianum Cottam in Memor. in voce
 adulterium dixi multa in Repet. l. transi-
 gere, C. de transaction. & dicam plura
 in nostro Antisabino.

224 *Est Pelopi.* apud Ciceronem 3. de
 natura Deorum existant de hoc ariete
 antiqui poetae, fortassis Attij in Atreo,

Pars carmina huiusmodi:

Addo huc: quod mihi portento caelesti pater

Prodigium nasci, regni stabilimen mei; Agnum inter pecudes aurea clarum coma *Quondam Thysiem celerem au-*
sum esse e regia: Qua in re adiutricem coniugem cepit sibi. 229 *Possessor huius regnat.* hoc non abs re confi-
 ctum fuit. nam in libro Etruscorum, teste Macrobio 3. Saturnal. traditur, si aries insolito colore fue-
 rit indutus, portendi imperatori rerum omnium felicitatem. & Tarquinius in Epytona. ostentarij
 Tusci, inquit: Purpureo aureoque colore ouis arietis si adspergetur, principi ordinis & generis sum-
 ma cum felicitate largitatem auget, genus progeniemque propagat in claritate latioreque efficit.
 non est igitur mirum si Phryxus & Helle ab aureo ariete seruati fingantur, & qui agnum aurea cla-
 ram coma possideret, Argis imperaturum eum responsum fuerit. hunc agnum Atreus, interfecto
 Chrysiippo fratre, fuit adeptus; eundem amisit Aegropes uxoris & Thyestiae fratris fraude. hoc est sci-
 licet quod dicitur, *Male parata, male dilabi:* quo spectat illud Cl. Paradisi symbolum de simia for-
 ratoris nummos extra fenestram dispargente. 234 *Consorte.* vxor dicitur consors: quemadmodum

nuptiæ totius vitæ consortium l. r. D. de ritu nuptiar.

245 De fine pœne, vide quæ dixi Hercule Fur. num. 512.

263 Tonat dies serenus, habebatur hoc pro prodigio. Homerus Odys. 9.

ἡ μετὰ τὴν πόντος ἀπ' ἑσπεύ ἀστέρων
ἐδὲ πρὸς τὴν ἑσπέρην, τὴν αὖτε τὴν τὴν
φάνει.

Ex hac opinione est illud Maronis 9. Aeneid.

Audit & cali genitor de parte serena
Intonuit leuon ..

264 Lari. Penates, eosdem esse indicat Cicero, pro Quinctio, cum enim dixisset, at hic quidem iam de fundo depulsus, iam à suis diis Penatibus eie-

ctus esset: mox subiungit, illud dico, do-
minum depulsus esse de prædio, do-
mino à familia sua manus illatas esse
ante suos Lares familiares.

267 Nescio quid animus meus, antiquus ille poeta, in Atreo, apud Tullium:

Maiores mihi moles, maius miscendum est
malum,

Qui illius acerbum cor contundam & com
primam.

In quibusdam membranis legitur: Ne-
scio quid animus magnum.

273 Odrysa, de Tereo loquitur; qui fuit rex Odrysarum, (Thracie pars est, Thucydides lib. 2. Plinius lib. 4. hist. natural.) quibus sollempne fuit in con-
uiujs præliari, & se inuicè vulneribus deformare, teste Ammiano Marcellino. de his loqui puto Horatium lib. 1. ode 18. & 27.

... monet Sithonis non leuon Euius. &
Nati in vsum letitiae scyphis
Pugnare, Thracum est, tollite barbarum
Morem...

& Anacreonta Teiū:

ἄρα, ὅπερ, μακρὸν ἔστι
πατρίω τε καὶ ἀλλοτρίῳ
Σκιδνέω πρὸς πατρίῳ εἶναι
Μακρὸν ἔστι, καὶ ἀλλοτρίῳ
ἵπποισι καὶ ὄρεσι.

Pars nulla nostri tuta ab insidiis vacat.

Corrupta coniux, imperij quassa est fides:

Domus agra, dubius sanguis est, certi nihil,

Nisi frater hostis: quid stupes? tandem incipe,

Animosq; sume, Tantalum & Pelopem aspice:

Ad hæc manus exempla poscuntur meæ:

Profare, dirum qua caput macrem via.

SER. Ferro peremptus spiritum inimicū expuat.

ATR. De fine pœne loqueris, ego pœnam volo:

Perimat tyrannus: lenis in regno meo

Mors impetretur? SER. nulla te pietas mouet?

ATR. Excede pietas, si modo nostra in domo

Vnquam fuisti: dira furiarum cohors,

Discorsq; Erinys veniat, & geminas faces

Megara quatit, non satis magno meum

Ardes furor peccata impleri inuat

Maiore monstro. SER. quid noui rabidus struis?

ATR. Nil, quod doloris capiat assueti modum.

Nullum relinquam facinus, & nullum est satis.

SER. Ferrum? ATR. parum est. SER. Quid ignis?

(ATR. etiamnum parum est.

SER. Quonam ergo telo tantus utetur dolor?

ATR. Ipso Thyeste. SER. maius est ira hoc malum.

ATR. Fateor, tumultus peccata attonitus quatit,

Penitusq; voluit: raptor, & quò nescio,

Sed raptor: imo mugit è fundo solum,

Tonat dies serenus, ac totis domus

Vt fracta tectis crepuit, & motilares

Vertere vultum: fiat hoc, fiat: nefas,

Quod dii timetis. SER. facere quid tandem paras?

ATR. Nescio quid animus meus, et solito amplius

Suprag; fines moris humani tumet,

Instatq; pigris manibus: haud, quid sit, scio.

Sed grande quiddam est: ita sic hoc anime incipe,

Dignum Thyeste facinus, & dignum Atreo

Vterque faciat, vidit infandas domus

Odrysa mensas, fateor, immane est scelus,

Sed

- Sed occupatum: maius hoc aliquid dolor*
 275 *Inueniat, animum filio inspira parens,*
Sororq; causa est similis: assiste, & manum
Impelle nostram, liberos audius parens,
Gaudensq; laceret, & suos artus edat.
Bene est, abunde est, hic placet pœnæ modus
 280 *Tantisper, obinam est? tam diu cur innocens*
Versatur Atreus? tota iam ante oculos meos
Imago cædis errat, ingesta orbitas
In ora patris, anime quid rursus times?
Et ante rem subsidis? audendum est, age.
 285 *Quod est in isto scelere præcipuum nefas,*
Hoc ipse faciat. SER. sed quibus captus dolis,
Nostros dabit perductus in laqueos pedem?
Inimica credit cuncta. ATR. non poterit capi,
Nisi capere vellet. regna nunc sperat mea:
 290 *Hac spe, minanti fulmen, occurret Ioui,*
Hac spe subibit gurgitis tumidi minas,
Dubiumq; Libycæ syrtis intrabit fretum.
Hac spe, quod esse maximum retur malum,
Fratrem videbit. SER. quis fidem pacis dabit?
 295 *Cui tanta credet? ATR. credula est spes improba,*
Gnatis tamen mandata, quæ patruo ferant,
Dabimus: relictis exul hospitibus, vagus
Regno ut miseras mutet, atque Argos regat
Ex parte dominus: si nimis durus preces
 300 *Spernet Thyestes, liberos eius rudes,*
Malisq; fessos grauibus, & faciles capi
Preces movebunt: hinc vetus regni furor,
Illinc egestas tristis, hinc durus labor,
Quamuis rigentem tot malis subigent virum.
 305 *SER. iam tempus illi fecit arumnas leues.*
ATR. Erras: malorum sensus accrescit die:
Leue est miseras ferre, perferre graue.
SER. Alios ministros consiliis istis lege:
Peiora iuuenes facile præcepta audiunt.
 310 *In patre facient, quicquid in patruo doces,*

279 Bene est. sic loquitur infra actu 5.
 & Medæ actu 5. & Agamem. actu 5.

32

33

309 Peiora iuuenes facile præcepta audiunt.
 de iuvene ait Horatius in arte poetica:
 Certus in nitium secti, monitoribus asper-

Sæpe

Sæpe in magistrum scelera redierunt sua.

ATR. *Vt nemo doceat fraudis & sceleris vias,*

Regnum docebit: ne mali fiant, times,

Nascuntur: istud, quod vocas seuum, asperum,

Agit, dirè credis, & nimium impiè,

Fortasse & illic agitur. SER. *hanc fraudem scient* 315

Gnati parati: tacita tam rudibus fides

Non est in annis, detegent forsan dolos.

ATR. *Tacere multis discitur vitæ malis.*

SER. *Ipsosne, per quos fallere alium cogitas,* 320

Falles? ATR. *at ipsi crimine & culpa vacent,*

Quid enim est necesse liberos sceleri meo

Inferere? per nos odia se nosira explicent.

Malè agis, recedis anime: si parcas tuis,

Parces & illi, consilij Agamemnon mei 325

Sciens minister fiat, & patris cliens

Menelaus adsit, prolis incerta fides:

Ex hoc petatur scelere, si bella abnuunt,

Et gerere nolunt odia: si patrum vocant,

330 *Malta turbatus solet Detegere vultus.* Pater est, eatur: multa turbatus solet

nam ex vultu certissima affectuum animi indicia ducuntur. vide Lambinum in comment. Horat. lib. I. epist. 18. in verbis; deme supercilio nubem.

Detegere vultus, magna nolentem quoque 330

Consilia produnt: nesciant quantæ rei

Fiant ministri, nosira tu cæpta occule.

SER. *Haud sum monendus: ista nostro in pectore*

Fides, timorq; sed magis cludit fides. 335

C H O R V S.

Choriambici trimetri.

337 *Antiqui Inachi.* Horatius lib. 2. ode 3.

Diuesne pristino natus ab Inacho.

Genus, quia Inachus Argiuorum rex fuit.

338 *Composuit, condidit.* Virgilius 1. AEneid.

Ante diem clauso componet vesper Olympo.

Horat. lib. 4. ode 14.

Tecede gaudentes Sycambri

Compositu venerantur armis.

340 *Alterna dare sanguinem.* O. v. l. alternum dare sanguinem.

Tandem regia nobilis,

Antiqui genus Inachi,

Fratrum composuit minas.

Quis vos exagitat furor,

Alternis dare sanguinem,

Et sceptrum scelere aggredi?

Nescitis cupidi arcium,

Regnum quo iaceat loco. 340

Regem

- Regem non faciunt opes,
 345 Non vestis Tyria color,
 Non frontis nota regia,
 Non auro nitida trabes.
 Rex est, qui posuit metus,
 Et diri mala pectoris:
 350 Quem non ambitio impotens,
 Et nunquam stabilis fauor,
 Vulgi præcipitis mouet.
 Non quicquid fodit Occidens,
 Aut vnda Tagus aurea
 355 Claro deuehit aluco:
 Non quicquid Libycis terit
 Feruens ærea mesibus.
 Quem non concutiet cadens
 Obliqui via fulminis:
 360 Non eurus rapiens mare,
 Aut sæuo rapidus freto
 Ventosi tumor Adriæ:
 Quem non lancea militis,
 Non strictus domuit chalybs:
 365 Qui tuto positus loco,
 Infra se videt omnia,
 Occurritq; suo libens
 Fato, nec queritur mori.
 Reges conueniant licet,
 370 Qui sparsos agitant Dacas,
 Qui rubri vada littoris,
 Aut gemmis mare lucidum
 Latè sanguineum tenent:
 Aut qui Caspia fortibus
 375 Recludunt iuga Sarmatis.
 Certet Danubium licet,
 Audet qui pedes ingredi,
 Et quocunque loco iacent
 Seres vellere nobiles.
 380 Mens regnum bona possidet:

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

”

355 Claro deuehit aluco. in vno cod. antiquo habetur caro. Porro Tagi arenas & menses Libycas, vt noster, sic Martialis etiam coniunxit:

Possideat Libycas menses, Hermumq; Tagumq;.

356 Non quicquid Libycis teris Feruens ærea æge. sic Horat. ode 1.

Illum, si proprio condidit horreo

Quicquid de Libycis verritur æreū.

362 Ventosi tumor Adriæ. mare Adriaticum vt ventis & tempestatibus obnoxium damnat Horat. lib. 1. ode 33. lib.

3. ode 9. & ode 27.

Nil

381 Nil illi opus &c. similia sunt hæc
Horatij lib. 1. ode 22.

Integer vite, scelerisq; purus
Non eget Mauri iaculis nec arcu,
Nec venenatis grauidis sagittis,
Fusce pharetra.

382 Inertibus, quia à fugientibus spar-
guntur. Virg. Georg. 3. Horat. ode 13.
lib. 2.

386 Machinis. Vitruuius tradit machi-
nam esse continentem ex materia con-
iunctionem, maximas ad onerum mo-
tus habentem virtutes: eaque mouetur
ex arte circulatorum rotudationibus, per
κυκλῶν κίνησι.

388 Rex est, qui metuit nihil. horum &
quadamtenus sequentium. forte ex Eu-
ripidis Ione fuit mutuatus, ait Eurip.

περὶ τοῦ τοῦ μᾶλλον αἰνῶντος
τοῦ τοῦ αἰνῶντος ὅτι, τὰν δ' ἐμοὶ δ' ἐ
λυπηρὰ. τίς γὰρ μετὰ τοῦ τίς οὐκ ἔστι,
ἐστὶς δ' ἐδιδῶνς καὶ περὶ τοῦ ἐπὶ βίῳ,
αἰῶνα τεύχει; δηλοῦντος δ' αἰὶ οὐκ ἔστι
ἐπὶ αἰὶ τοῦ αἰὶ μᾶλλον, ἢ τὸν αἰὶ αἰ.

& quæ sequuntur.

395 Nulli nota Quiritibus. ociosam vi-
tam & à publicis muneribus remotam
laudat, ad Epicurcorū λήθη βίῳ res-
piciens; quæ de re integer Plutarchi li-
ber exstat. vulgò dicitur:

Bene qui latuit, bene vixit.

quod si cunctis placeret, nulla non ci-
uitas periret breui.

400 Illi mors graui &c. Euripides, in
Iphigenia priore:

Ζηλῶ δ' αὖθρ' ὅς ἀκίνδυνος
ἔστιν ἐπὶ τοῦ αἰῶνος, ἀκύνδης.
τὸς δ' αὖθρ' ὅς αἰῶνος Ζηλῶ.

401 Ignotus moritur sibi. solus sapiens
felix est ex Zenonis sententia, (Cicero
4. de finib.) stultus vero omnis infelix
& miser, auctore Cicerone in Parado-
xis: qui autem seipsum non nouit, stul-
tus est, quia sapientis potissimum mu-
nus est, seipsum nosse. Infelix ergo est
qui sibi ipsi ignotus moritur.

405 Tacitum soli natalis. patria, vt ait Cicero, nihil potest esse iucundius. de quo multa Francif. Abyle-
sius de praetoribus cap. 1. versific. ierra. nu. 14. Homerus: ἀς ἐστὶν γλυκίων ἢς πατρίδ' &c. exulibus potissi-
mum. nam negata vehementius appetuntur. 406 Cyclopy sacras Turres. supra Hercule Furēte dixit:
Εὐκλειᾳ Μῆρ' οὐκ ἔστιν, ὅτι Cyclopea Euersa manibus saxa nostri concidunt. Euripides, in Iphigenia Taurica;
... ὅτι κυκλ. π' ἐστὶς ἰσθμ., ὅτι πατρίς Μοχλὶα φῖλα. quæ quomodo sunt intelligenda, ex Arsenio inter-
prete petere licet. 408 Per quæ nobilis &c. vnus m. f. nobilem. Licet autem hic notare senilem iactan-

Nil ullis opus est equis,
Nil armis, & inertibus
Telis, quæ procul ingerit
Parthus, cum simulat fugas.

Admotis nihil est opus
Vrbes sternere machinis,
Longè saxa rotantibus:
Rex est, qui metuit nihil.
Hoc regnum sibi quisque dat.
Stet, quicumque volet potens
Aula culmine lubrico.

Me dulcis saturet quies,
Obscuro positus loco,
Leni perfruar ocio.

Nullis nota Quiritibus
Aetas per tacitum fluat.

Sic cum transferint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.

Illi mors grauis incubat,
Qui notus nimis omnibus,
Ignotus moritur sibi.

ACTVS TERTIVS.

THYESTES. PLISTHENES.

Optata patriæ tecta, & Argolicas opes,
Miserisq; summū ac maximum exulibus bonum,
Tacitum soli natalis, & patrios deos,
(Si sunt tamen dij) cerno, Cyclopy sacras
Turres, labore maius humano decus,
Celebrata iuueni stadia, per quæ nobilis

Palman

385

390

395

400

405

Patnam paterno non semel curru tuli.

410 *Occurret Argos, populus occurret frequens,
Sed nempe & Atreum: repete siluestres fugas,
Saltusq; densos potius, & mistam feris
Similemq; vitam. clarus hic regni nitor
Fulgore non est, quod oculos falso auferat.*

415 *Cum quid datur, spectabis, & dantem aspice.
Modo inter illa quæ putant cuncti aspera
Fortis fui, latiusq; nunc contra in metus
Reuoluor: animus hæret, ac retro cupit
Corpus referre, moueo nolentem gradum.*

420 *PL. Pigro (quid hoc est?) genitor incessu stupet,
Vultumq; versat, seq; in incerto tenet.*

THY. *Quid anime pendes? quidûe consilium diu
Tam facile torques? rebus incertissimis
Fratri atque regno credis? an metuis mala*

425 *Iam victa, iam mansueta? & arumnas fugis
Bene collocatas? esse iam miserum iuuat?
Despecte gressum, dum licet, teq; eripe.*

PL. *Quæ causa cogit genitor à patria gradum
Referre visa? cur bonis tantis sinum*

430 *Subducis? ira frater abiecta redit,
Partemq; regni reddit, & lacera domus
Componit artus, teq; reslituit tibi.*

THY. *Causam timoris, ipse quam ignoro, exigis.
Nihil timendum video, sed timeo tamen:*

435 *Placet ire, pigris membra sed genibus labant,
Alioq; quam quò nitor, abductus feror:
Sic concitatam remige & vento ratem
Æstus resistens remigi & velo refert.*

PL. *Peruince, quicquid obstat, et mentem impetit,*

440 *Reducemq; quantæ præmia expectent vide.*

Pater potest regnare. THY. cum possim mori.

PL. *Sûma est potestas. TH. nulla, si cupias nihil.* „

PL. *Gnatis relinques? TH. non capit regnum duos.*

PL. *Miser esse mauult, esse qui felix potest?*

445 *TH. Mibi crede, falsis magna nominib; placent.* „

nam: quam in Nestore Homerus, in
Euandio Virgilius bene expresserunt.
Aristoteles 2. Rhetoricæ huius iactan-
tiæ causam reddit: ἀληθὴς τὰ καί-
μιστα λέγοντας. ἀναμνησκόμενοι γὰρ ἑ-
αυτοῦ.

413 *Clarus hic regni nitor Fulgore non est,
quod oculos falso auferat. quoniam magno
alicius rei splendore oculi offendun-
tur & quasi cæcantur. Laberius apud
Gellium lib. 10.*

Demonitus Abderites, physion. philosoph.
Chlypeum constituit contra exortam Hy-
perionis.

Oculos effodere ut posset splendore æreo, &
Radiis solis aciem effodit luminis;
Malum bene esse ne videret ciuibus:
Sic ego splendore fulgentis pecunie,
Volo elucificare exitum ætatis mee;

Ne in re bona videam esse nequam filium.
Rationem reddit Lucretius his verbis.
Splendida porro oculi fugiunt vitæque
tueri;

Sol etiam cecat contra sitendere pergas
Propterea quia vis magna est ipsius, &
aliæ

Acta per purum grauiter simulacra se-
runtur.

Et feriunt oculos turbantia composituras.
Præterea splendor quicumque est acer,
adurit

Sæpe oculos: ideo quòd semina possidet ignis
Multa, dolorem oculis que gignunt insi-
nuando.

414 *Falso, nō sunt omnino aliena quæ
Cicero ad Brutum quadam epist. scri-
bit, ostendens timere se ne animus Octa-
uiani propter flexibilem eius ætatem
corrumpatur à nonnullis venenis & pe-
stibus iuuentutis. verba Ciceronis, ni
fallor, sunt hæc: multi ad deprauandum
parati, qui splendore falsi honoris ob-
iecto, aciem boni ingenij præstringi,
posse confidunt.* „

441 *THY. Cum possim mori, summa est
potestas. PL. nulla, si cupias nihil, gnatis re-
linques. THY. non &c. sic legitur in o. v. l.*

443 *Nō capit regnū duos. sic prior Luca.
Nulla fides regni sociis, omnib; potestas
Impatiens consortis erit.*

nonnulla huc pertinentia tradit Sozi-
nus in cōsil. nouis in 1. volum. conf. 28.

444 *Miser esse mauult, esse qui felix potest?*

meus cod. scriptus continet m. e. manū,
e. q. f. p. e. s.

448 O quantum bonum est &c. Euripi-
des, in Iphigenia Aulidensi:

Ζηλῶ δ' ἀνδράσις ἀνιδύων
βίαν ἐπὶ τοῖς ἀγροῖς ἀκλήτῃς
τὸς δ' αὖ τιμῆς χάσων Ζηλῶ.

Πρὸς τὸν τοῦ χαλδόνι' ἀνταύτῃ αἶψα.

Ἀγῶν τῶτο δ' ἐστὶ τὸ καλόν, σφαιλῶν.

καὶ τὸ φιλάττοι

γλυκὺν ὕδρ' ἢ σπῆνδ' ἀποσιναῖον.

452 Venenum in auro bibitur. Satyricus
idipsum sensit, inquiens;

non omnia bibuntur

Filibus: tunc illa time, cum pocula sumes
Gemmata...

454 Non vertice alti montis, dictum vi-
detur propter Valerium Poplicolam;
qui, cum in summa Velia edificaret, ve-
nit in suspicionem affectati regni: itaq;
ne à ciuibus suis timeretur, non in pla-
num modo cedes suas detulit, sed etiam
colli ipsi subiecit, id se facere inquiens,
ut populus supra suspectum se ciuem
habitaret, & in Velia edificarent, qui-
bus melius publica libertas, quam sibi
patriæ liberatori credebatur. Liuius
lib. 2. hunc vero locum traxit totum ab
aliis, nec verò infelicius tractauit. Lu-
cretius lib. 1.

Si non aurea sunt iuuenum simulacra per
ades

Lampadas igniferas manibus retinentia
dextris,

Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur:
Nec domus argento fulget, auroq; renidet,
Nec cythararū roboant laqueata aurataque
templa:

At tamen inter se prostrati in gramine
moli,

Propter aquæ riuū sub ramis arboris alta,
Non magnis opibus iucunde corpora curāt.

Virgilius:

Si non in genitē foribus domus alta superbis
Mane salutū totis vomitū edibus vnda,
Nec varios inbiant pulcra testudine postes,
Illiusq; auro vestēs, Ephreiaq; era,
Alba nec Assyrio fucatur lana veneno,
Nec casta liquidi corrumpitur vsus oliui:
At secunda quies & nestia fallere vita,
Dives opum variarum: at latius otia fundis,
Spelunce, viniq; lacus: at frigida Tempe,
Mugitisq; boum, mollesq; sub arbore somni &c.

Frustra timentur dura: dum excelsus fieri,
Nanquam pauere destiti, atque ipsum mei
Ferrum timere lateris: o quantum bonum est,

Obstare nulli, capere securas dapes,

Humi iacentem scelera non intrant casam,

Tutusq; mensa capitur angusta cibus.

Venenum in auro bibitur: expertus loquor.

Malam bona præferre fortunam licet:

Non vertice alti montis impositam domum,

Et eminentem ciuitas humilis iremit:

Nec fulget altis splendidum tectis ebur,

Somnosq; non defendit excubitor meos.

Non clausibus piscamur, & retro mare

lacta fugamus mole, non ventrem improbum

Alimus tributo gentium: nullus mihi

Vltra Getas metitur, & Parthos ager:

Non thure colimur, nec mea excluso Ioue

Ornantur aræ, nulla culminibus meis

Imposita nutat silua, nec fumant manu

Succensa multa stagna: nec somno dies,

Bacchoq; nox ducenda peruigili datur:

Sed non timemus: tuta sine telo est domus,

Rebusq; paruis alta præstatur quies.

Immane regnum est, posse sine regno pati.

PL. Nec abnuendum est, si dat imperium deus. 470

THY. Nec appetendū. PL. frater ut regnes rogas.

THY. Rogas? timendum est: errat hic aliquis dolus.

PL. Redire pietas, unde sum mota est, solet,

Reparatq; vires iustus amissas amor.

THY. Amat Thyesten frater? atherias prius 475

Perfundet Arctos pontus, & Siculi rapax

Consi-

Item alius, nescio quis:

Si non Assyrio fuerint bis laeta colore

Attalici opibus data vellera: si nitor auri

Sublaqueare domus animum non tangit avarum,

Picturæq; decus, lapidum nec fulgor in vlla

Cognitus utilitate manet: nec pocula gratum

Alconū referunt Boetiq; tormenta, nec Indi

- Consistet ætus unda, & Ionio seges
Matura pelago surget, & lucem dabit.
Nox atra terris: ante cum flammis aquæ,
480 Cum morte vita, cum mari ventus fidem
Fædusq; iungent. PL. quam tamen fraudē times?
TH. Omnem: timori quem meo statuam modum?
Quantū potest, tantum odit. PL. in te quid potest?
THY. Pro me nihil iam metuo, vos facitis mihi
485 Atrea timendum. PL. decipi captus times?
Serum est cauendi tempus in mediis malis.
Eatur, unum genitor hoc hortamen est.
TH. Ego vos sequor, non duco. PL. Respiciat deus
Bene cogitata, perge non dubio gradu.*

ATREVS. THYESTES.

- 490 *Plagis tenetur clusa dispositis fera,
Et ipsum, & unā generis inuisi indolem
Iunctam parenti cerno iam tuto in loco
Versantur odia: venit in nostras manus
Tandem Thyestes, venit, & totus quidem:
495 Vix tempero animo, vix dolor frenos capit.
Sic, cum feras vestigat, & longo sagax
Loro tenetur Umber, ac pressio vias
Scrutatur ore, dum procul lento suem
Odore sentit, paret, & tacito locum
500 Roſtro pererrat: præda cum propior fuit,
Cernice tota pugnat, & gestu vocat
Dominum morantem, seq; retinenti eripit.
Cum spirat ira sanguinem, nescit tegi,
Tamen tegatur: aspice, ut multo grauis
505 Squallore vultus obruat mæstos coma.
Quam fæda iaceat barba, præstetur fides.
Fratrem iuuat videre: complexus mihi
Redde expetitos: quicquid irarum fuit,
Transferit, ex hoc sanguis ac pietas die
510 Colantur, animis odia damnata excidant.
THY. Diluere possem cuncta, nisi talis fores:*

Sed fa-

- Conchea bacca maris pretio est: at pectore
puto
Sepe super tenero prosternit gramine cor-
pus;
Florida cum tellus gemmantes picta per
herbas &c.
Quæcumque enim plus viginti versibus
cōprehensa sequuntur, omnia hæc
pertinent.
456 Testis, loquitur de testis laqueatis,
de quibus Cicero 2. de legib. & Ho-
rat. 2. carmin.
458 Classibus piscatur. insanam Ro-
manorum in conquirendis vndiq; pi-
scibus luxuriam, quasi aliud agens re-
prehendit: de qua vide Macrobius
lib. 3. Saturnal. cap. 15. sequentib. ver-
bis profusissimam illam libidinem vil-
larum in Baiano sinu, aliisque locis ex-
struendarum notat.
462 Mæ, excluso Ioue, Ornantur atre. pro-
ditum est de Caligula, abstulisse illum
Deorum statuis capita, & sui capitis ef-
figiem reposuisse. Suetonius lib. 4.
464 Silva. de hortis pensilibus loqui-
tur: quales illi Babylonij fuerunt, & alij
Thebis Aegyptiis, teste Plin. li. 36.
465 Succensa multa stagna. succendun-
tur stagna piscatoria ut fundus dulcior
factus, melioris saporis pisces alat.
472 Rogat: timendum est. inimico enim,
cum quo quis in gratiam rediit, nō te-
merè fidendum; maxime si impentius
alicui fauceat & aduletur, ut plurimum
enim fraus subest. qua de re notiff. Ita-
lico sermone prouerb. circumfertur.
495 Tempero animo. tres m. s. animum.
496 Sic cum feras. sic Vlyſsem cani la-
tranti comparat Homerus Odyſſ. 1.
... καὶ δὲν οἷς οἱ ἐνδοὶ ὑλὰ κτεῖ.
ὡς οἱ κύνι ἀμυλῆσι καὶ σκυλῶσι
ἐπὶ ὤσσε,
ἀνδρ' ἀγχιόσσε' ὑλὰν μέμονι τι μὲν
χρῶσσε.
&, quod ad rē propius accedit, Ennius:
... animusq; in pectore laurat:
Sicuti ſpazando vinco venatica aeno
Apta ſolet cani, forte ſerā ſi ex nare ſagaci
Senſit, vire ſua mētatq; vluatq; ibi acute.
506 Quam fæda iaceat barba. de Thye-
ſte videtur illa antiquæ tragædiæ apud
Ciceronem 3. Tuſculan. quæſt.
Reſugere oculi, corpus macie extabit,*

Lacrime peredere humore exsanguis genas,

Situ nidoris barba pedore horrida

*Aitque intonsa infuscat pectus inlunio scar-
brum.*

536 *Quam facile effluant. P. Syrus:*

Leuis est fortuna, cito reposci que dedit.

*Q. Curtius lib. 6. Fortunam tuam pres-
fis manibus tene, lubrica est, nec teneri
potest. alibi lib. 5. idem versatilem ap-
pellat: quod forte dictum fuit, quia vt
ait Tibullius lib. 1. eleg. 5.*

Versatur celeri fors leui orbe rota.

*Herodorus lib. 1. qui inscribitur Olio:
ἡ κίβητις πῶτα μάλιστα, ὡς κύκλος τῶν ἀνθρώπων
πῆλαι ἐστὶ περιγμάτων, ἀεὶ φερε ὁ κύβητις, ὅτι,
ἐκ ἐκ αἰῶνες αὐτὴς ἀντιτρέχει.*

556 *Sanguinem Maiors cupiens. Orpheus:*

Ἀφ' ἧς αἰσῆς δολόδι πῆτι, φόνους πεπυλῶ-

γυμῶν αἰεὶ,

*αἰματι ἀνδρῶν φόνου χαλκῶν, πολὺ μόνον
νέ, θεακτέ,*

*ὅς ποσειδῆς ἐξίφασιν τε καὶ ἐργασίᾳ δῖον
αἰῶσιν.*

561 *Pallide matres timere natū. hoc Fa-
bricius ex coniectura reposuit, & sanè
est elegantissimum; non ausim tamen
hoc ampiecti, quia in o. v. l. tam excusis
quam scriptis habetur: pallide matres te-
nuere natos. & potest videri dictum ad
imitationē illius Virgiliani lib. 7. A. En.*

Et trepide matres presbere ad vbera natos.

quod in Orlando Furioso cantu 17.

Stanz. 101. sic expressit Ludou. Ariost.

Si stringere la madre il figli al seno.

*& Ludouic. de Camoes, in Lusitadib.
cant. 4.*

Eas mām que o som terribil e scuit arāo.

A os peitos os filinhos apertāção.

574 *Litui strepentis. Lituus incuruuse-
rat, auctore Festo, ideo sonum strepe-
ram & acutum edebat. Eanius:*

Inde loci lituus sonitus effudit acutos.

*iccirco ait strepentis. imitatus Horatiū,
qui 2. carmin. ait;*

Iam nunc minaci murmure cornuum

Perstringit aures, iam litui strepunt.

580 *Quod rapax haustum reuomit Cha-
rybdis, ab Homero Odyss. μ.*

*.. ἄλλ' ἡρπῶδ' ἀναγκῶδ' ὅς μ' ἐλαυν' ὄδω.
τῆς μὲν γὰρ τ' ἀνιστῆται ἡρπῶν, τῆς δ'
ἀναγκῶδ' ἔσται*

ἀνιστῆται ..

Sed fateor, Atreu fateor, admisi omnia

Qua credidisti, pessimam causam meam

Hodierna pietas fecit: est prorsus nocens,

Quicumque visus tam bono fratri est nocens.

Lachrymis agendum est, supplicem primus vides.

Ha te precantur pedibus iniecta manus.

Ponatur omnis ira, & ex animo tumor

Erasus abeat: obsides fidei accipe

Hos innocentes frater. ATR. a genubus manus

Aufer, meosq; potius amplexus pete.

Vos quoque, senum praesidia, tot iuuenes, meo

Pendete collo: squallidam vestem exue,

Oculisq; nostris parce, & ornatus cape,

Quales mei, letusq; frater imperij

Capeffe partem: maior hac laus est mea,

Fratri paternum reddere incolumi decus.

Habere regnum casus est, virtus dare.

THY. Dymparia frater precia pro tantis tibi

Meritis rependant: regiam capitis notam

Squallor recusat noster, & sceptrum manus

Infaustra refugit, liceat in media mihi

Latere turba. ATR. recipit hoc regnum duos.

THY. Meum esse credo, quicquid est frater tuum.

ATR. Quis influentis dona fortuna abnuat? 535

THY. Expertus est quicūq; quam facile effluat. 536

ATR. Fratrem potiri gloria ingenti vetas?

Tua iam peracta gloria est, restat mea.

TH. Respuere certum est regna consilium mihi.

ATR. Meam relinquam, nisi tuam partem accipis. 540

THY. Accipio, regni nomen impositi feram:

Sed iura & arma seruient mecum tibi.

ATR. Imposita capiti vincla venerando gere,

Ego destinatas victimas superis dabo.

CHORVS.

Sapphici, & vnus Adonius.

Credat hoc quisquam: ferus ille & acer,

*545
Nec*

- Nec potens mentis truculentus Atreus,
Fratris aspectu stupefactus hæsit?
Nulla vis maior pietate vera est:
Iurgia externis inimica durant,
556 Quos amor verus tenuit, tenebit.
Ira cum magnis agitata causis
Gratiam rupit, cecinitq; bellum,
Cum leues frenis sonuere turme,
Fulsit hinc illinc agitatus ensis.
555 Quem mouet crebro furibundus ictu
Sanguinem Mauors cupiens recentem,
Opprimit ferrum, manibusq; iunctis
Ducit ad pacem pietas negantes.
Ocium è tanto subitum tumultu
560 Quis deus fecit? modo per Mycenæ
Arma ciuilis crepuere belli.
Pallidæ matres timuere natis,
Vxor armato timuit marito,
Cum manum inuitus sequeretur ensis,
565 Sordidus pacis vitio quietæ:
Ille labentes renouare muros,
Hic situ quassas stabilire turres,
Ferreis portas cohibere claustris
Ille certabat, pauidusq; pinnis
570 Anxia nocti vigil incubabat.
Peior est bello, timor ipse belli.
Iam minæ sæui cecidere ferri,
Iam silet murmur graue clausicorum,
Iam tacet stridor litui strepentis,
575 Alta pax urbis reuocata læta est.
Sic ubi ex alto tumuere fluctus,
Brutium Coro feriente pontum,
Scylla pulsatis resonat cauernis,
Ac mare intortum timuere nautæ,
580 Quod rapax haustum reuomit Charybdis:
Et ferus Cyclops metuit parentem
Rupe feruentis residens in Aetna,*

Virgilius A Encid. 3.

... Charybdis

Obsidet, atque inco barbariter gurgite

73

vates

Sorbet in abruptum fluctus, rursusq; sub

73

auras

73

Ergo alternos, & sidera verberat unda,

581 Cyclops metuit parentem. Conon in
Heraclea scribit Polyphemi patrem
fuisse Elafum, quem Andron Teius, in
lib. de affinitatibus, Elatam appellat;
Homerus Odys. 2. Euripides in Cy-
clope, Apollonius 1. Argonaut. & Lu-
cianus in dialog. marinor. deor. Neptu-
nū fuisse dicit. quod noster hic sequi-
tur: forte quia vt Tzetza chil. 2. histor.

73

51. scribit, rēs: *Συμμετρεῖς ὅτι οὐκ ἀνέστης ὅτι*
*πᾶν τὸν τὸν ἀνέστης, ὅτις ἐστὶν ὁ φίδες, ἐξ-
ῆς: *Quæ rēs Hæcides, &c. Præterea re-**

73

ctè noster per Neptunum voluit vim
maris significare. nam Cicero lib. 1. de
natu. deor. ex Chryssipi sententia, pro-
didit Neptunum nihil esse aliud quā
spiritum qui mare commouet.

582 Aetne. Aetnæ incendij causam
tradit Lucretius lib. 6. his verbis:

... primum totius sub caua montis,

Est natura fere, silicū fissa cauernis:

Omnibus est porro in speluncis ventus &
aer.

Ventus enim fit vbi est agitando percussus
aer:

Hic vbi percaluit, calefecitq; omnia circum
Saxa furens, quæ contingit, terramque &
ab ollis

Excussit calidum flammæ voracibus ignem;

Tollit se ac recta ita faucibus eicit altè,

Funditq; ardorem longè, longèq; famillam

Differt, & crassa voluit caligine fumum,

Extruditq; simul mirando pòdere, saxa &c.

addit Claudia. lib. 1. de raptu Proserp.

Que scopulos tormenta rotant? que tanta
cauernas

Vix glomerat? quo fonte ruit Vulcanius
ignis?

Sive quod obicib. discurrrens ventus operis

Offenso per saxa ruens rimo, a meatu;

Dum scrutatur iter, libertatemq; reposcens

Purida multumq; populatur flatib. antra:

Seu mare sulphurei ductum per viscera
montis

Oppressis ignescit aquis & pondera librat,
&c.

Nes

Auctor libri de mundo docet terram multos flatus & ignis fontes in se continere: quorum alij sub terra sint occulti & obsecuti, alij verò ἀναπνοὴς ἔχουσιν καὶ ἀναφύουσιν, ὡς ἐν Αἰπάρῳ τε καὶ Αἰτνῇ καὶ τὰς Αἰόλας ἡσυχίας αἱ δὲ ἐξέρχονται παρ' ἁλῶν πεποιμένων ὁ ἕκαστος καὶ μὲν ὁρᾷ πῦρ πῦρ δὲ ἀνέρχεται. *Alantides*, adde quæ diximus superius in Hercule Furente ex Trogi Pompeij sententia.

595 Dolor ac voluptas. Iouem tradunt fabulæ, cum dolorem ac voluptatem grauiter dissidentes, nullo modo conciliare posset, adamantina cathena simul vinxisse: vt, manente etiamnum discidio, se, mutuo tamen semper conquantur.

597 *Ima permutat breui hora summis*, rectius noster quam tragicus Græcus; qui diem dixerat, quamobrem in Demetrii Phalerei reprehensionem incidit, vt à Plutarcho accepi, cuius verba in consolatōria ad Apollonium sunt hæc: ὁρῶνς ὁ Φαλληρέος Δημήτριος, εἰπόντος Εὐρυπίδους, ὅδ' ὅλος ἐστὶν αἶμα ἐφ' ἡμῶν, καὶ ὅτι μικρότης σφάλλονται, καὶ ἡμεῖς τὰ πρὸς κατὰλκ' ὑψόθεν, τὰ δ' ἡρῶν τὰ πρὸς ἁλῶν καλῶς ἐφ' ἡλγυν αὐτόν, βέλτερον δ' ἀνείχεσθαι μὴ μῶν ἡμεῖς, ἀλλὰ συγκλῶ ἐπὶ χροῖον. Carmina Euripidis, quæ Demetrius reprehendebat, si coniectura licentia datur, fortè fuerunt hæc, in Hecuba:

ὅδ' Ὀτυρωμένης, δίδουκ' ἀνείκελ' αἶμα
καὶ γὰρ ὅδ' ἡ πότι, ἀλλὰ νῦν ἔκ' ἐμ' ἐπὶ,
τόν περ αἶμα δ' ὅλον ἡμῶν ἐμ' ἀφείλετο.

Vt vt est, iuste Demetrius, celerima enim est rerum vicissitudo. Simonides,

ἀκεία γὰρ εἰς ταυυπτερόν γ' αἶμα
ἔπας ἀμετάστατος.

quia, vt idem inquit,

εἰς ἐν αὐτῷ ἀνέπνοισι μένει χροῖον ἐμπεδόν.

neque enim vllus vmquam tam fuit fortunatus, vt non sæpissimè illi multa aduersa acciderint, ne illi quidem qui vixisse felicissimè traduntur.

Pindarus:

... αἰὼς δ' ἀσφαλὲς
ἐκ ἐγγύς· οὐτ' Αἰακίδ' ἀπὸρ Πηλεῖ,
ἔπερ' ἀντιδίων
Κάδμου λέγοντος αἶμα βροτῶν
ὁλοῖται ὑπὲρ περὶ αἶμα
χρῶν...

Simonides:

ὅδ' ὅδ' εἰς ἀνέπνοισι πῦρ ἐπείλονται,

Ne superfusus violetur undis

Ignis Aetneis resonans carminis.

Et putat mergi sua posse pauper

Regna Laertes Ithaca tremante.

Si sua ventis cecidere vires,

Mitius stagno pelagus recambit.

Alta quæ nauis timuit secare

Hinc & hinc fusis spaciōsa velis

Strata ludenti patuere cymbæ,

Et vacat mersos numerare pisces:

Hic, ubi ingenti modò sub procella

Cyclades pontum timuere mota.

Nulla sors longa est, dolor ac voluptas

Inuicem cedunt, breuior voluptas.

Ima permutat breuis hora summis.

Ille qui donat diadema fronti,

Quem genu nixa tremuere gentes,

Cuius ad nutum posuere bella

Medus, & Phæbi propioris Indus,

Et Dacæ Parthis equitem minanti:

Anxius

ἦσαν δ' ἐξ ἀνέκτων ἐγγύοντο ἡς
ἡμῖν, ἄπονον, ὅδ' ἀφ' ἡμῶν,
ὅδ' ἀκινδύων βίον ἐς γῆρας
ἔχοντο τελέσαντες...

rationem reddit Pindarus:

λοτὲ δ' ἀλλοίαν ποταμὴν
ὑψιπτεῶν ἀνέμων.

ὅλος δ' ἐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται &c.

Ideo Theodectes ait βεβαίους esse hominum fortunas: & noster Seneca alibi,

Neminem ille sum fata transmittunt.

B. Nylus quoque, episcopus & martyr, quæ nobis prospera contingunt, rotæ, fumo, ac vmbra comparauit, quia vt vmbra non permanent, vt fumus euanescent, & veluti rota vertuntur. Quineriam si rem recta via reputemus, tum demum nos extra ictus fortunæ constitutos comperiemus; cum anima nostra hoc corporis carcere emissa in cælum, vnde ducit originem, euolarit. Hoc neque Solonem, neque Euripidem, neque Ouidium latuit. (quorum tamen sententiam malignè & non sine calumnia vellicat Aristoteles lib. i. Ethicorum ad Nicomachum cap. 10.) Solon Cræsi gazas despi-

- Anxius sceptrum tenet, & mouentes
Cuncta diuitias, metuitq; casus.*
605 *Mobiles rerum, dubiumq; tempus.
Vos, quibus rector maris atque terre
Ius dedit magnum necis atque vitæ,
Ponite inflatos tumidosq; vultus:
Quicquid à vobis minor expauescit;
610 Maior hoc vobis dominus minatur.
Omne sub regno grauiore regnum est.
Quem dies vidit veniens superbum,
Hunc dies vidit fugiens iacentem.
Nemo confidat nimium secundis;
615 Nemo desperet meliora lapsis.
Miscet hæc illis, prohibetq; Clotho
Stare fortunam: rotat omne fatum.
Nemo tam diuos habuit fauentes,
Craſſinum ut poſſet ſibi polliceri.
620 Res Deus noſtras celeri citatas
Turbine verſat.*

ciens, dixit eum ſe beatum nominare
cui deus ad mortem uſque felicem vi-
tam tribuſſet. auctores ſunt Herodo-
tus & Plutarchus. Euripides teſtatur o-
mnium, quotquot hoc cæli munere
veſcimur, vitam leuicam eſſe & labo-
riofam, hos erigi afflictoſ, illoſ affligi
erectoſ, neque huius viciffitudinis uſq;
terminum eſſe ante mortē; quam Di-
philus vult eſſe malorum medicinam
hiſ verbis,

- .. ἐκ ἐπὶ βίῳ ὅς ἐκ ἐκτετακται καὶ αἰ-
λῶπις, μετρίως, ἀρπαγῆς, τρεῖς αἰ-
ῶνες.
τὸ τῶν ἐν θανάτῳ καὶ ἀπὸ τῆς αἰῶνος φανερῶς
ἀνίπαισσι τοὺς ἔχοντάς, ἀνιπῶνται
ὅπῃ.
Quidiuſ autem:

...ultima ſemper
Expectanda dies homini, diuici; beator
Ante obituſ nemo ſupremaq; funera debet.

- quod forte mutuatus fuit ab Euripide,
qui in Andromache,
ἡμεῖς ὅτι εἰς ἐν ἑλβίον βροτῶν,
πρὶν ἂν γαίῃ τῷ τελευτάῳ ἰδῇ
ὅπως περάσας ἡμέραν ἔχει κατὰ.
nec non in Troadibus; τὰν δ' εὐδαίμων-
ναν μὴ δὲ ναυμάχῃς ἀντιχεῖν, πρὶν ἂν γαίῃ.
vel equidem mutuatus fuit à Sopho-

ACTVS

cle, in O Edipo Tyranno: ὅσπερ θνητὸν ὄντ' ἐκείνῳ τῷ τελευτάῳ ἰδῶν, κρείττον ἐπισκοποῦνται, με-
τρίως ἐλβίζει, πρὶν ἂν τέμῃ τῇ βίῃ περὶ ἀσχυρῇ ἀλγυνὸν παθεῖν. quod ipſum etiam Dionyſius Ty-
rannus, in Leda, litteris prodidit: eaſque cauſa eſt, cur D. Auguſtinus alicubi inquit, Lauda poſt mor-
tem, cum ad triumphum venit. 603 *Mouentes Cuncta diuitias.* cur mouentes cuncta diuitias? an quia
nihil tam ſanctum, quod non violari; nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia poſſit? Cicero,
in Verrem. Ideo prudenter Pythia conſulenti Philippo, quomodo aduerſarios vinccret, dicitur re-
ſpondiſſe: Ἀργεῖος λόγῳ καὶ μάχῃ, καὶ πᾶσι νικᾷς. quia, ut ait A. Eſchylus, τὰ πάντα χρὸς τιμῆς
ταῖς κατὰ τὴν τιμὴν. Anſtodemi dictum celebratur hoc: Χρῆματ' ἀνὲς, πικρὸς δὲ ἐν ὅσῳ πῶλ' ἰσθλὸς, ἐ-
νὶ τιμῇ. Menander: χρυσοῦς δ' ἀνὴρ ἐν πᾶσι, καὶ εἰς πύλας. Apuleius lib. 9. de aſino, ſcripſit pecunie
difficultates omnes eſſe peruias, auroque adamantinas perfringi foreſ. Archidamus Spartan lib. 1.
Thucydides inquit, καὶ ἐστὶν ὁ πόλεμος ἐν ὅσῳ πᾶσι πᾶσι, ἀλλὰ διαπάγῃς, δι' ὃ τὰ ὅπλα ἀφελῆσθαι τε
καὶ παρῆναι τε πρὸς θαλαſſίας. Porro in hac Archidami oratione nonnulla videntur eſſe tranſpoſita,
non quidem in hiſ verbis, ſed alibi. Idem Thucydides lib. 6. χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦ πᾶσι ἐκτετακται, ὅτε
ἐν πόλεμῳ καὶ τὰ πάντα εὐπρόσβητα. 614 *Nemo confidat nimium ſecundis.* Q. Curtius lib. 4. *Breues & muta-
biles vices rerum ſunt.* T. Liuius lib. 45. Exemplum inſigne cernitis mutationis rerum humanarum.
vobis hoc præcipue dico, iuuenes. Ideo in ſecundis rebus nihil in quemquam ſuperbe ac violenter
conſulere decet, nec præſenti credere fortunæ: cum, quid veſper ferat, incertum ſit. Is demum vir
erit; cuiuſ animum nec proſpera ſtatu ſuo efferet, nec aduerſa inſtinget. Laberius, apud Macrobiuſ;
Non poſſunt primi eſſe omnes omni in tempore. Summuſ ad gradum cum claritati veneris, Conſiſteſ agere, & ci-
tim, quam aſcendas, decides. 619 Craſſinum. Euripides, in Alceſti. βροτῶς ἀπαραχτάζαντο ἀφελῆσθαι,
καὶ ἐπὶ θνητῶν ὅς ἐστιν ἰσχυρῇ τῷ αὐτοῦ μέγεθος εἰ βιώσεται. Horatius: Quis ſcis an aduiciuſ ho-
diernæ tempora vite Craſſina Diuſuperi. Theocritus: εἰ θάτερόν τι πάλε μῶς, τὸ δ' αὖτε ἐκ ἐπὶ σπέρματος. Guilhel-
mus Tiriſ de bello ſacro lib. 1. c. 17. Ignorat enim mortalis infirmitas, quid ſibi craſſina pariat dies.

ACTVS QVARTVS.

NVNCIVS. CHORVS.

*Quis me per auras turbo precipitem vehet,
Atræq; nube inuoluet, ut tantum nefas
Eripiat oculis? o domus Pelopi quoque,
Et Tantalò pudenda.* CH. *quid portas noui?*

NVN. *Quenam ista regio est, Sparte et Argos, im-
Sortita fratres? & maris gemini premens (pios
Fauces Corinthibus? an feris Ister fugam*

*Præbens Alanis? an sub æterna niue
Hyrcana tellus? an vagi passim Scythæ?*

CH. *Quis hic nefandi est conscius monstri locus?
Effare, & istud pande, quod tunc est malum.*

NVN. *Si steterit animus, si metu corpus rigens
Remittet artus: hæret in vultu truci*

Imago facili: ferte me insana procul

Illo procella: ferte, quò fertur dies

Hinc raptus. CH. *animos grauius incertos tenes.*

Quid sit quod horres ede, & auctorem indica.

Non quero quis, sed riter, effare ocyus.

NVN. *In arce summa Pelopus, una est pars domus*

Conuersa ad austros, cuius extremum latus

Æquale monti crescit, atque urbem premit,

Et contumacem regibus populum suis

Habet sub ictu: fulget hinc turba capax

Immane tectum, cuius aurat as trabes

Variis columna nobiles maculis ferunt.

Post ista vulgo nota, quæ populi colunt,

In multa diues spacia discedit domus.

Arcana in imo regia secessu patet,

Alta vetustum valle comescens nemus,

Penetræ regni: nulla quæ letos solet

Præbere ramos arbor, aut ferro coli,

Sed taxus, & cupressus, & nigra ilice

Obscura nutat silua: quam supra eminens

Despectat altè quercus, & vincit nemus.

629 Alanis. hi, iuxta Pliniū & Am-
mianum Sarmatiani. Europæam inco-
luerunt; iuxta alios vel Daciæ partem,
vel Scythiæ. Alanorum formam habes
apud Claudianum, de bello Gerhico:

Cui natura breues, animi ingētibus ar: us

Finxerat, immaniq; oculos infecerat ira:

Vulneribus pars nulla vacat, recisaque

cuncta

Gloria sedati splendet iactantior oris.

648 In multa diues spacia discedit domus.
pars domus interior describitur, quæ
reliquis vt plurimum ditior & augu-
stior erat. Catullus:

Ipsi at sedes, quacumq; opulenta recessit

Regia, fulgenti splendet auro atque ar-

gento,

Candet ebur soliu, collucent pocula mensis,

Tota domus gaudet regali splendida gazæ.

Virgilius:

At domus interior regali splendida luxu

instruitur.

653 Nigra ilice. Virgilius:

Ilce sub nigra pallentes ruminat herbas.

Claudianus lib. i. in Rufin.

... caligantia nigri

ilicibus ...

quo loco rationem reddidi, cur illex ni-
gra dicatur.

Hinc

- Hinc auspicari regna Tantalidae solent,
Hinc petere lapsis rebus & dubiis opem.
Affixa inhaerent dona, vocales tubae,
Fractiq; currus, folia Myrti maris,
660 Victaq; falsis axibus pendent rota,
Et omne gentis facinus: hoc Phrygius loco
Fixus tiaras Pelopis: hic praeda hostium,
Et de triumpho picta barbarico chlamys.
Fons fiat sub umbra tristis, & nigra piger
665 Hareet palude: talis est dira Stygis
Deformis unda, quae facit calo fidem.
Hic nocte caca gemere ferales deos
Fama est: catenus lucus excussis sonat,
Vlulantq; manes: quicquid audire est metus,
670 Illic videtur: errat antiquis vetus
Emissa bustis turba, & insultant loco
Maiora notis monstra: quin tota soles
Micare flammis silua, & excelsa trabes
Ardent sine igne: saepe latratu nemus
675 Trino remugit: saepe simulachris domus
Attonita magnis: nec dies sedat metum.
Nox propria luco est, & superstitio inferum
In luce media regnat: hinc crantibus
Responsa dantur certa, cum ingenti sono
680 Laxantur adyto fata, & immugit specus
Vocem deo soluente: quod postquam furens
Intrauit Atreus liberos fratri trahens,
Ornantur arae, quis queat dignè eloqui?
Post terga iuuenum nobiles religat manus,
685 Et maesta vitta capita purpurea ligat:
Non thura desunt, non sacer Bacchi liquor,
Tangèasve falsa victimam culter mola.
Seruatur omnis ordo, ne tantum nefas
Non rite fiat. CH. quis manum ferro admonet?
690 NVN. Ipse est sacerdos, ipse funesta prece
Lethale carmen ore violento canit,
Stat ipse ad aras, ipse deuotos neci*

662. Tiaras. vide quae dixi in not. ad Claudiani Panegy. de 4. consulatu Honorij A.

666. Quae facit calo fidem. facit vt diis creditur; qui eius iurare timent & fallere numen, iuxta Hesiodum in Theogon. Homerum Odyssea. & Apolloniū Argonaut. 6.

682. Liberos. hic liberos pro filiis posuit. rectè, iuxta l. 10. D. de Senator. l. 10. §. liberos, D. de in ius voc. l. libero- rum, D. de verb. signific. vbi traditur lib- erorum appellatione omnes descen- dentes contineri, vt parentum nomine omnes superiores l. § 1. d. tit. ed & Pa- pirijs Fronto lib. 3. responsorum scrip- sit, filij appellatione etiam aliquando nepotes accipi, quod & Iuliano placuit l. 201. d. ut. qui plura vult legat My- sing. & alios ad §. si quis filiabus. Insit. qui test. tut. dat. pos. Alciatum & Bre- chæum ad l. 220. D. de verb. sign. Spie- gei. Brisson. Ottoman. Præteritū & Ver- ritum, in lexicis iuris in voce *Liberi*, Feradum lib. 1. explicationū, & Ioan- nem Bellonū, ni fallor, in Annomius.

707 *Leus atbere.* q. v. l. *leus.* alij *leus.* priorem orthographiam cōfirmat Nonius, posteriorum Festus. Lapidem vtramque scripturam agnoscunt, non alteram tantum, ut voluit Aldus Manutius orthograph. pag. 477. nisi nos idem fallit pag. 502.

701 *Fleuit in templis ebur.* solemne prodigium. Tibullus lib. 2.

*Et simulacra Deum lachrymas fudere se-
pentes.*

Ouid. 15. Metamorph.

Mille locis lachrymauit ebur.

Lucanus lib. 7.

... *rorantia fletu*

*Vsq̃ue ad Theſſaliam Romana & publica
signa.*

Silius lib. 8.

... *lachrymaeq̃; vetusta*

Effigie patrum late fixa ere Quirini.

Iulius Obsequens, in lib. de prodigiis; testatur L. A. Emilio Paulo & Cn. Ba-
bio Tamphilo Lanuuij Iunonis sospi-
tae simulacrum lachrymasse, Ap. vero
Claudio & M. Perperna cons. Apollin-
is effigiem per quadriduum fleuisse.

707 *Inter iuuenos.* Ouid. 5. Metamor.

*Tigrin ut, auditu diuersa valle duorum
Exstimulata fame mugitibus armento-
rum,*

*Nescit utro potius ruat, & ruere ardet &
troque.*

708 *Primos.* o. v. l. habent *primū.*

711 *Sic dirus Atreus.* hanc animi aestua-
tis anxietatem præclare Ennius expref-
sit, in Thyeste:

Ibi quid agat, secum cogitat, parat, putat.

725 *Seuus.* in nonnullis membranarum
gitor malè, *ferus.*

728 *Querulum cucurrit murmure incerto
caput.* similiter de Orpheo discepto ce-
cinit:

... *caput Hebre lyramq̃;*

*Excipis & (mirum) medio dum labitur
anne,*

*Flebile nefcio quid queritur lyra, flebile
lingua*

Murmurat ex animi...

& diu ante Nasonem de eodem Or-
pheo Phanocles. nam postquam tradi-
derat caput & lyram Orphei à Thra-
cius mulieribus fuisse abiecta, subiūgit:
ἄχῃ δ' ὡς λιγυρὴς πόντος ἐπ' ἄχῃ λυρὴς,

*Contrectat, & componit, & ferro admoet:
Accendit ipse, nulla pars sacri perit.*

Lucus tremiscit, tota succusso solo

Nutauit aula, dubia quo pondus daret,

Ac fluctuanti similis: è leuo athere

Atrum cucurrit limitem sedus trahens,

Libata in ignes vina mutato fluunt

Cruenta Baccho: regium capiti decus

Bis terq̃; lapsum est, fleuit in templis ebur.

Mouere cunctos monstra: sed solus sibi

Immotus Atreus constat, atque ultro deos

Terret minantes. iamq̃; dimissa mora

Astiluit aris, toruū & obliquū intuens.

Ieiuna siluis qualis in Gangeticis

Inter iuuenos Tigris errauit duos,

Viriusque prædæ cupida, quò primos ferat

Incerta morsus, flectit huc rictus suos,

Illò reflectit, & famem dubiam tenet:

Sic dirus Atreus capita deuota impia

Speculatur ira: quem prius maciet sibi,

Dubitāt: secunda deinde quem cæde immolet.

Nec interest, sed dubitat, & tantum scelus

Iuuat ordinare. CH. quem tamen ferro occupat?

NVN. Primus locus (ne deesse pietatem putes)

Auo dicatur: Tantalus prima hostia est.

CH. Quo iuuenis animo, quo tulit visu necem?

NVN. Stetit sui securus, & non est preces

Perire frustra passus: at illi ferus

In vulnere ensē abscondit, & penitus premens

Ingulo manum commisit, educto stetit

Ferro cadauer: cumq̃; dubitasset diu

Hac parte an illa caderet, in patrum cadit.

Tunc ille ad aras Plisthenem saeuus trahit,

Adjicitq̃; fratri: colla percussa amputat,

Ceruice caesa truncus in prouum ruit.

Querulum cucurrit murmure incerto caput.

CH. Quid deinde gemina cæde perfunctus facit?

Puerone

& de Itylo, idem;

... pars inde caui exsultat abenis,

Pars verutus stridit &c.

767 Crepitantes fecos, v. l. continent; trepidantes fecos.

769 Stridet in veribus iecur, ab Ouidio sumtum; cuius versus supra posui.

770 Corpora an flammæ gemant, Gemere. in o. m. flegitur; corpora an flammæ magis Gemere.

776 Ruptum. ex vno cod. peruerfusio corrigo ruptum.

779 Nitet. vnguentis nitere, apud Anacreontem & Horatium inuenitur.

783 Verterit cursus. sic omnes vulgati & quidam libri scripti; alij autem, verterit currus.

Transluit ignis, inq̃ crepitantes focos
Bis ter regressus, & pati iussus moram
Inuitus ardet: stridet in veribus iecur.
Nec facile dicam, corpora an flammæ gemant,
Gemere, piceus ignis in fumos abit:
Et ipse fumus tristis, ac nebula grauis
Non rectus exit, sed in excelsum leuat,
Ipsos penates nube deformi obsidet.
O Phæbe patiens, fugeris retro licet,
Medioq̃ ruptum merferis calo diem,
Sero occidisti, lancinat gnatos pater,
Artusq̃ mandit ore funesto suos,
Nitet fluente madidus vnguento comam,
Grauisq̃ vino: saepe præclusæ cibum
Tenuere fauces, in malis vnum hoc tuis
Bonum est Thyesta, quod mala ignoras tua.
Sed & hoc peribit, verterit cursus licet
Sibi ipse Titan, obuium ducens iter,
Tenebræq̃ facinus obruat tetrum nouis,
Nox missa ab ortu tempore alieno grauis:
Tamen videndum est, tota patefiant mala.

C H O R V S.

Anapaestici, & vnus Adonicus.

Quò terrarum, superumq̃ parens,
Cuius ad ortus noctis opaca,
Decus omne fugit, quò vertis iter,
Medioq̃ diem perdis Olympo?
Cur Phæbe tuos rapis aspectus?
Nondum seræ nuncius horæ
Nocturna vocat lumina vesper:
Nondum Hesperie flexura rota
Iubet emeritos soluere currus.
Nondum in noctem vergente die
Tertia misit buccina signum:
Stupet ad subita tempora cæna

Nondum

788 Ad ortus. pleræque membrana; ad ortum.

799 Tertia misit. quemadmodum nox, sic & dies in tres partes diuiditur; eaq̃ partes, vt nunc horologiis horæ, buccinarum clangore indicabantur.

Bucina. ita ad vnum o. v. l. & ita scribendum docet Aldas Manutius ex Ili dori & marmorum auctoritate.

808 Typhoeus. hic etiam Typhon vocatur, de quo Homerus in hymno Apollinis & Hesiodus in Theogonia. Fuit iste germanus hominis ambiciosi ty pus. nam & ambitionis origo, vnde & aliorum vitiorum, ex inferno fluxit; ideo Typhon Erebi filius, ambiciosus equalis astris graditur & sidera sublimi ferit vertice: iccirco Typhon cælum manu contingebat. curæ est ambizioso cunctis se accommodare: ideo Typhon pe-

- 800 *Nondum fessis bubus arator:
Quid te atherio pepulit cursu?
Qua causa tuos limite certo
Deiecit equos? nunquid aperto
Carcere Ditis vincti tentant*
- 805 *Bella gigantes? nunquid Tityus
Pectore fesso renouat veteres
Saucius iras? num reiecto
Latus explicuit monte Typhoeus?
Nunquid struitur via Phlegraos*
- 810 *Alta per hostes? & Thessalicum
Thressa premitur Pelion Ossa?
Solita mundi periere vices,
Nihil occasus, nihil ortus erit.
Stupet eos assueta deo*
- 815 *Tradere frenos, genitrix prima
Roscida lucis: peruersa sui
Lumina regni, nescit fessos
Tingere currus, nec fumantes
Sudore iugas mergere ponto.*
- 820 *Ipse insueto nouus hospitio,
Sol auroram videt occiduum,
Tenebrasq; iubet surgere, nondum
Nocte peracta, non succedunt
Astra, nec vlllo micat igne polus.*
- 825 *Nec luna graues digerit umbras.
Sed quicquid id est, utinam nox sit.
Trepidant trepidant pectora magno
Percussa metu, ne fatali
Cuncta ruina quassata labent,*
- 830 *Iterumq; deos, hominesq; premat
Deforme chaos: iterum terras,
Et mare & ignes, & vaga picti
Sidera mundi natura tegat.
Non aeternae facis exortu*
- 835 *Dux astrorum sacula ducens
Dabit aetatis brumaeq; notas.*

des habebat omni labori perferendo patres. erat illi lingua serpentis & oculi ignei, tum quod ira ambitionis comes sit, tum etiam quod ambitiosi nulli non detrahunt, ex aliorum infamia decus suum petentes. ceterum capita habebat, quia ambitiosus variis temper cogitationibus astat. varias brutorum animalium voces edebat: quoniam qui hoc morbo laborant, nihil humanum loqui, sed omnia sonare immania, omnia belluina consueuerunt. Postremo Typhoeum Iuppiter fulmine deiecit & Aetna obruit: quoniam ambitiosi sic a Deo puniuntur, ut cum se iam iam votis suis fruituros confidunt, omni tunc spe prorsus decidant, & illorum, quos contemserunt aliquando, cachinnos nasosque onus Aetna grauius perpeti cogantur.

816 *Roscida. verum Aurorae epithetum. Maro;*

Roscida puniceo Pallantius exit amictu.
quod Egnatius lib. 1. de rerum natura, Luna tribuit;

Roscida noctis uaginam astris labentibus Phaebe
Pulsa loco cessit concedens noctibus aliu.

817 *Nescit fessos Tingere currus. Virgil.*
Nitrosos fessos iam gurgite Phaebeo libero
Tingant equos.

818 *Nec fumantes Sudore iugas mergere ponto.* Solem veteres astrologi cum apparere desinebat occidere & interire, & cum rursus apparere incipiebat nasci credebant, in quo errore etiam Epicurum fuisse docet Cleomedes lib. 2. quo loco deliram quandam veterum Hispanorum fabulam narrat: *ἡμῶν τῶν Ἰσπανῶν, ὅτι ποτὶ μὲν τοῦ ἡλίου τὸ δύεσθαι, ὅτι ποτὶ μὲν τοῦ ἡλίου τὸ ἐκείναι, ὅτι ποτὶ μὲν τοῦ ἡλίου τὸ ἐκείναι, ὅτι ποτὶ μὲν τοῦ ἡλίου τὸ ἐκείναι.*

828 *Percussa. in o. v. l. continetur percussa. sic Lucretius lib. 1.*

... sed acri

Percussit thyrsos laudis spes magna meum cor.

si quistamen vulgatam lectionem malit, est quo te tueatur. dixit enim Virgilius;

Quarum sacra fero ingenti percussus amore.

835 *Dux astrorum.* Cicero, de natura deorum; Sol, qui astrorum obtinet principatum.

Non

843 Zephyro vela tepenti. meritis tepentis.
nam Zephyrus aeris, qui est tepidus,
habet temperaturam. Ovidius;

*Aut nunc, quæ Zephyro victa tepente
fuit.*

849 Aries. Aries ille aureo vellere insignis fingitur Hellen; à cuius casu Heilepontos dicitur; & Phryxum, Athamantis iram fugientes, per mare vexisse, deinde inter astra collocatus. quæ quoddam fortunæ inconstantiam retulerunt, laudo: sed illud desidero, quod alias fere semper requirere soleo, scilicet ut quæ secundum ipsos temerè; ut ego sentio, magno iudicio sunt addita, accuratius singula perpendantur, neque enim inducar facile, ut credam nihil præterea hac fabula indicari: verum ex illa arbitrator complura nos debere documēta elicere. Vt pote cum ab Athamāte legimus Nephelen vxorem repudiatam fuisse & Ino ductam; monemur non temerè ad secundas nuptias conuolare, ne prioribus liberis simus iniurijs, & nobis nocumēto: unde in Phryxum & Heilen proprios liberos odium? solent nouercarum delinimentis patres capiti, erga prioris matrimonij liberos paternum affectum exuere, sic ut illos nonnumquam odio prosequantur. Ino sane priuignis suis Athamātem insensum reddidit: illi arietē duce fugam arripiunt. Helle metu perculsa decidit in mare, cui nomē indidit. Phryxus impauide fratrem superat, & Cochorum regis filiam vxorem ducit. Aries inter astra statuitur. Docemur miseras constanter ferre, neque ab his perferendis vlla mollitiæ animi aut metu deterri. si enim illis obrui nos patimur, numquam ex iis emergemus: sin rebus aduersis fortes ac animosos nos exhibemus, iis superatis meior fors nos manet. Monemur amiciciam coere & amicos in calamitatibus nō deserere. quia qui, quos in prospera fortuna coluerunt, eisdem in miseriis constitutos amant; illorum memoriam nulla vnquam temporis diurnitas valere exsinguere.

852 Perferit Hyadas. malo, quod est in
v. v. i. præfert.

Non æternæ facis exortu

Dux astrorum sæcula ducens

Dabit æstatis brumæq. notas.

Non Phæbeis obuia flammis,

Demet nocti luna timores,

Vincetq. sui fratris habenas

Curuo breuius limite currens.

Ibit in unum congesta sinum

Turba deorum.

Hic qui sacris peruius astris

Secat obliquo tramite zonas,

Flectens longos signifer annos,

Lapsa videbit sidera labens.

Hic qui nondum vere benigno,

Reddit Zephyro vela tepenti,

Aries præceps ibit in vndas,

Per quas pauidam vexerat Hellen.

Hic qui nitido taurus cornu

Perfert Hyadas, secum Geminos

Trahet, & curui brachia Cancr.

Leo flammiferis æstibus ardens

Iterum è calo cadet Hercules:

Cadet in terras virgo relicta,

Instæq. cadent pondera Libra,

Secumq. trahent Scorpion acrem,

Et qui neruo tenet Aemonio

Pennata senex spicula Chiron,

Rupto perdet spicula neruo.

Pigram referens hiemem gelidus

Cadet Aegoceros, frangetq. tuam,

Quisquis es, vnam: tecum excedent

Vltima celi sidera Pisces:

Monstræq. nunquam perfusa mari

Merget condens omnia gurges:

Et qui medias diuidit vrsas,

Fluminis instar, lubricus Anguis:

Magnæq. minor inuicta draconi

Frigida

905 *Miserum videre nolo, sed dum fit miser.* in o. v. l. continetur; *Miserum videre nolo, sed dum fit miser.* Hoc sensu: Thyestem miserum videre volo, nō quidem nunc; quando parum miser est mala ignorans sua: sed cū illi omnes miseriae suas patefecerem; quando demum verē miser existeret. Vulgata lectio magis mihi placet. est autem hāc sententia eius: Thyestem videre nolo miserum, hoc est, postquā rescivit se natos suos comedis; sed videre volo eum interim dum fit miser, hoc est, eo temporis momento quo resciscet sua mala: scilicet quia primi motus animi vehementiores sunt. ideo dixit.

Libet videre capita natorum intuens
Quos det colores, verba quae primus dolor
Effundat, aut ut spiritus expulso stupens
Corpus rigescat.

Corpus rigescat: fructus hic operis mei est.
Miserum videre nolo: sed dum fit miser,
Aperta multa tecta collucent face.
Resupinus ipse purpura atque auro incubat,
Vino grauatum fulciens laeva caput:
Eruclat, o me calitum excelsissimum,
Regumq; regem, vota transcendendi mea.
Satur est, capaci ducit argento merum.
Ne parce potu, restat etiam nunc cruor
Tot hostiarum, veteris hunc Bacchi color
Abcondit, hoc haec mensa claudatur scypho,
Mistum suorum sanguinem genitor bibat,
Meum bibisset: ecce iam cantus ciet,
Festasq; voces, nec satis menti imperat.

THYESTES.

Anapæstici, cum Adonio.

Pectora longis hebetata malis,

Iam sollicitas ponite curas:

Fugiat mæror, fugiatq; paupor,

Fugiat trepidi comes exilij

Tristis egestas, rebusq; grauis

Pudor afflictis, magis unde cadas,

Quam quò, refert: magnum ex alto

Culmine lapsum, stabilem in plano

Figere gressum: magnum ingenti

Strage malorum pressum, fracti

Pondera regni non inflexa

Ceruice pati, nec degenerem

Victumq; malis, rectum impositas

Ferre ruinas, sed iam sæui

Nubila fati pelle, ac miseri

Temporis omnes dimitte notas:

Redeant vultus ad leta boni,

Veterem ex animo mitte Thyesten.

Proprium hoc miseros sequitur vitium,

Nunquam rebus credere latis.

Redeat

943 *Florerecenti.* quidam m. f. decenti.

945 *Rose.* scriptum est ab Aristotele & Aristone Chio, veteres, ne ex immodico potu capite dolerent, tempora coronis vinxisse: quod Athenæo non probatur, qui existimat huius moris causā esse, quod in capite omnes sensus contineantur. Ceterum non caput modo aut pectora, sed collum etiam coronari consueuisse didici ex Stephani Nigri Musonio. Vtebatur conuiuæ ut plurimum triplici coronarum genere; duobus roseis, tertio myrteo; quod, Polycharmon teste, Naucratisen vocabat. aliæ quoque herbæ coronarum vsum præbebant, ut ex Anacreonte & aliis scriptoribus constat. vitex auctore Anacreonte & Theodoro Samio; lotos, Callixeno Rhodio; palma, Sosibino; acis, Androne; hyacinthus, anysa, coriandria, demum omnes herbæ oculos vel nares delectantes, ut docet Pollux in Onomastico. Vtrum vero antiqui initio conuiuij demum secundis mensis coronari fuerint soliti, quia Philoxenus & Nicostratus dissentiant, nequeo dicere.

- Redeat felix fortuna licet,
Tamen afflictos gaudere piget.*
- 940 *Quid me reuocas, festumq; vetas
Celebrare diem? quid flere iubes
Nulla surgens dolor ex causa?
Quis me prohibet flore recenti
Vincire comam, prohibet prohibet:*
- 945 *Verna capiti fluxere rosæ,
Pingui madidus crinis amomo
Inter subitos stetit horrores,
Imber vultu nolente cadit.
Venit in medias voces gemitus,*
- 950 *Meror lachrymas amat assuetas.
Flendi miseris dira cupido est.
Libet infausos mittere questus,
Libet & Tyrio saturas ostro
Rumpere vestes: ululare libet,*
- 955 *Mittit luctus signa futuri
Mens, antè sui præfaga mali.
Instat nautis fera tempestas,
Cum sine vento tranquilla tument..
Quos tibi vultus, quosue tumultus*
- 960 *Fingis demens? credula præsta
Pectora fratri: iam quicquid id est,
Vel sine causa, vel sera times.
Nolo infelix, sed vagus intrâ
Terror oberrat. subitos fundunt*
- 965 *Oculi fletus, nec causa subest:
Dolor an metus est? an habet lachrymas.
Magna voluptas?*

ATREVS. THYESTES.

- Festum diem germane consensu pari
Celebremus: hic est sceptræ qui firmet mea,*
- 970 *Solidamq; pacis alliget certa fidem.*
- THY. Satis dapis me, nec minus Bacchi tenet.
Augere cumulus hic voluptatem potest,

946 *Pingui madidus crinis amomo.* antiqui coronati & vnguētis delibati conuiuabantur. De coronis dictū est: nunc de vnguētis quadam ponamus. Vnguētia quia variè conficiebantur & diuersis morbis occurrebant, non iisdem locis applicabantur. de Metopio multa Hieron. Mercurialis lib. 2. variat. lection. cap. 19. fuit hoc vnguētum Aegyptium, sicut & Mendesium. utroque crura & pedes inungebantur; Phœnicino, maia & mamma; kerpillino genua & collum; sisybrino alterum brachium; amaracino supercilia & coma; amomo coma, ut patet ex hoc loco Senecæ, & ex aliorum testimoniis. Ouid.

Spissaq; de vitidis tergit amoma comu.
Statius:

... ne pingui crimem deducere amomo.

» Sollius Sidenius:

Indus odorifero crinē madefactus amomo.

Præterea fuisse vnguētum hoc, non liquidum, ut Bernardinus opinatur, sed valde spissum; cū ex supracitato Ouidij versu, tum ex hoc Persij carmine patet;

» *Compestum lecto crassiq; litatus amomis;*
quem locum ceteris melius Annaus
» Cornutus Persij præceptor & scholiastes exposuit. Fuit autem maxime in precio non Aegyptium illud, de quo Daniel hoc loco, qui inscitè amomum cum metopio confundit: sed Assyrium, de quo Virgilius in eclogis;

Assyrium vulgo nascetur amomum.

De quibusdam vnguēti generibus veluti commageno, rhodino, nardino, crinino, atque aliis, metio fit à Pomponio lib. 6. ad Sabinum l. 2. 1. D. de au. argen. & c. leg.

962 *Sine causa.* si nihil in te molitur Atreu.

Sera. si quid molitur. nunc enim in manu ipsius constitutus nequis euadere. debebas itaq; vel prius timuisse, vel nunc timere non debes.

969 *Hic est sceptræ.* ambigüe loquitur. aliter enim intelligit Thyestes, aliter Atreus sentit. ille Atreum hoc dicere existimat propter pacem factam: hic propter occisos à se nepotes hoc dicebat.

Si cum meis gaudere felici datur.

ATR. *Hic esse natos crede in amplexu patris,
Hic sunt, eruntq;, nulla pars prolis tuae
Tibi subirabetur: ora, quae exoptas, dabo,
Totumq; turba iam sua implebo patrem.
Satiaberis, ne metue, nunc mihi meis,
Iucunda mensa sacra iuuenilis colunt,
Sed accientur: poculum infuso cape
Gentile Baccho. THY. capio fraternae dapis
Donum, paternis vina libentur diis,
Tunc hauriantur: sed quid hoc? non vult manus
Parere: crescit pondus, & dextera grauat.*

*Admotus ipsis Bacchus à labris fugit,
Circaq; rictus ore decepto effluit,
Et ipsa trepido mensa subsluit solo.
Vix lucet ignis, ipse quin aether grauis
Inter diem noctemq; desertus stupet.*

*Quid hoc? magis magisq; concussi labant
Conuexa cali: spissior densis coit*

*Caligo tenebris, noxq; se in nocte abdidit.
Fugit omne sidus: quicquid est, fratri precor,
Gnatisq; parcat, omnis in vile hoc caput
Abeat procella, redde iam gnatos mihi.*

ATR. *Reddam, & tibi illos nullus eripiet dies.*

THY. *Quis hic tumultus? vixera exagitat meas?
Quid tremuit intus? sentio impatiens onus,
Meumq; gemitu non meo pectus gemit.*

Adesse gnati, genitor infelix vocat:

Adeste, visis fugiet hic vobis dolor.

*Vnde obloquuntur? ATR. expedi amplexus pater.
Venere, gnatos ecquid agnoscis tuos?*

THY. *Agnosco fratrem: sustines tantum nefas
Gestare tellus? non ad infernam Styga
Te, nosq; mergis? rupta & ingenti via
Ad chaos inane regna cum rege abripis?
Non tota ab imo tecta conuellens solo,
Vertis Mycenae? stare circa Tantalum,*

1007 Chaos inane. Ouidius lib. 4. Fast.

Possidet alter aquas, alter inane chaos.

utroque de inferis loquitur, apud quos maximum inane, de quo supra in Hercu. Fur. dictum est satis. Aristophanes in Nubibus Chaos posuit pro aëre. Proprie sumtum chaos describitur à Platone, in Timæo, Virgilio eclog. 6. Ouidio 1. Metamorph. Lucano lib. 2.

Auosq;

- 1010 *Auósq; nostros, si quis intra Tartara est,
Vierq; iam debuimus, hinc compagibus
Et hinc reuulsis: huc tuam immani sinu
Demitte vallem, nósq; defossos tege
Acheronte toto, noxia supra caput*
- 1015 *Anima vagentur nostrum, & ardenti freto
Phlegethon arenas igneus totas agens,
Exitia supra nostra violentus fluat.
Immotat tellus pondus ignauum iaces?
Fugere superi. ATR. at accipe hoc potius libens,*
- 1020 *Recipe hosce citius: liberis tandem tuis
Dix expetitis, nulla per fratrem est mora,
Fruere, osculare, diuide amplexus tribus.
THY. Hoc fœdus? hæc est gratia? hæc fratris fides?
Sic odia ponis? non peto, incolumes pater*
- 1025 *Gnatos ut habeam, scelere quod saluo dari
Odióq; possit: frater hoc fratrem rogo,
Sepelire liceat. redde quod cernas statim
Pri, nihil te genitor habiturus rogo,
Sed perditurus. ATR. quicquid è gnatis tuis*
- 1030 *Supereſt, habebis: quódq; non supereſt, habes.
THY. Vtrumne suis pabulum alitibus iacent?
An belluis seruantur? an pascunt feras?
ATR. Epulatus ipse es impia gnatos dape.
THY. Hoc est, deos quod puduit: hoc egit diem*
- 1035 *Auerſum in ortus. quas miſer voces dabo?
Quæſtusq; quos? quæ verba ſufficient mihi?
Abſciſſa cerno capita, & auulſas manus,
Et rupta fraclis cruribus veſtigia.
Hoc eſt, quod auidus capere non potuit pater.*
- 1040 *Voluntur intus viſcera, & cluſum nefas
Sine exitu luclatur, & quarit viam.
Da frater enſem, ſanguinis multum mei
Hibet ille, ferro liberis demus viam.
Negatur enſis: pectora illiſa ſonent*
- 1045 *Concuſſa planctu ſuſtine infelix manum.
Parcamus umbris: tale quis vidit nefas?*

1018 *Immotatellus*. loquitur ex comu-
ni & veriore ſententia. nam Concernici
& ſectatorum illius opinio merito da-
minatur, ex Dauidis auctoritate pſal.
24. & pſal. 102.

1022 *Diuide amplexum* tribus. ita Horat.

... caris multa ſodalibus,

Nulli tamen plura diuidis oſcula,

Quam caro Lamiæ ...

Seneca, Troad.

Laffahar in tot oſcula & in totum gregem

Diuidere matrem ...

vnde patet Latine dictum à Claudia-
no lib. 2. in Ruſin.

... cladem diuiſit in orbem.

qua de re memini me in Notis meis
ampliaviſſe.

1042 *Sanguini multum mei*. liberos vo-
cat ſuum languinem. ſic in Hercule
Furente;

Quotendus amens? ſanguinem fundi tuum.
Tibullus:

... ſanguis eſt tamen ille tuus.

Ouid. in epiſt. Canaces;

Cum mea, me coram. filius inimicus in albas

Viſcera montano ferret edenda lupi.

Item, in epiſtola Didus;

Forſitan & gravidam Dido ſclerate re-
linquas,

Parſq; tu latitat corpore cluſa meo.

apud Q. Curtium lib. 4. Darius de ma-
tre & liberis ſuis agens, Eripit, inquit,
viſcera mea ex vinculis.

Quis

1047 Inhospitalis Caucasus, hoc illi epithetum Horatius & Valerius Flaccus tribuunt.

1052 Non ubi reponas, æquè impiè Euripides, in Ione;

τίω δὲ Διὶ καὶ ἑσπερίῳ, καὶ ἑσπερίῳ
τιμῶν ὅπως δὲ πάλαιος δὲ δάσκει καὶ καὶ
Οὐρανὸς, ὅς ἐστις ἰμὸς δὲ καὶ τῶν ἰμῶν.

Quis inhospitalis Caucasus rupem asseram
Heniochus habitans, quisve Cecropius metus
Terris Procrustes? genitor en gnatos premo
Premorq, gnatis: sceleris est aliquis modus?
ATR. Sceleri modus debetur, ubi facias scelus,
Non ubi reponas: hoc quoque exiguum est mihi.
Ex vulnere ipso sanguinem calidum in tua
Diffundere ora debui, ut vinentium
Biberes cruorem: verba sunt ira data,
Dum propero, ferro vulnera impresso dedi.
Cecidi ad aras, cede votiva focos
Placui, & artus corpora exanima amputans
In parua carpsisti frustra, & hac feruentibus
Demersi abentis, illa lentis ignibus
Stillare iussi: membra, nervosq, abscidi
Viuentibus, graciliq, traiectas veru
Mugire fibras vidi, & aggesi manu
Mea ipse flammæ, omnia hæc melius pater
Fecisse potuit, cecidit incassum dolor.
Scidit ore natos impio, sed nesciens,
Sed nescientes. THY. clusa littoribus vagis
Audite maria, vosq, dy audite hoc scelus,
Quocunq, diffugisti: audite inferi,
Audite terra, noxq, Tartarea grauis
Et atra nube, vocibus nostris vaca.
Tibi sum relictus, sola tu miserum vides,
Tu quoque sine astris. vota non faciam improba,
Pro me nihil precabor: ecquid iam potest
Pro me esse? vobis vota prospicient mea.
Te summe cali rector ætheria potens
Dominator aula, nubibus totum horridis
Conuclue mundum, bella ventorum undique
Committe, & omni parte violentum intona,
Manuq, non qua tecta, & immeritas domos
Telopetis minore, sed qua montium
Tergemina moles cecidit, & qui montibus
Stabant pares Gigantes. hæc arma expedi,

1050

1055

1060

1065

1070

1075

1080

1082 Qui montibus Stabant pares. Virgilius 9. A. Eneid.

Abientibus iuuenes patrū & montibus
equos.

Ignesq,

- 1085 *Ignesq; torque, vindica amissum diem.*
laculare flammæ, lumen ereptum polo
Fulminibus exple: causa, ne dubites diu,
Virtusque mala sit: si minus, mala sit mea,
Me pete: trifido flammeam telo facem
Per pectus hoc trans mitte, si gnatos pater
1090 *Humare, & igni tradere extremo volo,*
Ego sum cremandus. si nihil superos mouet,
Nullumq; telis impios numen petit,
Æterna nox permaneat, & tenebris tegat
Immensa longis scelera: nil Titan queror,
1095 *Si perseueras. ATR. nunc meas laudo manus,*
Nunc parta vera est palma, perdideram scelus,
Nisi sic doleres, liberos nasci mihi
Nunc credo, castis nunc fidem reddi toris.
TH. *Quid liberi meruere? ATR. quod fuerat tui.*
1100 THY. *Gnatos parenti? ATR. fateor, & quod me*
Certos. THY. piorum præsides testor deos. (iuvat,
AT. *Quid coniugales? TH. scelere quis p̄sāt scelus?*
ATR. *Scio quid queraris, scelere prærepto doles,*
Nec quod nefandas hauseris tangit dapes,
1105 *Quod non paravis: fuerat hic animus tibi,*
Instruere similes in scio fratri cibos,
Et adiuuante liberos matre aggredi,
Similq; letho sternere: hoc unum obstitit,
Tuos putasti. THY. vindices aderunt dei,
1110 *His puniendum vota te tradunt mea.*
ATR. *Te puniendum liberis trado tuis.*

1085 *Lumen ereptum polo.* huius rei mythologiam habes apud Hyginum in fabulis.

1099 *Quid liberi meruere.* scelus patris æquum non est filios sustinere, quod diuino & humano iuri congruere ostendit Hieronymus Gygas lib. 3. de crim. læsæ maiest. q. 1. in princ. nisi in quibusdam casibus, quorum aliquos refert illustrissimus præfex Didacus Couarruias à Leyua lib. 2. variar. resolut. ca. 8. qui vir nunc ipse iurisprudentiæ amplius, an illa ipsi debeat, difficile fuerit iudicare.

IN L. ANNÆI SENECAE L. ANN. SENECAE

TROADES ADVERSARIA.

Troas.

TRAGOEDIA VIII.

PERSONÆ.

Hecuba.	Pyrhus.
Chorus mulierum.	Andromacha.
Talthybius.	Senex.
Agamemnon.	Vlysses.
Calchas.	Astyanax.
Helena.	Nuncius.

ACTVS PRIMVS.

HECUBA.

VICINQUE regno fudit, &
 magna potens
 Dominatur aula, nec leues me-
 tuit deos,
 Animumque rebus credulum

letus dedit :

Me videat, & te Troia: non unquam tulit
 Documenta Fors maiora, quam fragili locos

Starent

TROAS. Iulius Scaliger Ideę cap. 97. hanc inscriptionem vellicat. immem-
 ritō. nam in quibusdam codicib. antiq.
 non *Troas*, sed *Troades* habetur. quod
 Luctatius agnoscit, & Euripidis aucto-
 ritate astringitur, & vero elegantissimum
 est. Potest etiam vulgata inscriptio de-
 fendi, siquidem ipsemet Scaliger paulo
 ante scripserat, titulum esse impo-
 nendum ab ea persona, quæ est cele-
 berrima dignitate aut infelicitate, aut
 quæ plurimum versatur in toto argu-
 mento: est autem hic haut dubiè talis
 Hecuba, cui hæc omnia simul conue-
 niunt: noluit tamen Hecubam inscri-
 bere, vel quia Andromachę, Polyxę,
 ceterarum Troadum calamitates infe-
 runtur; vel quia Troadis appellatione
 Hecuba intelligatur, quemadmodum
 poetæ Homerus & Virgilius; (Cicero
 in Topic. Seneca lib. 8. epist. Aristot. 1.
 Rhetor. 1. aut facta, §. cūctus, D. de pæn.
 §. sed ius quidem, inst. de iur. nat. gent.
 & ciu.) Ponti, mare quod à Mæotide
 palude vsq; ad Tenedū decurrit; (Stra-
 bo lib. 1.) prudentium & prudentię, iu-
 risprudentia & iurisprudentes, l. 7. D.
 de iusti. & iu. & in constitut. de conce-
 ptione, D. in §. omnes vero, rocem. in-
 sit. Quamquam, verum ut fatear, ma-
 lim hanc tragœdiam inscribi *Troades*,
 propter ea quæ dixi. Vir autem doctis-

simus Scaliger, quia iudicis & censoris munus obibat, omni affectione liber esse debuerat, odio po-
 tissimum; quo qui nō vacat, tantum abest ut iuste iudicare queat, ut etiam semper licem suam faciat;
 manifestè iniqua pronuncians, & falsa discernens. quod illi nimirum accidit, cū, quod nescio an non
 inprimis ridiculum sit, Hispanos, quos omnium gentium minimi potus esse constar, idem ebriosos
 maximè scribere veritus non fuit, in arte poetica. Ceterum *Troades* ediderunt Attius & Euripides, &
 quibus, & huius Hecuba, multa noster desumfit. Troadem etiam tragœdiam Q. Cicero scripsit, ut
 ex M. Ciceronis ad eum epistolis patet. Macrobius lib. 5. Saturnal. ait Epicharmum *Troes* composuisse.
 rā τρωιάς autem & res sub Priamo gestas memoriæ prodiderunt Græce quidem Demetrius Sce-
 ppius, Dionysius Milesius, Metrophanes Phrygius sophista, Palæphatus Abydenus, Polemon Eucr-
 geti filius, Timolaus Larissæus, Philostratus Neruiani F. Phormus Syracusanus, Hestiza Alexan-
 dria, Metrodorus Chius, Pisander, Hegefanax Alexandrinus, Acatus Argivus, Phileas, Chamæleon,
 Hellanicus, Hermogenes, Idomeneus & Aristonymus, qui Ptolemæi bibliothecæ præfuit; hos o-
 mnescitant Athenæus, Plutarchus, Pausanias, Strabo, Laërtius, Suidas, Clemens Alexandr. & Scho-
 lastæ Homeri, Hesiodi, Dionysij, Apollonij, Theocriti, Euripidis, Arati, AEschylj, Sophoclis, Lycop-
 hronis & Aristophanis; quos omnes qui non perlegerit, vix est ut huiusmodi de rebus scribere queat,
 vix etiam ut poetarum fabulas probè intelligat. Idem argumentum prosecuti sunt Dictys, Leſches,
 Tryphiodorus, Dares, Cœlus, Smyrnæus, Lycophron & Homerus: qui tamen, quod vulgo credi-

quæ in ob
 rem Hecubæ
 peltæ nunc
 culpa bant

tar, primus non fuit. A Elianus enim lib. 4. var. histor. testatur poetam quemdam Syagrum ante omnes bellum Troianum cecinisse: & in Sudæ lexico legitur Corinnum Iliensem poetam belli Troiani tempore vixisse, & primum Iliada scripsisse, atque ab eo Homerum Iliada suam mutuatam fuisse. quod ipsum de Sisypho Coo tradidit Ioan. Meseles teste Tzetze Chilias. 5. histor. 29. Illud penè excedat, Nestorem quoque Latandensem, Piliandri parrem, Scueri Imp. tempore Iliadem scripsisse, vt auctor, non inuira Minerva. eius namque Metamorphoses Parthenij Niceni, imprimis laudati scriptoris, Metamorphosum libris comparantur. Dionis libellus de Troia non capta dicitur exstare, eum non legi. Latinum qui ex professo hoc argumentum tractauerit scio neminē, excepto Clodio Sabino, quem de bello Troiano scripsisse comperio; & Lucano, quem P. Crinitus de poet. Latin. lib. 3. ait quēdam de Troiæ incendio & Priami calamitate composuisse; Macro etiam A Emilio, Auorum nostrorum memoria à quodā Guidone (qui & quando vixerit & cuius fuerit nescio) Troianum bellum oratione soluta descriptum fuisse inuenio. à Ioan. Scopa citatur Ioan. iudex de columna, in Troiana historia, quē scriptorem non vidi. Exstat Martirani Corioiani Odyssea ex Homero desumpta. Oiber istam expeditionem attigerunt Virgilius lib. 2. A Eneid. Ouid. 12. & 13. Metamor. & ceteri poetæ variis locis.

*Starent superbi: columen euersum occidit
Pollentis Asiæ, calitum egregius labor:
Ad cuius arma venit, & qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit,
10 Et qui renatum prorsus excipiens diem,
Tepidum rubenti Tigrin immiscet freto:
Et quæ vagos vicina prospiciens Scythas
Ripam cateruis Ponticam viduus ferit.*

Excisa

ta descriptum fuisse inuenio. à Ioan. Scopa citatur Ioan. iudex de columna, in Troiana historia, quē scriptorem non vidi. Exstat Martirani Corioiani Odyssea ex Homero desumpta. Oiber istam expeditionem attigerunt Virgilius lib. 2. A Eneid. Ouid. 12. & 13. Metamor. & ceteri poetæ variis locis. 6 Superbi, quia superbia commune nobilitatis malum est, teste Sallustio in Iugurth. & Petro Arbo-rius lib. 1. Nanceidos, inualuit apud Latinos vt superbia pro nobilitate, & superbi pro nobilibus dicatur, vt ait Seruius A Eneid. 1. 3. & 7. & sequitur Merula in commētar. Ouidianis, in 5. tristium eleg. vlt. Virgilius; ... ceciditq; superbum Ilium ... & Silius, de annuli in Cannensi clade nobilibus Romanis detractis agens; Testes hi stragis, quos, signum illustre, superbi Mos lena gestare virum funditur ante Ora admirantum præfulgens annulus auro. 7 Calitum. Nepruni & Apollinis, qui à Laomedonte mercede cōducti Troiæ muros edificarunt, auctoribus Virg. 3. A Eneid. Ouidio in epist. Paridis, & Aphtho-nio in Progymnasmat. 8 Frigidum. Claudianus; ... seu forte rigentem Thermodontiaca Tanaim frigere secari. Idem; Trans gelidum Tanaim ... 9 Septena. Rhœsum significat. porro quod Istri est, mulier, cosmographiæ ignara, Tanai tribuit: in quo præclare Seneca decorum seruauit. 10 Qui renatum. Euphratis accolam Memnonem describit; qui non ex A Ethiopia, sed ex Susis, auctore Pausania, Troiam venit. Euphrates ortus in penitissima Asia, supra Zimaram, ad Capotis montis radices, Tigri commistus in Persicum mare influit, non, vt ait noster, in rubrum mare. Pro: sus. in Armenia enim maiore oritur; quæ in Orientem vergit, itaque Solis ortum ante se videt, & orientem diem quasi excipit. Prorsus autem hic idem valet quod recta. Plautus, in Pseudolo; Non prorsus, velut in transuersum cedit, quasi cancer soles. Terentius, in Hecyra; Trepidari sentio, cursari sursum, prorsum. 11 Trepidum rubenti. ex Herodoti & aliorum veterum sententia hæc est. Res tamen ipsa testatur Euphratem & Tigrin in mare Persicum, non in Erythræum mare, se exonerare: idque ab Ariano lib. 7. Historiæ Alexan-dri, Ptolomæo, Meia, Plinio & Solino traditur. Fallitur etiam Philostratus lib. 1. scribens Euphratem in nullum pelagus se exonerare, sed in quandam paludem maximam eius partem illabi, rursusque in terra sui finem recipere. de hoc flumine quædam admiratione digna refert Procopius lib. 1. de bello Persico. 13 Viduu. virorum veterum amplexu carentibus. hoc enim inter cetera viduum significat. vnde & virgines, viduę dicuntur. de quo nos alibi ex Antistio Labeone diximus; cuius sententiā in l. malum, D. de verb. sign. immerito And. Alciatus reprehendit. Scio veteribus viduare idem fuisse, quod priuare. vnde Horatius, ... Viduum pharetra Risti Apollo. Scio viduertatem dici calamitatem, quod viduet bonis, auctore Festo. nec ignoro vidui etymologiam à Macrobio lib. 2. Sarnal. cap. 1. traditā. Non me fugit postremò viduam plerumque dici eam, cuius maritus mortuus est. c. vidua, 34. distinct. sed quid tum? obinert illa omnia, quando in propria significatione, & iuxta vsum quodidianum vocem illam accipimus, vt etiam censur illustris. & optimè meritis episcopus ac præfcs Couarruias Pra-

dicar. quæst. cap. 7. nu. 2. Labeonis autem sententia confirmatur auctoritate Senecæ in Agamemnone; scribentis;

Ante morantur virgines vidua domi
& Plauti, in Cistellaria;

Hæc equidem cecator cottide viro nubis,
nupsiq; hodie,

Nubet mox noctu, numquam ego hanc
viduam cubare sui.

Sic etiam vidua dicitur cuius maritus abest, apud Senecam in Agamemnone ait Clytemnestra;

Decem per annos vidua reficiam virum?
apud Ovidium in epist. Heroid. Deianira;

Vir mihi semper abest, & coniuge notior
hospes;

Monstraque, terribiles persequiturque
feras;

Ipsa domo vidua votis operosa pudici
Torqueor infestæ ne vir ab hoste cadat.

Plautus, in Strycho;

Credo ego miseram fuisse Penelopen
for, suo

Ex animo, quæ tamdiu vidua viro suo
cavit.

vid. à iuris interpretibus passim receptum est viduam dici quæ maritum inutilem vel senem nacta est, Doctores in Lvlr. C. ad leg. Fau. de plagiar. l. si in qui pro emtore, D. de vfucap. Barbar. conf. 46. Scripsit præclare. col. 1. lib. 1. Purpurat. in l. i. col. 7. vers. ex quo dicto, D. de iurisd. omni. iudic. nec id caret ratione; quia senex maritus, censetur inutilis, iuxta illud Virgilij 3. Georg.

Frigidus in Venerem senior, frustra; laborem

Ingratum trahit, & si quando ad prælia ventum;

Vi quondam in stipulu magnus sine viribus ignis

Incausam furit . . .

Cui poete Ovidius lib. 1. Amo. Iuuenalis Sat. 10. Marialis lib. 11. nec non Medici Haly Rodan in Galeni Techn. 2. & ibidem Iacob. Foroliuiensis, item Iohannitius in Isagog. cap. 10. assentiuntur, reddentes rationem, quia senectus frigida & siccata sit, huc perinet Plautinum illud, in Milite glorioso; quo iurisconsultorum opinio confirmatur; p. y. Nupta ea est an vidua? p. a. & nupta & vidua. p. y. quo pacto potis vidua & nupta esse eadem? p. a. quia adolefcens nupta est cum senere. p. y. Euge &c. hæc partim nobis suppeditavit Tiraquellus, partim de nostro depromimus: adde quæ collegit Berrachinus Firmanus part. 5. re-

Excisa ferro est Pergamos, incubuit sibi.

En alta muri decora congesti iacent,

Tectis adustis regiam flammæ ambiunt,

Omnisq; latè fumat Assaraci domus.

Non prohibet avidas flammæ victoris manus,

Diripitur ardens Troia, nec calum patet

Udante furno, nube ceu densa obsitus

Ater fauilla squallet Iliaca dies.

Stat avidus ira victor, & lentum illum

Metitur oculis, ac decem tandem ferus

Ignoscit annis, horret afflictam quoque,

Victamq; quamvis videat, haud credit sibi

Potuisse vinci: spolia populator rapit

Dardania, prædam mille non capiunt rates.

Testor deorum numen, aduersum mihi,

Patriæq; cineres, teq; rectorem Phrygum;

Quem Troia toto conditum regno tegit,

Tuosq; manes: quodq; sletit ante, Ilion:

Et vos meorum liberum magni greges,

Vmbra minores: quicquid aduersi accidit,

Quæcunque Phæbas ore lymphato furens,

Credi Deo vetante, prædixit mala,

Prior

pertorij in verbo vidua. 15 En alta. Cicero lib. 3. Tullianus:

Quid petam præsidij aut exequar? quo nunc exilio
aut fuga

Freta sum? arce & urbe orba sum. quò accedam? quò
applicem?

Quoi nec ara patria domi stant, fracta & disiecta
iacent.

Fana flammæ deflagrata, post alti stant parietes.

16 Tectis adustis regiam flammæ ambiunt. Cicero di-
ctoloco, ex veteri poeta:

O pater, ô patria, ô Priami domus,

Septum altifono cardine templum;

Vidi ego te, adstante ope barbarica,

Tectis celatim laqueatis,

Auro, ebore instructam magnificè:

Hec omnia vidi inflammari.

Porro eius imitatione, quod iste vetus poeta, qui, existimo, fuit Attius, dixit; ope barbarica; scriptum fuit à Virgilio 2. A. Encid.

- Prior Hecuba vidi granida nec tacui metus,
 Et vana vates ante Cassar dram fui.
 Non cantus ignes Ithacæ aut Ithaci comes
 Nocturnus in voss sparsit, aut fallax Sinon:
 40 Meus ignis iste est, facibus ardetus meus.
 Sed quid ruinas urbis exerce gemis
 Vinax senectus? respice infelix ad hos
 Lucius recentes, Troia iam vetus est malum.
 Vidi execrandum regie cadis nefas,
 45 Ipsaq; ad aras maius admissum scelus
 AEacide armis: cum ferox seuæ manu
 Coma reflectens regium torta caput,
 Alio nefandum vulnere ferrum abdidit,
 Quod penitus actum, cum recepisset libens.
 50 Ensis senilitinctus è iugulo redit:
 Placare quem non potuit à cade effera,
 Mortalis cui cardinem extremum premens,
 Superiq; testes sceleris, & quondam sacrum

nuntur, quæ & ipse ex Cassandra vaticiniis esse
 arbitror;

- Eheu videte iudicatis iudicium inclutum
 Inter deas tres aliquem, quo iudicio
 Mulier, furiarum vna, adveniet.
 35 Credi Deo vetante. Virgil. 2. A. Eneid.
 Tum etiam fuit aperis Cassandra futurum
 Ora, Dei iussu, non umquam credita Teucris.
 36 Prior Hecuba vidi granida, nec tacui metus } per
 somnium scilicet, de quo idem Tullius supra ci-
 tato loco cecinit;

Quia mater granida parere se ardentem facem
 Visa est in somni Hecubæ; quo facto pater
 Rex ipse Priamus, somnia mentis metu
 Percussus curis sumtis suspirantibus,
 Ex sacro fusi abas hostis balambibus:
 Tum coniecto em postulat, pacem retens,
 Ut se edoceret obsecrans Apollinem,
 Quo se vortant tante foris seminaium.
 Ibi ex oraculo voce diuina edidit
 Apollo: puerum, primus qui Priamo foret
 Post illa natus tempora, iuxta ne tolleret,
 Eom esse exitium Troie, postea Pergamo.
 Ouidius, in epist. Paridis;
 Matru adhuc vtero partu remorante tenebor,
 Iam gravidus iusto pondere venter erat;

Barbaræ potes amo, spoliis, sacra.

- 17 Omniaq; late fumas. Virg. 3. A. Eneid.
 .. & omnia hunc fumas Neptunia Troia.
 Affusæ domus. Virgil. A. Eneid. 1.
 Cum decem Affarati & c.
 Horatius, in Epod.

Te manet Affarati tellus.
 32 Liberum magni greges. Homerus, Eur-
 ipides & Virgilius Hecubæ quinquaginta
 liberos tribuunt; pauciores Theocritus;
 Cicero 1. Tullius, septemdecim.
 34 Phæbas. Cassandra vaticinia habes
 apud Lycophroem, nonnulla etiam
 apud Cicero nem lib. 1. de diuinat. his
 verbis: Illud quod volumus expressum
 est, ut vaticinari vera furor soleat:

Adest, adest fax obuoluta sanguine atque
 incendio:

Multos annos latuit, ciues forte opem &
 resinguite.

Deus inclusus corpori humano iam, &
 non Cassandra loquitur;

Iamq; mari magno classis cita
 Textur, exitium ex amen capiti
 Classis aduenit, & fera reuolantibus
 Nanibus complens manus litora.

Regni In eodem libro etiam hæc carmina po-

illa sibi ingentem visa est sub imagine somni,
 Flammiferam plero reddere ventre facem.
 Territa conjungit, metuendaq; noctis opaca
 Visa, semi Priamo, variis ille, refert:
 Arsum Paridis vates canit Ilium igni.

44 Vidi execrandum. hoc concinit Euripidis ver-
 sib. quorum initium est, καὶ εἰς οὗτος ὅστις
 μοι & c.

45 Ipsaq; ad aras. Iouis. Tryphiodorus;
 Αἰακίδης δ' αὖ γ' ἔγχε' Νίεω τάλιμ' ὀρθοῖ
 πῆρσι κτενὸς πύρ' ἱερῆς κτάν' ὀρθοῖ.

Attius;

Hæc omnia vidi inflammari,
 Priamo vè vitam exilari,
 Ioui aram sanguine turpari.

46 Seuæ manu. Virgil. 2. A. Eneid.
 Implicuitq; comam leuæ, dextraq; cornu
 Extulit ac latericæ capite tenuis abdidit ençæ.
 53 Quondam sacrum Regni sacrum. quondam, ait-
 quia dii omnes antequam Troia caperetur, ve-
 bem deferuisse credebantur. Virgilius dicto loco:

Excessere omnes aethy, sacraq; relicta.

Dy, qui vè imperant hoc scietas.

AEschyli scholiastes; Αἰακὶς γὰρ ἐν τῷ
 περὶ τῆς Τροίας ἱστορίας εἰς τοὺς Τροίαν
 λαοὺς ἐν τῷ αὐτῷ τῷ ἀγῶνι αὐτῶν. Venerunt

quoq; urbem tutelares deos deseruisse
 Linius scribit lib. 5. sed hoc facta euo-
 catione; cuius ritus à Sammonico Se-
 reno lib. 5. rerum reconditarum ex Fu-
 rio quodam refertur, teste Macrobio:
 quae de re latè Rober. Valturius lib. 6.
 de re milita. cap. 2. post Plinium lib.
 28. cap. 2.

56 Superi. o. v. l. superi.

58 Sortitur. veteres pleraque sortibus
 decidebant, vt copiose ostendit more
 suo And. Tiraquellus, magnus libro-
 rum hellæo, de iure primogenior. q. 17.
 pag. 527. & de sortis iudicio nonnulla
 Ioannes Le cirier Parisiensis lib. 1. de
 iure Primogenituræ seu Maioritarus
 quæst. 9.

59 Desponder. in m. s. legitur deponit.

66 Fatalis Ide iudici. Ouidius & alij pe-
 ne omnes scriptores Paridem in Ida
 monte referunt iudicasse; quam sen-
 tentiam hoc loco Seneca probat. Stra-
 bo autem *παρὰ τὴν Ἰδαν*. tradit in Antædro
 iudicium illud fuisse celebratum.

Diri propriè, quasi deorū ira ad sen-
 tentiam illam ferendam electi.

70 Graias, hoc addidit ad earum distin-
 ctionem quæ sunt in Campania.

Hospes Amyclæ. ex Ouidio, qui ait
 lib. 2. de arte,

Tali ab armiferis Priameius hospes Amyclæ
 Candida, cum rapta coniuge, vela dedit.

71 Pinus matri Sacra Cybelli. Ouid. lib.
 10. Metamorph.

Et succincta comas, his futaq; vertice pinus
 Grata Deum Matri. siquidem Cybeleius
 Atis

Exiit hac hominem, truncoq; induruit illo.

76 Messor aristas. simile est illud Ca-
 tullij;

Smyrna mei Cinne nonam post deniq; messem
 Quam cepta est, nonaq; edita post hyemem.
 fieri potest, vt Sophoclè Catullus imi-
 zatus fuerit. nam apud illum *ἀγορᾶ*
 annum denotat.

80 Sequemur. tres lib. m. s. sequamur.

83 Soluite crinem. mos fuit Troianarū
 mulierum in luctu crinē soluere. Vir-
 gilius;

Et circum Iliades crinem de more soluta.
 communis etiam mos Græcis. Seneca,
 in Herc. Fur.

Sed mæssa venit crine soluto Negara.

Regni iacentis: ille tot regum parens

Caret sepulchro Priamus, & flamma indiget
 Ardente Troia: non tamen (superi) sat est,
 Domum ecce Priami, nuribus & natis, legens
 Sortitur urna: præda quem vilis sequar?

Hic Hectoris coniugia despondet sibi,

Hic optat Heleni coniugem, hic Antenoris,
 Nec deest tuos Cassandra qui thalamos petat.

Mea fors timetur: sola sum Danaïs metus,

Lamenta cessant? turba captiua mea

Ferite palmis pectora, & planctus date,

Et iusta Troiæ facite: iam dudum sonet

Fatalis Idæ iudicis diri domus.

CHORVS MVLIERV M.

HECVBA.

Anapæstici.

Non rude vulgus, lachrymîq; nouum

Lugere iubet: hoc continuis

Egimus annis: ex quo tetigit

Phrygius Graias hospes Amyclæ,

Secutiq; fretum pinus matri

Sacra Cybelli: decies niuibz

Canuit Idæ, Idæ nostris

Nudata rogis, & Sigeis

Trepidus campis. decies secuit

Messor aristas: vt nulla dies

Mærore caret, sed noua fletus

Causa ministrat. ite ad planctus,

Miseramq; leua regina manum,

Vulgus dominam vile sequemur:

Non indociles lugere sumus.

HE. Fide casus nostri comites,

Soluite crinem, per colla fluant

Mæssa capilli: tepido Troiæ

Paluere, turpes pariet exertos

Turba

- Turba lacertos, veste reuulsa*
Subfringe sinus, viroq; tenus
Pateant artus: cui contagio
Pectora velas captivæ pudor?
- 90 *Cingat tunicas palla solutas,*
Va: et ad crebri verbera planctus
Furibunda manus, placet hic habitus,
Placet, agnosco Troada turbam.
Iterum luctus redeant veteres,
- 95 *Solitum flendi vincite morem,*
Hec̃lora flemus. CH. Soluimus omnes
Lacerum multo funere crinem,
Coma demisso est libera nodo,
Sparsitq; cinis feruidus ora.
- 100 *HE. Complete manus, hoc ex Troia*
Sumpsisse licet: cadat ex humeris
Vestis apertis, utrunque tegat
Suffulta latus: iam nuda vocant
Pectora dextras, nunc nunc vires
- 105 *Exprore dolor: Rhætea sonent*
Littora planctu, habitansq; cauis
Montibus Echo, non (ut solita est)
Extrema brevis verba remittat:
Totos reddat Troia gemitus.
- 110 *Audiat omnis pontus, & æther.*
Sauite manus, pulsu vasso
Tundite pectus: non sum solito
Contenta sono, Hec̃lora flemus.
CHO. Tibi nostra feris dextra lacertos,
- 115 *Humerosq; ferit tibi sanguineos,*
Tibi nostra caput dextera pulsat,
Tibi maternis ubera palmis
Laniata iacent: fluit, & multo
Sanguine manat, quæcunque tuo
- 120 *Funere feci rupta cicatrix.*
Column patriæ, mora fatorum,
Tu præsidium Phrygibus fessis,

Et Hec̃. O Ergo, Græcicæ mulieris,

Et cum multo colubente nodo

Fœmina exortis feris lacertas.

Italicis quoq; & Gallicis feminis hunc morem communem fuisse ostendunt Ovidius Fastor. lib. 3. T. Linius ab V. C. lib. 1. & Julius Cæsar lib. 7. de bello Gallico.

100 *Hoc ex Troia.* licet meus cod. m. l. contineat hec: placet tamen vulgata lectio. Hecuba cum istud diceret pauxillum cineris Troiani manu acceptum spargebat.

107 *Non, ut solita est.* Ouid. 3. Metam.

Corpus adhuc Echo, non vox, erat, & tamen usum

Garrula non alium, quàm nunc habet, oris habebat;

Reddere de multis ut verba nonisuma posset.

Aufonius;

Commoritur, Narcisse, tibi resonabilis Echo, Vocis ad extremos exanimata modos,

Et perennis adhuc gemitu profusa querelis, Vltima nunc etiam verba loquenti amat.

Penes me est Cæij Symphosij libellus A Enigmatum manuscriptus, in quo de Echo tale A Enigma habetur;

Virgo modesta, sacrilegem bene seruo pudori,

Ore proterax non sum, nec sum temeraria lingua;

Viro nota loqui, sed de responsa loquenti.

Echoalici à Varrone appellatur Picridum comes. Echus cuiusdam in Charentonio, primo à Lutetia Parisi lapide, exemplum mirabile, sed quod verum esse non semel comperi, refert Petrus Boysteaus in historiis prodigiosis.

111 *Mora fatorum.* viuo Hec̃lore Troia capi non potuit: tantum in eo ad victoriam Græcorum differendam momenti positum erat. ideo Virgilius 9. A Encid.

Hæc sibi cum Danaum rem faxe, aut pulchra Pelagæ

Esse putant, decimum quoque distulit Hector in ænam.

Horatius; ... & ademptus Hec̃lor

Tradidit fessæ lenocina totæ

Pergæa Græci.

noster, in Agamemnone;

... sibi Danaum Hec̃lor & bellæ moræ.

Tu mm-

160 Omnia secum consumpta videt.

ACTVS SECVNDVS.

TALTHYBIVS. CHORVS.

*Quam longa Danais semper in porta mora,
Sen petere bellum, petere seu patriam volunt.*

CH. *Qua causa ratibus faciat, et Danaus moram,*

165 TAL. *Effare, reduces quis Deus cludat vias?* (mor,

*Maiores veris monstra vix capiunt fidem.
Vidi, ipse vidi: summa iam Titan inga*

Stringebat, ortus vicerat noctem dies,

Cum subito caco terra mugitu fremens

170 *Concussa, cacos traxit ex imo sonos.*

Mouere silua capita, & excelsum nemus

Fragore vasto tonuit, & lucus sacer,

Idaea ruptis saxa ceciderunt inguis:

175 *Nec sola tellus tremuit, & pontus suum*

Adesse Achillem sensit, ac strauit vada.

Tunc scissa tellus aperit immensos specus,

Et hiatus Erebi, peruium ad superos iter

Tellure fracta prabet, ac tumulum leuat.

Emicuit ingens umbra Thessali ducis,

180 *Threicia qualis arma praeludens tuis*

Iam Troia fati strauit: aut Neptunum

Cananitentem perculit iuuenem coma:

Post mediam noctem visus, cum somnia

rectius fortassis legeretur;

At mihi quod vult decesserit, &c.

sed nihil mutandum censeo.

138 Truncum, Virgilius 2. AEniad.

... iacet ingens laeore truncum.

Manilius lib. 4. Astronom.

Inq. rogo Cresum, Priamumque in laeore

truncum

Cui nec Troia regem ...

quod posterius hemistichium auster

poeta imitatus supra cecinit:

... ille tot regum parens

Ceres sepulchro Priamum, & flamma in-

diget

Ardente Troia ...

146 Nec fallacem. Ouidius;

Naryciaq. domos, regnum fallacem Ulyssis.

159 Felix quiquam. ideo olidus ille te-

nex Tiberius Priamum felicem cense-

bat. Identidem, inquit Suetonius, feli-

cem Priamum vocabat, quod superstes

omnium suorum exstiteret. haec verba

Suetonij sunt è lib. 3. historiar. nam in

libros scriptorem illum partiendū esse,

non vt vulgo fit, ex m.s. apparet; capi-

tum quoque distinctio ab iisdem ab-

est, & sane est planè commentitia. utiq;

in m.s. D. Martini Tornacensis recen-

ter ab aliquo caput distinctio mar-

gini fuit ascripta, fortassis ab Erasmo

vel Glareano; qui eo libro vsi fuerunt.

168 Vicerat noctem dies. maior noctis

pars erat peracta: quo tempore, quæ ap-

parent somnia, vera veteres existima-

bant. Horatius;

Aut Post mediam noctem visus, cum somnia

vera.

Ouidius; Namq. sub auroram iam dormitante lucerna, Tempore quo cerni somnia vera solent. quare versus illos senarios, qui in Suidæ lexico & alibi sparsim leguntur, *τὸ δὲ ὄνειρον μαντικόν* continentes (sive Gemini Pyrij, sive Alexandri Myndij, sive Phœbi Antiocheni, sive Attæmonis Milelij, sive Aram- plyphychi, sive Antiphonis, sive alterius, qui de somniis, vt hi scripserit, sint. nec enim constat cui eorum tribui debeant) illorum tantum verisimile est somniorum interpretationem continuisse, quæ se hoc tempore offerunt. nam Oniromantici nonnulli tota hæc somnia digna esse animaduersione tradiderunt.

174 Pontus suum. ideo suum, quia Achilles Thetidis filius fuit, Nerei nepos. sic infra ait Achil- les; ... per nostra iunxi maria. 179 Thessalidæ. Achillis alibi legitur; *Μακκάνδα υἱὸς Θεσσαλῶ βασι- λεύου*. Horatius, in Odis, Achillem, Thessalum vocat. 180 Threicia qualis arma. Thracum & Myso- rum exercitum, Telephoduce, Græcos repellentem, Achilles fudit, testis est Dictys Cretensis.

181 Neptunium. Cycnum, Neptuni & Mandrochie, vel, iuxta alios, Hapalæ filium, de quo Ouidius

lib. 12. Metamorph. Izacius in Lycophronem, & Theon sophista, in Encomio Achillis.

182 Cananitentem in Agamemnone leges;

Non minus proles Cycnum equatæ Dei.

185 *Tardus cruento*. vide Homerum Iliad. 9. huc respicit Papinius, in Achilleide;

... *modè crassa exire vetabit*

Flumina...

in quatuor codicib. scriptis, Statij Achilleis vnicus est liber.

187 *Egitq. habenas*. Homerus Iliad. 2.

191 *Per nostra ituri maria*. communem scriptorum sententiam noster sequitur, arbitrarium Achillem Thetidis filium fuisse. Daimachus lib. 2. reditum, Achilli matrem nominat Caloen; Staphylus in lib. de Thessalia, Philomeia vocat; Tzerza scribit Chironis filiam fuisse.

197 *Coeunte terra iunxit*. a. v. l. quos vidit, omnes etiam prælo impressi ita continent, & sententia est minime obscura. quare non audio eum, qui pro iunxit emendar vult.

200 *Triton*. Tritonis, iuxta Acesandrum, Neptuni & Celæni; vel, secundum Numenium in lib. de piscationibus, Oceani & Tethyos; vel, ex Hesiodi, in Theogonia, sententia, Neptuni & Amphitrites filij, habes formam apud Apollonium Argonaut. 2. & Claudianum in carm. de nupt. Honor. & Mariæ. hic testibus Virgilio lib. 10. AEn. & Ouidio lib. 1. Metamorph. est maris bucinator. ideo Seneca fingit illum Achilli & Polyxenæ hymnum cecinisse.

212 *Pyliseni*. Nestoris. Horatius;

... *non Pylum Nestora aspiciat*

Albinouanus Peto, in elegia de obitu Mæcenatis;

Ter Pylis flevere suum ter Nestora canum.

218 *Et mitem manum*. Telephus, Herculis F. rex Mysonum, strenuè Græcos aditu regni sui arcens, Bacchi dolo cadens, ab Achille lancea percussus, ab eodem sanatus fuit, auctore Dicty, & Izacio in Lycophronem. Propertius;

Mysus & Hæmonia iunenis qua cuspide vulnus

Senserat, hac ipsa cuspide sensit opem. Q. Serenus; *Vt Larissæ curatur Telephus hasta*. idem Ovidius & alij plerique affirmant, nempe curatum Telephum ferrugine hastæ Achilleæ. unde: *Vulnere auxilium Pelias hasta tulit.* quod inde confictum puro, quia viderite herba à se inuenta Telephi vulnus Achilles sanauit. vide Dioſcoridem lib. 4. cap. 33. Plinium lib. 25. ca. 5. & Apuleium de herbarum viribus cap. 89. qui, ne quis fallatur, non est Madaurensis ille qui de Afino scripsit: sed ab eo alius, cuius liber ab Aldo excusus extat, & citatur etiam à Scribonio Largo, ac Marcello Burdegalensi: qui vult à Constantino Imp. in Geoponicis citatus, alius est antiquior. Hinc intelliges illa Claudiani;

*Aut cùm inter acies Marte violente furens,
Corporibus amnes elapsit, & quærens iter
Tardus cruento Xanthus errauit vado:*

*Aut cùm superbo victor in curru fletit,
Egitq. habenas, Hectorum & Troiam trahens.
Impleuit omne latus irati sonus.*

*Ite, ite inertes, debitos manibus meis
Auferte honores, soluite ingratas rates*

Per nostra ituri maria. non paruo luct

Iræ Achillis Græcia: at magno luct

Desponsa nostris ciceribus Polyxena,

Pyrrhi manu mactetur, & tumultum riger.

Hæc fatus alta voce, dimisit diem,

Repetensq. Ditem, & iersus ingentem specum

Coeunte terra visit: immoti iacent

Tranquilla pelagi, ventus abiicit minas,

Placidumq. fluctu murmurat leni mare,

Triton ab alto cecinit hymenæum choro.

PYRRHVS. AGAMEMNON.

CALCHAS.

Cùm lata pelago vela rediturus dares,

Excidit Achilles: cuius vnus manu

Impulsa Troia corrui tandem solo,

Breui repensans quicquid obiecit mora:

Scyros, fretumq. Lesbos Aegæum secans,

Illo remoto, dubia quò caderet fletit:

Velis licet, quod petitur, ac properes dare,

Serò es daturus: iam suum cuncti duces

Tulere precium: quæ minor merces potest

Tanta

- 210 *Tanta dari virtutem is meruit parum,
Qui fugere bellum iussus, & longa sedens
Aeuum senectâ degere, ac Pylis senis
Transcendere annos, exuit matris dolos,
Fususq; vestes, fassus est armis virum?*
- 215 *Inhospitali Telephus regno impotens,
Dum Myria ferocis introitus negat,
Rudem cruore regio dextram imbuat,
Fortemq; eandem sensit, & mitem manum.
Cecidere Theba, vidit Eetion capi*
- 220 *Sua regna victus: clade subuersa est pari
Apposita celsa parua Lyrnesos iugo,
Captaq; tellus nobilis Briseide,
Et causa litus regibus, Chryse iacet,
Et nota fama Tenedos, & quae pascuo*
- 225 *Facunda pingui Thracios nutrit greges,
Et sacra Phaebo Cilla: quid? quas alluit
Vernis Caycus gurgitem attollens aquas?
Hec tanta clades gentium, ac tantus pauor,
Sparsa tot urbes, turbinis vasti modo,*
- 230 *Alterius esset gloria, ac summum decus,
Iter est Achilles, sic meus venit pater,
Et tanta gessit bella, dum bellum parat,
Vi alia sileam merita, non vnus satis
Hector fuisset? Ilium vicit pater,*
- 235 *Vos diruistis, inclaras laudes inuat,
Et clara magni facta genitoris sequi.
Iacuit peremptus Hector ante oculos patris,
Pariterq; Memnon, cuius ob luctum parens
Pallente maestum protulit vultu diem,*
- 240 *Suiq; victor operis exemplum horruit,
Didiciq; Achilles, & diis natos mori.*

nota Memnonis matre lib. 13. Metam. scripsit;

Cura deam propior luctusq; domesticus angit
Memnonis amissi, Phrygiū quem lutea campū
Vidit, Achillea pereuntem cuspidē mater,
Vidit & sic color, quo matutina rubeſcunt
Tempora, pueri, Latuūq; in nūbibus aether.

Sanus Achilles remeant Telephus & buri
Cuius pertulerat vires, & sensit in vno
Leibalem placidamq; manū, medicina
per hostem
Coniuge, & sepulit, quos fecerat ipse, do-
lores.

neemimur, medicinam etenim Achil-
les didicit a Chirone, vt restatur idem
Claudian de 3. cons. Honorij agens
... nec ocyus haufit Achilles

Semiferi praecepta senu; seu cuspida artem
Sive lyre cantu, sive sua digerere herbae

22 Porto ab hoc vulnere Telephi, imme-
dicabilia vulnera dicuntur Telephus & ab
pater, auctore Paulo Aeginae lib. 4.
cap. 46. quo loco idem de Chirone
vulnere tradit, post Galenum lib. 4. de
comp. iustitia inedi. & Therapeut. lib. 2.

220 Sua regna. cam Cilicia partem,
cuius metropolis Thebae. Ouidius

Eetionas implens sanguine Thebas.

Horatius;

... Eetioneae Thebae.

Propertius lib. 2.

Et Thebae steterant, altaq; Troia fuit.

Macrobius lib. 3. Saturnalia. ca. 14. The-
ben, vnus, nō plurium, numero esset
Graecos secutus. cuius rei duo quidem
exempla ipse adducit; ego vero etiam
altera duo proferre possem, Strabonis
lib. 13. & Q. Smyrnaei lib. 3.

221 Lyrnesos. sic scribendum ex Ho-
mero, Smyrnaeo, Strabone, Ouidio,
ceteris: quamquam vitio operarum
proximē citato Macrobij loco λυρ-
νης, pro λυρνησος, exstet.

223 Causa litus vide Homeū, Iliad. 4.
126 Sacra Phaebo Cilla. Homerus; Killa
πρὸς τὴν ἑσπέρην. pro sacra, meus cod. antiq.
habet cura.

231 Iter est Achilles. simillimum est il-
lud Claudiani, in 1. panegy. de 1. con-
sula, Stilichonis;

Vestra manus dubio quicquid discrimine
gessit,

Transcurrunt egredi Strabonem.

Tum 239 Pallente maestum. Ouidius de Au-

241 Diis natos mori. o. v. l. continent; Deo nati mo-
ri. quod amplector. nam & ante Memnonem,
Troiano bello, multi diis nati opperiebant;
Memnone vero Aurorae filio, à se occiso, A-
chilles, Thetidis filius, se quoque mortalem esse,
didicit.

- Et ira, & ardens hostis, & victoria*
 280 *Commissa nocti, quicquid indignum, aut ferum*
Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor,
Tenebraeque, per quas ipse se irritat furor,
Gladiusque felix, cuius infecti semel
Vecors libido est, quicquid euerse potest
 285 *Superesse Troia, maneat: exactum satis*
Pænarum, & ultra est: regia ut virgo occidat,
Tumuloque dono detur, & cineres riget,
Et facinus atrox cadis, ut thalamos vocem,
Non patiar: in me culpa cunctorum redit.
 290 *Qui non vetat peccare, cum possit, iubet.*
 PYR. Nullumne Achilles primum manes feret?
 AG. Ferent, & illum laudibus cuncti canent,
Magnumque terra nomen ignota audient.
Quod si leuatur sanguine infuso cinis,
 295 *Opima Phrygiæ colla cadantur gregis,*
Fluatque nulli flebilis matri cruor.
Quis iste mos est, quando in inferias homo est
Impensus homini? detrahe inuidiam tuo
Odiūque patri, quem coli pæna iubet.
 300 PYR. O tumide, rerum dum secundarum status
Extollit animos: timide, cum increpuit metus,
Regum Tyranne: iamne flammatum geris
Amore solito pectus, ac Veneris noua?
Solusne toties spolia de nobis feres?
 305 *Hæc dextra Achilli victimam reddam suam,*
Quam si negas, retinesque maiorem dabo,
Dignamque quam det Pyrrhus, & nimium diu
A cade nostra regia cessat manus,
Parémque poscit Priamus. AG. haud equidem nego
 310 *Hoc esse Pyrrhi maximum in bello decus,*
Sæuo peremptus ense quod Priamus iacet,
Supplex paternus, & supplices nostri patris,
Hostesque eosdem nouimus, Priamus tamen
Præsens rogauit: tu graui pauidus metu
 315 *Nec ad rogandum fortis, Aiaci preces*

lib. 6. de asino aureo; An ignoras etiam
 eos, qui morituris auxilium salutare
 denegant, quod contra bonos mores
 id fecerint, solere puniri? de hac re pla-
 ra Decius, Cagnol. Faber & Ræuard.
 ad d. l. 50. & ad d. l. 109. Bart. Alex. Iaf.
 & omnes in l. quæ doris. D. sol. mari.
 Phauxius de iuro dot. gloss. 13. nu. 2.
 Imbertus Rupellanus in Enchiridio,
 pag. 160. & alij passim.

297 Quando in inferias homo, ab Achille
 Patroclo duodecim homines in infe-
 rias impenduntur apud Homerū Iliad.
 φ. & Pallanti ab Aenea, apud Virgi-
 lium A Encid. 10. Præterea pseudodiiis
 antiquorum homines impolari non
 fuit insolens. Fecerunt hoc Carthagi-
 nenses & Celtæ, teste Dionysio Hali-
 carnass. lib. 1. Scythæ auctore Herodo-
 to in Melpom. Leucadij & Albani, si
 Straboni credimus lib. 10. & 11. Achæi
 & Lacedæmonij, ut scribit Pausanias
 in Lacon. & Achæicis, nec non Gothi,
 ut testantur Olaus Magnus & Ioannes
 Magnus in eorum historia.

303 Solito, propter Briseidem & Chry-
 seidem hoc dicit. sed in o. v. l. legitur
 subd.

312 Supplex paternus. Iliad. c.

315 Aiæ, præ Iliad. b.

320 Chelym. apud Homerum dicto loco.

329 At nunc misericors. duo. m. f. non, pro nunc.

338 Hos Scyros animos? scilicet tam virile regnum, ut eius inopia & humilitas adagio, & nuptia originem dederit.

342 Sed nondum viro. non abs re hoc dictum est, nam qui à iuuenibus procreantur, nō æque robusti aut perfecti esse solent, ac illi qui gignuntur à viris, auctore Aristotele lib. 7. Politic. ca. 16. quare plerique viros matrimonii ante trigessimum ætatis annum contrahere noluerunt, Aristoteles dicto loco, Platon lib. 6. de Republ. Solon apud Philo-
acm lib. 2. de mundi opificio.

352 Rati. quædam membranz, rati.

Ithacoq. mandas, clusus, atque hostem tremens.

AG. At non timebat tunc tuus fateor parens,
Inte q. cades Gracia, etque vñas rates,
Segnus iacebat, belli & armorum immemor,
Leui canoram verberans plectro chelym.

PYR. Tunc magnus Hector arma cō. emiens tua,
Cantus Achillis timuit: & tanto in metu
Nauatibus pax alta Thessalis fuit.

AG. Nempe iisdem in istis Thessalis nauatibus,
Pax alta rursus Hectoris patri fuit.

PYR. Est regis alti, spiritum regi dare.

AG. Cur dextra regi spiritum eripuit tua?

PYR. Mortem misericors sæpe pro vita dabit.

AG. At nunc misericors virgines busto petis.

PYR. Iamne immolari virgines credis nefas?

AG. Præferre patriam liberis regem decet.

PYR. Lex nulla capti parcit, aut pœnam impedit.

AG. Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.

PYR. Quodcumq. libuit, facere victori licet.

AG. Minimum decet libere, cui multum licet.

PYR. His ista iactas, quos decem annorum graui
Regno subactos Pyrrhus exoluit iugo. (ret.)

AG. Hos Scyros animos? ex scelere quæ fratru ca-

AG. Inclusa fluctu. PY. nempe cognati maris,
Atrei & Thyesta nobilem noui domum.

AG. Ex virginis concepta furtiuo stupro,

Et ex Achille nata, sed nondum viro.

PYR. illo ex Achille, genere qui mundum suo
Sparsus per omnem, calitum regnum tenet.

Thetide equor, umbras AEaco, calum loue.

AG. Illo ex Achille, qui manu Paridis tacet.

PYR. Quem nec deorū cominus quisquam petijt.

AG. Compescere equidem verba, & audacē male

Poteram domare: sed meus captis quoque

Scit parcere ensis, potius interpres deūm

Calchas vocetur: fata si poscunt, dabo.

Tu qui Pelasga vincla soluisi rati,

Morant.

- Morasq; bellis, arte qui referas polum,
Cui viscerum secrets, cui mundi fragor,
355 Es stella longa semitam flamma trahens
Dant signa fati: cuius ingenti mihi
Mercede constant ora, quid iubeat Deus
Effare Calcha, nosq; consilio rege.
CAL. Dant fata Danaus, quo solent precio, viam.
360 Maclanda virgo est Thessali busio ducis:
Sed quo iugari Thessala cultu solent,
Ionidesue, vel Mycenææ nurus.
Pyrrhus parenti coniugem tradat suo,
Sic ritè dabitur: non tamen nostras tenet
365 Hac vna puppes causa, nobilior tuo
Polyxena cruore debetur cruor,
Quem fata querunt: turre de summa cadat
Priami nepos Hectorum, & lethum oppetat,
Tum mille velis impleat classis freta*

C H O R V S.

Choriambici.

- 370 Verum est, an timidos fabula decipit,
Umbra corporibus viuere conditi?
Cum coniux oculis imposuit manum,
Supremuq; dies solibus obstitit,
Et tristes cineres urna coercuit.
375 Non prodest animam tradere fuxeri,
Sed restat miseris viuere longius.
An toti morimur? nullaq; pars manet
Nostris? cum profugo spiritus halitu
Immissus nebulis cecidit in aera,
380 Et nudum tetigit subdita fax latu?
Quicquid sol oriens, quicquid & occidens
Nouit: caruleis Oceanus fretis
Quicquid & el veniens, vel fugiens lanat,
Aetæa Pegasus corripit gradu.
385 Quo bisseua voluit sacra turbine,*

361 *Iugari* matrimonio iungi. meta-
phora à bubus ducta, qui quando idem
iugum subeunt, iugantur. ea figura sic
vltimè compertio Plautum, in Curcu-
lione:

... ianne ea fert iugum?

& Horatium;

Nondum subacta ferre iugum valet

Cervicè...

Sane posset quis suspicari Seneca allu-
fisse ad morem, quem Seruius & S. Iu-
dorus commemorant, sponso & spon-
sæ iugum imponendi, vnde Iuga Iuno
Sex. Pompeio: *ζωγία* Dionysio, Miso-
nio & Apuleio, vt rectè censuerit Bris-
sonius in lib. singulari de ri. nupt. & M.
Anten. Antimachus, teste Alexandro
Sardio in libro de moribus gentium. à
Nonno etiam Panoplitano Dionys. fac.
δ'. sic nominatur. *Μυῦτος* citante &
emendante Gerardo Falckenburgio ad
dictum locum Nonni cecinit;

37 *ἢ γὰρ ὅ, ἀλ' ἀχρεῖ δὲ τοῦ λίχου,*

37 *ἀλ' ἀπὸ τοῦ*

37 *ἢ ζυγίῳ ἦτο &c.*

367 *Turre de summa.* pro *summa*, in mem-
bris vel *dira*, vel *dura* legitur.

372 *Coniux oculis imposuit manum.* olim
propinquiores quique morientium o-
culos claudabant. Virgil. 9. A. Encid.

... nec te, tua funera, mater,

Produxi, pressitque oculos...

quo loco Donatus scribit hoc moris
fuisse. Ouid. lib. 4. amor. eleg. 3.

Hic certè mambus fugientes pressit ocellos

Mater, & in cineres vltima dona dedit.

37 Non lubet alia testimonia congerere.
sunt enim infinita.

37

37

384 *Pegasus corripit gradu.* proverbialitè
37 *ier*, pro *celerissimo*. Sic Valer. Catullus;

Nam si Pegasus scias volatu.

Quo

399 Quo iaceas. in v. l. inuenio; quo iaceant, ma e.

405 Non facili sic Horatius, in elegantissima ode ad Virgilium, de morte Quintilij Vari;

Quam virga semel horrida,
Non leuis prebuis fati recedere,
Nigro compuleris, Mercurius gregi.

435 Sopor. varia somniorum genera ab Hippocrate, in libro de insomniis, referuntur. noſter ſoporis nomine id comprehendit quod Theſſalus Hippocratis filius, in legatione, φάργα vocauit; Herodorus vero non ſemel φάργα vocauit: Homerus Iliad. 2. δῆμος. ὄνειδος. ait doctiſſimus Scaliger, in commentario dicti libri Hippocratis. huiusmodi φάργα ſiue ὄνειδος multa refert Valerius Maximus, & Tullius lib. 1. de nat. deor. & lib. 1. de diuinat.

436 Viſa. ὁράματα hæc triplicia ſunt, vt ait Scaliger d. loco, pag. 9. aut enim præſentem rem oſtendunt, vt apud Virgil. Hector AENEÆ: aut præteritam, vt Elyſæ Sichæus & Alcyonæ Ceyx Ouidianus: aut futurā, vt Anchifeſ AENEÆ & hic Hector Andromachæ; item boues Pharaoni, ſtatua regi Aſſyriorū in ſacris litteris, necnon apud Claudianum Vmbra Ruffino. ea pars χερνικῶν λόγος Græcis, noſtris diuination appellatur.

437 Partes fere nox alma tranſierat duas. Renatus Vegetius lib. 3. de re milita. Romanos ſcribit noctem in quatuor partes diuiſiſſe: quod huc non pertinet. Arbitror enim Senecam hoc loco noctem in tres partes diſtribuiſſe. nam Andromacham, Græcorum captiuam, in Græcis caſtris agentem, veriſimile eſt iuxta Græcorum conſuetudinem loqui. quæ conſuetudo traditur ab Homero Odylſſ. 6.

ἄνθρωπος δὲ τῶν χερνικῶν λόγων, ὅς ἐστιν ὁ ἀνθρώπος
ἡμετέριος.

Quo curſu properat ſecula voluere
Aſtrorum dominus, quo properat modo
Obliquis Hecate currere flexibus.

Hæc omnes petimus fata, nec amplius,
Iuratos ſuperis qui tetigit lacus,
Vſquam eſt: vt calidis fumus ab ignibus
Vanefcit ſpaciū per breue ſordidus.

Vt nubes grauidas, quas modo vidimus,
Arctoi boreæ diſſipat impetus:

Sic hic, quo regimur, ſpiritus effluet.
Poſt mortem nihil eſt, ipſaq; mors nihil,
Velociſſimæ metæ nouiſſima.

Spem ponant auidi ſolliciti metum.

Quæris quo iaceas poſt obitum loco?

Quo non nata iacent,
Tempus nos auidum deuorat, & chaos.

Mors indiuidua eſt noxia corpõri,
Nec parcens anima. Tanara, & aſpero
Regnum ſub domino, limen & obſidens

Cuſtos non facili Cerberus oſtio,
Rumores vacui, verbaq; inania,
Et par ſollicito fabula ſomnio.

ACTVS TERTIVS.

ANDROMACHA. SENEX.

VLYSSES.

Quid mæſta Phrygia turbalaceratis comas?

Miſerumq; tuſſa pectus effuſo genas
Fletu rigatis? lenia perpeſſa ſumus,
Si flenda patimur. Ilum vobis modo,
Mihi cecidit olim, cum ſerus curru incito
Mea membra raperet, & graui gerneret ſono
Peliacus axis pondere Heſtoreo tremens.
Tunc obruta atque euerſa Troia concidit,
Torpens malis, rigensq; ſine ſenſu feror.
Iam erepta Danaïs coniugem ſequerer meum,

Niſi

Nisi hic teneret, hic meos animos domat,

Morīq; prohibet: cogit hic aliquid deos

420 *Adhuc rogare, tempus arumna addidit.*

Hic mihi malorum maximum fructum abstulit,

Nihil timere, prosperis rebus locus

Ereptus omnis: dira, quā veniant, habent.

Miserrimum est timere, cum speres nihil.

425 SE. *Quis te repens commouit afflictam metus?*

AN. *Exoritur aliquod maius è malo malum.*

Nondum ruentis Ilij fatum stetit.

SE. *Et quas reperiet, ut velit, clades Deus?*

AN. *Sygyi profundi clausura, & obscuri specus*

430 *Laxantur: & ne desit euersis metus,*

Hosies ab imo conditi tumultu exeunt:

Solisne retro peruium est Danais iter?

Certè æqua mors est: turbat, atq; agitat Phrygas

Communis isle terror, hic propriè meum

435 *Exterret animum, noctis horrenda sopor.*

SE. *Quæ visa portent, effer in medium, metus.*

AN. *Partes ferè nox alma transferat duas,*

Clarūmq; septem verterant stelle iugum:

Ignota tandem venit afflictæ quies,

440 *Breuisq; fessis somnus obrepit genis,*

(Si somnus ille est mentis attonitæ stupor)

Cum subito nostros Hector ante oculos stetit,

Non qualis ultro bella in Argivos ferens,

Gratus petebat facibus Idæis rates:

445 *Nec cade vasta qualis in Danaos furens*

Vera ex Achille spolia simulato tulit,

Non ille vultus flammeum incendens iubar:

Sed fessus, ac deiectus, & fletu grauis,

Similisq; nostro, squallida obiectus coma.

450 *Iuuat tamen vidisse, tum quasi ans caput,*

Depelle somnos, inquit, & natum eripe

O fida coniux, lateat, hæc una est salus.

Omitte fletus, Troia quod cecidit, gemis?

Vivam, iaceat tota: festina, amoue

post mediam igitur noctem ait sibi φάσμα oblatum, ut verum esse crederetur. Theocritus;

Εὐφραῖα παρὶ Κέρως ἐστὶ γλυκύων ἄκρον
φρονέει

πολλὰς ὅτι τῆς μετὰ λείχῃς ἡμέρας, ὅτι
γὰρ ἐστὶν ἡμέρα,

ὅτι τῇ γυναικὶ μέλει τῷ βλεψέοντι
συνερίζαν

λαομυθίας, πρὸς ἃ μάλιστα κατὰ φέρον
ἐστὶν,

ὅτι καὶ ἀντιθέται ποιμαίνοντα ἴδον
ὄντας.

Nox alma. almam dici Cererem ab alendo, alibi scriptū. nox etiam alma vocatur, quia nocturna quies, cibi instat, homines alit, vel quia noctem fidetura matrem seu nutricem veteres dixerunt. Euripides;

ὦ νύξ μέλαινα, χροσίαν ἄστρον τεγγεῖ.

Tibullus lib. 2.

Ludice, tam nox iungit equos, curruq; sequitur
Matro, lasciuiof, dera sulca choro.

Transferat. al. transmierat. vtrumque quoad sententiam recipi potest. transmittito enim pro transeo non est insolens. Lucretius lib. 2.

Et circum volitant equites, mediosq; repente
Transmittunt valido quatientes impete
campos.

apud Macrobiū lib. 6. Saturnal. ca. 4. scriptum est: sed & Pestanus Vibonensis sic ait: Pedibus equos transmissimus. sic vulgò exstat: fortassis tamen tutius sit reponere; Pedibus AEquostrāmissimus.

444 Facibus Idæis. Iliad. 6 & Iliad 21.

446 Vera ex Achille spolia simulato. Patroclū intellige, qui Achillis arma induerat, Iliad. 21. ceterum sunt hæc ex Virgilio f. 2. A. Eneid.

Hæc mihi, qualis erat, quantum mutatus
ab illo

Hectore, qui redit eximius indutus Achillis,

Vel Danaum Phrygiis iaculum: puppibus
ignes.

449 Squallida obiectus coma. Virgilius, de Hectore;

Squallentemq; barbā & concretos sanguine crines,

Vulneraq; illa gerens quæ circum plurima
muros

Acceptæ patries...

459 Fallax per ipsos. Virg. A. Enceid. 6.

Ter conatus ibi collo dare brachia circum,
Ter frustra cōpreñsi manu effugit imago,
Par lenibus veniū, volucrisq; simillima jo-
mmo.

A. Sabinus, in epist. heroid.

Retulit illa domus eadē mala, meq; querentē

Fugit ab amplexu ter resoluta meo.

quo loco pro meq; forte legendum terq;

vt Virgilij dictis versibus, & Homerici
Odyss. 1. quos imitatur, respōdeat.

462 Nimum inclyti. nobilis. sic sumitur

Hercule Fur. actu 2. Herc. O. Eræo a-

ctu 4. Medea actu 3. sic interpretatur

Festus, cui assentitur Seruius libro 6.

A. Enceid. qui à Græco κλυτός deducit.

463 Hos vultus. Dares ait Hectorem

blæsum, barbatum, crispum, strabum,

candidum, pernicipibus membris, vene-

tabili vultu fuisse.

471 Recidua ponas Pergama. Virgilia-

num illud imitatur;

Et Recidua manu p̄suissem Pergama vi-

ctū.

481 Fraudi. infra dolum dicit,

... amoue testes doli.

scilicet quia omnis fraus doli est. non
omnis tamen doli est fraus. quidam
enim doli bonus est. ideo edicto Præ-
toris edicitur malus, l. 1. D. de dolo
malo. fraudem quoque veteres delictū
dixerūt: & quia iure omni delicto pœ-
na adiuncta est, fraudem etiam pœnam
nominarunt, vt aduertit Hugo Donel-
lus, in tract. de ædil. edict. pag. 279.

Quocunque nostra paruulam stirpem domus.
Mibi gelidus horror ac tremor somnum excutit,
Oculosq; nunc huc pauida, nunc illuc ferens,
Oblita nati, misera quæsiui Hectorem.

Fallax per ipsos umbra complexus abit.

Ognate, magni certa progenies patris,

Spes unica Phrygibus, unica afflictæ domus,

Veterisq; soboles sanguinis nimium inclyti,

Nimumq; patri similis, hos vultus meus

Habebat Hector, talis incessu fuit,

Habituq; talis: sic tulit fortes manus,

Siccellus humeris, fronte sic torua minax,

Ceruice fusam dissipans lita comam.

O nate serò Phrygibus, at matri citò,

Erit ne tempus illud, ac felix dies,

Quo Troici defensor & vindex soli,

Recidua ponas Pergama, & sparsos fuga

Ciues reducas? nomen & patria suum,

Phrygibusq; reddas? sed mei fati immemor,

Tam magna timeo vota, quod captis sat est,

Viuiamus. heu me, quis locus fidus meo

Erit timori? quæue te sede oculam?

Arx illa pollens opibus, & muris deum

Gentes per omnes clara, & inuidia capax,

Nunc puluis altus, strata sunt flamma omnia,

Supereſtq; vasta ex urbe ne tantum quidem,

Quo lateat infans: quem locum fraudi legam?

Est tumultus ingens coniugis chari sacer,

Verendus hosti, mole quem immensa parens,

Opibusq; magnis struxit in luctus suos,

Rex non auarus. optimè credam patri.

Sudor per artus frigidus totos cadit,

Omen tremisco misera feralis loci.

SE. Hæc caussa multos una ab interitu arcuit,

Credi perisse: vix spei quicquam est super.

Graue pondus illum, magna nobilitas, premit.

AN. Ne prodat aliquis. SE. amoue testes doli.

AN. Si quaeret hostis? SE. Urbe in euerſa perit.

AN. Quid proderit latuisse redituro in manus?

SE. Victor feroces impetus primos habet.

495 AN. Quid? quod latere sine metu magno nequit?

SE. Miser occupet praesidia, securus legat.

AN. Quis te locus, quae regio seducta, inuia

Tutorem ponet? quis feret trepidis opem?

Quis proteget? qui semper, etiam nunc tuos

500 Hector suere, coniugis furtum pia

Serua, & fideli cinere victurum excipe.

Succede tumulo nate: quid retrò fugis?

Turpesq; latebras spernis? agnosco indolem.

Pudet timere: spiritus magnos fuge,

505 Animosq; veteres, sume quos casus dedit.

En intueri, turba quae simus super,

Tumulus, puer, captiua: cedendum est malis.

Sanctas parentis conditi sedes, age,

Aude subire. fata si miseros iuuant,

510 Habes salutem: fata si vitam negant,

Habes sepulchrum. SE. claustra commissum tegunt.

Quem ne tuus producat in medium timor,

Procul hinc recede, teq; diuersam amoue.

AN. Leuius solet timere, qui propius timet.

515 Sed si placet, referamus hinc aliò pedem.

SE. Cohibe parumper ora, questiusq; opprime:

Gressus nefandos dux Cephalenū admouet.

AN. Dehisce tellus, tuq; contuix ultimo

Specu reuulsam scinde tellurem Stygis,

520 Sinu profundo conde depositum meum.

Adest Vlyses, & quidem dubio gradu

Vultuq; necit pectore astutus callidos.

VLY. Dura minister sortis, hoc primum peto,

Ut ore quamuis verba dicantur meo,

525 Non esse credas nostra: Graiorum omnium,

Procerumq; vox est, petere quos seras domus

Hectorea soboles prohibet, hanc fata expetunt.

Sollicita Danaos pacis incerta fides

506 En intueri turba quae simus super, Tumulus, puer, captiua. tale est Penelopes apud Ouidium argumentum;

Tres sumus imbelles numero, sine virib. vxor, Laertesq; senex, Telemachusq; puer.

513 Hoc primum peto. solent, qui mala nunciant, ante precari, ne sibi hoc imputetur. Talthybius apud Euripidem Troadib.

μή με συγίτης, ὅχ' ἐκὼν γδ' ἀγέλω
Δαιμόν τι καὶ Πάριος ὄν τ' ἀγ-
γέλωται.

apud Sophocle, in Antigone, nuncius:
φράσεαι θύασι τοῖς ἀγῶσι τὰ μάλιστα. τὸ γδ'
ἀγῶνι ἔτ' ἐδ' ὅρα, ἔτ' ἂν δ' οὐκ ἔστιν ἡ δ'
δρῶν.

Terentius Eunuch. actu 5.

P. Here, primum te arbutari id quod res est, velim:

Quicquid huius factum est, culpa non factum est mea.

L. Quid? P. rectè sane interrogasti. oportuit Rem prenatare te. Eius quendam Phaedrus etc.

Larcam tibi duo decim.

P X

533 Geneſiſa in ortu ab Euripide traſ-
latum, quia Heraclidis;

δεινον δ' ἐχθρὸς βίαια κτείνει θυγατρί-
ναι καὶ τῇ, ὅθι πατρὸς μάρτυρόν
λέγουσι.

Item, in eadem fabula;

ἐχθρὸς δέοντι δ' δυσχερὴ βλάστηματα
ἡλαυνεῖ ἀν' κρηγίτιν.

ea vero de cauſa, quam hic V'lyſſes præ-
texit, ſcribit Staſimus;

ὥτι θ' ὅς πατέρω κτείνων πάλαι καὶ
παλαιότε.

quod ipſum etiam à Xenophonte ali-
cubi ſcriptum memini.

540 Quæ tenera caſo virga. hanc virgæ
comparationem Naſo quoque nō ne-
glexit, inquit;

Quæ præbet latæ arbor ſpaciantiſimæ umbras,

Quo primū poſita eſt tempore virga fuit;

Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli,

Nunc ſtat in immēſum viribus auſta ſuis.

541 Matri. arborem plantarum, quæ
ab eius trunco, quaſi pulli, naſcuntur,
matrem vocauit, vt Virgilius;

Hic plantas tenero abſcindens de corpore
matrum.

Item; . . . Parnaffia laurus

Parua ſubingenti matri ſe ſubiicit umbra.

554 Viſtor. Agamemnon. Euripides,
in Iphigenia priore.

559 Præſtrincta. manus ferro præſtrin-
guntur. oculi etiam ſplendore præſtrin-
guntur. quod poſterius nolim mutari
in præſtinguntur; cum propter omniū
librorum vnanimem conſenſum: tum
» quia Nonius ait; Stricturæ dicuntur
» propriè ſcintillæ, quæ de ferro ſeruenti
» ex eunt, quod aut ſtrictè emittatur, hoc
» eſt celeriter: aut oculos ſuo fulgore

» præſtringant. Et Aſconius Pedianus, digniſſimus cui credatur in re longe maiori: PRAESTRINGAT
» aciem. Vel à præſtigatoribus tranſtulit verbum: vel à tironibus, qui ignari & rudes pugne etiam vano
» armorum ſonitu terrentur præſtrictis luminibus. Si à præſtigatoribus, præſtringo; non ab antiquo
» verbo ſtinguo, deducitur. ſi à præſtringo, ſtricturæ; præſtringo. non præſtinguo dicendum. alioquin
» ſtincturas vel ſticturas diceremus. quod quis ferat? cogitent Lambiniſequi logodædalici.
560 Latius flamma cinſta. veteres flammam & ignem ad exprimendum, quod volebant, quæſtioni-
bus adhibuiſſe, ex Mærryrum hitoriiſ patet à Prudentio & aliis compoſitis: & Lucretio; Verbera, car-
» niſces, robur, pax, lamina, ſede. Iudocus Damhauderius V. C. in praxi rerum crimin. c. 37. nu. 18. vt & Lu-
» douic. Carterius in præſt. crimin. pag. 69. num. 10. negant vſpam in iure alterius tormenti fieri men-
» tionem, quam eius quod ſunibus fit, cuius exiſtat mentio l. nullus C. ad leg. Iul. Maieſt. exſtat tamen
» in iure noſtro eculci, vngularum ſeu ſidicularum mētio l. 8. C. de malefic. & mathemat. l. 4. C. ad leg.
» Iul. Maieſt. l. 16. C. de quæſtione. & malæ māſionis, l. 15. §. quæſtionis, D. de iniuri. l. 7. D. de poſſ. de qua
» Furnerius lib. 2. ſelection. c. 1. & Cuiacius lib. 9. obſeruat. c. 37. D. Cyprianus de his quæſtionibus &
» tormentis agens lib. 2. epiſt. Inciſa ſint, inquit, leges xlii. tabulis & publico ære præfixa iura, præſcri-

Semper tenēbit, ſemper à tergo timor

Reſpicere coget: arma nec ponti ſinet,

Dum Phrygiæ animos natus euerſis dabit

Andromacha. A. N. veſper augur hoc Calchas canit?

VLV Et ſi taceret augur hæc Calchas, tamen

Dicebat Heſtor, cuius & ſtirpem horreo.

Geneſiſa in ortu ſemina exurgunt ſuos:

Sic ille magni paruus armenti comes,

Primisq; nondum cornibus ſindens cutem,

Ceruice ſubiò celſus, & fronte arduus,

Gregem paternum ducit, ac pecori imperat.

Quæ tenera caſo virga de trunco ſteſit,

Par ipſa matri tempore exiguo ſubit,

Umbrasq; terris reddit, & calo nemus.

Sic male relictus igne de magno cinis,

Vires reſumit. eſt quidem iniuſtus dolor

Rerum eſtimator: ſic tamen tecum exigas,

Veniam dabis, quod bella poſt annos decem,

Totidemq; meſſes, iam ſenex miles timet,

Aliaſq; clades rurſus, ac nunquam bene

Troiam iacentem, magna res Danaos mouet,

Futurus Heſtor, libera nos hoc metu.

Hæc vna naues cauſa deductas tenet,

Hic claſſis heret. nève crudelem putes,

Quod ſorte iuſſus Heſtoris natum petam,

Petiſſem Oreſtem: pàtere quod victor tulit.

A. N.

555 AN. *Utinam quidem esses nate materna in manu,*

*Nossemq. quis te casus ereptum mihi
Teneret, aut quæ regio: non hostilibus
Confossa telis pectus, aut vinculis manus
Secantibus præstrieta, non acri latus*

560 *Virunque flamma cincta, maternam fidem*

*Vnamquam exuisssem, nate quis te nunc locus,
Fortuna quæ possedit? errore auio
Vagus arua lustris, vastus an patria vapor
Corripuit artus? sauius an victor tuo*

565 *Lusit cruore? nunquid immanis fera*

Morsu peremptus pascis Idæas aues?

VLY. *Simulata remoue verba, non facile est tibi*

Decipere Vlysem, vicinus matrum dolos,

Etiam dearam: caesa consilia amoue.

570 *Vbi natus es? AN. ubi Hector, ubi cuncti Phryges,*

Vbi Priamus. unum queris, ego quero omnia.

VLY. *Coacta dices, sponte quod fari abnuis.*

AN. *Tuta est, perire quæ potest, debet, cupit.*

VLY. *Magnifica verba mors propè ad mortem excutit.*

575 AN. *Si vis Vlyse cogere Andromacham metu,*

Vitam minare: nam mori votum est mihi.

VLY. *Verberibus, igne, morte, cruciatu, eloqui*

Quod

recepta: cum sit alia fidicularum significatio magis vñtata, & propria. I. sidorus lib. 5. etymolog. cap. 27. Vngula dicta, inquit, quod effodiant. hæc & fidiculæ: quia his rei in eculo torquentur, ut fides inueniatur. eculus autem dictus, quod extendat. Papias etiam in Dictionario scribit: Fidiculæ sunt vngulæ, quibus torquentur in eculo appensi. Hinc apparet vngulas & fidiculas idem prorsus fuisse. & apparet etiam fidiculas, quando in iure earum mentio occurrit non aliter accipi debere. Porro, ut nec illud taceam, existimo olim veteres ream primò in eculo extēdisse, deinde fidiculas, postremo ignem & flammam adhibuisse. patet hoc ex Prudentio, in hymno de Eulalia, ubi nō fidiculæ post flammam, sed flamma post vngulas lateri & stomacho applicatur. & in hymno de S. Vincentio, præfectus iubet vinctum rectoris brachiis sursum ac deorsum extendi, scilicet in eculo: deinde vngulis extentum discari. Q. Curtius quoque scribit lib. 6. Philoram post fidiculas lampadibus ardentibus tortum fuisse. Suetonius lib. 3. Excogitauerūt inter genera cruciatus, ut repente veretris diligitis fidicularum simul vrinæque tormento distenderet. Hodie experientia constat nullum tormenti genus efficacius aut præstantius & minus noxium esse, coacta plurium dierum vigilia & somni prohibitione.

563 *Vastus an. duo lib. scripti continent notus an.*

568 *Vlysem. de quo sunt illa Homeri Iliad. γ.*

εἰς τὸν πατρὶος τοῦ δῶτος καὶ τοῦ δῶτος πατρὸς. & Odyss. 2. πῶς δ' ἀδελφὸν ἴδεν ἄπ' αὐτοῦ καὶ ἴον ἴον.

Vicinus matrum dolos. Thetidis. vide Statij Achilleidem. 577 Morte, cruciatu. o. v. l. mortu cruciatu. & fandi ridiculum sit, si sententiam species, mori volenti mortem minari: mortis vero cruciatum illi minari, hoc est minari per cruentos cruciatuum modos se enecaturum, minime ridiculum sit.

580 *Necessitas plus posse, quam pietas solet.*
maxima necessitatis vis est. A. Elchy-
lus, in Prometheus vinclo,

τὴν ἀνάγκην ἐς ἀδελφῶν δέει.

idem;

τίχην δ' ἀνάγκης ἀδελφῶν κατὰ.

Euripides;

δ' αὖτις ἀνάγκης ἀδελφῶν κατὰ.

Simonides;

ἀνάγκη δ' ἐστὶν τοῖς μὲν κατὰ.

Thales, apud Laetium: ἰχθυόεντων ἀ-
νάγκη, κατὰ τὸν πᾶν τῶν. Laberius;

*Necessitas (cuius cursus transuersi impetum
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt)*

Quod me detrusi penē extremū sensibus?

581 Sallustius, in beilo Catilinario: Præ-
terea necessitudo, quæ etiam timidos

582 fortes facit. T. Lilius; Necessitate, quæ

583 ultimum ac maximum telum est, for-
tiores efficit. Q. Curtius li. 5. Ignauiam

584 quoque necessitas acuit, & sæpe despe-
ratio spei causa est. Porro ex omnium

585 membranarum fide post hunc verum,

586 alium; qui in vulgatis libris ab hoc est

587 sextus ordine, collocandum crediderim

588 exigente sententia. nempe;

589 *Necessitas plus posse quam pietas solet.*

590 *Stulta est fides, celare, quod prodas statim.*

591 A. N. Propone flammās, &c.

592 Famem, teste Menandro, famis do-
lor est maximus. Cicero lib. 5. ad Atti-
cum; Fames, quæ nihil miserius est. Ho-
merus Odys. 17.

πᾶντες μὲν συνεγὼι θάνατον δ' ἀποδοῖσι

ἐρότοις,

ἀλλ' οὐδ' οὐκ ἔστι θάνατος καὶ πόντος

ἐπιπᾶν.

& iccirco propter famem licet patri fi-
lios suos vendere, l. final. C. de patrib.
qui lib. distraxer. Lucas de penna in l.
1. C. de quib. muner. vel præst. nem.
lic. se excus. Ceterum istud famis tor-
mentum hodierno die inter quæstio-
num genera receptum est à criminaliū
gerum scriptoribus. Gaudino, de male-
fic. in tit. de quæstionib. Angel. de male-
fic. in glos. fama publica in versic. tor-
tura. Hippol. de Marsil. in l. 1. D. de
quæstion. Iacob, de bellouif. in præti.
crimina. tit. de quæstion. Fran. Bruno
in tit. de indicis & tortura, Paul-
lo Gillando in tracta. de quæstion. &
tortura.

Quodcunque calas, adiget inuitam dolor,

Et pectore imo condita arcana eruet.

Neceſſitas plus posse, quam pietas solet.

A. N. Propone flammās, vulnera, & diras mali

Doloris artes, & famem, & seuam sitim,

Variasq; pestes undique, & ferrum inditum

Visceribus vstis, carceris caci luem,

Et quicquid audet victor iratus, tumens.

VLY. *Stulta est fides, celare, quod prodas statim,*

Animosa nullos mater admittit metus.

Hic ipse, quo nunc contumax perſas, amor

Conſulere paruis liberis Danaos monet,

Post arma tam longinqua, post annos decem.

Minus timerem, quos facis Calchas metus,

Si mihi timerem: bella Telemacho paras.

A. N. Immiti Vlyſſi gaudium, ac Danais dabo.

Dandum est: fatere, quos premis, luctus dolor.

Gaudete Atride, tuq; latifica, ut soles,

Refer Pelasgis: Hectoris proles obit.

VLY. *Et esse verum hoc, qua probas Danais fide?*

A. N. Ita quod minari maximum victor potest,

Contingat, & me fata maturo exitu

Faciliq; soluant, ac meo condant solo,

Et patria tellus Hectorem leuiter premat:

Vi luce caruit, inter extinctos iacet,

Datusq; tumulo debita exanimis tulit.

VLY. *Expleta fata stirpe sublata Hectoris,*

Solidamq; pacem latus ad Danaos feram.

Quid agis Vlyſſe? Danaïda credent tibi,

Tu cui? parenti: fingit an quicquam parens,

Nec abominanda mortis auspiciū pauet:

Auspicia metuunt, qui nihil maius timent.

Fidem alligauit iureiurando suam.

Si peierat, timere quid grauius poteſt?

Nunc aduoca aſtus anime, nunc fraudes, dolos,

Et totum Vlyſſem: veritas nunquam latet.

Scrutare matrem: mare, jllachrymat, gemit,

Et huc

615 *Et huc & illuc anxios gressus refert,
Missasq; voces aure sollicita excipit.
Magis hac timet, quam maret: ingenio est opus.
Alios parentes alio qui in luctu deest.
Tibi gratulandum est, misera, quod nato cares,*

620 *Quem mors manebat seua, precipitem datum
Et turre, lapsis sola qua muris manet.
AN. Reliquit animus, membra quatiuntur, labāt,
Torpetq; vinctus frigidus sanguis gelu.
VLX. En tr. munit hac, hac parte querēda est mihi:*

625 *Matrem timor detexit, iterabo metum.
Ite ite celeres, fraude materna abditum
Hostem Pelasgi nominis, pestem ultimam,
Vbicunque latitat, erutam in medium date.
Bene est, tenetur: perge, festina, attrahere.*

630 *Quid respicis, trepidasq; iam certè perit.
AN. Utinam timerem, solitus ex longo est metus.
Dediscit animus serò, quod didicit diu.
VLX. Lustrale quoniam debitum muris puer
Sacrum antecessit, nec potest vatem sequi*

635 *Meliore fato raptus: hoc Calchas ait
Modo piari posse redituras rates,
Si placet undas Hectoris sparsi cinis,
Ac tumulus imo totus aequetur solo.
Nunc ille quoniam debitam effugit necem,*

640 *Erit admonenda sedibus sacris manus.
AN. Quid agimus? animū distrahit geminus ti-
Hinc gnatus, illinc coniugis chari cinis. (mor,
Pars vtra vincet? testor immites deos,
Deosq; veros: coniugis manes mei,*

645 *Non aliud Hector in meo nato mihi
Placere, quam te: vivat, ut possit tuos
Referre vultus: prorutus tumulo cinis
Mergetur? ossa fluctibus spargi sinam
Disiecta vastis: potius hic mortem oppetat.*

650 *Poteris nefande deditum mater neci
Videre? poteris celsa per fastigia*

584 *Cecere veri Virgilius,
Responsum cecere tenet et cecere cecere.
603 Debra iustia.
618 Alii qui de hoc loco Mar. Anto-
nius Muretus lib. 2. var. lection. c. 4.
iam pridè eleganter & copiose differunt*

640 *Sedibus sacris. hoc est sepulchro:
nam sepulchra eorumque iura, sacra
fuisse antiquis docent Paullus Manu-
tius de legibus, & Cælius lib. 9. antiq.
lection. & patet ex multis legibus per
totum pene titulū D. de relig. & sum-
tib. funerum &c. & D. de sepul. viola-
adeo ut mortuum in locum suum pu-
rum inferendo, locus ille religiosus fa-
ctus, l. 6. §. religiosum. D. de rerum di-
uis. §. religiosum, eod. tit. instit. nullius
efficiatur, l. 1. in princ. D. & §. nullius.
instit. dic. titulo: sic ut eius dominium
nullius vindicare queat: ius tamen eius
ad illum in cuius fundo est sepulchrū,
vel inferentem eiusq; heredes omnēq;
familiam pertinet, ut latè docet Ioan.
Robertus Aurelius lib. 1. recept. iur. ci-
vil. lection. cap. 5. quod ille post Alcia-
rium, Conanum, & Balduinum, ad dif-
ficilis pseudoanonymi deorum re-
sponsorum §. thesauros. instit. de rerum
diuisio. & l. 3. §. si in locis, D. de iur. fisci,
conciliationem variè ab interpretibus
agitatam, optimè omnium ponderat.
vide glos. Baro. Balduin. Contium &
alios ad d. §. thesauros. glos. Alber. Bar.
& alios ad d. §. si in locis. Alciarum lib.
3. parer. cap. 1. Conanum lib. 3. com-
mentar. iuris civil. ca. 4. Fr. Duarenum
in l. si diuortio, D. solu. matrimo. Fr.
Zoannetum c. 27. emendation. ad Pá-
dectas. Anton. Augustin. lib. 3. emen-
dat. ca. 3. Ludou. Charondam lib. 1. ve-
risimil. cap. 21. Guilhelm. Fornerium
lib. 2. selection. cap. 26. & Cuiacium
lib. 9. observation. cap. 39.*

Missum rotari? potero, perpetiar, feram,
 Dum non meus post fata victoris manu
 Iacletur Hector: hic suam pœnam potest
 Sentire, at illum: fata iam in tuto locant.
 Quid fluctuaris? statue, quem pœna extrahas.
 Ingrata dubitas? Hector est illinc tuus.
 Erras, utrinque est Hector: hic sensu potens,
 Forsan futurus ultor extincti patris.
 Viri, parci non potest, quidnam facis?

661 Serua è duobus anime, quem Danaï
 timent, variant libri anti, sunt in quibus
 legitur; Serua è duobus illum quem Danaï
 timent in alijs continetur; Serua è duobus
 malum, quod Danaï timent.

663 Quæ vendisti? Græci vendiderant
 Priamo non ipsum sepulchrum, sed
 locum sepulchro ædificando destinatum.
 hoc est non superficiem, sed solum, lo-
 quor more iuriconsultorum quorum
 superficies alia est à superficie mathe-
 maticorum, id est lata extremitate cor-
 poris. Iuriconsultis enim superficies
 est terræ superior pars, faciesque cu-
 iusque rei quæ oculis cernitur, auctore
 Vaconiolib. 2. declarat. iur. cap. 82. Tu
 vide Brissonium de verb. significat. lib.
 17. pag. 558. & 578. Scaligerum, in
 Idæa cap. 5.

668 Deos Etiam fauentes, propter Palla-
 dem hoc dicit, in cuius æde Ajax Oi-
 leus Cassandram stuprauerat.

673 Percussa, vnus lib. scriptus, percussa.

Serua è duobus anime, quem Danaï timent.

VLY. Responſa peragam, funditus busta eruam.

AN. Quæ vëdidisti? VL. pergã, et è summo aggere

Traham sepulchra. AN. calitum appello fidem,

Fidemq; Achillis, Pyrrhe, genitoris tui

Munus tuere. VLY. tumulus hic campo statim

Toto iacebit. AN. fuerat hoc prorsus nefas

Danaïs inausum: templa violastis, deos

Etiam fauentes, busta transferat furor.

Resistam, inermes offeram armatis manus:

Dabit ira vires. qualis Argolicas ferox

Turmas Amazon strauit: aut qualis deo

Percussa Menas entheo, siluas gradu

Armata thyrsos terret, atque experts sui

Vulnus dedit, nec sensit: in medios ruam,

Tumuloq; cineris socia defenso cadam.

VLY. Cessatis? & vos flebilis clamor mouet?

Furorq; cassus fœmina? iussa ocyus

Peragite. AN. me me sternite hic ferro prius.

Repelle Auernum: rumpe fatorum moras.

Molire terras Hector, ut Vlysem domes,

Vcl umbra satis es. arma concussit manu:

Iaculatur ignes: cernitis Danaï Hectorem?

An sola video? VLY. funditus cuncta erue.

AN. Quid agis? ruina mater et gnatũ & virum

Prosternis vna: forsitan Danaos prece

Placare poteris, conditum elidet statim

Immane busti pondus: intereat miser,

- Vbiunque potius, ne pater gnatum ebruat,*
 690 *Prematq; patrem gnatus, ad genua accido*
Supplex Vlyse, quamq; nullius pedes
Notare dextram, pedibus admoceo tuis:
Miserere matris, & preces placidus pias
Patiensq; recipe: quoq; te celsum alius "
 695 *Superi leuarunt, mitius lapsos preme.* "
Mifero datur, quodcunque fortuna datur. "
Sic te renisat coniugis sancta torus,
Annosq; dum te recipit, extendat suos
Laerta: sic te iuuenis excipiat tuus,
 700 *Et vota vincens vestra felici indole,*
Aestate auum transcendat, ingenio patrem.
Miserere matris: unicum afflicta mihi
Solamen hic est. VLY. exhibe gnatum, & roga.

699 *Inuenit.* Telemachus. nam Tele-
 gonum nondum genuerat.

A N D R O M A C H A.

Anapæstici.

- Huc è latebris procede tuis,*
 705 *Flebile matris furtum misera.*
Hic puer, hic est terror Vlyse
Mille carinis: submitte manus,
Dominig; pedes supplice dextra
Stratus adora: nec turpe puta, "
 710 *Quicquid miseros fortuna iubet:* "
Pone ex animo reges attauos,
Magnig; senisiura per omnes
Inclita terras: excidat Hector,
Gere captiuum, positoq; genu,
 715 *Si tua nondum funera sentis,*
Matris fletus imitare tue.
Vidit pueri regis lachrymas
Et Troia prior, parnusq; minas
Trucis Alcide flexit Priamus.
 720 *Ille, ille ferax, cuius vastis*
Viribus omnes cessere fere.

718 *Prior.* hoc est prius. veluti sermo, pro
 feri.

727 Fide meliore, quàm pater tuus Laomedon.

*Qui perfractò limine Ditis
Cacum retro patefecit iter,
Hostis parui victus lachrymis:
Suscipe, dixit, rector habenas,
Patrioq; sede celsus solio,
Sed sceptrà fide meliore tene.
Hoc fuit, illo victore capi.
Discite mites Herculis iras,
An sola placent Herculis arma?
Iacet ante pedes non minor illo
Supplice supplex, vitamq; petit.
Regnum Troiæ, quocunque volet,
Fortuna ferat.*

VLYSSES. ANDROMACHA.

ASTYANAX.

*Matris quidem me mœror attonita mouet: 735
Magis Pelasga me tamen matres mouent,
Quarum isse magnos crescit in luctus puer.
AN. An has ruinas urbis in cinerem datas
Hic excitabit? hæc manus Troiam erigent?
Nullas habet spes Troia, si tales habet. 740
Non sic iacemus Troes, ut cuiquam metus
Possimus esse, spiritus genitor facit?
Sed nempe tractus ipse post Troiam pater
Posuisset animos, magna quos frangunt mala.
Si pœna petitur, quæ peti grauior patest? 745
Famulare collo nobili subeat iugum.
Seruire liceat, aliquis hoc regi negat?
VLY. Non hoc Vlysses, sed negat Calchas tibi.
AN. O machinator fraudis, ô scelerum artifex,
Virtute cuius bellica nemo occidit, 750
Dolis & astu malefica mentis iacent
Etiam Pelasgi: vatem & insontes deos
Pratendis? hoc est pectoris facinus tui
Nocturne miles, fortis in pueri necem.
Iam solus audes aliquid, & claro die. 755*

746 Collo nobili. sic Euripides, in Helena;

ὡς ἐπὶ βέλῳ / δὲ γὰρ δὲ γὰρ &c.
Epithetum hoc additum vim habet.
nam, ut ait Attius,

Is demum miser est cuius miseria nobilitas
nobilitat.

752 Etiam Pelasgi. Iphigenia, Palamedes, Ajax Telamonius.

758 Legit. o. v. l. legat. continent.

761 Misereri tui duo m. s. habent misere-
re. nec vero id exemplo caret. Attius
in Athamantes;

*Atque ita de illis merui, ut iure hæc num-
quam misererent mala.*

VLY.

VLV. Virtus Vlyſſis nota Danais eſt ſatis,
Nimiſq; Phrygibus: non vacat vanis diem
Conterere verbis, anchoras claſſis legit.

AN. Breuem moram largire, dum officium parens

760 Gnato ſupremum reddo, & amplexu ultimo

Auidos dolores ſatio. VLV. miſereri tui
Vtinam liceret, quod tamen ſolum licet,
Tempus moramq; dabimus arbitrio tuo
Implere lachrymis: ſletus ærumnas leuat.

765 AN. O dulce pignus, o decus lapſa domus,
Summumq; Troia funus, o Danaum timor,
Genitricis o ſpes vana, cui demens ego
Laudes parentis bellicas, annos aui
Medios precabar: vota deſtituit Deus

770 Iliaca. non tu ſceptra regali potens
Geſtabis aula, iura nec populis dabis,
Victasq; gentes ſub tuum mittes iugum:
Non Graia cædes terga, non Pyrrhum trabes,
Non arma tenera parua traclabis manu,

775 Sparſasq; paſſim ſaltibus latis ſeras
Audax ſequèris, nec ſtato luſtri dñe
Solenne referens Troici luſtri ſacrum,
Puer citat as nobilis turmas ages.
Non inter aras mobili velox pede,

780 Reuocante flexo concitos cornu modos,
Barbarica priſco templa ſaltatu coles.
O morte dira triſtius leſthi genus:
Flebilis aliquid Heſtoris magni nece
Muri videbunt. VLV. rumpe iam ſletus parens.

785 Magnus ſibi ipſi non facit ſinem dolor.

AN. Lachrymis Vlyſſe parua, quam petimus, mora
Concede paruos ut mea condam manu (eſt.
Viuentis oculos: occidis paruos quidem,
Sed iam timendus: Troia te expèctat tua.

790 I, vade liber, liberos Troas vide. (nus,

AST. Miſerere mater. AN. quid meos retines ſi-
Alanusq; matris? caſſa præſidia occupas.

Ennius in Hecuba;

Miſerere annis, dare ſeruum, qui me animo
priuem.

764 Fletus ærumnas leuat. Ouidius;

Expletur lachrymis, egeritq; dolor.

Hieron. Cardanus, in libris de ſubtili-
tate, ſcripſit nonnullis lethale fuiſſe ſe-
tum continere, neque dolori ſuo in-
dulgere.

770 Non ita hæc vota Andromachæ
conueniunt, quæ ubique fingitur mu-
lier virilis animi & nomini ſuo reſpon-
dens: talia etiã Theodoſius Honorio,
apud Claudianum de tertio conſula.
Honorij A. & filio ſuo Telamonius Ai-
ax optat, apud Sophoclem in Aiace ſia-
geliſero. Sed quæ ſequuntur mulie-
bria ſunt: iis tamẽ quæ nutricula Flacci
lib. i. epiſt. alumnæ optat ſuo non nihil
grauiora.

777 Solenne referens Troici luſtri ſacrum.
ſcilicet ludorum qui poſtea Troiani vo-
cati fuerunt, & à Virgilio ſ. A. Enceid. &
Suetonio lib. i. deſcribuntur.

780 Concitos cornu modos. Phrygios mo-
dos, de quibus loquitur, merito concito-
tos nominat, quia tam erant concitati,
ut iis homines ad furorem, non ad hi-
laritatem commouerentur, ſi quidem
Ariſtoteli lib. 8. Politicorum & Galenæ
lib. 5. ſententiarum Hippocratis & Pla-
tonis credimus, de his ſunt Teleſtæ Se-
linuntij; hi verſus:

αὐτοὶ παρὰ κρητῆρας Ἐλιδῶν ἐὶ αὐ-
λοῖς

συνῶντο Πύλων ὁ μαρτύριον

Φρύγειον αἰετοῦ τοῦ μαν,

τοὶ δ' ἀμφὶ τοῖς πηκτίδων ψαλμαῖς

πρίον Ἀλδίου ὕμνον.

781 Saltum, Phrygio, de quo ait Euri-
pides in Troadib.

Λιβὸς τε λαιὸς αὐτίποι,

Φρύγιά τε μέλον. παρδίνος

δ' ἀπὸ ἀνὰ κρητὶ πεδῶ

ὄσσο τ' ἰμῶν πορὶ Κίφρου.

782 O morte dira triſtius leſthi genus. O. E-
dipiæctū i. dixit;

O dira noni ſpecies leſthi

Græcor leſtho . . .

Sic Martialis:

Triſtius eſt leſtho leſthi genus . .

790 Quid meos retines ſiue conueniunt
hæc cum illis Euripideis;

τί μιν δίδωμι κρητὶ, καὶ δέχεται τῶν

797 *Talis è nostro sinu.* comparatio ista prius fuit usurpata ab Euripide, apud quem Polyxena:

σύνιστον γὰρ μὲν ἔστιν ἑρμείωνται
μῶρον, δὲ πάλαια δὲ πάλαιον
ἰσθμὸν χειρὸς ἀναρπύειν.

813 *Quæ.* velim hunc chorum diligenter comparari cum exactissima Græciæ descriptione, quem composuit Nicolaus Sophianus.

818 *Iolchos.* Græci libri docent scribendum *Iolcos*, maris domitrix dicitur, propter Iasonem Argonautarum ducem.

820 *Trice.* ex Homero, Strabone & Ptolomæo scribas *Trice*. Porphyrius, in libro de Responis, citat Eusebio lib. 3. de præparat. euangelica: *Τρίκην* ἔστιν ἡ αὐτὴ νῆς &c. eodem modo scriptum est in Heliodori *Ἀνδριανῶν* ad Nicomachum, si non est mendosus Galeni contextus lib. 2. antidotorum. Domitius Calderinus in commentario super Statium, *Tricen*, cum *Trachynè* confundit: sed vel ex hoc Senecæ loco, eas separantis, manifestissimè refellitur: ideoque merito ab Hermolao, in emendationibus Pliniani, fuit reprehensus.

824 *Non semel semel tantum misit:* sed iidem arcus bis Troiæ iniekti fuerunt.

826 *Inimica diuæ:* *Dianæ*, cuius ira asprum Calydoniis immisit.

828 *Pelion regnum Protei superbum.* Proteus enim in Thessalia & Thracia regnauit, quemadmodum in Aegypto. Izacius in Lycophronis *Castrandam*: *Πρωτὸς Ποσειδῶντος υἱὸς, τῆς γένει Αἰγυπτιῶν, εἰς Φθίαν τῆς Παλλῆος ἐκ Θράκης ἐλθὼν, ἐξ Αἰγύπτου Τροάδιν χαμεῖ ἐξ ἧς αὐτὸς πᾶσις γυνὴν καὶ Τηλέγον, αἰχμὰ καὶ λαόντας τῆς γένει ἀνέραν τὴν ἑρμιοκρίαν καὶ φέρων ὁ Πρωτὸς, καὶ ἔστα τῆς αὐτῆς πατρὶς Ποσειδῶνι, πάλιν καὶ πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν Αἰγύπτου ὁ δὲ ἔστα καὶ αὐτὸς, ἀπὸ ἀναρπῆς τῆς Παλλῆος πρὸς αὐτὸν καὶ τῆς ἑλπίδος, οὕτως διέταξε αὐτὸν ἀεὶ ὁ γένος μὴ γένει Αἰγύπτου.* quem locum mihi indicauit Fr. Sanctius meus, homo doctissimus & humanissimus.

830 *Montis excelsi.* Chironis antrum describens Papinius ait:

*Longæum Chirona petit. domus ardua
mausæum*

Fremitu leonis qualis audito tener

Timidum iuuenens applicat matri latus:

At ille sanus matre summotæ leo,

Prædam minorem moribus vastis premens

Frangit, vehitq: talis è nostro sinu

Te rapiet hostis: oscula, & fletus puer,

Lacerosq; crines excipe, & plenus mei

Occurre patri: pauca maternæ tamen

Perfer querela verba, si manes habent

Curas priores, nec perit flammis amor:

Seruire Graio pateris Andromachæ iugo

Crudelis Hector? lentus & segnis iaces?

Redijt Achilles: sume nunc iterum comas,

Et sume lachrymas, quicquid è misero viri

Funere relictum est, sume quæ reddas tuo

Oscula parenti. matris hanc solatio

Relinque vestem, tumultus hanc tetigit meus,

Manesq; chari: quicquid hic cineris latet,

Scrutabor ore. Vlx. nullus est flendi modus,

Abripite properè clasis Argolica moram.

C H O R V S.

Sapphici.

Quæ vocat sedes habitanda captas?

Thessali montes, & opaca Tempe?

An viros tellus dare militares

Aptior Phthiæ? meliorq; fœtus

Fortis armentis lapidosa Trachyn?

An maris vasti domitrix Iolcos?

Urbibus eentum spaciofa Crete?

Parna Gortyne, steriliq; Trice?

An frequens ruscus lenibus Methone,

Quæ sub OEtæis latebrosa siluis.

Misit infestas Troiæ ruinis

Non semel arcus?

Olenos tectis habitata raris

*Virginis Plenros inimica diua?
An lati maris sinuosa Trazen?
Pelion regnum Protei superbum
Tertius calo gradus? hic recumbens*

- 830 *Montis excelsi spaciosus antro
Iam trucus Chiron pueri magister.
Tinnulas plectro feriente chordas,
Tunc quoque ingentes acuebat iras
Bella canendo.*
- 835 *An ferax vari lapidis Carystos?
An premens littus maris inquieti
Semper Euripo proterante Chalcis?
Quolibet vento faciles Echidna?
An carens nunquam Genoeffa vento?*
- 840 *Quaeq; formidant Borean Enispa?
Atticappendens Peparethos ora?
An sacris gaudens tacitis Eleusis?
Nunquid Aiakis Salamina veri?
An fera notam Calydonasaua?*
- 845 *Quasue perfundit subiturus aquor
Segnibus terras Titareffos undis,
Bessan & Scarphen? Pylon an senilem?
Pharin, an Pisam Iouis, & coronis
Elida claram?*
- 850 *Quolibet tristis miseras procella
Mitat, & donet cuicumque terra:
Dum luem tantam Troia atque Achivis
Quae tulit, Sparte procul absit, absit
Argos, & saui Pelopis Mycena.*
- 855 *Neritos parua breuior Zacyntho,
Et nocens saxis Ithace dolosis.*

*Perferat & certa se fœdatis Pelion arcem
Pars eximiam, partem sua sperat
etiam.*

833: Tunc quoque ingentes acuebat iras Bella canendo. Papinius in Achilleide de eadem re;

*Elitit extrema chelym & solantis curas
Fila mouet, leuiterq; expertas pollice com-
das*

*Dat puero, raris ille libens ingenia laudans
Sedmina ege.*

ingentes iras dicit, propter iracundiam Achillis, unde Ilias Homeri inchoatur.

835 *Vari lapide*. nonnulli m. f. habent *vari lapide*. Carystos, teste Plinio, prius Chalcodons dicta est, si Ephoro credimus; sin Callidemio apud Solinum, Chalcis. Sed eas separat poeta noster hoc choro. subiungit enim;

Semper Euripo proterante Chalcis.

838 *Echidna*. m. scchina. & *eximas* appellat Homerus, Callimachus, Euripides, Strabo; & quem in compendium redegit Hermolaus Byzantius grammaticus, Stephanus *ἐξίμας*; cui libro iniquissime Henric. Glareanus, in Liuianis annotationibus, fidem derogare voluit. credo quod eo libro complures ipsius errores deteguntur. Fuit vir ille doctus, me hercle, & cui bonas litteras bene multum debere lubens agnosco; sed solent me doctiores in copululum plus Graecae lectionis requirere, insanam vero quandam, nulla causa impellente, librorum emendatorum, & Latinos historicos reprehendendi libidine prorsus odio dignam ducere.

839 *Genoeffa*. lege *Genoeffa*, ex Homero, qui alto loco litam scribit: ideo non ferat;

... *nunquam carens Genoeffa vento.*

840 *Formidant Borean Enispa*. idcirco Homerus Iliad. β'. è quo multa in huius chororum translata sunt;

... *ἔργα ἱερὰ τῶν θεῶν Ἐλισσῃ.*

843 *Viri*. vel qui eius nomini exitus

vitaè bellè respondit; vel recti & veracis minimeq; soliti mentiri, qualem Aiace Telemoniem ubique pingit Homerus, dicit porro, Salamina Aiakis, quia Ajax Telemonius in illa insula natus sit, vt, ex Arctade Cnidio, Plutarchus in Parallelis memorat. 853 *Sparte*. odio Helenæ, quæ Spartana fuit, negat se Spartam proficisci velle. 854 *Pelopis Mycena*. hoc & proximè præcedenti versu ad Ouidij locum respexit; Argosq; & Sparte, Peloponnesusq; Mycena. 856 *Nocens saxi Ithace*. saxosam enim & asperam esse Ithacam Homericus Telemachus Menelao affirmat. Cicero etiam, de Oratore, sic scribit; Ithacam illam in asperissimis saxis tanquam nidulum affixam. Marius Niger Geograph. lib. ii. tradit;

Quod

cam hodie vocari; *ut de Compagno*. Sophianus autem appellat *Compag*, ut testatur Otelius in Theatro orbis, adeo hodierna regionum nomina incerta sunt.

862 *Auspice*. Romanos constat nihil neque priuatim neque publice inauspicato gessisse. quo ex more, inquit Valerius Maximus, nuptiis auspices interponuntur. Lucanus de nuptiis Catonis & Martiae;

Iniunguntur taciti, contentiq; auspice Bruto. quem locum Sulpitius non satis videtur intellexisse. hunc morem Græcis quoque familiarem fuisse præter Senecam hic, docet Claudianus;

... *hæc auspice tædæ*

OEdipodem matri, natæ iuxeræ Thyestem. Porro de hacre copiose & eleganter illustriſs. Cardinalis Gabriel Paleotus lib. de spuris & nothis cap. 4.

Helena. Stasimus, Paulanias & Higinus Helenæ matrem Nemefim vocant: Homerus, Theocritus, Euripides, Theo Arati scholiastes & Ouidius Ledam nominant; quæ contraria nō sunt. cum Bassus, in Germanicum, Lactantius lib. 1. de falsa religione, & Crates tradiderint Ledam mortuam Nemefis nomen assumſisse. Apollodorus lib. 3. biblioth. credit Nemefim à Ioue adamatam, eum periculi euitandi causa in anserem se mutasset, à Ioue, qui cygni formam induerat, compressam, & eo compressu gravidā decimo post mēse ouum peperisse, quod Ledæ custodiendum tradiderit: inde natam Helenam; quæ quia à Leda educabatur pro sua, Ledæ filia dicta fuit. Clearchus, in amatoris, teste Athenæo lib. 2. cap. 17. prodidit Helenam in cornaculis, quæ *diæ* dicebantur, educatam fuisse: vnde fabula Helenam ouo progeneratam. Ridicula ergo est Melissi Euboici fabulæ istius interpretatio, quam Fulgentius lib. 2. Mytholog. refert. Magis etiam ridiculum Neoclis Crotoniæ commentum, cecidisse ouum è luna è quo Helena nata sit, & mulieres lunares oua parere, è quibus nati ceteros homines quinq; & decies proceritate excedat, auctore Herodoto Heracleote. hæc partim à Iunio accepi, partim addidi de meo.

*Quod manet fatum, dominumq; quis te,
Aut quibus terris Hecube videndam
Ducet? in cuius moriere regno?*

ACTVS QVARTVS.

HELENA. ANDROMACHA.

HECVBA.

*Quicunque hymen funestus illethabilis,
Lamenta, cades, sanguinem, gemitus habet:
Est auspice Helena dignus: euerſis quoque
Nocere cogor Phrygiibus: ego Pyrrhi toros
Narrare falsos iubeor, ego cultus dare,
Habitusq; Graios: arte capietur mea,
Meaq; fraude concidet Paridis soror:
Fraudetur, ipsi leuius hoc equidem reor.*

*Optanda mors est, sine metu mortis, mori.
Quid iussa cessas agere? ad auctorem redit
Sceleris coacti culpa: Dardaniæ domus
Generosa virgo, melior afflicto deus
Respicere capit, teq; felici parat*

*Dotare thalamo: tale coniugium tibi
Non ipsa sospes Troia, non Priamus daret:
Nam te Pelasga maximum gentis decus
Ad sancta lecti iura legitimi petit,
Cui regna campi lata Theſſalici iacent.
Te magna Thetys, teq; tot pelagi dea,
Placidumq; numen æquoris tumidi Thetys
Suam vocabunt: te datam Pyrrho socer*

*Peleus nurum vocabit, & Nereus nurum.
Depone cultus squallidos, fessos cape.
Dedisce captam, deprime horrentes comas,
Crinemq; docta patere distingui manu.
Hic forsitan te casus excelsa magis
Solio reponet: profuit multis capi.*

*AN. Hoc deerat unum Phrygiibus euerſis malum,
Gaudere flagrant strata passim Pergama.
O coniugale tempus, an quisquam audeat*

Negare?

- 890 *Negare? quisquam dubius ad thalamos eat,
Quos Helena suadet? pestis, exitium, lues
Virusque populi cernis hos tumulos ducum?
Et nuda totus ossa quæ passim iacent
Inhumata campis? hæc hymen sparsit tuus,*
- 895 *Tibi fluxit Asia, fluxit Europa cruor.
Cum dimicantes læta prospiceret viros,
Incerta voti, perge, thalamos appara.
Tadis quid opus est? quidue solenni face?
Quid igne? thalamis Troia prælucet nouis.*
- 900 *Celebrate Pyrrhi Troades connubia,
Celebrate: digni plāctus & gemitus sonent.*
HEL. *Ratione quamuis careat, & flecti neget
Magnus dolor, sociosq. nonnumquam sui
Mæroris ipsos oderit: causam tamen*
- 905 *Possum tueri iudice infesto meam.
Grauiora passa luget Andromacha Heclorem,
Et Hecuba Priamum. solus occultè Paris
Lugendus Helenæ est. durū & inuisum & graue
Seruitia ferre: patior hoc olim iugum* „ (est
- 910 *Annis decem captiua, prostratum ilium est,
Versi penates: perdere est patriam graue,
Grauius timere. vos leuat tanti mali
Comitatus: in me victus & victor furit.
Quam quisque famulam traheret, incerto diu*
- 915 *Casu pependit: me meus traxit statim
Sine sorte dominus, causa bellorum fui,
Tantaq. Teucris cladis. hoc verum puta,
Spartana puppis vestra si secuit freta:
Sin raptâ Phrygiis præda remigibus fui,*
- 920 *Deditq. donum iudici victrix dea,
Ignosce Paridi, iudicem irritum puta,
Habitura causa est, ista Menelaum manent
Arbitria: nunc hanc luctibus paulum tuis
Andromacha omisit flecte, vix lachrymas queo*
- 925 *Retinere. AN. quantum est, Helena quod lachry-
mat, malum*

868 *Optata vox est, fœne metis morte meo-
ri. huc spectat quod de Iulio Cæsare
his verbis traditur à Suetonio lib. 1. Il-
lud planè inter omnes constitit, talem
ei mortem pene ex sententia contigit-
se. nam & quondam cum apud Xeno-
phonem legisset Cyrum vltima vale-
tudine mandasse quædam de funere
suo, aspernatus tam lentum mortis ge-
nus, subitam sibi celeremque optaue-
rat, & pridie quàm occideretur, in ser-
mone super cœnam nato apud M. Le-
pidum, quissam esset vix finis cômô-
dissimus, repentinum inopinatumque
prætulera.*

869 *Ad auctorem. m. f. nonnulli ad au-
ctores.*

Coacti noster, in Thyeste;
Sepe in magistrum scelera redierant sua.
Mimographus;

Malum consilium consulari pessimum.
vbi notandum, consultioris nomen pro
eo qui dat consilium esse positum; cum
frequentius ponatur, pro eo qui consi-
lium accipit. Horatius;

... consulator vbi ostita pulsat.

875 Nam se. in nonnullis v. l. legitur
iam te.

879 *Æquoris tumidi* Ouidius;
Obstitit inceptu tumidum inuenitibus
æquor.

887 *Hoc deeras.* hæc verba fortassis ap-
ptius in m. f. Polyxenæ, quàm Andro-
machæ tribuuntur.

896 *Prospiceret viros.* Iliad. 4.

902 *Ratione quamuis* &c. auctor est Pla-
tarchus in orat. consolatoria omnium
animi perturbationum grauiissimū esse
dolorum: eumq. tradit Aristoteles lib.
6. ethic. c. 5. iudicium rectamque exi-
stimationem ad res gerendas corrumpere
atque peruertere. eaq. est huius
Senecæ loci ratio quemadmodum &
alterius vbi ait, Levis est dolor qui con-
silium capere potest.

Cur lachrymat autem? fare quos Ithacus dolos,
 Quæ scelera nectat: utrum ab Idaeis iugis
 Iactanda virgo est? arcis an celsa edito
 Mittenda saxo? num per has vastum in mare
 Voluenda rupes? latere quas scisso leuat
 Altum vadosos Sigeon spectans sinus?
 Dic, fare, quicquid subdolo vultu tegis.
 Leuora mala sunt cuncta, quàm Priami gener,
 Hecubæq; Pyrrhus. fare, quam pœnam pares,
 Expromæ, & unum hoc deme nostris cladibus,
 Falli, paratas perpeti mortem vides.

HEL. Utinam iuberet me quoque interpret deum
 Abrumpere ense lucis inuisa moras,
 Vel Achillis ante busta, furibunda manu
 Occidere Pyrrhi, fata comitantem tua
 Polyxena miseranda, quam tradi sibi,

Cinere, Achilles ante mactari suum,
 Campo maritus ut sit Elysis, iubet.

AN. Viden animus ingens, letus ut audierit ne-
 Cultus decoros regia vestis petit,

Et admoneri crinibus patitur manum.

Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.

At misera luctu mater audito stupet,

Labefacta mens succubuit: assurge, allena

Animum, & cadentem misera firma spiritum,

Quàm tenuis anima vinculo pendet leui.

Minimū est, quod Hecubam facere felicem potest.

Spirat, renixit: prima mors miseros fugit.

HEC. Adhuc Achilles viuit in pœnas Phrygum?

Adhuc rebbat? o manum Paridis leuem.

Cinis ipse nostrum sanguinem, ac tumultus sinit.

Modo turba felix latera cingebat mea,

Lassabar in tot oscula, & in totum gregem

Diuidere matrem sola nunc hac est super

Votum, comes, leuamen, afflictæ quies.

Hæc totus Hecuba fœtus, hæc sola vocor

Iam voce mater: dura & infelix age

944 Viden animus ingens in Hecuba Eu-
 ripidis ait Polyxena;

καὶ σὲ μὲν μάτηρ δὴ δὲ
 κλέος πάντων ὄψεαι θεῶν οὐκ
 τὸν ἴμεν δὲ βίαν, λάβου, λυμῶν
 τ' ἐμπερικταίοναι. ἀλλὰ τανὲν μά
 ζῶντοχία κρείσσων οὐδὲρ ἔσται.

965 Eritu cadit. Hecuba apud Euri-
 pidem dicto loco;

.. καὶ τὸ δὴ λέγω καὶ
 τὴν γὰρ τὴν ὄμμε...

& apud Ennium, in Andromacha;

Vide hinc, meæ inquam lachryme gusta-
 tim cadunt.

971 Scias. o. v. l. scies.

986 Armis Achillis. quæ Vlysses iudi-
 cio obtinuerat.

989 Hectoris spoliū feret. spoliū est
 quod corpori hærens & corpus quodā-
 modo vestiens, corpori detrahitur. su-
 pra in Hercule Furen.

Illis quæ vidui gentibus imperat,

Aurato religans ilia baltheo,

Detrahit spoliū nobile corpori.

Vlpianus in l. 6. D. de bon. damnator.
 spolia definit, quibus quis indutus est,
 cū ad supplicium ducitur. Ideo He-
 cuba se, quæ Hectorem vtero clausum
 gestauerat, Hectoris spoliū vocat. si-
 mile fere est quod ad Claudianū lib. 2.

- Elabere anima: deniq; hoc unum mihi*
Remitte funus, irrigat fletus genas,
 965 *Imberq; victo subitus è vultu cadit.*
Latere, gaude quata, quam vellet tuos
Cassandra thalamos, vellet Andromache tuos.
 AN. Nos Hecuba, nos nos Hecuba lugēda sumus.
Quas mota clasus huc & huc sparsas feret,
 970 *Hanc chara tellus sedibus patris teget.*
 HEL. Magis inuidebis, si tuam sortem scias.
 AN. An aliqua pœna pars mea ignota est mihi?
 HEL. Versata dominos urna capisuis dedit.
 AN. Cui famula traaxit fœde: quem dominū voco?
 975 HEL. Te sorte prima Scyrius iuuenis tulit.
 AN. Cassandra felix, quam furor sorte eximit,
Phœbusq; HEL. regū hanc maximus rector tenet.
 HEC. Esne aliquis, Hecubam qui suam dici velis?
 HEL. Ithaco obligisti prada nolenti brevis.
 980 HEC. Quis tam impotens, ac dirus, & iniqua se-
Sortitor urna, regibus reges dedit? (rus
Quis tam sinister diuidit captas Deus?
Quis arbiter crudelis, & miseris grauis,
Eligere dominos nescit? & saua manu
 985 *Dat iniqua miseris fata? quis matrem Hectoris*
Armis Achilles miscet? ad Vlyssē vocor:
Nunc victa, nunc captiua, nunc cunctis mihi
Obsessa videor cladibus: domini pudet,
Non seruitutis: Hectoris stolium feret,
 990 *Qui tulit Achillis: sterilis, & sæuis fretis*
Inclusa tellus, num capit tumulos meos?
Duc, duc Vlyssē: nil moror, dominum sequor,
Me mea sequentur fata: non pelago quies
Tranquilla veniat, sauiat ventis mare,
 995 *Et bella, & ignis, & mea, & Priami mala:*
Dumq; ista venient, interim hæc pœna in loco est.
Sortem occupari, pramium eripuit mihi,
Sed incitato Pyrrhus accurrit gradu,
Fulsuq; toruo. Pyrrhe quid cessas? age

in Rufin. notari, in sociis meis pag.
 15. ibi;

Fieri in indolēti cōsuetudine locum non
habet.

quam seditionem Pulmannus in con-
 textum recipere debebat.

993 Sequitur. melius in m. f. legitur
sequatur ut apparet ex sequentibus.

996 Interim hæc pœna in loco est. omnes
 hōi impieffū ita habēt: scripti verō; in-
 terim hoc pœna in loco est fuit tempus cū
 credidi posse reponi: interim hoc pœna loco
 est. hæc sententia; Interim dum ista mala
 eos manent: & crucibus eorum quasi
 iam iam castra imminēt, ipsa hæc ma-
 li expectatio pœnæ loco est. nam qui
 in continuo metu versatur infertunij,
 grauius nonnumquam cruciatur & af-
 fligitur vehemētius, quā qui malum
 ipsum patitur. metus enim & spes cun-
 cta in maius efferunt, suntq; tyranni
 mentis nostræ crudelissimi: qui verō
 nec spe nec metu vrgeatur, felicissi-
 mus putandus est. nobis non licet esse
 tam beatis. Catholicus noster rex Phi-
 lippus II. Symboli loco ferebat olim;
 NEC SPE NEC METU. de quo Sym-
 bolo P. Ronlardus, poeta Gallus do-
 ctissimus, ita cecinit:

Esper & crainte est la seule misère

Qui nous tourmente: & qui en ce bas lieu,

Ainsi que toy, ne craint plus ny espère,

Se doit nommer non pas homme, mais dieu.

Ideo poætæ Tantralum æterno metu
 capiti impendentis laxi cruciari finxe-
 runt; ideo vana carpendorum pomorū
 & aquarum forbendarum spe ludi tra-
 diderunt. ideo scripsit Onidius;

Morsque minus pœna quam mora mortis
habet.

huc alludit noster, in Hercule O Etæo.

Quicumque misero fortē dissuadet mori,

Crudeis ille est. interim pœna est mori.

Item, in Thyeste;

Pecor est bello, timor ipse belli.

Fuit oim hæc nica de recensendo &
 explicando hoc loco sententia: cuius
 me (dicam quod res est) ne nunc qui-
 dem valde potenter de sententia quidam
 omnino certus sum, de emendatione
 non atque ideo si quis hunc sententiam ex
 m. f. codicem lectione, quam posui, e-
 liciat, facile illi assentiat.

Reclade

1000 Reclude ferro pectus. Euripidis Hecuba mori exoptat:

ἤμῶς δὲ ἔργοντες αὐτὴς πορὰν Ἀλλήϊας
κονίῳ, μὴ φείδῃς...

& apud Ennium ait eadem;

Miserere animi, date ferrum, quod

Me anima priuam.

Reclude ferro pectus, & Achillis tui
Coniunge soceros, perge mactator senum,
Et hic decet te sanguis: abreptam trahite,
Maculate superos cade fune flit deos,
Maculate manes. quid preces vobis precor
His digna sacris aquora, hoc clasti accidat
Toti Pelasga, ratibus hoc mille accidat,
Meae precabor, cum uehar, quicquid rati.

CHORVS.

Sapphici.

1008 Dulce. hanc vocem eodem modo repetit Horatius;

Dulce ridentem Lalagen amabo

Dulce loquentem.

Dulce marenti populus dolentum,
Dulce lamentis resonare gentes.
Lenius luctus lacrymarum mordent,
Turba quas fletu simili frequentat.
Semper ab semper dolor ipse magnus
Gaudet in multos sua fata mitti,
Seque non solum patuisse paena.
Ferre, quam sortem patiuntur omnes,

Nemo recusat.

1013 Gaudet. tractat eleganter & copiosè vulgarissimum illud; Solatium est miseri socium habere in poenis.
Item, Mala communia leuius agunt.
Summa occasione eius, quod Helena dixerat;

... vos leuat tanti mali

Comitatus; in me victus & victor furit.

1019 Remoueto centum. simili in re hunc numerum Horatius posuit;

Te greges centum, Siculaque circum

Mugiant vaccae.

& Virgilius, de Galeis;

Terram centum vertebat aratrum.

1021 Animi iacentes. membram continent; animi recentes.

1026 Rate singulari. vnica & sola, vel, ut Plautus loquitur, singula; vel, ut Turpilii, singularia.

1036 Iactus Fecit. iecit. Paullus lib. 2.

recept. sentent. si leuandae nauis gratia iactus mercium factus est. Callistratus etiam, non infimae auctoritatis I. C. lib. 2. quaestionum: cum autem iactus de naue factus est. Quod Paullus & Callistratus facere iactus, hoc Iulianus, in quem Marcellus & Paullus notas scribere, dixit, proicere, lib. 2. ad Minicium his verbis: qui leuandae nauis gratia res aliquas proiciunt. Hæc Iurisconsultorum testimonium ex li. 14.

Nemo se credit miserum, licet sit:
Tolle felices, remoueto multo
Diuites auro, remoueto centum
Rura qui scindant opulenta bubus,
Pauperi surgent animi iacentes.
Est miser nemo nisi comparatus.
Dulce in immensis posito ruinis,
Neminem latos habuisse vultus.
Ille deplorat, queriturque fatum,
Qui secans fluctum rate singulari
Nudus in portus cecidit petitos.
Aequior casum tulit, & procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui vidit, tabulaque littus
Nauis fraga spargi, mare cum coactis
Fluctibus corus prohibet reuerti.
Questus est Hellen cecidisse Phryxus,

1068 Cuius è fastigio, de turri Scææ
portæ loquitur: è qua Priamus vnâ cum
senioribus vtrumque exercitum con-
templatur Iliad. γ.

NVN. Est vna magna turris, è Troia super
Assueta Priamo, cuius è fastigio
Summisq; pinis, arbiter belli sedens
Regebat acies: turre in hac blando sinu
Fouens nepotem, cum metu ver sos graui
Danaos fugaret Hector & ferro & face,
Paterna puero bella monstrabat senex.
Hac nota quondam turris, & muri decus,
Nunc seuæ cautes, undique effusa ducum
Plebûsq; turba cingitur, totum coit
Ratibus relictis vulgus, his collis procul
Acie patenti liberam prabet loco.
His alta rupes, cuius è cacumine
Erectâ summos turba librauit pedes.
Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus tegit,
Et tota populo silua suspensio tremat.
Extrema montis ille prærupti petit,
Semusta, at ille tectâ, vel saxum imminens
Muri cadentis pressat: atque aliquis (nefas)
Tumulo ferus spectator Hectoreo sedet.
Per spacia latè plena sublimi gradu
Incedit Ithacus, paruulum dextra trahens
Priami nepotem: nec gradu segni puer
Ad alta pergit mœnia: vt summa stetit
Pro turre, vultus huc & huc acres tulit,
Intrepidus animo: qualis ingentis fera
Paruus tenerq; fœtus, & nondum potens
Sœuere dente, iam tamen tollit minas,
Mor suq; inanes tentat, atque animis tumet:
Sic ille dextra pressus hostili puer
Ferox, superbe monerat vulgum, ac duces,
Ipsumq; Vlysem: non flet è turba omnium,
Qui fletur: ac dum verba fatidici, & preces
Concipit Vlysses vatis, & seuos ciet
Ad sacra superos, sponte dissiluit sua,
In media Priami regna.
AN. Quis Colchus hoc, quis sedis incerta Scythæ
Commi-

- Commisit? aut quæ Caspium tangens mare
 1105 Gens iuris expers ausa? non Buphridis
 Puerilis aras sanguis aspersit feri.
 Nec parua gregibus membra Diomedes suis
 Epulanda posuit: quis tuos artus teget,
 Tumuloq; tradet? NVN. quos enim princeps locus
 1110 Reliquit artus? ossa disiecta & graui
 Elisa casu, signa clari corporis,
 Et ora, & illas nobilis patris notas
 Confudit imam pondus ad terram datum.
 Soluta cernix, silicis incussu caput
 1115 Ruptum cerebro penitus expresso, iacet
 Deforme corpus. AN. hic quoque est similis patri.
 NVN. Princeps ut altis cecidit è muris puer,
 Fleuitq; Achiuum turba, quod fecit, nefas.
 Idem ille populus aliud ad facinus redit,
 1120 Tumulumq; Achillis, huius extremum latus
 Rhætea leni verberant fluctu vada.
 Aduersa cingit campus, & cliuo leui
 Erecla medium vallis includens locum
 Crescit theatri more: concursus frequens
 1125 Impleuit omne littus: hi clasīs moras
 Hac morte soluerentur, hi stirpem hostium
 Gaudent recidi: magna pars vulgi leuis
 Odit scelus, spectatq; nec Troes minus
 Suum frequentant funus, & pauidi metu
 1130 Partem ruentis ultimam Troia vident.
 Cum subito thalami more precedunt faces.
 It pronuba illi Tyndaris, maestum caput
 Demissa: tali nubat Hermione face,
 Phryges precantur: sic viro turpis suo
 1135 Reddatur Helena. terror attonitos monet
 Vtrosq; populos: ipsa deiectos gerit
 Vultus pudore, sed tamen fulgent gena,
 Magisq; solito splendet extremus decor.
 Vt esse Phæbi dulcius lumen solet
 1140 Iam iam cadentis, astra cum repetunt vices.

1112 Nobili. o. m. f. nobiles patri notas,
 1115 Cerebro penitus expresso. si quis cō-
 tenderet hoc loco Senecam parum de-
 cori meminisse, ex eo quod scribit Eu-
 ripides, in Troadibus;

ὅτι πᾶσι δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἡ τελευτὴ βασανισ-
 τὴν φιλίαν αὐτῶν τ' ἔδωκεν. ἵδεναι οὐκ ἔστιν,
 ὅστις παύειν τὸν πόλεμον, ἢ αἰσχεῖα μὴ
 λέγει.

dicerem Senecam id aliorum, atque
 ipsius etiam Euripidis exemplo fecisse.
 ait Euripides, in Cyclope;

τὸν δ' αὖ τίνος ἄρ' ἄσπετος ἄκρη ποδὸς,
 πάλιν αὖτε ὄφρυ' ὄνυχ' αἰσχεῖα δίδω,
 ἐκείφωλον ἐξέπραν.

Sophocles, in Trachiniis;

κόμης δὲ λείπον' μυαλὸν ἐκφαίνει μάστι-
 γος ἀσπαγέστος αἰσχεῖς δ' ὄψις,
 Virgil. 8. A. Æneid.

... atque arma truenta cerebro
 Siermi humi moriens ...

Ouid. 12. Metamorph.

Perq; canas nares, auresq; oculosq; cerebrū
 Molle fluit: veluti cōcretum vimine quere-
 Lac solet, vnde liquor vari sub pōdere cribri
 Manat & exprimitur per densa foramina
 succus.

Silius Italicus lib. 9.

... concretæ cruentæ
 Per nares cerebro sanies fluit ...
 Seneca, in Hercule Furēte;
 ... cerebro terra disperso madet.

Aurel. Prudentius;

O barbarum spectaculum,
 Illa cernix caustibus
 Spargit cerebrum lacteum.

porro causam occultiore cur Euripi-
 des turpe existimarit illud dicere, pu-
 dor meus non patitur vt enodem.

1116 Similis patri. quia pater raptatus
 toto corpore lacer fuit.

1133 Hermione face. in o. v. l. scriptum
 inuenio; Hermione modo.

1150 *Virago*. virilis animi virgo. sic in Hippolyto Dianā, sic in Agamemnone Casandram appellat. sic Iuturna apud Virgiliū 12. A Encid. Pallas apud Ouidium 6. Metamorph. & Statium lib. 4. Siluar. & Bellona apud Aufoniu in Epigram. 1. de Augusto, viragines dicuntur. Iulij Firmici locos lib. 6. & 8. Astron. vbi virago videtur viroſam ſignificare, idq; nonnulli autumant, potius mendolos ſuſpicor. minimo enim negotio, cum male ſcriptum foret, *viraga* pro *viroſa*, potuit *virago* perperam ſcribi. 1153 *Pyrrhus* ad cadē piger. hoc Euripides prior his verbis expreſſit:

ὁ δ' ἐν δέλῳ τε καὶ δέλῳ αἰκτὸς κέρως
τέρμεναι σὺ δ' ἄρα πρὸς δόρυ καὶ δόρυ πρὸς αἶμα.

1157 Cecidit. Euripides & Ouidius ſollicitam faciūt, ne quid inrer cadendum aſtantium oculis aperiretur, quod natura rectum voluit. Euripides:

ὅς τις καὶ θνήσκουσ' ἔμους
παλὴν ἀποτοῖμα ἔχειν ὁσάκιμος αἰσέει,
κρίπτειν δ' ἂν κρύπτειν ὁμμάτ' ἀρτίων
χρῆμα. Ouidius:

Tunc quoq; cura fuit partes velare pudēdas
Cum caderet, caſſig; decus ſeruare pudoris.

De aliis quoq; mulieribus id traditum eſt ab aliis; de Lucretia Ouidius 2. Faſt. de Micra Ariſtodemī filia Plutarchus in lib. de claris mulierib. Olympiade Alexandri matre Iuſtinus libro 14. & Cornelia veſtali Plinius Cæcilius lib. 4. epistoſar.

1166 *Concidit virgo*. ab aliis Philoſtratus diſſentit ſcribens Polyxenam ſtāre Troia Achillis deſiderio egreſſam vrbe ad ipſius tumultum mortem ſibi conſciuiſſe. credo vt à Græcis tantæ crudelitatis notam amoueret.

1168 *Anſis expuam lethi moram*. Prudēt.

Aſſoluas precor, Optime,

Huius nunc animæ moras.

Expuam. ita loquitur Varro *de iſta* *γυνή*: Andromeda vineta & propoliata *Cero*, debuit patri ſuo, homini ſupremo diſſimo, in os expuere vitam. Seneca Thyeſte;

Ferro peremptus ſpiritum inimicum expuat.

Ipſe quoque Merliqus Cocalius, Macaronicorum poematum princeps, Baldi lib. 18. ait;

Sic dicens, in ſu maribus ſtetit ait us & heſit
Par ſtatue; ſanctāq; animā ſpudauit in auras.

Premiturq; dubius nocte vicina dies.

Stupet omne vulgus, & ferē cuncti magis

Perituram adulant: hos mouet formæ decus,

Hos mollis ætas, hos vagæ rerum vices:

Mouet animus omnes fortis, & letho obuius.

Pyrrhum antecedit: omnium mentes tremunt,

Miserentur, ac mirantur: ut primum ardui

Sublime montis tetigit, atque altē editus

Iunenis paterni vertice. in buſi ſtetit,

Audax virago non tulit retro gradum,

Conuerſa ad iſtū ſtat truci vultu ferox.

Tam fortis animus omnium mentes ferit.

Nonumq; monſtrum eſt, Pyrrhus ad cadem piger.

Vt dextra ferrum penitus exacta abdidit,

Subitus recepta morte prorupit cruor,

Per vulnus ingens. nec tamen moriens adhuc

Deposit animos: cecidit, vt Achilli granem

Factura terram, prona, & irato impetu.

Vterq; fleuit cætu: at timidum Phryges

Misere gemitum, clarius victor gemit.

Hic ordo ſacri. non ſtetit ſuſus cruor,

Humōne ſumma fluxit: abduxit ſtatim,

Sauusq; totum ſanguinem tumultus bibit.

HEC. *Ite, ite Danaï, petite iam tuti domos,*

Optata velis maria diſſaſis ſecet

Secura claſſis: concidit virgo, ac puer.

Bellum peractum eſt: quō meas lachrymas feram?

Vbi hanc anſis expuam lethi moram?

Gnatam, an nepotem? coniugem, an patriā ſleam?

An omnia an me? ſola mors votum meum.

Infantibus violenta, virginibus venis,

Vbicunq; properas ſeua: me ſolam times,

Vitaſq; gladios inter, ac tela & faces,

Quæſita tota nocte cupientem fugis.

Non hoſtis, aut ruina, non ignis meos

Absumpſit artus: quā propē à Priamo ſeti?

NVN. *Repetite celeri maria captiua gradu,*

Iam vela puppis laxat, & claſſis mouet.

L. ANN. SENECAE IN L. ANNÆI SENECAE

AGAMEMNONEM AD-
VERSARIA.

Agamemnon.

TRAGŌEDIA IX.

PERSONÆ.

Thyestes.	Eurybates.
Clytæmnestra.	Cassandra.
Nutrix.	Agamemnon.
Ægisthus.	Electra.
Chorus.	Strophius.

ACTVS PRIMVS.

THYESTES.

PACA linquens Ditis inferni
loca,
Adsum profundo tartari emissus
specu,
Incertus utras oderẽ sedes magis.

Fugio Thyestes inferos, superos fugo.

5 En horret animus, & paupor membra excutit.

Video paternos, imò fraternos lares:

Hoc est vetustum Pelopeæ limen domus.

Hinc auspicari regium capiti decus

Mos est Pelasgis. hoc sedent alii toro,

10 Quibus superba sceptræ gestantur manu.

Locus hic habenda curia, hic epulis locus.

Libet reuerti, nonne vel tristes lacus

Incolere satius? nonne custodem Stygis

Trigemina nigris colla iactantem iubis?

15 Vbi ille celeri corpus eninctus rota

In se refertur: vbi per aduersum irritus

Redeunte toties luditur saxo labor:

Vbi topdet ales auida fecundum iecur,

Et inter undas feruida exustus siti

20 Aquas fugaces ore decepto appetit.

Panas

AGAMEMNON. Agamemnon-
nes tragœdias scripserunt Ion & AE-
schylus; è quo tamen pauca noster fuit
mutuatus. Nonius citat L. Pomponij,
Agamemnonem suppositum, sed illa
vel comœdia vel sane hilaro tragœdia
fuit. à Latinis Grammaticis nonnullæ
tragœdiæ nominantur, quibus venit a-
liquando mihi in mentem suspicari,
huius fabulæ materiam fuisse tracta-
tam: ex hoc numero sunt Attij A Egi-
sthus, Agamemnonides, Clytæmne-
stra; Liuij Andronici A Egisthus; Næ-
uij A Egisthus, & similes.

14 Trigemina. o. v. l. tergemina.

15 Corpus eninctus. malo cū membra-
nis, deninctus, vel reninctus.

23 *Reputemus* m. f. cod. continent *repe-*
ramus.

30 *Nata*. *Pelopoeiz.*

41 *Velis maria texerunt.* ingens hyper-
bole. sic infra actu 3.

Splendetq; classe pelagus & pariter latet.
& Octauiae actu 1.

Ignota tantis classibus, texit freta.

53 *Noctū æstiuæ vices Hyberna longa spa-*
cia producant mora? æstiuæ noctes hyper-
nis natura breuiore sunt, auctoribus
Ioanne de Sacrobosco & ibi Fabio Sta-
pulenſe, & Philip. Beroaldo in lib. 6.
Apuleij de asino aureo. Ouidius volēs
rem impossibilem significare, ait lib. 2.
de Ponto;

Longa dies citior brumali tempore; noxq;

Tardior hyberna solstitialis erit.

inter horas quoque æstiuas & hyper-
nas magnum discrimen est longitudi-
nis; qua de re vide Pierium Valerianū
in compendio sphaeræ cap. 17. Cælium
Chalcagninum & Ioan. Brecharum ad
l. 2. §. cuiusque diei, D. de verb. signific.

Pœnas daturus calitum dapibus graues.

Sed ille nostræ pars quosa est culpa senex?

Reputemus omnes, quos ob infandas manus

Quæstor urna Cnossius versat reos.

Vincam Thyestes sceleribus cunctos meis,

A fratre vincar liberis plenus tribus

In me sepulchris viscera exedi mea.

Nec hæcenus fortuna maculauit patrem:

Sed maius aliud ausa commissio scelus:

Nata nefandos petere concubitus inbet.

Non pavidus hausi dicta, sed capere nefas.

Ergo ut per omnes liberos irem parens

Coacta fati nata fert uterum grauem,

Me patre dignum. versa natura est retro:

Auo nepotem, (prò nefas) patri virum,

Natis nepotes miscui, nocti diem.

Sed sera tandem respicit fessos malis

Post fata demum sortis incesta fides.

Rex ille regum, ducler Agamemnon ducum,

Cuius secuta mille vexillum rates,

Iliaca velis maria texerunt suis:

Post bina Phœbi lustra deuictio ilio

Adest, daturus coniugi ingulum suæ.

Iam iam natabit sanguine alterno domus.

Enses, secures, tela, diuisum graui

Idu bipennis regium video caput.

Iam scelera propè sunt, iam dolus, cades, cruor.

Parantur epula, causa natalis tui

Ægypthe venit. quid pudor vultus grauat?

Quid dextra dubio trepida consilio labat?

Quid ipse temet consulis, torques, rogas?

An deceat hoc te, respice: at matrem decet.

Sed cur repente noctis æstiuæ vices

Hyberna longa spacia producant mora?

Aut quid cadentes detinet stellas polo?

Phœbum moramur, redde iam mundo diem.

CHORVS.

Anapæstici.

- O Regnorum magnis fallax*
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioq; nimis excelsa locas.
 60 *Nunquam placidam sceptrâ quietem,*
Certumue sui tenuere diem.
Alia ex alia cura fatigat,
Vexatq; animos noua tempestas.
Non sic Libycis syrtibus aquor
 65 *Furit alternos voluere fluctus,*
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis vnda, niuali
Vicina polo: ubi caruleis
Immunis aquis, lucida versat
 70 *Plaustra Bootes:*
Vi præcipites regum casus
Fortuna rotat. metui cupiunt,
Metuiq; timent: non nox illis
Alma recessus præbet tutos,
 75 *Non curarum somnus domitor*
Pectora soluit.
Quas non arces scelus alternum
Dedit in præceps? impia quas non
Arma fatigant? iura, pudorq;
 80 *Et coniugij sacrata fides,*
Fugiunt aulas: sequitur tristis.
Sanguinolenta Bellona manu,
Quaq; superbos vrit Erinnyis,
Tumidas semper comitata domos.
 85 *Quas in planum qualibet hora*
Tulit ex alto, licet arma vacent,
Cessentq; doli, sidunt ipso
Pondere magna, ceditq; oneri
Fortuna suo.
 90 *Vela secundis inflata notis,*

64 *Libycis Syrtibus.* Lucanus:
Reppulit à Libycis immensum Syrtibus
aquor.

75 *Non curarum somnus domitor Pectora*
 soluit. eleganter pectus vel animus cu-
 ris solui dicitur. inde solutus, liber &
 vacuus. Lucretius;
 ... animi curas è pectore soluat.
 Euripides: οὐ τῷ χέλει μοι τὸν φόβον λύ-
 σαισι δέσ. Varro αἰετὶ ῥυεδλίω.
 Non sit thesaurus, nō auro pectus solutum,
 Non animi demunt curas aut religiones,
 Persarum montes, non atria diuiti Crassi.
 verum, vt hoc loco noster ait, hoc so-
 mnus præstat. vnde Themistius: ἐπὶ τῶν
 αἰετῶν κῆρας πᾶσι τῶν ὀνείων ἐστὶ πᾶσι
 τῶν ἀνθρώπων ἀλγυδιόν. πᾶσι τῶν
 ἀνθρώπων τῶν ὀνείων, πᾶσι τῶν ἀνθρώπων
 ἀλγυδιόν. ἐπεὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπιθυμίᾳ
 καὶ τῶν ἀνθρώπων σφοδρόταται.

Ventos

96 Feriunt celsos fulmina colles &c. Lu-
re tius;

Inuidia quoniam, seu fulmine, summa
vaporant

Plerumque & quae sunt alii magis edita
cumque.

Horatius, quem Seneca imitatur;

Sepius ventis agitatur ingens

Pinus, & celsae granioae casu

Decidunt turres, feriuntq; summos

Fulmina montes.

P. Syrus;

Excelsis multo facilius casus nocet.

Herodotus, in Polymnia; ὁρῶς αἰς τὰ
ὑπερῆχοντα τῶν πλεονεξῶν ὁ θεὸς, καὶ ἐν
φασὶν αὐτῶν τὰ ἐν ὑψηλοῖς καὶ ἐν κορυφαῖς
καὶ ἐν αἰετῶν εἰρησίου τὰ μέγιστα ἀπὸ τοῦ
θεοῦ εἶναι, τὰ τοιαῦτα ἐπισκῆπτει βέλεια;
φιλικὸν δὲ θεὸς τὰ ὑπερῆχοντα πάντα κο-
λῶει &c.

102 Modicis rebus longius aenum est. hu-
ius chori sententia forte desumpta est ex
quodam fragmento incertae tragœdiae,
scilicet;

τὰ μεγάλα δ' αὖτε, τῆς τύχης ἔχει φόβον·
καὶ τὸ πᾶν λαμψέον ἐκ ἀκινδύων κυρεῖ
ἐνδ' ἀσφαλὲς παύσῃ τις ἐν θυγατρὶ γένει,
ὁ περιέσπρον ἡ γένος τις, ἡ φθόνη,
ἐπὶ τῇ ἀκροῇ τῆς πύκλως ἀνέστη
δράμῃ.

ἡ δὲ μετέπειτα ἐν πᾶσι ἀσφαλές ἐστι
τὸ μὴτε λίαν ἐν ταπεινῇ τῆς ψυχῆς
μέγα φέρον, μήτ' ἐν ὑψηλῇ πάλιν.
καὶ ὅτι πῶς τις ἐξ ἐλάττωτος μέτρου,
ἀπὸ τοῦ ἀλυσσέοντος ἔχει τὴν διασφαλίαν·
ἀγχα δὲ μεγάλα παύσῃ γινέται μέγα
αὐτὸς γὰρ τὸ λαμψέον ὁ φθόνος βιάζει,
σφάλλει δ' ἐκείνος, εὖς ἂν ὑψώσῃ τύχη.

110 Thessalica trabe, sic Horatius ode 1.
Cypriam trabem dixit.

Ventos nimium timuere suos.

Nubibus ipsis inserta caput

Turris pluuio vapulat austro,

Densasq; nemus spargens umbras

Annoſa videt robora frangi:

Feriunt celsos fulmina colles,

Corpora morbis maiora patent.

Et cum in pastus armenta vagos

Vilia currunt, placet in vulnus

Maxima ceruix: quicquid in altum

Fortuna tulit, ruitura lenat.

Modicis rebus longius aenum est.

Felix, media quisquis turba

Parte quietus, aura stringit

Littora tuta, timidusq; mari

Credere cymbam, remo terras

Propiore legit.

ACTVS SECVNDVS.

CLYTÆMNESTRA. NVTRIX.

Quid segnis anime tuta consilia expetis?

Quid fluctuaris? clusa iam melior via est.

Licuit pudicos coniugis quondam toros,

Et sceptrā casta vidua tutari fide.

Periere mores, ius, decus, pietas fides:

Et qui redire, cum perit, nescit pudor.

Da frena, & omnem prona nequitiam incita.

Per scelera semper sceleribus tutum est iter.

Tecum ipsa nunc euolue femineos dolos.

Quod vlla coniux perfida, atque impos sui,

Amore caco, quod non cercales manus

Ausa, quod ardens impia virgo face,

Phasiaca fugiens regna Thessalica trabe.

Ferrum, venena, vel Mycenaea domo

Coniuncta socio: profuge furtina rate.

Quid timida loqueris furta, & exiliū, & fugas?

Saror

Soror ista fecit, te decet maior nefas.

125 NV. Regina Danaum, & inclitum Leda genus,
Quid tacita versas? quidve consilij impotens
Tumido feroces impetus animo geris?
Licet ipsa fileas, totus in vultu est dolor.
Proin quid est? da tempus ac spacium tibi,

130 Quod ratio nequit, saepe sanauit mora.
CLY. Maiora cruciat, quam ut moras possum pati.
Flamma medullas & cor exurunt meum,
Mistus dolori subdidit stimulos timor.
Inuidia pulsat pectus: hinc animum iugo

135 Premit Cupido turpis, & vinci vetat.
Et inter istas mentis obfessa faces,
Fessus quidem, & deiectus, & pessundatus
Pudor rebellat, fluctibus variis agor:
Vt cum hinc profundum ventus, hinc aestus rapit,

140 Incerta dubitat vnda, cui cedat malo.
Proinde omisi regimen è manibus meis:
Quocumq; me ira, quod dolor, quod spes feret,
Huc ire pergam, fluctibus dedi ratem.
Vbi animus errat, optimum est casum sequi.

145 NV. Caca est temeritas, qua petit casum ducem.
CLY. Cui ultima est fortuna, quid dubium timet?
NV. Tuta est, latetq; culpa, si pateris, tua.

CLY. Perlucet omne regiae vitium domus.
NV. Piget prioris, & nouum crimen struis?
150 CLY. Res est profecto stulta, nequitiae modus.

NV. Quod meruit, auget, qui scelus scelere obruit.
CLY. Et ferrum & ignis saepe medicina loco est.
NV. Extrema primo nemo tentauit loco,

CLY. Capienda rebus in malis praecepta via est.
155 NV. At te reflectat coniugij nomen sacrum.
CLY. Decem per annos vidua respiciam virum?
NV. Meminisse debes sobolis ex illo tuae.

CLY. Equidem & iugales filiae memini faces,
Et generum Achillem praestitit matri fidem.

160 NV. Redemit illa clausus immota moras,

137 Deiectus in v.l. est deiectus.

143 Deditatem. membranae continent
dedam ratem. 146 Cui vltima est fortuna,
cuius ita se res habet, illi ut pessima
fortuna, hoc est grauissime miserie sint
subeunda; sic vitium sumitur. Ci-
cero lib. 3. de finibus bonorum & ma-
lorum; eorum dico qui summum bo-
num, quod vltimum appellant, in ani-
mo reponerent. Seneca;

... vltimum est nupte malum
Palam mariti possidens pellex domum.
148 Perlucet omne regiae vitium domus. id
ipsum sensit Cl. Claudianus, poeta pru-
dentissimus;

... te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoscas; cunctis tua gentibus esse
Facta palam; nec posse dari regalibus im-
quam
Secretum vitium. nam lux altissima fati
Occultum nihil esse finit, latebraeque per
omnes

Intrat et obstrufos explorat fama recessus.
150 Scelus scelere obruit. in antiq. lib. le-
gitur scelus scelere obstruit.

156 Vidua. de hac voce supra in Hip-
polyth. & in Troadib. plura diximus.

158 Filiae. Iphigeniae. Euripides in
Iphigenia priore.

170 Cruore ventos emimus. Virg. AEn. 2.

Sanguine placatis ventos & virgine caesa.

176 Phœbei duci. Chryſæ Apollinis sacerdotis. Iliad. 4.

178 Indomitus. talem nobis Achillem Homertis vbiq; & Horat. in epist. ad Pisones de arte poetica depingit. posset etiam legi indomitum, vt ad Agamemnonem referas.

179 Solus fata qui mundi videt. Calchas, Homerus Iliad. 4.

Κάλχας ὁ ἱερὸς δὲ λαοπέδων ἔχ' ἄν
εἰς ὅν

ὅς ῥ' ἔθ' ἰόντα, τὰ τ' ἰοῦσθαι, αὖ
τ' ἰόντα.

180 In nos fidelis augur. quia statim illi Agamemnon credidit, vt Iphigeniam Dianæ sacrificandam dixit.

In captas leuis. quia cum Chryſeida reddi debere fateatur, mox Agamemnon illius fidem his verbis eleuauit;

μαρτυρῶν ἑκ. Iliad. 4.

181 Relucentes rogi. de hac peste eodem loco ait Homerus;

... ἃς δὲ πυρὶ νυκτὶ καίοντι θυμῶναι.

182 Græcia. huius Troianæ expeditionis poetæ semper ita meminerunt, veluti si illi tota Græcia interfuisse. Sed refragatur Artemidorus iniquiens: μόνος οἱ Θυβαῖος τῶν Βοιωτῶν ἐκ ἐπαύδου εἰς Ἴλιον. verum tradit Homerus eos etiam ad Ilium pugnaſſe. siquidem in nauium catalogo, hos inter Boeotios enumerat, Iliad. 6.

ὁ δ' ἄνδ' Ὀδυσσεύς ἔκτι' ἰδρυόππῳ
λίθ' ἔγν.

188 Hem Paridus hostem. mihi vero, quia dicendum est, cum o. v. l. & excusis ferè omnibus placet legi. En Paridus hostem, ἡ ἐγὼ κῶς.

193 Scelus occupandum est. antequam Agamemnon me interficiat, tollendus ipse è medio. ea est vis verbi, occupo. sic sumitur Thyest. actu 2. & Hercule. O Etæo actu 2. Sic accipi docet Nonius Marcellus, apud quem, vestigia membranarum secutus, Pacuuij testimoniū

ex Duloſte sic lego; Vlyſſes est, quem, si occupas, letho dabis. 195. Virgines viduae. loquitur Clytemnestra de suis & Agamemnonis filiabus. ideo ridiculus est Ferandus Adduensis lib. 1. explicationum c. vlt. existimans hic viduas dici virgines, quæ matre carent. vivebat enim Clytemnestra; ac ipsa met loquitur. 201 Perde pereundo. talis traductio est illa Carulli; Dux bone virginis boni Coniugator amoris. apud Senecam huiusmodi traductiones viginquinque possem ostendere, apud AEſchylum quoque complures inuenio. 202 Commori qui cum velu. quid si legas? commori quo cum velu. sic loqui-

Et maria pigro fixa languore impulit.

CLY. Pudet, pigetq; Tyndaris caligenus, Lustrale classi Dorica peperit caput.

Reuoluit animus virginis thalamos mea,

Quos ille dignos Pelopea fecit domo,

Cum stetit ad aras ore sacrilego pater

Quasi nuptiales, horruit Calchas sua

Responsa vocis, & recedentes focos.

O scelera semper sceleribus vincens domus

Cruore ventos emimus bellum nece.

NV. Sed vela pariter mille fecerunt rates.

CLY. Non est soluta prospero classis Deo.

Eiecit. Aulis impias portu rates.

Sic auspiciatus bella non melius gerit.

Amore capta captus immotus prece

Smynthea tenuit spolia Phœbei ducis;

Ardore sacra virginis iam tum furens.

Non illum Achilles flexit indomitus minis,

Non ille solus fata qui mundi videt,

In nos fidelis augur, in captas leuis:

Non populus ager, & relucentes rogi,

Inter ruentis Græcia stragem ultimam.

Sine hoste victus marces; ac Veneri vacat,

Reparatq; amores: nêve desertus foret.

A pellice vnquam barbara calebs torus,

Ablatam Achilli diligit Briseida.

Nec rapere puduit è sinu vulsam viri.

Hem Paridis hostem, nunc nouum vulnus gerens.

Amore Phrygia vatis incensus furit:

Et post trophæa Troica, ac versum Ilium,

Capta maritus remeat, & Priami gener.

Accingere anime, bella non lenia apparas:

Scelus

163

170

173

180

183

190

- Scelus occupandum est, pigra quem expectas diem,*
Pelopea Phrygia sceptrum dum teneant nurus?
 195 *An te morantur virgines viduae domi,*
Patriq; Orestes similis? horum te mala
Ventura moueant, turbo quis rerum imminet.
Quid misera cessas? en adest natis tuis
Furens nouerca: per tuum, si aliter nequit,
 200 *Latus exigatur ensis, & perimat duos.*
Misce cruorem, perde pereundo virum.
Mors misera non est, commori quicum velis.
Nv. Regina frena temet, & siste impetus,
Et, quanta tentas, cogita: victor venit.
 205 *Asia ferocis, ultor Europa, trahens*
Captiua Pergama, & diu victos Phrygas.
Hunc fraude nunc conaris insana aggredi?
Quem non Achilles ense violauit ferro,
Quamuis procacem toruus armasset manum,
 210 *Non melior Ajax morte decreta furens,*
Non sola Danaus Hector, & bello mora,
Non tela Paridis certa, non Memnon niger,
Non Xanthus armis corpora immistis gerens,
Fluctusq; Simois cede purpureos agens,
 215 *Non niuea proles Cycnus aquorei dei,*
Non bellicoso Thressa cum Rhæso phalanx:
Non picta pharetras, & securigera manu
Peltata Amazon: hunc domi reducem paras
Maculare, & aras cede maculare impia?
 220 *Utrix inultum Gracia hoc facinus feret?*
Equos & arma, clausibusq; horrens fretum
Propone, & alto sanguine exundans solum,
Et tota capta fata Dardania domus
Regesta Danaus: comprime affectus truces,
 225 *Mentemq; tibimet ipsa pacifica tuam.*

tur auctor Epitomarum Lincianarum lib. 2. quas nos quoque fuimus conari restituere: in acie cum Arunte filio Superbi commortuus est. videntur pro quo cum, qui hanc phrasim non intelligebant, qui cum, repofuisse.
 208 *Quem non Achilles.* Homerus Iliad. 6. narrat Achillem gladium strinxisse, vt Agamemnonem occideret, sed Paladis interuentu se abstinuiffe: quo monemur iram ratione temperare.
 209 *Procacem.* cædis appetentem. nam procax est petax, teste Donato, in Terentij Hecyram actu 2. procari enim nihil aliud significat, quam impudenter petere, auctore Nonio Marcello. inde procacitas, immodicè perendi vitium, seu immensa lucrandi cupiditas; quam, procaciam, vocant Imperatores in l. si traditio, C. de action. empt. vbi factum erat venditoris procacia, ne res tradi posset. procacia hoc est immodica lucris appetentia, quia videlicet venditor non contentus vni vendidisse, maioris lucris causa, secundo vendidit & tradidit. quæ fortassis vera est, l. illius interpretatio: quod si verum sit, vtique hac lege non confirmaretur Ioannis, Bulgari, Azonis, Zazij, Alciati & aliorum sententia, putantium venditorem non teneri præcisè ad rei traditionem, sed præstatione eius quod interest liberari.
 210 *Melior Ajax.* melior, non Achillis, sed Aiæcis Oilej respectu: quod confirmat Homerus;

Δοκῶν δ' ἡ γὰρ μένδω Ὀϊδῶς ἔχων
 Αἴας
 μέων, ἔπ' τὸς ἑὸς Τηλεμῶνι
 Αἴας,
 ἀλλὰ πολὺ μέων...

Morte decreta. hoc est, vt ait Horatius de Cleopatra, deliberata morte.

Furens. vide Sophoclem ἐν τῷ ῥήϊ-
 22 φέρῃ & Ouidium l. 3. Metamorph.

212 *Memnon niger.* Virgilius;

... nigri Memnonis arma.

213 *Xanthus.* Homerus Iliad. 6.

215 *Niuea proles Cycnus.* m. s. *niuea*, quod non placet. *niuea*, dicit propter

candidam cæsariem. A *Equei Dei.* Neptuni. additum ad differentiam alterius Cycni, Marr's filij, ab Hercule superati, de quo Hesiodus in fragmento O Earum, de Herculis scuto. 216 *Thressa cum Rhæso.* vide Rhæsum tragicum incerti auctoris, quæ vulgo perperam Euripidi ascribitur, & nos vulgus secuti sic eam sæpè citauimus, & Homerum Iliad. 2. 218 *Peltata Amazon.* Penthesilea. consule

Q. Smyrnæum, quem nō vulgus tam-
rum, sed & doctiores nonnulli Q. Ca-
labrum appellant. malē.

ÆGISTHVS. CLYTÆM-

NESTRA.

Quod tempus animo semper ac mente horruī,
Adest profectō rebus extremum meis.

Quid terga vertis anime? quid primo impetu

Deponis arma? crede perniciem tibi,

Et dira sæuos fata moliri deos.

Oppone meritis vile supplicis caput,

Ferrumq; & ignes pectore aduerso excipe.

CLY. Aegisthe non est pœna sic nato mori.

AEG. Tu nos pericli socia, tu Leda sata

Comitare: tantum sanguinem reddet tibi

Ignauus iste ductor, ac fortis pater.

Sed quid tremantes circuit pallor genas,

Iacensq; vultu languido obtutus stupet?

CLY. Amor iugalis vincit, ac flectit retro,

Remeemus illuc, vnde non decuit prius

Abire: sed nunc casta repetatur fides.

Nam sera nunquam est, ad bonos mores via.

Quem pœnitet peccasse, pœna est innocens.

AEG. Quò raperis amens, credis aut speras tibi

Agamemnonis fidele coniugium? ut nihil

Subesset animo, quod graues faceret metus:

Tamen superba & impotens flatu nimis

Fortuna magno, spiritus tumidos daret.

Grauis ille socius stante adhuc Troia fuit,

Quid rere ad animum suapte natura truce,

Troiam addidisse? rex Mycenarum fuit,

Veniet tyrannus: prospera animos efferunt.

Effusa circa pellicum quanto venit

Turba apparatus? sola sed longè eminet,

Tenetq; regem famula veridici dei.

Feresne thalami victa consortem tui?

At illa nolet, vltimum est nupta malum,

Palam mariti possidens pellex domum.

Nec regna socium ferre, nec tēda sciunt.

CLY.

234 Leda sata. plerique v. l. Leda nata.
quidam, Leda nata habent.

236 Ignauus iste ductor. omnes schedæ
continent; ignauus iste victor: quod for-
tassis deterius non est.

At fortis pater, qui filia necem forti-
ter tulit; vel qui strenuam liberis pro-
creandis operam det cum concubinis.

241 Remeemus. sic Cicero ad Atticum.

240 Eo, vnde discedere non oportuit, ali-
quando reuertamur.

249 Grauis ille socius. hoc illi exprobat
Achilles Iliad. 6.

252 Prospera animos efferunt. stultorum
scilicet. Varro *de rebus* sapiens & bo-
num ferre potest modicè & malum for-
titer ac leuiter.

255 Tenetq; regem: regi imperat. Ho-
ratius;

O que beatam Diua tenes Cyprum.

259 Nec regna socium ferre. dixit hoc etiā
Lucanus, sed versus nunc non occur-
runt. alibi etiam Seneca inquit; Non
capit regnum duos. & Matthæi 12. O-
mne regnum in se diuisum desolabi-
tur. Cyprianus de idolorum vanitate,
relatus à Simanca lib. 2. de repub. c. 3.

260 Quando vniquam regni societas aut
cum fide cœpit aut sine cruore desinit?

260 In præceptis sic Virgilius;

Aque illum in præceptis prono rapit al-
ueus æne.

262 Permisit aliquid victor in captam sibi,
Nec coniugem hoc respicere, nec dominam de-
cet. in o. v. l. constanter legitur; P. a. v. in
captas sibi, Non c. h. r. non d. decet. Dominā
hoc est reginam. aliās domina signifi-
cat matrem familias. Catullus;

.. domum dominam vocat.

260 CLY. *AEgiste, quid me rursus in præcepis rapis,
Iramq. flammis iam residentem excitas?
Permisi aliquid victor in captam sibi,
Nec coniugem hoc respicere, nec dominam decet.
Lex alia solio est, alia priuato toro.*

265 *Quid quodd seueras ferre me leges viro
Non patitur animus, turpis admissi memor?
Det ille veniam facile, cui venia est opus.*

Æ G. *Ita est, pacisci mutuam veniam licet.*

Ignota tibi sunt iura regnorum haud noua,

270 *Nobis maligni iudices, æqui sibi.*

Id esse regni maximum pignus putant,

Si quicquid aliis non licet, solis licet.

CLY. *Ignouit Helena, iuncta Menelao redit,*

Quæ Europam & Asiam paribus afflixit malis.

275 Æ G. *Sed nulla Atridem Venere furtiua abstulit,*

Nec cepit animum coniungi obstrictum suæ.

Iam crimen ille quarit, & causas parat.

Nil esse crede turpe commissum tibi.

Quid honesta prodest vita, flagitio carens,

280 *Vbi dominus odit? fit nocens, non queritur.*

Spartamne repetes spreta, & à tanto viro,

Patriasq. sedes profuga? non dant exitum

Repudia regum: spe metum falsa leuas.

CLY. *Delicta nouit nemo, nisi fidus, mea.*

285 Æ G. *Non intrat vinguam regium limen fides.*

CLY. *Opibus merebor, ut fidem precio obligem.*

Æ G. *Precio parata, vincitur precio fides.*

CLY. *Surgit residuus pristinae mentis pudor,*

Quid obstrepis? quid voce blandiloqua, mala

290 *Consilia dictas? scilicet nubet tibi*

Regum relicto rege, generosa exuli?

Æ G. *Et cur Atrida videor inferior tibi,*

Natus Thyeste? CLY. si parum est, adde & nepos.

Æ G. *Auctore Phæbo gignor, haud generis pudet:*

295 *CLY. Phæbum nefanda stirpis auctorem vocas?*

Quem nocte subita frena renocantem sua

quo vero sensu matresfamilia doming vocat fuerint, docuit Guilhelmus Fornerius lib. 1. selection. cap. 11. Si Seneca dominam pro matrefamilias posuit, ut potuit posuisse; aptissime hæc duo dominam & coniugem coniunxit. sicut Menander;

ἡ γυνὴ & ἄνθρωπος ἑκατέρωθεν. ibi enim γυνή pro vxore ponitur. Hesychnus: ἡ γυνὴ, ἡ μάστις. Epictetus: αἱ γυναῖκες ἀδελφὲς καὶ πατρὸς ἐκατέρωθεν. ἰσὺν τῶν ἀνδρῶν κύριαι καλεῖνται. neque enim alia mulieres, quam vxores, nec ab aliis quam à maritis sic appellabantur. Sic apud Scæuolam in l. 41. D. de leg. 3. maritus ait; Peto à te domina vxor.

267 Det ille veniam facile, cui venia est opus. ideo Vlpianus lib. 2. de adulteriis in l. si vxor, §. iudex, D. ad leg. Iul. de adulteriis, scripsit; Iudex adulterij ante oculos habere debet & inquirere, an maritus pudicè viuens, mulieri quoq; bonos mores colendi auctor fuerit, per iniquum enim videtur esse, ut pudicitiam vir ab vxore exigat, quam ipse non exhibuit. è quo Vlpiani responso est desumptum illud Lactantij lib. 6. Exemplo continentia docenda est vxor, ut castè se gerat. iniquum est enim ut id exigas, quod ipse prestare non possis.

275 Atridem. Menelau.

277 Ille. Agamemnon.

280 Dominus. rex & maritus. Marcus Brutus, in lib. de officio, Itaque, inquit, patresfamilia, domini sumus. Virgil.

... connubia nostra

Reppulit & dominum AEnean in regna recepit.

Fit nocens, non queritur. non inquitur num deliquerit; sed quasi deliquisset indicta causa damnatur.

289 Blandiloqua. ῥητορικὴν. quam Cicero blandiloquentiam, Græci ῥητορικὴν, & blandiloquos ῥητορικοὺς vocant. sic vocatus fuit Perinax Imperatoris Capitolino & Aurelio Victore.

294 Auctore Phæbo. Thyeste reddidit erat oraculum, quem ex Pelopeia filia sua gigneret, illum ab Atreo potius exacturum. ideo filiam suam compressit, eaque illi AEgithum peperit. vide Higynum, in fabulis.

Cæla

- 330 Cum docta tuos Musa recenset.
Licet & chorda grauiore sonet,
Quale sonabas, cum Titanas
Fulmine misso fregere Dei.
Vel cum montes montibus aliis
- 335 Superimpositi, struxere gradus
Trucibus monstris: stetit imposita
Pelion Ossa, pinifer ambos
Prestit Olympus. ades o magni
Sorum & coniux consors sceptri,
- 340 Regia Iuno: tua te colimus
Turba Mycenæ: tu sollicitum
Supplexq; tui numinis Argos
Sola tueris: tu bella manu
Pacemq; regis: tu nunc lauros
- 345 Agamemnonias accipe victrix,
Tibi multifora tibia buxo
Solenne canit, tibi fila mouent
Docta puella carmine molli:
Tibi votiuam matres Graia
- 350 Lampada iactant: ad tua coniux
Candida tauri delubra cadit,
Nescia aratri, nullo collum
Signata iugo. tuq; o magni
Nata Ionantis inclita Pallas,
- 355 Quæ Dardanias sepe petisti
Cuspide turres: te permisso
Matrona minor maiorq; choro
Colit, & referat veniente dea
Templa sacerdos: tibi nexilibus
- 360 Turba coronis redimita venit:
Tibi grandæui lassiq; senes,
Compote voto reddunt grates,
Libantq; manu vina trementi.
Et te Trinia grata memores
- 365 Voce precamur: tu maternam
Sistere Delon Lucina iubes,

333. Soror & coniux. Virgilius;
Ast ego quæ diuinum incedo regina, Iunioque
Et soror & coniux ..

340. Tua te colimus Turba Mycenæ. ex Ho-
mero Iliad. q. ubi Iuno loquitur;
ἦ τί μοι ἔσθ' ἰδὲ παρὰ φίλῳ καταει-
πάμεν,
Ἀπὸς τε Στάφην τε, καὶ Διούκην Μυ-
κήν.

342. Argos sola tueris. ideo Pindarus, in
Nemeis, Argos vocat Ἡρά; δ' ἄμα, i.e.
circo Euripides in Iphigen. Aulidenfi,
ait de Iunone; καὶ τὴν ἑκαστὴν Ἰφί-
γενίαν &c. & in Heraclidis;
... Ἰφίτη δ' ὁ γυνὴν

ἡρώδης ἀπὸ τῆς ἑστῆς Ἀργείων ἑκά-
στην ἰδὲ Ἡῶν περὶ τῆς δὲς δαίμον,
ἡρώδης δ' Ἀθηνῶν ..

ideo scripsit Horatius;

Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicit equus Argos dities; Mycenæ.

346. Multifora tibia buxo. Ouidius;
Longaq; multifori delectat tibia buxi.

multifora tibia, quæ multa habet fora-
mina. Apuleius, in Floridis, multifora-
tiles tibias dixit. Harum inuentionem
Osyridi tribuit Scaliger in arte poetica.

350. Coniux Candida tauri. diis enim fe-
minis feminæ, maribus mares, superis
albæ, inferis atræ victimæ cædebantur.

353. Signata iugo. nullum passa iugum.
antiqui tria armentorum genera habe-
bant, ut docet Virgilius 3. Georg.

Continuò notas & nomina gentis inurant.
Et quos aut pecori malunt jummittere ha-
bendo,

Aut aru seruare sacris aut scindere terram.

365. Tu maternam Sistere Delon. Cicero
lib. 3. actionum Veninar. Latonam ex
longo errore & fuga grauidam & iam
ad pariendum vicinam temporibus exa-
ctis fugisse Delon, atq; ibi Apollinem
Dianamq; peperisse. Innixam scili-
cet vel oleastro, vel palmæ, ut Home-
rus tradidit. Virgilius;

... Delon maternam inuixit Apollo.

366. Lucina iubes. Virgil. A. Eneid. 4. hoc
Apollini tribuit, Lucianus, in dialogo
Neptuni & Iridis, Neptuno.

Huc

374 Et adhuc lachrymīs. Ouidius Metamorph. 6.

... fixa cacumine montis

Liquitur & lachrymīs etiam nunc marmora manant.

quæ sunt ex Callimacho, in hymno Apollinis;

καὶ ὁ δὲ δακρυόεις ἀναβάδεται ἀπὸ τοῦ ὄρους

ὅς ἐστι Πρύϊν διὰ τοὺς Χίους ἱσθμίου παρὰ τοῦ ὄρους ὡς ἔστιν ἡ γὰρ ἰσθμὸς.

379 Cuius nutu. ab Homero Iliad. 6. accepit, cuius versus notissimi sunt. Catullus etiam;

Annuie invito celestem numine rector,
Quo tunc & tellus atque horrida contremuerunt.

AEquora, concussitq; micantia sidera mundi. Virgilius;

Annuie, & totum nutu tremefecit Olympum.

Ouidius:

Terrificam capitis concussit terq; quaterq;
Cæsariem, cum qua terram, mare, sidera mouit.

Si rectè memini de Ioue Horatius alibi dixit, cuncta supercilio mouentis.

382 Abauusq;. Iuppiter Tantalum genuit, Tantalus Pelopem, Pelops Atreum, Atreus Agamemnonem. Iuppiter igitur Agamemnonis abauus, hic illius abnepos.

387 Eurybates, huius apud Homerum multa mentio.

388 Delubra & aras calitum. Antonius Murerus, magnus vir, & ex principibus litterarū, in elegantiss. cōmentario Catulli, adductis Menādri, Plauti, & aliorū auctoritatibus, obseruauit, morē antiquis fuisse, vt qui primū ingrederētur aliquam regionem, ad eā inue. ex intervallo aliquo reuenterentur, religiose eam salutarēt: quoniam cuique loco suum genium præesse arbitrabantur. testimoniiis ipsius & huic Senecæ loco adde quæ sequuntur. Seneca alibi;

Tandem reuertor sospes ad patrios lares,
O cara saluo terra...

Virgil. 7. Aeneid.

... saluo fati mihi debita tellus,

Pisq; ait ὁ δὲ Troia saluete penates.

Huc atque illuc prius errantem
Cycladia ventis, nunc iam stabilis
Fixa terras radice tenet:

Respuit auras, religatq; rates
Assueta sequi: tu Tantalidos
Funera matris victrix numeras.

Stat nunc Sipyli vertice summo
Flebile saxum, & adhuc lachrymas
Marmora fundunt antiqua nouas.

Colit impensè femina virg;
Numen geminum. tuq; ante omnes
Pater ac rector, fulmine pollens,

Cuius nutu simul extremi
Tremuere poli, generis nostri
Iuppiter auctor, cape dona libens.

Abauusq; tuam non degenerem.
Respice prolem.

Sed ecce vasto concitus miles gradu
Manifesta properat signalititia gerens.
Namq; hasta summo lauream ferro gerit,
Fidusq; regi semper Eurybates adest.

ACTVS TERTIVS.

EURYBATES. CLYTEM.

N E S T R A.

Delubra & aras calitum, & patrios lares
Post longa fessus spacia, vix credens mihi,
Supplex adoro, vota superis soluite.

Telluris altum remeat Argolica decus,
Tandem ad penates victor Agamemnon suos.

CLY. Felix ad aures nuntius venit meas,
Vbinam petitus per decem coniux mihi
Annos moratur? pelagus, an terras premit?

EV. Incolumis, auctus gloria, laude inclitus,
Reducem expetito littori impressit pedem.

GLY. Sacris colamus prosterum tandem diem,

Etq;

- Et si propitios, attamen lentos, deos.
 400 Tu pande, viuat coniugis frater mei,
 Et pande, teneat quas soror sedes mea.
 EV. Meliora votis posco, & obtestor deos,
 Nam certa fari, fors maris dubij vetat.
 Vi sparsa tumidum classis excepit mare,
 405 Ratis videre socia non potuit ratem.
 Quin ipse Atrides aquore immenso vagus,
 Grauiora pelago damna, quam bello tulit,
 Remeatq; victo similis, exiguas trahens
 Laceratq; victor classe de tanta rates.
 410 CLY. Quis, fare, nostras hauserit casus rates,
 Aut qua maris fortuna dispulerit duces?
 EV. Acerba fatu poscis, infaustum iubes
 Miscere lato nuncium: refugit loqui
 Mens agra, tantis atque inhorrescit malis.
 415 CLY. Expromte: clades scire qui refugit suas,
 Grauat timorem, dubia plus torquent mala.
 EV. Vt Pergamum omne Dorica cecidit face,
 Diuisa prada est: maria properantes petunt,
 Iamq; ense fessum miles exonerat latus,
 420 Neglecta summas scuta per puppes iacent,
 Ad militares remus aptatur manus,
 Omnisq; nimium longa properanti mora est.
 Signum recursum regia vt fulsit rate,
 Et clara lentum remigem monuit tuba,
 425 Aurata primas prora signauit vias,
 Aperitq; cursus, mille quos puppes secant.
 Hinc aura primolenis impellit rates,
 Allapsa velu, vnda vix tactu lenis
 Tranquilla zephyri mollis afflatu tremit,
 430 Splendetq; classe pelagus, & pariter latet.
 Iuuat videre nuda Troia listora,
 Iuuat relictis sola Sigæi loca.
 Properat iuuentus omnis adductos simul
 Lentare remos: adiuuat ventos manu,
 435 Et valida nixu brachia alterno mouet:

Ouidius 1. Fastor.

Diq; petiterum dixit: saluete locorum,
 Tuque nouos celo terra datura deos;
 Fluminaq; & fontes, quibus vitur hoste
 ta tellus,

Et nemorū Nymphæ Naiadumq; chori.
 Scholiastes Apollonij lib. 2. τὰς ἐμὲ πύρρας ἐστὶν ὁ λόγος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. ὅθεν ἴσως ἐκ τῆς ἰστορίας καὶ ἡγεῖται. τὰς οὖτοι καὶ Ἀλέξανδρος ἐγγὺς καὶ τοὺς Μακεδῶνα καὶ τὴν Ἀσίαν.

395 Terras, terram habent antiq. codic.

412 Infaustum iubes. sic Aeneas apud Virgilium 2. Aeneid.

Infandum regina iubes renouare dolorem.

414 Inhorrescit malis. Aeneas autem; Quamquam animus meminisse horret, luctuque refugit.

423 Regia vt fulsit rate. Virgilius dicto loco,

... flammās vt regia puppis
 Extulera.

435 Nixu. O. V. λαγή.

Sulcata

*Millesimam nunc ambit & lustrat ratem,
Iam littus omne tegitur, & campi latent,
Et dubia parent montis Idæi iuga.*

Et iam, quod unum pernix acies videt,

455 *Iliacus atra fumus apparet nota.*

Iam lassa Titan colla releuabat iugo,

In astra iam lux prona, iam præceps dies,

Exigua nubes sordido crescens globo,

Nitidum cadentis inquinat Phœbi iubar.

460 *Suspecta varius occidens fecit freta.*

Nox prima celum sparserat stellis, iacent

Deserta vento vela: tum murmur graue

Maiores minitans collibus summis cadit,

Tractūq; longo littus ac petra gemunt.

Imbribus humescant hædi, nimboq; taurum

Ducat Hyas, totūq; fretū descendat Orion.

quæ cuncta ferè Claudianus ex Marone decerpit, ut vel eo solo peruincat quis magnam Claudianum imitationis curam habuisse, non omnia illum sua, at aliquid alienum adferre. ecce ait:

Si reuolent mergi.

Virgilius;

Cum medio celeres reuolant ex æquore mergi.

Claudianus;

... graditur si litore cornix.

Virgilius;

Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce,

Et sola in sicca secum spaciatur harena.

Sanè ex cornicis cantu etiam alia auguria veteres colligebant. vnde Virgilius;

Sæpe sinistra mihi prædixit ab ilice cornix.

idq; imitatur poeta Hispanus;

Bien claro con su voz me lo decía

La sinistra corneja repitiendo

La de ventura mia. item;

Acuerda se me agora, que el sinistre

Canto de la corneja y el aguero &c.

Claudianus;

Ora licet maculæ &c.

quod vnde sumtū sit, iam vidimus. Claudianus;

Lunaq; conceptū inuestat &c.

Virgilius;

Luna reuertentes cum primū colligit ignes,

Si nigrum obscuro comprehendit æra cornus;

Maximū agricolæ, pelagique parabitur imber.

Profuerit meminisse magi. nam sæpe

demus

Illius in vultu varies errare colores:

Ceruleus pluuiā denunciat, igneus Eurus.

Sin macule incipient rutilo immiscerier

igni;

Omnia tunc patiet nimbū, veniūq; ri-

debi

Feruerē, non illi quisquam me nocte per

altum

Ire, neque à terra moneat conuellerē funē.

Nigidius; Si pallidus, inquit, Sol in ni-

gras nubes occidat. Aquilonem vèrum

significat. Claudianus, de bello Gildo-

nico, circa finem;

Hæu nimium segnes cauta qui mente no-

taui,

Si reuolent mergi, graditur si litore cornix,

Ora licet maculæ adperferit occidui Sol,

Lunaq; conceptis lineat turbida cori,

Et concussa vagos iaculentur sidera crines.

Agitata

idem testatur etiam Dominicus Cyllenius lib. 3. de disciplina militari cap. 10. Claudianus;

... vagos iaculentur sidera crines.

Virgilius;

Sæpe etiam stellas vento impendente videbis

Præcipientes celo labi, nocti q; per umbras

Flammæ longos à tergo albescere tractus.

Claudianus;

Imbribus humescant hædi ... Virgilius;

Præterea, non sunt Arturi sidera nobis

Hædonum, quæ dies seruandis ...

Columella lib. 1. r. ait; Quinto kal. Octob. hædi oriuntur; Favonius, nonnumquam Hauster cum pluuiâ. Claudianus;

... nimboq; taurum

Ducat Hyas ...

hoc non planè à Virgilio, sed partim etiam à Germanico Cæsare, in Phænomen. accepit. Germanicus;

At ubi se taurus sinuosis cornibus effert,

Grandine significat.

de Hyade Virgilius 3. A Eneid.

Sidera cuncta notat tacito labentia celo,

Arcturum, pluuiasq; Hyadas, geminosq; triones,

Armatūq; auro circumspicit Oriona.

Claudianus;

... totūq; fretū descendat Orion.

Virgilius;

Cum subito assurgens fixctū nimbosus Orion.

Propertius lib. 2.

Non hæc Pleiades faciunt, neque aquosus Orion

3

Nec repugnat Calpurnius Bassus, doctissimus Germanici interpretis, in hunc modum scribens; Tempestates vocamus in quibus grandines, procellae, ceteraque similia intelliguntur; quae, cum in plenilunio acciderint, maiore vi impelluntur. haec ab horridis sideribus exiunt, ut saepe diximus, veluti Arcturo, Orione, haedis &c. nonnulla huc spectantia tradidit Galeottus Martius, de doctriua promiscua c. 37. quem vide.

465 *Agitata ventis unda venturis tumet.*
Virgilius,

...feta ponti

Incipiunt agitata tumescere.

Hinc incipit elegantissima tempestatis descriptio; quia in re multi poetae ingenium suum exercuerunt; pace tamen aliorum dixerō cunctos (Virgilium excipio, qui nihil molitur inepte, li. 1. Aeneid.) facile poeta noster hac in re superavit, nec enim furit, ut Lucanus lib. 5. nec nugatur, ut Ovidius 1. Tristium, & 1. 1. Metamorph. & copiosior est & diligentior epithetorum quam Papinius, 5. Thebaid. accuratior quoque & verior quam Valerius Flaccus 1. Argonaut. qui vero illam cum Homero Odyssei, aut Apollonio lib. 2. velit comparare, nā ille valde iniquus sit rerum aestimator, nam in Homerica descriptione multa sunt Homeri ingenio prorsus indigna, quae iuvenies apud Iulium Scaligerum art. poet. lib. 5. cap. 3. Apollonium vero sui simillimum est, hoc est totus picubeus & vilis, & doctorum quorundam iudicio, ferē indignus qui legatur.

467 *In astra pontus tollitur.* Ovidius;

...calumq; equare videtur

Pontus & inductas adspersine tangere nubes.

Calumpnit. Virgilius;

Eripimus subito nubes calumq; diemq;

Teucrorum ex oculis, pontus nox incubat atra.

468 *Densa tenebras obruit Caligo.* Apollonius:

...ἡγεμὶ δὲ κύμα

κεκλυμένος πλοῦτος κελευσὶ δ' ἑρπετοῖ ἀχλὺς
ἀμπεχεῖ, ὅθ' ἐπὶ πη ἀπὸς ἀβυσσοῦ φάσκει ἰδέσθαι
ἀμπεφύας, σκοτάδες δὲ πρὸς ἑσπέρην.

472 *Aduersus Euro Zephyrus.* doctissimus poeta rectissime suas vnicuique vento sedes attribuit. haec autem sunt similia illis Homeri:

...πᾶσας δ' ἐρείδοντες κίμας

πνεύσων ἀνέμων, σὺν δ' ἐν φέροντες κάλυψαι
γῆρας ἐμὲ καὶ πᾶσι τοῖς ἐρείδουσιν ὅδ' ἐστι.

Agitata ventis unda venturis tumet:

Cum luna subito conditur, stellae cadunt,

In astra pontus tollitur, & calumpnit.

Nec una nox est, densa tenebras obruit

Caligo, & omni luce subducta fretum

Calumq; miscet: undique incumbunt simul,

Rapiuntq; pelagus, infimo eversum solo,

Aduersus euro zephyrus, & borea notus.

Sua quisque mittunt tela, & infesti fretum

Emoliuntur, turbo convolvit mare.

Strymonius altis aquilo contorquet nives,

Libycusq; arenas auster, ac Syrtis agit.

Nec manet in austro, fit gravis nimbis notus,

Imbre auget undas: eurus Orientem mouet,

Nabathaea quatiens regna, & Eos sinus.

Quid rapidus ora corus oceano exerens?

Mundum reuelli sedibus totum suis,

Ipsosq; rupto crederes calo deos

Decidere, & atrum rebus induci chaos.

Vento

σὺν δ' ὁ πρὸς τὴν νότον καὶ ἑσπέρην τὴν δύσην
καὶ βορρῆν ἀπὸ βορρῆς καὶ ἀπὸ νότου καὶ ἀπὸ ἀνατολῆς.

Virgiliani versus ex his desumpti sunt notissimi.

475 Aquilo à Septentrione flans. Varro Attacianus, in Chorographia;

Omniūmo Oceano Hyperion fulgurat Euro,

Arcteo plausro Boreas bacchatur ab Aemo,

Hesperio Zephyro sed Orion voluitur Istro,

Fuluo acriq; Noto vaga Cynthia proruit Afro.

479 Nabathaea quatiens regna. adscribam Ovidij locum vnde haec reor desumptas;

Eurus ad Auroram, Nabathaea; regna recessit,

Perfidia; & radius ingra subdit a matutinis;

Vesper & occiduo quae litora Sole reperiunt,

Proxima sunt Zephyro: Scythiam Septemq; triones

Horriser inuasit Boreas: contraria tellus,

Nubibus assiduus pluuioq; madescit ab Hausto.

porro noster poeta à patruo suo dissenfit, qui lib. 5. natural. quaest. c. 6. posse fieri negat, ut vno eodemque tempore hi venti contrarii flent. Sed contrarium tenent Homerus, Virgilius, ceteriq; poetae: & Lucretius quidem lib. 4. ait;

Vides etiam diuersas nubila ventis

Diuerfas ire in partes...

Ventoresistit astus, & ventus retrò
 485 *Æstum reuoluit: non capit sese mare,*
Vndasq; miscet imber & fluctus suas.
Nec hoc leuamen denique ærumnis datum est,
Videre saltem, & nosse, quo pereant malo.
Premunt tenebræ lumina, & dira Stygis
 490 *Inferna nox est: excidunt ignes tamen,*
Et nube dirum fulmen elisa micat,
Miserisq; lucis tanta dulceda est mala.
Hoc lumen optant, ipsa se clasis premit,
Et prora prora nocuit, & lateri latus.
 495 *Illam debiscens pontus in præceps rapit,*
Hauritq; & alto redditam reuomit mare.
Hæc onere sidit, illa conuulsum latus
Summittit vndis: fluctus hanc decimus tegit.
Hæc lacera, & omni decore populato leuis
 500 *Fluitat: nec illi vela, nec tonsæ manent.*
Nec rectus altas malus antennis ferens,
Sed trunca toto puppis Ionio natat.
Nil ratio & usus audet, ars cedit malis.

486 *Vndasq; miscet imber & fluctus suas.* similiter poetæ;

... latet obstitus ær

Inferne pallore domus: nimbiq; granatus
Deprimitur, fluctusq; in nubibus accipis imbrem.

490 *Inferna nox est: interpretatur illud poetæ;*

Non celi nox illa fuit ...
Excidunt ignes tamen, sed obsecari. Virgilius;

... nec fulgura currunt

Claræ; sed obscurum nimbosus diffudit ær.

Valerius Flaccus:

... nec sola tridentis

Regna mouent: vasso pariter ruit igneus æther
Cum tonitru, piceoq; premit nox omnia celo.

Pacuius autem;

Interea prope iam occidente sole inhorrescit mare,
Tenebræ conduplicantur, noctisq; & nimbum occecat
nigror,

Flamma inter nubes coruscat, celum tonitru contremitt,
Grando missa imbræ largifluo subita turbine precipi-
tans cadit,

Vndiq; omnes venti erumpunt, sæni existunt turbines,
Ferues æstu pelagus.

& Lucanus lib. 5.

Primum ab Oceano caput ex ætæ Arlanton
Cote, mouens æstus, iam se solutæ furebat
Pôrui, & in scopulas totas erexit vndas:
Occurrit gelidæ Boreas, pelagusq; resan-
dit &c.

quem vltimum versum Iul. Scaliger lib. 5. de arte poetica cap. 12. planè meritò reprehendit: nisi dicas, retundit, ibi non in propria significatione positum, sed pro obruit aut confundit: & ventus duo ab eadem parte flantes vnus alterius fluctus obruere ac vndæ suæ superuentu confundere possunt. Fluctus autem à fluctu alterius venti obrutus sistitur primò, mox quasi resilit, quemadmodum si in solidius quid & durius impigeret: quæ res sensu comprehendit facilius, quam verbis declarari queat. quomodo Lucanum, poetam non malum in plerisque, magnæ & supinæ negligentia nota liberari posse censeo.

480 *Corus.* Corus ab Occidentis latere: Septentrionis stipat, quemadmodum Boreas ab Orientis latere.

483 *Et atrum rebus induci chaos.* Fuit Lucanus, non canit;

Extimuit natura chaos, rupisq; videntur
Concordes elementa moras, rursusq; redire
Nox manes mistura dei ...

Tenet

quos versus citat Cicero lib. 1. de diuinat. & lib. 3. de Oratore.

498 *Fluctus hanc decimus tegit.* decimus fluctus fluctuum maximus est secundum Lucanum lib. 5. & Ouidium 1. Tristium & 11. Metamorph. & Latinis decumanus dicitur auctore Festo, propter denarij numeri perfectionem, de qua Cælius lib. 22. antiq. lection. c. 14. à Græcis vocatur Τεταρμύς, teste Hesychio. Euripides in Troadib. de hac tempestate agens inquit;

Αἰχμαῖοι πῖεον τεταρμύας βεβήματα.

vtuntur etiam hac voce Synesius & Aristides, vt notauit Rob. Constantinus in lexico Græco, in voce τεταρμύας. Sunt qui de decumano fluctu intelligant l. 96. & l. 112. D. de verb. significat. & 5. flumina, Institut. de rerum diuis. & acquir. car. domin.

503 *Nil ratio & usus audet, ars cedit malo.* sic Maro;

... cedis quoniam spoliosa magistro est.

Ouidius:

Tanta mali moles, tantoque potentior arte est.

Idem;

Deficit ars, animique cadunt ...

Lucanus

*Artem opem vicere motus, nescitq; magister**Quam frangat, cui cedat aque...*511 *Felix vocatur, de sumtum ex Homero Odyssæ, vel ex Virg. A. Eneid. 1.**Qui meruit, plerique libri scripti habent, qui potuit.*518 *Vel Troia lachrymas, magna sit oportet miseria, cuius hostis misereat, ideo scriptores volentes summas calamitates exprimere, passim hoc addunt. Patruus;**Si Priamum adesset, & ipse eius commissores feret.*

Ennius, Annal. 5.

Cogebant hostes lachrymantes ut miserent.

Virgil. 1.1. A. Eneid.

*... infanda per artem**Supplicia & scelerum penas expendimus omnes,**Vel Priamo misera manu...*

Ovid. 1.4. Metamorph.

Grecia tunc potuit Priamo quoque stenda videri.

Sophocles:

ὦς ἐν τῇ ἐξ ἡρώδους ἱστορίας τρυφεύ.

P. A. Emylius hui. Francorum lib. 2. in humana vastitas, ac, si in alio hoste contigisset, victori etiam misera.

524 *Fulmine irati Iouis Armata Pallas, non est hoc abs te confectum, nam in libris Hetruscorum scriptum fuit, Manubias, id est fulminum iactus, tres deos possidere, Iouem, Palladem & Vulcanum, docet hoc Seruius, ad illud Virgilij,**Ipsa Iouis rapidum saculata æ nubibus igne dissecitq; rates &c.**eadem de causa Pallas apud Euripidem, in Troadib.**ἐμοὶ δὲ δ' ὄρωι φρεσὶ πῶς κεραιώνων
καλοῦσι Ἀχαιοὺς, καὶ τὴν πρῶτην ἀνελ.*528 *Solus inuictus malis, vide Virgilium 1. A. Eneid. Q. Smyrnum lib. 14. Philostratum in Imaginibus & Izacium in Lycophronem.*540 *Furibundum intonat, multa ex sequentibus translata sunt ex Homero Odyss. d. non vacat totum locum ascribere; incipit ibi,**Αἶας μὲν ἔτι νηοὶ δ' αὖτις δολιχὴν ἔειπε μοῖσι.
Τοῖσι μὲν δ' ἔειπε.**Tenet horror artus, omnis officio super**Nauita relicto, remus effugit manus.**In vota miseros ultimus cogit timor,**Eademq; superos Troes & Danaï rogant.**Quid fata possunt? inuider Pyrrhus patri,**Aiaci Vlysses, Hectori Atrides minor,**Priamo Agamemnon, quisquis ad Troiam iacet,**Felix vocatur: cadere qui meruit manu,**Quem fama seruat, victa quem tellus premit.**Nil nobile ausos pontus atque unda ferent?**Ignava fortes fata consument viros?**Pudenda mors est: qui quis es nondum malis**Satiare tantis calitum, tandem tuum**Numen serena, cladibus nostris daret**Vel Troia lachrymas: odia si durant tua,**Placetq; mitti Doricum exitio genus:**Quid hos simul perire nobiscum iuuat,**Quibus perimus? sistite infestum mare.**Vehit ista Danaos classis, & Troas simul.**Nec plura possunt, occupat vocem mare.**Ecce alia clades, fulmine irati Iouis**Armata Pallas, quicquid aut hasta minax,**Aut Aegide, aut furore Gorgoneo potest,**Aut igne patrio tentat, & calo noua**Spirans procella: solus inuictus malis**Luctatur Ajax, vela cogentem hunc sua**Tensorudente flamma perstrinxit cadens.**Libratur aliud fulmen: hoc toto impetu**Tortum reducta Pallas excussit manu,**Imitata patrem, transit Aiace, & ratem,**Ratisq; partem secum & Aiace tulit.**Nil ille motus: ardua ut cantes salo**Ambustus extat, dirimit insanum mare,**Fluctusq; rumpit pectore, & nauem manu**Complexus in se traxit, & ceco mari**Collucet Ajax, omne resplendet fretum.**Tandem occupata rupe, furibundum intonat,**Superaff*

- Superasse nunc se pelagus, atque ignes, iuuat
 Vicisse calum, Palladem, fulmen, mare.
 Non me fugabit bellici terror Dei,
 Et Hectorum una solus, & Martem tuli,
 545 Phœbea nec me tela pepulerunt gradu:
 Cum Phrygibus istos vicimus: tandem horream
 Aliena inerti tela mitti dextera?
 Quid si ipse mittat? plura cum auderet furens,
 Tridente rupem subruit pulsam pater
 550 Neptunus, imis exerens undis caput,
 Soluitq; montem, quem cadens secum tulit,
 Terraq; & igne victus, & pelago iacet.
 Nos alia maior naufragos pestis vocat.
 Est humilis unda, scrupulis mendax vadis,
 555 Vbi saxa rapidis clusa vorticibus tegit
 Fallax Caphareus: astat scopulis fretum,
 Feruetq; semper fluctus alterna vice.
 Arx imminet prærupta, quæ spectat mare
 Vtring geminum: Pelopis hinc oras tui,
 560 Et Isthmon, arcto qui recurvatus solo
 Ionia iungi maria Phryxeis vetat.
 Hinc scelere Lemnon nobilem, & hinc Chalcida,
 Tardamq; ratibus Aulida: hanc arcem occupat
 Palamedis ille genitor, & clarum manus
 565 Lumen nefanda vertice è summo efferens,
 In saxa ducit perfida classem face.
 Herent acutis rupibus fixæ rates,
 Has inopis undæ breuia comminuunt vada:
 Pars vehitur, huius prima pars scopulo sedet,
 570 Hanc alia retro spacia relegendem ferit,
 Et fracta frangit: iam timent terram rates,
 Voluuntq; maria: cedit in luctum furor.
 Postquam litatum est, Phœbus in lucem redit,
 Et damna noctis tristis ostendit dies.
 575 CLY. Virumne doleam, letor an, redcem virum
 Remeasse letor: vulnus at regni graue
 Lugere cogor, redde iam Graiis pater,

549. Pater Neptunus. ex multis supra
 docui hoc esse Neptuni epithetum.
 quibus add. hoc fragmentum Varroni;

Te Neptune pater, cui flumina cæca janæ
 Cinctæ sale resonant: magni cui præpete
 nimbo

Perfruit Oceanum, & flumina crimib. errat.

556 Fallax Caphareus. hoc loco Nau-
 plius Palamedis pater Græcos in cæca
 saxa pertraxit. vnde Pacuvius;

... pater

In Caphareis saxis pleros Achivos perdidit.
 Virgil. Aeneid. 11. hanc cladem Mi-
 neruæ sideri ascribit;

... scit triste Minervæ

Sidus & Euboicæ cautes, vltorq; Capha-
 reum.

quæ Virgilij sententia Straboni vera
 videtur lib. 8. & sit sane vera. Seneca
 Euripidem sequitur, cuius sunt illa, in
 Helena;

ποδὲς δὲ πυροδότης
 φλογεῖ σέλας ἀμφὶ ῥότους
 Εὐβοίᾳ, ἔλ' Ἀχαιῶν
 μνηστῶν & ἀνδρ. πύργους
 Καφραῖας ἐμπαλόν,
 Αἰγαιῖας τ' ἐπ' αἰλῶν ἀπταῖς
 ὁδόν ἀσέβως λαμβάνει.

562. Scelere Lemnon nobilem. sic Plautus
 in Rudente;

... qui se scelere fieri volunt nobiles.

D. Hieronymus, contra Eluidium: no-
 bilis factus est scelere. Q. Cicero, de
 petit. consularis, eodem modo dixit,
 Flagitio nobiles. Lemniades autem
 mares omnes occiderunt, excepta vna
 Hypsipyle; quæ patri Thoæi pepercit.

Hinc Chalcida. sunt qui referant Chal-
 cidenfes mulieres maritos suos occi-
 disse.

564. Palamedis ille genitor. Nauplius;
 quem, ut id faceret, impulsus volunt
 cupiditate vlciscendi Agamemnonem
 & Ulysses, qui Palamedem occiderat
 iuxta plerosque. nam Dares à Paride
 interfectum fuisse scribit. ut est, Xe-
 nophon in Cynægetico tradidit mor-
 tem Palamedis deos vindicasse.

Alii

- Qui Styga tristem non tristis videt,
Audetq; vita ponere finem,
605 Par ille regi, par superis erit.
O quàm miserum est nescire mori.
Vidimus patriam ruentem nocte funesta,
Cum Dardana tecta Dorici raperent ignes.
Non illa bello victa, nec armis,
610 Vi quondam Herculea cecidit pharetra:
Quam non Pelei, Thetidisq; natus,
Charusq; Pelida nimium feroci
Vicit, acceptis cum fulsit armis,
Fuditq; Troas falsus Achilles:
615 Aut cum ipse Pelides animos feroces
Sussulit luctu, celeremq; salu
Troades summis timuere muris.
Perdedit in malis extremum decus,
Fortiter vinci restitit annis
620 Troia bis quinis,
Vnius noctis peritura fato.
Vidimus simulata dona molis immensa,
Fatale munus Danaum traximus nostra
Creduli dextra, tremuitq; saepe
625 Limine in primo sonipes, cauernis
Conditos reges bellumq; gestans.
Et licuit versare dolos, ut ipsi
Fraude sua capti caderent Pelasgi.
Saepe commota sonuere parma,
630 Tacitumq; murmur percussit aures,
Et fremuit malè subdolo.
Parens Pyrrhus Vlyssi
Secura metu Troica pubes,*

πῖος ὧς Ἐπειὸς ἰσότης τοῦ Δῖος ἰσότη-
ται, εἰς ὃν παρὰ τὴν αἰσθησιν, ἢ κατ'
ἐκείνῃ καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὁμοῖος Ἐπειὸς ἐκεί-
νω. ideo ait Petronius;

Cum, Delio presante, caesi vertices
Ideo trahuntur, fissaq; in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum,
Aperitur ingens claustrum & obducti
specus,

Qui castra caperent...
molem huius equi declarauit Home-
rus dicens;

αὐτὰρ ὅτ' οἰσίνων ἡγεμὼν ὄρεθ'.

& Virgilius;

Denissum lapsi per funem.

nam sic quoque altitudo demonstrata
est, inquit Fabius lib. 8. Institut. Ora-
toriar. cap. 3.

623 Fatale munus. Virgil. 6. A. Encid.

Cum fatalis equus salu super ardua venit
Pergama,

de quo equus ait Petronius;

... rteri notauit fata.

Traximus nostra creduli dextra. ex Vir-
gilio 2. A. Encid.

627 Versare dolos. Virgilius;

Sen versare dolos, seu certa occumbere
mori.

631 male subdolo Parens Pyrrhus Vlyssi.
videtur Sophoclem adumbrasse, qui,
in Phylactete, Pyrrho simplex & mi-
nime subdolum ingeniu tribuit, egreq;
fingit ab Vlysse induci, ut fallacis &
astu vtatur; quod magni & excelsi ani-
mi proprium esse docet Aristoteles lib.
4. ad Nicomachum, De moribus ca. 3.
Cum Vlysses dixisset debere illum cal-
lide furto Philoctetæ arcus subducere,
respondet Pyrrhus;

ἐγὼ μὲν οὐδ' αὖ τοῦ δόλῳ κλέβω,
λαίρπει πᾶσι, τὸ δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν ἐν γυῖ.
ἐπειδ' ἔδεν ἐν τέχνῃς πρὸς αὐτὸν κακῆς,
ἔτ' αὐτὸς ἔδ', ὡς φασὶν, ἐκφύτας ἐμὲ
ἀπὸ τοῦ ἐτοίμου ὡς εἶναι τοῦ αὐτοῦ
ἀγῶν,
καὶ καὶ ὁ δόλος...

Sacros

quæ Pyrrho ut iuueni & magnanimo conueniunt optimè; fraudes vero Vlyssi, ut feni & cauto, potro
quod ait ἔδ' ὡς φασὶν, ἐκφύτας ἐμὲ, ἵς quadrant quæ de seipso Achilles Euripidis in Iphigenia Auli-
denti ait hoc modo: ἵς ἐστὶν ὁ δόλος ὁ δὲ φασὶν, ἐκφύτας ἐμὲ, ἵς quadrant quæ de seipso Achilles Euripidis in Iphigenia Auli-

talem se apud Euripidem in Licymnio Hercules; & apud incertum poetam, in Rheto. tales se He-
ctor & Rhesus esse profitentur. apud Ennium etiam nescio qui, his verbis; *Ego co ingenio natus sum,*
amicitiam Atque inimicitiam in fronte promptam gero. quæ omnia exemplorum loco ad d. cap. 3. Aristotelis
adferri possunt, quod nullus Interpretum præstitit, & sane indigēt illi decem De moribus libri, & de-

rioribus commentariis quam in illos
hactenus editi fuerunt, à Grecis & La-
tinis: quos cum lego, miseret me pro-
fecto iuuenum qui ex illis elegantissi-
mi operis intelligentiam haurire co-
guntur.

634 Tangere funes, Virgilius;

... circum pueri iunuptaeque puellae

Sacra canunt, funemq; manu contingere
gaudent.

661 Magis exurunt, quos secreta Lacerant
cure. lachrymae enim tristitiam leuant,
ut alibi dixi. Huc spectat etiam illud Lu-
donici Ariosti, in Orlando Furioso;

Così fà ch' ella un poco il duol raffrena;

Ch' auendo oue sfogarlo, è mena acerbo.

& illud Actij Sinceri, in Arcadia: Per
che lo sfogare con parole ali miseri
si vuole esser aleuolte aleuameto di peso.

666 Nobile carmen, sic Cornelius Se-
nerus, in Aetna;

... hinc auge nobile carmen

Plurima pars scene ...

Virgilius ecloga 6.

Si valeam meminisse, neque est ignobile
carmen.

667 Querula Edonis, in Octauia ait;

Repete assuetos

Iam tibi questus atque equoreas.

Vince Halcyonas, vince & volucres

Pandionias ...

Moschus, in Bionis epitaphio;

ὅδ' ἰ τὸ σὺν περ' ἄνερος ἱὲ σκατὸ λαιστὴν
ἀνδρῶν,

ὅδ' ἰ τὸ σὺν θρήνησσι δὲ ὄρετα μιν πρὸ γέ-
λιδων,

ἐλκύνουσ' οἱ ἔ τὸ σὸς οἴκῳ ἔλκεσιν ἰοχρῶ-
κινυζ.

comparationem vero lusciniæ etiam
alii usurparunt. Homerus Odyssei.

ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κόρυς χλαμῆς
ἀνδρῶν

καλὸν αἰεὶ δὴ σὺν ἑσέῳ νέον ἰσχυρότατον
δουρὶν ὅν περ ἄλλοιαι κατὰ ζῶντα πυ-
κινέουσιν,

ἥτε θάμνηται πᾶσι χρεὶ πολυχρηά φε-
ρῶν

πᾶσι δ' ὁλοφροσύνῃ ἰ πολλὸν φίλον.

Sophocles Trachiniis:

πρὸς ἑλκυστὸν δὲ ζῶντος δὲ ἀνδρῶν ζῆνον.

Virgilius;

Qualis populeæ merces Philomela sub umbra

Amisissos querit fructus.

Sacros gaudet tangere funes,

Hinc æqueui gregis Assyriax,

Hinc AEmonio desponsa rogo,

Ducunt turmas: hæc sæmineas,

Ille viriles.

Festæ matres votiua ferunt

Munera diuis, festi patres

Adeunt aras: vnus tota est

Vultus in vrbe.

Et, quod nunquam post Hecloreatos

Vidimus ignes, læta est Hecube.

Quid nunc primum dolor infelix

Quidue extremum deslere paras?

Mænia diuinum fabricata manu,

Diruta nostra?

An templæ deos super vsta suos?

Non vacat istis lachrymare malis,

Te magne parens flent Iliades.

Vidi, vidi senis in iugulo,

Telum Pyrrhi vix exiguo

Sanguine tingui.

CA. Cohibete lachrymas, omne quas tempus petit,

Troades, & ipsa vestra lamentabili

Lugete gemitu funera: ærumna mea

Socium recusant, cladibus questus meus

Remouete, nostris ipsa sufficiam malis.

CHO. Lachrymas lachrymis miscere iuuat.

Magis exurunt, quos secreta

Lacerant cura: iuuat in medium

Deslere suos, nec enim quamuis

Dura virago, patiensq; malis,

Poteris tantas flere ruinas.

Non quæ verno nobile carmen

Ramo cantat querula Edonis,

Ityn in varios modulata sonos:

Non quæ tectis Bistonis ales

Residens silus, impia diri

633

640

643

650

658

660

66

663

670

Furia

- Furia mariti garrula deslet:
Lugere tuam poterit dignè
Conquesta domum, licet ipse velit
Clarus niueos inter olores,*
- 675 *Istrum cygnus, Tanaimq; colens,
Extrema loqui: licet Halcyones
Ceyca suum fluctu leuiter
Plangente sonent cum tranquillo
Male confixa credunt iterum*
- 680 *Pelago audaces, fœtusq; suos
Nido pauide titubante fouent.
Non si molles imitata viros
Tristis laceret brachia tecum,
Quæ turrata turba parenti*
- 685 *Pectore rauco concita, buxum
Ferit, ut Phrygium lugeat Atym.
Non est lacrymis Cassandra modus,
Quia qua patimur, vicere modum.
Sed cur sacratas diripis capiti insulas?*
- 690 *Miseris colendos maximè superos reor.
CAS. Vicere nostra iam metus omnes mala.
Equidem nec ulla calites placo prece:
Nec si velini scire quo noceant, habent.
Fortuna vires ipsa consumpsit suas.*
- 695 *Quæ patria restat? quis pater? quæ iam soror?
Bibere tumuli sanguinem, atque ara, meum.
Quid illa felix turba fraterni gregis?
Exhausta nempe: regiam miseri senis
Vacuam relictæ, totq; per thalamos vident,*
- 700 *Præter Lacanæ, ceteras viduas nurus.
Tot illa regum mater, & regimen Phrygum
Fœcunda in ignes Hecuba, fatorum nouas
Experta leges, induit vultus feros:*

Euripides, in Helena, Iusciniam aduocat, ut secum lugubres cæus modicietur.
671 *Garrula*. de hirundine, in quam mutata fuit Proce, loquitur; quæ à Virgilio 4. Georgicor. garrula dicitur. quo loco idipsum ex Stesichore, Simonde & Sappho Fuluius Vrsinus obseruauit.

676 *Halcyones*. cum Græcis malo scribere *Alcyons*. quomodo referunt Ciceronem poema quoddam inscripsisse: cuius imitatione ipse quoque Gordianus Imp. poema *Alcyones* composuit, teste Capitolino.

678 *Fluctu leuiter Plangente*. Lucanus; ... & planctus illis cantibus vnde. Sic Attius vndas latrare & cachinnare dixit;

*Ac rbi curuo litore latrans
Vnda sub vnda labunda sonit:
Simul & circum magni sonantibus
Excita saxi, senu sonando
Crepitu clangente cachinnat.*

682. Molles. sic Claudianus de Eutropio, cuius à puero testes fuerat exsecutus
... mediaq; tamen mollissimus ira.

Imitata viros. Deæ magnæ Cybeles sacerdotes Gallosi, qui cum ea parte carent qua viri sumus, & molles erant & male audiebant, quasi muliebria paterentur, teste Apuleio de asino aureo lib. penult. & vitimo. vnde à Catullo in Galliambo Gallæ vocantur, & Attis, quod ipse sibi pondera acuto silice deuoluerat, dicitur noua mulier. Gallos idem Catullus semiuiros vocat, ut & Terentius Varro;

Tibi tympana haud inanè sonitu, dea, sonimus,

*Sonitum eris intonamus tibi nos semiuiros,
Teretem comā volatè Gallis tibi iactamus.*

684 *Turrite*. Cybelæ. de qua C. Cilnius Mæcenat;

*Ades huc, ades Cybele, dea, mœtigena dea,
Age tympano sonanti quate flexibile caput.
Eatum horreat flagello, comitum chorus ruit.*

Circa 686 *Atym*. de Atti ab Arnobio, Eusebio & Fulgentio, post Epicharmum,

Sosidem Atticum, aliosque multa digna lectione & cognitu iucunda referuntur. 699 *Totq; per thalamos*. quinquaginta. Virgilius AEneid. 2. *Quinquaginta illi thalami spes tanta nepotum*. 703 *Induit vultus feros*. mutata fuit Hecuba in canem, iuxta Euripidem, Lycophronem & AEschepiadem; alij, quia, ut fures canis larratu, Græcos Hecubamaledictis & conuictis sit infecuta, fabulam confictam volunt.

705 *Sibi humana forma perditā, & Hecuba homine quasi mortua. Sic, Hercule O Etæo, inquit;*

... *sibi Tantalus est facta superstes.*

706 *Silet repente Phæbas, ex sequentibus nonnulla ad Virgilij A En. 6. nonnulla ad Lucani lib. 5. imitatione dixit.*

Pallor. Lucanus;

... *nec qui solet esse timentis*

Terribilis sed pallor inest...

707 *Creberq; totum in fra actu 4.*

Cur ista vates corpus effusa ac tremens

Dubia labat ceruice?

Lucanus;

... *nec fessa quiescunt*

Corda: sed, ut turpidus boreæ post flamina, pontus

Rauca gemit; sic multa leuant suspiria vatem.

Idem;

... *rupta trementi*

Verba sono...

708 *Sistere vitæ. Virgilius:*

... *subito non vultus, non color vultus,*

Non comæ mansere comæ: sed pectus anhelum

Et rabie fera corda tument...

Lucanus;

... *bacchatur demens, aliena per antrum*

Colla ferens, vittæq; dei, Phæbeaq; serena

Erectis discussa comæ...

709 *Anhela corda. Virgilius;*

... *sed pectus anhelum*

Et rabie fera corda tument...

Lucanus autem;

Effluit & gemitus & anhelus clara meatu etc.

710 *Incerta nutant lumina. duo m. f. m. tant lumina. Lucanus;*

Torquet ad hec oculos, totaq; vagantia celo

Lumina, nunc vultu pauido, nunc torua minaci.

711 *Altior solito. Virgilius;*

... *maiorq; videtur.*

714 *Gemino recte, quia Enthei & ebrii, quæ singula sunt, cuncta gemina videtur. exempla habes apud Euripidē in Bacchis, Q. Smyrnæum lib. 12. & Nonnū in Dionysiis in princ. lib. 16. & 17. septima à fine libri pagina. Virgilius hoc non ignorauit, scripsit enim A Enēid. 4. Eumenidum demens veluti videt agmina Pentheus, Et solem geminum & duplices se ostendere Thebas. 723 Timete reges moneo. quædam membranæ continent timere. Furtiuum genus. Furtiua Venere editum, A Egyptum. monet Cassandra cauendum esse à natis ex furtiuo coitu. quare? an quia, ut dixit alibi, nullum nefas per nefas nati putant? quam rationem reddidit auctor libelli Gallici, De la*

Circa ruinas rabida latrauit suas, Troia superstes, Hectori, Priamo, sibi.

CHO. Silet repente Phæbas, & pallor genas, Creberq; totum possidet corpus tremor.

Stetere vitæ, mollis horrescit coma,

Anhela corda murmure incluso fremunt:

Incerta nutant lumina, & versi retro

Torquentur oculi, rursus immiles rigent.

Nunc leuat in auras altior solito caput,

Graditurq; celsa: nunc reluctantes paras.

Referare fances, verba nunc cluso malè

Custodit ore, Menas impatiens dei.

CAS. Quid me furor incitat stimulis noni,

Quid mentis inopem sacra Parnassi iuga

Rapitis? recede Phæbe, iam non sum tua.

Extingue flammæ pectori infixas meo.

Cui nunc vagor vāsana? cui bacchor furens?

Iam Troia cecidit: falsa quid vates ago?

Vbi sum? fugit lux alma, & obscurat genas

Nox atra, & ather abditus tenebris latet.

Sed ecce gemino sole præfulget dies,

Geminumq; duplices Argos attollit domos:

Idea cernone mora, fatalis sedet

Inter potentes arbiter pastor deas.

Timete reges, moneo, furtiuum genus.

Agrestis ille alumnus enertet domum.

Quid ista vacors tela feminea manu

Disiecta præfert? quem petit dextra virum

Lacana cultu ferrum Amazonio gerens?

Qua versat oculos alta nunc facies meos?

Victor ferarum colla vexatus iacet,

Ignobili sub dente Marmaricus leo,

Morsus cruentos passus audacis lea.

Quid

scripsit enim A Enēid. 4. Eumenidum demens veluti videt agmina Pentheus, Et solem geminum & duplices se ostendere Thebas. 723 Timete reges moneo. quædam membranæ continent timere. Furtiuum genus. Furtiua Venere editum, A Egyptum. monet Cassandra cauendum esse à natis ex furtiuo coitu. quare? an quia, ut dixit alibi, nullum nefas per nefas nati putant? quam rationem reddidit auctor libelli Gallici, De la

- Quid me vocatis sospitem solam è meis,
 Umbra meorum? te sequor tota pater
 Troia sepulta. frater auxilium Phrygum,
 740 Terrorq; Danaum: non ego antiquum decus
 Video, aut calentes ratibus exussis manus:
 Sed lacera membra, & saucios vincolo graui
 Fortes lacertos, te sequor nimium cito
 Congresse Achilli Troile: incertos geris
 745 Desphobe vultus, coniugis munus noua.
 Iuat per ipsos ingredi Srygios lacus,
 Iuat videre Tartari seuum canem,
 Auidiq; regna Ditis: hæc hodie ratis
 Phlegethontis atri regias animas vehet,
 750 Victamq; victricemq; vos umbra precor,
 Iurata superis vnda te pariter precor,
 Referate paulum terga nigrantis poli,
 Leuis vt Mycenæ turba prospiciat Phrygum.
 Spectate miseri: fata se volumus retro.
 755 Instans sorores squallida,
 Sanguinea iactant verbera,
 Feri laua semustas faces,
 Ardentq; pallentes genæ,
 Et vestis atri funeris
 760 Exesa cingit ilia,
 Strepuntq; nocturni metus,
 Et ossa vasti corporis
 Corrupta longinque situ
 Palude limosa iacent.
 765 Et ecce defessus senex,
 Ad ora ludentes aquas
 Non captat, oblitus sitis,*

Mæstus

- 742 Saucios vincolo graui. respicit ad illud Virgilij 2. A. Eneid. ... perq; pedes trahet in lora tuentes.
 743 Numium cito congresse Achilli Troile. nō dubito quin Virgilij 1. A. Eneid. verſum voluerit exprimere,
 Parte alia fugiens amiſſo Troilus armis Infelix puer & impar congressus Achilli. de Troilo quædam cognita
 digna notauit amicis meus, homo egregie doctus, Guiihelm. Canterus lib. 2. nouarum lectionum,
 Troili mors vnū ex facis Troiæ fuit. Plautus, Bacchidibus; Illo tria andrui fuſſe fata, que illi exitio forent,
 Signum ex arce ſi perſiſſet, alterum eſt etiam Troili mors, Terrium cum parte Scææ ſinen ſuperum ſi inderetur.
 744 Incertus. tales, vt quis dubitare queat tuāne ſit facies an alterius; quod etiam Virgil. innuit lib. 6.

police Chreſtiane, vbi docet cur huius-
 modi liberi, vt plurimum, ceteris ſala-
 ciores ſunt & nequiores, adde & pra-
 uiores: quare fortassis Veneti, homines
 prudentiſſimi & maxime cordati, ille-
 gitimos, quamuis natalibus fuerint re-
 ſtituti, in conſilium non admittunt, re-
 ſte Fulgoſ. conſil. 62. Incip. Stante ſta-
 tuto. Neſcio tamen, quam recte, nam

... πῶς αὖτις δὲ γέ

ἔφη καὶ εἰπὼν γὰρ ὁ ἄνθρωπος αὐτῷ,
 τίς εἶ καὶ πῶς ἐκίχης ἰσὺν ἀνθρώπων.

inquit Euripides, in Andromache, in-
 dicans ſæpe ſpurios legitimis eſſe me-
 liores. quoniam vt idem alibi ſcripſit,
 nomen diſpar, natura æqualis eſt;

ἐν ὁποίᾳ μὲν τῷ τῷ ἴδιῳ, ὅθεν δὲ τῷ.
 quod vero in eandem ſententiam ſcri-
 pſit Euripides;

ἔγω γὰρ παῖδάς τε καὶ ἰὺν ἰδὺς λαβὼν.

τῷ γινώσκων γὰρ ὅθεν ἔστις ἐκ δέσσης

τοῦ μὲν ἰσὺν ἔστιν.

iuri noſtro conuenit, quo tam male au-
 diunt ſpurij, vt infames & vilis condi-
 tionis eſſe cenſeantur, vt docet Andr.
 Tiraquellus De nobilitate c. 15. nu. 14
 cum aliquot ſequentibus. poſt quem
 pro ſpuriorum vituperatione & defen-
 ſione multa congeſſit Palæottus in lib.
 De ſpuris & nothiſ filiis à ca. 55. vſq;
 ad libri finem.

732 Lacena ferrum culu Amazoniæ gerens,
 more Amazonum ſecurim geſtans. in
 o. v. l. valde conſtanter legitur; Lacena
 ferrum, cultum Amazonium gerens. quid ſi
 legas? Lacena cultum ſeu Amazonium ge-
 rens. vt cultum Amazonium vocet ſe-
 curim, qua Clytæmneſtra Agamemno-
 nem occidit. ſed nihil muto,

733 Alta. v. l. alia, idque recipi debet.

739 Troia ſepulta. lege ſepulta.

Frater. Hector. loquitur iuxta com-
 munem ſententiam. nam Porphyrius
 teſtimoniis Ibyci & aliorū probat He-
 ctorem non Priami, ſed Apollinis filiū
 fuiſſe. vide Scholiaſtæ Homeri Ilia. γ'.

Atq; hic Priamidem laniatum corpore toto
Deiphobum vidit, lacrum nudoliter ora,
Ora, manuumq; ambus, populataq; tempora
raptu

Auribus & truncas inhonesto vulnere
nares:

Vix adeo agnouit pavitantem...

772 Cadiq; Lucanus, de Phœbade,
lib. 5.

... Vixq; refectacadi...

784 Resonete gelido latice, frigida eis qui
deliquitum animi patiuntur prodest,
auctore Hippocrate in Aphorismis, &
Aristotele in Problematis: quia frigus
spiritus cogit, & impedit ne dissolu-
antur; qui spiritus plurimi ad faciem
venire solent. itaque aqua frigida in fa-
ciem diffusa illos congregat, quibus
congregatis, sensibus functiones suæ
redduntur, sicque evanescit & innoxia.
Calida autem aqua illis prodest qui ti-
muerunt vel laborarunt vehementius.
De gelida aqua habes exempla hic, &
apud Homerum Iliad. 6. & c. ait etiam
Ovidius, in epist. Laodamiæ;

Lux quoque tecum abiit, tenebræ exsan-
guis oborta,

Succido dicor procubuisse genu.

Vix socer Iphiclus, vix me grandævus A-
castus,

Vix mater gelida mesta refecit aqua.

Posterioris, scilicet de calida, exempla
suppeditat Homerus Odys. 1. & Odys.
1. & Plautus in Bacchidibus, inquiens;

BA. dabitur opera, aqua calet, eamus in-
tro, ut laues.

Nam, ut in navi vecta es, credo timida es.

B. aliquantum foror.

Simul hic nescio quid turbe est...

788 Cecidit ante aras pater, autographa
habent: concidit ante aras pater.

791 Vbi Helena est, Troiam puto. Hele-
na hic est in Græcia, ideo videor mihi
adhuc in Troia agere.

792 Ne metue dominam famula, existi-
mabat Agamemnon Cassandram nō-
dum furere desuisse, ideo superiore ver-
su cum Helenam dixerat, Clytæmne-
stram dicere voluisse. Itcirco subiungit,
ne metue dominam Clytæmnestram.
ego enim, qui te inanis affectu dili-
go, prospiciam ne illa tibi sit iniuria,
vel te manumittam. Vel sane, Cassan-

Mæstus futuro funere.

Exultat, & ponit gradus

Pater decoros Dardanius.

CH. Iam peruagatus ipse se fregit furor,

Cadiq; flexo qualis ante aras gradu

Ceruce taurus vulnus incisa gerens.

Releuemus artus entheos: tandem suos

Victrice lauro cinctus Agamemnon adit,

Coniuxq; pariter obuios illi tulit

Gressus, reditq; iuncta concordia gradu.

ACTVS QVARTVS.

AGAMEMNON. CASSANDRA.

Tandem reuertor sospes ad patrios lares.

O chara salue terra, tibi tot barbara

Dedere gentes spolia: tibi felix diu

Potentis Asia Troia summi sit manus.

Cur ista vates corpus effusa ac tremens

Dubia labat ceruice? famuli attollite,

Resonete gelido latice, iam recipit diem

Marcente visu: suscita sensus tuos.

Opiatus ille portus arumnis adest.

Festus dies est. CAS. festus & Troia fuit.

AG. Veneremur aras. CAS. cecidit ante aras pater.

AG. Iouem precemur pariter. CA. Hecæu Iouem?

AG. Credis videre te Ilium? CA. & Priamū simul. 790

AG. Hic Troia non est. CA. Vbi Helena est, Troiam
puto.

AG. Ne metue dominā famula. CA. libertas adest.

AG. Secura viue. CAS. mors mihi est securitas.

AG. Nullū est pericūlū tibi met. c. at magnū tibi est.

AG. Victor timere quid potest? c. quod nō timet. 791

AG. Hanc fida famuli turba, dum excutiat deum,

Retinete, nequid impotens peccet furor.

At te pater, qui saua torques fulmina,

Pellisq; nubes, sidera & terras regis,

Ad

800 *Ad quem triumphi spolia victores ferunt:*

Et te sororem cuncta pollentis viri

Argolica Iuno, pecore votiuo libens

Arabumq; donis, supplex & fibra colam.

CHORVS GRAECORVM.

Versus choriambici, iambici, sapphici, tro-
chaici, dactylici, valde confusi.

Argos nobilibus nobile ciuibus, .

805 *Argos irata charum nouerca,*

Semper ingentes educas alumnos;

Imparem aquassi numerum deorum..

Tuus ille bissema meruit labore

Allegi calo magnus Alcides:

810 *Cui lege mundi Iuppiter rupta,*

Roscida noctis geminauit horas,

Iussitq; Phabum tardius celeres

Agitare currus, & tuas lentè

Remeare bigas candida Phæbe,

815 *Retulitq; pedem alternis nomen*

Stella quæ mutat, seq; mirata est

Hesperum dici: Aurora mouit

Ad solitas vices caput, & relabens

Imposuit senis humero mariti.

820 *Sensit ortus, sensit occasus,*

Herculem nasci: violentus ille

Nocte non vna poterat creari:

Tibi concitatus subsistit mundus,

O puer magnam subiture calum.

825 *Tesensit Nemeæus arcto.*

dra mentem nō satis affecturus ait, He-
lenam non futuram ipsius dominam.

Libertas adst. ego, inquit, non timeo-
me illius famulam futuram, quia con-
festim moriar: mors autem, quæ est vl-
tima rerum linea me manumiserit.

794 *Tibimet.* vox; met, superflua est &
solum pro tibi sine ad fulciendum ver-
sum est addita: nec possis dicere *tuca-*
on aut *tuca* *tuca* *tuca* esse. quare re-
stat vt sit *tuca* *tuca*.

807 *Imparem aquassi.* in huius versus
expositione mera infamia ab omni-
bus adferuntur. Videtur Seneca nō ad-
duodecim Deos magnos respexisse, in-
ter quos Hercules non est & sine quo
eorū numerus est par, sunt enim quos
ita refert Ennius;

Iuno, Vesta, Ceres, Deiana, Minerva, Ve-
nus, Mars,

Mercurius, Iouis, Neptunus, Vulcanus,
Apollo.

Sed Seneca respexisse videtur eo, quod
Hercules Heben duxit uxorem, & sic
imparem numerum Deorum æqua-
uit, Hercules; quod poeta tribuit Ar-
gis, quoniam ex ea originem Hercules
ducebat, ibique fuerat educatus; hanc
interpretationem memini Lipsio meo
placere. Vel sane intellexit Seneca, de
communibus Diis; qui ante Herculem
tantum tres erant, Mars, Bellona, Vi-
ctoria; additusque iis Hercules, qua-
ternarium numerum compleuit, sicq;
imparem numerum æquauit, quia au-
tem de communibus Diis multa non
satis nota sunt omnibus, cenfeo legen-
dos Seruium, Sabinum & Harungum,
ad illud Virgilij lib. 12. A Eneid.

... & de communibus aras.

Lilium Giraldum de historia Deorum,
Syntagmat. 10. & Antonium Roscium,
memorabiliū lib. 2.

811 *Geminauit.* Seneca hic & in Her-
cule O Etæo, docet Herculem duabus
noctibus fuisse genitum, vt Propertius.

Pressus.

lib. 2. Iuppiter Alceas geminas requieuerat Arles. Et celum noctibus fortis fuit. Lycophron adicit v-
nan noctem; Clemens Alexandrinus liberalior in *etæo* 7. alias septem, inquit; & Zoroaster, &
Aristoteles & alij, autem vultus vultus. Sed ad istos ad istos ad istos ad istos ad istos ad istos & Arnobius,
hoc imitatus, lib. 4. contra gentes, ait; Hercules natus est, qui in rebus huiusmodi patris sui transiret
exsuperare quæ virtutes, ille noctibus vix nouem, vnam potuit prolem exrudere, concinnare, com-
pingere: at Hercules, Sanctus deus, natus de Thetio quinquaginta nocte vna perdocuit & nomen
virginis ponere & genitricum pondera sustinere. 825 *Nemeæus.* qui, vt alibi dictum est, ex orbe

Lunari deciderat. Epimenides;

Ἐπεμινίδης ἐμὴν πελάτας ὑπὸ μύθῳ,
ἀδ' ἔπειτα φησὶν ἀπὸ τριῶν ὅρων λείοντα,
ὅς τις Νεμεσίου ἀγῶνι. αὐτὸς δ' ἀπὸ ποντικῆς
Ἡἑρῶν.

826 Fulmineus leo. hoc est rapidus, im-
potens, princeps, pernix &c. sic Clau-
dianus;

Obuia fulminei propevit ad vulnera pardi.
Aliam rationem habet illud Martialis;
Fulmineo spumantis aprī sum dens perita.
nam iccirco hoc dictum est, quia ut Xe-
nophon & Pollux testatur, ille in Cy-
nageterico, hic lib. 5. Onomast. cap. 12. a-
pri cum irascuntur, dentibus viunt, ut
videatur iis nescio quid igneum conti-
neri: alioquin canes admoti, quod se-
pe accidit, non adurerentur. ideo etiam
Apuleius, lib. 8. asini, dixit de apro; Im-
petu saevo frementis oristotus fulmi-
neus. Ovidius;

Fulmen habent acres in adunū dentibus
apri.

& alibi, in aprī descriptione;

... dentes aquantur dentibus Indū;

Fulmen ab ore venit, frondesq; affratibus
ardent.

Vnde, apparet hoc naturæ miraculum
veteribus fuisse notissimum. ideo mi-
ror Iulium Scaligerum lib. 5. de arte
poet. cap. 14. existimasse, Silium & Sta-
tium hoc latuisse. quamvis enim ex-
presse illius non meminerint; inde ta-
men non consequitur, ignorantia, non
voluntate hoc ab illis fuisse prætermis-
sum. quinimo ex iis ipsis Silij lib. 1. &
Statij lib. 11. Thebaid. versibus, quos
Scaliger adducit, arbitretur satis proba-
biliter contrarium colligi. quoniam
scilicet vterque apros fulmineos appel-
lauit. nec enim temerè tam laboriosis
& doctis poetis tam crassa ignorantio tri-
bui debet, ut rem vulgo notam igno-
rasse potius, quam leuiter eam vno ver-
bo indicare contenti fuisse videantur.
Porro quod Ovidius dicit,

... dentes aquantur dentibus Indū;

non solum Elephantinorum cornuum
respectu dictum accipi potest; sed etiā
Indicorum aprorum, quos Plinius lib.
8. auctor est dentium flexus cubitales
habere.

827 Ceruag; Parrhasis. hoc ordinere.

Pressus lacerto fulmineus leo,

Ceruag; Parrhasis:

Sensit Arcady populator agri,

Gemitq; taurus Dictaaliquens

Horridus arua.

Morte facundam domuit draconem,

Venitq; collo pereunte nasci,

Geminosa; fratres pectore ab uno

Tria monstratos, stipite incusso

Fregit insultans: duxit ad ortus

Hesperium pecus.

Geryonis spoliū triformis.

Egit Threiciam gregem,

Quem non Strymonij gramine fluminis,

Hebrise ripis non pavit tyrannus

Hospitum dirus, stabulis cruorem

Præbuit sauis, tinxitq; erudos

Vitimus rictus sanguis auriga.

Vidit Hippolyte feroc,

Pectore e medio rapi spoliū, & sagittas.

Nube percussa Stymphalis alto

Decidit calo.

Arborq; pomis fertilis aureis

Extimuit manus insueta carpi,

Fugitq; in auras leuiore ramo.

Audiuit sonitum crepitante flamma

Frigidus custos nescius somni,

Linqueret cum iam nemus omne fuluo

Plenus Alcides vacuum metallo.

Tractus ad calum canis inferorum

Triplici catena, tacuit, nec ullo

Latrauit ore, lucis ignota

Metuens colorem, te duce succidis

Mendax Dardania domus,

Et sensit arcus iterum timendos:

Te duce concidit totidem diebus

Troia quotannis.

ACTVS QVINTVS.

CASSANDRA.

- Res agitur intus magna, par annis decem.
Eheu quid hoc est? anime consurge, & cape
865 Precium furoris: vicinus vincti Phryges:
Bene est, resurgis Troia, traxisti iacens.
Pares Mycenae, terga dat victor tuus:
Tam clara nunquam prouida mentis furor
Ossendit oculis: video, & inter sum, & fruor;
870 Imago visus dubia non fallit meos.
Spectamus: epula regia instructa domo,
Quales fuerunt vltima Phrygibus dapes,
Celebrantur, ostro lectus Iliaco nitet,
Merumq; in auro veteris Assarici trabunt;
875 Et ipse picta veste sublimis iacet;
Priami superbas corpore exuuias gerens.
Detrahere cultus uxor hostiles inbet,
Induere potius coniugis fide manu
Textas amictus: horreo, atque animo tremo.
880 Regemne perimet exul, & adulter virum?
Venere fata, sanguinem extrema dapes
Domini videbunt, & cruor Baccho incidet,
Mortifera vinctum perfida tradet neci:
Induta vestis exitum manibus negat,
885 Caputq; laxi & inni cludunt sinus.
Haurit trementi semiuir dextra latus;
Nec penitus adigit, vulnere in medio stupe:
At ille, ut attis hispidus siluis aper,
Cum casse vinctus, tentat egressus tamen.
890 Arcibusq; motu vincla, & incassum furit.
Cupit fluentes undique & cacos sinus
Difficere, & hostem querit implicitus suum.
Armat bipenni Tyndaris dextram furens;
Qualisq; ad aras colla taurorum prius
895 Designat oculis, antequam ferro petat:
Sic huc & illuc impiam librat manum.*

cent fer labores Herculis: 1. Nemeæum leonem, 2. æripidem ceruam, 3. asrum Arcadium, 4. Cretensem taurum, 5. hydra Lernæam, 6. Geryonem, 7. Diomedem, 8. Hippolytes Amazonis baltheum, 9. Symphalides, 10. Heperidū draconem, 11. Cerberum, 12. Iij expugnationem.

851 *Lamina*, pro, lamina. Sic vocat aurea poema Heperidum, male vulgò legitur *flamma*. Sic in Florentinis Pandæus *lamina* scriptura est, l. Q. Mucius, 27. §. fin. D. de aur. arg. leg. differt autem lamina à bractea, vt docet Valla; quâvis D. Hieronymus ad Fabiolum ea confuderit. Vide Catellianum Cottam, in voce *Lamina*.

860 *Troidem*. Troiam igitur Hercules decem dierum spacio expugnauit.

865 *Vicinus vincti*. videtur fuisse adagium. Piaurus, in Casina;

Nostro omne est dies, iam vincti vicinus.

Cæsius Bassus:

Romani à Gallis densi sunt victores.

Quid. r. Fastor.

Victa iam vinces, euerasq; Troia resurges.

Liuius lib. 26. omnibus bellis vincti vicerimus. nec longe recedit illud Herodoti, in Vrania: *ἐν τῇ πόλει αἱ ἐκείνης πόλεως*, itaque quotiescumq; maiorem cladem vinctis victores acceperunt, dici poterit victos vinctis. vt auorum nostrorum memoria in Raucennati prælio quod melius Ibiuo, Bembo, Celsare Anselmo & Calcagnino describunt. Franciscus Guicciardinus histor. li. 10. & Arnoidus Ferronus Gallicarum rerum lib. 4. & Gondisalus Illeacas Pontificalis Historiæ, lib. 6. cap. 23. §. 3. accidit, singulari Hispani pedis virtute, de quo prælio dici solet; Los vengidos, vengidos; los vencedores perdidos. Flere victum, at victorem perdi ab ipsa victoria. idem licebit usurpare, quando qui vno prælio fusus fuit, secundo victorem profligat.

866 *Traxisti*. in vno cod. Scripto legitur *traxisti*.

880 *Perimet*. o. v. l. habent *perimat*.

888 *Atille*. sic etiam Homerus Iliad. 21. Virgilius AEneid. 10. Mezentium; Ouidius Fastor. 2. Fabios, Sura

Hæc.

tius 2. Thebaid. & Silius lib. 1. alios a-
pris compararunt.

897 *Habet, peractum est.* Hercule OE-
tæo actū 4.

*Habet, peractum est. quia peti pœnas,
dedit.*

900 *Exanimem petit.* hoc vel timidi est,
vel ira furentis, vel crudelis, hic timidi
potius videtur.

901 *Ille fodientem adiuvat.* sic apud Eu-
ripidem Electra Orestem adiuvat in
Clytaemnestra ne anda

Οἱ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐμὴν
αἰματὶνὴν κηδεμένην
κατέρχου· ἴσον δ' ἔσται μεδέειν.
ἢ. ἴσων δ' ἐπικέλευσά σοι
ἐξέσται· ἐκ δ' ἀνέλευσ' αὖτις.

videlicet semper qua mensura menti
furimus, eadem Deus nobis remeti-
tur. Audiui à viris fide dignis in Frisia
non ita pridem contigisse, ut quidam,
qui patri suo sæpe iniurius fuerat, adeo
ut illum pugnis cōtundere & crinibus
raptare prostratum sustinuerit, à filio
suo eodem modo per domum raptatus
cum ad limen domus peruentum foret,
& nefandi istius rabies etiam vite-
rius progressura videretur, miser iste pa-
rens, intelligens iusto Dei iudicio hæc
se perpeti, exclamavit: Hactenus fili ius-
ficiat; nec enim ego parentem meum
auium tuum vltra domus limen crini-
bus traxi. Immane me hercle, horren-
dumque exemplum, quod si Brufonio,
Sabellico, Fulgoso, & aliis exemplorū
collectoribus notum fuisset, haud dubiè
ab illis non foret omissum.

904 *Emeruo die finito.* ducta Metapho-
ra à militum stipendiis.

920 *Electra.* tunc temporis Laodice di-
cebatur, postea autem Electra vocari
cepit. Aelianus var. histor. lib. 4. Ἐάνθος
ἡ ποιητὴς τῶν μελῶν, ἐξήνετο δὲ οὗτος πρὸς
βούτης Σπινέχου τοῦ Ἰμεραίου, λέγει τὴν
Ἠλέκτραν τοῦ Ἀγαμέμνονος ἑταίρῳ ἔχειν
ἑταίρον πρὸς αὐτὸν, ἡ δὲ Λαοδίκη· ἐπεὶ εἴη
Ἀγαμέμνων ἀντιδρῶν, τὴν δὲ Κλυταιμνή-
στραν· ὁ Ἀργεῖος ἐγγυητὴς, καὶ Ἐστίλιδου, καὶ
ἡλεκτρὸς οὗτος, καὶ καλεῖται αὖτις παρθέτον
Ἀργεῖον Ἠλέκτραν· ἐκάλεισεν, ὡς τὸ ἀ-
μφοτέρῳ ἀνδρὸς καὶ μὴ περὶ αὐτῶν λέγεσθαι.
Porro Orestem à Strophio educatione
fuisse etiam Pyrauder in Peloponne-
siacis, teste Plutarcho, tradidit.

Habet, peractum est. pendet exigua male
Caput amputatum parte, & hinc trunco cruor
Exundat, illinc ora cum fremitu iacent.

Nondum recedunt ille iam exanimem petit,

Laceratq; corpus illa fodientem adiuvat.

Uterque tanto scelere respondet suis.

Hic est Thyeste natus, hæc Helena soror.

Stat ecce Titan dubius cmerito die,

Suane currat an Thyestea via.

ELECTRA. STROPHIUS.

Fuge o paterna mortis auxilium unicum,

Fuge, scelestas hostium euita manus.

Eversa domus est funditus, regna occidunt.

Quis iste celeres concitus currus agit?

Germane vultus veste furabor tuos.

Quos anime demens refugis? externos fugis?

Domus timenda est, pone iam trepidos metus

Orestia: amici fida praesidia intuo.

ST. *P hoc idè relicta Strophius, Elea inclytus*

Palma reuertor. causa veniendi fuit,

Gratari amico, cuius impulsu manu

Cecidit decenni Marte concussum Ilium.

Quanam ista lachrymis lugubrem vultum rigat?

Pauetq; maesta? regium agnosco genus.

Electra, luctus causa quæ lata in domo est?

EL. *Pater peremptus scelere materno iacet,*

Comes paterna quaritur natus neci.

Aegisthus arces Venere quas ita tenet.

ST. *O nulla longi temporis felicitas.*

EL. *Per te parentis memoriam obtestor mei,*

Per sceptrum terris nota, per dubios deos,

Recipe hunc Orestem, ac pium furtum occule.

ST. *Et si timendum casus Agamemnon docet,*

Aggrediar, & te Orestia furabor libens.

Poscunt fidem secunda, at aduersa exigunt.

Cape hoc decorum ludicri certaminis

Insigne

Insigne frontis, læna victricem tenens
Frondem (virenti protegit ramus caput)
Et ista demum palma Pisæ Iouis,

935 *Velamen eadem praestet, atque omni in iubi.*
Tuq; à paternis assidens frenis comes,
Condifce Pylade patris exemplo fidem.
Vos, Gratia nunc teste, veloces equi -
Infida cursu fugite praecipiti loca.

940 EL. Excesit, abiit, currus effreno impetu,
Effugit aciem: tuta iam oppertiar meos
Hostes, & ultro vulnere opponam caput.
Adest cruenta coniugis victrix sui,
Et signa cadis veste maculata gerit:

945 Manus recenti sanguine etiamnum madent,
Vultusq^{ue} præ se scelera truculenti ferunt.
Concedam ad aras, patere me vitis tuis.
Cassandra iungi, paria metuentem tibi.

CLYTÆMNESTRA. ELECTRA.

ÆGISTHVS. CASSANDRA.

Hostis parentis, impium atque audax caput,

950 Quo more cætus publicos virgo petis?

EL. *Adulterorum virgo deserui domum.*

CLY. Quis effecdat virginē? EL. gnata tuam?

CLY. *Modestius cum matre. EL. pietatem doces?*

CLY. *Animos viriles corde tumefacto geris.*

955 Sed agere domita fœminam discēs malo.

EL. *Ni fortè fallor, fœminas ferrum decet.*

CLY. Et esse de mens te parem nobis putas?

EL. Nobis? quis iste est alter Agamemnon tuus?

CLX. Indomita post hæc virginis verba impia

960 Regina frangam. EL. mitius interea mihi

Tu vidua loquere: vir caret vita tuus.

CLY. Ediffere ubi sit gnatus, ubi frater tuus?

EL. *Exiit Mycenae.* CLY. *redde nunc gnatum mihi.*

EL. Et tu parentem redde. CLY. quolati ita loco?

950 Quo mare certus publicis rixae pe-
 inhonestum veteres existimabant vir-
 ginem in publico verſari, nec virginem
 ſolum ſed etiam matrem ſuam, ut
 cōſtat ex multis Euripidis locis, in He-
 culaſidis, in Oreſte, in Iphigenia Audi-
 denti Menander.

ἔσθ' οὐ μὲν εἶσαι τῇ γυναικὶ ἔσαι χρεῖσθαι
ἔσθ' ἄνθ' οὐ μὲν εἶσαι τῇ γυναικὶ ἔσαι χρεῖσθαι

quam rein copiose & eleganter persequitur D. Gregorius Nazianzenus, in lib. De documentis virginum . i. hac ratione motus Constantinus Imp. i. n. anno. C. de offic. diuersor. iudic. matrem famil. que intra domum femer continet, in publicum protrahi vetuit, propter sexus verecundiam, l. 2. §. 1. C. de his qui ven. aetat. impetrat. c. 43. §. perro si de election. in 6. ob quam illis virorum coetibus immisceri non conuenit, auctore Bonifacio octauo. in c. mulieres. de iudic. in 6. Sanè D. Paulio mulier *ειρανης*, Augusto apud Dionem *ειρανης*, *ειρανή*®, vocatur. ait Philo, *τελειος ειρανης* lib. 7. obseruat. cap. 16. *Συμμελειος ειρανης* *καθ' εδω μονη φαρμαζουσι*. notum est illud *ειρανης* symbolum Venerum testamentum calicans, de quo Iunius, in emblematibus.

952 *Quis esse credat virginem? E. L. natam*
tuam. ait electa recte suspicaris nemi-
nem crediturum me esse virginem. nō
quia ceteris publicos peto; sed quia fi-
liatua sum. tē sciūt omnes pudicitiam
tuam Aegistho profuturisse: me suspi-
cabuntur matris vestigia secutam pu-
dori meo non temperasse. & merito.
sunt enim parentibus filij pierumque
similes, auctore Aristotele lib. 3. polit.
ca. 8. & lib. 3. Rhetor. ad Theodectum,
& filiarum matrum mores imitantur;
vid. de Ezechielis vates; sicut mater, ita &
filia eius. D. Ambrosius autem li. 3. De
virginitate: Quid potuit filia de adul-
tera matre dicere, nisi damnum pudo-
ris: merito igitur Peleus apud Euripi-
dem in Andromache;

... ἐκείνου γὰρ
 μητρὶ ἀνείη. τὰς δὲ σχεπῆτε μοι
 μητέρας, ἡδὺς ὕμνους δὲ μητρὸς

960. *Regina frangam.* huc spectat illud
Ani in A. Foistho. Negro fera hami-

num pectora fragebant, donec vim
aperperferiat imperij, ceterum in vete-
ribus lib. legitur ita;

Indonita posthuc virginis verba impie
Regina scit, q. amittas, interea mihi
Ediffere, ubi sit natus, ubi frater tuus.
EL. exiit &c.

980 *Nomen ambiguum suis*, ait per paren-
tum scelera Aegisthum nactum esse
nomē ambiguum suis, id est quem ne-
scierent parentes (quos suos vocat) quo
nomine compellerent. Thyestes du-
bus filiūmne an nepotem; Pelopeia
ignara filiūmne an fratrem nuncupet.
988 *Vidua ante thalamos*, locus hic con-
firmat Labronij sententiam de vidua
Iamalum D. de verbor. signific.

1008 *Veniet & vultu suū*, solent corū,
qui mortui viciat iustit vaticinia exitum
habere, testis hoc loco Seneca, testis
Homerus apud quem Iliad. 2. Hector
Achilli mortem prędicat, testis Sopho-
cles in *periploia*, ubi Ajax moriens
amprecatur Agamemnoni & Vlyssi, vt
a carissimis occidantur, testis Virgilius
lib. 10. *AEneid.* ubi Oedus Mezentio
vicinam mortem imminere vaticina-
tur, testis Quidiana Dryas lib. 7. Me-
tamorph. inquiring;

*Nympha sub hoc ego sum Ceneri gratissi-
ma lignos.*

Que tibi factorum poenas in latere tuorum
Vaticinor moriens, nostri solatia laeli.
testis Lucani Domitius lib. 7. his verbis;

Nan te sunt ista scelerum mercede potitum,
sed labium fati, Cesar, genere q. minorem

*Aspiciens, Stygias, Magno duce, liber ad-
vndas.*

Et securus eo; te seno Marte subactum,
Pompeioq; graues poenas, nobisq; daturū,
Cum morior, sperare licet.

Testis Calanus Indus, qui, sciscitanti
Alexandro Macedoni numquid veller,
respondit; Nihil, breui te videbo, testis
postremo Socrates apud Xenophōtem
de regibus *ἀνδρῶν ἀρετῆς διῆται*,
nam Clytemnestram & Aegisthum
occidit Orestes, qui quia exinde furete
cepit, ait; *veniet & vobis furor.*

scilicet Orestis, Agamemnon ab uxore
& cognato, Vlysses a filio Telegono oc-
cus fuit. Mezentius eodem libro ab
Aenea interficitur, Erichthon paillo

EL. *Tuto: quietus regna non metuens nona:*

Insta parenti satis, at iratae parum.

CL. *Morieris hodie*, EL. *dūmodo hac moriar manu.*

Recedo ab aris, sine te iugulo iunat.

Meruisse ferrum, praebo iugulum volens:

Seu more pecudum colla refecari placet,

Intenta cervix vulnus expectat tuum.

Scelus peractum est: cedere spero viri;

Atque obsoletam sanguine hoc dextram abluo.

GLY. *Consort periculi pariter, ac regni mei*

Aegisthe, gaudes? gnata genitricem impie

Probris lace sit, abditum fratrem occulit.

AE G. *Furibunda virgo vocis infanda sonum,*

Et aure verba indigna materna opprime.

EL. *Etiā monebit scelere infandi artifex,*

Per scelera nactus nomen ambiguum suis;

Idem sororis gnatus, & patris nepos.

CLY. *Aegisthe cessas impium ferro caput*
Demetere? fratrem reddat, aut animam statim

Abstrusa caeco carcere, & saxa exigat

A Euum per omnes torta poenarum modos:

Referre, quem nunc occulit, fors san volet:

Inops, egens, inclusa, pedore obsita,

Vidua ante thalamos, exul, inuisa omnibus

Aethere negato, sero succumbet malis.

EL. *Concede mortem*, CLY. *si recusares, dārem.*

Rudis est tyrannus, morte qui poenam exigit.

EL. *Mortem aliquid ultra est?* CLY. *vita, si cu-
pias mori.*

Arripite famuli monstrum, & auctam procul

Vltro Mycenae, vltimo in regni angulo

Vincite, septam nocte tenebroso specus,

Vt inquietam virginem carcer domet.

At ista poenas capite perfoluat suo,

Capitua coniux, regis pellex tori:

Trahite, vt sequatur coniugem ereptum mihi.

CAS. *Ne trahite, vestros ipsa pracedam gradus:*

Perferre.

*Perferre prima nuncium Phrygiis meis
 Propero, repleta ratibus eversis mare,
 Captas Mycenæ, mille duces erem ducum,
 Vi paria fata Troicis tulerit malis.
 1005 Perisse dono fœmina, stupro, dolo,
 Nihil moramur, rapite: quin grates ago.
 Iam iam iuuat vixisse, post Troiam iuuat.
 CL. Furibunda merere. CA. veniet et vobis furor.*

post miserabili fame confectus interit.
 C. Cæsar coram Pompeij statua, plus
 viginti vulneribus confectus cecidit.
 Non multis à Calani mortediebus Alexander
 Babylone veneno interit.
 Anyti quoque filio omnia eueniunt,
 quæ verisimilè euenitura Socrates moriens
 diuinarat, quæ cuncta ab optimis
 scriptoribus sunt prodita; quæ lubuit
 annotare vt appareat vnde Ethnicorū
 illa vetus opinio, quam initio posui,
 promanarit.

L. ANN. SENECAE IN L. ANNÆI SENECAE.

Octauia.

OCTAVIAM ADVERSARIA.

TRAGŒDIA X.

PERSONÆ.

Octauia. Nuncius.
 Nutrix. Agrippina.
 Chorus. Seneca.
 Poppæa. Nero.
 Præfectus.

ACTVS PRIMVS.

OCTAVIA.

Anapæstici.

*IAM vaga cælo sidera fulgens
 Aurora fugat, surgit Titan
 Radiante coma, mundoq; diem
 Reddit clarum: eia age tantis
 Onerata malis, repete assuetos*

*Iam tibi questus, atque æquoreas
 Vince Halcyonas, vince & volucres
 Pandionias, grauior namque his
 Fortuna tua est, semper genitrix
 10 Desflenda mihi, prima meorum
 Causa malorum, tristes questus*

4 *Eia age tantis.* sic reposuit Fabricius, cum ante legeretur; *age tot tantiq;* ego in membranis inuenio; *age tot tantis.*
 7 *Vince Halcyonas.* hac comparatione vtitur Euripides in Iphigenia Taurica, & Pacuuius, in Teucro, inquit;
Alcyonis ritu litus peruolans feror,
 9 *Genitrix.* Valeria Messalina; quam cum super cetera dedecora etiam Claudius C. Silio nupuisse comperisset, supplicio affecta.

Nate

21 Nouerca. Agrippinæ: hæc mortua
Messalina, Claudio patrio suo nupsit.
27 Ultra Oceanum, cuiq; Britannii. de hac
Claudij Britannica victoria, sunt hæc
incerti poetæ carmina;

Ausonii numquam tellus violata triumphis,
Icta tuo, Caesar, fulmine procubuit.

Oceanusq; tuas, ultra se prospicit aris,
Qui finis mundo, nunc erit imperio.

Victa prius nullo, iam iam spectat triumpho.
Illobata tuos gens facit in titulos.

Tabula visa diu, medioq; reconditæ ponto
Libera, victa iam modo colla dedit.

Eufrates ortus, Rhenus incluserat Arctos,
Oceanus medium venit in imperium.

Libera non hostem, nõ passæ Britannia regem,
At Eteonum nostro quæ procul orbe, iacet.

Felix aduersis, & sorte oppressa secunda,
Communis nobis & tibi, Caesar, erit.

Vltima cingebat. Tibi tuæ, Romule, regna,
Hic tibi finis erat religiose Numas.

Et tuæ, Diue, tuum sacra potentia celo.
Extremum citrà constitit Oceanum:

At nunc Oceanus geminos inluit orbes,
Pars est imperij, terminus ante fuit.

Mars pater & nostræ genij tutela, Quirinus
Et magno positus Caesar vterque polo,

Cernitis ignotos Latia sub lege Britannos.
Sol citrà nostrum spectatur imperium.

Vltimæcesserunt adoperto claustra profundo,
Et iam Romano cingimur (sic lego) Oceano.

Opponi frustra rapidum Germania Rhenus,
Eufrates prodest nil tibi, Paribæ fugax;

Oceanus iam terga dedit, nec pecunius vlli
Cæsareos fasses imperiumq; tulit.

Illi procul nostro semota exclusaq; celo.
Adiuitur nostra victa Britannia aqua,

Semota & vasto disuncta Britannia ponto,
Cinctaq; inaccessis horrida litonibus:

Quam pater iunctus Nereus vallauerat undis,
Quam fallax estu circum Oceanus,

Brumalem sortita plagam; quæ frigida semper
Præfulget stellis Arctos innocidui:

Conspectu deuictæ tuo Germania Caesar,
Subdidit insuetæ cella premenda iugo,

Adspice confundi populos imperia tellus.
Coniunctum est quod: adhuc orbis & orbis

erat.

In quarto à fine versu sententia postulat,
vt legatur Britannia. nam vnicam
hanc expeditionem Claudij suscepit.
quare Germania legi non potest. Syllabæ

Nate exaudi, si quis remanet

Sensus in umbris. utinam ante manu

Grandæua sua, mea rupisset

Stamina Clotho, tua quàm mærens.

Vulnera vidi,

Orq; ferro sparsa cruore.

O lux semper fuit est mihi,

Tempore ab illo lux est tenebris

Inuisa magis.

Tulimus saua inssa nouerca,

Hostilem animum, vultusq; truces.

Illa illa meis tristis Erinny

Thalarnis Stygios prætulit ignes,

Teg; extinxit miserande pater,

Modo cui totus paruit orbis

Ultra Oceanum: cuiq; Britani

Terga dedere, ducibus nostris.

Ante ignoti, iurisq; sui.

Coniugis, heu me, pater infidis.

Oppresse iaces, seruitq; domus.

Cum prole tua, capta tyranno.

N V T R I X

Fulgore prima captus, & facili bono

Fallacis aule, quisquis attonitus stupet,

Sabito latentis. ecce fortuna impetu

Modo præpotentem cernat euersam domum,

Stirpemq; Claudij, cuius imperio fuit.

Subiectus orbis: paruit liber diu.

Oceanus, & recepit inuitus rates.

En qui ora Tanais primus imposuit iugo,

Ignota tantis classibus rexit freta,

Interq; gentes barbaras tutus fuit,

Et saua maria, coniugis scelere occidit:

Mox illa gnati, cuius extinctus iacet.

Frater venenis: mæret infelix soror,

Eademq; coniux, nec graues luctus valcat

*Ira coacta tegere crudelis viri.
 Secreta refugit semper, atque odio pari
 Ardens marini, mutua flagrat fuce.
 30 Animum dolentis nostra solatur fides,
 Pietasq; frustra, mutat immitis dolor
 Consilia nostra, nec regi mentis potest.
 Generosus ardor, sed malis vires capit:
 Heu quàm nefandum prospicit nosser timor
 35 Scelus, quod utinam numen auertat deum.*

OCTAVIA. NVTRIX.

Anapestici.

*O mea nullis aquanda malis
 Fortuna, licet repetam luctus
 Electra tuos: tibi mœrenti
 Casum licuit flere parentem,
 40 Scelus ulcisci vindice fratre,
 Tua quem pietas hosti rapuit,
 Texitq; fides.
 Me crudeli sorte parentes
 Raptos prohibet lugere timor,
 65 Fratriscq; necem deslere verat:
 In quo fuerat spes una mihi,
 Totq; malorum breue solamen.
 Nunc in luctus servata meos,
 Magni resti nominis umbra.
 70 NVT. Vox en nostras perculit aures:
 Tristis alumna: cessat thalamis
 Inferre gradus tarda senectus.
 OCT. Excipe nostras lachrymas nutrit,
 Testis nostri fida doloris.
 75 NVT. Quis te tantis soluet curis:
 Miseranda dies:
 OC. Qui me Stygias mittet ad umbras.
 NVT. Omina quaeso, sint ista procul.
 OC. Non vota meos tua nunc casus.*

tamen prioris quantitas repugnat. iccirco amplio, fortassis legendum;

Conspeltq; tuo deuicta Britannia Casar.

31 Oppresse, bolero venenato.

32 Tyranno. Neroni.

40 Ora Tamen agit de Britannica Clau-
 dij expeditione & victoria; cuius fre-
 quens metio apud Diaem, Zonaram,
 Plinium, Eutropium, Orosium & Ado-
 nem Viennensem. quare cum à Britan-
 nia valde alienus sit Tanais, exisimo
 hoc loco legendum Tamefis, cuius flu-
 minis bis apud Casarem fit mentio, &
 Dion lib. 60. tradidit Britannos, acce-
 pia clade à C. Sidio Geta, periculosos,
 seque ad raurum notum recipientes,
 cum Romani, Germanorum auxilia-
 riorum virtute, pontem, quo fluvius
 stratus erat, transiissent, caecos fuga-
 tosque, memini hanc emendationem
 etiam Victori Gisellino, viro optimo
 & doctissimo, placuisse; cum idè viriq;
 eodem tempore in mentem venisset.
 Tamefis meminit etiam Stella Calue-
 tus, vir nobilitate, disciplinis, humani-
 tate & ceteris omnibus virtutibus pre-
 stans, nostræque laus Hispaniæ in En-
 comio Didaci Spinosa S.R. E. Cardi-
 nalis, his versibus;

Iam te Danubius, septeno qui ruit ore

In pontum, colit & Rhenus, Scaldinq; ve-
 rentur,

Et Rhodanus nouit velox, magnusq; Ga-
 rumna,

Et Tamefis glaucus, Londini qui aluit as-
 ces.

43 Cornig. Agrippina.

44 Gnati. Neronis.

45 Frater. Nero Britannicum Octauia:
 fratrem veneno à Locusta accepto su-
 stulit.

49 Mutua flagrat fuce. hoc est quantum:
 Nero cedit Octauiam, tantum illa odit
 Neronem.

69 Magni resti nemiin umbra. ne existi-
 mes imitari illud Virgilij;

Et nunc magna mei sub terras iat imago.
 sunt enim planè diuersi.

84 *Sauos ante leones. Euforbus;*

Iniquitur leo seuus & alma virginis a-
strum.

95 *Hunc titulum parti filio imperij, fe-*
cerat hoc prius Semiramis, sed modo
honestiore.

107 *Pœna nam grauior, in duobus m.s.*
pœna nunc grauior.

115 *Membra cum soluit quies, membro-*
rum enim compages somno soluuntur,
auctore Paulo Aegineta lib. 1. ca. 97.
Homerus Odys. σ.

ὅς δ' ἐπὶ ἀνὰ λυθῆσσι, νότον δ' ἐοικὸς ἄνθρωπον.

quare ab eodem somnus vocatur λυθῆ-
σσι, quemadmodum & ab Apollo-
nio. 4. Argonaut. & Orpheo in hym-
nis. de somno ita canit poeta Hispanus;

Quien duerme aqui? do está que no le veod?

O hele allí dicho? tu, que a floxas

La cuerda al pensamiento o al desseo.

116 *Natura, quan pocas obras coras*

Enel mundo son hechas por tu mano.

Creciendo ei bien, menguando las congoxas.

117 *El sueño diuile al corazón humano,*

Para que al desferstar mas se alegresse

Dele estado gozoso, alegre y sano.

118 *Que, congoxas de nua: uole hallasse,*

Ha se aquel interualo, que ha passado,

Quei nueuo gusto nunca al bien se passa.

119 *Y al que de pensamiento fatigado;*

El sueño baña con licor piadoso,

Curando el corazón despedagado,

120 *Aquel breue descanso aquel reposito*

Basta para cobrar de nueuo aliento,

Con que se passe el curso trabajofo.

121 *Hæc adde iis quæ diximus ad Hercu-*
lem Furientem & ad Agamemnonem.

120 *Prosequitur hostis, in. Chabent per-*
sequitur hostis.

125 *Nitentem, in vpo cod. antiquo le-*
gitur intentam.

128 *Senior Pelagi fretis, quæ illi peper-*
cerant, sic Ouidius Metamorph. 11.

... crudelior ipso. Sit mihi mens pelago... 132. *Iusta maritum coniugiu.* à Nerone pro præmio poscit

meam necem, quæ iusta ipsius vxor sum. Claudius enim Octauiam Neroni, quem adoptauerat, in
matrimonium traditurus, ne soror fratri nuberet (nam sororem, ne adoptiuam quidem durante ado-
ptione, ducere leges sinebāt) eam prius alteri in adoptionem dedit; vt, eo modo in alienam familiam
transiens, iuste Neroni nuberet. Erat ergo Octauia iusta Neronis vxor. quid. vero inter iustam & in-
iustam vxorem interfit, docet Ræuardus lib. 4. de iuris ambiguitatib. c. 16. 133. *Gnato suo.* Britan-
nico. *Sanguine alieno satum.* Neronem. 141. *Torinofandis.* fratris enim vel sororis filiam vxorem du-
cere nō licet. Suetonius Tranquillus lib. 5. Agrippinæ, inquit, Germanici fratris sui filix, per ius osculi
& blanditiarum occasiones, ille ctus in amorem, subornauit proximo Senatu qui cogerent se ad du-

Sed fata regunt.

NVT. *Dabit afflictæ meliora Deus*

Tempora mitis: tu modo blando

Vince obsequio placata virum.

OC. *Vincam sanos ante leones,*

Tigresq; truces, fera quàm saui

Corda tyranni.

Odit genitos sanguine claro,

Spernit superbos humilesq; simul,

Nec fortunam capiti ipse suam,

Quam dedit illi per scelus ingens

Infanda parens, licet ingratum

Dira pudeat munere matræ,

Hoc imperium cepisse: licet

Tantum munus morte rependat:

Feret hunc titulum post fata tamen

Fæmina longo semper in auro.

NVT. *Animi retine verba furentis,*

Temere emissam comprime vocem.

OC. *Toleranda quauis patiar: haud unquã queat,*

Nisi morte tristi, nostra finiri mala.

Genitrice casa, per scelus rapto patre,

Orbata fratre, miseris, luctu obruta,

Mærore pressa, coniugi inuisa, ac meæ

Subiecta famule, luce non grata fruor:

Trepidante semper corde, non mortis metu,

Sed sceleris, absit crimen à fatiis meis.

Mori iuuabit: pœna nam grauior. nece est.

Videre tumidos & truces misera mihi

Vultus tyranni, iungere atque hosti oscula,

Timere

- 110 *Timere nutus, cuius obsequium meus
Haud ferre posset fata post fratris dolor,
Scelere interempti cuius imperium tenet,
Et morte gaudet auctor infanda necis.
Quam saepe tristis umbra germani meis*
- 115 *Offertur oculis, membra cum soluit quies,
Et fessa fletu lumina oppressit sopor?
Modo facibus atris armat infirmas manus,
Oculosq; & ora fratris infestus petit:
Modo trepidus idem refugit in thalamos meos.*
- 120 *Prosequitur hostis, atque inhiarenti mihi,
Violentus enssem per latus nostrum rapit.
Tunc tremor, & ingens excutit somnos paucos,
Renouatq; luctus & metus misera mihi.
Adiice his superbam pellicem, nostra domus.*
- 125 *Spoliis nitentem, cuius in munus suam
Stygia parentem natum imposuit rati.
Quam dira post naufragia superato mari
Ferro interemit, sauior pelagi fretis.
Quae spes salutis post nefas tantum mihi?*
- 130 *Inimica, victrix, imminet thalamis meis,
Odiq; nostri flagrat, & precium stupri
Iuste maritum coniugis captat caput.
Emergere undis, & fer auxilium tua
Gnata. inuocanti genitor, aut Stygios sinus*
- 135 *Tellure rupta pande, quo praecipuus ferar.
NVT. Frustrà parentis inuocas manes tui,
Miseranda, frustrà, nulla cui proles sua
Manet inter umbras cura: qui gnato suo
Praefere potuit sanguine alieno satum.*
- 140 *Genitamq; fratris coniugem captus sibi.
Toris nefandis flebili iunxit facie.
Hinc orta series facinorum, cades, doli,
Regni cupido, sanguinis diri sitis.
Maculata soceri concidit thalamis gener.*
- 145 *Victima, tuis ne fieret hymeneis potens.
Pro facinus ingens, femina est munus datus*

cendam eam uxorem, quasi reip. in-
terisset, dandamq; ceteris veniam ta-
lium coniugiorum; quæ ad id tempus,
iniusta habebantur. ac, vix vno inter-
posito die, confecit nuptias, non reper-
tis qui sequerentur exemplum, exce-
pto libertino quodam & altero primi-
pilari; cuius officium nuptiarum & ipse
vna cum Agrippina celebrauit. Eadem
à Cornelio Tacito lib. 12. commemo-
ratur, nisi quod Tacitus vnum Tale-
dium Severum equitem Romanum
exemplum hoc fecurum fuisse refert.

Flebit iunxit facie. siquidem interfe-
ctis triginta Senatoribus & innumeris
equitibus Romanis nuptias celebra-
uit, ut tradit Seneca philosophus c. 7.
Δαμάστω.

Facie. Faciem hanc sponsa mater præ-
ferebat. nosse inferius;

... *dira cui genitrix faciem*

Accendit ...

& actu 3. Agrippina dicit se Stygiam
faciem Neronis & Poppeæ nuptiis præ-
ferre. licet haut sciam ex Græco hoc an
Romano more dicatur. Romæ enim
pueri videntur faciem prætulisse. In
Plauti Casina Villicus Chabino armi-
gero seruo minatur;

*Primò omnium lucebit huic noue nuptæ
faciem.*

Catullus;

Tollite o pueri faciem.

apud Græcos & plerosq; Barbaros hoc
munus matris erat, ut ostendit Euripi-
des in Iphigenia Aulidensi, apud quem
iubet Agamemnoni domum redire,
dicentique curaturum se omnia, quæ
ad filia nuptias pertinerent, respondet
Clytemnestra;

... *τίς δ' ἀνδρῶν φλόγα;*

Αγ. ἔγω παρὶς τῆς φῶς ὁ θυμὸς περὶ τῆς

Κλυ. ἔχ' ὁ θυμὸς οὐτ'...

& in Phœnissis ait Iocasta;

ἔγω δ' ἔτι σοὶ πρὸς ἀνδρῶν φῶς

τοῦ μὲν οὐ γάρ μοι, ὡς περὶ τῆς μα-
τρὸς...

in Troadibus cum Cassandra furorẽ
percita sibi ipsi faciem præferret, non
aliam ob causam dixit Hecuba:

παρὰ δ' ἐμῶν φῶς, ἔγδ' ἵδ' ἂν παρ' ὀφθαλ-
μοῦ τὸν δαίμονα.

Apollonij scholiastes Argonaut. 4. c. 2.

πυλαῖος τὰς μητέρας τῶν χαλκίτων ἐν ὧς
γάρμεις δαδ' ἔχοντο. lib.

147 Sillanus. duo Silliani fuerunt; Ap.
& L. hic de Lucio Sillano fit sermo,
qui funesto die nuptiarum Claudij &
Agrippinæ fuit interfectus: auctores
Seneca senior, Tacitus, & Suetonius.

148 Crimini factus reus. Tacitus an-
nal. lib. 12. Igitur Vitellius, nomine
Censoris feruiles fallacias tegens, in-
gruentiumque dominationum proui-
dor, quo gratiam Agrippinæ pararet,
consilijs eius implicari, serere crimina
in Sillanum; cui sane deora & procax
soror Iunia Calpurnia, haut multum an-
te Vitellij natus, fuerat: hinc initium
acculationis, fratrisque non incastum,
sed incustoditum amorem ad infamiā
traxit. hæc ille. Vnde apparet incastus
crimen, cuius damnatus fuit Sillanus,
confictū fuisse, quare mihi non displi-
cet constans schedarum lectio; criminis
facti reus, nisi potius quam intelligere,
malis legere; criminis ficti reus.

158 Per gradum scelerum omnium. Sua-
uius legitur in vno codice antiquo; per
gradus scelerum omnium.

167 Sidus orbis. non est. absimile illud
Horatij.

Quamquam sedere pulcrit Ille est.

271 Membraq; & vultus Deo similes. Ho-
merus;

ἄμματα καὶ κεφάλαι' ἰκλ'· Δι' περ-
πικροτέρως;

Ἀρεῖ, δὲ ζώτω, εἴργον δ' Ἰδομένην.

Idem;

... ἵδ' ἐν αἰσθητικῶς αὐτῶν.

& alibi;

ἵδ' ἐν αἰσθητικῶς αὐτῶν καὶ ἰδομένην.

Idem;

αὐτῶς ἐπὶ πλάττει δὲ τῶν αἰσθητικῶν.

Rufinus in epigrammatibus;

ἄμματα ἄρεος Ἡρα, Μελίτη, τὸς χεῖρας
A'Shuns,

τὸς μεσσοὺς Παφίης, τὰ σφύρα τῆς Θέρας. Virgilius; Os humerosq; deo simili. Q. Carulus; Morta-

busis pulcrit esse Deo. Calpurnius ecloga 7. ... & nisi me decepti visus, in vno Et Martus vultus & Apollinis
esse putavi. Inter antiquarū vrbis inscriptiones à Iacobo Mazochio collectas vna est perantiqua, in qua

habetur, FONDI HVIVS DOMINOS INFANS HIC IACET SIMILIS DEO &c. præterea ex
A Eschylj Persis tria exempla possem adducere: sed hæc sufficiunt, ut sciamus veteres formosa quæq;
Dijs suis comparasse, qui autem virtute præstabant, eos Lacedæmonij Diuos vocabant, auctore Ari-
stotele & ibi Aspasio, lib. 7. Ethicorum. ad Nicom. c. 1. Hodie etiamnum Belgæ; qui Germanico idio-
mate vrimur, cum volumus infantulum aliquem innuere esse formosulum & pulchellum, dicimus
mæcen hinc ghelyck een teusken. 182 Faver. amici mei, docti homines, qui faver, negant in hac significa-

Syllanus, & cruore sedavit suo

Patrios penates, criminis factus reus.

Intrauit hostis, heu mihi, captam domum

Dolus nouerca, principis factus gener.

Idemq; gnatus, iuuenis infandi ingenij,

Capaxq; scelerum, dira cui genitrix facem

Accendit, & se iunxit inuitam metu.

Tantoq; victrix facta successu ferox,

Ausa imminere est orbis imperio sacri.

Quis tot referre facinorum formas potest,

Et spes nefandas fœmina, & blandos dolos

Regnum petentis, per gradum scelerum omnium?

Tunc sancta pietas exulit trepidos gradus,

Vacuamq; Erinys sæua funesto pede

Intrauit aulam, polluit Stygia face

Sacros penates, iura natura furens

Fasq; omne rupit, miscuit contux viro

Venena sæua: cecidit atque eadem sui

Mox scelere gnati. tu quoque extinctus iaces

Descede nobis semper infelix puer,

Modò sidus orbis, columen augustæ domus

Britanice: heu me, nunc levis tantum cinis,

Et tristis umbra, sæua cui lachrymas dedit

Etiam nouerca, cum rogis artus tuos

Dedit cremandos, membraq; & vultus deo

Similes volanti flamma feruens abstulit.

OC. Extinguat & me, ne manus nostra cadat.

NVT. Natura non vires dedit tantas tibi.

OC. Dolor, ira, mæror, miseria, luctus dabunt.

NVT. Vince obsequedo potius immitem virum.

OC. Vi

OC. *Pi fratrem ademptum scelere restituat mihi?*
 NVT. *Incolomis ut sis ipsa labentem ut domum*
Genitoris olim sobole restituas tua.

180 OC. *Expectat aliam principis sobolem domus:*
Ate dira miseri fata germani trahunt.

NVT. *Confirmet animum civium tantus fauor.*

OC. *Solatur iste nostra, non releuat mala. (men.*

NV. *Vis magna populi est. OC. principis maior ta-*

185 NVT. *Respiciet ipse coniugem. OC. pellex vetat.*

NVT. *Inuisa cunctis nempe. OC. sed chara est viro.*

NV. *Nodum vxor est. OC. iam fiet, & genitrix si-*

NVT. *Iuuenilis ardor impetu primo furit. (mul.*

Languescit idem facile, nec durat diu

190 *In Venere turpi, ceu leuis flamma vapor.*

Amor perennis coniugis casta manet.

Viclare prima quæ toros ausa est tuos,

Animumq; domini famula possedit diu,

Iam metuet eadem, nempe pralata sibi,

195 *Subiecta & humilis, atque monumenta extruit,*

Quibus timorem fassa testatur suum.

Et hanc leuis fallaxq; destituet deus

Volucer Cupido: sit licet forma eminens,

Opibus superba, gaudium capiet breue.

200 *Passa est similes ipsa dolores*

Regina deum,

Cum se formas vertit in omnes

Dominus celi, diuūq; pater,

Et modo pinnae sumpsit oloris,

205 *Modo Sidony cornua tauri.*

Aureus idem fulsit in imbris.

Fulgent

μὲν βράζειν ἐκείνη πύφους. 190 Amor perennis &c. nam coniugalī amor ex virtute oritur, virtus autem est habitus, qui constans est & perpetuus: sed amor concubinae vel pellicis, quia vltimum ex pulchritudine nascitur, cum ea perit; auctore Aristotele lib. 8. Ethicorum ad Nicomachum. huc spectat illud Terentij, in Heautontimorum. Quippe formæ impulsu nostras anatores colunt; Hæc vlt in minuta est, illi suum amorem aliò conferunt. 198 Volucer Cupido. Ovidianum epithetum lib. 5. Metamorph. Moschus eidyllio 4. de amore, καὶ πτερεὶς ὥς ὅπως ἐπὶ δὴ παύει. Proclus, in hymno Veneris; ἀθάνατος, πτεροειδὲς ἀνέλας ὡς ἔρως. Orpheus, in hymnis; κίχλ' ὅκα μέγα, ἀγίον, ἱερταίον, ἡδονήζοντα, τεύχεα, πτερίδα, πρὸς ὅμοιο, ὡς ὅμοιο ἔρως. qui versus si antiqui illius sunt Orphici; quem Aristot-

ione satis castum aut Latinum esse, cum isthac sua supersticiosa religione, pudiciali cultu; nam Lilius lib. 2. Tacitus lib. 14. Papius lib. 2. epist. Seneca lib. 4. epist. Cornelius Severus, Silius Italicus & alij innumeri scriptores, sic illa voce videntur. Nec Quinctilianus assentiri hac voce Ciceronem non fuisse vitium, est credendum. existat enim illa etiā hodie in oratione pro Quinctio. & ille Quinctiliani locus valde mihi suspectus est, quia inuenio ipsum quoque Quinctilianum in Declama. 280. scripsisse: timeo favorem illum populi, misericordiam civitatis. Similis est error aliorum, similiter amicorum meorum valde eruditiorum; qui inter vocabula Prudentij poetæ, quæ quàm longissime à Latinæ linguæ puritate abesse iudicant, retulerunt, sequestrare. non enim sequestrer modo, sequestratio, & sequestrum Latine ac purè dicitur, quæ Festus, Vlpianus, Paulus, Aconius, Cicero & apud Gellium P. Laninius ac Modestinus usurparunt; sed etiam, sequestrare, vt docent, post Brissonium, Præteius & Verrutius in lexicon iuris, quid vero sit sequestratio, quid sequester, abundè docent Budaus ad Pandectas, Alciatus & Brechæus ad leg. sequester Dide verborum significat. Conanus lib. 7. commentar. iur. civilis, Corraus lib. 2. miscellan. cap. 2. & obiter Ræuardus ad leges XII. tabularum, necnon lexicographi suis locis; & quorum scriptis manifestum fit, quid sit sequestrare.

188 Iuuenilis ardor impetu primo furit. nam, vt ait Homerus;

αἰὲ δ' ὁ πολυτέρων ἀνδρῶν φρένας ἡρέπει. Theophrastus, alias Theophanes, lib. 2. de moribus; καὶ ἐπὶ κατὰ μὲν ἀνδρῶν αἰὲς τῶν νῦν. ἀποροῦσθαι ἡλικία, καὶ πρὸς ἑχέστα μὲν αἰῶνας, ἀλλὰ ἐπ' αὐτὸν φερούμεν. Plato lib. 2. de legibus; τὰ γὰρ τῶν νεωτέρων πρὸς μὲν βλάσιν τοῦ σώματος

teles & Cicero negant fuisse; iam intelligitis quale sit, quod Græci quidam tradiderunt, verustissimos poetas Cupidini nō attribuisse alas, sed hoc tantum à recentioribus fuisse produrum. Propertius lib. 2.

Idem non frustra ventosae addidit alas,

Fecit & humano corde volare deum.

quia amantium cupido sit admodum levis & instabilis, ut Alexander Aphrodisiensis existimat, & noster poeta hoc loco videtur innuere. Heliodorus autem histor. Aethiopicæ lib. 4. vult pictores amorem alatum pinxisse, ut agilitatem amantium & perniciatē significarent.

207 *Sidera Lede* Castor & Pollux. merito dixit *fulgent*. sunt enim lucida sidera teste Horatio ode 5. lib. 1. qui. lib. 4. ode 8. ait;

... clarum Tyndaride sidus,

et quo versu supra in Hercule Euxente, noster; ... *claragemini signa Tyndaride micant.*

221 *Sena sideribus freta.* Ovidius;

Nec dederit nanti per freta sena manum.

222 *Tartaro tristi.* Virgilius;

... alias sub tristia tartara mittit.

223 *Lux alma.* nescio quis in Tetra-
stichis;

Concessere Deo tenebre, rebuq; colores.

Lux iterum cunctis reddidit alma suos.

227 *Obruere flammis.* potest etiam ex v. 1. legi; *Obrueret flammis calitū rector potens.*

229 *Ignibus terret sacris.* Virg. AEn. 4.

... an te genitor cum fulmina torques

Nequicquam horremus, ceciq; in nubibus ignes

Terrificant animos & inania murmura miscent?

230 *Noviq; monstris.* maximam humanis mentibus celestium rerum ignaris religionem, metusque grauissimos novæ in cælo facies, lunæ solisque defectiones, crinitæ stellæ, & hoc genus alia incutiunt, ut notavit Marthæus Fortunatus in præfatione annotationū suarum, in naturales quæstiones Senecæ: illa hoc loco vocat, nova monstra.

238 *Irata tellus.* Hesiodus in Theogonia;

*αἰνὰ πῖπαι ἡ γῆρας ἀπὸ θεῶν ἐξέλασσε
ῥέει.*

Fulgent cælo sidera Leda,

Patrio residet Bacchus olympo.

Deus Alcides possidet Hæben,

Nec Innonis iam timet iras,

Cuius geper est, qui fuit hostis.

Vicit sapiens tamen obsequium

Coniugis altae, pressusq; dolor.

Sela Tonantem tenet ætherio

Secura toro maxima Iuno,

Nec mortali captus forma

Deserit altam Iuppiter aulam.

Tu quoque terris altera Iuno,

Soror Augusti, coniugq; graues

Vince dolores.

Ecce Iungentur antè seua sideribus freta,

Et ignis vnda, Tartaro tristipotus,

Lux alma tenebris, roscida nocti dies:

Quàm cum scelesti coniugis mente impia

Mens nostra, semper fratris extincti memor.

Vinam nefandi principis dirum caput

Obruere flammis calitum rector paret,

Qui saepe terras fulmine infesto quatit,

Mentesq; nostras ignibus terret sacris,

Novisq; monstris vidimus cælo iubar

Ardens, cometam pandere infestam facem,

Quà plaustra tardus noctis æterna vice

Regit Bootes, frigido arctoo rigens.

En ipse diro spiritu seui ducis

Polluitur æther, gentibus clades novas

Minantur astra, quas regit dux impius.

Non tam ferum Typhona neglecto Ioue

Irata tellus edidit quondam parens.

Hæc grauior illo pestis, hic hostis deum

Hominumq; templis expulsi superos suis,

Cinesq; patria spiritum fratri abstulit,

Hausit cruorem matris: & lucem videt,

Fruiturq; vita proxiam atque animam trahit?

Prò summe genitor, tela cur frustra iacis

245 *Inuicta toties temerè regali manu?*

In tam nocentem dextra cur cessat tua?

Vtinam suorum facinorum pœnas luat

Nero: ipse diuo Domitio genitus patre,

Orbis tyrannus, quem premit turpi iugo,

250 *Morumq; vitiiis nomen augustum inquinat.*

NVT. Indignus ille fateor est thalamis tuis

Sed cede fati, atque fortunæ tuæ,

Alumna quaeso, nè ve violenti moue

Iram mariti; forsitan vindex deus

255 *Existet aliquis, letus & veniet dies.*

OC. Graui deorum nostra iam pridem domus

Urgetur ira, prima quam prebit Venus,

Furore misera dira genitricis meæ.

Qua nupta demens nupsit incesta face,

260 *Oblita nostri, coniugis, legum immemor,*

Illo soluta crine, succincta anguibus,

Utrix Erinnyis venit ad Stygios toros,

Raptasq; thalamis sanguine extinxit faces.

Incendit ira principis pectus truci

265 *Cadem in nefandam: cecidit infelix parens*

Heu nostra ferro, meq; perpetua obruit

270 *Extincta luctu, coniugem trusit suum,*

Natumq; ad umbras: prodidit lapsam domum.

NVT. Renouare luctus parce cum fletu pios,

270 *Manes parentis nè ue sollicita tua,*

Graues furoris quæ sui pœnas dedit.

CHORVS ROMANORVM.

Anapæstici.

Quæ fama modo venit ad aures,

Vtinam falsò credita, perdat

Frustra toties iactata, fidem.

275 *Nec noua nostri coniux thalamos*

Principis intret, teneatq; suos

Nupta

ὁπλοτάριος τέλει παιδα τοφεία γαῖαν πρὸ

λῶρα,

ταρτάριος δὲ φιλέτην ἀλφειοῦς ἀφ' ὧν

αἱ ἱ Iononis filium esse contendunt.

239 *Hæstu Deum.* Euripides;

μῖσος τοῖς πᾶσι τ' αὐτῶν ἐστὶν ἡμῖν.

243 *Frustrumq; vita.* Sallustius; Queniam

vita ipsa, qua fruimur, brevis est.

259 *Nupta.* Claudio. iv. parr. C. Silio.

267 *Trusit.* m. s. italis.

1777 222
1777 222
1777 222

180 Roma quo tempore vrbs, & à quo condita, & vocata fuerit, tam variè traditur, ut tutius existimem post Landinium initio A. Eneid. Virgilianæ, Vincetium Cassilionem & Bartho. Zanchium in commentar. Sallustianis, & Onufrium Panuinum lib. 1. de vrbe Roma, locos tantum scriptorum apponere, & digitum, ut fertur, ad fontem iatendere, vide auctorem de viris illustrib. cap. 1. Messallam Coruinum in libello ad Cæsarem A. simodo eius liber est, Lactantium lib. 2. cap. 7. A. Elianum lib. 7. var. histor. Dionysium Halicarnass. lib. 1. & 2. Plutarchum, in Romulo, Diodorum lib. 5. Strabonem lib. 5. Eustathium Iliad. 6. Sallustium de bello Catilinario, Liuium lib. 1. Velleium volumine 1. Iustinum lib. 43. Florum lib. 1. cap. 1. Eutropium lib. 1. Orosium lib. 1. cap. 18. lib. 2. cap. 4. Varonem de ling. Latina li. 4. Ciceronem lib. 2. de diuinatione, Sex. Pompeium in voce Roma, Plinium lib. 15. cap. 15. Solinum cap. 1. & 2. demum illos Annij scriptores, ut credo, commentarios, Berosum lib. 5. Manthonem in supputationibus, Catonem in Originib. Fabium Pictorem de aureo seculo, & Sempronium, de diuisione Italiae.

295. Virgo. L. Virginus filiam suam, ne Appij Xyri libidini subiaceret, cultro è lanicna raptò transiit.

Nupta penates. Claudia proles;
 Edat partu pignora pacis,
 Qua tranquillius gaudeat orbis.
 Seruetq; decus Roma aeternum.
 Fratris thabamos sorrita tenet
 Maxima Iuno: soror Augusti
 Sociata toris, cur à patria
 Pellitur aula? sancta quid illi
 Prodest pietas, diuulg. pater?
 Quid virginitas, castusq; pudor?
 Nos quoque nostri sumus immemores.
 Post fata ducis, cuius stirpem
 Prodimus saxo suadente metu.
 Vera priorum virtus quondam
 Romana fuit, verumq; genus
 Martis in illis, sanguisq; viris.
 Illi reges hac expulerant
 Vrbe superbos, vltiq; tuos.
 Sunt bene manes virgò, dextera
 Casa parentis, ne seruitium
 Paterere graue, aut improba ferret
 Præmia victrix dira libido.
 Te quoque bellum triste secutum est.
 Mactata tua miseranda manu.
 Nata Lucreti, stuprum seui
 Passa tyranni: dedit infandi
 Sceleris pœnas cum Tarquinio.
 Tullia coniux, qua per casti
 Membra parentis sauos egit.
 Impia currus, lacereq; seni
 Violenta rogos nata negauit.
 Hoc quoque nostra videre nefas.
 Secula, magnum cum Tyrrenum
 Rate feraci princeps captam
 Fraude parentem misit in agnor:
 Properant placidos linquere portus
 Insistente resonant remis.

- Pulsata freta, fertur in altum
 315 Proiecta ratis, quæ resoluta
 Robore labens pressa debiscit,
 Sorbetq; mare: tollitur ingens
 Clamor ad astra cum famineo
 Mistus planctu: mors ante oculos
 320 Diræ agatur, querit lethi
 Sibi quisque fugam: alij lacera
 Puppis tabulis hærent nudi,
 Fluctusq; secant: repetunt alij
 Littora nantes: multos mergunt
 325 Fata profundo: scindit vestes
 Augusta suas, laceratq; comas,
 Rigat & mæstis fletibus ora.
 Postquàm spes est nulla salutis,
 Ardens ira iam victa malis,
 330 Hac, exclamat, mihi pro tanto
 Munere reddis præmia gnateq;
 Hac sum, fateor, digna carina,
 Quæ te genui, quæ tibi lucem
 Atque imperium, nomenq; dedi
 335 Caesaris amens: exere vultus
 Acheronte tuos, pænisq; meis:
 Pascere coniux: ego causa tuæ
 Miserande necis, gnatoq; tuo
 Funeris auctor: en, ut merni,
 340 Ferar ad manes inhumata tuos,
 Obruta sævis aquoris undis.
 Feriunt fluctus ora loquentis,
 Ruit in pelagus, rursusq; salo
 Pressa resurgit: pellit palmis
 345 Cogente metu fata, & cedit
 Fessa labori, mansit tacitis
 In pectoribus spreta tristi
 Iam morte fides: multi domine
 Ferre auxilium pelago fractis
 350 Viribus audent, brachia quamvis

363 *Pectora ferro. hic & sex versus sequentes apud Tacitum paucis verbis mutatis, pro Taciti verbis leguntur, hoc modo; exclamauit, rogans ministrum, ut vtero dirum enssem conderet, adiciens, hic est hic est fodiendus ferro, monstrum qui tale tulit. post hanc vocem cum supremo mixtam gemitu animam tandem per fera tristem vulnere reddidit. Quae verba, quamuis in omnibus vulgatis Taciti codicibus continentur, semper tamen mihi spuria, & à quopiam librario, lacunae completæ causa inserta, visa sunt: de quo dubitare desij postquam Lipsius mihi affirmavit, in Taciti Vaticanis autographis ea omnia desiderari. quod ipsum ille confirmabit; si, quæ vidi, eius elegantissima accuratissimaque in Tacitum scholia, in lucem prodierint aliquando: quod vrinam fiat. apparet sane quam temerè & turpiter in illo scriptore recensendo & enarrando Beroaldus, Alciatus, Ferretus, Rhenanus, Lupanus & Vertranius fuerint versati.*

376 *Inter Corsici rupes maris.* Claudius Senecam in Corsicam relegarat; sed postmodum, Agrippina faciente, illum reuocauit & Neroni præfecit, auctore Xichone Polentino, in vita Senecæ.

381 *Carrus.* malo. cum membranis, cursus.

386 *Nunc ades.* integrior est v. l. lectio nunc asit. quia noluit dicere diem illum adesse, sed ut asit optas.

392 *Sancta fide.* Iustitiæ fidem coniungit. quia iustitiæ fundamentum est fides, teste Cicerone in officiis. ideo ait Horatius;

..... cui iustitiæ soror
Incorrupta fides...

394 *Non bella norat.* respexit fortassis ad illa Ouidij lib. 1. Metamorph.
Nondum præcipites cingebant opida fosse,
Non tuba directi, non æni cornua flexi,
Non galeæ, non ensis erat: sine militis usu
Mollia securæ peragebant ocia gentes.
Tibullus lib. 1.

Non acies, non ira fuit; non bella, nec enses
Imminis seuis duxerat arte faber.

397 *Communis usus.* ait aurea ætate res omnes fuisse communes. quod sanè prius illo naturali iure obtinuit, sed

Lenta trahentem voce hortantur,
Manibusq; leuant: quid tibi saui
Fugisse maris profuit undas?
Ferro es gnati moritura tui:
Cuius facinus vix possleritas,
Tardè semper credula, credet.
Furit, ereptam pelagôq; dolet
Viuerè matrem impius, ingens
Geminatq; nefas: ruit in misera.
Fata parentis, patiturq; moram
Sceleris nullam missus peragit
Iussa satelles, reserat domina
Pectora ferro: cadis moriens
Illa ministrum rogat infelix,
Vtero dirum condat tu enssem.
Hic est, hic est fodiendus, ait,
Ferro, monstrum qui tale tulit.
Post hanc vocem cum supremo
Mistam gemitu animam tandem
Per fera tristem vulnere reddit,

ACTVS SECVNDVS.

S E N E C A .

Quid me potens Fortuna, fallaci mihi,
Blandita vultu, sorte contentum mea
Aliè extulisti? grauius ut ruerem edita
Receptus arce, totq; prospicerem metus.
Melius latebam procul ab inuidiæ malis
Remotus, inter Corsici rupes maris,
Vbi liber animus, & sui iuris, mihi
Semper vacabat studia recolenti mea.
O quàm iuuabat (quo nihil maius parens
Natura genuit, operis immensi artifex)
Cælum intueri, solis & currus sacros,
Mundiq; motus, solis alternas vices,
Orbemq; Phæbes, astra quem cingunt vaga,

Lateq;

- Lateq; fulgens aetheris magni decus?*
 385 *Qui sese nescit tantus in cacum chaos.*
Casurus iterum: nunc adest mundo dies
Supremus ille, qui premat genus impium
Celi ruina, rursus ut stirpem nouam
Generet, renascens melior: ut quondam tulit
 390 *Iuuenis tenente regna Saturno poli.*
Tunc illa virgo, numinis magni dea,
Iustitia calomissacum sancta Fide,
Terras regebat: mitis humanum genus
Non bella norat, non tuba fremitus truces,
 395 *Non arma gentes, cingere assuerant suas*
Muris nec urbes: peruium cunctis iter,
Communis usus omnium rerum fuit:
Et ipsa tellus lata fecundos sinus
Pandebat: ultro, tam piis felix parens;
 400 *Et tuta alumnis: alia sed soboles minus:*
Conspecta mitis, tertium solers genus,
Nouas ad artes exitit: sanctum tamen,
Mox inquietum, quod sequi cursu feras
Auderet acres, fluctibus tectos graues:
 405 *Extrahere pisces rete, vel calamoleui:*
Decipere volucres: premere subiectos ingo
Tauros feroces: vulnere immunem prius
Sulcare terram, laesa qua fruges suas
Interius altè condidit sacro sinu.
 410 *Sed in parentis viscera intravit sua*

mutatum fuit à iure gentium; quo iure dominia rerum fuerunt distincta l. 5. D. de iust. & iure. idque plane necessarium fuit, vt ciuilibus hominum societas tranquille soneretur, sine litibus, quas parere solet communitio l. cum pater. §. dulcissimis D. de lega. 2. late Prateius ad §. si familiar. instit. de offic. iud. Præterea ne agricultura intermitteretur; fuit hoc præsens remedium. nam quæ communiter possidentur, plerumque solent negligi, l. 2. C. quando & quibus quar. lib. 10. Sic quoque factum est, vt omnia hominum negocia, distributis hoc modo rebus, certo ordine tractati cœperint. c. cum singula. de præbend. in 6. c. 1. 89. distinct. Facessat igitur Lycurgi & Platonis imaginaria communio; quæ & Aristoteli & Ciceroni merito displicuit & contra quam multa eleganter Lactantius lib. 3. institution. Christian.

398 *Et ipsa tellus.* Hesiodus;

καρπὸν δὲ τῆς γῆς αὐτὴν ἀγροὺς ἀγορεύει
αὐτὴ μὲν, πολλοὶ τε καὶ ἀφ' ὅσων.
 Virgilius;

... ipsaq; tellus

Omnia liberius nullo possente ferebat.

Ouidius;

Ipsa quoque immunis, vastoq; intacta, nec
vlu

Sauca vulnerib. per se dabat omnia tellus.

405 *Rele.* non sum nescius, rete & plagas sæpe confundi: sed puto proprie rete esse, quo pisces; plagas, quibus feras capimus. Vlpianus in l. ex cemo. 11. §. qui autem, sub finem D. de act. emt. veluti, inquit, cum futurū iactum retis à piscatore emimus, aut indaginem plagis positis à venatore, vel pantheram

Deterior

ab aucupe. quæ vitima verba nec Budæus, nec Alciatus intellexerunt, non animaduertentes locum esse mendosum, & reponendum; vel pantheram ab aucupe. Nam teste Varrone in libris de lingua Latina, panther est rete aucupis, quod ante Pardulum Prateium, in lexico iuris, iam pridem plurimæ lectionis vir Ioannes Brodæus, in annotationibus in Oppianum, obseruauerat. 406 *Cræte.* de hoc venationis genere idem Brodæus lib. 1. miscellaneorum egit, adductis his Plauri verbis; *Hæc vno exceptio quod non crate, sed retribus hæc aues capiuntur.* Fit ista venatio hoc modo. cum humus niue contexta est, venator, niue ablata, areolas quasdam concinnat: in his superiecta crate, ordeum effundit, variaque semina ad inescandas aues spargit. æz vero sub hac desuper incumbente pascētes, fune, qui cratem suspendit, clam laxato, omnes faciliè opprimuntur. hæc Brodæus. Alio quoq; modo æque expedito aues crate capere possumus, vt tantum terra egeratur quantum opus sit fossæ faciendæ; super quam craticula teuis, palo vel bacillo traiecta suspenditur, eo vtrimque in terram immisso, rum semina ad inescandas alites super craticulam sparguntur; in quam illæ deuolantes, craticulæ vnum latus pondere suo deprimunt, eoq; cedente incidunt in foueam; ipsa vero craticula rursus assurgit, sic vt euolare

possunt iis, quæ Pet. Velleius Guevara scripsit ad l. 19. D. de Offi. Præsidis & collectis à Simanca li. 3. de repub. c. 12.

464 *Vi carum sibi.* v. l. habent; et carum sibi.

470 *Pæitur hac calum via.* egregiis enim factis, ut gradibus, in cælum ascenditur, non inertia, aut ignavia, non crudelitate aut sceleribus, virtutes colendæ, vitia fugienda, labores ferendi sunt. rectè Alexander Magnus, apud Arrianum ni fallor; ἀλλὰ περιμενέειν αὐδρὶς Μακεδόνος ἐν τῷ ἔδαμῳ χεῖ. ποταμῷ περὶ τοῦ καὶ διὰ δούναϊ τὰ κελὰ ἔργα καὶ ζῆν τε ζῶν ἀρετῇ καὶ καὶ δὲ πρὸς τὴν κλέειν ἀδάνειον ἱεροποιῶντες. ἡ ἐκ τῆς οἰκίας ἀπὸ τοῦ ἐκείνου πρὸς ἐκ τῶν θειῶν δὲ, ἐδ' ἐν Ἀργεῖ, ἀλλ' ἐδ' ἐν Πηλοποννήσῳ ἡ Θούρις πόλιν, ἡς ἑσόνδε κλέος ἦλθεν, ὅς τις ἐξ αὐτῶν περὶ τοῦ θάλασσης, ἐκ τῶν δ' ἐν Διόνυσῳ, ἀκροτέρως τῶν θεῶν ἡ καὶ τῶν ἡρώων κλέειν, ἀλλ' ἐν πόντῳ. Callisthenes apud Q. Curtium

lib. 8. Interuallo opus est, ut credatur deus: semperque hanc gratiam magnis viris posterī reddant. Ego autem seram immortalitatem precor regi, ut vita diuturna sit & æterna maiestas. Hominem consequitur aliquando, numquam committatur diuinitas. Herculem modò & patrem Liberum consecutæ immortales: tuis exempla referebas. credisne illis? vniū conuiuij decreto deos factos? prius ab oculis mortalium natura collata est; quàm in cælum fama peruehatur. Horarius lib. 2. epistolarum:

Romulus & Liber pater & cum Castore

Pollux

Post ingentia facta Deorum in templa recepti,

Dum terras hominumq; colunt genus, aspera bello

Componunt, agros assignant, epida cōdunt; ad quem Horatij locum alia testimonia congescit Lambinus.

465. *Quicquid excelsum est cadat.* meminerat Nero hac arte Sex. Tarquinium Gabios in potestatem suam redegit; quam historiâ sic describit Livijs lib. 1. ut facile mihi persuadeam verum tradidisse Dionysium Halicarnass. lib. 4. eundem scribit Tarquinium imitatum fuisse Gypseli Corinthij & Thraſybuli Milesij stratagemam; quod à quo Thraſybuli accepit docet Aristoteles lib. 3. Po.

Inuisa coniux pereat, ut charum sibi

Fratrem sequitur. quicquid excelsum est, cadat. 465

SE. *Pulchrum eminere est inter illustres viros:* 33

Consulere patriæ, parcere afflictis, fera 30

Cæde abstinere, tempus atque iræ dare, 33

Orbi quietem, seculo pacem suo. 33

Hæc summa virtus, petitur hac calum via. 33 470

Sic ille patriæ primus Augustus parens,

Complexus astra est, colitur & templis deus.

Illum tamen fortuna iactavit diu

Terra mariq; per graves belli vices.

Hostes parentis donec oppressit sui. 475

Tibi numen incruenta summisit suum,

Et dedit habenas imperij facili manu.

Natūq; terras, maria subiecit tuo,

Invidiatristis victa, consensu pio.

Cessit. Senatus, Equitis accensus fauor, 480

Plebisq; votum est, atque iudicium patrum.

Tu pacis auctor generis humani arbiter

Electus, orbem tu sacra specieregis.

Patriæ parens: quod nomen, ut serues, petit;

Suosq; ciues. Roma commendat tibi. 485

NE. *Munus deorum est, ipsa quod seruit mihi*

Roma, & Senatus: quodq; ab inuitis preces,

Humilesq; voces exprimit nostri metus.

Seruare ciues principi & patriæ graues,

Claro tumentes genere, quæ dementia est? 490

Cum liceat una voce suspectos sibi

Mori iubere? Brutus in cadem ducis.

A quo salutem tulerat, armauit manus.

Inuictus acie, gentium domitor, Ioni.

AEquatus, altos saepe per honorum gradus 495

Cæsar nefando ciuium scelere occidit.

Quantum cruoris Roma tunc vidit sui.

Lacerata toties ille qui meruit pia

Virtute calum, diuus Augustus, viros.

Quot interemit nobiles iuueves, senes, 500

Sparfos.

- Sparsos per orbem? cum suos mortis metu*
Fugerent penates, & trium ferrum ducum
Tabula notante deditos tristi neci?
Exposita rostris capita caesorum patres
Videre maesti, flere nec licuit suos,
Non gemere, dirata te polluto foro.
Suillante sanie per putres vultus grani.
Nec finis hic cruoris aut cadis stetit:
Pauere volucres, & feras sauas diu
 510 *Tristes Philippi: hausit & Siculum mare*
Classes, virosq; saepe cadentes suos.
Concussus orbis viribus magnis ducum,
Superatus acie, puppibus Nilum petit
Fuga paratis, ipse periturus breui.
 515 *Hausit cruorem incesta Romani ducis*
Aegyptus iterum, nunc leues umbras tegit.
Illic sepultum est impie gestum diu
Ciuile bellum, condidit tandem suos
Iam fessus enses victor, hebetatos feris
 520 *Vulneribus, & continuit imperium metu,*
Armis, fideq; militis tutus fuit.
Pietate gnati factus eximia deus
Post fata consecratus, & templis datus.
Nos quoque manebunt astra, si sauo prior
 525 *Ense occuparo, quicquid infestum est mihi,*
Digna q; nostram sobole fundaro domum.
SE. Implebit aulam stirpe caelesti tuam
Generata Diuo, Claudiae gentis decus,
Sortita fratris more Iunonis toros.
 530 *NE. Incesta genitrix detrahit generi fidem,*
Animusq; nunquam coniugis iunctus mihi.
SE. Teneris in annis haud satis clara est fides,
Pudore victus cum tegit flummas amor.
NE. Hoc equidem & ipse credidi frustra diu,
 535 *Manifesta quamuis pectore infociabili,*
Vultusq; signa proderent odium mei.
Tandem quod ardens statuit ulcisci dolor,

Digna q; occupato.

liticorū his verbis: *ὅτι ἐπὶ τῷ Παλαιῷ τοῦ*
αἰῶνος ὁ Ἰουδαῖος συνελθὼν μετὰ τῶν
κατ' ἐξουσίας ἀρχόντων καὶ τοῖς ἀσθενοῦσι
τοῖς κατ' ἐξουσίας, τὸν πολεμικὸν ἀναισθη-
 ius cōiij etiam Herodorus in Terpsi-
 chore meminit, sed à Thraſybulo scri-
 bit Penandro datum fuisse, contrā sci-
 licet quā refert Aristoteles, vt obser-
 uauit Genesius Sepulveda in commen-
 tariis addictum locum Aristotelis, scilicet
 lib. 3. c. 9. Fuit igitur hæc Perian-
 dri seu Thraſybulo, deinde Cypseli, postea
 Tarquinij, demū Neronis de stabilitate
 tyrannide opinio, improba illa qui-
 dem iniusta & tyrānica: sed quæ quod
 eorum cogitationibus conueniebat o-
 ptimè, aliuta & callida, & si pateris, præ-
 dens meritò dicatur. vtilis enim erat,
 sed non honesta; quæ duo in omni cō-
 silio capiendū vel coniuncta simul, vel
 separatim per se singula considerātur.

489 *Seruare ciues. pro ciues, in m.s. legi-*
tur; viros.

492 *In cedem duci. C. Iulij Cæsaris.*

500 *Quot interemit. Octavius enim,*
 qui, initio collegis ne qua fieret proscri-
 ptio aliquandiu resisterat, inceptam
 crudelius utroq; exercuit. illi saepe non
 nullis mortem remisisse: hic ne cui par-
 ceretur magnopere fertur contendisse.
 Iunius Saturninus auctor est, cum per-
 acta proscriptione Lepidus in Senatu
 excusasset præterita & spem clementiæ
 in posterum fecisset, Octaviū e cōtra
 professum, ita modum se proscribendi
 statuisse, vt omnia sibi libera relicta
 meminerit. hæc ex Suetonio.

502 *Trium. Lepidi, Antonij & Octauij*
III virorum.

510 *Tristes Philippi. Siculum bellum*
 cum Philippensi prælio semper con-
 iungunt poetæ. Propertius lib. 2.

... quoties Mutinā aut ciuium busta Philippas,
 Aut canem Siculæ claustra bella fuge.

Ouidius virimo Metamorph.

Illius auspicij obesse moria patem

Victor petet Mutinæ, Pharsalia sentiet illū,

A Emathijq; iterū madefient caue Philippæ,

Et Magnū Siculus non est superabitur vndū.

513 *Superatus. M. Antonius.*

516 *Iterum. semel. Cn. Pompeij Ma-*
 gni. iterum M. Antonij, III viri.

525 *Ense occuparo. malè in membranis*
occupato.

539 *Quicquid Venus. Quidianū hoc est.*

540 *Ferox armis Dea. Minerva.*

549 *Calix tyrannum de amore ait Anacreon:*

ο δὲ καὶ τῶν δ' αὐτῶν.

Menander;

ἔπος δὲ τῶν τῶν ἰσχυρῶν καὶ πλεονέκτων.

Sophocles dæodem;

οὐδὲς γὰρ ἀρχαῖος τῶν πᾶσι θεῶν.

Sæua qui penetrat freta, quidam Cupidinis statū olim subscriptū legebatur;

Sol calens igne meo, flagrat Neptuno in vndis,

Penfa dedi Alcide, Bacchum feruire coegi.

556 *Otia. otio amorem nutiri docet. Quidius lib. i. de remed.*

Fat monitis fugias otia prima meis;

Hæc ut ames facinus, hic ut fecere tuentur,

Hæc sunt iucundi causa cibique mali.

Otia si tollas, periere Cupidinis arcus,

Contentique iacent & sine luce faces.

adde quæ scribunt Antonius Guibertus Polyhistoris cap. 8. pag. 28. & hunc locum nominatim laudans Pius Secundus lib. i. epist. 106.

560 *Hanc esse hæc Neroni, non Senecæ tribuenda sunt.*

563 *Qui truces mulcet feras. Argentarius;*

αὐτῶν τῶν ἀφ' οὗ καὶ ἐπὶ σφοδρῶν ἰδὲς ἐξ ὧν

χρῶσι θεοτέλει ἐν τοῖς χυμῶν βίαν.

ἐς τὰ ἰδὲν μάλιστα κατ' αὐτὸν ἔχειν ἃ ἔχειν.

ἀδύνατον ποιεῖν δ' ἀμφοτέρωθεν χάρις.

φιλοσὶ τὸν βροτῶν ἰσχυρῶν. οὐδὲ καὶ οὐκ ἐστὶν

μυῖον.

ἄγχιον. ὃ δ' ἐλπίς. φέρειται ἀπ' αὐτοῦ.

566 *Vix sustinere posset hos thalamos dolor*

videre populi sancta nec pietas finas, hæc est

o. v. l. lectio probatissima.

571 *Eurat. O. v. l. fauor.*

*Dignamq; thalamis coniugem inueni meis
Genere atque forma, victa cui cedat Venus,
Ipuiq; coniux, & ferox armis dea.*

SE. Probitas, fidesq; coniugis, mores, pudor,
Placeant marito: sola perpetuo manent
Subiecta nulli, mentis atque animi bona:
Florem decòris singuli carpunt dies.

NE. Omnes in unam contulit laudes deus,
Talemq; nasci fata voluerunt mihi.

SE. Recedat à te, temere ne credas amor.

NE. Quæ submouere fulminis Dominus nequit,
Calix tyrannum, sæua qui penetrat freta,
Ditisq; regna, detrahit superos polo.

SE. Volucrum esse Amorem fingit, immitem deū,
Mortalis error, armat & telis manus,

Arcusq; sacros instruit sæua face:
Genitumq; credit Venere, Fulcano satum.

Vis magna mentis, blandus atque animi calor,

Amor est, iuuenta gignitur, luxu, otio.

Nutritur, inter lata fortuna bona.

Quem si fouere atque alere desistas, cadit,
Breniq; vires, perdit extinctus suas.

Hanc esse vitæ maximam causam reor,

Per quam voluptas oritur, interitu caret,

Cum procreetur semper humanum genus.

Amore grato, qui truces mulcet feras.

NE. Hic mihi iugales præferat tedas deus,

Iugisq; nostris igne Poppeam toris.

SE. Vix sustinere posset hos thalamos deus

Videre populi sancta nec pietas finat.

NE. Prohibebor vnus facere, quod cunctis licet?

SE. Maiora populus semper à summa exigit.

NE. Libet experiri, viribus fractus meus

An cedat animis, temere conceptus furor.

SE. Obsequere potius ciuibus placidus tuis.

NE. Male imperatur, cum regit vulgus duces.

SE. Nihil impetrare cum valet, inste dolet.

375 NE. *Exprimere ius est ferro, quod nequeunt preces.*

SE. *Negare durum est. NE. principem cogi nefas.*

SE. *Permittat ipse. NE. fama sed victum feret.*

SE. *Leuis atque vana. NE. sit licet, multos notat.*

SE. *Excelsa metuit. NE. non minus carpit tamen.*

380 SE. *Facile opprimetur: merita te Diui patris,*

Aetasq. frangant, coniugis probitas, pudor.

NE. *Desiste tandem, iam grauis nimium mihi;*

Inflare: liceat facere quod Seneca improbat.

Et ipse populi vota iam pridem moror,

385 *Cum portet utero pignus, & partem mei,*

Quin destinamus proximam thalamis diem?

385 *Partem mei. Ouidius;*

Parsq. tui latitat corpore clausa meo.

ACTVS TERTIVS.

AGRIPPINA.

Tellure rupta Tartaro gressum extuli,

Stygiam cruenta preferens dextra facem

Thalamis scelestis: nubat his flammis meo.

390 *Poppea gnato iuncta, quas vindex manus,*

Dolorq. matris vertet ad tristes rogos:

Manet inter umbras impie cedis mihi

Semper memoria, manibus nostris grauis

Adhuc inultis, reddita & meritis meis

395 *Funesta merces puppis, & precium imperi.*

Nox illa, qua naufragia desseui mea,

Comitum necem, natiq. crudelis nefas

Deslere votum fuerat, haud tempus datum est

Lachrimis, sed ingens scelere geminavit nefas.

400 *Perempta ferro, fœda vulnerebus, sacros*

Intra penates spiritum effudi grauem

Erepta pelago, sanguine extincti meo

Nec odia gnati, scuit in nomen ferus

Matris tyrannus, obrui meritum cupit.

405 *Simulachra, titulos destruit mortis metu*

Totum per orbem, quem dedit pœnam in meam,

Pueraregendum nosler infelix Amor.

388 *Preferens in scriptis libris legitur,*
deferens.

403 *Scuit in nomen impetrarere enim*
Nero à Senatu, vt natalis Agrippinae
inter nefastos dies haberetur.

Σ

Extin-

611 Tumulumq; gnati Britannici.
Auctorem. Neronem.

Extinctus umbras agitat infestus meas,
Flammisq; vultus noxios coniux petit,
Instat, minatur, imputat fatum mihi,
Tumulumq; gnati poscit auctorem necis.
Iam, parce, dabitur, tempus haud longum peto,
Vlrix Erinnyis impio dignum parat
Lethum tyranno: verbera, & turpem fugam,
Penasq; quis & Tantalus vincat sitim,
Dirum laborem Sisyphi, Tityi alitem,
Ixionisq; membra rapientem rotam.
Licet extruat marmoribus, atque auro tegat
Superbus aulam, limen armatae ducis
Seruent cohortes, mittat immensas opes
Exhaustus orbis, supplices dextram petant
Parthi cruentam, regna diuitias ferant:
Veniet dies tempusq; quo reddat suis
Animam nocentem sceleribus, iugulum hostibus,
Desertus, & destructus, & cancellis egens.
Heu quò labor, quò vota ceciderunt mei?
Quò te furor prouexit attonitum tuus,
Et fata gnate? cedat ut tantis malis
Genitricis ira, quæ tuo scelere occidit?
Vtinam antequam te paruulum in lucem dedi
Aliiq; seua nostra laceraissent fera
Viscera: sine ullo scelere, sine sensu innocens
Meus occidisses, iunctus atque harena mihi,
Semper quietam cerneret sedem inferum,
Proanos, patremq; nominis magni viros.
Quos nunc pudor, luctusq; perpetuus manet
Ex te nefande, meq; quæ talem tuli.
Quid tegere cesso Tartaro vultus meos,
Nouerca coniux, mater infelix meis?

638 Quid tegere cesso. in schedis quibusdam habetur: non tegere.

639 Nouerca. Britannici. Coniux. Claudij. Mater. Neronis.

OCTAVIA. CHORVS.

Anapæstici.

Parcite lachrymis urbis festo
Latòq; die: ne tantus amor,

Nostrig;

- Nostrique fauor, principis acres
 Sufficit iras, vobisq; ego sim
 Causa malorum. non hoc primum
- 645 Pectora vulnus mea senserunt;
 Grauiora tui, dabit hic nostris
 Finem curis vel morte dies.
 Non ego seui cernere cogar
 Coniugis ora, non inuisos
- 650 Intrare mihi thalamos famula.
 Soror Augusti, non uxor, ero.
 Absint tantum tristes poene,
 Leuibus metus.
 Socerum diri miseranda viri
- 655 Potes haec demens sperare memor?
 Hos ad thalamos seruata diu,
 Victima tandem funesta cades?
 Sed quid patrios saepe penates
 Respicias vdis confusa genis?
- 660 Properea tectis efferre gradus,
 Linque cruentam principis anlam.
 CH. En illuxit suspecta diu.
 Fama toties iactata dies:
 Cessit thalamis Claudia diri
- 665 Pulsa Neronis, quos iam victrix
 Poppea tenet: cessat pietas
 Dum nostra, graui compressa metu,
 Segnisq; dolor, ubi Romani
 Vis est populi? fregit claros
- 670 Qua saepe duces, dedit inuidia
 Leges patriae, fasces dignis
 Cuius olim iussit bellum,
 Pacemq; fer as gentes domuit,
 Captos reges carcere clusit?
- 675 Grauis en oculis vadique nostris
 Iam Poppea fulget imago
 Iuncta Neroni.
 Affigat humo violenta manus

646 Grauiora tui. consuetudine
 fiunt leniora, vt docet Ouidius Hero 2
 de arte amandi, lib. 3. & 5. Tristium, 8
 3: de Ponto, quo loco quod ait:
 Ductus ab armeto taurum detrectat aratrum,
 Subtrahit et duro colla nouella iugo.

est ex illis Propertij, lib. 2.

Ac veluti primo taurus detrectat aratra,

Post venit affectus molli ad aratra iugo.

Dabit. sic Virgil. A. Eneid. 1.

O socij, neque enim ignari sumus ante ma-
 lorum,

O passi grauiora; dabit deus hi quoque
 finem.

huc nosse respexit.

647 Vel morte. omnino, inquit, hodie
 his malis liberabor: vt enim aliter hoc
 mihi contingere nequeat, at certe mo-
 riar. mors autem vltima linea reru est.

Famula. Poppea: cuius nomen men-
 dosè excusum est apud Iosephum lib.
 20. antiquit. Iudaic. vbi reponas: δι' ἧς
 φιλῶν εὐσεβὴς Ποππίας τῆς Νέρωνος γυ-
 ναικας.

654 Socerum. Claudij patris mei, &
 Poppea patris viri quaestorij, quem Ia-
 cobus de Strada in Epit. Thesauri an-
 tiquitatum pag. 36. vocat Titum Ol-
 lium, quod vnde acceperit ignoro.

674 Reges. Syphacem, Pessen, Iugur-
 tham, Herodem.

Similes.

682 Feruſcio in o. vulgat. libris ſic ha-
beri; maioramē ex membranis legere;
teluſq; feri principis, vt Nero ferus vocatur.
685 Fletu madent. o. v. l. fletu manant.
689 Culpa Seneca. quæ culpa? an quia is
diſſuadendo vehementius Neronem
impulit;

Nititur, enim, in veſtium ſemper, cupinuiq;
negata:

Sic interdictis imminet eger aquis.

690 Maximum numen Venus. Bion:

ἡ μέγιστος μοι Κούρης.

Theocritus;

Κούρης ἐν μεγίστῳ δέ.

Sophocles: μέγιστ' ὁ δῖος ἔκ Κούρης, ἐν-
φύσσει νίκης ἀνί.

693 Tura cum superis. Sernius tradit vxo-
rem olim., non niſi peractis ſacrificiis
domum duci conſueuiſſe. quo ſpectat
etiam illud Valerij Balbi:

Inde ubi ſacrificas cum coniuge venit ad
aras

A Eſiondes, vnaq; adeunt, vnaq; precari.

Incipiunt ignem Pollux, vnamque inga-
lem &c.

697 Omina. vnus cod. antiq. agmina.

699 Talis emersam freto ſpumante. Carul.

Que ſimul ac roſtro ventofum proſcudit
equor,

Torta; remigio ſpumit incanuit vnda;

Emerſere feri canenti è gurgite vultus

A Equoreæ monſtrum Nereides admirantes.

Allaq; atque alia viderunt luce marinas

Mortales oculi, nudato corpore, Nymphas

Nutricum tenus exſtantes è gurgite cano.

Tum Thetidis Peleus incēſus fertur amore,

Tum Theis humanos non deſpexit Hyme-
neos,

Tum Thetidis pater ipſe iugandum Pelea
ſenſit.

710 Placida. Virgilius;

... placidam per membra quietem

Irrigat...

715 Sparſa cruore. malo ex v. l. ſparſam,
legere. quia fere ſemper inferis ſanguini-
cæ videlicet cruentæ faces attribuun-
tur, vt alibi docui.

722 Coniugem. equitem Romanum,
teſte Suetonio.

723 Gnatumq; Ruffiū Crispinum; quē
adhuc impuberem, quia ferebatur im-
peria & ducarus ludere, mergendum

Similes nimium vultus domina,

Ipfamq; toris detrahat alius:

Petat infelix mox & flammis

Telisq; feris principis aulam.

ACTVS QVARTVS.

NVTRIX. POPPEA.

Quò trepida grefſum coniugis thalamis tui

Effers alumna? quòdve ſecretum petis

Turbata vultu? cur genæ ſterni madent?

Certè petitus precibus & votis dies

Noſtris reſulſit: Caſuri iuncta es tuo

Tada iugali: quem tuus cepit decor,

Et culpa Seneca, tradidit vinclum tibi

Genitrix amoris maximum numen Venus.

O qualis, altos quanta preſſiſti toros

Reſidens in aula: vidit attonitus tuam

Formam Senatus, thura cum ſuperis dares,

Sacræq; grato ſpargeres aras mero,

Velata ſummuſ flammæ tenui caput.

Et ipſe lateri iunctus atque harenſ tuo

Sublimis inter ciuium lata omina

Inceſſit, habitu atque ore lætitiæ gerens

Princeps ſuperbo: talis emersam freto

Spumante Peleus coniugem accepit Thetis,

Quorum toros celebratſe caſeſies ferunt,

Pelagiq; numen omne conſenſu pari.

Quæ ſubita vultus cauſa mutauit tuos?

Quid pallor iſte, quid ferant lachrymæ, doce.

POP. Confuſa triſti proximæ noctis metu,

Viſuq; Nutrix mente turbata ſexor,

Deſecta ſenſu lata nam poſtquam dies

Sideribus atris ceſſit, & nocti polus,

Inter Neronis iuncta complexus mei

Somno reſoluor, nec diu placida frui

Quiete licuit. viſa nam thalamos meos

*Celebrare turba est maesta, resolutis comis
Matres Latinae flebiles planctus dabant,
Inter tubarum saepe terribilem sonum*

715 *Sparsa cruore coniugis genitrix mei
Vultu minaci saeva quatiebat facem.*

*Quam dum sequor coacta praesenti metu,
Diducta subito patuit ingenti mihi
Tellus hiatu lata, quo praeceps toros*

720 *Cerno iugales pariter, & miror meos
In quibus resedi fessa: venientem intuo
Comitante turba coniugem quondam meum,
Gnatumque: properat petere complexus meos
Crispinus, & intermissa libare oscula.*

725 *Irrupit intra tecta tum trepidus mea,
Ensemque iugulo condidit sanum NERO.
Tandem quietem magnus excussit timor,
Quatit ora, & artus horridus nostros tremor,
Pulsatque pectus, continet vocem timor,*

730 *Quam nunc fides pietasque produxit tua.
Heu quid minantur inferum manes mihi,
Aut quem cruorem coniugis vidi mei?
NVT. Quaecumque mentis agitat infestus vigor,
Ea per quietem sacer & arcanus refert,*

735 *Veloxque sensus coniugem thalamos, rogos,
Vidisse te mirari, amplexu noui
Haerens mariti: sed mouent letodie
Pulsata palmis pectora, & fusa coma
Octavia dissidia planxerunt sacros*

740 *Intra penates fratris, & patrium larem.
Fax illa, quam secuta es Augusta manu
Prælatæ, clarum nomen inuidia tibi
Partum ominatur inferum sedes, toros
Stabiles futuros spondet æterna domus.*

745 *Iugulo quod ensē condidit princeps tuus,
Bella haud mouebit, pace sed ferrum teget.
Recollige animum, recipe lætitiā, precor:
Timore pulso, redde te thalamis tuis.*

mari, dum piscaretur, feris suis NERO
mandarat, auctor Suetonius.

719 Continet vocem. Virgilius AENEID.
3. Obstupui steteruntque comæ, vox fau-
cibus hæsit.

734 Quaecumque mentis. similes Attii,
Lucretij & Claudiani locos memini
obseruare me in Notis ad Claudianum
pag. 65. nunc addam alios. Nonnus
Dionysiæ. p. 8.

... ἀντίτοιμον γὰρ
ἔργον, ὅταν τολῇ τις ἐν ἡρώ, οὐκ ἔστι δὲ
καὶ δεινὸν

βέλτερος ἢ τῶν ὀντων καὶ τοῦ θανάτου
ἐκείνου.

Ἰπποκράτης ἐν τῇ Περὶ τῆς ψυχῆς διατριβῇ.
γυναῖκες οὖτοι δὲ δεινὸν τὸ ἀπογεῖν δίκαιον ἀν-
δρας &c.

Petronius Arbitr;

Somnia, quæ mentes ludant volitantibus
vmbri,

Non delubra deum, nec ab æthere numina
mittunt;

Sed sibi quisque facit, nam cum prostrata
sopore

Languent membra, quies & mens sine pon-
dere ludit.

Quicquid luce fugit, tenebris agit. opida
bello

Qui quatit & flammis miserandas senit
in vrbes;

Tela videt, versaque acies & funera regum,
Atque exundantes profusus sanguine campos.

Qui causas orare solent; egeatque forumque;
Et pauidè cernunt inclusum corde tribunal.

Condite auaræ opes, æfossamque inuenit
aurum,

Venator saltus canibus quatit, eripit vndè,
Aut premis eversam periturum nauis pup-
pim.

Scribit amator meretrix, dat adultera mun-
us.

Et canis in somni leporis vestigia latrat.
In noctis spatio miserorum vinctæ duræ.

Herodotus, in Polymnia: πρὸς αὐτὴν δὲ
αὐτὴν μάλιστα ἐδύνατο αἱ ἐκείνης τὰν ὀνει-
ρῶν τὰ τῆς κούρης φεγγίτης. Sed & Ter-
tullianus si fallor in eo opere, quod de
insomniis agitur, simile quid prodidit.

suntque; hæc Galeno, Aristoteli & Hip-
pocrati consentanea; quæcumque ultimus
in lib. de insomniis scribit idipsum ani-

mi forem valetudinemque constan-
tem significare.

750 Numen deum, at quorum deum?
num Telluris & Heroum? sic opinor.
quia Hippocrates, de insomniis, auctor
est secundis in rebus Iouem caelestem,
Iouem opulcentum, Solem, Minernam,
Iunonem, Mercurium & Apollinem
supplicationibus adiri solere: in aduer-
sis vero, pro malis auerruncandis, pla-
cari consueuisse Tellurem & Hero's
malorum auerruncatores, quos noctu
multū pollere probat Athenas lib. 11.
Quibus addes me auctore Iouem pro-
digialem, de quo Plautus in Amphi-
tryone;

Recte dicit, ut commemorat, somnium nar-
rat tibi.

Sed mulier, postquam expectata es, pro-
digiali Ioui

Aut mola falsa hodie aut ture comprecan-
tam oportuit.

754 Ut expientur noctis & somni mina.
antiqui mane mala somnia expiabant.
apud Apollonium Circe;

... ἔνθα γὰρ Κίρκη.

Ὀδύσεος ἱστορίας ὑπομνήσεως 17.

idem ex Sophocle, AEschylo & Persio
annotauit Cælius Rhodiginus lib. 27.
antiq. lect. cap. 17.

765 Danaë fluxit in auro. Cornelius Se-
uerus, in Aetna;

Taurus in Europen, in Ledam candidum
olor,

Iuppiter in Danaën pretiosus fluxerit im-
ber.

de Danaë Horatius inquit;

Inclusam Danaën turri abenea,
Robustæq; fores & vigilum canum.

Tristes excubie munerant satia.
Nocturnus ab adulteris:

Si non Acrisium virginis abditæ
Custodem pauidum Iuppiter & Venus

Risissent, fore enim tutum iter & patens.
Conuerso in pretium deo.

Aurum per medios ire satellites.
Et perumpere amas fana, potentium.

Ictu salmineo &c.

quibus versibus innuitur, per hanc fa-
bulam docere poetas, auro quiduis im-
petrari & auro largitionibusq; omnia
esse peritua; quæ mythologia Natali.
Comiri placet, nec mihi displicet: ex-

POP. Delubra, & aras petere consilui sacras,
Cæsis litare victimis numen Delum.
Ut expientur noctis & somni mina,
Terrorq; in hostes redeat attonitus meos:
Et vota pro me suscipe, & precibus piis.
Superos adora, manet ut præsens metus.

CHORVS.

Anapæstici.

Si veraloquax fama Tonantis
Furta & gratos narrat amores,
Quem modo Leda præfuisse sinum
Tectum plumis pinnisq; ferunt:
Modo per fluctus raptam Europen
Taurum tergo portasse truce,
Qua regit, & nunc deseret astra,
Petet amplexus Poppea tuos.
Quos & Leda præferre potest:
Et tibi quondam, cui miranti
Fuluo Danaë fluxit in auro.
Formam Sparte iacet alumna
Licet, & Phrygius præmia pastor,
Vincet vultus hæc Tyndaridos,
Qui mouerunt horrida bella,
Phrygiæq; solo regna dedere.
Sed quis gressu ruit attonito?
Aut quid pectore portat anhelos?

NVN. C. I. V. S. CHORVS.

Quicumque tectis miles exultat ducis,
Defendat aulam, cui furor populi imminet,
Trepidati cohortes ecce præfecti trahunt
Præsidia ad urbis victa, nec cadit metu
Concepta rabies temerè, sed vires capit.
CHO. Quis iste mentes agitat attonitus furor?
NVN. Octauia furore percussa agmina,

Et esse

780 Et efferata per nefas ingens ruunt.

CHO. Quid ausa facere, quove consilio, doce.

NVN. Reddere penates Claudia diui parant,
Torosq; fratris, debitam partem imperij.

CHO. Quos iam tenet Poppea concordie fide?

785 NVN. Hic vrit animos pertinax nimium furor,

Et in furorem temere precipites agit.

Quaecumq; claro marmore effigies stetit,

Aut ara fulgens, ora Poppea gerens

Afflicta vulgi manibus, & saeuo iacet

790 Eversa ferro, membra per partes trahunt

Diducta laqueis, obruunt turpi diu

Calcata caeno, verba conueniunt feris

Immista factis, quae timor recipit meus:

Sepire flammis principis sedem parant

795 Populi, nisi ira coniugem reddat nouam,

Reddat penates Claudia victus suos.

Vt noscat ipse ciuium motus, mea

Voce, haud morabor iussa praefecti exequi.

CHO. Quid fera frustra bella mouetis?

800 Inuicta gerit tela Cupido,

Flammis vestros obruet ignes:

Quis extinxit fulmina saepe,

Captumq; Iouem calo traxit.

Lesi tristes dabitis penas

805 Sanguine vestro, non est patiens

Feruidus ira facilisq; regi.

Ille ferocem iussit Achillem

Pulsare lyram: fregit Danaos,

Fregit Atridem, regna euertit

810 Priami, claras diruit urbes.

Et nunc animus quid ferat horret,

Vis immitis violenta dei.

N E R O.

O lenta nimium militis nostri manus,

Et ira patiens post nefas tantum mea.

cogitanti tamen & aliam, quae, ut mihi quidem videretur, nec ipsa reale conuenit, nempe Acrisium hominem esse magnae eruditionis, quae eruditio (haec est Danae filia eius) animo & mente abdita latet, & quia mentis sedes caput est, in turri athenica conclusa dicitur. corporis enim arx seu turris est caput. haec eruditio latet abdita & quasi mancipata carceri, estque sterilis & infertunda, donec aureo imbre irrigetur, hoc est donec potentis alicuius munificentia foueatur & excutatur: quod cum euenit, confestim haec Danae Perseum parit, qui saxificam Medusam interfecit. Enimvero tunc eruditio ista praemiis excitata, discussa tenuis fortunae caligine & effractis paupertatis compedibus, parit liberos praestantissimos, videlicet libros, aeterna scientiae monumenta; a quibus ignorantia & inscitia debellabuntur. ignorantia, inquam, quae stupidos, hebetes & plane saecos homines reddebat. hi libri quia per ora virum volitant: ideo alata talaria Perseo tribuuntur. Idem Andromedam Ceto eripuisse fingitur: quia his monumentis salutaria vitae hominum praecepta ab antiquis composita ab interitu vindicantur. Andromeda namque *ἀνδρὸς ἡρώδης* *ἡρώδης* *ἡρώδης* formatur & virum curans significat. Demum poetae fabulantur Perseum vna cum Andromeda in caelum fuisse translatum: propterea quod huiusmodi scripta, cum antiquorum illis placitis a se sanatis & conseruatis, perpetuo viuunt & quodammodo immortalitatem consequuntur. Docemur itaque per hanc fabulam sine emolumenti & praemiorum ope, quantumuis clara ingenta iacere ac delitescere, inquit ille;

Haec facile emergunt, quorum virtutibus obstat

Res angusta domi.

& alius;

Sint Maecenates, non deerant; Flacce, Maecenas.

qui plura vult, legat elegantissimum Lucani Panegyricum ad Calpurnium Pisonem circa finem.

Fluxit, quidam m. f. fult. sed nihil muto.

778 Quis istem mentes agitat attentius fu-

Quod

per. membranz continent:

Quid I. m. a. attonitas furor. Sed male.

817. Funerea. tres libri scriptis funesta.

826. Turpis egestas. Virgilius:

... male suada fames & turpis egestas.

Seu a. cum luctu, fames. Lucanus:

Sed patitur seuam, velat circumdatus arta
Obsidione, famem...

833. Malis domanda. T. Livius lib. 2.

Palamq; ferrent malo demandam Tri-
buniciam potestatem.

Quod non cruor civilis acensas faces
Extinguit in nos, cade nec populi madet
Funerea Roma, quae viros tales tulit.
Admissa sed iam morte puniri parum est,
Graviores meruit impium plebis scelus:
Et illa, cui me civium subiecit furor,
Suspecta coniux & soror semper mihi.
Tandem dolori spiritum reddat meo,
Iramq; nostram sanguine extinguat suo:
Mox tecta flammis concidant urbis meis,
Ignes, ruinae, noxium populum premant,
Turpisq; egestas, saeva cum luctu fames.
Exultat ingens seculi nostri bonis
Corrupta turba: nec capit clementiam
Ingrata nostram, ferre nec pacem potest,
Sed inquieti rapiuntur: hinc audacia,
Hinc temeritate fertur in praeceps sua.
Malis domanda est, & gravi semper iugo
Premenda, ne quid simile tentare audeat,
Contraq; sanctos coniugis vultus mea
Attollere oculos: fracta per pœnas metu
Parere discet Principis nutu sui.
Sed adesse cerno, rara quem pietas virum
Fidesq; castris nota praeposuit meis.

PRÆFECTVS. NERO.

Populi furorem, cade paucorum, diu
Qui resisterunt, temere compressum affero.
NE. Et hoc sat est? sic miles audisti ducem?
Compescis, hæc vindicta debetur mihi?
PR. Cecidere motus impio ferro duces.
NE. Quid illa turba, petere quæ flammis meos.
Ausæ est perire, Principi legem dare,
Abstrahere nostris coniugem charam toris
Violare quantum licuit, incesta manu
Et voce dira, debita pœna vacat?
PR. Pœnam dolor constituet in cines tuos.

NE. Con-

Plura referre prohibet praesens
 Exempla dolor, modo cui patriam
 Reddere ciues aulam, & fratris
 Voluere toros: nunc ad poenam
 Lethumq; trahi, flentem, miseram
 Cernere possis. bene paupertas
 Humili tecto contenta latet.
 Quatiunt altas saepe procellae,
 Aut euertit fortuna domos-
 OC. Quò me trahitis? quòd ve tyrannus

893 Regina cum in o. v. l. & antiquis
 editionibus ita legatur, cur non eam
 lectionem retineamus? etenim fortuna,
 quod Fabricius intrusit, ex glossa inter-
 lineari in còtextum irrepfit. Regina hoc
 est vel Poppea, vel potius fortuna; quā
 Ennius quoque simpliciter heram vo-
 cauit;

Vosne velit, an me regnare hera, quid vefe-
 rat fors,

Virtute experiamur...

900 Fratri. ἐμφατικῶς. sic supra Thyest.
 Agnosco fratrem. sustines tantum sce-
 lus &c.

906 Tristis Erinnyes. sic Maro;

... quo tristis Erinnyes

Quosremittit vocat.

913 Cædemq; feram. Ovidius;

Plena fere cadis, plena cruoribus erant.

918 Nec sibi quicquam spondere potest. Eu-
 ripides in Ione;

ἡλὸς ὅμῃς ὁ πῖνός τ' ἐστιν

ἐξ ὧν δὲ δύσυχτοιον,

δύσυχτος τε πάλιν

ἡλὸς ὅμῃς ὁ πῖνός τ' ἐστιν

ideo Bathon, in A Etolo, inquit:

... ἐν ὧν τῷ ἑαυτῷ

ἡλὸς ὅμῃς ὁ πῖνός τ' ἐστιν

Aut exilium fortuna iubet?
 Si mihi vitam fracta reuertit
 Tat iam nostris euicta malis,
 Si cade mea cumulare parat
 Luctus nostros: inuidet etiam
 Cur in patria mihi seua mori?
 Sed iam spes est nulla salutis,
 Fratris cerno miseranda ratem.
 Hec est, cuius vecta carina
 Quondam genitrix, nunc & thalamis
 Expulsa soror miseranda vehar.
 Nullum pietas nunc nūmen habet,
 Nec sunt superi, regnat mundo
 Tristis Erinnyes.
 Quis mea dignè deflere potest
 Mala? qua lachrymis nostris questus
 Reddet Aëdon? cuius pinnae
 Utinam misera mihi fata darent:
 Fugerem luctus ablata meos
 Penna volucris, praeul & cætus
 Hominum tristes, cædemq; feram:
 Sola in vacuo nemore, & tenui
 Ramo pendens, querulo possem
 Gutture maestum fundere murmur.
 CH. Regitur fatis mortale genus,
 Nec sibi quicquam spondere potest
 Firmum & stabile: perquam casus

Voluit

- 920 Voluit varios semper nobis
Metuenda dies, animum firment
Exempla tuum iam multa, domus
Quæ vestra tulit, quid scutor est
Fortuna tibi? tu mihi primum
- 925 Tot natorum memoranda parens:
Nata Agrippæ, nurus Augusti,
Cæsaris vxor, cuius nomen
Clarum toto fulsit in orbe.
Vtrototies enixa graui
- 930 Pignora pacis: mox exilium,
Verbera, sæuas passa catenas,
Funera, luctus, tandem lethum..
- 935 Cruciata diu, felix thalamis.
Liuiæ Drusi, natisq; ferum
- 940 Ruit in facinus, pœnamq; suam.
Iulia matris fata secuta est.
Post longa tamen tempora ferro
Cesa est, quamuis crimine nullo.
Quid non potuit quondam genitrix
- 945 Tua, quæ rexit Principis aulam,
Chara marito, partuq; potens?
Eadem famulo, subiecta suo,
Cecidit diri militis ense.
Quid cui licuit regnum in calum
- 950 Sperare, parens tanta Neronis?
Num funesta violata manu
Remigis antè, mox & ferro
Lacerata diu, sæui iacuit.
Victima nati?
- 955 Me quoque tristes mittet ad umbras
Ferus, & manes, ecce tyrannus.
Quid iam frustra miseranda moror?
Rapite ad lethum, quis ius in nos
Fortuna dedit, testor superos.
- 960 Quid agis demens? parce precari,
Quis inuisa es, numina diuûm.

929 *Toties*. nouies. peperit enim hæc Agrippina (quæ M. Agrippæ & Iuliæ filia, Germanici vxor, Tiberij nurus fuit) nouem liberos, quorum duo infantes, vnus puerafcens mortuus est; ceteri, Agrippina, Drusilla, Liuilla, Nero, Drusus & C. Cæsar diutius vixerunt. hanc Agrippinam Tiberius, primo quidem designatus alloqui, vocare desinit; mox in Pandatariam relegauit, conuiuantique per cætutionem oculum excussit; rursus ei, per vim ore diducto, cibum infulciri iussit: postremo voluntaria inedia absumtam criminosisimè fuit infectatus, diem quoque natalem illius nefastum esse, cadauer vero in Gemonias prolici voluit.

934 *Erum*. Liuiæ Drusi vxor, quia maritum Drusum interfici curarat, Tiberij, cuius nurus erat, iussu fuit infecta.

*Tartara testor, Erebig, deas
Scelerum ultrices, & te genitor
Dignum tali morte, & pœna:
Non inuisa est mors ista mihi.
Armata ratem, date vela fretis,
Ventisq; petat puppis rector
Tandem Phariæ littora terre.*

*CH. Lenes auræ, Zephyrig, lenes,
Teclam quondam nube atheria
Qui vexistis raptam saue
Virginis aris Iphigeniam:
Hanc quoque tristi procul à pœna
Portate, precor, templa ad Trivia.
Urbe est nostra mitior Ausis,
Et Maurorum barbara tellus.
Hospitis illic cæde litatur
Numen superum, cuius gaudes
Roma cruore.*

Doloris

Hic est finis aduersariorum in omnes Senecæ tra-
goedias. Laus sit Domino nostro IESU CHRISTO,
cuius ope, auxilio, Anno salutis nostræ CIO. 12. ¹⁵⁷¹
4xxi. ætatis verò meæ xix. desinente, ea exegi, 19
postea tamen paucis quibusdam additis eadem re-
cognoui; utrumque subsecutus tamen horis; adeo
ut exactiorem diligentiam in iis requiri iniquum sit.
qualiacumque sunt sacræ Romanæ Ecclesiæ & do-
ctorum hominum censure illa subiicio; ab illorum
sententia ad alios iudices numquam prouocaturus.

Martinus Antonius DelRio.

NOMENCLATURA AVCTORVM; QVORVM SCRIPTA IN HIS ADVERSARIIS aut illustrantur, aut emendantur aut citantur.

ORACVLA, VATES ET THEOLOGI.

ALPHONSVS à-Castro.

D. Ambrosius.

Arnobius.

D. Augustinus.

Bacides.

D. Basilus.

D. Bernardus.

Bedas.

Clemens Alexandrinus.

Concilium Constantiense.

D. Cyprianus.

David.

D. Dionysius Arcopagita.

Dominicus à Soto.

Epifanius.

Eusebius.

Ezechielus.

D. Gregorius Magnus.

D. Gregorius Nazianzenus.

D. Helisabeth de Scönagia.

D. Hieronymus.

Iob.

D. Ioannes Chrysostomus.

Irenæus.

Isidorus Hispanus.

Julianus, cuius liber tomo

4. operum D. Hieronymi præfigitur.

D. Iustinus Martyr.

Lactantius Firmianus.

Marsus.

D. Martheus.

Maximus martyr & philosophus.

Nilus martyr & episcopus.

Oraculum Clarium.

Oraculum Delphicum.

Origenes.

Orpheus Oeagri F.

D. Paulus.

Philo Iudeus.

Saluanus Massiliensis episcopus.

Solomon.

Sozomenus.

Synesius.

Tertullianus.

Thomas Caietanus.

D. Thomas de Aquino.

LEGISLATORES ET IVRIS AVCTORES.

C. Aelius.

Caius.

Callistratus.

Cassius.

Celsus.

Cerbidius Scanola.

Charondas.

Florentinus.

Gallus Aquilius.

Gratianus.

Iabolenus.

Julianus.

Julius Paulus.

Julius Proculus.

Iustinianus.

Labeo.

Lycurgus.

Marcellus.

Marcianus.

Masserius Sabinus.

Modestinus.

Papirius Fronto.

Papinianus.

Pittacus.

Pomponius.

Solon.

Tribonianus.

Ulpianus.

IVRIS VTRIVSQVE INTERPRETES.

Abbas.

Accurtius.

Ægidius Perrinus.

Emil. Ferretus.

Albericus.

Alexander Imolensis.

And. Alciatus.

And. Tiracquellus.

Angelus Aretinus.

Anianus.

Anton. Augustinus, Hispanus.

Anton. Centius.

Anton. de Butrio.

Anton. Gomez Hispanus.

Anton. Gubernius.

Anton. Quesada Hispan.

Anton. Roscius Hispan.

Augustinus de Ancona.

Aretiz Xenus.

Azo.

Baldus Pernsfinus.

Barbatia.

Barnabas Brissonus.

Bartolom. Chassanans.

Bartolom. Faues.

Bartolomeus Romuleius.

Bartolus.

Bertachinus.

Bonus a Curtilis.

Bulgarus.

Celius Calcagninus.

Cepola.

Cesar de Perrinis.

Capicius.

Cardinalis.

Carolus Molineus.

Cataldinus de Bon compa-
gnis.

Catellian. Cotta.

Constantin. Harmenopolus.

Cruferius.

Didac. de Conarruias Hi-
span.

Equinarius Baco.

Eman. Zoares Hispan.

Elinus.

Fernand. Vasquis Hispan.

Ferandus Aduensis.

Franciscus Aretinus.

Er. à Ripa.

Er. Balduinus.

Er. Anglesius Hispan.

Er. Brunus.

Er. Curtius Junior.

Er. Comanus.

Er. Duarenius.

E. Purpuratus.

E. Sarmientus J. C. Hispan.

Fr. Utinius ab Aquila.

Fr. Zoannetus.

Gabriel Paleortus.

Gandinus.

Gregorius Haloander.

Guilh. Budaus.

Guilh. Furnerius.

Hannetonius.

Hieron. Cagnolus.

Hieron. Gygus.

Hieronymus Verrutius.

Hippol. de Marsiliis.

Hotomannus.

Hugo Donellus.

Jac. Guicius.

Jac. de Bellonisu.

Jac. Curtius Brugenfis.

Jac. Labittus.

Jac. Menochius.

Jac. Renardus.

Jac. Simancas Hispan.

Jac. Sprenger.

Joachim. Mynfingerus.

Ioan. Andreas.

Joan. Babbist. Zylletus.

Ioan. Bellonus.

Ioan. Brechaus.

Ioan. Corrasius.

Joannes le cyrier.

Ioan. Cruceus.

Ioan. Odofredus.

Joan. Oroscius Hispan.

Joan. Imbertus.

Joan. Pyrandus.

Ioan. Raynaudi.

Ioan. Robertus Aurelius.

Iudocus Damhanderius.

Iulius Clarus.

Iulius Ferrettus.

Lazarus Baysius.

Lucas de Penna.

Ludonicus Carrerius.

Ludonic. Carrio. orig. Hiss.

Ludonic. Charondas.

Ludonic. Russardus.

Mattheus de Affl. Etis.

Martinus antiquus inter-
pres.

Otalora Hispanus.

Pardulfus Frateus.

Paris de puteo.

Paulus Grillandus.

Petrus AERodius.

Pet. de Monte Venetus.

Pet. Duennas Hispan.

Pet. Faber.

Pet. Velleius. Guevara Hi-
span.

Phannucius. Phannucius.

Phil. Decius.

Raphael Cumanus.

Raph. Fulgosius.

Salycetus.

Sebastian. Vantius.

Sozimus.

Siluest. Aldobrandinus.

Stephan. Forcatulus.

Theophilus.

Vaconius à Vacuna.

Valdricus Zazius.

Viglius. Zunicemus.

MEDICI ANTIQVI.

AEmilius Macer.

Aetius.

Appuleius. quidam.

Aucenna.

Cornelius Celsus.

Dioscorides.

Galenus.

Hippocrates.

Marcellus Burdigalensis.

Nicander poeta & scholia-
stes eius.

Olympionicus.

Orbasius.

Paul.

Paul. Aegineta.
Scribonius Largus.
Q. Serenus.
Soranus Ephesius.
Theophrastus.

NEOTERICI MEDICI.

Anton. Misaldus.
Arnoldus Villanovanus.
Gorrans.
Hadrian. Iunius.
Haly Rodoam.
Hieron. Cardanus.
Hieron. Fracastorius.
Hieron. Mercurialis.
Jacob. Carpentarius.
Jacobus Forliniensis.
Ioannes Brodeus.
Joan. Goropius Becanus.
Joan. Ruellius.
Ioannitius.
Iul. Caesar Scaliger.
Marfilinus Ficinus.
Matthiolus.
Nicolaus Biesius.
Robertus Constantinus.
Rondeletius.
Victor Giselinus.

CETERARVM ARTIVM SCRIPTORES GRÆCI.

Acarus.
Acesander.
Acesodorus.
Achei duo.
Acusilaus.
Ægius.
Ælianus.
Ænopides.
Æschylus & Scholiastes.
Æschynes.

Agatarcides.
Agathias.
Agathones duo.
Agroctas.
Alcaus.
Alcestides.
Alcimedus.
Alcimius.
Alcinous.
Alcman.
Alexander Aphrodisæus.
Alex. Mindius.
Alex. Pleuronius.
Alexis.
Amaranthus.
Amphis.
Anacharsis.
Anacreon.
Anasimenes.
Anaximenes.
Anaxandrides.
Anaxilas.
Anaximander.
Andrætas Tenedius.
Andron.
Anna Alexij F.
Anticlides.
Antimachus.
Antipater.
Antiphanes.
Antyphon.
Aphthonius.
Apollennius & Scholiastes.
Apollinaris Syrus.
Apollodorus.
Appianus.
Aratus & Scholiastes.
Archelaus.
Archemachus.
Archias.
Archilochus.
Archippus.
Aretades Cnidius.

Argentarius.
Arietibus Tegeates.
Arion.
Aristanetus.
Aristarchi duo.
Aristides.
Aristodemus.
Aristones duo.
Aristonymus.
Aristophanes & eius Scholiastes.
Aristophon.
Aristoteles.
Arrianus.
Arsenius.
Artabazus.
Artemidorus.
Artemon.
Asclepiades.
Aspasius.
Astampsychus.
Astydamanthes duo.
Athenæus.
Autocrates.
Bacchylides.
Bathon.
Biones duo.
Brontinus.
Callidemus.
Callimachus.
Callixenus.
Cantharus.
Carcini duo.
Caristio.
Cheremon.
Chamaleon.
Charicles.
Charon Lampfacenus.
Cephisodorus.
Cherilus Atheniensis.
Cheris.
Chrysemus.
Chrysippus.

Clean-

Cleantes.
 Clearchus.
 Cleon.
 Cleophon.
 Clytomachus.
 Clydimus.
 Constantinus imp.
 Corinnus Hienfis.
 Corinus Delius.
 Conon.
 Cornelius Gallus.
 Crates.
 Cratinus.
 Crobilus.
 Daimachus Alexandri-
 nus.
 Dares Phrygius.
 Demarchus.
 Demetrius Phalereus.
 Demetrius Scepsius.
 Democritus.
 Demologus.
 Dercylus.
 Dicaarchus.
 Dicaogenes.
 Dictys Cretensis.
 Didymus.
 Diocles.
 Diogenes Cynicus.
 Diog. Laërtius.
 Diog. Oenomus.
 Diodorus poeta.
 Diodorus Siculus.
 Dion Cocceius.
 Dion Tragicus.
 Dionysades Mallates.
 Dionysides Alexandrinus.
 Dionysius Afer & Scholia-
 stes.
 Dionys. Arginus.
 Dionys. Halicarnass.
 Dionys. Milesius.
 Dionys. Tyrannus.

Diophanes.
 Diphylus.
 Dorion.
 Dositheus.
 Duris Samius.
 Echemenes.
 Empedocles.
 Ehippus.
 Ephorus.
 Epicharmus.
 Epicurus.
 Epictetus.
 Epigenes.
 Epimenides.
 Eratosthenes.
 Eriphanis.
 Eubulus.
 Endoxus.
 Euanthes.
 Euphantus.
 Euphorion.
 Euripides senior.
 Euripides iunior & Scho-
 liastes.
 Eustathius.
 Eustratius.
 Geminus Pyrius.
 Glaukipus.
 Gorgias Leontinus.
 Hecateus.
 Hegesanax.
 Hellanicus.
 Heliodori duo.
 Heraclides duo.
 Heraclitus.
 Herillus.
 Hermesianax.
 Hermogenes.
 Hermolaus Byzantius.
 Herodicus Perinthius.
 Herodorus.
 Herodotus Halicarnass.
 Herodotus Heracleotes.

Hesiodus & Scholiastes.
 Hefychius.
 Hefica.
 Hieron. philosophus.
 Hipparchia.
 Homerus Iliad. & Odyss.
 auctor & Scholiastes.
 Homerus iunior tragedio-
 graphus.
 Iamblichus.
 Ibycus.
 Idomenus.
 Ioannes Diaconus.
 Ioan. Meleles.
 Ioan. Stobanus.
 Ioan. Tzetza.
 Ion.
 Iophon.
 Iosephus.
 Istrus.
 Iuba.
 Iuncus.
 Izacius Tzetza.
 Iazus.
 Leo imp.
 Leonides.
 Leonteus.
 Lesches.
 Leucippus.
 Libanius.
 Licymnius Chius.
 Lucianus Pafiphontes.
 Lucianus Samosatensis.
 Lycophron.
 Lysias.
 Lysimachus.
 Lysippus.
 Meleager.
 Melissus Enboicus.
 Melicus.
 Menander.
 Menelaus Aegens.
 Menodorus Samius.

<i>Meryllus.</i>	<i>Pergynus Mileſius.</i>	<i>Rhianus.</i>
<i>Metrodorus Chius.</i>	<i>Phalaris.</i>	<i>Rhinton.</i>
<i>Metrophanes.</i>	<i>Phanocles.</i>	<i>Rufinus.</i>
<i>Mimnermus.</i>	<i>Phanodemus.</i>	<i>Sacas.</i>
<i>Minyadis auctor.</i>	<i>Phaenoninus.</i>	<i>Sappho.</i>
<i>Mnesagoras.</i>	<i>Pheresydes.</i>	<i>Satyrus.</i>
<i>Morſimus.</i>	<i>Philarchus.</i>	<i>Secundus philoſophus.</i>
<i>Moschus.</i>	<i>Phileas.</i>	<i>Seleucus.</i>
<i>Museus.</i>	<i>Philemon.</i>	<i>Semus Delius.</i>
<i>Muſonius.</i>	<i>Philetas.</i>	<i>Silanon.</i>
<i>Mutianus.</i>	<i>Philetarus.</i>	<i>Simocatus.</i>
<i>Myrtilus.</i>	<i>Philſci duo.</i>	<i>Simonides Amorgynus.</i>
<i>Neanthes.</i>	<i>Philocles, ſive Philocholes.</i>	<i>Simonides Hymereus.</i>
<i>Neocles Crotoniata.</i>	<i>Philolaſtrati duo.</i>	<i>Simplicius.</i>
<i>Neophon.</i>	<i>Philoxenus.</i>	<i>Siphſus Couſ.</i>
<i>Neophron Sicyonius.</i>	<i>Phocylides.</i>	<i>Q. Smyrnaus.</i>
<i>Nector Larindenſis.</i>	<i>Phæon Antiochenus.</i>	<i>Sopater.</i>
<i>Nicander hiſtoricus.</i>	<i>Phormus.</i>	<i>Sophocles & ſcholiaſtes.</i>
<i>Nicandrus.</i>	<i>Phrynichi duo.</i>	<i>Soſſibinus.</i>
<i>Nicias Eleates.</i>	<i>Phurnutus.</i>	<i>Soſicles.</i>
<i>Nicias Mallotes.</i>	<i>Pindari duo.</i>	<i>Soſidei Atticus; is forte,</i>
<i>Nicocrates.</i>	<i>Pindari ſcholiaſtes.</i>	<i>quem alij Soſiclem vo-</i>
<i>Nicomachi duo.</i>	<i>Piſander.</i>	<i>cant.</i>
<i>Nicoſtrati duo.</i>	<i>Planudes.</i>	<i>Soſitheus.</i>
<i>Nonnus Panopolita.</i>	<i>Platonius duo.</i>	<i>Sotades.</i>
<i>Numenius.</i>	<i>Plotinus.</i>	<i>Sphynthys.</i>
<i>Nymphis Samius.</i>	<i>Plutarchus Chercus.</i>	<i>Staphilus.</i>
<i>Nymphodorus.</i>	<i>Plutarchus iunior.</i>	<i>Stafimus.</i>
<i>Oearum magnarum au-</i>	<i>Polemon.</i>	<i>Stafinus, ſeu Staſianus. forte</i>
<i>tor, qui forte Heſiodus.</i>	<i>Pollux.</i>	<i>eſt Staſimus.</i>
<i>O Edipodiorum auctor.</i>	<i>Polybius.</i>	<i>Stephanus.</i>
<i>Onaſus.</i>	<i>Polycharmus.</i>	<i>Steſichorus.</i>
<i>Onomacritus.</i>	<i>Polycrates Samius.</i>	<i>Strabo.</i>
<i>Oppianus.</i>	<i>Polyzelus.</i>	<i>Strattis.</i>
<i>Orpheus Argonauticorum</i>	<i>Porphyrius.</i>	<i>Suda lexicon.</i>
<i>ſcriptor.</i>	<i>Pratinas Phliaſius.</i>	<i>Suſario.</i>
<i>Palepharus.</i>	<i>Procli duo.</i>	<i>Syagrus.</i>
<i>Palladas.</i>	<i>Procopius.</i>	<i>Teleſtas Selinuntius.</i>
<i>Panyas.</i>	<i>Prodicus.</i>	<i>Thales.</i>
<i>Parmeniſcus.</i>	<i>Ptolomæus.</i>	<i>Theaterus.</i>
<i>Parthenius.</i>	<i>Pyander.</i>	<i>Thelytus Metymneus.</i>
<i>Paullus Silentarius.</i>	<i>Pythagoras.</i>	<i>Theſſalus.</i>
<i>Pauſanias.</i>	<i>Pythocles.</i>	<i>Theocritus & ſcholiaſtes.</i>
		<i>Theo-</i>

Theodectes.
 Theognides duo.
 Theon sophista.
 Themistius.
 Theopompus.
 Theſpis.
 Thucydides.
 Timagoras.
 Timeſitheus.
 Timocles.
 Timolaus.
 Timones duo.
 Triphiodorus.
 Xanthus.
 Xenarchus.
 Xenocles Athenienſis.
 Xenophon.
 Xiphilinus.
 Zeno.
 Zenodotus.
 Zonaras.
 Zopyrus Heracleotes.

LATINI VETERES.

Abronnus Sylo.
 Acron.
 Aelius Faſcus.
 Aemilius Scaurus.
 Alibricus philoſophus.
 Alcinous poëta.
 Afranius.
 Ammianus Marcellinus.
 Annaeus Cornutus Hiſp.
 Annaeus Florus Hiſpan.
 Appuleius.
 Aſconius Pedianus.
 Aſinius Pollio.
 Aſmenius.
 Aſper.
 M. Attilius.
 L. Attius.

Auctor lib. de viris illu-
 ſtribus.
 Aurelius Victor.
 Ausonius.
 Beroſus.
 Boëtius.
 M. Brutus.
 Caſius Baſſus.
 Cæcilius poeta.
 Calpurnius Baſſus.
 Calpurnius poeta.
 Carifiſus.
 Carminius.
 Caſſiodorus.
 Caſſius Parmenſis.
 Catones duo.
 Catullus.
 Q. Catulus.
 Cenſorinus.
 Ceſtius Pius.
 M. Cicero.
 Q. Cicero.
 Cincius.
 Cinna.
 Claudianus.
 Cloatius Verrinus, ſeu, ut à
 Feſto dicitur vernus.
 Columella.
 Cornel. Labeo.
 Cornel. Nepos.
 Cornel. Senerus.
 Cornelius Tacitus.
 Cornificius.
 Creticorum auctor.
 Criſpinus.
 Q. Curtius.
 Donatus.
 Egeſippus.
 Egnatius.
 Ennius.
 Etruſcorum libri.
 Euphorbus.
 Euſtenius.

Eutropius.
 Fabius Piſtor.
 Feſtus Auienus.
 Firmicus.
 Firminianus Simphoſius.
 Fulgentius.
 Furius Grammaticus.
 Furius poeta.
 A. Gellius.
 Germanicus.
 Getulicus.
 Gordianus imp.
 Gracchus.
 Gracius.
 Granus Flaccus.
 Hilaſius.
 Honorius Fortunatus.
 Horatius.
 Hygenus.
 Iulianus verſſicator.
 Julius Caſar.
 Julius Capitolinus.
 Julius Obſequens.
 Iunius Saturninus.
 Iuuenalis.
 Laberius.
 P. Launius.
 Licinius Calvus.
 Linus Andronicus.
 Linus Patavinus.
 Lucanus Hiſpan.
 Lucilius.
 Lucretius.
 Lucretius, ſeu Lactantius
 Grammaticus.
 Macrobius.
 C. Maccenar.
 Manethon.
 Manilius.
 Martialis, Hiſpan.
 Martianus Capella.
 Mela, Hiſpan.
 Meſſalla Cornutus.
 Metellus

Metellus Numidicus.
Modestus.
Cn. Nevius.
Nemesianus.
Nonius Comicus.
Nonius Marcellus.
Octavius Augustus.
Opilius.
Ovidius.
M. Pacuvius.
Palladius Rutilius.
Paul. Orosius Hispan.
Pedo Albinovanus.
Pentadius.
Persius.
Pestanus Vibonensis.
Petronius Arbitr.
Plautus.
Plinius Caelius.
Plinius Secundus.
Pompeius Festus.
Pomponius Comicus.
Pomponius Secundus Tra-
gediographus.
Pompeianus.
Pomponius Sabinus.
Ponticus.
Porcius Latro.
Porcius Lucinus.
Priscianus.
Probus.
Propertius.
Prudentius Hispan.
Puppius.
Quadrigarius.
Quintilianus Hispan.
Rhemmius Fannius.
Sex. Rufus.
Saleius Bassus.
Sallustius.
Sammonicus Serenus.
Sempronius.
Seneca philosophus Hispan.

Seruius.
Sidonius Apollinaris.
Silius Italicus, Hispan.
Sisenna.
Silius Bassus, qui tamen
fortassis dicendus est,
Saleius.
Statius.
Suetonius.
Sulpicius Lupercus.
P. Syrus.
Tarquinius.
Terentianus.
Terentius.
Tibullus.
Titinnius.
Trebellius Pollio.
Trogus Pompeius
Hispan.
Turpillius.
Valerius Aedituus.
Valerius Flaccus.
Valer. Maximus.
L. Varius.
M. Varro.
Varro Attacinus.
Vegetius.
Velleius Paternulus.
Venantius Fortunatia-
nus.
Verginius.
Virgilius.
Vibius Sequester.
Vitalis.
Fl. Vopiscus.
P. Victor.
Vitruvius.
Volumnius.
Vomanus.

NEOTERICI.

Abrahamus Ortelius.
Ado Viennensis.

Egidius Maserius.
Elius Nebrissenfis
Hispan.
Albertus Magnus.
Aldus Manutius Paul-
li F.
Alexander ab Alexandro.
Alexander Sardinus.
Alphonsus rex Hispan.
Ambrosius Calepinus.
Aeneas Silvius.
Andreas Nauagerius.
Angelus Politianus.
Angerianus.
Annius Viterbiensis.
Anthonijs Parthenius.
Anton. Tylesius.
Arnoldus Ferronus.
Auctor traged. Procnos.
Augustinus Nyphus.
Badus Ascensius.
Balthassar Castilionus.
Bandellus.
Babstista Pius.
Babstista Platina.
Bartholomeus Riccius.
Bartholomeus Naharrus
Hispan.
Bartholomeus Zanchius.
Bernardus Tassus.
Beatus Rhenanus.
Bellaus.
Belleforestus.
Benedictus Philologus.
Benedic. Theocrenus.
Bernardinus Gellius Mar-
mita.
Boysteaus.
Brassicanus.
Bruonius.
Buccananus.
Celius Rhodiginus.
Catanaus.

Caspar Anselmus.
Carolus Sigonius.
Christophorus Landinus.
Christophorus Stella Cal-
uetus Hispan.
Clandius Paradinus.
Codrus Vrcus.
Copernicus.
Coriolanus Martyranus.
Daniel Cayeranus.
Dardanus.
Desid. Erasmus.
Diomedes Guidalottus.
Dionysius de Burgo S. Se-
pulcri.
Dionys. Lambinus.
Dominicus Cyllenius.
Domitius Calderinus.
Donatus Acciaolus.
Elisus Calentinus.
Ferdinandus Pintianus
Hispan.
Franciscus Barbarus.
Fran. Ducatus.
Fr. Floridus Sabin.
Fran. Martinus.
Fran. Molsa.
Fran. Petriarcha.
Fran. Robertellus.
Fran. Sanctius Hispan.
Fran. Guicciardinus.
Fran. Patritij duo.
Fulvius Vrsinus.
Galeottus Martius.
Garcias Lassus Hispanus.
Georgius Fabricius.
Gerardus Falckenburgius.
Gaguinus.
Guido.
Gundisalvus Illesca.
Guilhelmus Camerius.
Guilh. Philander.
Guilh. Tyrius.

Hadrian. Turnebus.
Henricus Glareanus.
Henric. Stephanus.
Hercules Strozza.
Hermolaus Barbarus.
Hernetus Gentianus.
Hieronymus Auantius.
Hieron. Magius.
Hieron. Oforius.
Hieron. Vida.
Hugo Falcandus.
Jacobus à Cruce.
Jacob. Amyottus.
Iacob. Faber Stapulensis.
Iacob. Mazochius.
Iacob. de Strada.
Janus Doeza.
Janus Parrhasius.
Icannes Bernardus Feli-
cianns.
Joan. Auratus.
Joan. Boccatus.
Joan. Bodinus.
Joan. Camers.
Joan. Casa.
Joan. Cotta.
Joan. de Clamorgan.
Joan. Genesius Sepulveda
Hispan.
Joan. Hartungus.
Joan. Incundus.
Joan. Magnus.
Joan. Michael Brutus.
Joan. Picus Mirandulan.
Joan. de Mena & eius scho-
liastes, Hispan.
Joan. de Sacrobusco.
Joan. Sambucus.
Joan. Secundus.
Joan. Sulpitius.
Joan. Scoppa de Columna.
Joan. Index.
Jobus Veratius.

Josephus Scaliger.
Ionianus Pontanus.
Iustus Lipsius.
Lapus Florentinus.
Laurentius Gambera.
Laurentius Valla.
Leodigarius à Quercu.
Lilius Giraldu.
Ludonicus Ariostus.
Ludonicus Dulcis.
Luden. de Camoes.
Ludonicus Dominicus.
Ludonicus Regius.
Ludonicus Vives, Hispan.
Lupanus.
M. Anton. Antimachus.
M. Anton. Bayfius.
M. Anton. Flaminius.
M. Anton. Muretus.
Martinus Polonus.
Matthaeus Fortunatus.
Matthaeus Maria Bo-
iardus.
Mernla.
Merlinus Cocalius.
Michael Hospitallius.
Michael Marullus.
Mynturnus.
Nannius Alcmarianus.
Natalis Comes.
Nicolaus Erythraus.
Nicolaus Gerbelius.
Nicolaus Perrottus.
Nicolaus Sophianus.
Obertus Gifanius.
Olaus Magnus.
Olinarius Arziganensis.
Onufrius Panunius.
Ottho Phrisingenfis.
Palladius Fuscus.
Paullus Iomus.
Paullus Leopardus.
Paullus Amylius.

Paul. Manutius.

Papius.

Petrus Angel. Bargens.

Petrus Arborinius.

Petrus Apennensis.

Pet. Bemus.

Pet. Crinitus.

Pet. Mexia Hispanus.

Pet. Ronfardus.

Pet. Suffridus.

Pet. Victorius.

Philip. Beroaldus.

Pierius Valerianus.

Poggius Florentinus.

Polistephanus.

Raphael Volaterranus.

Robertus Stephanus.

Rober. Valtarius.

Rodericus Archiepiscopus

Hispan.

Rogerus Bacco.

Romulus Amazeus.

Sabellicus.

Salmonius Macrinus.

Sannazarius orig. Hispan.

ut quidam volunt.

Saxo Grammaticus.

Sebastian. Corradus.

Sebast. Gryphius.

Stephan. Niger.

Theodorus Gaza.

Theodorus Palmannus.

Titus Stroza.

Trapezuntius.

Valens Pimpointius.

Valentinus Rotmarus.

Vertranius Maurus.

Vincentius Castilio.

Wolfgangus Laxius.

Xicho Polentinus.

Xylander.

F I N I S.

Hi commentarij verissime Aduersaria inscribuntur: in iis enim plus minus mille & centum variorum auctorum in diueris scientiis & linguis sententiæ maximo cum labore & iudicio conscribuntur & diriguntur, ad variarum rerum & historiarum cognitionem, in quibus etiam, quod vel sanctæ catholicæ, & apostolicæ Romanæ Ecclesiæ religionem, vel bonos mores offendat, continetur nihil, proinde hæc concinnatissima aduersaria ad publicum vsum imprimenda censemus. Datum Antvverp. die 17. Iunij. Anno 1575.

Henricus Zebertus Dunghaus S.T. Doct.
Cath. Eccl. B. Mar. Virg. Can.

ANTWERPIÆ EXCVDEBAT CHRISTOPHORVS
PLANTINVS ARCHITYPOGRAPHVS

REGIVS, ANNO M. D.

LXXVI.

